

UVA. BHSC. IyR_087_1

87

୬୪

87

~~109~~

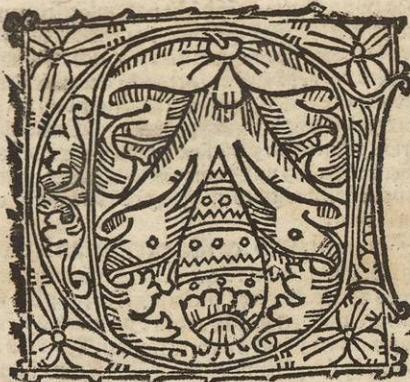
~~249~~

~~229~~

Questiones pul terrime acutissimi philosophi magistri Johannis versonis in veterē artē aristotelis una cum textu eiusdem feliciter incipiūt.

Irra inicium logice

Queritur utrum logica sit scientia specialis ab alijs distincta. Arguit prior quod non sit scientia sic. Nullus modus sciendi est scientia, sed logica est modulus scientiæ, ergo logica non est scientia. Consequens tenet in ferio. Major patet quod modus non est ipsa res. Minor probatur quia logica est de argumentatione per quam habet omnem scientiam. Sic logica est quidam modus quo omnis scientia accedit. Et hoc dicitur propter in quantum metaphysice et absurdum est simul querere scientiam et modum scientiæ per modum scientiæ intelligere logicam. Secundum arguit logica est ars ergo logica non est scientia. Teneret consequentiam locum a dispari quia ars et scientia sunt habitus intellectuales distincti sexto ethico.

Tertio arguit quod logica non sit specialis scientia quia est de argumentatione, sed argumentatio est instrumentum quolibet scia accedit. Et per hunc logica est omnibus scientiis cois. In oppositum arguitur quod logica est de argumentatione. Si argumentatio est ens rationis ab omnibus alijs entibus distinctum hunc principium pres et proprietates de ipsa demonstrabiles. Sed et logica est scientia specialis et distincta ab omnibus alijs scientiis.

Sciendū primo. Quod quibus sunt multe scie quaz quilibet hinc specialē modū procedēdi quod differt a modo procedēdi alterius scie. Et unaquaeque scia differat ab alia. Est tamen cois modus unius omnibus scientiis quod est per investigationem deuenit ex noticia noti ad noticiā ignorati. Et hinc per actum rationis. Qui vocat argumentatio siue rocinatio quod est argumentatio per processus rationis de noticia noti ad noticiā ignorati.

Sciendū secundo. Quod quis iste modus deuenientis ex noticia noti ad noticiā ignoranti per argumentationem sit omnis scientiis. Si tamen iste modus consideratur finis seu non ut imitetur alijs scientiis. Sic est ens specialē de quod est esse scia et per esse subjectum in scia speciali. Et hoc est quod considerari debet per duplū considerari. Uno in cois finis simplicē eius rationis. Et isto modo est unius ens rationis hinc speciale et distincta ratione ab omnibus reali quod rationi. Et de argumentatione hoc modo considerata est scia specialis quod logica vocatur. Secundo per argumentationem considerari in particulari per aliquam particulari argumentatione quod ruitur ad acquisitionem cuiuslibet scie. Et hoc modo non est subjectum alicuius scie. sed est instrumentum quo ratio virtutur ad sciam accendendum.

Sciendū tertio. Quod aliqua ars siue scia hinc est specialis cuius tamen vius cois et pluribus scientiis. Ita declarat venerabilis dominus Albertus per exemplum de mallo puse scide

rato quod est instrumentum cōde ad oī opus fabricile hinc est via specialis artis fabricandi ipsum malum. Et ei vius oī artibus fabriliis adhibetur. et sicut intelligendum est illud quod dictum est de argumentatione.

Sciendū quartio. Quod formit ad predictā distinctionē de argumentatione distinctio sicut de logica. quod logica per duplū considerari. Uno ut docēs. et sicut scia documenta quod sit argumentatio quod est pres et quod proprietates de ipsa argumentatione et ei per se demonstrabiles. Alio modo considerat logica ut vides. et hoc modo non est scia. sed est quidam modulus deuidenti de magis nō per argumentationē ad noticiā ignorati. Et definīt Albertus logica docentem sic. Logica est quod sit argumentatio apparent et non sunt animū liberas errores damnat falsitates ostendit et verum lumen in oī ope depletatis p̄bet. Et a Boetio sic definit logica est rō discernēti verum a falso. Sed doctor sanctus sic ea definit logica est rationalis scia directiva actuū rationis. Sed logica vides est habilitas vel promptitudo arguendi acquisitiva ex frequenti viu argumentationis.

Lōclusio prima. Docēs logica est scia specialis. Prima pars p̄ videlicet quod sit scia. quod est de argumentatione ratiō de subjecto quod est ens specialē rationis distinctum ab alijs entibus rebus et rationabilibus hinc propria principia. et causas et proprietates. et pres propriū principia et causas de argumentatione et suis propriis demonstrabiles. Secunda pars p̄ videlicet quod argumentatio in se considerata est ens specialis ab omnibus alijs distinctum. Et hinc sequitur quod logica est de argumentatione sit scia specialis ab omnibus alijs distincta. Quod sequentia p̄ videlicet in tertio de aī dicente. Secant enim scientie quemadmodū res de quibus sunt.

Lōclusio secunda. Logica vides non est scia specialis. Primum p̄ videlicet vius scientiis est scia. Secundum p̄ videlicet vius argumentationis omnibus alijs scientiis adhibetur.

Dubitatio prima. Cū de argumentatione non possit haberi scia nisi per argumentationem vnde a priori inest nobis modus scientiæ. quod nobis inest necessario an logica. Ad dubium respōdet Aquinā quod modus scientiæ quod est per argumentationem omnibus hinc est intellectus sum. Ex hinc enim quod hinc intellectus est. est susceptus discipline et formarum intelligibilium. Et quod intellectus est debilis est cū sit stramenus intelligenter id coponit vnam formam intelligibilem cū alia et dividit vnam ab alia. Coponendo autem et dividendo admittat de his quod apprehendit. Et quod admiratur suscepit animus et copat recognitam ad incognitam. et sic deuenient per hanc copationem ex noticia rei cognite ad noticiā rei incognitae. et talis processus argumentationis est. Et sic per aliter modus scientiæ in nobis a natura insperata sunt. sed per artificium vius et exercitium. Et iō dicit Tullius quod a natura insunt nobis quidam seminaria ad quod si deuenire possemus nos utrum ad beatum finem produceremus. Et victorini ait. Quod natura facit abilem. vius vero potentem.

Dubitatio. Quid sit admirationis. Dicitur enim veneratione dñm dominum Albertum quod est agonia mentis suspensio cordis per uenientem ex stupore magni prodigiis in sensu apparitus cuius desiderio inueniendi causam. Et admirabile est cuius causa est occulta inuenitio quod raro.

Dubitatio. Quid sit ratio argumentationis. Et in libro divisionum. Rūder ysaac quod ratio est aī intellectus virtus facies currere cām in causatiō. vocās generalis illud cām quod est noti altero siue simili siue quod ad nos per cuius cognitio

Predicabilia

tione venit rō in cognitō alteri applicādo et cōparādo
do noticiā illi qd notū est ad illud qd est ignotū Et sic
applicādo dī facere currere causam in causatu.

Dubitat, vt rō hoc modo accepta et intelle
ctus sint vna potētia aie fīm rē aut differat. Rūr q sī
vna potētia fīm rē et dīm fīm rōem. qz potētia intellecti
ua aie simpliciter apprehendēs pncipia indēmōstrabī
lia speculat. Eadē pō potētia discurrens de noticia
cognitā ad noticiā ignoti dīrō. Et aduertēdū qz illi
potētiae sunt tres oparōes. Prīma ē simpliciter apprehē
sio p quā formata definitōes. Scđo ē cōpositio et diuisio
p qua formata enūciatōes. Tercia ē discursus de uno in
aliud p quā formata argumentatōes. Et logica dirigit
hīmōi potētia in istis oparōibz. qz docet recte definire
et recte cōponere et diuidere et recte discurrere. Lōsis
derat etiā logicā scđas interōes ut sunt definitio. argu
mentatio. cōpositio et diuisio. qz p istas tres oparōes for
mant. Et hac duplīcē de cā logica rōnalis dī. Et magis
apriē denomiñata lexis qz est rō qz logos qz est sermo.

Ad rōes an oppositū. Ad pīmā dī qz modū
sciendi accipit duplī. vno p ipa argumentatione fīm q
vīlus ei cōis ē oīb scientijs et eis imīscēt. et isto mō nō
est scīa neqz de mō sciendi ē scīa. Alio p accipit modū
sciendi p ipa argumentatione in se et absolute p̄siderata
put ē ens spēale qd p̄t eē subiectū in alīq scīa mō expre
sso in corpe questionis et isto mō modū sciēdi nō ē scīa.
Et de mō sciendi ē scīa qlogica dī. Pōtest etiā modū sci
endi accipit nō p argumentatione in se neqz etiā p argumenta
tōe p vīlus ei imīcta alijs scientijs. Et p doctrina siue
scīa qz docet et scīt et qargumentatio dī. Et isto mō logi
ca bñ dicere modū sciendi. et sic accipiendo modū sciendi
di. modū sciendi bñ ē scīa. Ad sedam dī qz ars duplī
accipit. vno vt ē recta rō rez. factibilītātē nobis. Et hoc
mō distinguit a scīa. nec isto mō lo gica dī. ars Alio dī
collectio multorū pceptoz. pīmā in vītū tendētiū. Et mō
vis scīa p̄t dici ars. qz in omī scīa scīa colligunt multe cō
clusiones tendētes in cognitōem sui subiecti. Et hoc mō
ars scīa dici p̄t. Ad alīa p̄ solutio ex dicitis.

Querit scđo. vt logica debeat dici p̄s phīe
Arguit q nō primo autoritate phīi sexto meraphisice
ponerū tñ tres pīres phīe. s. physica mathematicā et me
taphysicā. grē. Scđo arguit. definitio ē mediū demō
stratis facient scīre. qz tot sunt pīres phīe et nō plures
qz modis definitōes variant. Et definitōes nō variant
nisi triplī. Quia vt definitio rei scīpīt motū et materia
sensiblē. et sic ē definitio physica. Vel abstrahit a motu et
materia sensiblē tñ non a materia intelligibili. et sic ē defi
nitio mathematica. Vel abstrahit penit a motu et ma
teria tñ sensiblē qz intelligibili. qz talis res bñ p̄t eē sine
materia et sic ē definitio meraphisica. et non pīt pluribz
modis rez definitōes variari. qz logica nō est p̄s phīe.

Tercio. nulli rei modis cū re cui ē modū venit in
sui generis diuisionē. Et logica ē modū phīe. qz nō venit
in diuisionē phīe tñ p̄s ei. In oppo^m Arguit pri
mo. qz phīa fīm gen^m suū ē cōphēsio omī qz cūcungz en
tū fīm qz possibile ē hōi talia enīcōphēdere fīm rōes
et intellectū. Et logica ē cōphēsio alicui entis. qz ē de se
cūdīs intēcōibz adiūctis pīmis. qz p̄s phīe. Scđo apud
phīos scīz p̄poreticos phīa diuidit pīmā sui diuisionē in
physica generalē dīcta ethica generalē dīcta et rōnalis si
uefīmocinalē generalē dīcta. Physica p̄ generalē dīcta

Dorphurīs

fīm oēs p̄poreticos cōphēdit naturale phīam mathe
maticā et metaphysicā. Ethica p̄ generalē dīcta conti
net sub se monastīca economicā et politīca. Rōnalis ēt
generalē dīcta cōphēdit oēm modū deueniēdī de noto
ad ignoratiōnoticiā qd qz p multa genera p̄pōnū sit. qz phī
p̄poretici dixerūt logica ēt p̄t phīe. Tercio. illō nē
cessario ē de intento p̄t phīe sine qz nullū p̄t deuenire i coh
gnitōem aliquā. Et nullū ignoratā logica alicui ignotū p
fecta p̄t acq̄rere cognitōem. qz logica ē de intētōne phīe
et pars eius.

Sciendū pīmo. qz ista p̄tentio ansz logica
sit p̄t phīe vel nō nulla ē. qz p̄cedentes nō referunt suas
intētōes ad idē. Dicētes em̄ logica n̄ ēt p̄t phīe stricte
phīam accipiūt p̄ sola phīa reali et p̄platiua qē cōpre
hensio entis reali reali a natura causati. Dicētes at̄ loz
gica ēt p̄t phīe phīam accipiūt cōter scīz. p̄t p̄t appre
hēsione veritatis entis qzlercūqz p̄siderati siue in seipso si
ue in nobis cognoscētibz aut operantibus. Et p̄t in
tēlectu huius ultimi dicti.

Sciendū scđo. qz oēens vel ēa natura causa
tum vel a nob. Si scđom bñ ē duplī. qz vel ē a nob causas
tū practice ut sunt facibilītātē et agibilitātē. Facibilītātē qdē
de qbz sunt artes mechanice. et agibilitātē de qbz sunt scīe
morales. Vel ē causatū a nob p̄ oparōem intellectū spez
tulariū qzētē scīam ut scēde itētōes de qbz sunt rōnali
les seu fīmocinalē scīe. Et de pīmis entibz scīz a natura
causatē ē scīa reali p̄platiua qz diuidit in tres pīres fīm
triplicē modū definīdī supī expressum. De scđis aut̄
entibz scīz ab oēpō nostro practice siue a voluntate causatē
qz artes mechanice aut morales ut dīctū ē. Et de alijs
entibz scīz de scđis intētōibz sunt scīe rōnali siue fīmocinalē
Et sic phīa cōter dīcta cōphēdit cognitōes om̄
istōz entibz. Sed phīa stricte accepta sub se cōphēdit
realem scientiam cōplatiuam.

Sciendū tercio. qz sicut in phīa reali et p̄t/
platiua fīm diuersus modū definīdī accipit diuersitas
ptīm phīe. sic in rōnali phīa fīm diuersos modos rōnali
di pīres ei distinguit. Si em̄ rōcinatio pcedat ex si
gnis facientibz oīmatū siue p̄sumptionē. vel p̄sulationem
sic ē rhetorica. Si p̄o. pcedat ex fictis facientibz abhōina
tionem vōdelectatōem. sic est poētria. Si vero pcedat
ex probabilitibz applicabilibz multis sic est dyalectica.
Si ex causis essentialibz et p̄pīs pcedat. sic ē demōstra
tiua. Si p̄o ex his qz vident et nō sunt. sic est sophistica
Si p̄o ex cauteles cōpellētibz rīndētē dicere ea qzōnīe
sic ē p̄platiua. Et sic fīm diuersos modos ratiocinādi
facile est distinguere pīres phīe rōnali.

Lōclusio logica nō ē p̄t phīe stricte accepte
Et p̄t phīe generalē dīcta. Prīma p̄t p̄clusionis pbāt
rōes an oppositū. Scđam grem. pbāt rōnes adducere
post oppositū.

Dubitat. vt eadē sint pncipia essendi et co
gnoscēdi. Rūr brevissim ad dubium qz sunt eadē fīm rē. sed
fīm rōem dīnt. qz fīm ēt qz hīt in rebus extra aiām sunt
pncipia essendi. fīm ēt qz hīt in intellectu sunt pncipia
intelligēdi seu cognoscēdi. Et intelligēdi de pncipibz co
gnoscēdi pōzi. Quia alīq sunt bñ pncipia cognoscēdi
a posteriori. qz nō sunt pncipia essendi nisi fīm qd. cu
iūmodi sunt accītia p̄pīa ut habeat in p̄fēmio de aīa.
Accidētia magnā p̄t p̄serūt ad cognoscēdū qd qd est

Et est aduertendū q̄ res h̄t̄ trip̄ ex eē vñū h̄t̄ in suis p̄ncipis et causis. Aliud in suis singularibz et suppositis. Reliquū p̄ hoc in intellectu. et fīm ista diuersa esse suenunt eis diuersa accīta ut p̄ cūliber inueniēti.

Dubitāt. quō differunt scientia sapientis et phis

Rūr q̄ sic differunt. q̄ alioq̄ dī sciens q̄ cognoscit veritatem alicuius sc̄lusionis necessarie p̄ ei p̄ p̄pria p̄ncipia et causas. Sz dī sapiens p̄ hoc q̄ illud sc̄lū efficit sibi sapidū q̄ p̄tingit q̄ sc̄lū resolute tale sc̄lū visq̄ ad p̄ncipia simplici p̄ma. Et dī sapientia q̄ sapida sc̄la. Sz dī phis p̄ b̄ q̄ tale sapidū sc̄lū p̄t̄uerit in amore. Dicitur em̄ phis a philos q̄d̄ ē amor. et sophos q̄d̄ ē sapia quasi amator sapientie. Sz q̄ nomē sapientis videt eē nomen nimic arrogantie. iō antiq̄ nō voluerūt dici sapientes Sz phi. Et ex isti dubiūtione lass p̄ solo alteri dubiūt q̄ coiter q̄lit̄ differunt scientia sapientia et phia.

Dubitāt. q̄re mathematica dī sc̄ia disciplinalis. Rūr q̄ cāc̄ facilitas cōprehensionis ei. Enī em̄ mathematica. ut cōphendant no ēgent experientia in cōprehendente. iō iuuenibz maxime p̄portionata est mathematica. Est iuuenes antiq̄ dediti ad p̄biam in mathematicis p̄mo instruebant nominat etiam mathe matica sepi p̄ a pho demonstrativa eo q̄ in mathematics certissime fuit demonstratio. Et ḡ plato q̄ dixit anime rōnali sc̄tēas eē p̄creatas p̄bauit p̄positōez suā p̄ exemplum mathematicale. Quia p̄posuit iuueni vñ q̄ nū p̄ fuit instruct⁹ in mathematica p̄ncipia geometrie qbus ip̄e iuuenis assentiens dixit veritatē p̄pter certitudinēz scientie et ordinatam interrogatōnem. Quare dixit plato scientias nobis concreatas.

Dubitāt. quō differunt monastica economiæ et politica. Rūr q̄ dānt sic. q̄ monastica tractat de regimine vñ̄ hoīs in seip̄o. Et dī monastica a monos q̄d̄ ē vñ̄ et ycos sc̄ia q̄si sc̄ia de vno fīm se. Sz economiæ ca tractat de regimine familie domestice. et dī ab ycos q̄d̄ ē sc̄ia et nomos q̄d̄ ē dom⁹ siue fīm. Politica p̄ de regimine ciuitatis determinat. Et dī a polis q̄d̄ ē plurimitas. et ycos sc̄ia q̄si sc̄ia plurimil. s. hoīm vñ̄ pluralitas.

Ad rōnes. Rōnes aut̄ oppositū pcedūt stri cte capiēdo p̄biam et alie q̄ sunt post oppositū pcedunt large capiēdo p̄biam. et iō dōm̄ ē q̄ p̄terio illa fruola ē et infructuosa. Fruola qdē q̄d̄ ad nomē tm̄. Infructuosa p̄o ut dī. Aut̄icena q̄ nullaten⁹ declarat ad p̄positū.

Querit tercio. Ut̄ logica sit vñl̄ et necessaria. Arguit p̄mo q̄ nō. q̄ logica ē de genere boni et honesti cui si sc̄ia speculatoria. ḡ nō ē de genere boni vñl̄.

Sed arguit q̄no sit necessaria. q̄ logica p̄t̄ ad hoīe adipisci. et nō adipisci. ḡ nō ē necessaria. Tercio. vñle et necessariū sibi inuice repugnat. ḡ nō stat q̄ logica sit vñl̄ et necessaria. Quarto. sc̄ia alie p̄t̄ sc̄iri sine logica ut sc̄ia legum et decretor. ypocras em̄ fīm summi medicus. quicq̄ habuit arte logice. ḡ logica nō ē vñl̄ et necessaria. In oppositū est. Arestoteles et ei expositores

Sciendū p̄mo. q̄ duplex ē vñle. Quoddā ē q̄ de se nō ē bonū. nec appetibile. Sz solū ex ordinatōne ad aliud p̄sequendū p̄ ip̄m. Et portio amara q̄nō nisi p̄pter sanitatem appetit. et nō p̄pter se. Et hec ē p̄pria acceptio vñl̄. p̄t̄ distinguunt p̄tra honestū. q̄ bonū honestū ē ut dī Tullius quod sua vi trahit et sua dignitate nos allicit. Et hoc mō logica nō ē vñl̄. q̄ etiā p̄pter

se appetibile est. Aliud est vñle q̄d̄ etiā valeat ad aliquid aliud bonū p̄sequendū. q̄ in sebz etiā rōez boni. et ē appetibile. Oci aliud vñle in eodē subiecto bñ coincidit cu honesto. Iz sub alia rōne. Nā ut dī Tulli. Bonū honestū multas utilitates in se et sibi adiunctas. Et isto mō logica est vñl̄. q̄ p̄ter se et p̄ter aliud appetibile est. Et itez vero q̄ma dictū vñle duplex reperit. Nā alioq̄ ē vñle ad aliquē finē p̄sequendū sine q̄ tñ finis ille p̄t̄ adipisci. et tale vñle nō coincidit cu honesto. imo sibi repugnat. et isto mō logica nō ē vñl̄ ad sc̄ias acq̄rendas. Aliud est vñle ad aliquē finē sine quo finis ille haberi nō p̄t̄. et tale vez̄ vñle est imo necessariū sicut est logica ad alias sc̄ias acq̄rendas.

Sciendū secundo. q̄ necessariū ut sufficit ad p̄positū duobz modis dī. Uno absolute et sic distinguunt p̄tra vñle et tale necessariū est sine quo res nullo mō p̄t̄ esse. Ut necessariū est hoīem esse aīal absolutor et hoc mō logica nō ē necessaria. Alioq̄ alioq̄ dī necessariū ex suppositōe finis ut necesselle est hoīem esse virtuosum si debeat p̄sequi beatitudinē. et hoc mō logica est necessaria

Sciendū tertio. q̄ oīs potētia q̄ p̄t̄ agere recte et non recte ad hoc q̄ ip̄a recte agat infallibiliter in diger aliquo habitu dirigente ip̄am. Sed sic est q̄ ratō nostra in suis actibz p̄t̄ se habere recte et nō recte. sicut definiendo. cōponendo. et dividendo. Quia ut habeat nonomētaphysice Rōnalis potentia differt ab irrōnali. q̄rōnalis valer ad oposita. irrōnalis vero ad vnum determinata est. ḡ rō nostra indiget alioq̄ habitu dirigēte ip̄am in suis actibz. Taliis aut̄ habitus est logica q̄ docet recte definire recte cōponere et dividere. et recte ar guere. Ideo ut Alforabius in logica sua q̄ sic se h̄z grāmatica ad lingūl̄ dirigidā in recte loquendo sic se h̄z logica ad rōm̄ dirigidā. q̄ eam dirigit in recte arguendo. Est ideo dicit doctor sanctus. q̄ logica sit sc̄ia direciū actuum ratōnis

Lōclusio Logica est vñl̄ et necessaria capi piendo vñle et necessariū secō modo. Ita p̄clusio patet per ultimum notable. Et aliter p̄batur. Logica ē sc̄ia docens oīm modū p̄ quē ignorūt̄ fit cogniti. ergo in nulla sc̄ia p̄t̄ aliqd̄ fieri cognitū nūl̄ p̄ logica. Secō p̄batur sic. logica est ratio discernendi et docens qualiter de quolibet differuntur. vi dī Boetius in thopīcīs q̄ in duas dividit̄ p̄tes sc̄z in inuentiuam. quam greci thopīcam dixerunt et in iudiciuam quaz greci analecticā dixerunt. Modo constat q̄ sine argumentatōne non deuenitur de noto ad ignotum. quia argumentatio discreto quedam est. sed discretio nō est nisi inquisitio discernens qualiter notum cōparatur ad ignotum vel sc̄z ut causa vel ut p̄ncipium vel ut signum vel ut conjectura vel ut repugnat ad ip̄m. vel aliquid h̄mōi. que oēsa bitudines in logica docentur. Ergo ad om̄e quod sc̄ire querimus vñl̄ est logica et necessaria. ideo sepe dī Arestoteles q̄ causa erro p̄ antiquo p̄ in multis māteriis fuit ignorantia logice. Tercio p̄batur sic. sc̄ientia est habitus p̄clusionis. sed concludere nescit qui ignorat qd̄ et ex qbus et qualiter p̄cludendū sit. hoc aut̄ docet logica. ergo tē. Quarto p̄batur sic. q̄ quis nescit enīs logicam aliquid sc̄ire videantur. ratōm̄ tamē sui sc̄iti ignorant. et ergo se habēt ad sc̄ire sicut ignis ad cōburendum. ut dicitur primo metaphysice. ergo inabilis

Predicabilia

sunt ad docendū, quia docere nescit qui rationēm sui sc̄ti non valet exponere. que quidem expositiō est argūmentatiō quam docet logica. Quarto probatur sic. oīs inuentio alicuius ignoti sit per locales habitudines q̄s docet logica in thopis. ergo sine ea ignoti inueniri nō potest. Similiter nihil pfecte scitur nisi p̄ resolutōnē eius in sua pncipia et causas. sed oīm modum resoluēt. Si docet logica s̄z in libris posteriōz. igitur logica ē necessaria quare dicit dominus Albertus q̄ logica ē qdādam equalibz ratōnēs per quod om̄e quod scitur qua si p̄ rectam mensuram ponderat. Sexto probatur. q̄ felicitas homis p̄sistit in p̄ceptatione veritatis. sed recte contemplari nescit qui inuenire quod querit cōtemplari et iudicare ipsum iam inuentum. Sed oīm modum inueniendi docet thopica et omnē modum iudicādi et inueniendi docet analectica. ergo seqtur q̄ logica ad cognitōnē omnium alias scientiā et ad nostram felicitatem est vtilis et necessaria.

Ad ratōnes an̄ oppositū tres p̄me solute sunt. Ad ultimam dicitur q̄ ille scientie haberi non possunt pfecte sine logica. Et ad illud qdā dicitur de p̄pocate dicendum est q̄ licet non habuerit artem logice complexe tamen parum sibi deficiebat cum ppter industria. et ppter pfectōnē luminis sui intellectus ratiocinando nūc aut raro deficiebat. Et hec de questione

Querit quarto. Utq̄ argumētatio sit subiectū totius logice. Arguitur q̄ nō. q̄ ens ratōnis est subiectum totius logice. ergo non argumētatio. An recedens patet. quia logica est generalis scientia sicut metaphysica. ergo sicut metaphysica habet ens reale pro subiecto ita logica ens ratōnis. Scđo .illud est subiectum in aliqua scientia quod est pncipalissimum in illa scientia. et ad quod alia reducunt. sed sic est de syllogismo in logica ergo seqtur q̄ syllogismus est subiectū.

Tercio. sc̄ia denominatur a suo subiecto. sed logica existens sermōnōalis scientia a sermone dicitur. ergo sermo est subiectum logice. Quarto. de subiecto debet p̄supponi quid est et quia est. sed in logica inquiritur quid est argumentatio. ergo argumētatio non est subiectum in logica. Quinto. idem non potest esse instrumentum et subiectum alicuius scientie. sed argumētatio est instrumentum acquirendi logicam. ergo non est subiectum logice. In oppositū sunt expoſitores p̄bi. Primo videbis de q̄sito. scđo erunt aliqua dubia.

Sciendū p̄mo. q̄ subiectū attributiōis est terminus omnissimum simplicissimum p̄mo notus in aliqua sc̄ia p̄sideratur non excedens metas illius sc̄ientie ad quem omnia in illa sc̄ia considerata habent ordinem et attributōnē. Unde sunt tres conditōes subiecti attributōnis. Prima conditio est q̄ illud sit pncipaliter p̄sideratum in scientia cuius est subiectus et isto modo passiones subiecti que p̄siderantur ratione subiecti et non pncipaliter non habent ratōnē subiecti. Secunda conditio est q̄ omnia considerata in scientia cuius est subiectum habeant redactōnē ad tale subiectum. et sub eo cōrīneantur quantū ad formalem ratōm p̄siderandi eius. Unde aliqua reducuntur ad subiectū ut principia eius. Tercia conditio est q̄ tale subiectū sit adequatum scientie cuius est subiectum ita q̄ sub tali ratōne formalis in nulla alia scientia consideraret.

Porphirij

sed sit sibi proprium sub tali ratōne.

Sciendū scđo. q̄ subiectū accipiō octo modo. Primo modo pro obiecto alicuius potentie. vt color dicitur subiectum visus. Scđo modo pro famulo alicuius domini. vt seruus dicitur subiectus domino. Tercio modo pro corpore posito sub alio. vt fundamentum est subiectum parietis. Quartu modo pro subiecto accidentis. Quinto modo pro subiecto p̄positōnis. Sexto modo pro subiecto p̄prie passionis. Septimo. pro subiectibili inferiori alicuius superioris.

Octauo. pro subiecto attributiōis. de quo est hic ad p̄positum. Qui modi continentur in his versibz. Obiectum verna. possum sub. cui quid inheret. Quod prius est copula proprij logicaliter infra. Quo sumul ars heret. sunt bis subiecta quaterna.

Sciendū tercio. q̄ aliquā antiq̄ secta interpratabat logicā eē sermōnōalis scientiā dicentes logicā generat dicitā p̄tinere grāmaricā rhetoricā et logicā p̄prie dicitā et poetriā. Ideo dicebant q̄ fīmo p̄t ē designatiūs rerum que per ip̄m significant est subiectum logice quos impugnat Aquīenna in sua logica. Alij vero dixerunt syllogismū esse subiectum logice. quia ē p̄cipua species argumentatiōnis. Alij dixerunt ens rationis esse subiectum logice. quia logica est de scđis intentionibus que significant entia ratōnis.

Lōclusio p̄ma. sermo nō ē subiectū in logica. Probatur. quia sermo de se nihil significat. quia alias apud om̄es idem significaret. sed significat ad placitum prīmi instituentis. ergo non potest esse subiectum logice cuius intentio est docere modum deueniendi. de notiōciā notiā ad noticiā ignoti.

Lōclusio scđa. sermo sc̄atūus nō ē subiectū logice. Probatur. quia sermone significatiō et ad se et ad alterum vritur logica per accidentē pro quanto logicus sine sermone significatiō non potest suum cōceptum alteri significare. Sed ratiocinatione vritur logicus per se et ad se et ad alterum ad noticiā alicuius ignoti accipiendo. Item om̄is sermo significatiō est complexus vel incomplexus. si sit incomplexus tunc non facit fidem de ignoto. ergo non potest esse subiectū logice. Tinet consequiā. quia non deuenit de noticia notiā ad noticiā ignoti nisi per illud quod fidem de ignoto facit. veruntamē sermo incomplexus bene cōsideratur a logico. vt est pars sermonis complexi. Si sit complexus adhuc fīm q̄ huiusmodi non facit fidem q̄ res ita sit vel non sit. ergo sermo significatiō nō potest esse subiectum in logica.

Lōclusio tercia. Sermo cōplexus enūciatiōis non est subiectum logice. Probatur. quia licet significet aliquid esse vel non esse. tamen non facit fidem de re enūciata nisi pro quanto sub forma argumentatiōnis ponitur.

Lōclusio quarta. syll̄s nō ē subiectū attributiōnis totius logice. Probatur. quia intentio logice est docere omnē modum deueniendi de noto ad noticiā noticiā. sed per syllogismū illud fieri non potest. Quia solum procedit ab uniuersali uniuersaliter a cōcepto. quod in multis scientiā fieri non potest. vt in rhetoriciis in quibus virtute localis habitudinis per enthymē.

mata est excludetur illud quod queritur. Sicut etiam in q̄ busdam alijs scientijs experimentalibus in quibus notificatur illud quod queritur per singulare cognita. Et sic tales scientie non videntur syllogismo perfecto. sed exemplo vel inductione. Et ita syllogismus non est instrumentum satis cōmune ad accipiendo cuiuslibet noticiam ignot. ergo rē. Est tamen aduertendum q̄ sūmā dominū Albertum triplex potest assignari subiectū in aliqua scientia. scilicet subiectū cōmune quod scilicet inter omnia considerata in talis scientia est cōmuni. Aliud est subiectū speciale cuius noticia principaliter in illa scientia queritur. et tale dicitur subiectū attributionis. Tercium est subiectū specialissimum quod inter partes subiecti attributionis est principalior pars et sūmā hoc syllogismus posset dici subiectū ipsius logice et ens rationis potest dici subiectū cōmune in logica. argumentatio vero dicitur subiectū speciale sive attributionis.

Conclusio quinta. ens rationis non est subiectū logice. Probatur. quia intentio logice non est docere ens rōnis sūmā formalem rōnem eius. sed solum de alio ente rōni quod est argumentatio.

Conclusio sexta. argumentatio est subiectū attributionis huius cotius logice. Probatur. quia logica est scientia cōtemplativa docens qualiter et p̄ quod p̄ notuz ad noticiam ignoti deuenit. et ergo necessario oportet q̄ logica p̄ suo subiecto habeat illud quod est instrumentum rationis in acquirendo noticiā cuiuslibet ignoti per notum hoc autem est argumentatio sūmā q̄ argumentatio est rationem invenientem arguens et cōvincens per habitudinem noti ad ignoti noticiā puentis. ergo rē. Probas hoc eriant per conditiones subiecti attributionis que argumentationi respectu logice cōveniunt quare est subiectū

Dubitā p̄mo. Utrum oēs scī sermociones eodem modo sermone videntur. Respondet q̄ non. q̄a grāmatica sermone virtutē prout est designatiua congruit vel in cōgruē abscq̄ eo q̄ faciat fidem de re significata p̄ ipsum. Sed poetica sermone vtitur. put pronūciatur cum delectatione vel tristitia. Rhetorica vero vtitur sermone ornato ad p̄suasionem vel dissuasionē. Logica autē vtitur sermone prout est pars instrumenti p̄ q̄ sit fides de ignoto.

Dubitā secundo. Utrum notum p̄ quod accedit scientia ignoti faciat noticiā ignoti. put illud ignotus est res extra animā existens. aut. put est notio rei existens in anima. Rū detur q̄ prout est notio rei in anima existens sūmā aliquā habitudinē. p̄puta ad ignotū est declaratiua ignoti. ideo ipsum ignotum per noticiam ipsius noti aliquā modo percipit intellectus.

Dubitā tertio. Per quid efficit notuz illud per q̄d accipitur p̄mo noticia ignoti vi argumentationis. Rūderetur q̄ lumine naturali nostri intellectus. quia prima principia p̄ se ipa abscq̄ rōcinatione nobis nota sunt.

Ad rōnes ante oppositū. Ad primum dicendum ut iam dictū est q̄ ens rōnis bene potest esse subiectū cōmune eo mō quo logica est scientia cōmuni. Nā logica dicit scientia cōmuni eo q̄ habet viam ad omne ens p̄ applicandū sui subiecti attributionis. ut habet p̄mo thō p̄ceptū. Ad secundū latet p̄ solutio. quia syllogismus non est satis generale instrumentū inveniendi quodlibet ignotum. Ad tertiam q̄ non oportet scientiā denominari a suo subiecto attributionis. sed quandoq̄ a fine vel effi-

citate vel ab aliquo q̄ est materia circa quaꝝ p̄cipiat et veritas cōsideratio scientie. Ad quārā dī q̄ in omni scientia supponit qd̄ noī subiecti sed inuestigari p̄t qd̄ rei in illa cuius est subiectū. Ad quintā dī q̄ argumentatio accepta in cōmuni est subiectū attributionis logice. sed in p̄ticulari accepta est instrumentū quo acq̄ritur scientia de argumentatione in cōmuni accepta

Querit quinto. vtrū logica sit scientia specula tiva vel practica. Arguit p̄mo q̄ sit practica. q̄ omnis habitus directius intellectus in suis operationib⁹ est practic⁹ logica est h̄mōi. q̄ dirigit in cōponendo diuidendo et rōcina do. ergo rē. Scđo. logica est de operabilitate nobis. ergo ē scientia practica. H̄is p̄z. quia est de argumentatione q̄ causatur a nobis. et de secundis intentionib⁹ q̄ sunt causate a nobis p̄ rōnem. In positū sunt exppositores p̄hi

Sciendū p̄mo. q̄ intellectus noster q̄ est naturalis potētia aie rōnalis q̄ intelligimus rei vel intelligere possumus diuidit in intellectū speculativū et practicum. Unde intellectus dī speculatorius a speculorū artis. qd̄ idem facit quod video vides. sive inspicio inspicere. Qm̄ nostri intellectus speculatorius est veritatē alicuius rei intellegibilis absolute intueri sive inspicere. sive dī in cognitione seu cōtēplatione veri. Sed intellectus practicus est q̄ operatus est. Unū praxis grece est opatio latine. et sic officia intellectus practicus est p̄siderare versū in ordine ad opus. Ex qbus p̄z q̄ diuisio intellectus in intellectū speculativū et practicū nō est diuisio in duas potētias aie nostre sūmā rē distinctas. sed sūmā sūmā rōnem. Que qd̄ distincio rōnū sumū ex diuerso mō intelligendi nostri intellectus et ex diuersa rōne nō qd̄ distincio q̄ accīrati obiectū iōp̄us intellectus. Quia intellectus speculatorius h̄z verū absolute pro obiecto. Practicus vero verū ut opabile est. Et cōueniens est sumū distincio ex p̄ finis. q̄ finis intellect⁹ nostri speculatorius est scire absolute. practici vero est scire extensibile ad opus in qntrū h̄mōi. 3ō dī p̄hs tercio de aia q̄ intellect⁹ noster speculatorius sola extensione ad opus sit practicus.

Sciendū scđo. q̄ sicut intellect⁹ noster dīvidit in speculativū et in practicū. ita etiā dīvidit scia in specie latīnā et in practicā cū scia nō aliquid sit q̄ pfectio intellectus speculatorius. practica vero est pfectio intellectus practici

Sciendū tercio. q̄ aliquid scia p̄t dici speculatoria ex p̄ finis. Primo ex p̄ obiecto. q̄n obiectū non est opabile a nobis. sed tñmō cognoscibile. Et talis scia ē sim p̄t speculatoria. Et b̄ mō scie q̄s de rebus naturalib⁹ sūmā p̄specularie. q̄ rales res facere ne possum⁹. sūmā cognoscere. 3ō dī Alb. q̄ ipossibile ē q̄ de rebus a natura causat̄ sit scia practica. Scđo. scia dī speculatoria ex p̄ finis. q̄ finis scie speculatorie et veritas practice vero opus. Tercio ex p̄ mō p̄siderati. ut si dominicator. p̄siderat domū et resoluēdō in sua p̄ncipia. cās nō applicando illā p̄gnitioē ad op̄ tunē accipit aliquid opabile p̄ modū speculabilis. Et b̄ mō nō habet re fēt aliquid sciam q̄ simili ē practica sūmā qd̄ ē speculatoria īmo nulla ē adeo practica qn̄ aliquid p̄cipit de speculatoria. inq̄ntū h̄z aliquid de cognitō. Verū enī ē p̄ncipali dīa iner sciam speculatoria et practica sumēda ē ex p̄ obiecto. Sciendū qrtō q̄ practis a Scđo sic definit. practis ē opatio alterī potētiae q̄ intellect⁹ naturali posterior ip̄a intellect⁹ et nā cōformiter elici rōne recta ut recepta sit. Et in idē redit definitio Eustachij sic dicens. practis sūmā rationēm operatio est hominis. Et ex veracē definitōe pas-

Predicabilia

est q̄ prima & essentialis rō praxis est in voluntate ita q̄ op̄atio dicitur praxis, eo q̄ est cōformiter se habens ad appetitum rō op̄us eius quod est op̄us elicītū circa bonum. Sed speculator sic definit: speculator est op̄atio intellectus speculatiū ad nihil aliud extra genus cōtemplationis finaliter ordinata. Ex quo pater q̄ ihsus logica s̄i habitus directus usū istarum operationū que sunt definire cōponere diuide re & vnuū ad aliud ordinare sive rotundari. non p̄ter hoc rāmē dexter dici habitus practicus nisi s̄i modū duteat eō q̄ huiusmodi operationes nonsunt finaliter ordinatae ad aliqd aliud extra genus cōtemplationis. Et ex ignorātia istius deceptus fuit Buridanus qui motus prima ratiōne ante oppositum posuit logicam esse scientiā practicam & non speculatoriam.

Lōclusio. logica est scientia speculatoria sum plieiter & practica s̄i modū. Probatur primā pars. quia illa scientia simpliciter est speculatoria. cuius totalis finis & intentionis est cognoscere verū & absolute. logica est huiusmodi cum sit rō discernendi verū a falso. vt inquit Boetius et tota eius intentionis est docere omnē modū deueniēdū de noticia noti ad noticiā ignoti. Item p̄batur secūdo. logica subseruit & amminimiculaturali s̄i scientiā speculatoriū. & si subseruit praeceps hoc nō est nisi pro quāto in eis est aliqd speculabile. ergo logica est simpliciter speculatoria. Præterea vltima pars logice ad quā omnes finaliter ordinant resolutoria est. Resolutore aut̄ ad intellectum speculatorium pertinet. quia modū procedendi intellectus speculatoriū est p̄ modū resolutōnis. practici vero p̄ modū cōpositionis. **S**ecunda pars patet. q̄ logica est scientia directiva intellectus in suis operationibus. vt dicit sanctus Thomas quas nō exercet ratio nisi voluntate mouente. ergo quantū ad hoc logica habet modū practici habitus. Sed quia huiusmodi operationes non ordinant nisi ad cognoscendū verū. Ideo non dexter p̄ter hoc dici simpliciter practica sed solū s̄i modū quid sine s̄i modū. Quod nō attendentes qdām dixerunt logica esse scientiā practicam. Et hoc pbantes p̄ illud dicitū doctoris sancti cum tamē vnuū non fuerit hec mens doc̄toris sancti q̄ p̄terea sit simpliciter practica eo q̄ ē directiva rōnis. sed est practica s̄i quid

Dubitatur primo Utrum eodem mō se habeat subiectum attributionis in scientia speculatoria & practica. Patet ex dictis q̄ non. q̄ in scientia speculatoria queritur cōplera & perfecta cognitionis ipsius subiecti tanq̄ finis illius scientie. Sed in scientia practica queritur principalius cōpositio sive operatio sui subiecti. & ob hoc subiectus scientie speculatoriae ad ipsam scientiā se habet sicut causa ad effectum suū. sed subiectus scientie practica ad ipsam scientiā practicam se habet vt effectus ad causam.

Dubitatur scđo. que est differētia inter intellectū speculatoriū & practicum. Respōderetur q̄ ex dictis p̄z differētia. tamē cōmuniter possunt assignari quartuor differētiae. Prima est. q̄ intellectus speculatoriū habet finē suū manente intra seipsum. practicus vero ponit finem sūū extra seipsum. Secunda est. quia intellectus speculatorius accepit formā intelligibilem. vt rōnem sive principium cognoscendi rōn. practicus vero eam accipit vt est principiū cognitionis & exemplar. sed principalius vt est exemplar operis q̄ vt principiū cognitionis. quia non querit cognitionē nisi propter op̄us. Tercia differētia est. quia licet intel-

Porphirij

lectus practicus in acquisitione forme intelligibiliis non vñatur instrumentis corporalib⁹. In explicacione carmen & applicatione ipsius forme ab extra vñetur huiusmodi instrumentis. sicut faber ponit formā cultelli in ferruz mediante malleo. Intellectus vero speculatorius formā intelligibilem non explicat extra se. sed eam intra se solum considerat.

Quarta differētia est. quia intellectus practicus p̄ operationem suam est causa eorum que sibi subdunt. Intellectus vero speculatorius non imo res per ipsum speculatoriū est causa sue operationis que operatio nihil aliud est q̄ speculatoriū sive cognitio. Non ramen inducit iste quatuor differentes distinctionem realem inter intellectum practicum & speculatorium. Quia in re sunt vna parentia. scilicet intellectus possibilis. Sed accidentaliter solum differunt. quia intellectus speculatorius apprehendit aliquod intelligibilem absolute. sed practicus apprehendit ipsū. vt ordinatur ad op̄us. Sicut exempli gratia differenter apprehendunt dōnum philosophus & dominicator. quia philosophus apprehendit eam absolute & tarsis s̄i q̄ est facibilis in materia. Sed quia accidit apprehendere per intellectum p̄ ordinatur ad op̄us. ergo talis ordinatio ad op̄us non inducitur universitatē realem potētia.

Ad rationes ante oppositū prima soluta est ex vltimo norabili. Ad secundā cōformiter dicendū est. q̄ non quodcuī operabile a nobis per intellectū est practicum. sed oportet q̄ sit operabile a nobis per intellectū practicum inquantū h̄mōi. modo argumentatio & alie intentiones sc̄lēde non sunt h̄mōi. sed cōsituunt. et formantur per operationes intellectus speculatoriū.

Querit sexto. Utrum ad logicum pertinet cōsiderare de voce cōplexa. vel incōplexa. Arguitur q̄ nō quia talis cōsideratio ad philosophiū naturalem pertinet et erit ad grammaticū. ergo nō pertinet ad logicum. Antecedens pater pro p̄ma parte. quia vox est ens naturale natūlibus instrumentis formatum. ergo ad naturalem philosophiū pertinet. Secunda pars patet. quia ad grammaticū pertinet cōsiderare significaciones et inflectiones vocum. In oppositum arguitur. quia logica est ratio discernendi verū a falso. sed hoc cōvenienter fieri non potest nisi p̄ vocē complexam vel incōplexā. ergo logicus habet cōsiderare vocē complexā & incōplexā.

Scindū primo q̄ dīvisio partū logice ex intentione logice que est docere principia p̄ que de noti ad noticiā ignoti deueniēti accepienda est. Et quia ignotus duplex est. sc̄z incōplexū quod per definitionem & divisionē sc̄itur. Et complexū quod sc̄itur p̄ argumentationē. ideo oportet duas esse partes logice. vna sc̄lē que tradit artem definiēndi & diuidendi. & aliam que docet artem arguēndi. Prima harum vt inq̄. Alterius a philosopho non est tradita aut salte ad nos nondū pertinet nisi quantū ad hoc. q̄ in secundo posteriori docet artē inveniēndi quod quid ē p̄ via p̄ponis & resolutōis. Et altera p̄ logice tradit. Arelis.

Scindū scđo. q̄ logica considerat omnia prout sunt in intellectu illius qui querit per notum venire ad ignotū noticiam. Et quia ignotū duplex est complexū sc̄z incōplexū. dō logicus h̄z cōsiderare voces cōplexas & incōplexas. Et q̄ cōplexio & incōplexio nō accidit nisi p̄ cōgationē ad intellectū simplicē vel p̄positū cuius vox faciat

est ad placitū nota. sō grātia eius logieū hz cōsiderare de
voce significatiua ad placitū qd sit et qualiter significet.

Sciendū terci o. q vox qnqz modis dī signi-
ficare. Primo et pncipaliter dī significare illud ad qd signi-
ficandū primaria institutiōe impo sita est. vt hō significat
hoiem. Secundo mō scat illud qd ex tō sequentē supponit.
suo pncipali significato. vt domus scat parietē et quodlibz
totū integrālē qualiter eius prem. Tercio dī significare il-
lud qd cōcomitā significatōem pncipale eius. vt partes
significat fundamētū. Quarto mō dī significare id qd est
de suo intellectu. de intellectu sui pncipali significati. vt
homo scat animal et puartio suū habitū. Quinto mō dī sig-
nificare ppteratē oppositi sui significati vt alib⁹ p ppteratē
suā qd est diligere vñsum dat intelligere ppteratē nigri
que est p gregare vñsum.

Scienduz quarto. q cōplexio et incōplexio.
voci accidūt. et hoc ēm q referunt ad intellectū simplicē vt
compositū q rem pphendit vt simplicē vel ppositā. Et qd
intellectus simplex est vnius rei simplicis intuitus. Intel-
lectus vero ppositus est q accipit vñā re vt in alia vely di-
uisam ab alia. sō pueniēter definiat vox incōplexa cui⁹ ptes
separat nihil scant. et vox pplexa cui⁹ separet aliqd scant.

Scienduz quinto. q vox significatiua incō-
plexa ex hoc q referit ad rē significatā non dī incōplexa sed
ex hoc q est repleniatua rei ēm q est in intellectu qrentis
scientiā ignoti p nouū q comprehendit rem vt simplicē. Et
dividit p nome et verbū pprehendēdo pnomē sub nomine
et pparticipū sub verbo. q pnomē significādo et supponit
do vñm nois accipit. pparticipū vero cum suppletōe verbū sub
stantiu supplet vicem verbī. Et cetero vero partes indeclinabiles
sine adiunctis nullum habent intellectum. et ideo vo-
cantur sūcarbēgreumatice.

Sciendū sexto: q vox significatiua ēm q
ē in intellectu qrentis noticiā ignoti dividit in cōmūnem seu
appellatiū et in ppartiam sue singulare. Nec cōpetit hec di-
visio voci in ordine ad rē extra intellectū existēt. qz omes
res extra intellectū existētes singulares sunt.

Sciendū septimo. q voci significatiue pdcē
eo modo accepte adhuc qnqz accidunt. Reperiunt ēm vo-
ces significare vniuoce. equo analogice. diversuocē. mlt-
tuocē de tribus primis in ap̄predicamentis satis habetur.
Sed diversuocē voces dicunt que vnl et eidem rei diversis
ppteratib⁹ imponunt. Diversuocē vero dicunt multaz
rerum multe et diversae voces. et sic pars de accidentib⁹ vo-
cis significatiue ad placitū ēm q referit ad intellectus eius q
querit scientiā ignoti p nouū et hec accidēta in logica cō-
sideranda sunt.

Lonclusio bene patet ex dictis
Dubitatur pmo. quot modis aliqd nomen
potest dici cōmūne. Rūderur q potest dici q̄rū modis
sc̄z actu ap̄titudine opinione et p̄maginatiōe. Accu. sc̄z q̄rū
res significata p ipm actualiter regitur in plurib⁹ suppositis.
sicut est hoc nome hō et hoc nome asinus. et sic de alijs. Ap-
titudine vero quādo nō potest reperiit actualiter in plurib⁹ re-
periri potest vt sol. Op̄inione vero quādo nec actu nec ap-
titudine nature sue persister est in plurib⁹. sed solit op̄inioz
ne ēm sicut deus. p̄maginatiōe vero quando nec actu nec
ap̄titudine. nec op̄inione in plurib⁹ inuenit. sed solum p̄ma-
ginatiōe in plurib⁹ est. vt chimera. Et sic nomen cōmū-
ne dicuum duob⁹ vltimis modis non dī vniuersale seu pte-

dicabile proprie dītum sed cōmūniter dīctū dūtaxat. Be-
ne tamē potest esse aliquod nomine cōmūne cuius significa-
tum nec in uno suppositone in pluribus suppositis reperti
tur dūmodo non repugnet sue nature posse esse in plurib⁹.
sicut rosa in hyeme. Et tale nomine bene est vniuersale p̄rie
dictū. Et sic p̄z q nome cōe seu appellatiū apud grāmati-
cū est idē qd apud logiū dī rle. et dividit in qnqz vñia

Dubitat sc̄do. q̄ sint modi analogie realis
Rūderur prout sufficit ad ppositum. q̄ analogia realis fit
tribus modis. Est em qdā analogia realis in proportiō
ne plurū ad vñū subiectū sicut ens dī de omnib⁹ p̄ habi-
tudinē ad subiectū que est subiectum omnīus aliorūz en-
tiū. Alia est analogia in proportione plurū ad vñū efficien-
tis accūm. vt medicina dī primo et pncipaliter de medici-
co qui ēm artem medicine operatur. dī etiam de experto. q̄
q̄uis artem nō habet Aliquo mō tamē imitatur medici-
ne artificē in operando. dī etiam de instrumentis medicine
Alia est analogia realis in proportione plurū ad vñū finem.
sicut lanū dī de vīna de cibo de loco de rēpore de aīmali. et
etiam de multis alijs que ordinē habet ad vñū finem. sc̄z
ad sanitatem animalis. Alij sunt modi analogie. nō tamē
reales et veri. sicut est analogia que dī voluntaria sicut Por-
phyrius analogice significat hominē. et librū ab eo faciūt
Et etiam analogia artificialis vt animal dī analogice de
animali vñuo et de animali pteco.

Ad rōnes Ante oppositū respondet q̄ si vox
consideret vt est qdā qualitas naturalis naturaliter for-
mata sic considerat a physico naturali. Si vero accipiatur
vt est ad placitū cōsignificata cōceptus simplicis aut com-
positi et vt est quoddā instrumentū p quod deuenit de no-
to ad noticiam ignotis considerat a logico. Sed grāma-
ticus ipam cōsiderat vt est ordinabilis ad cōstituōem cō-
grui vel incōgrui vel pstructōem orōntis.

Querit septimo. Utru ad incomplexū noti-
ficandū reqratur definitio et diuisio. et verum omne pplexū
notificetur p argumentationem. Arguit primo q̄ non q̄
ad primā partē quesiti. quia trāscendētia. genera genera-
tissima. differentia. indiuidua et alia multa definitiū non pos-
sunt. Similiter differentia indiuidua species specialissime. et
etiam multa alia incomplexa non possunt diuidi. ergo non
omne incomplexum potest notificari p definitōem et diuisiōnē.

Secundo quo ad secundā partē quesiti. q̄ orationes
impfecte et perfecte alie ab indicatiua sunt cōplexa quedā
et tamē nō possunt notificari p argumentationem. q̄ nō signi-
ficant verum nec falsum. Similiter puma pncipia cōplexa
nō notificant nobis p argumentationem. q̄ sunt per se nota.
Similiter ppositōes singulares nō sunt argumētabiles. et
ego nō omne pplexum est notificabile p argumentationem

In oppositū arguit. quia non sunt nisi res modi notifi-
candi ignotū. sc̄z p definitōem per diuisiōnē et p argumen-
tationem. ergo cum omne incomplexū posset esse alicui igno-
rum. et nō possit notificari p argumentationem. sc̄tqur ergo
q̄ p definitōem et diuisiōnē notificetur. Et cum cōplexum
nō possit notificari p definitōem aut diuisiōnem. notificatur
ergo p argumentationem

Sciendū primo. q̄ intēcio logice est docere
modum notificandi ignotū p nouū. Ignorū autēz est
duplex. s. pplexū et incōplexū. Sed incōplexū p̄ esse ignotū
quādū ad duo. s. qntū ad eētā scatā p ipm et quādū ad
potentialitatē sequentiē ipm. ideo oportet q̄ sunt tres modi

Predicabilia

notificandi sc̄z definitio p̄ quā sc̄itur incomplexū quantuī ad essentia, et diuisio per quā sc̄itur incomplexū quantuī ad potentialitatē, et argumentatio p̄ quā sc̄itur cōplexuī et intelligitur de complexo enūciatio

Sc̄iendū sc̄do. q̄ ars definitiēdī vt d̄t vñera
bilis dñs Albus non repit ab Aresto tradita. iō super
hoc passu tradit Albus q̄nq̄ regulas obseruandas in om̄ni
definitiōe bona q̄dditaria et q̄nq̄ vicia opposita in tali
definitiōe cauenda, t̄ iste etiā regule obseruande sunt in oī
bus definitiōib⁹ fīm q̄ imitans aliquo m̄ definitiōez q̄d
dicariū et ad ip̄am dicariū. Prima regula est q̄ oī pos
ita in definitiōe sunt substancialia et substancialiter definito
inexistentia. Et peccatum huius regule oppositū cōmittit si in
definitiōne aliquod accēns sine accidētale ponat. Sc̄da re
gula est q̄ vñtia differētia sit cōueribilis cū definito et to
ram definitiōnem faciat esse cōueribile cū definito. Et pec
catuī huius oppositū est. si vñtia dñs non sit cōueribile cū
definito. q̄ tūc p̄ definitiōem nō s̄ireb̄ q̄dditaria definitiōe sit
in vñiversali. Tercia est. q̄ primū positiū in definitiōne se ha
beat ad sequens sc̄itur potentia p̄cipua ad actū et determi
nabile ad determinās. Quatuor oppositū peccatum est. si mi
mus cōe pponat magis cōl. q̄ denotareb̄ et in eodez accus
peceder potentiā. Quarta regula est. q̄ primū definitiōe sit
p̄c. nō q̄renti cognoscere definitiōnem, et quantuī ad sub
stantiā et quantuī ad potestatē. q̄ ab nō esset p̄cipiuī cog
noſcendi ignotū. Et peccatum huius oppositū p̄mitit si p̄mū
definitiōe non est p̄ se notū in substancialia et potestate. q̄d q̄
tuor modis p̄tingere p̄t. Primo si definitiō idē p̄ idē. Secū
do si definitiō p̄ eque ignorū. Tercio si definitiō p̄ ignorū.
Quarto si definitiō p̄ aliquid q̄d nō p̄ esse notū n̄st̄ ipsuī
definitiō. Quinta regula est. q̄ definitiō dicat rotū esse defi
nitia p̄ma potentia essentialē. vñq̄ ad vñtia actū trāseun
do p̄ oīs actus intermedios. huius peccatum p̄mitit si in de
finitiōe omittat aliqd principiōz essentialiū definitiōe.

Sc̄iendū tertio. q̄ p̄ter definitiōnem q̄ddita
riū sunt alie definitiōes reducibiles ad q̄dditatiū vñtia
definitio causalis et descriptiū. Definitio em̄ causalib⁹ dñs
p̄ causam efficientē et finalē. Causa vero efficiēt vñtuoca in
forma puenit cū effectu. et p̄ tale cām efficiēt magis p̄pri
datur definitio causalis. Sed cā efficiēt equoū nō pue
nit cū effectu in forma. Tamen virtualiter forma effectus
formā tal efficiētis p̄cipiat. Silt aut̄ cā finalē p̄pria forme
rei est p̄portionata. nam forma est p̄ter finē. et sic p̄z p̄ defi
nitio causalis quodammodo reducit ad q̄dditatiū. Simil
iter definitio descriptiū ad q̄dditatiū reducit. q̄d p̄ genū
et acciūtia p̄pria q̄ sunt formē et cōnaturalia et adequa
ta. Utrum tñ p̄ter has definitiōes q̄ notificant rem signif
icatā p̄ vocem incōplexā est alia definitio q̄ d̄t qd noīs et ē
inter oīes definitiōes imp̄fectior et p̄ ip̄am intelligit om̄is
oīo que est maioris declaratiōis q̄ sit normē ip̄m p̄ se lūp
rum. Et talis definitio nō notificant rem significatā p̄ nomē
sed notificant ipsam significatiōem. id est oīdit cuius rei tale
nomē est significatiōiū. ideo d̄t relatōem ad rem significatā
per ip̄am et notificant p̄ eam tam cōplexa q̄ incōplexa. ras
entia q̄ non entia. Et his breuiter habet aliq̄ instructio de
arte definiendi fīm quālibet definitiōem.

Lōclusio Dñe incomplexū notificabile est
per definitiōem et diuisiōem accipiendo definitiōem large
prout comprehendit omnē modū definitionū et silt̄ diui
siōnū. Silt̄ om̄e p̄plexum enūciatiū notificabile est p̄
argumentatiōem vñtia lūprum vel quo ad nos accipiendo etiā.

Porphirij

argumentatiōem large. Ista conclusio satis patet ex dictis
quia logica docet omnē modū notificandi quodcuī igno
runt. sed vñsum est qualiter om̄e tale notificabile sit. Et si
sic querat vbi tradit Arestoleles arte definiendi Rūdetur
vt supra p̄ eam nō tradit cōplete. vel si tradiderit ad nos
non quenit. et simile dicūt Arates. Artem vero diuidendi
etia non tradidit. sed Boetius de arte diuidendi quedāz
tractatiū fecit q̄ de diuisiōib⁹ intitulatur. vbi p̄nū dupli
cem modū diuidendi seu diuisiōnis. Diuisiōnū alia per se.
alia p̄ accidens. Et verū subdiuidit vñtia est supra
summulas. Si cōgratur insig. qualiter notificant alia cō
plexa ab enūciatiōne. d̄t q̄ non notificant argumentatione
quia nō significant verū vel falso. et ita nō sunt p̄prie sc̄bilia.
sed soluz sunt cognoscibilia quantuī ad qd nomis. iō
cognitione ipsorum est p̄ definitiōem quid nomis.

Ad rōnes. an oppositū Prima arguit de de
finitione q̄dditativa et diuisione p̄ se. modo dicū est in res
ponsione ad quesitiū q̄ oportet accipere definitiōem large et
diuisiōne similis et vñtia dictum est etiā sc̄itur de oratione
imp̄fecta non enūciatiōne qualiter notificatur. Et ad id qd
arguitur de primis principiis. d̄t q̄ non possunt notificant
demonstratiōe simpli. Sed bñ inductione et argumentatiōe
thopica notificant quo ad nos. et silt̄ p̄pones singula
res notificant argumentatione exemplari.

Um sit necessarium Brissorū
ad eam que est apud Arestole
lem p̄dicamentoꝝ doctrinam
nosse quid sit genus. qd differe
tia. quid species. quid p̄prium
et quid accidēs. Et ad defini
tionū assignationē. et om̄ino ad ea que in diui
sione vel demonstratione sunt vñtilia. Istauī re
rum speculatiōe cōpendiosam tibi traditōem fa
cienſ tētabo breuiter velut introductionis mō
ea (que ab antiquis dicta sunt) aggredi.

Oqueris octavo. Utrum vñiversale sit de cō
sideratione logici Arguit q̄ non. quia vñiversale est simb
plex rei naturae sive quidditas. sed considerare simplices rei
naturas et qdditates ad metaphysicū pertinet. et nō ad
logicū ergo vñiversale Secundo arguit. om̄is sc̄ien
tia est de vñiversali. q̄ singulariū nō est scientia. ergo ad lo
gicum nō pertinet considerare de vñiversali plus q̄ ad alium
artificem. In oppositū arguit autoritate Porphirij qui
nobis tradidit scientiā de quinq̄ vñiversaliib⁹. Et vñ habet
Albertus primū quod in logica est considerandū est vñ
le

Sc̄iendū primo. q̄ si ratio dicibilis p̄prie
sumat tunc nihil p̄dicat̄ de aliquo nisi sit in illo. Et q̄a fīm
p̄m̄ quattro physicoꝝ propriū loquendo nihil est in seipso
sc̄etur et oportet p̄dicabile p̄prie lūptū inesse alteri. vñtia
natura essentialis. vel vñ accēns. et p̄ hoc q̄ inest alteri p̄di
cibile est. q̄a inesse alteri cā est p̄dicabilitatis. Ex q̄ vñteri
seq̄ q̄ p̄dicabile se h̄z ad vñtia sc̄itur p̄pria passio ad suū sub
iectū. q̄ vñtia definit p̄ esse. p̄dicabile vero p̄ dici.

Sc̄iendū sc̄do. q̄ vñtia p̄t dupli accipi. Uno
mō p̄ re subiecta intentiōi vñtia accepta fīm eē suū rea
le. et sic tractare de vñtia reali ad sc̄iaz reale geinū. et fīm h̄tali

natura cui accidet alterius attributus intentio vniuersalitatis
triplex est. s. qdam separata a motu & materia tam fin eē &
ratione. Alia separata a motu & materia sensibili fin
rationem & nō fin esse. Et alia que pūcta est motui & ma
terie sensibili fin esse & rōem. Sed in hoc vniuersale sic ac/
ceptum ad tres scītias reales pertinet determinari seicis ad
physicā mathematicā & metaphysicā. Alio mō potest acci
pi vniuersale p intentione vniuersalitatis attributa rei siue
pro re subiecta intentioni vniuersalitatis fin & sibi subiec
ta est. Et hoc mō cōsideratio vñis ad logicū pertinet q nō
hater cōsiderare sp̄as res absolute & fin suū esse reale sed p
vt subsunt intentionib⁹ secūdis

Conclusio pma. vle scđo modo dictū est de intentione logici. Probat. quia p̄dictabile est de cōsideratiōe logici. ergo et vniuersale. Ans. pbatur. qz p̄dicari est ac rōnis ordinantis et p̄ponentis vñ cuz alto. ergo cuius logica sit scientia p̄siderativa actuū rōnis et intentionis secundaz que entia rōnis sunt. Sēcūr. qz p̄dictabile est de p̄sideratiōne logici. Lōsequentiā. pbatur. qz eiusdez scientie est cōsiderare subiectū et eius p̄pria passionem. sed p̄dicibile ad vniuersale schz ut p̄pria passio ad subiectum. g. 2c.

Conclusio scda. vniuersale est primū cōside/
randū in logica. Probas. quia intēto logiee est dirigere ac
gus rōnīs q̄ querit scientiā ignoti p̄ nos. sed p̄mus actus
est ordinatio predicabilium ad iunice fm̄ subz supra prout
substant vocibz talē ordinez significantibz q̄ q̄dem vocez
sunt genus sp̄cē differētia p̄mū z accēs. z alie intēto nes
que p̄ accēs attribuunt rebz. ḡ talis ordinatio pdicabilium
est de p̄sideratō logici. Sed q̄r ordinatio nescit q̄ rōnes or-
dinabiliū ignotar. ḡ optet p̄mū cognoscere rōnes pdicabi-
liū q̄z cognoscere ordinez ipsoz. sed 2stas q̄r pdicabilium
sumis ex rōne vltis. q̄r vlt ex caula pdicabilis. Ergo ad ha-
bendū rōem pdicabilis z pdicabiliū necesse est de vlt p̄mit-
tere tracatur. z p̄ sequēs p̄mū p̄siderandi in logica est ip-
sum vlt. Et hac de cā liber iste in quo tradit rō vniuerſal-
lis z pdicabili singuloz pdicabiliū in quo etiā differētia
et p̄uenientie ipsoz z p̄prietates eiuslittere ostendunt antecē-
dit libz pdicamentoz ad quez est introducioz. Quia
in libro pdicamentoz cōsiderat ordinatio pdicabiliū ad in-
uienc fm̄ subz supra pur substant vocibz talē ordine sig-
nificantibz quaz vocibz rōnes in isto libro tradunt

Dubitatur pmo. qd sit titulus huius libri.
Rendetur qd titulus est iste in greco. Incipiunt ytagoge ad
carthaginas Arestotelis. id est incipit introductio por
phyr ad pdciameta Arestotelis.

phyr ad poliam etiam. **B**revis
Dubita secundo ad quid et ad quod est utilis ista
doctrina Ränder Por. q ad q tuor. **P**rimo est utilis ad reg-
nitionem p dicamentorum halendam. **S**ecundo ad definitionem assi-
gnationem. **T**ertio ad scientiam divisionum. **Q**uarto ad determina-
tionem primum iā satis probatum est in probatio scde conclusio-
nis. **S**ecundum priz. qz vi hz Boetius. solius spei est definitio-
que ex genere et differentia distincta est. in qz etiā aliqui ponit
accus priz si descriptiva fuerit et etiā accens eō si fuerit qd
nois tm. **O**ptet qz ad assignationem definitionum rōnes isto-
rum vniuersalium cognoscere qz in hoc libro traduntur. **T**ercium
pz. qz aliqua est divisione generis in suas spes y differentias. et
alta subiecti in accidentia. z sic optet ad divisionem rōnes isto-
rum vniuersalium cognoscere qz in hoc libro traduntur. **Q**uar-
tum priz. qz medium in demonstratione potissimum est definitio-
nibus aut passionis. **S**ed hec doctrina utilis est ad defi-
nitionem eius et in ea ostenditur quid sit propria passio. ergo

seq*uitur* & utilis sit ad demonstrationem

Dubitat tertio. Vtrum universale sit genus ad quinque via. Respondeatur quod non sed analogice de ipsis dicitur nam sicut subiecta et accessoria in nullo universali possunt ita nec esse in multis essentialiter et esse in multis accidentaliter. Sed prius est perfectus in multis illud quod inest etsi essentialem est illud quod inest eis accidentaliter. Et inter illa quae sunt essentialem prius est perfectus dicitur esse in multis id quod de illis predicatur in quid est id quod predicatur in quicunque. Et adhuc quod predicatur de pluribus dividitur secundum prius est quod predicatur de pluribus dividitur numero. Similiter inter ea quae sunt accidentaliter prius est quod dividitur ex parte prius est specie quod dividitur ex principiis includentiis. Tunc igitur ordinatio dividibilium. **Vnde** vltteri sequebitur quod utrum non est definitio ratione et definitio operis. Quemadmodum etiam est universalis sed analogice etiam.

Dubitatur quanto: quod sit subiectum attributis
huius libri. Rendetur qd est vle. qz sibi puenit i o subiecti at-
tributis in operatione ad hanc doctrinam. et predicable est eius
passio. Nec ictud impedit analogia ipso vle. quia ad
unitatem scientie sufficit unitas analogie sui subiecti.

Dubitat q̄nto de sufficietia yniuersalium. Di-
citur q̄ sic dat ab Altero Universale est qd̄ in multis est
er de multis d̄. Aut ḡest in multis essentialiter aut accidē-
tali. Si primū hoc est dupl̄ aut est in multis ut tota ellen-
tia eoz. et sic est sp̄es. que ut d̄. Boetius est tota subā indi-
viduo aut est in multis ut p̄s essentie. et hoc est dupl̄. vel
est pars potentialis in qua est esse specifici p̄ inchoatione
et sic est genus. vel est pars actualis potentia generis deter-
minans. et sic est differētia. Si secundū hoc est dupl̄. aut est
accidens nature qd̄ sicut ex p̄p̄is p̄ncipis sp̄ei. et sic est pro-
priū. aut cōmune qd̄ sicut ex p̄ncipis individuali. et sic est acci-
dens. Alia sufficietia potest dari de ipsis inquantū predi-
cabilia sunt que patet ex dictis supra summulas. Ratio-
nes ante opositum solute sunt ex dictis.

Altiorib[us] q[ua]dem questionib[us] abstinen[ti]a simpli-
ciores vero mediocriter pietatis. mox de gene-
rib[us] et sp[iritu] illud q[ua]dē siue subsistant siue in solis
nudis purisq[ue] intellectib[us] posita sint. siue subsi-
stentia corporalia sint an incorp[or]alia. et utrū sepa-
ta a sensibilibo. an in sensibilibo posita et circa ea
consistētia dicere recusabo. Altissimū em̄ est hu-
iusmodi negotiū et maioris eges inquisitōis. Il-
lud vero quēadmodū de his ac de propositis
probabilitē antiq[ue] tractauerūt. et horū maxime
peripathetici tibi nūc tentabo monstrare

Querit cōsequēter nono Utruz tres cōstōes
difficiles a q̄ibus voluit abstinere Por. p̄t eaz difficultea
tem s̄nt termiabiles p̄ logice facultatem. Quaz p̄ma est.
vtrū v̄lia z p̄cipue genera z sp̄es subsistat in rebus extra om̄ia
nē intellectum aut in solis nudis puris intellectibus posita
sint. Sc̄da questio est vtrum h̄mōi v̄lia que, subsistunt in
rebus extra om̄ia intellectum sine corporalia vel incorpo-
ralia. Tercia questio est dato q̄ h̄mōi v̄lia sint subsistentia
in rebus z sint incorpalia tūc q̄ritur vtruz sint in singularibus
suis subsistētia aut extra singularia z extra cēm intellectus
p̄ se existēta. Arguit p̄ p̄t termiari p̄tēt logice. q̄ lo-
gica est sc̄ia cōs ad omnū methodo p̄ principia viāh̄ns. ḡ
ois questio cōtūcūs difficultis sit p̄t termiari p̄tēt logi-
ce. In oppositum est Porphirius in p̄hemio sui libri

Predicabilia

Sciedū primo. q̄ quis Por. nō terminat istas questioes tñ voluit has mouere tripli de causa. Prima ne videret alicui q̄ nulla questio difficultis de vniuersalib⁹ formari posset. Sedā est vt p̄ hoc q̄ de ip̄s vniuersalib⁹ difficulta q̄ri ⁊ scri p̄t incit⁹ aimus auditoris ad sciam vniuersaliū magis attente inquendaz. Tertia est ne Por. videret illas questioes ignorare. iō eas. mouet et tñ se excusat a determinatione eaz. q̄ ad metaphysicū nō ad lo- gici peinent. Alterius vero ne aimus auditoris vel lec- ris in suspeso maneret huiusmodi questioes voluit alī quantulum declarare.

Sciedū secundo. q̄ ille tres questioes sic in- ter se distingunt. q̄ prima q̄ri de esse vniuersaliū. Scda de q̄dicitate eoz. ⁊ tercia de sp̄atione eoz ad sua singularia.

Sciedū tertio. q̄ de esse ip̄oꝝ vniuersaliū tres fuerūt opinione antiquoz. Primal fuit ponentū vni- uersalia habere esse in rez natura extra oēm intellectū. ⁊ iste dixiſ sunt q̄ q̄dam. s. platonici dixerūt vniuersalia q̄ se sub- sistere extra intellectū ⁊ extra singularia ⁊ habere cōpleraz rōnem vniuersitatis. Alij autē dixerūt in rez natura esse vniuersalia extra oēm intellectū. non tñ habere esse reale ex tra singularia. sed solū in singularib⁹. Et ultra dixerūt q̄ hmoꝝ vniuersalia extra intellectū nō habet. Plerāk rōnem vniuersitatis. sed ip̄am habet s̄ m acū in intellectu et ex tra intellectū solū sunt vniuersalia in potentia. ⁊ hec est op̄io nō Aristotelis q̄ vera est. Scda opinio fuit q̄rundā q̄ vo- canoiales q̄ nunc moderni discunq̄ dixerūt vniuersalia totū suū esse habere in intellectu ⁊ ab intellectu faciēre ipsa vniuersalia p̄ sua p̄sideratōnem. Tercia opinio fuit q̄rundā dicentū vlia nō habere esse nisi ydale in intellectu p̄ me intelligentie causantis ⁊ cognoscens res ipsas.

Sciedū quarto q̄ fm istas tres opinioes de esse vniuersaliū tripli exponuntur termi p̄me q̄stionis. scz in solis nudis purisq̄ intellectib⁹. Nam p̄ma opinio que est platonis de vniuersalia esse in solis intellectib⁹ p̄ exclusionē singulariū ita q̄ nō sunt in ip̄s singularib⁹. sed ponit ea in nudis intellectib⁹. q̄ sunt in intellectib⁹ separatos ab appēdī- cīs materie. Si em vlia vt dicūt essent in singularib⁹ sensibiliib⁹. nūc nō possent esse in intellectib⁹ nudis id est phārasis et sensui nō immixtis. sed hmoꝝ vlia sunt in puris intel- lectib⁹. q̄ ad intelligendū ip̄a nō mouet nisi intelligentie lu- men ⁊ nō phārasma receperūt. Et fm istos hmoꝝ vlia dicen- tur esse in solis intellectib⁹ p̄ exclusionē singulariū. Et vt cē- intellectus nudus. q̄ nō immixt phārasis et sensui. Et dī- purus. q̄ ad intelligendū vlia nō mouet phārasma recep- tum. sed solitus intelligentie lumē. Sed noiales dicunt vni- uersalia esse in solis intellectib⁹. q̄ totū suū esse hñt in intellectu ⁊ ab intellectu. ⁊ nullo mō sunt in reb⁹. Sed intellect⁹ vocant nudos q̄ nō habet aliq̄s habitus. p̄creatos dispo- nentes eos ad eoz speculatōem q̄ est cōtra platonē q̄ pos- sunt scias nostro intellectui innatas. Sed vocat intellect⁹ puros q̄ mediatis phārasmate nō intelligentes. Sed tercia opinio refert dñm suū ad intellectū causante ⁊ cognoscē- res scz intellectū p̄me intelligentie. Dicūt ergo esse vniuersalita in solis intellectib⁹. q̄ habet esse solū ydale in intellectu ⁊ intelligēre p̄me causantis ⁊ cognoscētes res. Sed nudos intellectus vocat intellectus separatos omni modo a ma- teria. ⁊ illi dicunt intellectus puros eo q̄ impuritati materia liū principioꝝ in causando nō prīmēnt. ⁊ sic p̄z expositiō illoꝝ terminoz. Utru m̄ vt dicunt aliq̄ illi tres termini. non ponunt nisi ad maiore exp̄essionē. ⁊ dicunt q̄ sunt synonomi.

Dorphirij

Conclusio. Ille tres q̄stiones analectice seu scientifice terminati nō possunt p̄ logicę facultate. Probatur q̄ ad terminandū eas analectice necesse est ut rōnib⁹ sum p̄tis ex p̄ncipijs causis ⁊ passionib⁹ entis inquantū ens. et oportet cognoscere quid sit subsistere extra intellectum in natura fm esse completi⁹ ⁊ quid non. hoc autē nō habet cog- noscere logicus. ergo conclusio vera.

Dubitac̄ p̄mo. Quare iste q̄stiones potius formant de generib⁹ ⁊ sp̄bus q̄ de alijs vniuersalib⁹. Rū- detur q̄ duplex p̄ assignari causa. Prima ē ⁊ potissima. q̄ genū ⁊ sp̄s pdicant in qd. ideo magis p̄ se subsistere vli- den. alia vero pdicant in quale. iō magis esse videntur. in alio ⁊ nō posse p̄ se subsistere. Alia cā est. q̄ alia vlia in ges- nere ⁊ specie quodāmodo includuntur. Differēta em̄ est po- testate in generi. actu vero in sp̄e. p̄prium aut̄ est in sp̄e ex cu- tis p̄ncipijs fluit. ⁊ actis cōmune est in individuis. et ita illa duo vniuersalia magis videntur posse per se subsistere ex tra intellectū ⁊ singularia q̄ alta vniuersalita.

Dubitac̄ secundo. qd sit subsistere. Rūdet q̄ subsistere p̄ capi dupl. Uno mō p̄pre. ⁊ sic subsistere ⁊ cē distinguntur sicut minus cōe ⁊ magis cōe. q̄ esse cōe est oī- bus entib⁹ substatiis ⁊ accērib⁹. Sed subsistere p̄pre sum⁹ p̄tū de p̄prium modū essendi q̄ soli substatiū cōuenit ⁊ non om̄i. sed solū p̄me. Ut forme imateriali vt est aīa rationa- lis que p̄ se subsistere p̄t. Unde p̄pre illud de subsistere qd nō adiacet alicui alteri requisito ad hoc q̄ sit. ideo dī subsistere re qualib⁹ suo esse sistere. id ē stare. Unū sit definiā a Boe- tio. Subsistere est qd stat sub alīq̄ ⁊ sit in illo. Et differe- runt hoc mō subsistere ⁊ substatere. qd subsistere ostur a for- ma a qua p̄ncipialiter est esse. Et substatere ostur a materia. ⁊ hoc mō genera ⁊ sp̄s nō dicunt subsistere fm doceorem̄ sanctū in p̄ma p̄re summē q̄stione. vicelimanona articulo secūdo ad quartū. Alio mō p̄acepi subsistere cōmunicer- put id est qd esse siue existere in rerū natura. siue in se siue alio. ⁊ isto mō capiſ subsistere in rīculo p̄me q̄stionis.

Dubitac̄ tertio. Quid est facultas? Respon- det q̄ facultas idē est qd facilis rei potestas. ⁊ sic facultas hoīs est facilis potestas ipsius faciens ip̄m posse habere ad natū. hoc mō diuinitus dicunt facultates hoīs. Etū quib⁹ ars ⁊ sciā p̄fecte ab homīc habita dī facultas eius ad dī- cernendū debite de eis que ad artē vel scientiā pertinet. Sī difficultas est difficultas potestas q̄ a doceore subtili sit de- scribit. Difficultas est rei potestas achrēdītā qd cum stu- dio magno ⁊ labore ex qbus patet q̄ impossibile nō est fa- cile neq̄ difficile vt patet.

Ad rōnes. Ad primaz rūdetur. q̄ logica dī scia cōmunis p̄ applicatōem sui subiecti. ⁊ nō dī cōs. q̄ cō- siderer p̄ma causas cōmunes oīm entiū. ⁊ ideo nō habet viam ad p̄ncipia oīm methodoz. nisi p̄ quanto docet mo- dum formādi argumētationē in cibis terminis. Utru m̄ est q̄ iste questiones p̄ artem logicę aliquo modo thopice possunt terminari. sed talis terminatio non est scientifica seu analectica. sed solū opīnatiū siue cōiecturaturā.

Querit p̄nter decimo Utrum vniuersalia p̄- cipue genera ⁊ sp̄s substantia in rez natura extra omnē in- tellectū aut sint in puris solis nudisq̄ intellectib⁹ posita.

Arguit p̄mo q̄ solū habent esse in intellectu. rōnia no- minalitū siue modernoz oppositā p̄rem. tenentium. Prima rō est. oīne qd est in rez natura extra intellectū ideo est. q̄b⁹ yñ numero est vt dicunt Boetius. Aristoteles ⁊ Aquincus

Universale autem non est unum numero. ergo universalis non habet esse in rerum natura extra intellectum. Secunda ratione est omne quod est in rerum natura extra intellectum est hoc aliquid ut de Aristoteles. unde autem non est hoc aliquid. sed potius quale quid. ergo sic. Si Tertia ratione est. omne quod recipit in aliquo ad modum recipientis recipitur. ut de tertio de anima. Hergo universalis haec est in rerum natura extra intellectum. hoc est in particulari. vi. demonstrat Aristoteles contra platonem. sequitur quod universalis erit particularis quod falsum est. Quarta ratione. in eodem idem est esse universalis et particularis. alios enim unus homo esset duo homines. Ergo si universalis sit in rerum natura extra intellectum. oportet ipsum esse in particulari. sequitur quod idem est esse universalis et particularis. quod non videtur verum. Quia esse particularis incomunicabile est. esse vero universalis et communicabile. Quinta ratione est. si universalis est in rerum natura extra intellectum. aut incepit esse aut non. si non sequitur quod est eternus. quod dico non potest. quod solus deus eternus est. Si sic aut recipitur esse a seipso aut ab alio. non potest. quod nihil est causa sui prius. Si secundum tunc incepit esse per actum alicuius agentis. et sic sequitur quod universalis erit singulare. quod nihil terminat actu agentis nisi singulare. cum actus et operationes sint singularium et suppositorum. ut habeatur in phoenicio metaphysice. Sexta ratione. forma artis in mente artificialis accepta est universalis exemplar omnium artificialium. que ad similitudinem eius fieri possunt. Ipsa autem forma positiva extra mentem artificis in materia non est plus universalis sed particularis. ergo cum ars imiteatur naturam sequitur quod similiter forma naturalis in intellectu intelligentie causantis res velis sit. Eadem vero positiva in materia extra intellectum non plus universalis est sed singularis et determinata. ergo universalis non potest esse extra intellectum. Septima ratione. effectus non est in sua causa nisi secundum modum sue cause. Et similiter causa non est in effectu nisi secundum effectum. ergo forma producta in effectu ab intelligentie causante res est in effectu secundum conditionem eius. sed omnis effectus causatus ab intelligentie singularis est et individualis. ergo omnis forma sue substantialis sive accidentalis existens extra intellectum intelligentie individualis est et singularis. Ex quo sequitur quod vel non potest habere esse extra intellectum vel non stratum qui est cognoscens et causans ipsas res. et per consequens universalis non existit extra intellectum. Et illi qui tenent hanc partem firmant suam positionem per illud dictum Aristoteles. unde est dum intelligitur. particulare vero dicitur. In oppositum arguitur ratione per hoc realium oppositam partem tenentium. Prima principalis est. Hic homo particularis non est homo particularis nisi a simplicitate hominis. sed hic homo non est homo nisi a illo quod secundum rem est in rerum natura extra intellectum. ergo hoc simpliciter est in rerum natura existens extra intellectum. Et secundum hec ratione. quod hec positio homo est dignissima creaturarum conceditur. et similiter ista homo est rationalis. Sed ista predicata non pertinet homini in quantum est hic homo. quod si sit alijs hominibus non pertinet. et tamen sunt predicata realia et realiter homini pertinencia. seclusa quacumque operatione intellectus. Ergo homo secundum quod homo est non secundum quod hic homo est in rerum natura extra intellectum existens. Secunda ratione. eadem sunt principia quibus res est et quibus cognoscitur. sed scientia non est nisi de vel et per universalis. primo posteriorum. ergo res non est nisi per illud quod est vel. etiam scire non est nisi de rebus. et per sequens velia sunt in rerum natu-

ra. et sunt res extra intellectum existentes. Tertia ratione. forma est que dat esse materiae. et cuius sit in materia non habet esse a materia sed ab agente. secundum autem quod est ab agente vere est et extra intellectum. et non habet vel illa. sed est formam simpliciter. quod sit hec vel illa haec a materia et non ab agente. ergo sequitur quod vel secundum quod est ab agente vere est in rerum natura. et tamen secundum quod est ab agente non est incomunicabile. quod a materia est incomunicabile et in intellectu existens. Quarta ratione. forma est que dat esse rei nomen et rationem. aut ergo hoc habet per hoc quod est lumen intelligentie causantis vel per hoc quod est in ipsa illa materia vel illi. Non potest dici secundum quod accidit sibi immensio aut incorporari huic materiae vel illi. modo ab eo quod sibi accidit non potest habere actuum substantialem. ergo dat esse rei nomen et rationem per hoc quod est lumen intelligentie causantis ipsam. sed non dat esse rei nomen et rationem nisi illud quod vere est in natura. Ergo forma que dat esse rei nomen et rationem vere est in natura. et secundum se non est hec vel illa. Sexta ratione. lumen solis per hoc quod recipitur in hoc corpore determinato in illo vel in illo non amittit aliquid sive virtutis etenitatis. neque etiam acquirit aliquid sive virtutis. Ergo a simili natura universalis que est lumen intelligentie causantis res non amittit nec etiam acquirit aliquid sive virtutis essentiales. per hoc quod est in hac vel in illa natura. Sed ipsa natura secundum se accepta potest lumen intelligentie causantis res simplex est. et vere habens aptitudinem ad omnia quibus dat esse nomen et rationem. Ergo non amittit istud per hoc quod est in illo vel in illo accepta. ergo vel verissime est in rerum natura existens extra omnem intellectum. Septima ratione. illud quod secundum naturam et virtutem suam est ante rem non accipit secundum se neque esse neque unitatem neque multiplicitudinem ab eo quod est post ipsum. sed universalis seu forma rei que est causans principium rei est ante rem ipsum secundum rationem cause et ordinem nature. Ergo a particulari in quo est non accipit esse neque unitatem essentialis. et tamen verissime est res in natura. cum sit principium et causa rei. ergo universalis verissime est res in natura extra omnem intellectum existens. Et iste sunt rationes quas per parte sua adducunt philosophi qui vocantur reales.

Sciendum est consequenter quod universalis triplex potest considerari. Uno modo secundum quod in seipso est natura simplex et invariabilis. Secundo modo secundum quod efficitur ab intellectu. Tertio modo secundum quod est in illo vel in illo particulari. Primo modo universalis est simplex natura que dat esse nomen et rationem suis particularibus. et verissime est iter omnia que sunt. nihil scilicet habens alienae nature admixtum. Et ita capitur ibi verissime esse. potest verum esse de quo est alienae nature impunitum. Et de vel hoc modo consideratio nihil vere enunciabile est nisi quod pertinet ad eius definitionem quidditatuanam. Tercio modo considerando universalis multa ei accidit. quorum primi est quod est particularis et individualitatem. Secundum est quod est multiplicatum. Tercius est quod est nature signata incorporatum. et habet materie diversas passiones. Et generaliter quicquid singulari in quo est accidit etiam universalis accidit secundum quod in ipso est. Sed secundo modo universalis considerando adhuc duplum consideratur. Aut scilicet secundum relationem ad intellectum. primum intelligentie cognoscens et causantis ipsum ipsum universalis simplex radius est. et hoc modo sibi accedit et secundum radius et lumen ipsius intellectus simplex. purum.

Predicabilia

immobile. immateriale. incorruptibile. et perfectio nostris intellectus possibilis. et motiuū ipsius ad actus. Sicut color est motiuū visus sūm acutum lucidi quem in se habet. Et si vniuersale accipitur hoc modo sic habet esse ydeale. Aut consideratur vniuersale sūm relativē ad intellectum nostrum cognoscētē ipsum p abstractionē a singulārībꝫ et non causantem ipsum. Et per huiusmodi abstractionē facit intellectus vniuersalitatem in rebus quā vniuersale de natura sua aptitudinaliter habuit. Et hoc dat sibi intellectus p hoc q̄ abstrahit et q̄ separat ipsum a materia et a p̄ditionibꝫ materialibꝫ. et sic intelligitur quod dicte Aretoteles. q̄ vniuersale est dum intelligitur singulare vero dum sentitur. Et illud dictum Averenne q̄ intellectus facit vniuersalitatem in formis. Et sic pars triplex consideratio ipsius vniuersalis. et in hac triplici consideratiōe detinet intelligi que dicuntur de ipsa natura que vniuersalis dicitur. que quidē natura ut dictum est potest considerari in se p̄cepta p̄ quacunq; comparatione ad singularia vel ad intellectum sit litera. Potest etiam considerari per habitudinē ad singularia. scz ad illa in quibus est. et potest considerari p habitudinē ad intellectum vel prime intelligentie vel nostrum. Et hoc est quod dixerunt antiqui tripli cces eē formas seu triples vniuersales. scz aī rē. in re. et post rem. Vniuersale ante rem dicitur ipsa natura in se accepta que dicitur esse ante rem. non quidem tempore. sed ordine cause vel principiū formalis ad effectum. Et isto modo dicitur vniuersale non quidē vniuersalitatem quam sequitur predicabilitas. sed vniuersalitate p̄ principiū formalis de se in differētē se habentis ad plura formanda. Universalia in re dicitur ipsa natura accepta sūm q̄ est in singularibꝫ. Et vniuersale post rem dicitur ipsa natura sūm q̄ est in intellectu nostro cognoscētē ipsum p abstractionē a singularibꝫ. Ipsiā vero natura si accipitur sūm q̄ est in intellectu prime intelligentie cognoscētē ipsum et causantis. et ut est p̄mū exemplar omnium que ad similitudinem et produci possunt ad extra. hoc modo esset ante rem etiā sūm durationē. Et isto modo dicitur vniuersalis natura non quidem vniuersalitatem quam sequitur predicabilitas. sed vltate forme exemplaris.

Conclusio prima. Vniuersale ante rem natura. dicitur nature vniuersales sūm se accepte sunt verissime in rerum natura extra intellectum solum nudum et purum. et hoc modo sunt ingenerabiles et incorruptibles et inuariabiles. Et ibi accipitur verissime modo iam exposito. Istam p̄clusionem ineuitabiliter probant rōnes post oppositum. Nec est aduerendum q̄ cum dicitur q̄ natura que vniuersalis dicitur sūm se accepta est extra intellectum non detet intelligi sūm esse quod habet in ultimo actu nature. quia istud soli singulari cōuenit. sed habet illud esse quod sibi p̄uenit sūm q̄ est p̄ principiū formale rei. et ita natura sic considerata est p̄ principia formalia intrinsece ipsam constitūtēta q̄ que principia quidditaria definīt. Et cum dicitur q̄ vniuersale potest considerari ut in se ipso in re et ut in intellectu nō est intelligendum q̄ sit aliquid ēē ipsius nature quod nō habeat in singularibꝫ aut in intellectu causante et cognoscētē. Sed q̄ hec omnia ipsi nature accidunt scz esse in singulari in isto vel in illo vel esse in intellectu. Ideo potest ipsa natura considerari in seipso sūm esse formale seclusa habitudine ad quodcuq; extrinsecuz. et hoc est quod vocatur vniuersale in seipso et ante rem. Et si queratur ubi est vniuersale in seipso. Respondeat al-

Porphyrīs

Lertus q̄ hec est fatua questio. quia vniuersale in seipso acceptum non est aliud q̄ ipsa natura considerata absolute sūm esse suum formale seclusa habitudine ad omnia questi biaciendū

Conclusio secunda. Vniuersale id est natura que vltis dicitur accepta prout cōstituta est in ultimo actu nature est in rerum natura extra intellectum purum et nudum. Probatur. quia natura hoc modo accepta est in ipsis singularibꝫ et accipitur ut est in illis. hec autem singularia extra intellectum existit. ḡ t̄c

Conclusio tercia. Vniuersale id est natura que vniuersalis dicitur sūm acutum vniuersalitatis est in solo intellectu nostro cognoscētē ipsam p abstractionē a singularibꝫ. Probatur. quia vniuersale significat aliquod vnum in multis et de multis. Hec autem vnitatis nō conuenit nature nisi p̄t est in intellectu abstrahētē ipsam a cōditionibꝫ materie et cōparante ad multa singularia p modum vnius in quo conuenit. Ergo vniuersale sūm acutus vniuersalitatis non est nisi in intellectu nostro et ab intellectu nostro. Quāvis ipsa natura a singularibꝫ existens sit bene vniuersalitatem in potentia. quia est in potentia ad hoc ut p nostrum intellectum abstrahatur ab ipsis singularibꝫ et p modum vnius consideretur. Et p̄ hec dicitur faciliter solvitur rōnes ante oppositum

Ad rationes ante oppositū. Ad primam dicitur q̄ omne quod est in ultimo actu nature ideo est. q̄ vnum numero est numerositate materie sue individuationis. sed non oportet illud quod est in esse formaliter specifico constitutum esse vnuū numero numerositate materie aut individuationis. sed bene dicitur esse vnuū numero numerositate essentiae. et isto modo vniuersale in seipso dicitur vnuū numero. Ad secundam dicitur. q̄ verum est de eo quod est in ultimo actu nature. ut tam dicitur est. Ad tertiam cum dicitur q̄ omne quod recipitur in aliquo t̄c. concedit si recipiatur receptum in aliquo respectu esse quod habet et recipit in recipiente. sed nihil prohibet illud quod est receptum in aliquo accipi sūm seipsum ac si non esset in illo. et tunc non recipiatur p modum recipientis. sed sūm modum naturae recepte sūm modum proprium. Ad quartaz dicitur. q̄ idem est esse reale in ultimo actu nature vniuersalis et singularis. est tamen diversum sūm rationē. Ad quintam dicitur q̄ vniuersale in rerum natura extra intellectum omnē nec incepit esse nec desinit p se sed soluz ex consequēti sue p accidētē ad inceptionē singularis. Non est tamen intelligēdūt ut iam dicitur est q̄ vniuersale in rerum natura habeat esse extra singularia. ita est suum reale habet in singularibꝫ. sed bene potest accipi non sūm et quod habet in ipsis. Ad sextam dicitur q̄ forma disposita in materia si accipiat sūm se et non ut determinata et signata p materiam in qua est vniuersaliter accipitur et nō est incōueniens ipsam sic accipi. Nam que sunt constituta sūm esse potest intellectus cognoscere separate quando vnuū nō est de definitione essentiali alterius. Ad septimam pcedit q̄ omne quod est in effectu si accipi iācetur sūm q̄ est in effectu sicutur modum effectus. nihil tamen prohibet ipsum sūm se accipi p abstractionem ab effectu in quo est

Queritur psequēter undēcimo. Utrum vniuersalia sint corporalia vel incorporalia. Arguitur

¶ nō sint incorporealia sed q̄ sint corporalia triib⁹ ratiōib⁹ platonicoꝝ Prima est. p̄mū principiū essentiale alieuius generis oportet esse aliquid illius generis. sed vniuersalia p̄ncipia sunt singularium sensibilium que corporalia sunt et quāta. ergo ipsa vniuersalia corporalia sunt et quāta. Secunda ratio. oportet p̄ncipium et principiatum esse vniū uoca. sed vniuersalia que sunt genera et sp̄s p̄ncipia sunt singularium corporalium et quātorum. ergo vniuersalia corporalia sunt et quāta. Datoꝝ nota el. Minor patet. q̄r p̄ncipium alieuius generis vel sp̄i non potest esse ad hoc vel ad illud determinatum. als cm̄ nō esset vniuersale p̄ncipium illius generis vel speciei. et ergo oportet q̄ p̄ncipiuū alieuius generis vel sp̄i sit vniuersale. Tertia rō. illud quod est in ordine nature p̄mū est causa et principiū eius quod est secundum. sed quātum fm̄ rationem quantitatis acceptum ordine nature est ante sensibile. ergo ē causa ipsius sensibilis. sed nō est causa et p̄ncipium nisi quia ē simplex et vniuersale. ergo vniuersale est q̄rtuz et corporale. ¶ In oppositum arguitur. quia si vniuersalia essent corporalia. aut essent corporalia per se ipsa. aut per alia principia. Non p̄mū. quia parī rōne diceretur de singularibus que p̄ se singularia sunt. quod negant aduersariū. Si per alia principia aut illa sunt corporalia aut nō. Non potest dici secundum fm̄ aduersarios. q̄r ut dicūr necessario oportet principiū corporalis corporale esse. Si vero dicatur q̄ p̄ncipia illa sunt corporalia queretur sicut prius. et erit p̄cessus in infinitum. Secunda rō. si vniuersalia sunt corporalia sequitur q̄ sunt certe quantitatis figure et dimensionis. Et per consequens intellectus noster ea sup̄cipiens et intelligens erit quātus et figuratus. quod est impossibile. Tercia rō. si vniuersalia sunt corporalia et principia intrinseca singularium tunc vniuersale et singulare cuius est p̄ncipium sunt vnum et idem corpus vel duo. Non potest di ei p̄mū. quia idem est constitutus et p̄stitutum principiū et principiatum. Si vero sunt duo corpora sequis et duo corpora erunt simul. et per sequens erunt vnu corpus qd̄ est impossibile.

¶ Sciendū est p̄mū Q̄ propter rōnes tactas ante oppositum platonici posuerit vniuersalia esse corporalia et quāta. nō tamē posuit plato ea esse sensibilia. Et cum obiectebatur sibi de vniuersalib⁹ immaterialium substantiarum respondebat q̄ talia immaterialia ab eterno sunt et p̄sistunt. et sunt quidam radib⁹ lucis prime cause. nec sunt causata ex p̄ncipiū aliquib⁹ per compositionem. nec sunt in talib⁹ reperitur particulare et vniuersalia sicut in istis inferioribus. Et talia sunt in nobis per hoc q̄ lux eoz est in nobis sive existentib⁹ per ea. sive cognoscentib⁹. neqz in eis in quib⁹ sunt recipiunt hic et nunc. sed sunt ubiqz et semper. Sicut dicebat q̄ anima nostra non est in corpore nostro sive hic et nunc. Similiter intelligentia in eo in quo est solam est per comparationem sive cognitionem. et non est hic et nunc. Et hec est postio Platonis. Pro cuius opinione amplioris intellectu.

¶ Sciendū secundo q̄ potissima causa sui erroris fuit q̄ credebat res similiter se habere quantum ad eē et quātum ad intelligi. Et quia intelligi potest genus sine specie. et species sine individuis. ideo posuit genera p̄ se subsistere preter species et species preter individua. Et iterum credit q̄ qualis est ordo abstractionis intellectus et p̄ etiam inter ea talis sit ordo sive esse et causalitatem. Et

qua triplex reperiatur vniuersale de quo triplex est sciēta. sc̄ vniuersale metaphysicum. mathematicum. et physicum et vniuersale metaphysicum magis abstractus est q̄m mathematicum. et mathematicum q̄m physicum. Ideo posuit it vniuersale metaphysicum esse principium vniuersalis mathematici et physici. Et consequenter posuit vniuersale mathematicum esse principium vniuersalis physici. Vniuersale vero physicum posuit esse principium dūtarat ipo rum singularium sensibilium. et cum ista sensibilia sunt corpore et quāta. ideo posuit vniuersale mathematicum et etiam physicum corporale et quātum. Sed plato deceptus fuit p̄mo. quia non oportet res sic se habere ad esse. si cut se habent ad intelligi. quia que sunt coniuncta materie sive esse et corporalia intellectus noster potest separate intelligere et abstracte. et que sunt vnum finesse potest separare intelligere nisi vnu sit de intellectu et definitione essentia alterius. Et sic non oportet si species potest intelligi sine individuali. et genus sine specie. et propter hoc genus separatum a specie sive esse. et species ab individuali. Secundo deceptor fuit plato quia non oportet si vniuersalia mathematica. cuiusmodi sunt quantitas continua et discreta abstractiora sunt q̄m vniuersala physica. que sunt genera et species singularium substantiarum sensibilium et propter hoc ipa vniuersala mathematica sunt principia generum et specierum ac etiam singularium substantiarum sensibilium. et hoc quantum ad substantiam eorum. quia sive esse et causalitatem omnis quātitas sequitur esse substantia rei. licet precedam qualitates sensibiles eius per quas substantia efficitur. ¶ Tercio deceptor fuit in equi uocatione principiū. quia cum arguit q̄ principiū et p̄ncipium debet esse eiusdem nature cum principiato. vi. si principiatus sit realiter quantum oportet p̄ncipium esse realiter vnu vel actu vel potentia. Et isto modo vniuersale dicitur principium ipsius singularis. et quantitas in communī dicitur principiū alicuius quātitatis in particulari. Aliud est principiū constitutivū sive et fm̄ rem. et tale principium debet esse eiusdem nature cum principiato. vi. si principiatus sit realiter quantum oportet p̄ncipium esse realiter vnu vel actu vel potentia. Et isto modo punctus dicitur esse principium linee. et linea superficie. et superficies corporis.

¶ Sciendum est q̄ aliquid potest dici corporale quatuor modis. Primo autem modo dicitur corporale le quod est quantitate continua distensum. ita q̄ illa quantitas sit aliquid sui. et sic habentia quantitatem corporeas corporalia dicuntur. ut sunt naturales substantiae que materialis sunt. Secundo modo dicitur corporale quod non est sive quantum ita q̄ quantitas sit aliquid sui. est tamē quantum et extensum ad extensionem alterius in quo est et hoc modo altero et nigredo et cetero qualitates sensibiles extense sunt et quante ad extensionem et quantitatē sui subiecti. Tertio mō dicitur corporale illud quod non nisi organo corporeo suscipit ea q̄ suscipit. hoc mō sensibile poterit dici corporales. Quarto modo dicitur corporale illud quod nō est pars corporis sive quantitatis. est tamē corporis sive quātitatis principium. Et isto modo punctus dicitur esse principium quātitatis corporis. Et dicitur principium quātitatis. non tamē cuiuslibet quantitatis eque primo est principium. sed primo est

Didicabilia

principium linee et secundo superficie et ex consequenti corporis, cum linea sit superficie et superficies corporis.

Conclusio. Nullum vniuersale sive sit me, raphysicum sive mathematicum sive physicum est corpore aliisque istorum quatuor modorum. Item conclusio non satis probant rationes post oppositum. Et iterum sic arguitur. Vniuersale nihil aliud est quam simplex rei notio sive quidditas ab omni quantitatis realis distensione ab abstracta, alii vere ab intellectu capi non posset nec intelligi, ergo vniuersale non est corporeum. Item vniuersalia sunt principia singularia fum rationem, sed non fum rem. Et per hoc solvuntur due prime rationes. Davor enim earum vera est de principio fum rem quod est eiusdem generis cum suo principiato, sed non de principio fum rationem. Atque omnibus vniuersalibus sunt principia singularia quo adesse substantiale singularium, et non quo ad totum esse eorum, quia singularia sunt constituta ex substantiali esse et accidentibz et incidentiis modo vniuersalia dant esse substantiale, sed non accidentiale, ergo non oportet esse vniuersalia corporalia.

Ad rationes. Due prime solute sunt ut iam dictum est. **Ad tertiam** dicitur, quod quantitas ordinis nature sequitur substantialiam, et sic non est principium substantie fum, quod substantia est, sed fum, quod est. ut dictum est. Dicunt est enim quod quantitas in communione accepta non dicitur esse principium alienius qualitatis realis particulare fum esse sed solum fum rationem, ideo non oportet quod quantitas in vita accepta sit realiter corporalis et extensa.

Queritur consequenter. Utrum vniuersalia sunt separata fum esse suis singularibus. Arguitur primo quod sic, quia vniuersalia habent esse in rerum natura et non habent esse per singularia vel a singularibus, ergo possunt esse sine singularibus. Secundo sic, destrutis primis substantiis impossibile est aliquod alio remanere que sunt in ipsis, ergo si vniuersalia sunt in primis substantiis que singulares sunt, sequeretur quod destrutis primis substantiis destruerentur vniuersalia, quod est impossibile, quia vniuersalia sunt incorruptibilia, ergo vniuersalia habent esse sine singularibus. Tertio sic, vniuersale est ubiqz et semper singulare vero hic et nunc, ergo vniuersale non est in ipsis singulari. Quarto sic, vniuersale est incorruptibile, singulare vero corruptibile, ergo non est idem esse vniuersalis et singularis, et per consequens vniuersale separatum est fum esse a singularibus.

In oppositum arguitur auctoritate Aristotelis primo posteriorum dicentes quod non est necesse opinari vniuersalia esse extra singulare ad hoc quod de ipsis sit scientia demonstrativa. Secundo sic, si sic sequeretur quod esset celum per hoc celum, et terra praeferens hanc terram, et sic de aliis, quod est contra Aristotelem primo celi. Et cum scientie secundatur quemadmodum et res de quibus sunt, ut dicitur tertio de anima, sequeretur quod alia esset scientia de celo et de hoc celo, et alia geometria de terra et de hac terra. Tertio sic, si vniuersale aptum naturam est naturaliter esse in singularibus, ergo non est separatum ab eis, sequeretur enim quod vniuersale esset hoc aliquid et singulare, quia esset per se substantia indivisa in se, et diuisum a quolibet alio, et sic non predicaretur de singulari nisi solo nomine quod falsum est. Quarto sic, nihil vere predicatur de aliquo substantia-

Porphyrus

tiali predicatione dicente, hoc est hoc, nisi sit in illo vel vtotam essentia illius vel pars essentialis, ergo si vniuersalia sit fum esse separatum a singulari, sequitur quod esse erunt falsae, sortes est homo, plato est homo, ergo et cetera. Si vero dicatur quod vniuersale separatum est fum esse a singulari et tamen sibi vnitur per hoc quod forma singularis est ymagno vniuersali separati quemadmodum vnitur sigillum cere, quia figura cere est ymagno figura sigilli. Ita autem euasio nulla est, quia sigillum per hoc non vnitur cere fum esse suum, ideo non dicitur quod cere sit sigillum, sed dicitur denominatio quod cere sit sigillata. Et similiter non vere diceretur quod sortes esset homo, sed quod sortes esset humanus, quod falsum est, et sic de multis alijs.

Sciendum est consequenter. quod dupliciter loqui possumus de vniuersalium queritur, utrum vniuersalia sint separata fum rem a singularibus, quia vel loquitur de esse vniuersalis fum et vniuersale est, scilicet fum et completam rationem vniuersalitatis. Vel loquitur de esse reali eius quod dicitur vniuersale. Similiter de esse singularis dupliciter loqui possumus. Quia vel loquitur de esse singularis fum et singulare est, scilicet fum singularitatis rationem, vel loquitur de esse reali quod est singulare, et ita fum haec distinctiones ponuntur duae declinationes.

Conclusio prima. Vniuersale fum actum et completem rationem vniuersalitatis acceptum separatum est a singularibus, et est in intellectu, et sibi opponitur singulare acceptum fum singularitatis rationem. Prima pars patet, quod vniuersale fum actum et completam rationem vniuersalitatis acceptum dicit aliquid unum in multis et de multis, sed hoc non convenit ipsi nature nisi ut est in intellectu et ab intellectu cognoscente ipsam per abstractionem a singularibus et comparante eam ad singularia quod modum vnius in quo illa plura singulare vnuenit, ergo conclusio vera. Minor probatur, quia natura que vniuersalis dicitur, ut humanitas et equitas non est a parte rei realiter una in multis singularibus, sed est realiter plures ideo dicit. Aviceps et humanitas de se nec est vniuersalis nec particularis, sed in potentia est ad utrumque, quia si de se esset vniuersalis non poterit particularisari, et si de se esset singularis nunquam posset multiplicari, et sic ratio virtus sibi accedit et per intellectum accidentaliter sibi attribuitur. Secunda pars patet, quia vniuersale fum et huiusmodi comunicabile est, singulare vero incoquabile, g. et c.

Conclusio secunda. Illud quod vniuersale dicitur fum suum esse reale non est separatum a singulari, accipiendo singulare pro eo quod singulare est. Hanc conclusio bene probant rationes post oppositum.

Ad rationes ante oppositum. Ad primam negetur consequentia, quia natura que vniuersalis dicitur non potest esse completum habere in ultimo actu naturae, nisi sit in singularibus, et ideo non potest in rerum natura existere quin habeat esse completum in rerum natura. Et si queratur, an sit idem esse ipsius naturae fum se considerate et absolute, et fum et completa dicitur in ultimo actu naturae. Respondetur quod idem est fum rem, sed differunt fum rationem, scilicet fum esse distinctum et indistinctum, determinatum et indeterminatum. **Ad secundas** proceditur quod destrutis primis substantiis destruuntur secundae que vniuersalia dicuntur fum esse quod habent in ipsis primis sub-

Folio viii.

stantibz. nō tamen destruitur p se sūmū esse quiddit
eratū. Ad tertiam dī q vniuersale dī esse vbiqz z sem
per pñaturū se p indeterminationem ad certam differen
tiam loci z temporis. Quia cum attribuitur per intellectū
tum in cōsideratione alicui naturae pcipitur huiusmodi
natura per intellectū ab sc̄o cōsideratione alicuius differen
tiae loci aut temporis. z hoc est abstrahere ipsam natu
ram a cōditionibz individuantibz. Ad quartā dī. q
non est in cōvenientibz idem sūmū rem differens tamen sūmū ra
tionem esse corruptibile z incorruptibile. modo ut dictū
est vniuersale z singulare sunt idem re. sed differunt sūmū ra
tionem. z ideo vniuersale est incorruptibile p se. singulare
vero corruptibile.

Queritur Utrum vniuersale verius habeat
esse in intellectu q̄ in singulari. Et arguitur q̄ in intellec
tu per vnam cōsiderationem thopicam sexto thopicorum po
steam. in qua dī q̄ verius res est vbi est in quiete q̄ vbi est
in motu. Sed vniuersale est in intellectu ut in q̄te. in sin
gulari vero ut in motu. quia singularia mobilia sunt. ergo
vle verius habet esse in intellectu q̄ in singulari.

In oppositum arguitur. res verius est in eo cui dāt eē
nomen z rōnem. q̄ in illo cui nihil istorum dāt. sed vniuer
sale dāt singulari esse nomen z rōnem. intellectus vero nō
ergo verius h̄z esse in singulari q̄ in intellectu.

Sciendū q̄ ut supra dictum est. vniuersale
habet triplem esse. scilicet in seipso. in singulari. z in intellectu.
ideo querit dñs Albertus in quo veritas sit. Secundo que
rit an vniuersale sit idem in seipso. in intellectu. z in singu
lari. z si sit idem querit. Tercio quid est illud quod facit
vniuersale esse idem in seipso. in intellectu. z in singulari.
Quarto querit an vniuersale per suam realem pñsentiam
realiter acceptam sit in intellectu. aut solum p suam simi
litudinem. sicut videtur dicere ph̄us in tertio de anima q̄
res non sunt in anima. sed rerum similitudines. Ad
istas questiones responderet dñs Albertus p ordine. z ad
pñmam de qua est tertiulus questionis responderet per distin
ctionē. q̄ vniuersale verius esse habere intelligitur dupl̄. z
Uno modo sūmū pñrium z substantiale acutus ipsius na
ture vñs. Alio modo sūmū pñprioratum principiorū ipsaz na
ture pñtuentium. Et sūmū hanc distinctionem ponuntur
duo cōclusions responsus ad questum

Conclusio prima. Vniuersale sūmū pñrium
er substantiale acutum ipsius nature vniuersalis verius
est in singulari q̄ in intellectu. Istud tene probat rō post
oppositum. q̄ pñrius actus nature vñs est singulari dā
re esse. nomen. z rationem.

Cōclusio secunda. Vniuersale sūmū proprieta
tem pñcipiorū pñtuentium ipsum verius est in intellectu
aut in seipso q̄ in singulari. Et accipitur hic verius. put ē
idem q̄ purius. sicut verum aurum dī q̄ est aliena natu
re imgnitum. Probatur cōclusio. q̄ pñcipia pñtuentia
ipsum in singulari nō sunt pura. immo sunt pñmixta pñcī
pñs individuantibz. z etiam sunt in materia z qualitatibus
subiectū. vñc vero in seipso aut in intellectu ab omnibz
his denudatum est. Ad secundam questionem respon
deret Albertus. q̄ vñc vñz z idem numero numerositate
essentie est in intellectu in seipso z in singularibz differens
solum sūmū esse. quia vniuersale acceptum in sua simplicitate
se abstrahit ab omni eo quod sibi accedit. z ita dī esse in

seipso. Ipsum vero acceptum ut pñcipium artis. z scienc
ie dī esse in intellectu. z illud idem acceptum ut pñtractus
ad esse nature particularis z distinctum per materiam si
gnatam cum conditionibz individuantibz dī esse in singu
lari. z sic ymaginal dñs Albertus q̄ est eadem essentia nu
mero numerositate essentie que est in singulari in intellectū
z in se. diversa solum sūmū esse. quia in intellectu est sūmū eē
spñiale sive invenitōale. in singulari vero sūmū esse materiale
et naturale. in se aut dicit esse in suo simplicitate. Ad
tertiam questionem responderet venerabilitas dñs Albertus
q̄ sicut color non esset in corpore terminata in sp̄cieo z
in oculo nisi esset aliquod vnum z idem agens ipm in om
nibz quod est lux sive lumen in cuius actu color immutat
vulum. z illud lumen est idem per essentiam differens solū
sūmū esse in fugacie corporis terminata in sp̄cieo z in oculū
lo. ita dī q̄ lux sive lumen intelligentie prime que est causa
vniuersitatis est illud quod facit vniuersale vnum z idem
in omnibz per essentiam differens solum per esse in seipso in
intellectu z in singulari. Ideo dicit diuinus dionysius q̄
lux sive lumen pñme cause se expandit per omnem naturā
cuius lucis ipsa natura cui attribuitur intentio vniuersitatis
est radius. Et quia actus h̄mōi radii ad multas z ad
diversas naturas pringit. Ideo efficitur multiplex. Et ideo
vniuersalia multa sunt z vñ. multa qdēm sūmū esse parisi
cipatum in diversa genera. diversas sp̄ces. z diversa indi
vidua. Sunt tamen omnia vniuersalia vñ p essentia sūmū
q̄ reducuntur ad primū causatum sive pñmū radū lucis
pñme intelligentie. qdēm pñmū causatum est ipsum eē

Ad quartam questionem responderet dñs Albertus q̄
vniuersale in se z in intellectu z in singulari est p suam pre
sentiam realē realiter acceptum z non solum est in intellectu p suam similitudinem. Et ad autoritatem Aresto
telis iam allegatam responderet q̄ per res intelligit Aresto
telis singularia. que solum habent esse ratum in natura z
per similitudines rerum intelligit vniuersalia Nam ut dī
cit Boetius species est essentialis similitudo suorū indi
viduum. Et ita dicit venerabilis dominus Albertus q̄
ipsa natura cui intentio vniuersitatis attribuitur vna et eas
dem numero numerositate essentie realiter accepte est in
se in intellectu z in singulari. Istud probat idem dominus
Albertus. quia illud quod est in intellectu non sit in ipso ne
si per abstractionem. Abstractione autem non sit nisi ab ac
cidentibz individuantibz. quibus abstractis remanet ipsa
natura vniuersalitatis. ergo vniuersale per presentiam realē
sue essentie realiter accepte est in intellectu. Sed qdūs hec
responso z etiam data ad secundam questionem probabili
lis sit z vera. Quidā tamen aliter dicitur. quia natura que
vniuersalitatis dicitur non est per realē presentiam sue essen
tie realiter accepte in intellectu. sed solum est in eo intenti
onaliter z per suam similitudinem intentionale. Et ideo
intellectu non dat esse nomen z rationem neq̄ etiam de
ipso predicatur regi pñdicatione. quod tamē oportet
ut dicunt si in ipso realiter esset. Ob hoc etiam ipsa natu
ra sūmū esse qdūs habet in intellectu non ponitur in predica
mento nisi reducatur quod tamen oportet si in eo realis
ter esset z non solum intentionaliter. et ab illis tenetur q̄ na
ture rerum non sunt in intellectu realiter. sed solum simili
tudinarie z intentionaliter. ut etiam prima facie magis vi
detur sonare autoritas Arestotelis. qua dictur res nō sit
in anima sed rerum similitudines. et pñmū exponitur
in hoc sensu. ideo etiam in hoc passu postq̄ ipse venerabilis
Albertus dedit etiam responsum. prestatur q̄ multo
B. iii

Predicabilia

Porphirii

alatinozū aliter dicit. quibz tamen non intendit p̄tradizere. sed pro posse suo opinionē peripatheticoz in hac matēria declarare. Quod etiaz dixit ipse vñ. Albertus ad secūdam z terciā questionē. Icz vniuersale esse vñū nūmero numerositate essentie in omnibz differens soluz fm̄ esse. si intellexerit q̄ sit vnum fm̄ eē in hoc nō insequitur a multis neq̄ tenet. Spes em̄ in multis individuis nō dī vna actualiter nisi fm̄ rātō em̄. z non est vna realiter. Et similiter genus in multis sp̄ebus non dicitur esse vñū n̄ si fm̄ rōnem. Similiter ens sicut esse quod est p̄mū cauſatum p̄mī non est vñum fm̄ esse in diversis predicationis. sed vñum secundum rationem solum non quidē vñū uocam sed analogam.

TAd rationem ante oppositum dicit q̄ ipsa soluta est in secūda conclusione. Ost tamen adueret dum circa ipsam q̄ cum vniuersale dicitur esse in intellectu vt in quiete. non detet intelligi de quiete opposita priuatae motū. sed de quiete motū contrarie opposita prouiques et immobilitas idem sunt.

Queritur consequenter Utrum vniuersale sit in rerum natura producibile. Arguitur p̄mo q̄ nō. q̄ actus z operationes sunt singularium z suppositorum vthaleretur p̄mo metaphysice. ergo q̄d est in rerum natura producibile est singulare sicut suppositum z hoc aliqd. vniuersale autem non est huiusmodi. ergo sequitur q̄ non est producibile. **S**ecundo sic. omne quod producitur in esse ab intelligentia causante res habet ydeam sive exemplar in ipsa intelligentia ad cuius similitudinem in esse productetur. ergo si vniuersale productetur in esse. oportet ipsum habere ydeam sive exemplar in ipsa intelligentia productetur res. et cum ipsum singulare quod est hoc aliqd per se producatur. sequitur q̄ etiam habebit ydeam sive exemplar. et per consequens eiudē rei erunt plures ydeas. ydea sc̄z suppositi. ydea sp̄. z ydea generis.

In oppositum arguitur. quia vniuersale est in rerū natura extra omnem intellectum. vt iam habitum est. ergo incepit esse. quia non est deus. z non incepit esse a seipso. ergo ab aliquo producēt. z p̄sequens vniuersale in rerum natura est producibile.

Sciendū: q̄ aliquid dicitur p̄ducibile du/pliciter. Uno modo per se q̄d sc̄z per se terminat actum productentis z illud per se subsistere habet z nullatenus in alio. Et hoc modo solum producibile est suppositum de genere substantiae. Alio modo dicitur aliquid producibile in alio z hoc dupliciter. Uno modo ex consequenti. Alter modo per accidentem. Ex p̄sequenti quidem sicut vniuersale productetur productio singulari in quo est substantia. Unde q̄ hic homo generat hūc hominem. z hic hō generans est homo. z etiam hoc genitum est homo. Ideo ex p̄sequenti hic homo generat hominem. ppter quod de Gilbertus poriticanus. q̄ natura occulte agit in rebz. q̄ p̄ducendo singulare. simul cū singulari productit vniuersale. Ideo etiam appellat Gilstro vñia de p̄dicamento substātie secūdas subas. q̄ secūdario substātie vel subsistū. q̄ secūdario sive ex p̄sequenti in esse productetur. Per accidentem aut sive in alio producēt illud quod accidit productio ex ipsa productio. sicut cum productetur aliquid ab aliis. Quo per generationem in similitudine forme z speciei gerantur accidit productio q̄ sit filii. z p̄ducēti q̄ sit parer.

Conclusio prima. Vniuersale nō est primo.

modo p̄ducibile in rerū natura. Hanc p̄clusionē satis p̄bant rōnes ante oppositum.

Conclusio secunda. Vniuersalia ex consequenti in rerum natura p̄ducibilita sunt. Probat. q̄ sin-gulare quod est hoc aliqd per se p̄ducitur. z vniuersale subsistit in ipso. sed p̄ducto singulari necessario ex consequenti p̄ducit quicquid est in eo. ergo sequitur q̄ ad p̄ductoz sin-gularis ex p̄sequenti producit vñ.

Dubitatur An vniuersale in intelligentia p̄ mahaleat ydeam distinctam ab ydea singularis. Dicit q̄ ydea duplē accipi potest. Uno modo vt est rō cognosendi em̄. z isto modo vñ bene potest habere ydeam distinctam ab ydea singularis. Alio mō accipitur ydea vt non solū est rō cognoscendi. sed vt etiam est exemplar operis et isto modo vñ nō p̄chatore ydeaz distincta ab ydea singularis. q̄ non p̄t p̄ducens in singulari-

Dubitatur Utrum ydea debeat dici forma. Respondetur q̄ forma dī tribz modis. Uno modo fm̄ quam aliquid informatur ita q̄ forma dicat ab informando. z isto modo ydea nō potest dici forma. q̄ nō intrat cōstitutōem eius cuius est ydea. Alio mō dī forma qua aliqd quid formatur. z adhuc isto mō ydea non p̄t dici forma. ppter cām dictram. Tercio mō dī forma ad cuius similitudinem aliquid format. z hoc modo ydea p̄t dici forma rectius est ydea. Et non dī forma ab informando. sed a formando. z hoc modo forma dominus in mente artificis accepta dī esse ydea forma domus ad extra. Et isto mō forme cūm retuz dicitur esse in mēte diuina ut in quodam exemplari z ydeali. Sed plato h̄mōi ydeas ad quarum similitudinē p̄ducuntur forme in materia volvē etiaz ponere extra mentem diuina z extra singularia z p̄ se subsistere in rerum natura. quas dicit esse vñes z p̄dicabiles de singularibz ad similitudinē earum formatis. z istud si bi imponit Gilstro.

Dubitatur. Quomodo differūt essentia z hypostasis. Rūdetur q̄ sic differūt. q̄ essentia dī fm̄ q̄ in ea z p̄ eam res h̄z esse. z ita nomine essentie ab esse sumis eius est p̄ncipiū. q̄ esse nō est effectus transiens sed permanentis. ideo res aliqua dī habere esse in essentia. Sed hypostasis dī suba per se subsistens z p̄mū nature suppolita. Unū dī ab hypoz q̄d est sub z sio as are. q̄ stat sub p̄mū in natura z accūbi. z sic secūde substātie dicitur eētis si ue q̄dicates p̄marū subarum.

Dubitatur. Quid est p̄mū p̄ductū a prima intelligentia. Rūdetur q̄ duplex est. Icz fm̄ rem. z hoc fuit se cūda intelligentia. q̄ p̄mā intelligit deus. Aliud est p̄mū creatū fm̄ rōnem. z illud est esse. z sic debet intelligi autoz de causis cū dī. q̄ p̄mā rerū creaturātū est ēē. Et sicut ad p̄positū p̄ntis q̄stionis p̄t dici q̄ vñ fm̄ rōnem p̄cedit singularē. z p̄us p̄duces. z fm̄ fm̄ rem singularē p̄us p̄duces et vñ ex znti. Rōnes an oppositū z possit oppositū si p̄t p̄clusionem.

Querit consequenter Utrum vñ sit materia vel forma vel totū p̄positū. Arguitur p̄mo q̄ sit materia p̄ Por. dicente sp̄es p̄stitutū ex genere tanq̄ ex materia. z dñia tanq̄ ex forma. q̄ sequitur q̄ vñ latē q̄d est genē est materia. Et p̄firmat. q̄ sicut materia potentialis continet formas de ipsa educibiles. ita genus in sua potestate continet differentias de ipso educibiles.

Secundo sic & vniuersale non sit forma, quia vniuersale predicatur de eo cuius est vle, sed neque forma prius neque forma totius predicatur de eo cuius est forma. Non enim dicitur quod forma sit alia aut quod sit humanitas, quod vle non est forma prius neque forma totius. Igitur secundum. **T**ertio sic, quod sit oppositum quod species opponitur ex genere et diversitate, nam species est vle, quod est oppositum. In oppositu arguit primo quod non sit materia rationis, quod vle dat ei in quo est nomen et ratione et esse, hoc autem non conuenit materie. Secundo quod vle sit forma totius, nihil enim est concibile multis vni existens in eis nisi sit forma. **M**ateria enim non est concibilibus multis nisi divisione, ita quod non est tota in singulis partibus. Vniuersale autem concibile est multis vni existens in eis, et predictatur de ipsis ordinata predictione et dat eis esse nomen et ratione, ergo vniuersale est forma. **T**ertio sic, quod vle non est compositum, quia oppositum est singulare et hoc aliquid vniuersale autem commune est et quale quid, ergo non est compositum.

Sciendū quod duplex est forma, scilicet forma prius que est actus et pfectio prius oppositum tamen scilicet materie, sicut alia in hōis est actus materie hōis. Alio est forma totius quod scilicet non est actus materie tamen sed est actus totius compotiti et materia et forma prius. Et hec forma dupliciter designatur. Uno modo per nomen abstractum per quod significatur modus formae tamen cum precisione materie, sicut hoc nomen humanitas scilicet forma totius per modum formae tamen et ideo non predicatur de eo cuius est forma. Alio modo designatur per nomen concretum per quod significatur ut dicens rotum esse eius cuius est forma. Et ita scilicet forma totius per vniuersale nomen, ut est in habente, sicut hoc nomen hō scilicet forma totius ut est in habente. Et ob hoc bene predictatur de eo cuius est forma, quod omne quod predicatur de aliquo predictione prius oportet esse in eo de quo predicatur, et isto modo erit significari.

Conclusio, prima. Vniuersale neque est materia, neque forma partis, neque forma totius per modum formae tamen designata, neque totum oppositum, primum et quartum pres illius conclusionis probatur rōnes prima et tertia post oppositionem, sedam at et tertiam probatur scđa rō ante oppositionem.

Conclusio secunda. Vniuersale est forma totius, ut totum esse rei dicens illius cuius est forma. Probatur, quod nisi sic sequatur quod definitio rei data finis nomine vniuersalis non diceret totum esse rei nec quidditatem sive definitiam res finis nominis generis sive speciei. Sequens est falsum, ergo illud ex quo sequitur, et per sequens vniuersale est forma totius designata ut dices rotum esse illius cuius est forma. Item positio subiecto statim per intellectum principiis forma totius sic designata, sive actu sit illud subiectum sive non, ergo positio subiecto illud quod statim cōcipit sit sūmum vniuersale et sequitur oppositum. Assumptum patet, quod siue hō sit sive non semper est verum dicere homo est animal, et per animal sit corpus animatum.

Dubitatur. Utrum forma prius et forma totius sint una forma, et eadem finis rem. Ad hoc responderet sanctus Thomas quod in rebus compositis ex forma et materia distinguuntur finis rem, quod finis ipsum formam totius complecitur essentiam forme partis et etiam materie, et sic forma totius se habet ad formam partis sicut rotum ad partem. Sed in rebus separatis a materia forma partis et forma totius non distinguuntur finis rem, quod una nihil continet.

net preter alias, et in hac parte bene conuenit Albertus cum doctore sancto. Sed in rebus compositis ex materia et forma dicitur Albertus quod forma totius ut humanitas in homine non includit materiam sed est forma tamen, et illud diversimode exponit albertiste. Quidam enim dicitur Albertus intellexisse quod forma prius a forma totius non distinguitur re sed ratione tantum, ita quod si consideretur anima rationalis et actus materie dicitur forma partis et nomen naturae hoc nomine anima. Si vero consideretur invenit actuaria materiam tangendo ipsam ut ex ea exerit esse non distinctum realiter ab ipsa forma, sed ratione tamen, quod quod enim esse non est actus materie tamen nec forma tamen sed compotiti, et finis hoc vocatur forma totius. Et in homine significatur hoc nomine humanitas. Sed alijs dicitur Albertus intellexisse scilicet ex unione forme partis cum materia resultat una forma distincta realiter a forma partis et a materia et a roto compotito ex materia et forma, que quod enim forma dat esse nomen et ratione ipsi compotito. Et talis forma vocatur forma totius. Et sic finis istos humanitas resultat ex unione anime rationalis cum corpore humano, et est forma realiter distincta ab anima rationali et corpore humano. Et est simplex forma non inclusa in materia, nec formam prius nisi virtualiter.

Dubitatur. Utrum bene sequitur homo esse substantia, ergo homo est ens. Istud queritur, quia dictum est sive homo sit actu sive non semper est animal et corpus animatum, et etiam corpus animatum semper est substantia. Ideo similiter queritur de mente. Respondetur quod ens potest capi duobus modis. Uno modo ut dicitur actu existendi sive esse in actu, et sic capitur principialiter, et isto modo non valet consequentia, quia ut dicitur. Autem actus existendi id est essentia existentiae accedit cuiuslibet rei, et est extra essentiam et definitionem. Alio modo accipitur ens ut dicit essentiam rei que est in potentia ad actualiter existere, et hoc modo dividitur in decem predicamenta, et sic accipitur nominaliter et bene valet consequentia.

Ad rōnes. Ante oppositum ad primam dicitur, quod Porphyrius non voluit dicere genus realiter esse materiam, sed quod habeat modum materie, quia sumitur genus ut quoddam materiale et potentiale in ipsa specie, quous illud a quo sumitur sit forma. Secunda soluta est ex dictis. Ad tertiam dicitur quod licet species sit compotita compositione rationis ex genere et differentia non tam sequitur quod si simpliciter composta sicut est hoc aliquid. Quia tale compotitum preter principia speciei includit principia individualia, et est determinatum in ultima actu nature.

Idetur autem neque genus neque species simpliciter dici. Genus enim dicitur et aliquorum quodammodo se habet, tamen ad unum aliquod et ad se in unum collectio, finis quam significationem rhomaniorum dicitur genus ab unius scilicet habitudine. Dico autem rhomulum et multitudinis, habet enim aliquo modo ad unum eam (que ab illo est) cognitionem finis divisionem ab alijs generibus dicte.

Preditabilia

Porphyrīs

Dicitur autem et aliter rursus genus: quod est vniuersitatis genitōis principium, vel ab eo quod genitū, vel a loco in quo genitū ē. Sic ē horū restē quidē dicimus a Tantalo habere genus ylum aut ab hercule Et rursus Pindarū quidē thebanū ē genitū. platonē vero atheniēs, etemī patria ē principiū vniuersitatis generatiois quē admodū et pater Hecāut videtur promptissima esse significatio Rhomani ei sunt quod ex gene re descendērūt. Rhomuli. et citropide quod ex gene re descendērūt citropis et horū proximi. Et pūs quidē appellatū est genus vniuersitatis generatiois principium. de hinc etia multitudo eorū quod sunt ab uno principio ut a rhomulo Haec dividētes et ab alijs separantes. dicebamus omnem illam collectionēm ē rhomanorū genus.

Aliter autem rursus dī genus, cui supponit spēs, ad horū fortasse similitudinē dictū, etemī principiū quoddā est hīmōi genus eaz que sub se sunt spērūz, videt̄ etiā multitudinē continere om̄n̄ que sub eo sunt specierū.

Queritur cōsequēter, utrum definitio generis sit bñ assignata in qua dicitur. Genus est cui supponit spēs. Et arguit quod nō, quod generi supponit dīna, et differēcia supponit spēi, et spēs generi, et generi supponit p̄prium et etiā individuum. qd̄ nō solū generi supponit species, et p̄ sequens definitio est insufficiens. In oppositum est Porphyrius in textu.

Sciendum p̄mo. quod multiplex indistinctum parit cōfusionē, et hoc modo genus cū multipliciter dicitur ideo Porphyrius distinguit p̄m quod definit fīm et a logico intēditur, et solū ponit illas acceptōnes generis ad quarū sūltudinē sumitur illa acceptio quod est logica et ideo nō loquitur Porphyrius de genere masculino feminino et neutro actiuo passiuo vel deponētali.

Sciendum scđo. quod hoc nomen genus seu in tentio generis prius sicut in vsu ciuiliter loquētiū ē in vsu logicorum, et ita translatū est nomen generis ex vsu ciuiliter loquētiū ad vsu philosophorū rōabilii. Quia vnius ad alterū est sūltudo. Et ita inferit quod sūltudinem eius nō dī appellat genus apud logicū.

Sciendum tertio. quod ut sufficit ad p̄positum hoc nōmē genus tripliciter dī, p̄t in summulis habet exp̄sse et satis clare a porphyrio, ideo p̄ nūc p̄supponit. Que tres acceptōes inter se differunt, quia due p̄m accep̄tōes sunt ciuiiles, terciā vero logicalis est sumpta ad sūltudinē illarū, et inter illas p̄m duas scđa est causa prima. Non enim collectio multorū habet se ad vnu nisi esset vnu principiū generatiois eoꝝ. Et hoc persuader porphyrīus, quod vnaqueq; collectio genitorū p̄ principiū illi collectionis ab alia distinguuntur, sicut geniti ab uno patre distinguuntur ab alijs genitis ab alio patre p̄ suū patre, et geniti in uno loco distinguuntur a genitis in alio loco p̄ ipm locū, et sic scđa acceptio generis est naturaliter pri-

ma, quod causa prima. Sed ipa ponit secunda in textu, quia principalior est et efficacior ad generis logici declaratiois nem ppter maiorem sūltudinem quā hīz genus logicū cuī secunda acceptionē ē cum prima.

Sciendū qīto. quod genus logicū in hīc cōuenit cuī genere secundo modo dīcto, quod sicut genus logicū est principiū suarū specierū formale, sic genus secundo modo dīctum est principiū descendantium ab ipso. Quoniam nū etiam in hoc, quod sicut genus secundo modo dīctū est in qualibet descendantū ab ipso ita genus logicū est in qualibet suarū spēz. Sed differēt in hoc, quod genus secundo modo dīctū est principiū effectiū et extrinsecū eorum que dependunt ab eo. Nec in qualibet eoꝝ ē fīm totā substantiā, licet tñ fīm virtutes, et ideo nō p̄dicat de ipis. Sz genus logicū est principiū formale et intrinseco cuī suarū spēz, et fīm totā substantiā est in qualibet spezie, licet nō fīm totā potestātē. Et ideo p̄dicat substantiā taliter de qualibet specieri. Similiter genus logicū ali quā sūltudinē habet cuī genere p̄m modo dīcto, in hoc sc̄z qd̄ tñtēr quandā multitudinē spēz que sunt sub eo sicut genus primo modo dīctū est collectio multorū descendentiū sc̄z ab uno. Sed differunt in hoc, quod genus primo modo dīctū continet suas pres p̄ modū totius integralis, id nō p̄dicat de ipsis. Genus autem logicū continet suas pres p̄ modū totius essentialis, ideo p̄dicat de quālibet specie et vocatur totū vniuersale et species vocantur partes subiectae.

Sciendū quinto. quod definitio generis logici de qua est questio deter sic intelligi. Genus est cui dī recte et imēdiatē p̄prie et per se supponit spēs. Dicitur autem dīrecte et p̄prie propter differentiam que nō ponit p̄prie nec dīrecte sub genere nec spēs sub dīna. Quia dīna nō est supra spēm, vt qd̄ spēi sūltudinē potius vt quale. Deinde dicitur imēdiata supponit et p̄ se p̄prie individua quod nō imēdiata et p̄ se sub genere ponuntur, sed p̄ spēm. Quia etiam spēs nō dividit p̄ dīns formales sūltudinē multiplicat p̄ differentias materiales, vt p̄ individua, id nec sub spē ponit idini dūm dīrecte. Licet em fīm propriū ordinem nature sit post spēm et genus nō ramen supponit generi et speciei, sed potius habet ipis inesse, et sic patet quod definitio est sufficiens si bene intelligat. Inde cū dī, supponit nō debet intelligi p̄ sub quocq; ratio inferioris, sed ordo essentialis participantis et participati.

Conclusio. p̄dicta definitio generis ē bene assignata, patet p̄ declaratiōem prius positiā, patet etiam aliunde, quod genus fīm propriā nō intentōem dicit et dīnem superioris ad inferiōrem. qd̄ bene declarat sua fīatio quod definitio et illud ad quod dicit ordinem quod est species, et sic definitio est sufficiens.

Dubitat, circa exēpla primarum acceptiōnū generis. vñ habet hoc locus quod sit principiū generatiois quācāmodū et pater. Respondeat quod hoc habet a virtute celesti que diffundit in locatū mediante loco genera te spēm p̄ quam locū actiue concurrit ad generationem. Ideo vidēmus quod geniti in uno loco sunt communiter eiusdem complexionis, eiusdem figure, eiusdem quantitatis, eiusdem coloris, et eozūdem morum, et ob hoc etiā geniti in uno loco habent inter se conuenientiam et similitudinem propter unitatem virtutis celestis, que in ip̄s sit est, sicut filii qui ab eodem patre generantur inter

Folio 8.

se habent habitudinem et similitudinem. qz ab eodem parte procedunt a quo in oes filios aliquid diffunditur

Dubitaf. Quare genus logicum non habet similitudinem cum matre sicut cum patre. Causa est quod mater non est nisi principium materiae generationis. et genus logicum est formale principium suarum spes et non purum materiale

Dubitaf. quare tempus non dicitur genus sicut locus. et quare non dicitur principium generationis sicut et locus. Causa est. quia tempus est magis causa corruptio nis quam generationis. ut habetur quarto phisicorum. et per sequentes non debet dici genus

Dubitaf. Quare dicitur in textu videtur autem neque genus neque species et non ponitur est. Non est. qz acceptiones iste magis sunt in mente nostra quam in rebus natura. ideo magis de videtur quam est. Ut est aduentus quod hoc verbum videtur quoniam est expessum veritatis apparatus et non existentia. ut cum de syllogismo sophistico est qui videtur syllogizare et quoniam vero est expessum veritatis probabilitate et non necessarie. ut cum dicitur propositionis dialectica est quod videtur et quoniam etiam accipitur ut est expressum veritatis necessarie. et sic accipitur in textu. Ut etiam in illo textu accipitur simpliciter. id est uniuerso. qz nomine uniuersi habet se ad equiuersum sicut simplex ad positum. Ut sic dicit textus quod neque genus neque species simpliciter. id est uniuerso evidenter dicitur. Ratio ante oppositum soluitur ex dictis.

Tricliciter igitur cuius genus dicatur de tertio apud phos sermo est. quod etiam describentes assignauerunt genus esse dicentes quod de pluribus et differentiis speciebus in eo quod quod sit predicatur ut animal.

Eorum enim (quod dicantur) alia quidem de uno solo dicuntur sicut individua ut socrates. et hic est hoc. Alia vero de pluribus quemadmodum genera et species et divise et propria et accidentia coiterunt non propria alicui. Est autem genus quodem ut animal. species vero ut homo. dominus ut rationale. proprium ut risibile. accidens. ut album nigrum sedere. Ab his ergo (quod de uno solo dicantur) differunt genera eo quod de pluribus assignata predicatur. Ab his autem (quod de pluribus a specie quodem quoniam species est si de pluribus dicantur non tamen de differentiis speciebus) nero. homo enim cum sit species de socrate et platonem predicatur. que non species differunt a se inveniuntur non numero. Animal vero cum sit genus de boe et boue et equo predicatur. quod differunt a se inveniuntur quoniam non numero solo a proprio modo differt genus quoniam proprium quod est de una sola specie (cuius est proprium) predicatur et de his quod sub una specie sunt individua: quemadmodum risibile de homine solo et de particularibus hominibus. genus autem non de una sola specie predicatur. sed de pluribus et differentiis speciebus. A domino vero et ab his quod coiterunt sunt accidentibus differt genus. quoniam et si de pluribus et differentiis speciebus dicantur dominus et coiterat ac

cidentia. tamem non in eo quod quod sit predicatur. sed in eo quod quale sit Interrogantibus enim id de quo dicantur hec non in eo quod quid sit dicimus predicatori. sed magis in eo quod quale sit Interrogantibus em qualis est homo. dicimus rationalis. et qualis est eorū dicimus quoniam niger. Est autem rationale quidem dominum nigrum vero accidens. Quando autem quid est homo interrogamur. animal. respondemus. est autem huius genus animal. Quare de pluribus dicari dividit genus. ab his que de uno solo eorum (que sunt individua) dicuntur de differentiis vero specie separata genus ab his que sicut species dicuntur vel sicut propria. In eo autem quod quod sit predicari dividit genus a differentiis et communiter accidentibus que non in eo quod quid sit. sed in eo quod quale sit vel quoniam se habet dicuntur. Aliud ergo inveniuntur generis dicta descriptio

Queritur cōsequenter utrum definitio generis sit bene assignata in qua dicitur. Genus est quod predicatur de pluribus distinctis specie in eo quod quid est. Arguitur primo quod non. quod generis est alia bona definitio. quod illa est superflua. Secundo sic. in ista definitione non ponitur genus definitio. igitur non valeat. Tertio sic. in primo loco huius definitonis ponitur illud nomine. quod quod de se est indeterminate scilicet non. quod est mala. Quartio sic. genus est formaliter multe concordabilis. quod detinet predicationem in qualitate. In oppositum est Porphyrius in textu.

Sciendu primo. quod alia definitio datur de genere finitum quod genus est. sed presentis definitio datur de genere remansum quod predicable est et fundatur in prima. quod genus remansum scilicet ordinem nature superioris ad inferiora in qua essentialiter et actu includitur. Ut ideo dicatur essentia. et sic prima definitio solum explicat huius ordinem. presentis vero definitio explicat rationem predicationis in illo ordine.

Sciendum secundo quod intentio generis dicit ordinem. ut in dictu est quod ordo in opere predicationis regit. obiectum quod intentio generis quodammodo est transcendentia. et ideo primo loco definitio ponitur illud nomine quod. quod de se est incertum et infinitum scilicet finitum et determinatum per se adiuncta. et in opere altius nominificare. Ut licet in predicta definitone non ponatur vel explicite. tamen sufficienter intelligatur per hoc quod quod quod dicatur de pluribus. Supponitur etiam ex divisione uniuersalis in quoniam via.

Sciendum tertio. quod generi conuenit predicari de pluribus differentiis specie. quod genus ad esse specificum non deducit nisi divisius per differentias formales formaliter oppositas et repugnantes. et in eodem operi se non potest. et sic genus predicable est de pluribus differentiis specie.

Conclusio. definitio generis est bene assignata. patet quod sufficienter explicat naturam generis. et per ea differt genus ab eo quod non est genus vel per cuiuslibet intuentum. Et per omnia ostenditur sub definito. Et nihil etsi net superfluum nec diminutum. igitur bene assignata

Dubitatur. quid sit predicari. Respondeatur qd est vnu in alio esse et de alio dici. et p nota compositionis designari. que qdem nota propnis no est in re ipsa. qd re rei vnu est in altero vel no est. Et si est designat p nota compositionis. si vero no est designatur p divisione. sed hec nota propnis vel divisionis solu est in designatione nostra.

Dubitatur. Utrum quale dicat vnuoce et cōuenire p rō accidenti cōmuni differentie et q̄litarū. Respondeat qd no. immo quale dicitur quatuor modis. Uno modo dicitur quale quod est denotatiue dictum ab aliqua q̄tuor aliter ab eis. Et sic p̄dicari in quale solis qualitatib⁹ cōvenit. Secundo modo dicitur quale quod est cōsequens esse individui. et sic oē accidens dicitur quale. Tertio modo dicitur quale qd est cōsequens principia essentialia speciei. et sic p̄dicatur in quale Quarto modo dicitur quale qd est determinatum potestie generis ad esse sp̄ci. et hoc modo differetia dicitur p̄dicari in quale. Vetus tamen aliquam sūnt q̄ dicunt qd significare. et tamē no p̄dicant in quale ut genera et sp̄es de p̄dicamero substantie. Quia ibi accipit qd ut distinguit cōtra hoc aliquid. Et ita omnis natura qd non dicitur determinata in ultimo actu nature. sed adhuc qualificabilis est sine per differentias formales. sive materiales quale quid dicitur.

Dubitatur. quot modis dicitur aliquid p̄dicari in quid. Respondeat qd tribus modis. Primo et p̄cipaliter dicit p̄dicari in quid qd de sua natura est quid et etiam de modo secandi dicit quid. ut genera et species de p̄dicamento substantie. Secundo modo dicitur p̄dicari in quid quod de natura sua non est qd sed solu de modo secandi ut genera et species accidentium. Tertio modo dicitur in quid quod dicitur totam qđditaria rei explicare et p̄uertibiliter a pma poterit usq; ad ultimum acutum et oī actus int̄medios cuiusmodi est definitio qđditaria.

Dubitatur. Quid est qđditas. Respondeatur cū doctore solēni. qđditas ē. qua aliqd habet eē qd determinati generis et qd determinatae sp̄ci. Unde cōntia qđditas et natura idē facit res sed differunt rōne. Nā dicitur quid et p̄ ea et in ea res habet eē. Sed qđditas p̄ quāto explicabili est p̄ definitōem qđditaria. ideo nōmē cōntia in nomē qđditaris apud phos trāstatū est. sed eadē res et natura p̄ quanto est principiū p̄ se motus et operationis eius in quo est.

Dubitatur. quid est suppositum. Respondeat cū doctore subtilli. qđ suppositū ē qd nulli alteri initit ut sit nec habet naturalem aptitudinē ut innaturetur et sic de ratione suppositi duplex ē innatēta. s. actual et aptitudinal.

Dubitatur. Utru hec consequēta sit bona Genus est quod p̄dicat de plurib⁹. qd genus est gen⁹. Respondeat qd no. qd in secundis intentionib⁹ no rep̄itur verū genus. Nā illud cui attribuit vera intentio generis aut sp̄ci debet facere naturam reale. Et ita si a parte subiecti in consequēte accipiatur genus p̄ secunda intentione consequēta no valer. Sed si accipiatur p̄ re subiecta intentione tunc consequēta est verum.

Dubitatur. Utru iste propositiones sint cōcēdende animalitas est genus humanitas est sp̄es. Respondeat Alincena qd no. quia hec nomina significat formas p̄ modū formētū cū p̄cisione materie habētis eam. ideo

eis non cōuenit ratio p̄dicabiliis. neq; de ipsis aliquid p̄proprie p̄dicabile est. Et sic ista no est cōcedēda. humana nitas est aialitas. sed et tantū principiū formale sp̄ei sc̄i hoīs.

Dubitatur. utru individuum de seipso p̄dicet. Videat qd no. qd dicit Aresto. in p̄dicamentis a pma substantia nulla exīt p̄dicatio. Individuum etiā in nullo est neq; est in seipso cū nihil ē in seipso. ut dicit p̄ his in q̄rto phisicō. sed dicit de p̄supponit ee in In p̄trariū arguit Boetius nulla est verior p̄dicatio qd in qua idem p̄dicat de seipso. ut etiā textus qd individuum est qd p̄dicat de uno solo. Respondeat qd individuum p̄dicat de seipso p̄ dicatōe coiter dicta et de nullo p̄dicatōe p̄prie dicta quo modo loquitur Aresto. in est p̄dicamentis

Dubitatur. utru individuum vagum sit p̄dicabile de pluribus. Pro dubio p̄supponit ex dictis supra summulas qd individuum quatuor modis designari potest. et ad questum tunc respondet ut qd individuum vagum potest dupliciter considerari. Uno modo ex parte nature cōsiderate inclinata ad suppositum p̄ signū p̄cūlare et sic habet aliquo modo conditōem speciei si sit individuum sp̄ei. vel etiā generis vel dr̄ūtie. Sed no sequit p̄terea qd sit p̄dicabile p̄prie dictum. quia no p̄dicat de pluribus p̄pria p̄dicacione sed solum p̄dicacione aliena. Secundo modo potest cōsiderari ex parte signi p̄cūlans. et si no p̄dicatur nisi de uno solo.

Ad rōes. Ante o p̄positum tres prime solute sunt. Ad quartā dicitur qd quā genus sit forma multis p̄minicabilis. et hoc modo quod āmodo potest dici qd significabilis. qd tamē h̄mōi forma significatur noīe generis noīp̄ modū forme format̄. sed p̄ modū forme formabilis idē facit talis forma per modum materie et substantie. quare p̄dicatur in quid et nō in quale. Bene tamen dicitur quale quid. ut dictum est. differēta vero que p̄dicat in quale non p̄dicat in quale qd facit qualitatē. sed quia est qualificans et determinans genus. genus em̄ differēta et species idem significat finē rem. ut dicit doct̄or sanctus in de ente et essentia. sed rōne differuntur

Species autē dicitur qd ādem et vniuersitatis rei forma. km̄ quam dcm̄ est priami quidem species digna est īmpērio. Dicitur autē sp̄es et ea qd ī sub assignato genere. km̄ quā solemus dicere hoīem quidē sp̄em animalis cū sit gen⁹ animal. albū autē coloris specie. triangulū vero figure specie. Qd si gen⁹ etiā assignates sp̄ei meminiuntur dicētes qd de plurib⁹ differētib⁹ sp̄e in eo qd qđ sit p̄dicat. Et sp̄em dicim⁹ id qd sub genere ē. Nosse autē opt̄ qm̄ et gen⁹ alicui⁹ est gen⁹ et sp̄es alicui⁹ ē sp̄es. id circa nccē est in vtrorumq; rationibus utrisq; vti

Queritur. utru definitio species sit bñ assi gnata in qua dicitur. Species est que ponitur sub assignato genere. et de qua genus in eo qd quid est p̄dicatur.

Et arguitur qd non. quia genus definitur per speciem. ergo species non debet definiri per genus. Consequentia tenet. quia esset circulatio in defini

nitionibꝫ et sic esset idem notius et ignotius prius et posterius scipio Secundo individuum generis immediate sub genere ponit ergo definitio sp̄i alia a definito p̄petit Tertio vt dicit Alcenna pūctus est sp̄es et tamē nō ponit sub genere neq; genus de ipso predicit q̄z hec nō est vera pūctus est quātitas q̄z definitio est insufficiens In oppositū est porphyrus in libro suo

Sciendū pmo. Q̄ sicut nōmē generis multiplex est et prius fuit in ysu ciuiliter loquentiū et inde translatum est ad ysum philosophozū Ita etiā dicendū est de specie ideo relinquēdo aliquas acceptōnes speciei dicit textus q̄ species dupliciter dicitur Primo dicitur sp̄es yni usciūlq; rei forma sive pulchritudo fin q̄a acceptōem dictū est q̄ sp̄es prius digna fuit impio Et vocat pulchritudo rei forma qz ab actu quē dat forma venit pulchritudo ideo quāto aliqd actualius est tanto pulchri est Sed a potentialitate cuius radix est materia venit turpitudine ideo quāto aliqd potentialius est tanto turpū est Et sic acceptio sp̄ei apud ciuiiles oītū habet ex acceptōne noīs sp̄ei apud naturales qz pulchritudo rei oritur a forma que quidē forma etiam dicitur sp̄es Scđo mō p̄ situdinē ad istā acceptōem dicitur sp̄es illud qd ponit sub assignato genere quoniam illud qd ponit sub genera tanc sp̄es ad genus se habet ut actus ad potentiam et sic se habet pulchritudo ad turpitudinem

Sciendū scđo q̄ definitio sic debet intelligi Sp̄es est que directa et immediata suppositione proprie et per se ponitur sub assignato genere Et sic illa p̄ positio sub no dicit quācūq; inferioritatem sed dicitur in definitōne sub assignato genere qz sp̄es no pot esse vaga sub genere quoniam est semp determinatum genus qd est de quiditate ipsius speciei

Sciendū tertio q̄ illa prepositio sub nō solū dicitur in inferioritatem neq; etiam solū ordinē sed cū hoc dicit cām sive principiū positōnis et ordinatōnis q̄dē positio sp̄ei tota principiū ex genere qz nihil habet sp̄es qd no acceptit ab ipo genere Et p̄ hoc solū argumē tum quod fit de individuo generis qz genus no est tota causa aut principiū sive positōis Quia aliqd habet qd no accipit a suo genere sc̄z principiū individuatiōis qd capit a materia

Sciendū quarto q̄ peripothetici predicti definitōni qua dicit Species est que ponitur sub assignato genere addiderit illā p̄iculā et de qua genus in eo qd quid est p̄dicatur Nam sp̄es potest dupliciter considerari Uno modo fin constitutōem ipsius a genere et ex illo habet qponit sub genere Alio modo fin ordinē essentialē quem habet ad genus qd est de intellectu sp̄ei et ex illo habet q̄ de ipa p̄dicetur in eo quod quid est Conclusio predicta definitio sp̄ei bene est assignata patet p̄ conditōne bone definitōis

Dubitaf primo Quare post tractatum de genere non ponitur tractatus de differentia cuz tamē si principiū essentialē sp̄ei Responderet q̄ plures p̄t assignari cause quarū primā assignat textus p̄pter correlationem generis ad sp̄em et speciei ad genus ideo dicitur textus q̄ necesse est in ytrorūq; rationibꝫ ytrisq; ytris Secunda potest esse qz genus actu et intellectu includitur in sp̄e et non in differentia quia differentia no par

ticipat genus Tertia potest assignari causa quia gen et species in modo p̄dicandi plus p̄ueniūt

Dubitaf secundo. quare necesse est vnū definiiri p̄ reliquū Causa est qz esse relatiōnē est ad aliud se habere definitio aut esse rei indicat Ubi aduerendum q̄ respectū p̄iū impliciter considerari Uno modo integrum sunt sunul natura Secundo modo integrum st̄ ad inuicem mutuo depēdentia Tertio modo integrum illa q̄ sic referuntur sunt ipsam relationem que de ipsiis est et p̄ quā referuntur causantia Primo nō necesse est q̄ in ytrō q̄ sit yna forma equaliter se habens p̄ quā dicatur simul natura Et illa forma est ipa relatio que accepta est ut yna seclusis terminis et indifferēs Othoc mō relativa nō definitur p̄ se inuicē qz sunt simul natura et definitio qz notior est definitio Secundo modo ytricū relatiōrum p̄ esse notius et ignotius prius et posterioris Notio quidem cū est terminus depēdentie Ignotius vero cū dependens sit et sic ytricū p̄ alterū definit Sed si tertio modo considerentur respectū vnū bene est causa alterius et non econverso sicut pater est causā filii p̄ actū generationis et non ecō tra Et illud quod genus est p̄ncipium huius quod est sp̄es et ita vnū potest definiri per aliud et nō ecōtra Et p̄m hanc distinctionem potest dicere q̄ quedā relatiōnē definitio est sicut demonstrationis principiū illa sc̄z que datur de relatiōne fin q̄ ynuunt est causa alterius Et alia definitio est sicut conclusio demonstrationis illa sc̄z per quam relatiōnē p̄ se inuicem definitur Nam ex hoc q̄ genus est principiū speciei cocluditur q̄ genus non est genus simplicis sed speciei genitus Et ex hoc q̄ sp̄es est principiata genere determinato concludit q̄ species non est subspecies sed genēris Ost ratiōne verum q̄ genus et species possunt se inuicem definire quando capiuntur materialiter p̄ primis intentionibus et hoc in diversis generibus cognitionum et respectu diversorum

Dubitatur Quid est participare Respō detur q̄ duobus modis p̄cipare sumitur Uno modo logicaliter et sic definitur in quarto thopīcorū participare est in se p̄cipiatum et rationē p̄cipiatū suscipere Et hoc modo ytrō dictum est differentia non p̄cipiat genus sed species genus p̄cipiat Alio modo dicitur p̄cipare realiter et hoc dupliciter Uno modo mens proprie p̄out idem est q̄ mutari p̄cipiatum quando sc̄z effectus non capit rationē efficientis fin ynam rationē in specie sed solum fin quādam similitudines virtutis sicut in dīntibꝫ specie et equiuocis Alio modo dicitur proprie et sic p̄cipare est idem q̄ premā actualitatis seu proprietatis alicuius realiter et formaliter accipe sicut quodlibet calidum formaliter p̄cipiat calorem non tamē totam actualitatem capit alias esset calidum per essentiam Et hoc modo quodlibet ens dicitur p̄cipare esse Et materia formam

Ad rōnes Due prime solute sunt Ad tertias dicit q̄ punctus no ponit in genere quātitatis tanc sp̄es sed tanc principiū et terminus linee Et etiā tanc continuatio et diuisio partū eius

Assignant ergo et sic sp̄em sp̄es est qd ponit sub assignato genere Et de qua gen in eo qd qd sū p̄dicatur Amplius aut sic quoq; species ē

Predicabilia

qđ de plurib; et dñtib; nūero in eo qđ qđ sit p
dicat. Sz hec qđe assignatio spēi spēalissime ē et
qđ solū spēs est alia vero erit et nō spēalissimā.

Planū aut̄ erit qđ dñ hoc modo in unoquo
qđ pdicamēto sunt qđā generalissima et rursus
alia spēalissima: et inter generalissima et spēalissi-
ma alia Est at̄ generalissimū qđē supra qđ nul-
lum aliud est supuenies genus. Spēalissimū
aut̄ post qđ nō erit alia inferior spēs. inter gene-
ralissimū at̄ et spēalissimū et genera et spēs sunt
eadē ad aliud quidē et ad aliud sumpta. Sit
aut̄ in unoquoq; pdicamēto manifestū qđ dñ
substātia est qđā et īpā est genus. sub hac autē
corpus. sub corpe vero aiati corpus. sub quo
animal. sub aiālī rōale aiāl sub quo hō. sub ho-
mine vero socrates et plato et qđ sunt particula-
res hoīes. Sed horū substātia quidē genera/
lissimū est et qđ genus solū homo vero spēalisi-
simū qđ solū spēs sit. corpus vero spēs quidē
est substātia. genus vero corporis aiati. et aiatiū
corpus spēs quidē est corporis. genus vero aiā/
lis. aiāl aut̄ spēs qđē est corporis aiati gen⁹ ve-
ro rōonalis aiālis. sed rōonale aiāl spēs quidē est
aiālis. genus aut̄ hoīes. homo vero spēs quidē
rōonalis aiālis. nō aut̄ genus p̄ticulariū boīm.
Sz solū spēs. et oē qđ ante indiuidua p̄ximū est.
spēs erit solū nō etiā gen⁹ Quēadmodū īgit et
substātia cū suprema sit. eo qđ nibil sup eā sit
genus est generalissimū. sic et hō cūz sit species
postq; nō sit alia inferior spēs. neq; aliqd eorū
qđ possunt dñidi. Sz solū indiuidua. indiuiduū
em̄ est socrates et plato. spēs erit sola et ultima
spēs. et vi dictu; est spēalissima. Que vero sunt
in medio eoꝝ quidē que supra īpā sunt erit spe-
cies. eoꝝ vero qđ post ipsa sunt genera.

Querit. Utrum definitio spēi bñ sit assigna-
ta in qua dñ. Spēs est qđ pdicat de plurib; differetib;
nūero in eo qđ qđ est. Arguit qđ nō. qđ spēi est alia bo-
na definitio. qđ ista est supflua. Itē ista definitio generi co-
uenit. ḡest insufficiē. In oppositū ē porphiri⁹ ī textu

Sciendum p̄mo. qđ prima definitio datur
de spē in p̄tū spēs est fm̄ habitudinē sz̄ quā ipotat ad
genus per modū inferioris siue subiecti. Sed presens
definitio datur de specie sumpta in ratione pdicabilis
fm̄ habitudinem sz̄ ad inferiora in quibus est.

Sciendum secundo. qđ Aūicēna in ista defi-
nitio addit istam dictionem exclusuam solum dicēdo
de differentiis numero solum. excludendo ea que ali-
ter differit qđ numero. Et per hoc excludit secundā in-
stantiā de genere factā. Sz venerabilis dominus Al-
bertus illam instantiam solvit dices. qđ genus nō immedia-

Porphiri⁹

te pdicatur de plurib; differentiis numero. quia nō
participat ab eis nisi in quodā participante sz̄ specie. et
hec responsio melior est. Posset etiā dici qđ equiuoce ac
cipitur pdicari de plurib; cum dicit qđ genus et species
predicant de plurib;. Quia cū diuisio sit causa multitudi-
nis et duplex reperitur diuisio sz̄ formalis que est p
differentias formales. et materialis que sit per differen-
tias materiales. ita duplex ē multitudo siue pluralitas.
sz̄ multitudo formalis specierū. et multitudo materia-
lis indiuiduorū. Et sic genus pdicat de pluribus diffe-
rentiis formaliter. spēs vero de plurib; materialiter.

Sciendū tertio qđ presens definitio soli spēi
specialissime conuenit. que immediate pdicat de pluri-
bus differentiis numero in eo qđ quid est. P̄dicare
eo definitio conuenit speciei subalterne. et etiā specialissi-
me cum viraq; ponatur sub assignato genere. Con-
clusio pdicita definitio speciei est sufficiens. patet p con-
ditiones bone definitionis.

Dubitatur. Utrum nomē speciei prius dī-
cat de specie specialissima qđ subalterna. Arguit Aūicēna
qđ nō quia descendēti a genere generalissimo p̄us
occurrit subalterna. ideo per prius de subalterna dicitur.
Item accipieti alicuius rei cognitionē prius occurrit in
intellectu spēs subalterna. ergo videtur qđ nomē speciei
prius conueniat speciei subalterne. In expositū ar-
guitur. quia nomē speciei ad logicum translatum est per
similitudinem quā habet ad acceptiōnē speciei ciuilem.
Sed species ciuileris accepta est pulchritudo rei. Qum
ergo in specie specialissima semper habeatur vel sit maior
pulchritudo qđ in subalterna. Quia species subalterna
ad huc potentialis est et diuisibilis et species specialissi-
ma non sequitur ergo qđ species specialissima magis assi-
milatur acceptiōni spēi ciuili qđ subalterna. Et per p̄se
quens prius translatum est nomē speciei ad specie specia/
lissimā qđ ad subalternam. Et istud cōceditur. quis in
hac parte dicat dubitare se Aūicēnna. Et sic dicitur
ad rationes ante expositū dubiū factas simul qđ priori
tas occurrit in compositione rei. aut in cognitionē non ar-
tendit in translationē nominis. sed sola similitudo cōsideratur. ideo vbi est maior similitudo ad illud est pri-
mo translatio.

Dubitatur. Utrū species in ratione pdic-
abilis potest definiri. Viderur qđ nō. quia Aresto. primo
thopicorum nō ponit specialissimam speciem inter pdic-
ata propter defectum subiecti. imo in problematis
dyalecticis solum subiectur et nō pdicatur. Et sic vidi-
etur qđ nō habeat rationem pdicabilis sed subiectibilis
tm̄ Et hoc confirmitur. quia species sub se nō hz nē
si idividua qđ sunt sensibilia et infinita. et etiā relinquantia
ab arte et scia. qđ nō hz subiectibilis et iō in spē specialissima
ubet plato quiescere. ergo videtur qđ non potest habere ra-
tionem pdicabilis. Ad dubium responderur qđ spe-
cies specialissima habet ratione pdicabilis et in ratione
pdicabilis definitiō potest definitione posita in titulo
questionis probatur. quia omne vniuersale pdicabile
est. imo vniuersale in p̄tū. vniuersale non habet ratio-
nem subiectibilis sed pdicabilis tm̄ Sed species specia/
lissima est vniuersale. ergo sequit̄ qđ est pdicabile. Assum-
ptum parer. quia vniuersale in p̄tū huiusmodi dicit vnu
in multis et de multis. ergo vniuersale in p̄tū vniuers-

sale nō dicit aliquem respectū ad aliquod superius quod sit in eo. et per consequens in hunc vniuersale non impo-
tar rōnem subiectibilis. q̄ 2c. Et ad primā rōnem dī ne-
gando p̄sequentiā. q̄ ad hoc q̄ aliquid sit predicatur
requiriatur q̄ habeat subiectū de quo possit terminari. p̄ble
ma dialecticū p̄ p̄sideratiōes thopicas que sunt maxime
vniuersales. et nō dantur de singularib. Et ideo in omni
problemate dialectico subiectū sp̄s. Et ad affirmatiōes
dī q̄ individuū potest duplē cōsiderari. Uno mō ut est
res nature p̄mutis in qua stat nature ipsius flux⁹ que est
essentialis definitio individu⁹. Et sic faciat individu⁹
dicendo aliq̄s homo aliq̄s bos. et hoc modo easū individu⁹
dua sub arte rōne nature specificē que in ipsis est et subiecti
untur sp̄i. Alter modo possunt p̄siderari ex parte materie
signatae et accidentiū individuantū. et hoc modo idividua
infinita sunt infinitas habentia differentias. et relinquēda
sunt ab arte et scia. Et significantur per nomina discreta.
quia per accidentia idividuantia sit discretio vnius ab al-
tero. et ex hac parte non subiectiūr sp̄i. Et cum allega-
tur q̄ in specialissimis iubet plato quiescere. Respōdetur
q̄ hoc ideo est. q̄ in ipsis terminatur processus formalis
qui est per divisionem factam et differentias formales. et
incipit nouus processus sc̄z materialis qui fit per differen-
tias materiales et penes divisionem materie. que quidē
divisione materie fit per accidentiales differentias. que non
possunt comprehendēti sub arte. quia infinite sunt. Et ideo
etiam relinquauntur sunt individua ab arte ex parte illarū
differentiarum. quia infinita sunt. Ad rationes ante
oppositum dicēdū q̄ solvuntur ex dīcis.

Quare hec quidē duas habet habitudines. eā
q̄ ad superiora fīm quā sp̄s ipsorū esse dicūtur
et eam que est ad posteriora fīm quāz ḡna ipsorū
esse dīr. extrema vero vna habet habitudinē. nā
et ḡnalissimū ad ea quidē que posteriora sunt
bz habitudinē: cū genus sit oīm id quod est su-
premū eā vero q̄ est ad supiora non bz. cū sit su-
pīmū et pīmū principiū. Speciālissimū autē vna
habet habitudinē eā que est ad supiora quorū
est sp̄s. eā vero que est ad posteriora nō bz sed
etiam individuorū sp̄s dī. sed species quidē idī
viduoꝝ velut ea cōtinens Species aut supiorꝝ
velut que ab eis cōtinetur. Determinat ergo
generalissimū ita: qđ cū sit genus nō ē sp̄s: Et
rursus supra qđ non est aliud supuentiēs gen⁹
Speciālissimū autē qđ cū sit sp̄s nō est gen⁹ Et
qđ cū sit sp̄s nūq̄ diuiditur in sp̄s. Et qđ de
pluribus et differentiis nūero in eo qđ quid
sit predicatur. Ea vero q̄ in medio sunt extremo-
rum subalterna vocātur genera et sp̄s et vnu/
quodq̄ iporū gen⁹ et sp̄s esse possunt ad ali-
ud qđem et ad aliud sumpta. Ea vero que sunt
ante speciālissima vsc̄z ad generalissimū ascēden-
tia et genera dicūtur et sp̄s et subalterna ḡna
Ut agamennon et atrides et Pelopides et
tantalides et ad ultimum Jouis

Queritur. Utrum vniuersalia intermedia
in unoquoꝝ predicamento duas habent habitudines
et extrema vnam solam. ¶ Arguitur primo q̄ non
quia intermedia sunt vniuersalia. vniuersale autem est pre-
dicabile-predicabile vero dicit solum habitudines ad sub-
iectibile quod est inferius sibi. ergo intermedia solū habent
vnam habitudinem. ¶ Secundo sic. Species speciā-
lissima est vnum de extremis. et tamen habet habitudinē
ad genus fīm quam species sive subiectum dicitur. et etiā
habet habitudinem ad individua fīm quāz vniuersale seu
predicabile dī. ergo duas h̄z habitudines. In oppositū
est Porphyrius in p̄senti libro

Sciendum est primo. q̄ in unoquoꝝ pre-
dicamento necesse est vnum supremum esse quod genera-
lissimum dicitur. et plura specialissima. et plura intermedia
que subalterna vocantur. Latus ratio est. quia ascensus
fit per collectionem que est multorum in vnum. sed desce-
sus fit per divisionem que est vnius in plura particulae

¶ Sciendum secundo. Q̄ supremum in quoli-
bet predicamento ideo vocatur generalissimum. quia nō
habet supra se genus superuentiēs. sed infimum dicitur spe-
cialissimum. eo q̄ non habet sub le aliquid p̄mutare quod
diuisibile sit in partes subiectivas.

Sciendum est tertio. q̄ in unoquoꝝ pre-
dicamento reperitur generale generalius generalissimum.
speciale specialius specialissimum. Cum enim hec intentio
generis dicat ordinem inferioris ad superiora. quanto ex-
go ad plura superiora est. tanto generalius est. Etiam hec
intentio species dicit ordinem inferioris ad superioris. ideo
q̄to aliquid inferioris est tanto specialius est.

Sciendum est quarto. q̄ in unoquoꝝ predi-
camētū illa que inter pīmū quod generalissimum di-
citur. et infimum quod specialissimum dicitur sunt media.
et sunt eadem in substātia. ad aliquid et ad aliud tamen
comparata sunt genera et species. et hec vocātur subalter-
na. non capiendo subalternum ut solum dicit aliquid sub
altro natūrā. sed ut dicit illud quod subalternum ordine
superioris et inferioris formaliter possum est. Et ista que
dicta sunt declarat Porphyrius faciens arborem quandā
predicabilium de genere substātia. et p̄formiter posset fi-
eri de alijs predicamentis. que quidem arbor clare subse-
quitur hic fīm formam terrae. ¶ Si vero dicat aliquis
q̄ sit repugnātia in adiecto dicendo genus subalternum
q̄ gen⁹ dī superpositionem. subalternum vero suppositio-
nem Respondeat q̄ nō est repugnantia. quia ab alio habet
aliud quod est genus. et ab alio q̄ sit subalternum. dī
citur enim genus per habitudinem quam habet ad inferio-
ra. et subalternū per habitudinem ad superiora

Sequitur arbor Porphiriana

L. i.

Predicabilia

Borophirif

Arbor Porphyriana

Sortes

Plato. Compō ex natūra et suppoīto

290

Dortale

Immortale

Animal rōnale

Rationale

Irrationale

Animal

Sensibile

Insensibile

Lorpus aiacum

Zpímatū

Inanimatū

Corpus

E 02002ea

Incorporation

Substantia

Lōpō ex Ens extra
ēte z eēntia

**Compō ex ge-
nere & dūctia**

Conclusio. Intermedia habent duas habi-
tudines. extrema vero una solam. Conclusio satis præ ex-
dictis. Et si obiectat aliquis quod suba que est genus genera-
listimū habet habitudinem ad aliquid superius scilicet ad ens.
Responde Porphi. quod non habet habitudinem ad aliquod su-
perius quod est genus. quia ens non dicitur uniuoce de de-
cem p̄dicamentis

Dubitatur primo: vtrum intermedia inter genus generalissimum et speciem specialissimam in aliquo ordine pdicamentali sint mediae eodem modo. sicut colores medijs per participatorem extremos. Rudeusq[ue] non immo multiplex est divisionis inter haec media et illa prima divisione. q[ui] colores medijs causant principiant a principiis et causis extremis. ideo in natura posterioribus sunt virtus extremo. et dicuntur media per participatorem virtutis extremos. Media autem inter generalissima et specialissima non causant ab virtutis extremo. ideo non sunt posterioribus virtutibus. Nec debet dici media per participatorem virtutis. sed detinet dici media posterioriter et ordinis inter extrema. Uniusq[ue] solititer medium est in suis extremis. et in ipso medio est ultius illud quod est posteriorius eo. ideo supremum est principium medij. et medium est principium

ut postremi. Alia dñitria est. qz colores medij nō partit
cipant extremos essentialr. sed solū g quādam mixtionez
carum extremoz. Sed medij inter generalissimum z spē
lissimum essentialr participat generalissimum z participatur
a specialissimo

Dubitatur secundo. Qualis diuisio est cum
genus diuiditur in genus generalissimum et subalternum
et similius queris de diuisione speci. Ruler dñs Albertus
qz est diuisio subiecti in accentia qz generalissimum et subal-
terni non sicut rōnes accidentiū suppositōis et supraposicio-
nis in fali ordine pdicabilii

Dubitatur tertio. *Utrum ab eodez habeat*
*sp̄es q̄ dicat sp̄es, z q̄ dicat sp̄ealissima, vel q̄ dicat p̄dica
bile de pluribz numero differentibz.* Respondeſ q̄ nō. qz
dī sp̄es ex eo q̄ ipa generi ſupponit. z dī sp̄ealissima. nō ex
eo q̄ libi nō ſupponit sp̄es, ſed ex eo q̄ fm totā ſubſtantia
er p̄m potestate eſt in quolibet individuo z multiplicabilis
numeralt p̄ materie diuiniōne z tota ſubſtantia cuiuslibz
individui exiſtent hater q̄ p̄dicitur de pluribz differentiis
bus numero in eo qd̄ quid eſt.

Dubitatur quarto. *Utrum sp̄es sp̄ealissime possunt esse infinite.* R̄ūderetur ad dubium q̄ a Porphyrio dicitur q̄ genera sunt in numero finito et sunt naturam et quo ad nos sunt enim decem in numero. et omnes predicabiles propter dicendum sub aliquo ipsoz p̄tinetur. et non possunt ista reduci ad aliqd ymune vniuersitatem. ideo ut hater textus. quis genus logicum habeat in multis similitudinē cum genere ciuii non tamen in omnib⁹. Et ad istam p̄petratē reperitur dissimilitudo. qz in ciuilibus omnes generi possunt reduci ad unum patrem. sed non omnes sp̄es possunt reduci ad unum generis. Sequitur de textus q̄ sp̄es necessario sunt in maiori numero q̄ generis. qz descendens a generalissimo ad spealissimum descendit dividendo. Non sunt ramen sicut naturam neq̄ ex potentia nec actu infinite. sed tene sunt infinite quo ad nos. Et si queratur quare non sunt infinite sicut naturaz nec possunt esse infinite. Rō est. qz nullus est genus cuius potestas est infinita. qz generis potestas formalis est et non materialis. ideo p̄ divisiones formales dividit p̄ quas p̄stiz evuluit sp̄es. modo de ratione forme est finire. ideo sub genere non possunt esse infinite sp̄es. Ulterius de Porphyrio q̄ inde vidua non sunt actu infinite. qz ut hater tertio physiocrorum Impossible est esse aliquam multitudinem actu infinite. sicut in infinita quo ad nos. qz nos non cognoscimus numerum ipsorum. sunt etiam infinita in potentia sicut naturā. Luius rō est. qz multitudine dividitur p̄ divisionē materie. qz q̄dem divisio materie sit per accēntia dividuātia q̄ accidēntia communia sunt modo talia non repugnat esse infinita. et de ratione de q̄ infinita vniū accidit. Et iō dividua sicut naturā possunt esse infinite. qz omnis ars qz refutat infinitū qz ē in comprehensibile. ideo descendente a generalissimis ad spealissima iuxta plato quiescere.

Adrationes ante oppositū. Ad primam
dīcō intermedia nō sunt solū p̄dicabília. sed etiā subūcī-
bilia. et in cōtū sunt subūcībilia nō dētent diel vīla. **A**d
secūdā dīcō sp̄s ad indīvidua bēne hater habitudinē p̄re-
dicabiliſ fīm dīcō et dīcīs.

Sed in familijs plerūq; ad vnu reducuntur
principiū. verbi gratia ad iouē. In generib; aut.
et spēbi non sicc habeb; negatū est vnu cōe ge

nus omnium ens. nec omnia eiusdem generis sunt sicut supremum genus quae ad modum dicit Aristoteles. sed sunt posita quae ad modum in predicti camētis dictū est. prima decē genera quasi de ceteris principiis. vel si omnia quae entia vocē equi uoce inquit nūcupabit non vniuocē. Si enim vnuōcē cōmune esset omnis genus ens. vniuocē oīa entia diceretur. cū vero sint decē prima principia. cōmune sicut nomē est solū non etiā sicut de finitionis ratione que sicut nomē est. Decem vero generalissima sunt. specialissima vero in numero quodam sunt. non tamen in definito Individua aut que sunt post spēalissima infinita sunt. Quia propter vñq; ad specialissima a generalissimis descendēt iubet plato quod cōscere descendēt aut p̄ media diuidēt specificis differentiis infinita inquit relinquēda sunt ne quod enim horū posse fieri disciplinam.

Queritur Utrum ens sit genus ad decē predicamenta. Arguitur primo quod sic quia ens est universale respectu decē predicamentorum. et nō est spēs vel differentia. nec p̄ p̄tū nec accidens. ergo est genus. Secundo sic ens p̄dicat de subā et accidēt et nō accidit aliter. Et subālitter et non vt spēs vel dīntia. ergo vt genus. Tercio sic ens p̄dicat de plurib; differentiis specie in eo quod quid est. vt de homine et de equo. ergo est genus. Quarto sic ens est vnuocē ad subā et accidens. ergo est genus. Tūs p̄baſ. quod q̄nūc intellectus noster certus est de uno et dubius est de alio necessario est alius pceptus sicut quod est certus et alius sicut quod est dubius. sed intellectus noster certus est quod subā est ens. sed dubius an cōstans sit ens quod est subā. ergo necessario pceptus entis est alius et alius a p̄prio conceptu substantie et a p̄prio conceptu accidentis. et ille pceptus entis unus est cōmuniis ad subā et accidens. ergo ens est genus vnuocē ad substantiam et accidentem. Probat hoc idem. quod intellectus noster nō p̄t venire in pceptum substantie nisi p̄ remotionem accidentis. ergo necessario est ponere substantiam et accidens habere vnuocatōem in aliquo p̄mū. Consequētia tener. quod impossibile est nostrū intellectū venire de pceptu unius in pceptum alterius. nisi illud ex quo deuenit alterum p̄tineat essentialiter. vel habeat vnuocatōem cum ipso. sed accidens nō p̄tineat substantiam essentialiter. ergo op̄tū quod vnuocē cū substantia. Et assumptum p̄batur. quod si p̄ueniremus in dīceptum substantie p̄ p̄tū eius lequeret quod nos possemus iudicare de p̄sentia et absentia substantie in sacramento altaris. quod falso est. Et ille sunt due rōnes fortiores quas adducit Scotus tenens vnuocatōem entis. et adhuc p̄ma fortior est. In oppositū est Por. In p̄sente capitulo de specie sic dicens. Nec enim est vnuōcē genus cōmune omnium ens neque oīa eiusdem generis sunt sicut vnuōcē supremum genus. et allegas Aristotelem subdit quod si quis omnis entia vocet equiuocē nūcupabit et non vnuocē. Pro breviori responsione ad quicquid ponitur.

Conclusio prima. Ens nō dī vnuocē de substantia et accidēt. Probat. quod ens imponit ab actu essendi. sed actus essendi nō p̄metit equaliter substantie et acciden-

ti. quod substantie p̄mo et simpliciter p̄petit. accidēt vero p̄ postea et sicut quid. et p̄ substantiam et in substantia. ergo ens nō dī vnuocē de substantia et accidēt. Secundo arguitur Porphyrius arguit. si ens una rōne dicereatur de subā et accidēt. sequeret quod omnia essent unius generis. et p̄ consequētus op̄teret quod omnia essent substantia vel quod oīa essent accidēta quod falso est. Item si ens dicereat vna rōne de substantia et accidēt. sequeret quod aliquid substantiae p̄ eandē rōnem qua est in substantia esset in accidēt. et similiter quod ali quid quod est in accidēt esset in substantia. et ita substantia nō solum esset ens p̄ se. immo esset etiā ens in alio. et accidēt non solum esset in alio ens. immo etiā p̄ se esset ens. Ex hac conclusione sequitur quod ens de subā et accidēt non p̄dicitur p̄dicatione generis. cū non sit vnuocē. sed p̄dicatione analogie. Qd̄ sic probant ph̄i arabes. quod bene legitur. si corpus animatum est corpus est. et si corpus est substantia est. sed non sequitur si substantia est. ergo ens est. ergo ens nō p̄dicitur de substantia p̄dicatione generis. Tener sequentia. quod si ue aliquid sit ens sive nō. semper genus sequitur ad positionem spēi. cum sit de intellectu et rōne plus. et ideo nō intelligitur spēs quin intelligatur genus. sed posita substantia non p̄pter hoc ponitur ens. ergo ens nō est genus. Nam cum ens absolute dicatur non intelligit ens nisi actu existens. Posset tū nū fieri distinctionis facta de ente. sed p̄ mē supponitur. Si tamen ens p̄t est essentias cui accidit actu esse. ista bene esset vera. substantia est ens. dāto quod substantia actu nō existat. et cum si p̄dicat de substantia p̄dicitur vt idem cū ea. Et similius cuz p̄dicitur de alijs generib;. quod illo modo ens dictum dūcidit in decem genera. nō tamen p̄ dīntias formales. sed p̄ modos essentiales et intrinsecos. et sic p̄dicitur vt idem cū aliquo genere quando de ipso p̄dicatur. ideo nō p̄prie p̄dicitur substantia et aliter neq; accidentaliter. quod non p̄prie p̄dicitur. Et per hoc solvitur secunda rō ante oppositū et triam. tercīa. quod cuz ens p̄dicitur de homine et de equo p̄dicitur vt tē cum substantia. Si vero p̄dicaret de differentiis specie diversorū generū non p̄dicitur vnuocē sed analogice. sicut neq; vnuocē p̄dicitur de subā et accidēt. sed analogice. quod substantia veriori modo dicitur ens quoctū modo captendo et accidens.

Conclusio secunda. Ens non dicitur pure et vnuocē sed analogice de substantia et accidēt. Probat p̄mo autoritate ph̄i quarto metaphysice dicentis quod ens multipli citur dī. sed ad vnam quādam naturam. Et p̄baſ auctoritas rōne. quod entium est naturalis ordo et respectus ad vnuōcē p̄mū et ad vnuōcē naturam. sed substantiam in qua et a qua halent alia quod dicitur entia. Nam accidens nō dicitur ens simpliciter. sed solum dī ens. quod est entis vel mensura vel dispositio vel aliqua alia habitudo. ergo ens nō dī pure equo. sed p̄ analogiam sive p̄pōtōem. Ideo dī Aristoteles quarto metaphysice quod ens dī de entib; sicut sanitas de sanis que dī p̄ analogiā quā habet ad verā latitudinem quē est in animali. et quod in vnuōcē. et quod in medicina et cō-

Conclusio tercīa. Ens nō est genus ad decē predicamenta. Parat quod genus vnuocē est ad suas spēs et ad ipsas per differentias formales sibi extraneas contrahitur que enti nō p̄ueniunt. ergo tē. Nihil est enim quod rōne entis subterfugere possit. ideo ens nō p̄t contrahi per dīntias sibi extraneas. sed contrahi ad decē p̄dicamenta. p̄ modos essentiales et intrinsecos. qui nō ponunt in numerū nec sicut rem nec sicut rōnem p̄tra ipsum ens. Ideo dī

Predicabilia

Borphirif

phus tertio metaphysice. q̄ ens statim efficit substantia et acc̄s. q̄ nō trahit ad substantiam et acc̄s q̄ aliquod extra ipsum existens. Et illi modi intrinseci sunt q̄ se esse et in alio esse. et ille modus sc̄z in alio esse adhuc nō reperitur vniuersitate in nouē generib⁹ acc̄ntis. ideo ens nō s̄ vniuersitate de ipsi⁹ si et generaliter reb⁹ diversis predicatione⁹ nihil est cōmune vniuersum.

Ad rōnes aīn oppositū. Ad primā p̄cedit q̄ ens est vle p̄mūnter dictum. sed nō est vle p̄prie dictum. Secunda et tercia solute sunt. **D**uo solutioē quarte rōnes est aduertendū q̄ ponentes analogiam entis diversificati sunt. q̄ s̄m quosdā entis nō est unus simplex cōceptus aliis ap̄ri⁹ p̄ceptibus decē generū. sed est vñ⁹ los⁹ lus p̄ceptus vniatate ordinis et p̄portōnis ad p̄mū subiectum qđ est substantia. et ita ea sunt conceptus entis quae sunt genera. Facientes enī vñ⁹ p̄ceptū vniatate attributioēs et p̄portōis ut dictū est. sub qua vniatate hoc nomē ens faciat decem genera. Et tunc respondent isti ad rōnem q̄ p̄ceptus decē generū duplē accipi possunt. Uno mō s̄m distinctōem quā hant ad inuicē. et hoc mō de h̄mōi cōceptib⁹ dubius ē intellectus an se certitas vel substantia sic ens vel nō ens. Alio mō possunt considerari s̄m attributioēm et analogia quā haber ad inuicē et ad vñ⁹ primū. et h̄ modo intellectus certus est q̄ certitas est ens. et q̄ substantia est ens. Alij vero sic ponunt analogiam dicentes. q̄ enīs est unus simplex p̄ceptus et p̄mūnis p̄ter p̄ceptus p̄ prios decem generū qui faciatur p̄ hoc nomen ens. sed non participatur nec participabilis est vniiformiter a substantia et a cōcētē. Et ita ad rōne dicendo p̄cedit q̄ alias est cōceptus ap̄ri⁹ substantie a p̄ceptui acc̄ntis. sed est unus p̄ceptus. nō tñ vniatate vniuersitatis sed analogie. q̄ non est vliter vniuersitate participabilis. **A**d vñ⁹ aīn secundā Scoti. p̄baōem dī que sit de acc̄ntē. q̄ hoc determinare physici est. Negatur tñ sequentia. q̄ acc̄dens ex quo ē effectus substantie et attributōem habet ad substantiam q̄ dāmodo et virtutaliter pertinet substantia. et maxime acc̄ns ap̄ri⁹ cuius p̄ncipia adequate sunt p̄ncipia subiecti. et ideo ex cognitōe accidentis ap̄ri⁹ possumus deuenire in cognitōem substantie absq̄ hoc et ponenda sit vniuersatio substantie et acc̄ntis in ente.

Descēdēntib⁹ autē ad specialissima. necesse est diuidentem per multitudinē ire. ascēdēntib⁹ vero ad generalissimā necesse est colligere multitudinem. collectiū em̄ multorū in vñā naturam sp̄es est. et magis id qđ genus est. particularia vero et singularia semp in multitudinē econtrario diuidunt qđ in vñum est. Particūpatione sp̄ei plures homines sunt unus homo particularib⁹ autē unus et cōmūnis plures. diuisiū em̄ est semp qđ singulare est. collectiū autē et adunatiū qđ cōmūne est. Assignato autē genere et sp̄e quid sit vtrūq̄ et genere quidē vno. sp̄ebus vero plurib⁹. semp em̄ in plures sp̄es diuīsio generis est. genus quidē semp de sp̄e p̄dicatur. et om̄ia superiora de inferiorib⁹. Sunt autē neq̄ de proximo sibi genere neq̄ de superiorib⁹ neq̄ em̄ p̄ueretur. Oportet autē

equa de equis p̄dicari. vthinnibile de equo. aut maiora de minorib⁹. vt aīal de hoīe. minora v̄o de maiorib⁹ minime. neq̄ em̄ aīal dicis esse hominē. quēadmodū hominē dicis eē animāl. De q̄bus autē sp̄es p̄dicatur. de his nccārio et sp̄ei genus p̄dicabitur. et generis genū usq̄ ad generalissima. Si em̄ verū est socrate⁹ hominē dicere. hominē v̄o aīal. aīal v̄o substantiā. verum est et socrate⁹ aīal dicere atq̄ substantiam. semp em̄ supiora de inferiorib⁹ p̄dicantur. et sp̄es qđē de indiuiduis p̄dicabitur. genū autē et de sp̄e et de indiuiduo. generalissimum autē et de genere et de generib⁹ sic plura sint media et subalterna et de sp̄e et de indiuiduis. Dicit autē generalissimum qđē de om̄ib⁹ sub se positis generib⁹ sp̄ebusq̄ et indiuiduis. genus autē qđ ante sp̄ealissimum est de oīib⁹ sp̄ealissimum et indiuiduis. solum autē sp̄es de om̄ib⁹ indiuiduis. Indiuidū autē de vno solo particulari p̄dicat. Indiuidū em̄ socrates et hoc albi⁹. et hoc veniēs et suffronici filius. si solus sit ei socrates filius. Indiuidua ergo dicuntur h̄mōi. qm̄ ex p̄rietatib⁹ p̄sistit vñ⁹ quodq̄ eoz. quarū collectio nūquā in alio eadē erit. socratis em̄ p̄prietates nūquā in alio quolibet erūt particulariū he vero que sunt hoīis. dico autē eius q̄ est cōmūnis. p̄prietates erūt eedez pluribus. magis autē in om̄ib⁹ particularibus hoīibus. in eo q̄ hoīes sunt. Continetur ergo indiuidū qđem sub sp̄e. sp̄es autē sub genere. totum em̄ qđē ē genus. indiuidū autē pars. sp̄es vero et totum est et pars. sed pars qđē alterius. totum autē nō alterius sed alijs partib⁹ em̄ totū ē. De ḡnē qđē et sp̄e et qđ ḡnālissimum. et qđ sp̄ealissimum. et qđ ḡnā eadē sp̄es sunt. q̄ etiam indiuidua et q̄ modis genus et sp̄es dicātur sufficiēter dictū est.

Querit consequēter. Utrum diuīsio gene‐ris semp sit in plures species. Arguitur q̄ non. quia vniuersale definitur p̄ aptitudinem essendi vñū in multis ergo ad hoc et aliquod sit genus non opozit et habeat plures sp̄es sub se. Secūdo sic. si soliēnt homines et nō alia animalia adhuc h̄c ordinata p̄ dicatio generis de specie. dicendo homo est animal. ergo diuīsio generis non semp necessario sit in plures sp̄es. Tercio sic. ad esse sp̄ei suffici vñicum indiuiduū. ergo a simili ad esse generis sufficie vñica sp̄es. In oppositū est Porph. sic dices. Semper em̄ in plures sp̄es diuīsio generis est.

Sciēdūm est primo. q̄ descēdēntem a generalissimo ad sp̄ealissima necesse est per diuīsionē in multitudinem ire. cum talis descensus sit per diuīsionē. diuīsio autē que sit per opposita est causa multitudinis et econſ

verso necesse est ascendentē a spēalissimū p collectione multarum spērum in vnu aliquod procedere. quia illud quod p̄mū est semp̄ est collectiū multoz̄ ut spē colligit induitua et spē in vnam naturam genetis colliguntur. Et quia genus p̄mū est spē. ideo ē magis collectiū et adunatiū.

Scierendum secūdo Q̄ quis colligere et ad unare sunt idem fm̄ rem. differunt tamē fm̄ rōnem. qz col lectio incipit a multis et terminatur ad vnu. ideo dī collectio multoz̄ in vnam adunatio. sed adunatio incipit ab uno et terminat ad multa que in uno vniūt. Et ut magis videat qualiter aliqd est collectiū multoz̄.

Scierendum est tertio. qz multi sunt collectiōis modi. Est em̄ qdam collectio plurū in vnu locū continentē tm̄ et non vniēte. et hoc modo plures lapides dicitur esse collecti in vnum acerui. Et quia ibi non est pfecta adunatio. ideo in talib⁹ nomē collectiū de partib⁹ sue collectionis non pdicatur. ut nō dī qz iste lapis est acerui. Alia est collectio sub uno mouēte et ad vnu finē. ut est collectio exercitus sub uno p̄ncipe ad vnum finem qui est vtcōia. et ibi est maior adunatio qz in p̄cedēti. tamē adhuc non est pfecta. ideo non pdicatur nomē collectiū de partibus sue collectionis. ut non dicitur qz vnu miles sit exercitus. Alia est collectio partium integralium in vnaqz figurātis perfecte ut partes domus colliguntur in vnam figuram domus. Sed quia hec forma sive figura non est in partibus diuisim. sed coniunctim sumptis. ideo non pdicatur nomē collectiū de partib⁹ diuisim sumptis. Unde hec non est vera partes est domus. Alia est collectio plurū potestatu⁹ sub uno teto potestatu⁹. sicut potestates ducim⁹ et baronū colliguntur sub potestate regis et adhuc ibi non est pfecta adunatio. quia totum potesta riū non est fm̄ totam potestatem in qualibet parte. et ideo non pdicatur de qlibet parte. sicut nō dī dux est rex. Et sic in istis collectiōib⁹ non est vnu simpliciter perfecta pars in forma totius. quia forma totius non saluat tota in qualibet parte. quare non pdicatur de qualibet parte. Sed alia est collectio simpliciter pfecta qua sez forma totius perfecte colligit et vnit partes sic qz est tota in qualibet parte vel fm̄ essentia et potestatem. sicut spē vel fm̄ essentia et non fm̄ totam potestatem. sicut est gen⁹. Et ideo talis forma pdicatur de suis partibus diuisim sumptis. Et quāvis genus sit plurū collectiū et adunatiū qz species. est tamē spē magis et perfectius in suis partibus qz genus. quia fm̄ totam essentia et potestatem est in qualibet parte. Et sic par⁹ qualiter genus est collectiū plurū specierum. et spēs induitua⁹. Et qualiter intelligitur illud quod dicit textus. Participatio spēi plures homines sunt vnu homo. non enim sunt vnu homo vnitate numerali sive individuali. sed sunt vnu hō vnitate spēi et nō numerali.

Conclusio. Diuisio generis semp̄ est in plures species. Probarur. quia diuisio generis fit per differentias formaliter oppositas. opposita autem non possunt formaliter esse actu in eodem. ergo om̄is diuisio generis fit in plures species.

Dubitatur Utrum species de genere et in dividuum de specie pdicetur. Et videtur qz sic. quia iste

sunt vere aliquod animal est homo. et aliquis homo ē sc̄es. Oppositum ratione dicte textus. Ad dubium respondetur cum textu qz neqz species de genere nec individuum de specie directa et ordinata predicatione pdicantur. Luius ratio est. quia in predicatione ordinata oportet predicatum esse actu in subiecto vel tanquam aliquod de essentia vel tanquam accidentis. Sed species non est actu in genere nec individuum in specie. ideo dicit textus oportet autem equa de equis pdicari. ut proprietas de subiecto et maiora de minorib⁹. minora vero de maiori bus minime. Et ad obiectiōem dicitur qzbi nō est directa et ordinata predicatione

Dubitatur: Utrum collectio septem accidentium individuantium sit de essentia individui. Et videtur qz sic. quia a tali collectione habet individuum qz est in se individuum et diuisum a quolibet alio. ergo est de essentia eius. Sed in contrarium arguitur. quia si sic in dividuum non esset vnu per se. sed magis per accidentem aggregatum sive ex naturis diuersorum predicationez. Ad dubium respondetur. qz dividuum de genere substantie materialis potest dupliciter considerari. Uno modo naturaliter. et hoc modo illa accidentia non sunt de essentia eius. et isto modo non differt individuum a specie nisi ratione. sicut signatum et non signatum. Alio modo potest accipi dividuum pro illa discretione seu dimensione et diuisione ab altero. Et quia hec discretio fit per talē collectionem que nūquā in alio eadem reperiri potest. ut dicit textus. ideo illa collectio est de essentia individui hoc modo accepti. Et per hanc distinctionem solvuntur obiectiones facte ab vtraz parte. Et etiam solvuntur dubium. utrum dividuum in substantiis materialibus addit aliiquid real supra speciem. Et similiter solvit aliud dubium quod solet fieri vtrū in pdicatis substantijs natura et suppositū re aut rōne solū distinguuntur.

Dubitatur: vtrum omnis proprietas individuali conueniens sit incommunicabilis. Respondet qz in individuo sunt duplexes proprietates. Quedam sunt que sibi competit ratione nature p̄mū. ut sorti conuenit esse risibile. et tales proprietates cōmunicabiles sunt. Alii sibi cōueniunt inquantum discretum est. et incommunicabile. que etiam sequitur collectionem accidentium in dividuantium. et tales incommunicabiles sunt.

Ad rationes ante oppositū. Ad primam dicitur qz ad hoc qz aliquid sit genus sufficit qz aptum natum sit esse vnu in multis speciebus. sive ille species subsistit in rerum natura sive non. quia sive homo existat sive non hec semper est vera homo est animal. et est predicationis generis de specie. Et sic non requiritur qz habeat actu plures species in ultimo actu nature. sed requiritur qz habeat plures species actu loquendo de actu formalis et specifico. et sufficit aptitudo ad esse existente. quia in hoc consistit ille actus formalis et specificus. Ad secundam dicitur. qz si in ultimo actu nature nulluz esse animal ab homine neqz posset esse animal non esset genus. et sic pdicatur de homine predicatione identica. Ad tertiam dicitur qz non est simile. quia species fm̄ totam potestates eius est in vnu individuo. genus vero non p̄t esse in vnicā specie fm̄ totam potestatem. p̄ter cām iam dictam

Ifferentia vero cōliter et p̄prie et magis pro

Predicabilia

Dorphyrii

prie dicitur. Contra quidem differre alterum ab altero dicitur: quod alteritate quadam differt quo-
tius modo vel a seipso vel ab alio. Differentia so-
cates a platone alteritate. et ipse a seipso vel pu-
ero. vel iam viro: vel faciente aliquid vel quiesce-
te et semper in aliquo modo habendi se alteri-
tibus. Proprie autem differre alterum ab altero
est quod inseparabiliter accidere ab altero differit. In-
separabile accidentis est: ut nasci curuitas. ceci-
tas oculorum cicatrix: cum ex vulnero occuluerit

Dagis proprie aut differre alterz ab altero
di qñ specifica dñia differt: quemadmodū hō
ab equo specifica dñā differt rationali qualitate

Ulter ergo omnis dñs facit alteratū cuilibet aduenies s; ea que ē coiter et proprie alteratū facit solū. illa aut q ē magis pprie aliud.

Queritur **U**trum differentia vniuoce dicat
de dñtia pnumi. pria. et magis pria. **A**rguit pmo q
sic. qz dñtia pnumis et prie dicta in texu appellantur diffe
rentia simpli. et cū dñtia magis prie dicta erit sic differ
entia simpli. et nō snt qd. sequit qz dñtia equaliter et
vniuoce dicat de illis tribz. **S**econdo sic. nomē dñtiae im
positus est ab hoc qz est facere differre. hz libet efficer. culiter
dñtiae puenit. ergo dñtiae vno noīe et vna rōne de illis tri
bus dz. **I**n oppositiū est Porphyrins

Scindū est primo **X** ne multiplex indistin-
ctū pariat fusionē Porph. pmo manifestat multiplicita-
tem huius nōis dñitia, vt eliciat illā que est vnu de qngz
pdicabilibꝫ sicut fecit de genere & spē. Sed nomē dñtie
pꝫs fuit in vslu phoz q̄d in vslu ciuiliter loquētum. cu^o ta-
men oppositū fuit de genere & spē.

Sciendum secundo. Quidam multi sint modi divisionum finium quos in textu ponuntur plures divisiones in omnes modi et omnes divisiones reducuntur ad tres modos vel divisiones deinceps quibus dividuntur sex in communem, prout et magis propriam. Et alii modi divisionis continetur sub istis tribus rationibus sumptu ab effectibus certorum illoꝝ trium modorum, ut satis videbis in sequentibus.

Sciendum est tertio. q[uod] d[omi]n[u]s cōiter dicta
est q[uod] alterū differt ab altero accētate separabili. vel vt h[ab]et
x[er]us alteritate quadā seu quoctūz mō se habendī aliter
ad seipm in diversis t[em]p[or]ib[us] vel ad alteruz. Sed d[omi]na p[ro]prie
diera d[omi]ni qua alterū differt ab altero inseparabili accidente
D[omi]n[u]s p[ro]prie diera d[omi]ni qua alterū differt ab al
tero specifica differentia

Sciendum est quarto. q̄ ordo inter istos
tres modos dupl̄ attendi p̄. **U**no mō fm naturā ipsa/
rum dñiaꝝ. z sic p̄us dñitā d̄ de magis p̄pria. inde de p̄
prie dicēa. z ultimo de cōi. **A**lio mō attendit̄ ordo quo
ad nos. z tūc euerſis est ordo. qz accūs p̄mune a quo su/
mitur dñitā p̄muniſ p̄us venit in cognitōem nostrā q̄
pp̄iuꝝ. z pp̄iuꝝ dñitā esſentiāles rei. p̄us em distinguitꝝ.
res p̄ accentia exterioꝝ q̄ p̄pria. z adhuc p̄us p̄ pp̄ia q̄
p̄ dñitās specificas esſentiāles.

Conclusio Dr̄ictia nō dicitur vniuersitatem /

logicē de istis tribus dñctiōēs. Probab. q̄ sube z accēntū nihil
est p̄mune vniuocū. Sed dñctia magis p̄pria facit differe
subaliter. alie p̄o accēntaliter. ergo dñctia de ipsis non dñ
vniuoce. Secūda ps p̄z p̄ ultimū notabile

Dubitatur. Quare differentia sumpta ab
accidente separabili de communis. Redetur qd non de ideo cōsis.
qd rebus quas facit differre cōter insit. qd sūm hoc magis di-
ceretur puenitētā dñi. Sed de cōsis. qd est in vsl vuln
gariter loquentiū ranc̄ cōter nota apud omnes

Dubitatur. Quare differentia sumpta ab
accidente inseparabiliter priora sit. Respondeatur quod per dicere priora ideo
quod hanc rationem cognoscere priorum est sapientibus ratione vigescere
tibi. quod ei non ita prompte se obicit sensui exteriori sicut ratione
summis. ideo non est in visu summis omnium hominum sicut illa.
Potest etiam dici priora. quod tale accidens a quo sumit in subiecto est per se unum mobile aut saltante cuius difficultate mobilem.
Et in hoc magis accedit ad differentiam magis prioriam
quam differentiam summis.

Dubitātē A quo accidētē inseparabili sumi-
tur dñntia p̄pria. Rñdet q̄ sumis tam ab accidētē insepara-
bili qd̄ p̄prium dñr et fluit ab c̄ntialib⁹ p̄ncipijs sp̄cijs et ē oīo
imobile. q̄ etiā ab accidētē inseparabili qd̄ noī est tñm ex p̄ncipijs
p̄prium c̄ntialib⁹ sp̄cijs. sed ex p̄ncipijs p̄plexionalib⁹ induit-
dūi cuiusmodi est symitas vel aq̄linitas. et tale accidētē
inseparabile mō iam dñcito. Sed dñntia p̄pria sumpta ab ac-
cidētē inseparabili qd̄ est p̄prium magis accedit ad verā na-
turā dñni q̄ illa q̄ sumis ab accidētē inseparabili sumi. qd̄
accidētia p̄pria que fluunt ab c̄ntialib⁹ p̄ncipijs sp̄cijs magna
partem ferunt ad cognoscendū qd̄ qd̄ est. vt hatef in pro-
hemio de aia. et ideo vt in plurib⁹ dñntiis sp̄cijs nobis ig-
notas nominib⁹ p̄prijs nos circuloquimur p̄ huiusmodi
accidentia propria

Dubitāt. Qualiter idē dīr dīnā z accidēs
Rūdetur q̄ hoc fīm diuersam p̄sideratōem est. Nā si ac
cipiat̄ in habitudine ad subiectū absolute dīr accīns. si vero
p̄siderat̄ p̄t subiectuz in quo est p̄ ipm ab alio differt dīr
dīnītia. Sīl̄ dīnā magis p̄pria z sp̄es z hoc nōmē forma
ab eadē resumūt̄ diuersimode p̄siderata. Nā illud q̄d
est forma tripl̄ p̄siderati p̄. Unō mō vt est informans z
subam faciens. z sic forma dīr. Alio mō p̄t formatū per
ipm est in certa sp̄e z in certo gradu entis cōstītutū. z sic
dīr sp̄es. Alio mō p̄t substitutū p̄ ipm zparat̄ ad aliud vt
ab eo p̄ ipm differēs. z sic dīr dīnītia.

Dubitatur Q[uo]d intelligit illud dictu[m] Por.
q[ue] scilicet d[omi]n[u]m cōis t[em]p[or]ia dicunt simpli[r] d[omi]ni. R[es]ponde q[ue] ibi
accipi simpli[r] nō ut i[mp]ponit ei q[ue] est imp[er]fecte. sed accipi[re]
ut id est q[ue] sine pluri sive sine addito. q[ue] nomine d[omi]ni h[ab]ent.
et nō h[ab]ent vera r[ati]onē alia. sicut interdum ens f[un]ctio q[ue] d[omi]n[u]s ens
simpli[r]. nō q[ue] h[ab]et r[ati]onē p[ro]p[ter] se p[er]fecti entis. sicut etiam ip[s]i in cer-
to gradu. l[et]i d[omi]n[u]s ens simpli[r] sine determinatio[n]e alicuius. sicut i[us]
terdum d[omi]ni hoie ydeota q[ue] nō e[st] bon[u]s neg[lig]at m[al]itia[rum] d[omi]ni dicimus
q[ue] e[st] simplex h[ab]et. q[ue] nō hois p[ar]icipat. et nō hois operat[ur].
¶ Ad r[ati]ones ante oppositū p[ri]ma soluta est. Ad
secundā d[omi]n[u]s q[ue] ille act[us] q[ue] est facere differre nō p[ro]uenit eodes
mō illis trib[us] d[omi]nūs. sed simpli[r] p[ro]uenit magis p[ro]p[ter] d[omi]ne
aliis vero f[un]ctio q[ue] d[omi]n[u]s et adhuc magis p[ro]p[ter] d[omi]ne p[ro]uenit differentie
propr[ia]tate cōmuni

Dominum ergo alie quide alteratum faciunt alie
vero aliud, ille quide (que faciunt alio) specifice
vocabatur, ille vero (quod alteratum) simpli dominue, aliali

em dñm adueniens rōnalis aliud facit et spēm
aialis facit illa vero (que est mouendi) alteratū
solū a q̄escētē facit. Quare hec quidē aliud d illa
vero alteratū solum facit. Scdm igit̄ aliud fa-
cientes diuisiones finita generib⁹ in spēs et de-
finitōnes assignātur que sunt ex genere et hīmōi
dñtis. Scdm aut̄ eas q̄ solū alteratū faciunt
alteratio sola cōsistit et aliquo modo se habēdi
pmutationes. A superioribus ergo rursus
inchoanti dicēdū est. differētariū alias quidē
ē separabiles. alias vero inseparabiles. mo-
nici em q̄escere et sanū ē et egrū. et q̄cūq; his
proxima sunt separabilia sunt. atuero aquiluz
esse vel symum. vel ratōnale vel irrōnale inse-
parabilia sunt. Inseparabiliū aut̄. alie q̄dē sunt
p se. alie vero p accīs. nā rōnale p se inest hoī et
mortale. et discipline ē pceptibile. atuero aqluz
esse vel simū fm accīs et nō p se. Ille ergo q̄ p se
sunt in substantie rōne accipūtūr faciūt aliud
ille vero q̄ fm accīs nec in substantierōne acci-
piunt. nec faciūt aliud h̄ alteratum.

Querit. vtrū diuisiones dñm in quarū pma
dicit. Differentiaz quedā faciunt aliud alie alteratū sit
sufficiens. Arguit q̄ non. quia ois differentia facit
alteratū. vt textus dicens sic. vniuersaliter ergo ois dñm
facit alteratū cuiuslibet adueniens. ergo illa diuisione est insufficiens.
In oppositū est porphyrīus.

Sciendum pmo. q̄ alteratū duob⁹ modis
potest accipi. Uno modo large p se scz dicit quācūq; diuersitatem sive essentialem sive accidentalem. Othoc
modo nō accipit in predicta diuisione. Alio modo ac-
cipit prie vt ē relativū diuersitatis accīs. et distinguīt
tra aliud q̄ est relativū diuersitatis substantie. Et sic
dñm cōiter dicit etiā prie dicta. q̄ sumūtūr a forma ac-
cidentali faciūt alteratū. Differētia vero magis propa-
que sumūtūr a forma substantiali seu essentiali facit aliud
primo et formaliter. Sz en ex sequēti facit alteratū effe-
ctue et nō formaliter. q̄ ad drām essentialem rei sequūtūr
differentia accidentes. Ad uertēdū est tū q̄ alteratū
pūt ē relativū accidentis adhuc dupliciter accipit. vno
mō prie scz p alteratione. proprie dicta que nō est p se
nisi fm qualitates de tercia specie qualitatatis. et isto mō
nō ois dñm q̄ sumūt ab accidente facit alteratū. Alio mō
accipit alteratū cōiter. pūt dicit quācūq; diuersitatem acci-
dentalē. Et isto modo om̄is dñm sumūtūr a forma q̄
nō est de essentia rei sive illa sit pprīum accidentis sive nō
facit alteratū. Et h̄ mō sumūtūr dñm in diuisione p̄senti.

Sciendū scđo. q̄ inter differētias faciētes
alteratū tū. et inter facientes aliud ponit textus duas
dñmas. Prima ē q̄ ille q̄ faciunt aliud specificē vocantur
id est ipsam spēm facientes. Sed facientes alteratū tū
simpliciter dñm nolantur accipēdo. simplē sicut in pree-
denti q̄stione positiū ē. Alia dñm. q̄ fm differētias faci-
entes aliud sunt diuisiones generum et p̄stutioēs spe-
cierū et assignationes definitionū quidditatiarum. Sz
fm alias ista non sunt. Sed alteratio sola fm eas sit. q̄

per eas aliquo modo sit permūtatio. Est accipitū altez
ratio large prout dictum est de alterato.

Sciendū tertio. q̄ textus ponit aliam dñi/
sionē dñm sumptā penes cām dñmaz et imēdiate pcedēs
sumūt ab effectib⁹. Est ergo tercia diuisione dñmaz. quedāz
sunt separabiles qdā inseparabiles. Inseparabiles vero h̄nt
cām firmā stante in illo i q̄ sunt ut sunt dñtis magis p
prie q̄ sumūtūr a formis essentiali rei. Et etiā dñm p̄p
q̄ qdā sumūtūr ab accītib⁹ p̄prie q̄ sunt accītia spēi. Et
iste sunt oīno inseparabiles. Alii vero sumūtūr p̄prie ab ac-
cidente cōi qdā inseparabile est. ppter cām quābz in pplexi
one subiecti q̄ stans est p̄ pīmās. Et iste dñs sit cū dif-
ficultate sepabiles. Sz dñtis sumptab̄ accītē cōi p̄tē
causam de facilis mobilea subiecto sepabiles sunt.

Sciendū quarto. q̄ dñmaz inseparabiliū qdāz
sunt p se et qdā p accīs. et est q̄tra diuisione dñtis q̄ ē sub
diuisione vñm̄ mebi pcedētis diuisionis. Unde dñtis p
se sunt q̄ in rōne substātie p̄cipūtūr et faciūt altū ut st̄s
dñtis magis p̄prie. Differētia vero p accīs sunt q̄nec
in rōne substātie p̄cipūtūr nec faciūt aliud h̄ alteratū.
Et ibi accipit ro. p sola definitiōe q̄dditatuā. Un q̄uis
accīs p̄prie qdā est accīs spēi p se pdicet dispē. nō tū p se
p̄mo. h̄ p se scđo. q̄ nō ē de p̄stutioē essentiali spēi. h̄ p se
quis ē subale pplexi et pfectū. Et ideo n̄ est de definiti
one quidditatiua spēi licet sit de descriptua.

Sciendū q̄nto: q̄ dñtis p̄ qdā p̄cipūtūt ma-
gis et minus et qdā nō. et est q̄nta diuisione dñm posita in
textu de q̄ videbit in sequēti articulo. Et sicut p̄ sunt
q̄cūq; diuisiones dñm q̄z. quartoz yltimū sunt declarati
ne modoz diuisionis pīme q̄ sumūt vel p causas vel effi-
ctus vel p̄prietates illoꝝ triū modorum.

Lōclūlio. pdicta diuisione differentie est bene
assignata. Probat. q̄ ois dñm sumūtūr a forma sive a cā q̄
differētia facit. vñ ḡ sumūtūr a forma essentiali vel a forma ac-
cidētali. si p̄mū sic est dñm faciens aliud. si secundū sic est
differentia faciens alteratum.

Ad rōem ante oppositū dñ q̄ porphyrīus vo-
luit dicere q̄ Om̄is dñm facit alteratū capiendo alteratū
cōiter. p̄ oī diuersitate sive essentiali sive accidentali.

Et ille q̄dem que p se sunt nō suscipiunt ma-
gis et minus. ille vero q̄ p accīdēs sunt vel si in
separabiles sunt intēsionē et remissionē. Flāne/
q̄z genus magis et minus pdicat de eo cuiq; est
genus. neq; generis dñm fm quas diuindit. ipē
em̄ sunt que vniuersiūlq; vñū et idē. neq; intēsionē neq; re-
missionem suscipiens est Aquilum aut̄ esse vel
sumūtūr vel coloratūz aliquo mō intēdit et remittit
ur. Lū ergo tres spēs differētiae considerētur
et cū hee q̄dē sunt sepabiles. alie vero inseparabi-
les. Et rursus inseparabiliū cūz hee quidē sint p
se. ille vero p accīdēs Rursus earum q̄ p se sunt
alie sunt fm quas diuindimus genera in species
alie vero fm quas ea que diuisa sunt specifi-
cantur. vt cum p se om̄es differētiae sunt hīmōi
aīati et ināiati. sensibilis et insensibilis rōalis et
irrōalis. mortalis et immortalis. ea q̄dē q̄ eaīa

Predicabilia

ti et sensibilis dñna pstitutiva est substancie aia / lis. est em̄ aial substantia aata sensibilis. ea ve ro q̄ est mortal et immortalis dñna. et rōnalis et irrōnalis diuisine sunt aialis dñtie. p eas em̄ genera et sp̄es diuidimus. sed hec qdem q̄ diui siue sunt dñne generū pplete et pstitutive sp̄erum. Diuidit em̄ aial rōnali et irrōnali dñ. et rursus mortali et immortali dñna. Sed ea q̄ est rōnalis dñna et mortal is cōstitutive sunt ho minis. rōnalis vero et immortalis dei Ille vero q̄ sunt irrōnalis et mortal is irrōnali aialiū. Sic etiā et sup̄me substancie cū diuisina sit aata et in aiat dñ. et sensibil et insensibil aata et sensibil aggregate ad substanciam aial pfecterūt. Quoniam ergo eedē alio modo quidē accepte sunt pstitutive. alio modo aut̄ diuisine specifice oēs vocātur. et his maxime opus est ad diuisiones genetivū. et definitiones specierū. s̄ nō bis que fm accidēs inseparabiles sunt. nec magis bis que sunt separabiles.

Queritur. Utrū differentie p accidēs suscipiant magis et minus et nō differēte per se Arguit pmo q̄ non oēs differēte p accēs suscipiūt magis et minus. q̄ sp̄es nūeroz et sp̄es quātitatis dñtine que a speciebū nūeroz denoīre sunt et sp̄es figurarū que etiam a sp̄ebū nūeroz denoīre sunt nō suscipiūt magis et minus. Quia sp̄es nūeroz in indiuisibili consistunt ergo neq̄ differēte p accēs q̄ ab illis accidentib⁹ sumptre sunt. Secūdo arguit sic differēte p accidēs sumptre ab accidēte p se q̄d nō habet contrariū ut risibile aut hynnibile. aut etiā ab accēte cōi siue separabili siue inseparabili cū nō habent contrariū nō suscipiūt magis et minus. Quia intenſio et remissio sunt p separationē contrariū a contrario aut p mixtione cū contrario. Itē hō eq̄liter picipat ab oīb⁹ hōibus ergo et risibile. et p psequens non oēs differēte p accidēns suscipiūt magis et minus. Tertiō q̄ differētie p se suscipiūt magis et minus. q̄ vñus hō rationalis or est altero. nā vr dicit Aristo. quidā hoies sunt testiæles et vitam pecūdū eligentes. sed rōnale est dñna p se. ergo aliq̄ differēcia p se suscipiūt magis et minus. In oppositū est Por. sic dices ille quidē dñne q̄ p se sunt nō suscipiūt magis neq̄ minus. Ille vero q̄ p accidēs sunt suscipiūt magis et minus p intentionem et remissionem.

Sciendū pmo. q̄ p differentiam per se intelligi debet magis propria dñna. et p dñnas p accidens intellegunt oēs aliae differētie.

Sciendū scđo. q̄ p intentionē alicuius forme vel nature detemus intelligere accessum ad verū et pfectum nature terminū a quo causatur ratio nominis. Et ex aduerso p remissionē detemus intelligere recessum a vero termino nature in quo qdem recessu natura pmiscetur contrario si contrarium habeat. et etiam imscēt primitiōnē opposite sibi in termino oīno depurato a contrario. Unde sicut augmentatio et diminutio dicunt maioratio nem et minoratio et quantitatis et cōfūt per hec adverbia maius et minus. Ita intensio et remissio dicunt ma-

Porphirij

loicationem qualitatū quem metaphorice quātitates p̄tritis dicuntur et significant per hec adverbia magis et minus. **Sciendū tertio.** q̄ duplex est forma quedaz est forma substancialis q̄ se realiter est de genere substancie. Et dñtia sumpta a taliforma non suscipit magis et minus de per se. Et ratio huīus est q̄ esse substancialis in indiuisibili p̄sistit. Alia est forma accidentalis et hec est duplex. qdam est cuius sp̄es in indiuisibili cōsistit q̄les sunt ille de quib⁹ est facta obiectio dubij. et dñne sumptre ab illis nō suscipit magis et minus. Ille forme sunt accidentales quarū sp̄es nō p̄sistunt in indiuisibili eo q̄ nō sunt ex seip̄is pplete et pfecte terminatae p̄prio termino et intrinsecō. sed terminātur ad aliquā extrinsecū quo variatio contingit in ipsi variatio. Et istaz sp̄es nō cōsistunt in indiuisibili. vt dicit Aquicena. Et istaz causa remissionis et intensionis duplex rep̄it quedā em̄ habet contrariū cū quo pmiscibiles sunt. Et est tūc intēcio p̄ se paracēm a contrario. Et hoc est qd̄ d̄t p̄bs in thopis. q̄ albius est qd̄ est nigro imp̄mixtus. Ille vero sunt q̄nō h̄nt contrariū. iō nō sunt pmiscibiles adiūce neq̄ ab una in alia fit mor⁹ p̄ se de h̄rio ī triū. Et cōfūt iste forme a subiectis ī q̄b⁹ sunt h̄mōtis. Et forme accidentales a q̄b⁹ sumptur dñne p̄ se q̄ ab habitudinib⁹ p̄ncipio p̄ essentiālū causant. Et sic in istis formis est intēcio et remissio nō p̄ se primo sed ex p̄sequēti cōfūtis sc̄z ad intēsionē et remissiōnē habitudinis et d̄spōnis ipius subiecti. Prop̄ qd̄ ille hō risibilior est qui abilioz est ad ammirandū et q̄ minus abilioz est minus aptus ē ad ridēdū. Et tales forme nō sunt p̄ se intēsibiles sicut ad eas nō est p̄ se motus. Et sunt intēsibiles et remissibiles p̄ accēs tantū.

Conclusio respōsalis Differentie p accidēs q̄sumuntur a formis q̄ sp̄es in indiuisibili nō p̄sistunt suscipiūt magis et minus et dñtia p̄ se nō. Prima p̄spater q̄ in oī forma q̄ est extra essentiā rei nec p̄sistit ei⁹ eē nature penitus in indiuisibili p̄ eē accessus ad verū natūrū terminū et ab eo recessus. ḡ oīs talis forma est intēsibilis et remissibilis. Tener dñna p̄ an dicta. Scđo p̄ p̄ se q̄ differētie p̄ se sunt dñne. q̄ vñiuscūiū p̄ rei p̄plē rationē p̄cante esse substancialis siue q̄dditatū rei sed esse substancialis siue quidditatū rei semp̄ vñum et idem est neq̄ intēsionē neq̄ remissiōnē suscipiēs ut habet tex̄tus. ḡ tales dñtia nō suscipiūt magis neq̄ minus.

Ad ratiōnes Tres p̄me solutes sunt. Ad quartā rūdet Aquicena. q̄ forma substancialis triplē p̄ cōsiderari. vno⁹ vr est dans cē et substancialiam facies. et sic dñ forma q̄ neq̄ intēsibilis neq̄ remissibilis est. Alio⁹ p̄t informatū et p̄stitutū p̄ ipam p̄partū ad aliud alteri⁹ sp̄ei est ab eodē. Et sic dñ dñna et adhuc nō suscipit magis neq̄ minus. Tertiō mō vr est opatōis p̄ncipiū. et tūc opatōis cuius est p̄ncipiū p̄ duplex p̄ciderari. Un⁹ ex p̄cipiō forme. et isto mō magis et minus nō suscipit talis actio. Alio⁹ ex p̄ se sui subiecti cui⁹ est talis actio. et isto mō suscipit magis et minus. q̄ alio⁹ in subiecto sunt aliqua q̄ p̄mouent ad agendum et aliqua que imp̄diunt.

Quas etiam determinantes dicunt. Differēcia est qua sp̄es abūdat a genere. homo em̄ ab aiali plus habet rōnale et mortale. animal em̄ neq̄ ipm nibil horum est.

Queritur Utrū prima definitio differentie sic bñ assignata in qua dicitur Differentia est qua abūn-

dat sp̄es a genere. Arguit p̄mo q̄ nō q̄ sp̄es nihil aliud a genere continet. q̄ non abundat a genere. Ans p̄ bas. q̄ genus dicit totam essentiam sp̄ei. etiā dīna nō est aliud a genere. Consequētia p̄t. q̄ illud qd̄ dicitur habundare ab alio continet ipm. et cū hoc aliqd̄ aliud. ḡ r̄c. Scđo sic genus continet plures oppositas q̄b̄ diuidit. Sp̄es vero vñā eārū tñ̄ continet. q̄ genus est habū danti sp̄ecie. In oppositū est Por. in p̄tī caplo.

Sciendum p̄mo. q̄ genus continet dīnas q̄b̄ diuidit p̄tātētū t̄ nō actu. Quia cū oppositio sit causa divisionis. opter dīnas quib̄ diuidit genus oppositas esse. Et cū sunt forme absolute t̄ positivē sequitur q̄ opponuntur contrarie. q̄ si acu esent in genere contraria simul essent actu in eodem qd̄ est ī impossibile. sic q̄ gen nō continet actu dīnas qbus diuidit. sed continet eas potestate tantum.

Sciendum secūdo q̄ cū dicitur differentia est qua habūdat species a genere sic debet intelligi q̄ species ultra genus actu t̄ intellectu includit differentiam per quam contrahitur genus ad sp̄em. Et in p̄posito illō dicitur includit actu in alio quod est de definitione cēntī ali eius. Ex quo p̄t. q̄ genus tam actu q̄ intellectu includit in sp̄e p̄pter causam sepe dictam. Sed neq̄ genus in dīna neq̄ dīna in genere actu t̄ intellectu includit. vñā em̄ nō p̄cipiat aliud. et ita bene dictū est q̄ sp̄es habūdat a genere p̄ dīnam. q̄ sp̄es actu t̄ intellectu includit dīnam cū genere qua qd̄ dīnam genus includit potestate tñ̄. Ex dictis patet q̄ predicta definitio differētie communiter t̄ p̄prie dictis dīnīs nō operit. quia tales sumuntur a formis accidentibus que sequuntur p̄pletum esse rei. ideo neq̄ actu neq̄ intellectu includuntur in ipa. s̄z magis ecōtra q̄a subiectum est de intellectu accīt̄.

Conclusio. predicta definitio est bene assi gnata. patet quia conuenit omni t̄ soli differentie magis proprie. ergo est bona. non tamen est definitio quid ditatiua. sed est descriptiua. Declaratiua nature differētie magis proprie dicte per diuersum modū se habēdiad speciem et ad genus.

Dubitatur. cum proprium sit qualitas sp̄ei et accidēt̄ q̄litas indiuidui et differētie magis propria sit qualitas generis. Quare differentia ut est vñā de qn̄ q̄ predictabilibus sumuntur magis a qualitate generis q̄ a qualitate speciei vel indiuidui. Causa est quia p̄ qualitatē generis vña res differt ab alia essentialiter. et ideo talis qualitas habet modum predicandi in quale distinc tum a proprio t̄ accidēte sed p̄ qualitatē sp̄ei t̄ indiuidui vña res solum differt ab alia accidentaliter. et ideo nō habent hīm̄i qualitaires modum predicandi distinctus a proprio t̄ accidēte.

Dubitaf. quot sunt actus differētie et quis eoꝝ est prior. Respōdetur q̄ sunt duo actus. sc̄z diuidere genus t̄ constitutere sp̄em. Et dicit ultra q̄ differētia prius p̄m naturam diuidit genus q̄ constituit sp̄em. q̄a non potest intelligi q̄ cōstituat sp̄em nisi iam exierit generis potestate. et sic diuidere p̄tātē generis est pro prius actus eius a quo magis sumptum ī nomē differētie q̄ est vñā de quinque p̄dicabilibꝝ. et sic acu t̄ constituēdi loquēdo p̄prie nō quenit dīna p̄m q̄ dīna s̄z magis p̄m q̄ ē forma in formās t̄ substantiam facies. Et est aduentum q̄ facere differēte detet dici effectus sequēs ad act⁹.

driftic et non proprie dicitur actus. Quia ex eo q̄ dīna vna ratōne oppositionis quam hab̄z ad aliam diuidit genūs et diuidendo constituit sp̄em habet q̄ facit differēte speciem constitutam p̄ ipsam a specie constituta per op̄ possum differentiam.

Dubitatur. utrū diuisio generis cadat supra naturā generis vel potestate. Respondeſ q̄ supra potestate. quia natura generis est rotā in qualibet eius specie s̄z non potestas. Et inde est q̄ proprietates cōsequentes naturam vel cēntias generis regūntur in qualibet sp̄e s̄z proprietates consequentes potestate nō reperiunt oēs in qualibet specie. Si en̄ tota potestas generis ēt in q̄libet specie. ita t̄ oēs proprietates consequentes potestates. Et sic homo nō solum visibilis ēt. s̄z etiam hymobilis. et sic de alijs proprietatibus. Et si quis obiciat q̄ potestas radicatur in natura seu essentia generis. ergo si potestas diuidit sequitur etiam q̄ natura generis diuidit. Respondetur q̄ potestas generis non fundatur in natura in se accepta et considerata. sed fundatur in ambitu sue cōmunitatis. Quod cōtingit ex eo q̄ natura generis non est vltima determinatione determinata. s̄z de terminabilis est et formabilis. ideo non sequit q̄ natura in se accepta diuidatur. Et si queratur an potestas realiter distinguatur a natura generis. Respōdetur q̄ potestas a natura nō distinguunt realiter. s̄z ratione tñ̄. Nonē em̄ generis t̄ nomē differētie cū de eadem re p̄dicant. eam rem s̄m cēntiam sc̄ant. s̄z alia t̄ alia tñ̄. S̄z in diuersis rebus natura et potestas distinguunt. ut natura animalis in equo realiter distinguuntur a potestate generis in homine. Et cā hīus quod dictum est est ista. q̄ in aqua re p̄ter formam specificaz que est realis non potestur forma generalis realiter distincta forma specifica sed ratione tantum.

Ad ratōnes. Ante oppositum. ad prūmam dicitur q̄ genus dicit totam essentiam sp̄ei. s̄m rem sed nō s̄m rōnem. quia dicit illā solum s̄m rōnem potest de terminabilis. Dicit ultra q̄ quis differentia nihil aliud sit s̄m rem a genere. est tñ̄ aliud s̄m rōnem. et sic species est abundantior s̄m rōnem quis nō s̄m re. Ad secūdā dīz q̄ genus continet dīnas q̄b̄ diuidit potestate tñ̄ et nō actu. qd̄ est continere s̄m qd̄ tñ̄. Ideo non p̄pet hoc dicitur dīci abundantius sp̄e. q̄ abūdare importat actualē abundantiam.

Nā vñ habebūt sp̄es dīnas. neq̄ ei opposita. s̄z quēadmodū p̄bāt p̄tātē qd̄ dē oēs h̄z q̄ sunt sub se dīnas. ac tu vero nullā. At sic neq̄ ex his q̄ nō sunt aliqd̄ fit. neq̄ opposita circa idem sunt.

Queritur. Utrū differentie sint in genere. Arguit p̄mo q̄ nō. q̄ id ēt dicere aliqd̄ ēē in genere et sub genere. s̄z dīnenō supponitūt generi q̄ h̄z p̄prium est sp̄e. ergo nō sunt in genere. Secūdo sic. om̄e qd̄ est in gñe p̄cipiat ipm gen⁹. s̄z dīna nō p̄cipiat ipm gen⁹. ḡ dīna nō ēt in gñe. Tertio sic. opposita nō p̄nit sit ēē in eo dē s̄z dīne diuidētes geno s̄z opposite. q̄ nō p̄nit ēē in eo dē gñe. Et si dicat q̄ sunt in gñe p̄tātē t̄ nō actu. Q̄t̄ra hoc arguit. q̄ iste p̄pōes sunt sit vere actu. aīal ē rōnale. et aīal est irrationalē. sicut iste homo est alb. hō est niger s̄z nulla p̄pō est actualiter veranisi p̄dicatum actu sit in

Predicabilia

Porphirij

subiecto ergo rationale et irrationale sunt actus in animali. Item arguit ad idem si dñia sit in genere potestate. vel ergo idem est ipsam esse potestate in genere et potentia vel non. si sit idem sequitur quod differentiae sunt in genere ut forma in materia. Et cu nihil possit seipsum reducere de potentia ad actum oportebit aliquid agere esse deducens dñias de potentia generis ad actu qd a periphotericis non reperit dictum. Item arguit ad idem si differentiae sunt in genere prate cum potestas sit nomine principij vel cause oportet genus esse principium et cum differentiarum in aliquo genere cause. sed hoc non potest esse. ut patet inducendo per oes causas. Primo genus non est causa materialis dñias propter cum dicimus in precedentibus ratione. quod genus non est materia sed finis phos genus est forma rotundus dans esse nomine ratione illi in quo est. Sed quod non sit causa formalis ostendit auctoritas Porphyrii quod species constituit ex genere tantum ex materia et ex differentia sicut ex forma. Et eadem de causa non est causa finalis. quod finis et forma coincidunt. ut secundo phisico. Et quod non sit causa efficiens. p. b. q. omne quod efficit efficit finis quod est in actu formae quam dat effectum. et sic oportet quod genus habere differentias actu et sic relinquatur quod genus in nullo genere cause est causa differentiarum. Si dicat aliud quod dñies sunt in genere sicut in quodam seminario sive causa seminali et virtute formativa. Hunc querendum est a quo habet talen virtutem formativam. quod enim genus est subiectum primum. quod non est formatum differentia. sed per genus formatum. et sic genus non habet talen virtutem a se ipso. Item quereretur a quo esset talis virtus formativa quod quia formatum dñiam ipsam non a substantia generis dñia enim non formatur de substantia generis. alias id est esse formabile et formans. In oppositum est porphyrius dicens quod genus habet dñias potestate actu vero nullam.

Sciendum. Quia dictum est species abducat a genere per differentias. Oritur dubium a quo species habeat talen dñiam. quod non potest habere eam a seipso. quia alias idem est esse constitutus et faciens seipsum. Nec potest habere a nihil. quod in hunc unum phi et ex nihil nihil sit oportet ergo quod accipiat eam a genere. quia non videtur aliud a quo haberet et tunc sequitur quod ipsa differentia est in genere et eadem ratione opposita differentiae erunt in genere. Et quo oritur dubitatio de modo quo differentiae opposita sunt in genere. et a quo genus habeat eas. aut se a seipso. vel ab alio. Et ad hec omnia et etiam ad ea que tacta sunt ante oppositum responderet venerabilis Albertus notandum aliquo. et ibi in aliquibus punctis sibi contradicere videtur doctoz sanctus sicut notabitur cause aduertenti.

Notat igitur primo venerabilis dñs Albertus interfiquendo commentorem in primo metaphysice. quod genus non est materia sed est forma generalis confusa et indistincta diffusa in materia quam forma vocat. Albertus inchoationem formarum in materia. qui ponit quod in naturalibus forma ante generationem formaliter preest in materia. subesse tamem confuso indistincto formabili et distinguibili. Et ab illo esse formabili et confuso sumitur genus. Ideo dicit quod genus significat aliquid unum finitem quod reperitur in materia antequam reperiatur in ea illud a quo sumitur differentia specifica et ipsa species. Et in istis duobus punctis doctoz sanctus videtur sibi contradicere negans inchoationem formarum in materia etiam negans quod genus dicit aliquod unum finem distinctum ab eo quod dicitur species. Et de ista inchoatione

tione formarum habetur primo physicom. vide ibi. Ulterius notat Albertus quod quia forma predicitur non finis quod est forma materie et per dictum forma partis. neque etiam finis quod est forma totius designata per modum forme partis. sed per dictum. per dictum ut notio totius rei. vel in actu vel in potentia. Ideo oportet quod genus sit forma totius designata per modum totius. et similiter species et differentia. Sed genus est notio totius esse rei per modum potentie formabilis et differentia est notio rei per modum actus distinguientis et determinantis genus. species vero per modum distincti et constituti ex virtute quod ex genere et differentia ideo species in quid predicitur sicut genus. sed dñia predictatur in quale. quia significatur per modum distinguenter et determinanter. Ulterius notat Albertus quod aliquid multipliciter dicitur esse in genere. et in hoc passu ponit quinque modos et alibi supradictis adhuc duos. Unus modo aliquid dicitur esse in genere secundum ordinem participantium et principiatis. Et hoc modo in linea predicamentali sunt omnia genera et species. Secundo modo dicitur aliquid esse in genere. quod se habet sicut via ad rem illius generis. Et sic motus est in eodem genere reducitur cum termino ad quem sit motus. Tertio modo dicitur aliquid esse in genere sicut principium realiter constitutuum rei illius generis. et hoc modo materia et forma sunt in genere substantie. Quartio modo dicitur aliquid esse in genere quod se habet sicut principium. unde secundum imaginationem fluunt nature illius generis. et sic puctus est in genere existitatis. Quinto modo dicitur aliquid esse in genere potestate formaliter formabili et non sicut participans ipsum genus et hoc modo differentiae sunt in genere. et isti sunt quinque modi hic. sed permodum alterum modum est sicut puctus reducitur ad genus sui habitus. Secundus est sicut ultimus actus. id est esse existere alicuius nature reducitur ad genus illius nature.

Conclusionem. Differentiae sunt in genere potestate et non actu. partis quod sunt in genere potestate. quod species habet actu differentiam qua abducat a genere et non habet eam a seipso neque ex nihil. ergo a genere. et sic differentiae sunt in genere. Et quod ibi non sunt actu patet. quod sic opposita actu simul essent in eodem. ergo dñies sunt in genere solum potestate. Item dñies dividentes genus oppositum. quia divisionis generis sit per opposita et sunt forme absolute. ergo sunt contraria. sed contrariorum necessario est una potentia alias essent disparate et non contraria. ergo differentiae radicantur in una generis potestate. De isto modo essendi differentiarum in genere dat venerabilis Albertus vnu simile de coloribus qui sunt in lumine. Nam diversae species colorum non sunt actu in lumine. sed solum in esse potentiali et confuso. que quidem potentialitas seu confusio distinguuntur per hoc et terminatur per speciem lumonis istius determinati corporis vel illius et proportionabiliter differentiae sunt in genere potestate formaliter formabili et distinguibili.

Ad rationes. Ad primam dicitur quod differentiae non sunt sub genere prout sub dicitur ordinem participantium. et participantium prout dicitur ordinem determinantis ad determinationem. Et quod pater quo illorum modorum sunt in generi et per hoc solvit secunda ratio. Ad tertiam concessum est quod sunt in genere potestate et non actu. Et tunc ad primam replicam dicitur quod ille predicationes accidentales sunt quia genus non participat dñiam nec contra-

Dicit^r vltra q̄ si capiant ille due dñm opposite ut actu sunt. tunc aīal in ipsiis equivoce accipit. Nec plus habet rōnem totius potestatiū distinguibilis. s̄ iam esse actualiter distinctum ad diuersa esse s̄m spēm. nā non est inconveniens opposita s̄l' ee actu in diuersis. sicut aīal haber esse diuersuz actu in hoībꝫ et in alijs. Et si q̄raf an genus sit aliquod vñū q̄n differentia adhuc sunt solū potestate in eo. Respondeat altertus ponēs inchoationē formarū q̄ est aliqđ vñū s̄m rem nō tñ est p̄pletū sicut species. Sed sc̄ns Thomas negans inchoationē dīt q̄ genus sic acceptū est vñū s̄m rōem tñ. Quia p̄ter formaz specificam nō ponit aliā formā realem q̄tē realiter p̄cedat formā specificam. Ad secundam replicā dicit. q̄ melius dicunt dīntie esse in genere p̄tate q̄ potentia. quia s̄m Albertū potentia se habet ex parte materie nude ab omni forma. sed potestas iāz supponit inchoationē forme in materia. et s̄m ipm genus est forma generalis confusa et inchoata in materia q̄ p̄tate cōfusa et formabili ambit et cōtinet oēs formas specificas sub illa forma generali p̄tentias. et hoc idem de sanctus Thomas. Sed aliam causam assignat. qz s̄m ipm potētia se tenet ex p̄temate p̄tate potestas vero ex p̄te forme. Et sic potestas magis in clinata est ad ee q̄s potentia. et q̄s genus nō est materia. s̄z est forma generalis nō distincta s̄m esse a forma specifica s̄z rōem. ideo melius dicitur dīna esse in genere potestate q̄s potentia. Ad tertiam replicā dīt q̄ genus est cādīaz in genere cause formalis. nō quidē formatis s̄z formabilis. ideo hec causalitas forme formabilis quodāmō s̄llis est causalitati materie. Et cū querebatur an differentie sint in genere sicut in quo dām seminario Rūder dñs Albertus q̄ sic. qz realis inchoatio formaz in materia dīt. esse semen oīm formarū specificaz. Et cūz querebā a q̄ tale semen est. Respondeat Albertus q̄ est a lumine intelligentie causantis materia ipsam. et causantis in ipsa talē inchoatione. qz lumē ipsi intelligenter i se vehtit oēs formas et ētute illius luminis educūtur hmoī forme q̄ agēs p̄culare de hmoī inchoationē forme. et p̄portionabilitē loquiti de genere logico. Sed sanctus Thomas bñ quenit cū eo in h̄ q̄ genus est principiū dīaz in genere cause formal nō formaz determinat s̄z formabil' et distinguibili. Sed in ponēdo talem inchoationē realem discouenie cū eo. ideo nō ponit q̄ differentie sint inchoate in genere realiter sed tñ s̄m rōnem.

Definiunt autem eam. et hoc modo differentia est que de pluribus et differentibꝫ specie in eo quod quales sit predicatur. rationale enim et morale de homine predicatur in eo quod quale est homo dicitur. sed non in eo quod qđ est. quid est enim homo interrogatis nobis. conueniens est dicere animal. quale ante animal inquisiti. quoniam rationale et mortale est conuenienter assignamus. Rebus enim ex materia et forma constatibus. vel ad similitudinem proportionēq̄z materia ac forme cōstitutōnem habētibus quēadmoduz statua ex materia ere ex forma aut figura. sic et homo communis et specialis. ex materia quidem similiter proportionabiliterq̄z consistit ex genere. ex forma autē

differētia. totū autē hoc aīal rōnale mortale hō est quēadmoduz illic statua.

Querit. Utrū definītio que datur de differētia in ratione p̄dicabili accepte sit sufficiens in qua dicitur. Differentia est quod predicatur de pluribus differentibꝫ specie in eo quod quale. Arguitur primo q̄ noī argūmento Aquincenne. quia in hac definitōne nō ponitur genus definiti. sc̄z vñuersale. Non ponitur etiā aliquod p̄ quod distinguatur differentia ab accidente ergo definitio est insufficiens. Secundo sic. p̄fens definītio non cōpetit differentie cōvertibili cum specie speci alissima quae tamē est differentia magis propria. ergo nō cōpetit omni p̄tento sub definito. Antecedens patet. q̄ talis dīna nō predicatur de pluribus dīntibꝫ specie In oppositum est porphirius in textu

Sciendū q̄ differentia non habet ratio nez p̄dicabili in ordine ad genus quod diuidit. quia neq̄ actu neq̄ intellectu continetur in ipso. neq̄ eriam in ordine ad indiuidua. quia in eis nō cōtinetur nisi media te specie. que primo constituta est in esse per differentiaz. Habet ergo rōem p̄dicabili in ordine ad spēm quaz cōstituit. et in qua actu et intellectu includit. Et q̄ om̄e p̄dicabile proprietatum debet esse p̄dicabile de pluribꝫ. sequit̄ q̄ differentia in rōne p̄dicabili nō est p̄fensibile respectu vñius speciei. sed ordīne haber ad plures species. ideo in definitōne bene dicit differentibꝫ spē. Sed quia genus etiā predicatur de pluribus differentibꝫ specie. ideo subiungitur in eo q̄ quale per quoddif fert a genere. Et in definitōne subintelligitur vñuersale per hoc q̄ dicitur p̄dicatur de pluribus. Octā intel ligitur de quali essentiale ex his que dicitur sunt in textu. q̄z definit differentiat per se. et non p̄ accidēs. Noī etiā intelligitur per hoc q̄ dicitur de pluribus differentibꝫ specie. Debet etiā intelligi q̄ de his predicatur imme diate modo accidens predicatur imme diate de indiuiduis. ideo habet rationem p̄dicabili in ordine ad indiuidua. Differentia vero in ordine ad species. et sic nō p̄dicatur in quale. sicut accidēs. Et p̄ hoc solvit̄ p̄ma ratio ante oppositum.

Sciendū. q̄ Porphirius tripliciter ostendit q̄ differentia predicatur in quale. sc̄z ex p̄plo signo et simili. Exemplo sic. quia rationale et mortale q̄ sunt differentia hoīs sumptea rationalitate et mortalitate p̄dicantur in quale q̄z nō dicunt aliqđ formabile nec formatum. s̄z aliiquid formas et distinguēs. Signo ostendit sic. Illud dīt p̄dicari in quale. qđ suēmenter responder ad interrogationem factā p̄ qle. s̄z sic est de dīna. vt satis p̄z in textu ergo predicat. Per simile ostendit sic in artificibꝫ. qz ars imitat naturā inq̄stum p̄t se dīo phisico. p̄. s̄z cut statua ex ere tāq̄z ex materia formabili p̄ figurā sta tue ad quā es ēin poñā. et ex figura tanq̄z ex forma formā. tñ ipm es est cōposita. Nec tñ statua ē es tñ. nec figura tñ. s̄z ex vtrōq̄z cōponit. Neq̄ etiā figura dīt ipm es figura. s̄z dīt solā formā determinat potētia ei. ad ēstatue. tō nō p̄dicat figura de statua p̄ modū substatię in qđ. s̄z p̄ modū forme et in qle. Sic etiā in naturalibꝫ spēs p̄stituit ex gñ tanq̄z ex materia formabili p̄ dīnas. et ex differentia formate potētiam generis. et sic spēs nō est alterum tñ s̄z ex veroq̄z oppositum. Neq̄ differentia dicit id qđ est formabile p̄ ea. neq̄ dicit id qđ

Predicabilia

est formatū. sed dicit simplicem formā formātē Ideo nō habet modū predicandi substantie in qd qui modus p̄ dicandi sumitur simpliciter a mō estendi substantiā q̄ est p̄ se esse qui modus materie et toti cōposito p̄petit. s̄z h̄z modū p̄dicandi simplicis forme sue qualitatis que p̄dicatur in quale.

Scīendū tertio. q̄ quale et qualitas differeunt sicut p̄cretum et abstractum. qualitas em̄ dicit formam aut qualitatem. et quale dicit subiectum tali qualitatī informatum. Et logice loquendo reperiuntur tria quē in quale p̄dicatur sicut triplex reperitur quale. Est em̄ qualitas generis sicut differentia diuisiva generis et constitutiva sp̄ei. q̄ quis dicas qualitas generis. non tū predicas de ipo p̄pter cām iam dictam. s̄z de sp̄e predicas. Alia est qualitas accīnalis que duplex est. Una est q̄litas sp̄ei p̄sequens p̄plū esse eius et fluens ab eius p̄cipijs essentialeib⁹ vt est proprium. Alia est qualitas indiuidui p̄sequens esse p̄pletum eius et fluens ab eius p̄cipijs. vt est accidentis commune.

Lōclusio. Predicta definitio dñne est sufficiens. q̄ explicat p̄prīus modum dñne predicablem per quem distinguitur ab alijs predicabib⁹. q̄ sufficiēter explicat naturā definiti. Q̄ sequēta nota est. An̄s patet cuiuslibet intuēti p̄ticulas definitiōis p̄ ea q̄dīca sunt.

Dubitaf. Utrum definitio de qua querit questio p̄ueniat dñne magis p̄prie conuertibili cum sp̄e sp̄ecialissima. Uide q̄ sic. quia cū quelibet talis dñna sit p̄ se dñna. et habet rōem predicablem. q̄ in multis est. ideo sequit p̄ p̄ueniat om̄i dñne magis p̄prie dicere. Ad oppositū arguebat in principio q̄stionis rōe posita ante op̄positū. Ad dubium respōdet om̄issis variis modis reib⁹ p̄ōdendi qui a diuersis dānt notando cū venerabili dño Alberto. q̄ dñna p̄tēt in se triū habere. Prīmū est q̄ sit simpliciter diuisiva generis. et ab isto sortitur nomē differentie. Nam ex eo q̄ diuidit rōne op̄ponit habet q̄ per eam differit diuisa. Secundū est q̄ sit simpliciter p̄stituta sp̄e et dependet ex primo. nā p̄ hoc q̄ diuidit genus ipm̄ p̄trahit ad eē determinatiū et hoc est p̄stituere sp̄em. Tertiū est q̄ sit ad sp̄em certaz determinatiua. et hoc nō habet ex hoc q̄ est diuisiva simpliciter. et p̄ p̄sequens nec ex hoc q̄ dñna. quare eriam nō habet istud ex hoc q̄ est simpliciter constitutiua. sed habet ex hoc q̄ est forma certa et determinata ultima determinatione formaliter nō amplius cofusa nec in potestate formā continēs. Et ex isto q̄ sc̄z est forma sic determinata et certa sibi quebit q̄. nō est simplicis virtutis dñne. q̄ virtutes dñne p̄cedunt p̄tualit. et post ipm̄ dñm̄ nō ē alia dñna sue forma respectu cuius simplex dici possit. Et iō nō est p̄prie pars rei. quia in se p̄tualiter cōtinet totum esse rei. Et non differt a definitione nisi in hoc q̄ definitio dicit totū esse rei explicite. sic ergo talis dñna nō est simpliciter diuisiva sed est forma certa et determinata dicens totū eē rei. et sic non sortit nomē dñne sed port̄ nomē nature. Et si hoc tertium non conuenit dñne in q̄stium differentia est. sed in q̄stium ultima est. et in q̄stium tota rei natura est. Et ideo definitio predicta non conuenit differentie ultime sue conuertibili dñne cū specie specialissima. sed tm̄ reducibilis est ad predicable qd̄ est dñna cū habeat eun̄ den̄ modū p̄dicandi cū dñna p̄dicabili.

Dubitatur. Utrum in sequēdo opinionem

Porphirij

stoycorum ponentium plures deos. et illos esse substanzias corporeas sensibiles rationales et non mortales. mortale possit dici differentia hominis. Videlur q̄ non. q̄a mortale in intellectu sui dicit priuationem. Ad dubium respondetur. q̄ mortale potest capi duob⁹ modis. Uno modo ut dicit actum existentem in materia concipiente priuationē illius actus. et isto mō mortale dicit qd̄ positiū et bene diceretur dñna. Altero modo potest capi ut dicit priuationē potentiarum ad vitam perpetuam. et sic non dicer quid positū. nec esset differentia illo modo acceptum.

Ad rationes. Rōes ante oppositū solvuntur ex dīcīs sufficienter.

Describunt autem huiusmodi differentiam hoc modo. Differentia est quod aptū natūrum est diuidere ea que sub eodem genere sunt rationale em̄ et irrationalē hominē et equum que sub eodem genere sunt. ut quod est animal diuidunt.

Queritur. Utrū definitio differentie sit bene assignata in qua dicitur. Differentia est que apta natūra est diuidere ea q̄ sub genere posita sunt. Arguitur primo q̄ non. quia differentia non diuidit nisi sit actualiter extra generis potestatem accepta. ergo male dicitur q̄ differentia est q̄ apta nata est diuidere. sed deterret dici differentia est que diuidit. Secundo sic. unica differentia non sufficit diuidere genus. ergo male dicitur singulariter differentia est que apta nata est diuidere. In oppositū est porphirius in textu.

Sciendū p̄imo: q̄ posita descriptione declarante diuersum modum habendi differentie ad speciem et ad genus. et erā posita secunda descriptione differentie declarante p̄ proprium modum predicandi ipsius. consequenter ponit Porphyrius tertiam descriptionem differentie datam per respectum ad genus quod diuidit.

Pro cuius intellectu

Sciendū secundo. q̄ quāvis vna forma presentia et absentia sua possit facere diuisionē loquēdo de diuisione q̄fit per contradictionē aut priuationaz oppōem. Tame ad diuisionē generis et eoz q̄ sub genere p̄ se posita sunt nō sufficit vna forma positiva p̄ sui presentia et absentiam. s̄z requiriūt due forme positivae. q̄ talis dñnis sit rōne oppositionis p̄trarie q̄ est inter formas positivas. et sic debet intelligi p̄ descriptione. q̄ dñna cum sua oppositā p̄tradictorie aut priuatione. sed cōtrarie nata ē diuidere genus et diuidēdo p̄stituere diuersas sp̄es sub gne. At ob hoc diuidit genus et ea q̄ sub gne posita sunt. Et si dicar aliquis q̄ aīal diuidit p̄ rōnale et irrationalē. et q̄ hec diuisione fit per affirmatiōem et negatiōem. q̄ male dicitur est q̄ dñne q̄ diuidit genus cōtrarie sunt. Iēs⁹ p̄detur q̄ forme specificae a quib⁹ sumunt dñne interduz nobis ignote sunt. iō nō sunt nobis noīb⁹ p̄prias neq̄ eriam dñna. ideo circuloquimur hīmōi dñnas interduz per p̄prietates formarū a quib⁹ sumūtūr et interduz per negatiōem dñnāz oppositārū q̄ ille nobis ignotest s̄z ut in proposito.

Sciendū tertio q̄ qñ diuidit genus diuidit s̄m p̄fātem et nō s̄m essentiā. q̄ essentia generis tota ē in q̄libet sp̄e. s̄z nō tota p̄tās. Ostia etiā generis s̄m q̄

est comprehensa ab unica specie tota est extra alia. Ideo. vii. physico per habet. quod genus non est aliud quam unius et iuxta genera latenter multa. et multe equivocatores. Et in phemon de anima dicitur quod rationis animalis est uniusquamque animalis est altera et altera. Verbi gratia animalitas in homine realiter distinguit ab animalitate in equo et non provenient est ratione enim unam nisi logicamentum et non physique.

Sciendū quartū. quod quis differentiae sunt in potestate generis. cum enim per actum dividunt genus operari et per actum sunt accepte per intellectum dividente extra generis potestatem. quod intellectus non dividit actum nisi accipiendo actum quod dividit. Sed quod dividit accipit dividere et actum accipi per intellectum dividente. sed essentia le est dividitur posse dividere. et actum dividere sibi accidit. quod provenientius definit per aptitudinem quam per actum dividendi.

Cōclusio. predicta definitio differentiae est sufficiens. Probae. quod primus actus divisionis quo sumit nomine divisionis est dividere genus. Ut per hoc quod dividit genus actu cum sua opposita dividit per dividere sub genere. Et huiusmodi facit sua opposita dividit. quod illa sunt sub genere positiva sunt per differentiam divisionem inter se dividisa. Hanc divisionem declarat Porphyrius exemplariter. Sicut rationale et irrationalis omnia dividuntur quod sunt sub eodem genere scilicet animalium. Ut utrum illo nomine primitivo irrationali loco divisione opposite peractum possit dicere. quia quod est divisionis si volumen brutorum taliter non noire possemus. Tunc si non est aliud animal aliud ab homine quam equus. Ut hynibile est dividitur esse per divisionem animalis et hynibile tunc animal dividendum est rationale et hynibile non minando utrumque dividit per dividere. Advertendum est tamen quod dividit cum sua opposita dividit per modum divisionis et illa que sub genere positiva sunt. Dividit enim genus. quod potestas generis primitiva est ea quod sunt sub genere positiva sunt dividendum. Quia per divisionem potestas generis quia facit divisionem positiva sub genere ab invicem separantur. et ita genus dividit per divisionem sue coartatum. et quod sunt sub genere dividendum separantur per divisionem sue oppositorum ab invicem. Rores autem oppositorum soluntur ex dictis

Allignant etiam hoc modo. **Differētia** est quae differunt a se singula. nam enim genus non differunt sumus enim animalia nos et irrationalia. sed additum rationale separat nos ab aliis rationales enim sumus nos et diuersi. sed mortale appositorum disiungit nos ab aliis. Interius autem perscrutantes et speculantates differentiam dicunt non quodlibet eorum quod sunt sub eodem genere dividendum esse dividit. sed quod ad eum perducit et quod ei est (quod est esse rei) per se non est enim quod aptum natum est nauigare erit hois dividit et per ipsum sit hois. Dicunt enim animalium hec quod est apta nata scilicet ad nauigandum pro minime dividentes ab aliis sed aptum esse ad nauigandum non est completum substantie nec eius pars. sed aptitudo quod est eius est. Idcirco quoniam non est talis quod sunt quod specifica dicunt differentie erunt. ergo specifica divisione. quod est altera faciunt per se. et quod in eo quod quale est accipitur. Et de differentiis quod est ista sufficiat.

Queritur. Utrumque ultime definitiones diffe-

rentiae sunt bona assignatae in qua per prima dicitur. **Differētia** est quod differunt a se singula. Et secundum in quod dividit est. quod perducit ad esse rei. et eius quod est esse rei per se est. Arguit primo quod non. quod nulla dividit differunt a se singula. quod prima definitio in animalia. Secundum singula infinita sunt saltem quod ad nos. quod si autem quis noscat dividit aliquid per ea a singulis distinguuntur oportet quod infinita cognoscatur. quod est impossibile. Tercio arguit sic secundum secundum. quod illa generis copertus cum genere sic per se est. Ita dividit sequitur esse generis. quod generi accedit. et per se non dividit ad esse proprium. quod est accidens in uno non est subiectum in alio. In oppositum est Porphyrius in textu.

Sciendū p̄mo. quod predicta prima definitio dividitur ab aliis definitionibus per alias assignatais. quia describit naturam divisionis per proprium eius effectum quod est facere differre speciem quam constituit ab aliis species eiusdem generis opposita differentia constitutis.

Sciendū scđo. quod quis species eiusdem generis inter se differat suis propriis passionibus non tamen per primo et eque essentialiter. sed soli differunt essentialiter per divisiones magis proprias dictas que specificae vocantur.

Sciendū tertio. quod per singula in proposito primi intelligit species. et ex parte individualia distincta sub illis species. Quia per divisiones dividentes genus per primo differunt species constituta per ipsas. et ex parte individualia illarum species.

Sciendū quartū. quod cum dividitur est quod differunt a se singula. non dividitur intelligi per una determinata divisione differunt species per se. Sed dividitur per divisionem animalium quod est animalia ab aliis differunt per divisionem animalium quod est animalia. Ut non proprie species differunt per aliis species que sunt eiusdem generis cum ipsa. Quia species divisiones generis proprie divisiones sunt inter se. et illa que differunt species proprie loquendo in genere conueniuntur.

Sciendū quinto. quod species per divisionem qua constituitur differunt ab omnibus species eiusdem generis. ut homo per rationale ab omnibus aliis animalibus differat. Nec tamen per hoc oportet quod si quis cognoscatur differentias quae differunt homo ab aliis animalibus per in proprio natura cognoscatur differentias aliorum animalium. Sed sufficit quod ea cognoscatur in generali in ratione oppositionis quam habent ad divisionem illam que est rationale quod est cognoscere differentias aliorum animalium in ipsis. Est ratio huius est. quia differentia hominis. s. rationale non opponitur proprie differentie equi. vel alterius animalium in proprio natura accepte. sed enim per sumitur a forma que irrationalis est in qua conuenit cum diversis differentiis aliorumque directe rationali opponitur.

Conclusio per primo articulo quod predicta definitio differentiae est sufficiens. ut patet per conditiones bone definitionis. Est aliunde potest sic probari. Illa quod sub eodem genere ordinantur in ipso non differunt sed conueniunt. quod optet et inter se differant per differentias divisiones illius generis. et hec de primo articulo. Quatuor ad secundum

Sciendū p̄mo quod licet quodlibet quatuor descriptiones per missarum aliquo modo. s. ex parte vel ex consequenti. vel per accidentem vel per rem. vel per modum posse conuenire aliis differentiis. s. magis proprie dicta differentia. ut patet faciliter cuiuslibet inventum. Tamen ista ultima definitio soli differentie magis proprie provenit. Ideo dicit Porphyrius quod per hypotheticas imaginis intrinsecas speculantes

Predicabilia

et pscrutantes que soli differentiae magis proprie tamen sunt. dixerunt quod differentia magis proprietas est que conduceat ad esse rei. s. speciei et eius quod est esse rei pars est. id est definitio nis additativa pars est que indicat quid est esse rei speciei. Ut hanc definitio nem ostendit Porphyrius. quod quis ex sequenti spes abundet a genere per propriam passionem. Et etiam genus dividatur per proprias passiones. Et per easdem due species ex sequenti inter se differant. Et etiam proprietates generales bene predicantur de pluribus specie in eo & quale. Et etiam essentialiter per se secundum modum tantum. Tamen hinc proprias passiones consequentes completem esse speciem non possunt producere genus ad esse speciei. Neque esse pars ipsius esse speciei. Ut a fortiori neque alia accidentia communia que sequuntur esse completum inducuntur. Et sic patet quod ista predica definitio soli differentiae magis propriae conuenit.

Sciendum secundo. quod quis differentia magis propria siue diuisiva generis consequatur esse generis non tam propria propter hoc est accidentia secundum rem. sed solum hinc modum accidentia. Quibus ratio est. quod genus nondum habet esse completem et perfectum simpliciter. sed habet esse substantialiter. perfectibile per differentiam sicut materia per formam unam. Et ideo differentia non habet nisi modum accidentis. quod non integritur esse coplerum generis sicut propria passio speciei conjecturatur esse eius completum. Nam species non est plus potentialis substantialiter. sed solum accidentaliter. scilicet ad operationem accidentalem. Naber tamen differentia modum accidentis in ordine ad genus inquantu sibi etiam eius inseparatur. Neque est de intellectu ei nec extra

Sciendum tertio. quod ut dicit dominus Alber tus et positio in qua predicit differentia de genere aliquod principiat de secundo modo dicendi per se & aliquod de primo. Pro quanto enim genus comparatur ad differentiam ut principium originale ipsius. et quodammodo ut subiectum formabile per ipsum sicut in hoc principiat aliquod de secundo modo dicendi per se. Sed quod genus non est de definitio differentie sicut subiectum de definitone passionis. ideo ibi non est proprie secundus modus dicendi per se. Similiter genus et differentia per quantum eandem essentialiter important in hoc positio illa aliquid principiat de primo modo dicendi per se. Sed quod differentia non est de intellectu generis neque econtra. ideo non est praecite primus modus dicendi per se. Et sic talis predicationis essentialiter secundum rem et accidentalem secundum modum.

Sciendum quarto. quod cum genus sit subiectum formabile per differentiam et species per proprium et individuum per accidens commune. Ut ita ratio subiecti invenitur in pluribus oportet quod unum quenamque sit causa quasi re alijs quenamque. Et illud primum est genus quod est proprium subiectum formabile et determinabile in natura. Ideo prius bene dicebat et universalis analogice dicitur de quinque universalibus et primo de genere quo remoto omnia remouerentur. Et est aduentendum quod licet differentia se habeat ad genus sicut forma ad materiam. et in hoc dignior sit genere. Quia tamen principiat originaliter a genere. ideo non sit reductio omnium predicabilium in uno predicamento ad primum principium illius coordinacionis ad differentiam. sed sit reductio illa ad genus. Aduentendum est tamen quod in differentiis universalis generis et unius laetitiae bene est secundo superioris et inferioris. non tamen sic

Porphyrus

per actum et intellectum superior includatur in inferiori. sed solum virtualiter. et ideo una differentia secundum superior non habet esse dinem illum ad inferiori equi est generis ad speciem

Sciendum quinto. quod licet differentia sit forma dicens totum esse speciem per modum actus constituentis. Sola tamen differentia non sufficit constitutere speciem neque definire sine genere. et hoc propter duas causas. Prima est quod differentia sine genere cadit a ratione differentie. differentia enim non est nisi convenientiū genere. Secunda causa est. quod quis differentia dicat totum esse speciei non tam dicit ipsum secundum omnem modum. Nec est primum principium esse speciei propter causam iam dictam. ideo non sufficit differentia constitutere speciem. neque definire. neque etiam genus sufficeret sine differentiis. Quia etiam genus non dicit esse speciei per omnem modum. Ideo genus et differentia simul requiriunt ad constitutorem et definitorem speciei. Ideo vero species ex genere et differentia constitutur.

Conclusio. predicta definitio est bona. quia veram naturam differentie significat et alijs differentiis a differentia magis propria nullo modo conuenit. Nec genus generi quod licet sit pars esse speciei. non tamen seipsum conducit ad esse speciei. Rores autem oppositum solvantur ex dictis.

Ropratus vero quadrifarie dividuntur. nam et id quod soli alicui speciei accedit et si non omni primum est. ut hoc medicum esse vel geometram. Et quod omni accedit et si non soli quemadmodum bimodi esse bipedem. Et quod soli et si et aliqui ut homini in senectute canescere. Quartus vero et quod soli et omni et semper quemadmodum homini esse risibile. Nam et si non rideat tamen risibilis dicitur non quod iaz rideat sed quod natus sit ad rideendum hoc aut est et semper naturale. equo hinnibile. Hec autem proprius nominatur propria quonia etiam convertitur quicquid enim est equus est hinnibile. et quicquid hinnibile est equus.

Queritur. utrum primum sit unum de quoniam universalibus. Arguitur quod non. quod primum et singulare unum sunt. ut dicit grammaticus. ergo primum non est universalis. Secundum primum et universalis habent rationes oppositas. ergo unum de altero non potest verificari. In oppositum est Porphyrius in libro suo.

Sciendum primo. quod ut habet Boetius. primum vere dicit quod emanat ex propriis essentialibus principiis speciei iam constituta. Et sic non emanat vere proprium de genere secundum quod genus est. neque de differentia secundum quod differentia est. Sed aduentendum uestrum quod proprium non emanat ex principiis essentialibus speciei absolute considerate. sed accepte per inclinationem ad materiam et individualia. et hoc modo duplicita propria consequuntur speciem. Quedam enim sequuntur speciem ratione materie que conuenit et sic oblongi corporis et recte figure laterum et angulum et sic de alijs. Alia vero sequuntur speciem ratione forme specificae sicut homini per hoc quod est rationalis proprium est quod sit ammiraculus de vissis et auditibus. et de alijs objectis corporis

Hensis. Et quia admiratius est, suspenditur ad inquisitionem. Et in qua securum facit si apprehendat aliquid per modum suuientis secundum delectatio. et per quod natura delectatur emittit spiritus et calores ad faciem et ad partes exteriores. et quo secundum dilatarioris oris et alteratoris visus et sic fit risus. Sed de contrario. si comprehendat aliquid tanquam inveniens secundum tristitia ad quam secundum retrahit calor et spiritum ad coquendam et cordis contritio. et consequenter cerebri compresio. et tandem humidi lachryma bilis expressio. et sic fit fletus. Pater igitur qualiter ammiraturum et per sequens esse risibile vel fleabile secundum hanc ratione formae specificae. Et hec propria non sequuntur individuum sicut et huiusmodi. sed sicut et pertinet naturam specificam. Propter quod proprium imediata licet non absolute predicatur de specie. et mediante specie de individuo. Et sic patet quod vere proprium fluit ex essentialibus principiis speciei iam inesse constitute. Pater ultius quod non secundum speciem absolute. Luius ratio est. quod proprium nihil aliud est quam aptitudo quedam nature specificae ad agere vel partem quod non coheretur nature nisi sicut est in particulari et in materia determinata. quia actus et operationes sunt singularium et suppositorum. Pater ultius quod duplicita sunt proprias.

Scindendum scio. quod propria que consequuntur speciem ratione formae sunt superiori modo propria quam illa que consequuntur speciem ratione materie. Quia illa que sequuntur ipsum ratione formae intramutabiliter pertinet eam sequuntur in omnibus individualibus. Alio vero licet in pluribus speciem sequuntur ramen potest aliquando repiri defectus. Ideo ratio proprii utrumque est distinctum ab aliis intelligenda est de illis que sequuntur speciem gratia formae. Que quidem ratio est. Proprium est quod conuenit omni soli et semper. et queritur quod predicatur de re et non indicat quid est et rei. Et sicut et alia propria magis vel minus accidunt ad conditiones veri proprii sicut hoc magis vel minus propria dicuntur. Et ita proprium tertio modo quod conuenit omni soli et non sicut verius est proprium quam proprium primo modo. quod conuenit soli et non omni. Et proprium primo modo magis est proprium quam proprium secundo modo. quod conuenit omni sed non soli. Ex isto patet quod proprium quod secundum speciem ratione formae dicitur est predicabile dicitur distinctum ab aliis. Et alia propria reducuntur ad predicabile quod est accidentes. Pater ultius quod proprium analogice dicitur de ipsis qualibus modis. quorum sufficiencia patuit in expositionibus supra summulas. id pro nunc relinquitur.

Scindendum tertio. quod per proprium quod est unum de quinque predicabilibus respondet ad interrogacionem factam per quale. Non quidem de genere. quia differentia est generis qualitas. sed de specie. quia proprium est qualitas speciei. Non quidem essentialis in primo modo per se. sed in secundo modo. Et quo pars per proprium non predicatur in quid sed in quale. ut si queratur quid est sortes. respondetur quod est homo. et si queratur qualis Rur et ruribilis. et sic proprium in quale predicatur.

Conclusio. proprium est universalale proprium per se et ab aliis distinctum. Proprium pars. quia est universalis in multis et de multis dicitur. Secundum pars. et primo per distinctionem a genere et specie. quia predicatur in quale. Sed de differentia pars. qui predicatur in quale essentialis.

littera tanquam aliquid de essentia speciei. Proprium vero predictatur essentialiter non tanquam aliquid de essentia speciei. sed tanquam naturaliter et intramutabiliter essentiam speciei conservans. Et per hoc distinguitur ab accidentaliter quod pure accidentaliter in quale predicatur. et ab extrinseco speciei conuenit. Et sic patet quod predicatio proprii media est inter predicationem pure essentiali. et inter predicationem puram re accidentalalem.

Dubitatur: utrum proprium quod secundum insecurum speciem de genere substancialiter sit subiectum et proprium quod secundum qualitatem sit qualitas. et ita de aliis predictamentis. Et videtur quod sic proprium fluit a proprio principiis essentialibus speciei. Sed huiusmodi principia substancialiter sunt si species sit substancialia. ergo cum ex substantiis non sit nisi substancialia septimo metaphysice. sequitur quod proprium erit substancialia. Et ita argueret de propriis speciebus aliorum predicationez. Item cum proprium predictatur de specie subiectum est de ratione predictati. ut haberetur primo posteriorum. Item proprium predicatur de specie vel accidentaliter. ita quod species per accidentem est causa proprii seu causa equivoca et sic proprium non predicatur per se de specie. vel species est causa proprii per se intrinseca. et sic suo causato dat essentiam et rationem. ergo proprius non distinguitur essentialiter seu realiter a specie. Oppositum scilicet patet ex dictis. Pro solutione notandum quod licet eadem sint principia realiter proprii et speciei. non sunt tam eadem sicut rationem nec in eadem genere cause. Quia principia speciei in ratione speciei ipsum constituentia accipiuntur in ratione potentie et actus. et accipiuntur ante existentem speciem in suo esse specifico. et dicuntur principia speciei in genere cause formalis. Sed ipsa eadem principia accepta sunt in esse specifico. et in esse speciei constituta. et per inclinationem ad materiam et particularia dicuntur principia proprii. Et sic sunt extrinseca principia proprii in genere cause efficientis et finalis illius proprii. Et ipsa species ex illis principiis existita in ratione illorum principiorum dicitur causa efficientis et finalis ipsius proprii. et etiam causa materialis in qua. Et sic patet quod eadem sunt principia speciei per se et proprii. non tam universaliter sed equivoqua. Ex isto patet quod proprium secundum speciem de genere substancialiter non est substancialia sed accidentis. quia tale proprius advenit speciei post eius esse completum. Quia proprium non est nisi naturalis aptitudo ipsum speciem ad actiones vel passiones. mo clari est quod proprius est aliquid habere esse in se tanquam posse agere vel pati. Et sic patet responsio ad dubium. quia quod de uno dicitur de aliis dicitur. Pater etiam solutio rationum. ad oppositum dubium. quod prima arguit de causa formalis. et alii probant quod proprium per se predicatur in secundo modo per se.

Dubitatur: utrum risibilitas sit proprium hominis. Respondetur quod non. sed est principium proprii. Nam ut aliud dicitur est ad hoc quod aliquid sit universalale non sufficiente et realiter sit forma corporis. sed etiam oportet quod per modum corporis significare et ut in habente ipsum formam.

Ad rationes ante oppositum. Ad primam conceditur quod proprium per se est idem quod singulare et hoc alii quid non est universalale sed non sic accipitur in positivo proprio. sed accipitur ut idem est quod adequatum aliis cuius speciei. Et sic patet quod idem est proprium et commune respectu diversorum. ut risibile est proprius respectu speciei humanae. et est commune respectu omnium eorum que con-

Breditabília

et inveniuntur sub ipsa spē. Ad scđam dī. qđ vle et p̄prium qđ idem est qđ singulare habent oppositas rōnes. sed illud negat loquendo de p̄prio qđ p̄prium dī. qđ spē adequatum est. Tale em̄ p̄prium immediate de spē p̄dicatur et mediante spē de indiuiduis. Nec ex hoc sequitur quin sit vle. seu p̄dicabile p̄ se. qđ ut dictū est nō infēctur spē absolute. s̄z magis inclinata ad indiuidua Ideo p̄dicasio nō p̄prium de spē nō est pure absolute. sed absolute p̄dicasio nō est immediate p̄dicatur de indiuiduis per se eo modo quo dictum est.

Querit. vtr accidens sic vnum vle distinctū ab omnibus alijs. Arguit qđ non distinguunt p̄prio. quia om̄e qđ est vel est substantia vel accidens. sed p̄prium nō est substantia. ergo est accidens. et p̄prium nō distinguunt ab accidente. Et si dicat qđ distinguunt. qđ p̄prium compatur ad subām ut ad subiectum et causam. sed accidens ad substantiam compatur ut ad subiectum et non ut ad causam et in hoc haber solum rationem accidentis.

Contra hoc replicat. qđ om̄e accidens causatur a substantia et in substantia est et p̄pian stabilit̄. Quibus rō est qđ p̄prium in aliquo ordine est causa scđi. mo in ordine entium substantia est p̄prium ens. ergo est causa accidentis. Et affirmatur. qđ accidens dividitur in separabile et inseparabile. Sed inseparabile dicit qđ habet causam immobilem in subiecto. ergo ad substantiam compatur ut ad causam. ergo nō distinguunt p̄prio. Scđo. si accidens esset vniuersale distinctione ab alijs vel p̄dicaretur in abstracto. vel in p̄creto Non p̄mum. qđ vel diceretur gen⁹ vel sp̄es. Nec scđo. qđ vle est simplex forma. s̄z tale p̄cretum denominat formā p̄cernente tale subiectum. ergo non est simplex forma. Tercio. accidens nō habet p̄pria indiuidua in quibus sit. s̄z est in indiuiduis substantie. ergo non est per se vniuersale. In oppositū est Dorphirius in libro suo.

Sciendū p̄mo. qđ quinqvūniversalia in hoc inveniunt quod est esse in multis. et dici de multis vni uoce et nō equo. Et qđ vnuqđ suo modo illis in quibus est dat esse nomen et rōnem. Sicut em̄ ab humana mate sorte dicitur homo. ita ab albedine dicitur alb. ideo oportet qđ vniuersale sit notio totius esse qđ est in eo cui dat nomen et rationem. Quare si vniuersale inesse essentialiter est notio totius esse subalba. si p̄o accidentia lutea insit est notio totius esse accidentalis.

Sciendū scđo. qđ p̄prium et accidens in hoc differunt. quia p̄prium fluit ex essentialib⁹ p̄ncipijs spē. que sunt penitus immobilia et formalia. Sed accidens fluit ex p̄ncipijs indiuidui que trāsmutabilia sunt et nō sunt adequata vni speciei sed indiuiduis plurim spē cierum. ideo p̄prium dicitur accidens spē. accidens vero dicitur accidens indiuidui. Et ex hac differētia data ex p̄e causa. sequitur alia de modo inherendi in subiecto. et sequenter de modo p̄dicandi. Proprium em̄ in separabiliter et quertibiliter inest et p̄dicatur. accidens vero p̄ p̄trarium separabiliter et non quertibiliter. Et p̄em̄ causaz p̄prium et accidentis venit qđ accidens dicitur comune vel p̄prium. Accidens comune vocatur etiā infinitum. quia nō habet in subiecto causam determinatam ad unam spēm plus qđ ad aliam. Et eadē de causa dicit ens p̄ accidens. qđ p̄ncipia eius nō sunt essentia spēi. ideo per accidens est qđ p̄ncipia ipsius accidentis

Dorphirij

et p̄ncipia spēi in eodem supposito inueniunt. quare aggregatum ex subiecto et accidente dicitur ens p̄ accidentem id est ens aggregatum ex naturis diverso p̄ dicamento p̄. Et ista de causa etiam in definitōne eius non possunt determinari subiectum. qđ p̄ncipia eius in determinatis minata sunt. Sed in definitōne p̄prium ponitur determinatum subiectum. Et per p̄trarium p̄prium vocatur. accidens p̄ se et accidentis finitum et accidentis proprium p̄pter causas contrarias.

Sciendū tertio. qđ vle est notio totius esse eius de quo p̄dicatur. Et qđ accidens p̄t est vniuersale distinctum ab alijs dicitur in ordine ad subiectum cui accidit. ideo accidens in abstracto significatur nō est p̄dicabile quod est accidens. sed est genus species vel differentia. ideo soli accidenti in p̄creto ad subiectū significato conuenit ratio accidentis ut est p̄dicabile distinctum ab alijs. Et qđ suis tali p̄creto duo inueniantur. s̄z subiectum et accidens. tamē p̄prie loquendo nō significat subiectum. sed significat accidentis et supponit subiectum. Ideo non p̄dicatur p̄m esse subiecti sed p̄m esse accidentis quod habet in subiecto. et sic p̄dicatio per accidentis vocatur.

Conclusio. accidens est vle distinctū ab alijs. Qđ distinguunt p̄prio satis pater per scđm notabile. ex quo clare videtur eius distinctio ab alijs.

Ad rōes ante oppositū. Ad p̄mam dicit. qđ accidens potest capi duplīciter. Uno modo communiter p̄t distinguuntur contra subiectum quod est substantia. et sic p̄prium est accidens. Alter modo capit p̄prie pro eo s̄z quod fluit ex p̄ncipijs speciei. Et sic p̄prium nō est accidens. Ad p̄mam replicam dicit et p̄cedit qđ accidens causatura substantia. sed nō eodem modo sicut p̄prium quod clare patet in corpore questionis. Ad illud quod dicebatur de accidente inseparabili. Respondet qđ nō dicitur inseparabile. quia in subiecto habet causam penitus immobilem. sed qđ in subiecto habet causam difficulter mobilem. Scđa ratio solvitur ex dictis.

Ad tertiam dicit qđ accidens habet subiectib⁹ formas liter distinta ab alijs licet non materialiter. Predicatur em̄ accidentis de substantia p̄m et stat sub esse accidentis et nō sub esse substanciali. Et illud esse accidentiale est a forma accidentalē que in subiecto est.

Accidens ē quod adest et abest preter subiecti corruptionē. Dividitur autem in duo. ī separabile et ī inseparabile. nāc dormire separabile accidens ē. nigrū vero ē inseparabiliter coeruleo et ethiopi accidit. Potest tamē subintelligi et coru⁹ albus. et ethiops nitēs cādere preter subiecti corruptionē. Definitur autem sic quod accidens est quod contingit eidem inesse et nō inesse. Vnde qđ neqđ differētia neqđ propriū sit semper aut est in subiecto subsistens. Om̄ib⁹ ergo de terminatis que proposita sunt dico autem generē specie differētia p̄prio et accidentē: dicēdū erit qđ eis colā sunt et que propria.

Queritur. vtrū tres definitōnes accidentis sunt bene assignatae, quaz pma est. **Accidens** est quod potest adesse et abesse pter subjecti corruptōem. **Sedō** est. accīs est qd̄ contingit eidem inesse et nō inesse. **Ter-** cia est. accīs est qd̄ nec est genus nec species, nec dīna, nec p̄prium semp̄ aut est in subjecto subsistens. **A-** guitur pmo qd̄ nō p̄tra p̄mam t scđam rōnibz. **Aliae-** ne In illis nō ponitur genus definiti, ergo nō sunt bo- ne. **Sedō.** in illis nō ponit p̄prium modus pdicandi accidentis quo differt ab alijs. ergo nō sunt bene posite.

Tercio. sicut accīs abest pter subjecti corruptōem ita adest pter subjecti p̄stitutōem. t nō hoc nō nota in pma definitōne ergo nō est bene data. **Quarto sic.** posita pma definitōne. **Accīs** statim diuidit in separabile. t in inseparabile. **Hoc** aut̄ videt esse p̄trarū definitōni sz qd̄ accīs aliqud sit inseparabile. **Nec** vt dicunt Arabes valet responso Porphyrii dicentis qd̄ omne accīs sepa- bili est ad minus fin intellectu, qd̄ coruus potest intelligi albus et ethiops inten candore. **Quatra** hoc arguit qd̄ esse inseparabile fin re et esse inseparabile fin intellectu dicū tur equoce. et equoce nō debent ponit in definitōne. ergo illa solutio nō valeat. **Itē** arguit sic. qd̄ sit subjecti p̄prium p̄t intelligi sine p̄prio t sic p̄prium diceret accīs inseparabile. **Itē** accīs inseparabile est cogibile ad subjectum suum. vt ad subjectum t ad cām. h̄ posita cā ponit t effectu. qd̄ accīs inseparabile nō p̄t abesse pter subjecti corruptōem. **Quinto.** qd̄ mors accident hoi t cōbustio domui et neutr̄ adest vel abest postq̄ insur pter subjecti cor- ruptione. **Deī** arguit p̄tra tercī definitōem lic. alia pdicabiliā nō definīunt p̄ negatōem accītis. qd̄ accīs nō dz definīri p̄ negatōem alioz. **Sedō** sic. negatio cum sit infinita nihil notificari. ergo nihil dz definīri p̄ negatōem. **Tercio** sic. accīs abest pter subjecti corruptōem. qd̄ est in subjecto subsistens. **Quarto** sic. re- pugnantia est in adiecto dicere accīs ee in subjecto sub- sistens. qd̄ qd̄ est subsistens p̄ se ē t nō in alio. **Ultimo** sic. si accīs adest t abest pter subjecti corruptōem seq̄t qd̄ est corruptibile. t sic non est vniuersale. **In oposi-** tū est Porphyrius in textu.

Sciendū pmo. qd̄ ex divisione vltis in qd̄qz vlti satis p̄t intelligi vle absq̄ expressione ei⁹ in defini- tōne cuiuslibet. Et qd̄ vle definit p̄ esse in multis. satis etiā intelligi qd̄ accīs est pdicabile de multis. Et per hoc qd̄ in definitōne accīs or qd̄ adest vel abest pter subjecti corruptōem satis intelligi p̄prium modus ac- cidentis. Accīs emi nō est de essentiā subjecti. Nec cau- sat ex p̄ncipiis essentiālibz subjecti. id accītū sibi inest et nō queribiliter. Et io pma definitio sic intelligi pr̄. Accīs ē vle qd̄ pdicat de multis in qd̄ t nō queribiliter qd̄ p̄ncipia ei⁹ nō sunt adeq̄ta p̄ncipiis subjecti. t id ad est t abest pter subjecti corruptōem.

Sciendū scđo. qd̄ accidentis nō inest p̄ cau- sam essentiālē t imobile. id p̄tingit non inest. Et qd̄ in subjecto nō ē aliquid repugnās accītū aut phibens inhe- rentiā eius. id p̄tingit inest. Et h̄ accīs de pluribz for- te pdicet qd̄ alia pdicabiliā min⁹ t h̄ de rōne pdicabiliis. qd̄ sepabiliter et nō queribiliter inest. Et iō qd̄ abne- gationem alioz definiti potest sicut imperfectū p̄ abne- gationem pfecti cognoscit. Et licer negatio fin se sit infi- nita. tamen finitur per illud quod negat et illo modo aliquid notificat.

Sciendū tertio. qd̄ cūm dicit accīs semp̄ ē in subjecto nō vult Porphyrius qd̄ nō possit abesse. sed qd̄diu est in subjecto est. Et accipit ibi subsistens large vt idem est qd̄ ens sine in se siue in alio. qd̄ subsistens p̄z p̄te dictū soli p̄me substitutie p̄uenit vt patuit supra

Sciendū quarto. qd̄ vt dicit doctor sanct⁹ in prima parte. questione. xc. articulo scđo in corpore que stionis accīs h̄ sit ens fin quid et imperfectū. tamē poti⁹ dicit entis dispositio vel mensura. vel alia habitudo qd̄ ens. qd̄ imperfectum est gratia pfecti. Tamen qd̄ accīs aliquā entitatem habet distinctam a substātia. ideo po- test dici aliquo modo ens sed nō dicitur ens simpliciter sed ens in subjecto.

Conclusio. Predictæ definitōnes accidentis sunt sufficienter assignatae. hoc satis patet ex dictis

Ad ratōnes ante oppositum due p̄me solu- te sunt. Ad tertiam dicitur qd̄ illud satis intelligit cum dicit qd̄ abest pter subjecti corruptōem nam ex quo sic abest clarū est qd̄ non est de essentiālī constitutōe sub- secti. Ad quartam dicit qd̄ in illa divisione insepara- bili dicit difficultate separantis. Est aduertendū qd̄ duplex est constitutio subjecti una est substātialis que est ex materia et forma. et loquendo de tali constitutio de accidentis inseparabile potest abesse subjecto manente ea- dem substātialiter. Unde dicit dominus Albertus si oua coruū yngreter languiue carti vt anseris qd̄ sunt fri- gida animalia mixta cum viuo argento. t ponentur in loco frigidissimo ex illis generetur coruūlbi. Immo etiam aliquādō generatur ex sola frigiditate loci sicut ethiops in loco frigido efficitur albus. Alia est p̄stirū- tio accidentalis. si inesse talis vel talis complexions. Et loquendo de subjecto sic cōstituto accidentis inseparabile cōpatit ad ipm t vt ad subjectum t vt ad causam. Et manente tali complexione manet accidentis. Sed sicut cō- plexio variabilis est absq̄ corruptōne subjecti. ita acci- dens separari potest. Et per hoc solūnt obiectōes facre p̄tra responsonē Porphyrii. Et ad illam que siebat de p̄prio dicit qd̄ quis subjectum intellectu simplici potest intelligi sine p̄prio nō tamē econtra. qd̄ in definitōne p̄prium ponit suum determinatū subjectum. Sed accidentis potest intelligi sine illo cui accidit. qd̄ nō adequatur sub- cito intelligi nō potest. Ad quintā que arguebat de morte t cōbustione respondet Albertus qd̄ mors nō est accidentalis mortuo neq̄ cōbustio domui cōbuste. im- mo hec est propositio per se in quarto modo perfectatis mortuum inter iūt morte sicut illa propositio intersectū inter iūt fin intersectōem. qd̄ tamen mors non conve- nit animali ratōne p̄ncipiōrum essentiālū tanq̄ pro- prietas quedam positiva. Sed sibi conuenit ab erring- seco sez ratōne p̄trieratis qualitatū. t ratōne oposi- tōnis p̄uacōnis ad formam que ē in materia rei. Ideo mors animali accidit t cōbustio domui. Alii ratōnes contra tertiam definitōnem solute sunt. Ad ultimā dicitur. qd̄ accidentis in particulari corrūpitur. sed non p̄ se in vnuersali.

Dimmune qd̄dē est omnibz de pluribz pre- dicari. sed genus qd̄dē de speciebz et indi-

Predicabilia

Dorphirij

uiduis. et differētia similiter species aut de his que sub ipsa sunt individuis. At vero pprū et de specie cuius est pprū et de his q̄ sub sp̄e sunt individuis. accidēs aut et de speciebus et de individuis. Namq; aīal de eōs et bōb et canib; pdcatur quae sunt species. et de hoc equo et de hoc asino et de hoc bove que sunt individua. irratio nate vero et de eōs et de bōb et de his que sunt particulares pdcatur. Species aut ut hō solū de his q̄ sunt particulares boies pdcat. Pro priū aut (quod est risibile) de hominē de his q̄ sunt particulares. Higrū aut et de specie cornu rū et de his q̄ sunt particulares qd̄ ē accidēs in separabile et mouere de hoie et de equo qd̄ ē accidēs separabile. s; pncipalit qd̄ de īdividuis scđo vero loco de his q̄ continent īdividua.

Omnime aut generi et dñi cōtinentia sp̄e. p̄tinet em̄ et dñia sp̄e et si nō oēs q̄t genera rōnale em̄ et si nō cōtinet ea q̄ sunt irrationalia ut genus quēadmodū animal ramen cōtinet hominē et deū q̄ sunt species et q̄cūq; pre dicātur de genere. ut genus et de his (que sub ipso sunt) speciebus pdcantur et q̄cūq; de differētia et de his que sub ipsa sunt speciebus predi cabunt. Namq; cū genus sit aīal non solū de eo pdcatur ut genus substantia et aīatū. s; etiāz de his q̄ sunt sub aīali speciebus oīb; pdcantur vsc; ad īdividua cūq; sit dñia rōnalis pdcatur de ea ut dñia id qd̄ ē cōē vti et nō solū de eo qd̄ est rōnale s; etiā de his q̄ sunt sub rōnali sp̄eb; pdcabūt rōne vti. Cōmune aut et pempto gene revel differentia. simul pimi que sub ipsis sunt quēadmodū si non sit animal non est equū neq; homo. et ita si nō sit rōnale nullū erit animal qd̄ vratur ratione. Propriū aut est generi de plurib; pdcari q̄s dñia et sp̄e et pprū et accīs. animal em̄ de equo et de hoier aueet serpēte pdcat. q̄drupes v̄o de solis quattuor pedes habētib;. hō vero de solis īdividuis. et himibile de equo et de his q̄ sunt particulares. et accīs si misr de pauciorib;. oport; aut dñas accipe qui bus dñidit genus. nō eas q̄ cōplent subam gereris. Amplius genus cōtinet differētias potestate. animal em̄ hoc qd̄ rōnale ē illud vero ir rōnale. Amplius qd̄ez gna priora sunt his q̄ sub se posite sunt dñitib;. ppter qd̄ simul qd̄ez eas auferunt nō aut simul auferūt. sublato em̄ aīali aufer rōnale et ir rōnale. dñi vero nō auferunt genus. nā si oēs īterimāt m̄ suba aīata sensibi;

lis subintelligit que ē aīal. Amplius gen̄ qd̄ē in eo quod quid ē pdcat. differētia vero in eo qd̄ quale qd̄ez ē (quēadmodū dcm̄ est) pdcat. Am plus gen̄ qd̄em vñū est fm̄ vñāquāq; sp̄e ut hois id qd̄ est animal. dr̄ne vero plurib;. vt rōnale mortale mētis et discipline perceptibile quib; ab alijs differt. Et genus quidē cōsimile ē materie forme vero dñia. cū aut sint et alia cōia et ppria generis et dñi tunc ista sufficiat. Genus aut et species cōmune quidez habēt de plurib; quē admodū dictuz est pdcari. sumatur autem spe cies ut sp̄e non erit. vt gen̄ si fuerit idēz sp̄es et genus cōmune autēz his est et priora esse eo rū de quibus pdcat et torū quiddaz ē vñiq;.

Differūt at q̄ gen̄ quidē cōtinet sp̄es sub se. species vero p̄tinet et nō cōtinet genera. in plurib; em̄ genus q̄s sp̄es est. genera em̄ p̄cere oportet et formata specificis differētis p̄ficer sp̄es. vnde et priora sūt naturaliter gna et simul īterimēta s; q̄ nō simul īterimāt. et species quidē cuz sit est et genus. Genus vero cū sit oīno erit sp̄es. et genera quidē vñioce de speciebus pdcatur sp̄es vero de generib; mini me. Amplius genera qd̄ez abundat eaq; que sub ipis sunt speciez cōtinētia (sp̄es v̄o a generibus abundat ppris differētis. Amplius neq; sp̄es fiet vñq; generalissimum neq; gen̄ speci alissimum.

Eneris aut et ppris cōmune qd̄em ē sequi sp̄es. Nam s; hō ē. aīal ē. et si hō ē. risibile est et q̄liter pdcat gen̄ de sp̄eb; et pprū de his q̄ illo p̄cipiat et q̄liter em̄ et hō et bos animal est et La tho et Licero risibile. cōmune aut ē et vñioce pdcari gen̄ de ppris sp̄eb; et pprū de his q̄ ruz est pprū. Differūt aut qm̄ gen̄ quidē p̄us est. posteri v̄o pprū. optet em̄ p̄us esse aīal de hinc diuidi differētis et ppris. Et genus quidē de plurib; sp̄eb; pdcat. pprū v̄o devna sola sp̄e cuius est pprū. Et pprū qd̄em pueris pdcat de eo cuius ē pprū. gen̄ vero de nullo pueris. Nam neq; si aīal ē hō est. neq; si aīal ē risibile est. si vero homo est risibile est. et econuerso Amplius propriū om̄i speciei īest cuius est pprū et vñi soli et semper. genus vero omni quidē sp̄ei. cuius fuerit genus et semp nō aut soli. Amplius qd̄em species īterempte nō simb interimunt genera q̄nū sunt sp̄es. ppria v̄o īterempta s; īterimūt ea. quoq; sunt ppriz his quoq; sunt ppria īteremptis et ipa s; īterimūt.

Eneris vero et accidentis cōe est de plurib⁹
(quemadmodū dcm est) p̄dicari siue sepa-
rabile sit accēns sive inseparabile. etem⁹ moueri de
plurib⁹. et nigrū de coruis et de oībus ethiopi-
bus et dealiqbus inātus p̄dicat. Differentia
genus ab accēnto qm̄ genus an spēs est. accēntia
vero spēbus inferiora sunt: nā si etiā inseparabile
sumat accēns m̄ p̄us est illud cui accidit q̄ acci-
dens. Et genera qdē q̄ p̄cipiant eq̄liter partici-
pant. accēntia vero nō eq̄liter. Intensionē em̄ et
remissionē suscipit accēntū p̄cipatio. generē ve-
ro mūne. Et accēntia qdē in indiuiduis p̄nici-
paliter subsistit. genera vero et spēs naturaliter
priora sunt indiuiduis substātis. Et genera qdē
in eo qdē quid sit p̄dicant de his q̄sub ip̄is
sunt. accēntia vero in eo qdē quale aliquid est vt
q̄uo se habeat vñiquodqz. q̄lis em̄ est ethiops
interrogatus. dicens niger et quēadmodū socra-
tes se bateat dicens qm̄ sedet vel ambulat. He-
nus vero q̄uo ab alijs quattuor differat dcm ē.

Lōtingit at vñiqdē alioz differre ab alijs
q̄ttuor. et cū q̄nqz qdē sint et vñiqdē ab alijs
q̄ttuor differat: quater quinqz id est virginitati
oēs differentes sed sg posteriorib⁹ enumeratis.
et scđis qdē vna supatis. p̄pterea qm̄ iā sum
pta est. tercīs vero duab⁹ quartis vero trib⁹ qn-
tis vero q̄ttuor: decē oēs sunt q̄ttuor tres due
vna genus v̄o differt a dr̄na et spē et p̄prio et ac-
cidēte. q̄ttuor ḡslunt oēs dr̄ne. Differentia v̄o q̄
differt a genere dictū est qm̄ q̄ differt gen⁹ ab ea
dicebat. relinqut ḡ q̄ differat dr̄na a spē et a p̄prio
et accēntie dicere et sunt tres. rursus q̄ spēs
qdē differat a dr̄na dcm est qm̄ q̄ differt dr̄na
a spē dicebat. Quo autē differat spēs a genere
dcm est qm̄ quo genus ab ea differt dicebat. reli-
quū ergo est. vt q̄ differat spēs a p̄prio et accēntie
dicat. due igit̄ sunt dr̄ne. p̄prium aut q̄ differat ab
accēntie relinqut. nā quo a spē et differunt et gene-
re differat dcm est in illoz ad ip̄m differentijs
q̄ttuor igit̄ sumptis differentijs generis ad alia
tribus vero differentie. duab⁹ autē speciei. vna
autem p̄prium ad accidens. decē erūt omnes.
quarū quattuor (que erant generis) ad reliq̄ sui
perius demonstramus

Omnime ergo differentie et speciei est eq̄
liser p̄cipari. homie non em̄ eq̄liter par-
ticipant p̄ciculares homies et rōnali differentia.
Omnime vero est et semp adesse bis que eoꝝ p̄
cipiant sg em̄ socrates rōnalis est et semp socra-

tes homo Propriū autē differentie qdē est in
eo quod quale sit p̄dicari. speciei vero in eo qdē
quid est. Nam et si homo velut qualitas accipia-
tur. nō simpliciter erit qualitas sed fm id q̄ ge-
neri aduenientes differentie eam constituerunt.
Amplius differentia qdē in pluribus sepe spe-
ciebus considerat. quemadmodū quadrupes
in pluribus animalib⁹ specie differentib⁹. species
vero in solis his que sub vna specie sunt indi-
vidus: Amplius differentia prima est ab ea/
dem specie que est fm ipsa m̄: simul em̄ ablatus
rōnale intermit hominē. homo vero intertemp-
tus non auferat rationale. cum sit deus. Amplius
differentia qdē cōponitur cum alia differentia
rōnale em̄ et mortale compositum est in substan-
tia homis. species vero speciei non cōponitur
vt gignant aliquā aliam speciē. qdaz equus cui
dam asino pm̄scetur ad muli generatōez. equ⁹
autem simpliciter asino nunqz cōueniens perfī-
ciet mulū. Differentia vero et p̄prium cōmune
qdē habēt equaliter p̄cipari ab his que eoꝝ
participant. equaliter em̄ rōnalia rōnalia sunt.
et risibilia risibilia sunt. et semper et omni adesse
cōmune vñrisqz est. Si autē curterur qui est bi-
pes. non substantia perimitur. sed ad id qdē natū est
sem̄ dī. sed nō in eo quod semp̄ rideat. Propriū
autē differentie est q̄ hec qdē de pluribus spe-
ciebus dicitur. vt rationale de hominē et de deo.
p̄prium vero de vna sola specie cuius est p̄prium
Et differentia qdē illis est cōsequēs quoru⁹ est
dr̄na. sed non cōvertit. p̄pria vero cōversim p̄/
dicant de his quoꝝ sunt p̄pria. Differentia autē
et accēnti cōmune qdē est de pluribus dici. com-
mune vero ad ea q̄ sunt inseparabilia accēntia sem-
per et oībus adesse. Bipes em̄ semp adesse omni-
bus coruis et nigrū esse silt̄. Differt autē qm̄ dr̄na
quidē p̄tinet et nō cōtinet. cōtinet em̄ rōnalias
hominē. Accidētia vero quodāmodo cōtinente
in eo q̄ in pluribus sunt. quodā vero cōtinentur.
eo qdē vñius accidētis susceptibilia sunt sub-
iecta. sed plurimoz. Et differentia quidez inin-
tensibilis et irremiscibilis: accidētia vero mag-
et minus recipiunt. Et imp̄mixte qdē sunt cō-
trarie differentie. mixta em̄ contraria accidentia
Huiusmodi qdē cōmuniones et p̄prietates
dr̄ntie et ceteroz sunt. Spēs v̄o q̄ qdē differat
a genere et dr̄na dcm est in eo q̄ dicebam⁹ quo
genus differt a ceteris. et quo dr̄na a ceteris.

Dedicabilia

Porphyrī

Specie autē et pprū cōe est de se inuicē p̄di cari. nā si hō est. risibile ē. et si risibile ē. hō ē risibile vero qm̄ fm̄ id qd̄ natū est. Et sepe iā dic tum est. egliter em̄ sunt sp̄es his q̄ eoꝝ pticipat et p̄pria quoꝝ sunt p̄pria. Differt autē sp̄es a p̄prio qm̄ sp̄es quidēpt̄ et alijs genus ē. p̄prium vero aliaꝝ sp̄ez ē impossibile est. et sp̄es qd̄ aī subsistit q̄ p̄prium. p̄prium vero postea fit sp̄e. oꝝ ei hoiez aī ēē ut sit risibile. Ampliꝝ sp̄es qd̄ actu sp̄ adest subiecto. p̄prium v̄o aliqñ actu potestate aut sp̄. hō em̄ sp̄ actu est. socrates nō vero s̄g ri det. q̄uis natura sp̄ risibilis. Amplius quorū termini sunt differētes. et ip̄a sunt d̄rītia. est autē sp̄ei terminus ēē sub genere. et de pluribꝝ et d̄rītibꝝ numero in eo q̄ qd̄ sit p̄dicari. et cetera hu iusmō. p̄prium vero soli et semp et omni adesse.

Sp̄ei vero et acc̄ntis cōe quidē est de pluribꝝ predicari. rare vero alieſt cōitates. ppter ea qm̄ plurimū distat a se acc̄ns et cui accidit. Propria vero vtrūcꝝ sunt. sp̄ei quidē in eo qd̄ quid est p̄dicari de his quoꝝ est sp̄es. acc̄ntis autē in eo qd̄ qle quoddam est v̄ aliquo mō se habēs. et vñāquācꝝ substantiā vna quidē sp̄e participare. pluribꝝ autē acc̄ntibus et sepabilibꝝ et inseparablibꝝ. et sp̄es quidem aī subintelligi p̄t q̄ acc̄ntia etiā si sunt inseparabilia. optet em̄ subiectū ēē ut illi aliqd accidat. Acc̄ntia vero posterioris genesunt et aduenticie nature. et sp̄ei quidē pticipatio equaliter ē. acc̄ntis vero sepabilis vel si inseparabile sit nō egliter. ethiops em̄ alio ethiope habebit colorē v̄l'intēsum amplius v̄l'remisiluz fm̄ nigredinē. Restat ḡ de p̄prio et acc̄nte dice re. quo em̄ p̄prium a generesp̄er d̄rītia differat dictum est in illorum ad ipsum differentijs.

Commune autē proprii et inseparabili est acc̄dētis q̄ p̄ter ea nūnq̄ consitant illa in qbus cōsiderantur quemadmodū em̄ p̄ter risibile nō subsistit homo. ita nec p̄ter nigredinē subsistit ethiops. Et quemadmodū et semp et om̄ adest propriū. sic et inseparabile accidētis. Differt autē quoniā p̄prium vni soli sp̄ei adest. quemadmodū risibile homini. Inseparabile vero accidētis (v̄l nigrū) nō solum ethiopi sed etiam cornu et carboni et ebeno et quibusdā alijs. Quare p̄prium cōuersum p̄dicatur de eo cuius est p̄prium et egliter. inseparabile vero acc̄ns cōuer sum non p̄dicatur. Et proprii quidē equalis est pticipatio. accidentiū. vero hec qd̄ magis. illa vero minus. Sunt qd̄ et alie cōitates v̄l p̄prie

tates eoꝝ q̄ dicta sunt. sed sufficiat etiam hec ad discrecioē eoꝝ cōitatisq; traditionem

Queris. vtrū qm̄ vñiversalia p̄nt in idem coincidere. Arguit q̄ nō. q̄ mēdā bone divisionis non detet coincidere. sed v̄le sufficiētē dividēt in qm̄ vñiversalia. ergo z̄. In oppositū arguit autoritate phoz Arabum dicentū q̄ vñā quodāmodo inter se cōincidēt ita q̄ idē compātū ad diuersa potest dici genus sp̄es differentia p̄prium et accidens

Sciendum primo. q̄ qm̄ Arabes intelligunt de oīibꝝ vñiversalibꝝ acceptis in rōne p̄dicabiliū ad inuicē distinctionē. si sic intelligant dicunt eoꝝ nō est vñiversaliter verū. sed si intelligant q̄ aliqua vñiversalia coincidēt in idē fm̄ rem nō enī vñā rōne in hoc verū dicunt. Primum sic ostē dicitur. q̄ sp̄es specialissima in idē cū generenon coincidit. et sicut genus generalissimum cū sp̄e nō coincidit. Nec sp̄es de genere sube cum p̄prio et acc̄nte coincidere p̄t. Sicut licet vna vñā ad alia euīdē ordinis habeat modū generis et alia modū sp̄e. q̄ vna est īmūnior altera et vna sup̄ior. sc̄ que includit in inferiori. Tū p̄prie accepīdo genus sp̄em et differentia. differentia nō potest esse sp̄es. quia sp̄es est cōs posita ex genere et differentia sive ex actu et potentia. mō differentia enī actus est. Differēta etiā non potest esse genus. quia genus h̄z rōnem potentie determinabilis. differentia vero actus determinātis. et sicut pater q̄ dictū Arabum nō est vñiversaliter verū. Secundū ostendit nam idem cōs paratiū ad diuersa tene est genū et sp̄es v̄t sunt intermedia in linea p̄dicamentali. Et accipit species vt definit in rōne sp̄eis non in rōne p̄dicabiliū. Quia sic etiā potest esse acc̄dens et p̄prium vt calidū compātū ad ignē p̄prium dicitur et compātū ad sōrē vel platonē accidētē. Idem etiā respectu duorum est genus et accidētē. vt coloratū respectuālbi et nigrū genū et est respectu p̄ume substātie accidētē dicit. Similiter idem potest esse species et accidētē vt albū compātū ad hoc album. vel ad illud hater rōnem species. et compātū ad primā substātiā habet rōnem accidentis. Et similis dicendū est de proprio et accidētē. vt calidū res speciū ignis est p̄prium et respectu sōris accidētē. sed respectu etiā illius calidi species est. Et ita idem respectu diuersorū potest dici propriū et species. His notatis ponitur conclusio responsua

Conclusio. aliqua vñiversalia coincidēt fin rem nō tamē fm̄ rōnem. Prima pars patet p̄ notable dicatum. Secunda pars patet p̄ rōnem ante oppositū. Si hic oritur difficultas vtrū nature rerum fm̄ se sint vñiversales. Et videt q̄ sic. q̄ fm̄ se sint simplices sunt nondū in vñā mō actu nature existentes. ergo cōmunicabiles sunt et fm̄ se vñiversales. Sed in oppositū arguit. q̄ si fm̄ se essent vñiversales nō possent esse particulares neq̄ particularisari et sic similiter si fm̄ se essent particulares nō possent vñiversalari. quia quod fm̄ se est tale cūtēq̄ comparet semp est tale. Ad hanc difficultatē respōdet Albertus q̄ naturē rerum in quadruplici esse p̄siderari possunt. Primo in eē nature simplicis fm̄ se accepte. et nō in respectu et habitudine ad aliqd aliud q̄ ad eius principia essentialia. Et hoc modo de naturis reḡ nūhl vere emiciat nūl qd̄ prīmet ad eas rum definitionē quidētū. Secundū mō p̄nē etiā cōsiderat in rōne sui esse aptitudis ad multa. q̄ qd̄ aptitudo naturā sc̄tē rōne simplicitas sive nature et determinatiois in vñā actu nature. et h̄ mō nature teruz p̄siderare fm̄ se p̄t dici

vles in poña tm. Et tñ pplemētum vniuersalitatē capiunt in intellectu ab intellectu. Errata vltas nō est totaliter in intellectu et ab intellectu sed fundat in natura rei. Tercio accipi pñ ut s̄ in lumine intelligenter cuius sit radij. Et ex hoc hinc & sunt forme intelligibiles et mortue nostri intellectus possibilis de potestate ad acutum. Quarto mō considerari pñ in esse individui determinati per acciūtū individuatu. Et hoc mō particulares sunt generabiles et corruptibiles. Et sic soluit difficultas. Quia natura fm se accepta nec ē vltis nec particularis. Et posset etiā solvi distinctiōem. qz vel illa reduplicatio fm se reduplicat aliquid prīneis intrīsece ad constitutōem nature sive centie rei. Et isto mō nature rez non sunt fm vles. qz vltas non d̄t aliquid qd sit intrīsece de constitutōe centie vel nature. Vel per reduplicare aliquid censualiter pñ naturā rei. Et tunc distinguendū est de vlt. qz pñ dicimū apicitudinē et fm acutū. Si pmo mō dicat sic nature rez fm le sunt vles. Si vero scđo dicat nature reruz nō sit vles fm se imo fm acciūtū ē qz scđo nature rez dicat vles. qz vle fm acutū vltatis acceptū eis accidit.

Dubitat. vtrū omnia vltia in aliquo cōuenientia. Rñdet cu teatrū & quenierū solū in h̄ qd ē pdicari de pñb̄.

Dubitat de cōitabilib⁹ et différētib⁹ generis et drñe. Rñderur cu teatrū & sunt tres cōuenientie et sex drñe. Prima cōuenientia est. qz sicut genus cōinet spēs ita drñia generalis. Pauciores tñ pñtrungs genus qd diuidit. Sed cūda quenieria est qz sicut illud qd pdicat de genere ut genitus est pdicat de eis qz sunt sub ipso. Ita illud qd pdicat de drñia pdicat de pñtris sub ea. Tercia quenientia est qz destruetis genere et drñia destruit si qd sub ipsi sunt et nō ecōtra. Prima drñia est. qz gen⁹ de plurib⁹ pdicat qd drñia diuitiua ipsius. Scđa est. qz genus pñus est suis drñiis diuisiuis et ablato genere auferunt drñe. sed nō ecōtra. Quarta est. qz gen⁹ pdicat in qd et drñia in qle. Quinta est. qz gen⁹ vñiū sim vñiquāqz spēz drñie vero multe sunt. Sexta est. qz gen⁹ nūc sit materie. drñia vero forme

Dubitat de cōitabilib⁹ et drñib⁹ generis et specie. qz sunt tres cōitates et quatuor drñe. Primo quenientia est de plurib⁹ pdicari. Scđa est. qz hora sunt his de qbz pdicant. Tercia est. qz vtrungs est qd ammō totū respectu ei⁹ de qd pdicat. Prima drñia est. qz gen⁹ sub se pñtner spēs. Iz nō ecōtra. Scđa est. qz genus est in plurib⁹ qd spēs. Tercia est. qz genus naturaliter pñus est spē. Iō destructo genere destruit spēs sed nō ecōtra. Quarta est. qz genera de spēb̄ vñioco pdicant. Iz nō ecōtra. Et in textu supaddunt due drñe. Prima est. qz gen⁹ in cōtinentia posteriarū drñiarū abudat a spē. sed in cōtinentia actuali spēs abudat a genere. Scđa est. qz spēs nūc p̄ esse genus generalissimum. et genus nūc p̄ esse spēs specialissima

Dubitat de cōitabilib⁹ et drñib⁹ generis et pñ. Rñdet qz tres cōuenientie et qnqz drñe. Prima cōuenientia est esse pñs ad spēm fm subtiliter pñnam. Scđa ē eq̄liter pñcipari et nō fm magis et min⁹. Tercia est vñiuco p̄ dicari. Prima drñia est. qz gen⁹ est pñus spē. pñru vero posterius. Scđa est. qz gen⁹ de plurib⁹ spēb̄ pdicat pro pñru vero de vna sola. Tercia est. qz pñru quenierū pdicat gen⁹ vero nō. Quarta est. qz pñru inest oī soli et sp. Iz gen⁹ in oī et sp. Iz nō soli. Quinta ē. qz destructa spē destruit pro pñru et ecōtra. Iz destructa spē nō destruit gen⁹ Iz bñ ecōtra

Dubitat de cōitabilib⁹ et drñib⁹ generis et ac-

cidētis. Rñdet qz solū in hoc quenierū. qz de plurib⁹ pdicantur. Sed quatuor ponit textus drñas. Prima est. qz genus naturaliter pñus est qd spēs. Secunda vero naturaliter posterius ē subiecto. Scđa est. qz genus nō pdicat de spēb̄ fm magis et min⁹. sed acciūtū suscipit magis et minus. Tercia ē acciūtū pñmo inē individui. et de ipsiis pdicat etiāqz aliquid posterius ipso. Sz gen⁹ pñmo de spēb̄ qz qd naturaliter pñus ē. Quarta est. qz genus pdicat in qd. acciūtū vero in quale.

Dubitat de cōitabilib⁹ et drñib⁹ drñie et spēi.

Rñdet qz ponuntur due cōuenientie et quatuor drñe. Prima cōuenientia est. qz eq̄liter pñcipant ab his de qbz pdicant et nō fm magis et minus. Scđa est. qz sp̄ insunt his de qbz pdicant. naz ut h̄ textus. sortes sp̄ est rōnalis et sp̄ est h̄. Prima drñia est. qz spēs pdicat in qd. drñia vero in quale. Scđa est. qz dñia generalis de plurib⁹ spēb̄ pdicat. spēs vero de solis individui. Tercia est. qz ablata dñia generali auferunt omnes spēs cōtente sub ea. sed substracta vna illarū spēz non auferit drñia. Quarta est. qz vna dñia bñ cōponit cuī alia ad vniū spēi pñtitūdēm sicut sensitiū et ratione ad pñtitūdēm hoīs. Sed due spēs nō pñponunt ad invicem ut generent alia spēm q̄uis em vna particularis eq̄ vni particulari asino pñmiscent ad muli generatiōem. tamē spēs eq̄na et asina nō pñmiscentur ad generatiōem spēi muliū ue ad constitutionē eius

Dubitat de cōitabilib⁹ et drñib⁹ drñie et ppriū.

Rñdet qz due sunt quenientie et drñe. Prima quenientia est. qz eq̄liter pñcipant ab his de qbz pdicant. Scđa est. qz sp̄ insunt spēb̄ et individui qbz insit. Prima drñia ē. qz dñia generalis de plurib⁹ spēb̄ pdicat. ppriū pñ de vna sola spē. Scđa est. qz ppriū quenierū pdicat. drñia vero generalis nō

Dubitat de quenientia et drñib⁹ drñie et accidētis. Rñdet qz sunt due cōuenientie et tres drñe. Prima cōuenientia est. qz de plurib⁹ pdicant. Scđa cōuenit drñe as omni acciūtū inseparabili. qz nō separant pñriū subiectis. Prima drñia est. qz dñia pñtner et nō pñtner. acciūtū vero qdām mō cōinet et pñtner. Scđa est. qz acciūtū suscipit magis et minus. drñia vero nō. Tercia est. qz drñie pñtnerie nō sunt pñmisibilis ad invicem. Iz acciūtū pñtneria bñ pñmiscentur

Dubitat de cōitabilib⁹ et drñib⁹ spēi et ppriū.

Rñderur qz sunt due cōuenientie et quatuor drñe. Prima cōuenientia est de se invenient pñdicari. Scđa est. qz eq̄liter et non fm magis et minus pdicant. Prima drñia est. qz spēs aliquip̄ esse genus aliaz spēcierū. ppriū vero nō p̄ esse nisi vñiū spēi. ppriū. Scđa est. qz spēs naturaliter pñ est pñriū. Tercia est. qz spēs acutū p̄ se inest individuo. Iz ppriū adest pñtner em aliqñ. ut sortes sp̄ est h̄. Iz nō sp̄ acutū rider. Iz sp̄ sit rōbilis. Quarta est. qz h̄nt definitiōes differentes.

Dubitat de cōitabilib⁹ et drñib⁹ spēi et accidētis. Rñderur qz solū cōueniunt in hoc. qz de plurib⁹ pdicantur. Sed tripli differunt. Prima est in mō pdicāti. Scđa ē qz individui vñiū soli spēm pñcipiat. sed tene pñcipiat plura accidētis. Tercia est. qz spēs prior est suis individui. accidētis vero est posterius. Alia differentia est. quia spēs nō pdicat fm magis et minus sicut accidens

Dubitatur de cōmunicabilib⁹ et différētib⁹ proprii et acciūtis. Respondeat qz sunt due cōuenientie et tres drñe. Primo quenierū ppriū et acciūtū inseparabile. qz subiecta eoz nūc s̄ sine ipso. Scđa quenierū. qz sp̄ omni et soli insit. Sed ppriū differunt. qz ppriū vñiū soli spēi cōuenient. acciūtū

Predicamenta

Vero pluribz. Scđo differunt. qz p̄p̄lū p̄dicat p̄uersum. accidens vero in se p̄p̄lū nō. Tercio differunt. qz accidens p̄dicat s̄m magis & minus. p̄p̄lū vero nō. Et sic p̄ de cōstatibz differentes p̄dicabiliū. Et ut dī Por. plures alie p̄nt assig-
nari. Iz q̄ dēcē s̄t sufficiunt ad distinctiōem p̄dicabiliū h̄ndam

Ad rōnem ante oppositū dī q̄ illa ratio bñ probat q̄ non coincidit in idem re & rōne. Et haec de ques-
tione. & p̄p̄lū de totali libro Dorphitū

Præstotelis

ta ad duo p̄dicamenta restringunt ad subam. sc̄z & ad accidens. Et hec duo in aliq̄ uno qd̄ est subiectū huius scientie cōueniunt ut in hoc qd̄ est dicibile incōplexū z̄. Et sic p̄ deces p̄ma genera sub una scia veniunt p̄ quāto cadūt sub rōne cōmuni subiecti attributōis huius scientie

Conclusio. de p̄dicamentis est scientia ratio-
nalis distincta ab alijs p̄tibz logice. Qz sit scia p̄z. qz habet
subiectū p̄p̄tates principia & pres. subiectuas qz sc̄i
ri p̄t. Habet enim subiecto ens dicibile incōplexū ordinabile
in genere s̄m sub & supra z̄. Etiam habent pres subiec-
tuas qz decē p̄dicamenta q̄ distinguunt s̄m diuersos mo-
dos p̄dicandi sumptos a diuersis modis eēndi. ḡ de eis est
scia. Qz aut̄ sit rōnalis scia hoc p̄z. qz p̄dicamenta acceptū
put cadūt sub rōne dicibilis incōplexū ordinabilis in genere
s̄m sub & supra s̄m & substat vocis talē ordinē scianti Hmōi
aut̄ ordo si est in rebz n̄lī potentialis tm̄. sed est p̄plerū ab
intellectu vel a rōe. iō voces hmōi ordinē scianti sunt vo-
ces sede intentōis immediate ens rōis scianti. ḡ est scia rō-
nalis. Qz vero sit distincti satris p̄z. qz h̄ subiectū attribu-
tions distincti ab alijs p̄ sua p̄ncipia. ḡ etiā illa scia est ab
alijs distincta. Uli p̄p̄re loquendō scia capit vnitatē subiecto
& distinctiōem vel diuersitatē a p̄ncipis capit. Quia ra-
dix vnitatis scia est vnitatis subiecti. Iz radix diuersitatē s̄t
p̄ncipia. Pōtest tñ dici q̄ scia capiat diuersitatē a subiecto
inquantū p̄ncipia sunt in eo inclusa.

Dubitat p̄mo de fine huius scie. dī q̄ cuz hec sit
speculativa finis intrisicus eū ē cōplera cognitio subiecti
ipius in se & suis p̄tibz & p̄p̄tates. Sed finis extrisicus iō
mediator ē ut cognita ordinarōe vniū ad alterz accipiat re-
ta p̄positio in forma enūciationis. Et finis remotior est. ut
enūciationes cōplete colligant sub forma argumentationis
p̄ quā accipit notitia ignotū complexi

Dubitat scđo de mō p̄cedēdi hūlus scientie
Rūt & triplex ē h̄ triplicē modū notificādi. s. definitiō dis-
tinctiōis & argumētatiōis. Excepz em p̄positio nō est prop-
ter subiecto. sed p̄pter discipulū ut facilius adducatur.

Dubitat tertio. an hec scia teneat modū scie
vel artis. Rūder dñs Alb. & verunq̄ modū tenet. Proce-
dit em p̄ modū scie in hoc & p̄siderat subiectū & eius pres
p̄ncipales demāndo p̄p̄tates q̄ eis ins̄t p̄ncipia huius
scie. Sed tenet vñ artis in hoc & colligit multa p̄ncipia &
documenta tendēta ad vñ finē cognitōis s̄m ordinationē
p̄dicabiliū s̄m om̄e genus. Sicut in arte tradunt multa p̄
cepta ad vñ finem. sc̄z ad opus ordinata

Ad ratōdes ante oppositū. Ad p̄mā rñd̄z Alb.
q̄ p̄dicamenta p̄nt dupl̄ p̄siderari. Uno ut s̄t nature qd̄
dā & pres entis. & sic cognitio eoz p̄n̄z ad naturale p̄mā
Et isto p̄siderata nō h̄n̄ p̄ncipia formalia & vniuersa. sed
bñ h̄n̄ p̄ncipia effectiva & finalia & p̄ponunt qdāmō ex ac-
tu & potētia. Iz non ex genere & dr̄na. Iō p̄t habere defini-
tionē h̄n̄ modū definitiōis qd̄ditarū. p̄nt etiā a posteri
rori delēnbi. Alio p̄nt p̄siderari ut s̄t dicibilia incōplexa
ordibilia in ḡne s̄m sub & supra. put stat sub vocibz talē or-
dinē sciantibz. Et hoc mō h̄n̄ p̄ncipia et p̄p̄tates de ip̄s
demāndabiles q̄ mō p̄siderant a logico. Et p̄ h̄ solū sc̄da rō-
et etiā tercia. Iz em suba & q̄p̄tatas z̄. s̄t voces p̄me int̄-
tionis. nō tñ h̄ p̄siderant res sciant p̄ ip̄s voces s̄m suū ex
reale & s̄m p̄p̄tates reales et p̄ncipia realia. Iz p̄siderant
ve stant sub vocibz finibz ordine subiectibiliū et p̄dicabiliū
s̄m diuersos modos p̄dicāti. iō p̄sideratio eoz hic habuit
rōnalis est. Ultima rō solū ex dictis

Ista initū li-
bri p̄dicamentoz. Tresto. Querit p̄o
Utrū de p̄dicamentis si scia rōna-
lis ab alijs p̄tibz logice distincta.
Arguit p̄mo q̄ nō s̄t scia. qz scia ha-
bet p̄p̄la p̄ncipia & p̄cās rei scie. Iz
p̄dicamentoz nō s̄t p̄ncipia neq̄ cā-
eli s̄nt oīm rex p̄ma p̄ncipia. ḡ de ip̄s nō est scia. Scđo
mō sic. oīs scia h̄tēt p̄ definiatōis cui⁹ medītū est definitō
sed p̄dicamentoz nō est definitō. qz nō s̄t p̄posita ex genē
re & dr̄na. ḡ nec definiatō. & per ip̄s neg. scia. Tercio. q̄
de ip̄s nō est scia rōnalis. qz decē p̄dicamenta sunt decē vo-
ces p̄me int̄tōis decē p̄ma p̄ncipia rex p̄ntes. utbz Boe-
tius. ḡ de ip̄s est scia realis & nō rōnalis. Quarto. q̄ nō
s̄t distincta ab alijs p̄tibz logice. qz decē p̄dicamenta s̄t dici-
bilia incōplexa. sed de dicibiliū incōplexo determinatiū est in li-
bro Por. ḡ ista scia nō distinguit p̄tra sciam p̄dicabiliū.

In op̄situ est autoz̄as Trestorelis
Sciendū p̄mo. q̄ vi supra dcm̄ est Rō q̄ est
virtus aīe nostre vñū cū alio p̄p̄lectēs & ex vñ in aliud dis-
currēs nō p̄t deuenire ad instrumentū illud p̄ qd̄ cognitio
ignoti accipiat p̄ nouū n̄lī tribz acitibz. Quoz p̄mus est ordi-
nare vñū ad alterū. scđo est ordinate p̄ponere. & tertius ē cō-
posita colligere sub forma argumētatiōis. Primus actus
req̄t duo. p̄mo req̄t cognitio rōnē p̄dicabiliū q̄ sunt
rōnes ordinādi p̄dicabiliū in cathegoria. qz ordiare nescie
q̄ rōnes p̄dicabiliū ignorat. Et hec cognitio sufficiēt tra-
dita est in libro p̄dicabiliū Por. ybi dās definitōes inten-
tionū illaz q̄ importat ordinē vñū ad alterū s̄m rōem pre-
dicabiliū & subiectibz. Scđo tequit ille actus ordinationez
ip̄am vñū ad alterū s̄m rōem generis dr̄ne sp̄i p̄p̄i vel
accitibz. vñis vel p̄icularis. p̄dicabiliū vel subiectibiliū. Et
hec ordinatio tradit in isto libro p̄dicamentoz. Et sic parz
ordo & distinctiō huius libri ad altos libros logice

Sciendū scđo. q̄ ad sciam ignoti p̄ notum
non deuenit nisi p̄ inq̄sitōem. inq̄sitō aut̄ nō sit nisi p̄ p̄mo/
nē impositū ad sciantibz. Ex q̄ sequit q̄ ordiatio p̄dicabiliū
s̄m sub & supra q̄ int̄dēt in hoc libro nō p̄t determinari n̄t/
si s̄m & p̄dicabiliū h̄ sub voce scianti. Rebi em in inq̄sitōne
noti vñ nō possum̄ eo q̄ neq̄ finite s̄t neg. p̄ntes nob. Iō
vocibz tanq̄ signis p̄ rebz vñm. Et ita p̄dicabiliū p̄side-
rare optet vt vocibz scianti. Propter qd̄ dī Boet⁹ q̄ hec
scia p̄dicamentoz est de decē p̄mis vocibz decē p̄ma rerū
genera sciantibz. Et ex isto notabili patere p̄t qd̄ sit subiec-
tu attributōis istius libri. Est em ens dicibile incōplexuz
ordinabile in genere s̄m sub & supra. put stat sub voce tales
ordinē scianti. Et sic p̄z q̄liter ista est una scia vnitate sub/
iecti attributōis cui⁹ pres accipunt s̄m diuersos modos p̄/
dicādi. Quenātes sube & accitibz. & nouē generibz accitibz de
prima suba. P̄z vñterius q̄liter multitudō in finita p̄dica-
bilū & subiectibiliū restringit ad decē genera. Et decē gene-

Folio

卷之三

Qui uoca dicunt. quorū nomē soluz est
cōe. fīm nomē vero substātie rō diuersa
ut aīal hō t̄ qđ pīngit. Hox em̄ solum
nomē cōe est. fīm nomē vero substātie rō diuer-
sa. Si qđ em̄ assignet quid vtrūq; eoꝝ sūt. quo
sint animalia. ppriam assignabit vtrūq; rōem

Querit. Utrum definitio equinocoꝝ sic bñ assignata in qua dicitur. Equoꝝ dicuntur quoz solū nomē est cōmune. et fin illud nomē rō substātie diuersa ē. Arguit qz nō. qz vel dat ista definitio de re vel intentōe. nō de intentōne. qz intentō nō est equoꝝ. neqz de re. qz logicus non cōsiderat res. sed rerū secundas intentōes. Scđo sic significatio est forma nomis a qua hz nomē qz sit nomē. Sed mutata forma aliquius mutat illud cuius est forma. qz impossibile est idē nomē plura esse. et p̄ p̄s male dī quoꝝ soluz nomē cōe est. Et si firmat hec rō. qz signū relatiue dī ad signatum. ergo signato variato multiplicatis signū qz est noſmen. Leroio scđ. si illa dī definitio esset sufficiens. seq̄r̄t qz trās tendētia et individua rō. que rōem non habent nō essent equoꝝ. Sequereſtia qz nullū verbū esset equocum et qz acti dentia equocū noſ posſent ſcarti ꝑ nomine. Ita ſunt falſa. g.

In oppositū est phus in littera

Sciedū p̄mo q̄ in hoc libro agit de ordīa
bili in genere rōne p̄dicabilis et subiectibl q̄ qdē oīdo gno-
sci nō p̄ misi scīat cui p̄uenire p̄t rō p̄dicabilis p̄prie dicit q̄
sol vniuocis & denoīacis p̄petit & nō equocis. iō necāris
habuit Aristo, p̄misterie qd̄ sit equocum quid vniuocum
quid denoīacum

Scindū est secundo. q[uod] p[ro]p[ter] vniuocū sit an eq[ui]uocū. sicut vnu est an multa. T[em]p[or]e q[uod] p[ro]ma reducio o[mn]i p[er] dicamētoꝝ est ad ens q[uod] equoꝝ pdicat de ip[s]is. t[em]p[or]e reg[ular]e reducio est eoꝝ q[uod] sunt vniꝝ coordinatoꝝ ad p[ri]muꝝ gen[us] illiꝝ coordinatoꝝ q[uod] vniuocē pdicat de illis. t[em]p[or]e tercia reducio ē acciditū ad subam de q[uod] pdicant denotatiuꝝ. Iō p[ro]p[ter] p[ri]muꝝ sit definitioꝝ equoꝝ definiri vniuocōꝝ. t[em]p[or]e definitioꝝ vniuocōꝝ definitioꝝ denotatiuꝝ. Alia cā p[er] assignari. q[uod] p[er] extirpādaſſit vicia q[uod] inferēde virtutes. Iō p[er] p[ro]p[ter] se exp[er]tie de equoꝝ q[uod] p[er] extranea p[ro]p[ter] interioꝝ q[uod] nullū equi uocū equoꝝ dicitur de aliobz p[ro]p[ter] p[er] dicari potest.

Sciendū tertio q̄ res equoce sc̄ate p̄ aliquid
nomē in solo noīe p̄ueniunt; id dicitur equoce q̄st̄ ex eq̄ nomē
h̄nt̄es. Ob h̄spōnit in definitōne quoq̄ solū nomē est cōē Et
io cōitā p̄onit in definitōne dicunt̄ et nō s̄t̄ q̄s. res equoce
sc̄ate in solo noīe p̄ueniunt z nō in aliq̄ eē. Ellā cā h̄i cō/
ter assignat̄ q̄ logie oīa s̄līderat referēdo ad dicit̄ si ad eē

Scindū q̄to. q̄ melius d̄r in definitōne so-
lū nomē & sola vox. q̄ equocatio iā p̄supponit relatōnem
vocis ad actū scandi. vox autē nō importat talē relatōnē. s̄z
nomē illā d̄t. Nōmē em̄ est vox ad actū scandi relata. ideo
nomē a notamie d̄r. q̄ rem notificat p̄ suā ficationē. Et nō
accipit nomē p̄p̄te. vt sc̄z distinguat cōtra alias pres orōis
sed cap̄t p̄ om̄i voce significatiua ad placitum

Scindū quinto q̄ in noīē rep̄ duplex for
ma. sc̄entialis 2 acc̄entialis. Es̄entialis forma est cōpositio
vocis ex līs 2 syllabis 2 acc̄etu. Et non p̄t variari h̄mōt
forma qn̄ mutat nomē. Sed acc̄entialis forma est fratio
rei q̄ nomini p̄uenit ad placitū imponentis. Et hec forma
q̄ acc̄entialis est p̄ multipli variati noīē remanente uno fīm

Sciendū sexto. q̄ in definitiōne ponit 7 km. il
lud nomen. qz aliq̄ pnt bn vniuocari in aliq̄ noīe cōl q̄ tñ in
aliquo specialiori nomine equocant. sicut illa q̄ equocant in
hoc noīe cantis vniuocans in hoc nomine corpus.

Sciedū septimo q̄ in definitione non acci-
pit rō, p̄ definitione qđditaria, sed capis pro quacūq; nor-
ficatione que est maioris declaratiōis q̄ sit nomē p̄ se sum-
ptū. Et ita individualia et transcedentia bene habēt rationēz.
Prec accipit substātia ut distinguit contra accidēs, sed acci-
dit p̄ omni eo cui nomē imponit. Pro quo aduertendū
q̄ in nomē duō sunt, sc̄ illud cui nomē imponit, et illud di-
citur substātia nomis, et erit illud a quo nomē imponitur,
et illud est qualitas nomis q̄ quā distinguit vnu nomē ab
alio. Si ergo substātia nomis nō sit vna nomē est equivo-
cum. Est tamē aduertendū q̄ in aliqbus equocis rō sub-
stantie est simpliciter diuersa, et hec dicuntur equivoca a cas-
tu quod cōtingit quando nomē plura significat pluribus
rōnibus eque p̄mo. Sed in aliqbus equocis contingit q̄
ratio sube nō est penitus diuersa neq; etiā simpli vna sed
aliquo mō, sc̄ vnitate analogie seu p̄positionis. Sed dī
uersa eo q̄ p̄cata talis nomis non p̄cipiant rōnem noīs
eque primo, et hec equoca dicunt analogia. Et a Boetio
vocant equoca a p̄silio eo q̄ inter p̄cata ē ordo et habitudo
aliqua p̄ter quā nomē p̄mo fecit vnu et inter alia sīm p̄p-
ortionē quā habet ad primū. Et in definitōe equivocoris
illa dictio diuersa vtrāq; diuersitatē cōprehēdit. Et sic p̄
dicta definitio de oībus equocis daf. Et hoc satias parz per
exemplū ph̄i qđ est de equoco a cōsilio

Conclusio. Pdicitia definitio equocorum est bñ assignata; hoc satis pater p dicitur in corpe questionis. Et pterea pbari p cōditiones bona definitionis

**Rationes an oppositus solvantur ex dictis
dempta confirmatione adiqua dicitur duplex est signum, scilicet
naturaliter et voluntarii. De naturali procedit ratio, sed non de volun-
tario. quod id per esse signum voluntarii plurimi. Autoritas
post oppositum est pro dictis**

Aniiuoca vero dicunt̄, quoꝝ nomē cōmune
est. et fin nomē eadez substātie rō: vt aīal homo
atq; bos. cōmuni em̄ nomie vtraq; aīalia nun
cupant̄: et substātie rō eadem Si quis em̄
assignat vtriusq; rōem quid vtrūq; sit. quo sinc
animalia eandem assigabit rōem Denoia/
tiua vero dicunt̄ q̄cunq; ab aliquo solo differē
tia casu fin nomē habet appellatōem. vt a gram
matica grāmatis. a fortitudine fortis

Querit **U**trum definitiones vniuersorum et
denominatorum sunt bene assignatae, in qz pma d^r. **U**niver-
sa s^tis quoⁿ cōc est z rō sube fm illud nomine eadez, et
in secunda d^r. **D**enominationa dicunt qz cung ab aliquo soz
lo casu differentia sunt, z fm illud nomine habet appellatione

Predicamenta

Arguit p̄mo p̄tra p̄mā. q̄ nō valet. q̄ om̄e nomē imponit a forma. sed diuersaz rep̄ diuersae sunt forme. q̄ diuersarum rep̄ diuersa sunt nomia a formis eaz̄ imposta. et p̄ sequens multe res nō p̄nt vno noīe significari. Secundo arguit p̄tra scđam. q̄ in ea p̄dicas vlt̄ r̄sumptū. s. quecūq; q̄ est falsa. Tercio sic abstracū solam formam significat. cōcretū vero formā z subiectū ergo non differit solo casu. In opositum est p̄t̄bus in texu.

Sciendū primo q̄ particule in definitōne vniuocoz posite proportionabiliter debet exponi sicut in definitione equocoz expositae sunt. Quare autē ponit definitio vniuocoz z quid q̄ definitū intelligit. z quare p̄dicta definitio daf̄ de vniuocis vniuocatis. hec om̄ia parent in sumis multis. ideo pro nunc supponuntur.

Sciendū scđo. q̄ sermones significatiui. q̄ ad nos finiti sunt z res infinite. iō necesse est plures res vno nomine significari. Qn̄ q̄ plures res cōueniunt in alīq; vna natura z eq̄litter ab illis p̄cipiatā tunc vniuocē significari possunt p̄ vnu nomine. Exemplificat p̄hs sicut h̄o et bos vnu uoce sc̄ant p̄ hoc nomine aīal quod imposta est ad sc̄anduz forma eq̄litter reprez̄ in h̄oē z bouē. ideo sicut nomine est cōēita z rō explicās nomis substantiā nominatā erit cōis eq̄litter virtuz̄ sc̄iz hominī z boui. Ideo de terribus q̄ si q̄s affigunt virtuz̄ sc̄iz rōnem sc̄iz hoīs et bouis fm̄ q̄ animalia sunt et nō fm̄ q̄ homo z bos cāndē assignabat virtuz̄ sc̄iz rōnem. Et silt dicere de sorte z platonis in hoc noīe homo. et sic de oīibus alijs vniuocis. Et in hoc oposito mō se h̄n̄ vnu uoca z equoca. Pro declaratiōne definitōis denoīatiuoꝝ.

Sciendū tertio. q̄ dt̄ Pr̄scianus oēs p̄positiones trāstūlē sunt. ideo cū dt̄ denoīatiū p̄ istā p̄pōem de. significat trāitus nature denominatiōis ad naturaz̄ des nominatā. Et q̄ trāitus req̄rit diuersitatē realēz extirse eam. ob hoc ad verā denoīationē rec̄ritur q̄ natura denoīiūnās sit realiter disticta a natura denoīata z sibi extirsecus applicata. Et sic denoīatiū dt̄ quasi de aliena natura nominatiū. Et quo p̄t̄. q̄ t̄zū in substātialibz̄ rep̄terat nomine cōcretū z abstracū. nō tamē est ibi vera denoīatio. sed est solū similitudinaria sive fm̄ vocē. Seçt̄ur vlt̄erius q̄ p̄prium non p̄dicat de suo subiecto vera denoīationē. q̄a p̄prium nō sc̄at naturā extirsecus applicatā suo subiecto. Et est cōsiderandū q̄ denoīatiū definitiū in plurali nū enero p̄pter multitudinē nūeralē eoz̄ que p̄ nomine denominatiū iūnū importans sive p̄pter multitudinē accidentiū q̄ de eosdem subiecto denoīatiue p̄nt̄ p̄dicari. Ponit etiā in definitōne dicunt. q̄ quicqđ logicus considerat referat ad dici et non ad esse. Et cū addit̄ quicqđ. non dt̄ teneri distributiue sed infinite. Et ponit p̄pter multitudinē infinitā accidentiūz a q̄bus fit subiecti denoīatio. Sz̄ p̄ hoc q̄z ab aliquo de signat abstractū sive p̄ncipale sc̄ans formā accidentalē ab solute nō vt in subiecto. Unū dt̄ Aquicena sexto naturaliū q̄ intellectus acciūtis est absolutus q̄uis esse eius sit depen̄dens. ideo nomine sc̄ans formā accidentalē non sub esse q̄d h̄z in subiecto vocat nomine absolutū sive abstractū vel p̄ncipale. Sed cū dt̄. solo casu differētia sunt. p̄ casum intelligit inflexio vocis sive cadētia in fine dcōnis. que q̄dem cadētia est signū cadētia in mō sc̄andi. nō diuersitas in fine dcōnis z nō in principio est signū cadētia in mō sc̄andi. nō in re significata quo distinguunt cōcretū z abstractū. Ecōtra vero cōueniētia in fine dcōnis et diuersitas in principio est signū diuersitatē in re significata z nō solū in mō significā

Arrestotelis

di. Per hoc autē q̄ in definitōe v̄z halent denoīatiū habitus extirsecus applicatus denoīato fm̄ quē denoīatur. Sed p̄ hoc q̄ dt̄ appellatōem denoīatū pulsus vnuis nature ad alīz terā que p̄ ea formaliter denoīatā. Et sic ibi multa pellū tur in vnu. Et hoc modo etiam per similitudinem quādam om̄ne nomine cōmune dicitur appellatiū. quia in eo multa pelluntur in vnu.

Lōclusio p̄ma. definitio vnuocoz est sufficiētē assignata. Hec cōclusio patet p̄ declarationē p̄trium definitionis. z etiā p̄ cōditiones bone definitōnis. Nec determinat hic Arresto de multivnuocis z diuersivnuocis sicut de vnuocis z equocis z de denoīatiūis. q̄ illoꝝ rōnes nō cōferunt ad cognoscendū ordīnē p̄dicamētō.

Conclusio scđa. definitio denoīatiūoꝝ est sufficiētē. patet p̄ condītōes partīi eius. Patet etiā altū de. q̄ ad veram denoīationē tria exigunt. Primū est. q̄ natura denominans sit realiter distincta a denoīato z sibi extirsecus applicata. p̄pter q̄d ibi nō est vera denoīatio homo est humanitas. Scđm est. q̄ natura denominans sit cadētē sc̄ata p̄ nomine denoīatiū. Unde ibi nō est vera denoīatio. homo est alēdo. et in similibz. Terciū est. q̄ denoīatiū z denoīatās sive p̄ncipale cōuenient in principio vocis z differant in fine. Propter cuius defecū studiūs nō denoīatur a virtute saltem fm̄ vocem. Icer ibi sit de noīatio fm̄ rem. De hoc clarius hales in summulis vide ibi. Sed q̄ ista tria sufficiētē explicant p̄ denoīatiūoꝝ definitōem. ergo ipsa est sufficiētē.

Dubitatur primo. de multitudine denominatiūoꝝ. Ad dubium r̄detur. q̄ triplicia sunt denominatiūa. Quedā sunt denoīatiūa fm̄ rem tm̄ in q̄bus les forma cōcreti naturaliter p̄uenit a forma abstracti. z nō est cōuenientia in principio dcōnis. z sic studiosus dt̄ a virtute. Alia sunt denoīatiūa fm̄ vocem tm̄. que sc̄iz cōueniunt in principio vocis z differunt in fine. z tm̄ non importat alienā natūram extirsecus applicata subiecto. sicut cum dt̄. homo hu manus ab humanitate. Alia sunt denoīatiūa fm̄ rē z vocē sumul q̄bus. s. p̄ueniūt tres cōditōes p̄s posite. sicut lūne. alīb. nigrū. Et de istis daf̄ p̄ns definitio denoīatiūoꝝ.

Dubitat scđo. quare grāmatiūs dt̄ abstractū deriuari a cōcreto cum logicus dicat oppositū. Ad dubium r̄detur q̄ causa est. q̄ grāmatiūs considerat in flexiones dcōnū magis ex p̄te vocū q̄ ex p̄te rerum sive cōceptū. Et q̄z dt̄ iūstū addita eia tunc sit iūsticia dt̄ ipse iūsticiā deriuari a iūsto Logicus aut̄ inflexiones vocū attēdit ex p̄te rerum z cōceptū. q̄ nō refert vocem ad rē nisi mediante conceptu. Et q̄ p̄ceptus nōis abstracti simplex est z absoluſus. cōceptus vero cōcreti cōplex⁹ z dependēt ob hoc dt̄ cōcretūz̄ deriuari ab abstracto. Ellia cauta est. q̄a logicus magis intellectualis est q̄ grāmatiūs. Et q̄ cōcretū nobis notius est q̄ abstractū. quia magis sensibilē est. ideo dt̄ grāmatiūs abstractū deriuari a cōcreto. Et q̄ nō men abstractū simplicius est. ideo dt̄ logicus ab abstracto deriuari concretū tanq; cōpositū a simplicitōi

Ad rationes ante oppositū. Ad primā dicitur q̄ diuersaz̄ rerum inquantū diuersae sunt diuersae sunt formē specificē. z diuersae rōnes. et etiam diuersa noīa ab illis rōnibus imposta. Uel si sit vnu nomine erit equiuocū. nihil tm̄ p̄t̄ter diuersarū rep̄ esse vnu formā cōmē generētā eq̄litter z fm̄ eandē rōnem ab illis p̄cipiatā a qua forma cōp̄ vnu nomine cōē imponi. Alle rōnes solute sunt ex dicitis

Dñi (q̄ dicunt) alia q̄dem s̄m cōplexionē dicunt. alia vero sine cōplexione. Ecea (q̄ s̄m cōplexionē dicunt) sunt vt hō currit. hō vnit. ea vero (q̄ sine cōplexione dicunt) sunt. vt hō bos. currit. vnicit. Ex q̄ sunt. alia de subiecto q̄dā dicunt in subiecto hō nullo sunt. vt hō de subiecto q̄dā dīr vt de aliq̄ hoie. in subiecto hō nullo est. Alia aut in subiecto q̄dem sunt. de subiecto aut nullo dicunt. In subiecto esse dico qdā cū in alio sit. nō sicut qdā pars. et impossibile est esse sine eo in q̄ est. vt qdā grāmatīca i subiecto q̄dē ē in aia. de subiecto hō nullo dīr. et qdā albū in subiecto ē corpe. ois em̄ colorī corpe est. de nullo aut subiecto dīr. Alia hō et de subiecto dicunt et in subiecto sunt. vt scia in subiecto q̄dē ē in aia. de subiecto hō dīr vt de grāmatīca. Alia hō neq̄ in subiecto sunt neq̄ de subiecto dicunt. vt aliquis hō vel aliquis equ⁹. nihil enim horū neq̄ in subiecto ē neq̄ de subiecto dīr. Si p̄lrauit q̄ sunt individualia et numero singularia de nullo subiecto dicunt. i subiecto aut nihil ea p̄hibet esse. qdā em̄ grāmatīca in subiecto est.

Vando altere de altero p̄dicat vt de subiecto. q̄cūq̄ de eo (q̄d p̄dicat) dicunt. oia etiā de subiecto dicunt. vt homo de qdā hoie p̄dicat. aial vero de hoie: ergo et de qdam homine aial p̄dicabat quidam enīm homo etho/mo est et animal. Diverſorum generū et non subalternatum positorū diuerſe sunt spēs et differētie. vt animalis et scie Animalis quidem differētie sunt vt gressibile volatile bipes. Scietie veronulla harū ē. neq̄ em̄ scientia a scia differt in eo qdā bipes est. Subalternorum vero generū nihil p̄hibet easdē esse differētias superiora em̄ de inferiorib⁹ p̄dicat. Quare q̄cūq̄ predicationi fuerint dīne eadem erunt et subiecti.

Queris. vtrum due regule ante p̄dicamenta les sint vere in qua p̄ma dīr. Quando altere de altero p̄dicat vt de subiecto quecūq̄ de eo q̄d p̄dicat dicuntur etiam omia de subiecto dicunt. Scđa est. diuerſorum gen̄, et nō subalternatum positorū diuerſe sunt spēs et differētie. Arguit p̄mo p̄tra p̄ma q̄ nō valet. q̄ nō se q̄tut. sortes est hō et hō est spēs. q̄ sortes ē spēs. et tū ar/guitur p̄ illā regula. Scđa ar/p̄tra scđam regula. q̄a corpus est spēs substātie et q̄titatis. Et silt scia ē spēs qualitatī et relatoī. Et etiā quadratū dr̄stia est figura et numeri. q̄ diuerſorum generū et nō subalternatum positorū eadē sunt spēs et differētie. In oppositū est p̄bs.

Sciendū p̄mo q̄ phs p̄mam diuīſionē. Scđ eoz q̄ dicunt alia q̄dem cum cōplexione dicunt. alia vero sine cōplexione ponit ad cognoscendū distinctionem eoz q̄ in p̄dicamento ordinari p̄t ab his qnō p̄t. Vbi

aduertendū est q̄ incōplexū ad intellectum ī implicere fertur q̄ vnius simplicis rei intuitius est. et id etiā ordinabile in genere vt dicibile aut subicibile. S̄z cōplexū ad intellectū cōpositū vel diuīſum refert q̄ est vnius rei in alia vel ab alia intuitius. Ideo cōplexū nō est ordinabile in genere. qz nō fecit naturā vna vel si vna natūram fecit nō tū ea fecit sub uno simplici p̄ceptu. id rōem dicibilis vel subicibilis habere nō p̄t. Et est hic aduentū q̄ q̄uis oēs res dē se incōplexū sint in cōpositio nem forme cū materia vel p̄dicati cū subiecto nō cōpre hendit intellectus noster nisi p̄ vocū cōplexionē. Que qdē cōplexū nō est in rōp̄a eo q̄ vna res est in alia vel diuīſa ab alia sine nota cōpositōis vel diuīſionis. S̄z intellectus noster hec designare volens sine tali nota exp̄licare nō p̄t. Ex quo p̄t qualiter hec diuīſio deseruit ad cognitōrem p̄dicamento p̄.

Sciendū scđo: q̄ ad cognoscendū ea q̄ sunt ordinabile in genere substātie et q̄ in generib⁹ accidentiū. et etiā ad cognoscendū distinctione substātias vles a p̄icularib⁹. Et silt accidētie vla a p̄icularib⁹ ponit scđa diuīſis q̄ q̄drumēbris est et reducit ad binēbris hoc mō. Quia oē qdā est aut est suba aut accūs. Si p̄mū. hoc ē dupl̄. vel est suba vls et sic est p̄mū mēbrū. vel est substantia p̄icularis. et sic est quartū mēbrū. Si sic accūs. hoc est dupl̄. vel est vle vel p̄ticularare. si p̄mū sic est tercū mēbrū. si scđm. sic est scđm mēbrū.

Sciendū tertio: q̄ dici de subiecto in ppo/sitro est dici p̄ se et directe de inferiori. Ex quo sequitur q̄ nullū individualia de subiecto dīr. id dīr textus simpliciter ē vlt̄ et individualia de nullo subiecto dicuntur. Nihil aut p̄hibet ip̄a in subiecto esse qdā intelligit de individualiis accidentiū. Est etiā aduentendū q̄ esse in subiecto sic de finitur ab Aresto. q̄ est esse in alio nō sicut qdā ps ei⁹ et impossibile est ip̄m ēē eo in quo est. Et illud soli accidētiū p̄uenit qdā p̄sequitur ecōplerū substātie. et nō est ps ei⁹ neḡ p̄t ee sine subiecto qdā est suba. Ex quo sequitur q̄ scđa suba nō est in p̄ma vt accūs. q̄ est cā formalis ee p̄me substātie. Et iō l̄ sit in p̄ma. nō tū h̄z ēē a p̄ma. Et dīr eo z̄ q̄ sunt et nō dicunt. q̄ in ea cōpendium aliq̄ q̄b̄ nō p̄uenit p̄p̄ie p̄dicari. Et si q̄raf qualitas sic scđa diuīſio. Respondebat venerabilis dñs Albertus q̄ silis est diuīſionis generis in suas spēs. Et si obijcas q̄ subiectum nō accipit vnuoce in illa diuīſione. q̄ nō p̄t ee diuīſio generis. Respondet Albertus q̄ bñ est vna cōis rō substātie p̄ueniens subiecto accūs et subiecto scđe substātie. s̄z specialis rō nō est vna. In hoc em̄ est vna cōis munis rō. q̄ vtrūq̄ substat p̄dicato quantū ad ee exiſtentie qdā est vltimū in natura. Accēs em̄ et scđa suba in p̄ma vt in subiecto existunt. S̄z rō specialis nō ēyna q̄ scđa suba nō h̄z ēē actuale a p̄ma. licet s̄m qdā hocha beat a p̄ma. S̄z accūs h̄z esse in p̄ma et a p̄ma. Et sic p̄t q̄liter hec diuīſio valet ad cognitōrem p̄dicamento p̄.

Sciendū q̄rto. q̄ p̄ma regula cognoscit q̄ sunt ordinabile s̄m sub et supra in eadem linea p̄dicamentali. q̄ q̄cūq̄ sub spē p̄tinent etiā p̄tinent sub genere illius. et etiā q̄cūq̄ sub genere inferiori continetur etiā continentur sub genere superiori p̄t. ad generalissimum ascendendo.

Sciendū quinto. q̄ p̄ma regula vniuersaliter veritatē h̄z si p̄ma p̄p̄ie ordinata sit. Et in scđa si essentialis p̄dicatio. Nā eo mō quo subiectum p̄ponis

Predicamenta

scđe pdicantur de subiecto pme illo eodem modo pdicatur de subiecto pme. vt ho est albus. albū est coloratus. ergo homo est coloratus. Sortes est homo. ho est animal. ergo sortes est animal. Et quando ybiqz nō est essentialis pdicatio non omnia subiecta z pdicata vtrarūqz pponum reponunt in eodem ordine pdicamentali. Est etiā aduertendū qz hec regula negariue potest poni dūmodo negent ea de subiecto qz cuncte fm se in nulla affirmatione dicuntur. Horū aut ad se inuicē pplexione affirmatio fit. Vide em̄ omnis affirmatio vel falsa esse vel vera. Eorū aut que fm nullā cōplexionē dicunt ne qz vera neqz falsa sunt. vt homo. albū. currit.

Sciendū sexto. circa regulā scđam qz pcam cognoscit si aliqua species vel differētia pertinet sub aliquo genere. Et cognoscit etiā si illud genus non sit alicui alteri generi subalternatū. Vt ecōtra. tunc talis species vel differētia nō potest ordinari sub alio genere dū modo tamē illa species vel differētia vniuoce tenetur. Et per hoc solūnū ille obiectōes que ptra eam fiebāt ante opositionem.

Lōclusio. Due regule antepdicamentales vniuersaliter vere sunt intelligēdo eas sicut dicū est. Ista pclusio satis patet ex pdicbris.

Dubitat. quō differunt pdicamentū z antepdicamentū. Vro dubio sciendū qz sicut genus duo dicere potest scz collectōem multo z drento z sub uno pmo qz est pncipium illius collectōis ita pdicamentūz potest dicere collectōem plurū ordinatoz fm sub z supra sub uno pmo quod est pncipium illius torius collectōis. Et potest etiam dici pnum pncipium illius torius collectōis. Et hoc pmo z pncipaliter scat hec intentio pdicamentū. Ideo dicitur pdicamentum illud pdicari seu pdicabile quod est metrū seu mensura om̄i qz sunt eiusde coordinatiōis. qz pdicabile ogret eē pnum z simplicitū cū sit metrū ei mensura omnium illius ordinis. Sed anpdicamentum importat ordinē alicuius poritatis ad pdicamentū qz qdē poritas est poritas cognitiōis eo qz an coordinatoz pdicamentoz fm qz coueniunt in dicibili incōplexo ordinabili in genere fm sub et supra cognitōnem eoz oporeat pmittere. ideo cōmuniter sic definitur. Anpdicamentū est quoddā pncognitum traditum ab Arestotele an spe cialem determinatōem pdicamentoz cui cognitione necessario est ad cognitōnem pdicamentoz habendā. Ex dictis patet qz tria sunt anpdicamenta in generali. scz definitio diuīsio z regula. et septem in speciali. scz tres definitōes due diuīsiones z due regule. Ratōnes ante opositionem solute sunt ex dictis.

Drum (que fm nullā complexionē dicū tur) singulū aut substātiā significat. aut quantitatē; aut qualitatē; aut ad aliqd. aut ubi aut quādo. aut sitū esse. aut haberī. aut facere. aut pati. Et ait substātiā quidē vt figuralit dicat vt ho equus. Quantitas vt bicubitū tricubitū. Qualitas vt albū nigru. Ad aliquid vt duplum maius. Ubi vero vt in loco. Quādo autem vt

Arestotelis

heri. Sitū vero esse vt sedet iacet Habere vt calceatus armatū facere vero vt secare vrere Parti vt secari vri. Singula aut eoz (que dicta sunt) ipsa quidē fm se in nulla affirmatione dicuntur. Horū aut ad se inuicē pplexione affirmatio fit. Vide em̄ omnis affirmatio vel falsa esse vel vera. Eorū aut que fm nullā cōplexionē dicunt ne qz vera neqz falsa sunt. vt homo. albū. currit.

Queritur. vtrum tantū decem sint predica menta. Arguitur pmo qz sunt pauciora. qz vnum est pdicamentum substantie. ergo vnum est pdicamentū accidentis. Lōsequenter tenet. qz substantia z accidentes oponunt modis quo modis dicitur vnu oppositorum tot modis dicitur et reliquū. Scđo sic. actio z passio in aliquo vno pueniunt quod de ambobz pdicatur. scz mortu. om̄is em̄ actio est in motu. z similiter ois passio ergo non sunt distincta pdicamenta. Tercio sic. lex ultima genera in aliquo vno pueniunt quod est relatio qz qdlibet iporum in sua ratione aliqua cōparatōem in cludit. ergo nō sunt pdicamenta distincta a relatione.

Quarto sic. qz sunt plura qz decē. qz agere z pari sunt duo pdicamenta. ergo a similibz habere et haberi erit duo pdicamenta. Quinto sic. autoritate Aveninne dicētis qz ap̄ his qz eum pcesserunt nondū repertum ē p̄p̄ dicamentū motus. et sic intentio eius videt esse qz motus sit pdicamentū distinctum ab alijs. Sexto sic. secundē intentōes habent se fm ordinem superioris z inferioris z tamē nō sunt in aliquo istoꝝ genere. quia ens reale dividitur in decem ista. Et ens rationis significat p scđas intentōes. ergo pter ista decem necesse est posere aliud in quo ordinent scđe intentōes. Et ob hoc positū Maritū pdicamentum signi. In oppositū est phus in textu.

Sciendū primo. qz postqz in pcedenti parte istius libri determinata sunt quedam sine quoꝝ cognitione pdicamentoz cognitio haberī non potest et ob h̄ dicta sunt anpdicamenta. Lōsequenter aggredit phs scđam pncipalem in qua agit de vnoquoqz pdicamento ordinando. s. et enumerando omnia genera z species que sub quolibet ordinātur. Et ponēdo cuiuslibet pdicamenti aliquas pncipates per quas facilē potest cognosci natura cuiuslibet pdicamenti. et distinctio nature cuiuslibet et species eius a natura z spēbus cuiuslibet alterius pdicamenti. Sed quia ordine doctrinae cōmuniā et generalia p̄us dicenda sunt. et postea p̄p̄ pria determinanda sunt ne plures idē oporteat repere. Ideo anqz singulārum de vnoquoqz pdicamento determinetur ponit phus quandam enumeratōem pdicamentoz sub qibus cuncte veram rōmen pdicabiliis vel subicibilis habēr ordinant. Et notificat quodlibet iporum p exemplum et dicit sic. Eoz que fm nullā complexionē dicunt. singulum eoz aut scat substantiā vt homo equus aut quantitatē vt bicubitum tricubitum et cetera exempla satis patent in textu.

Sciendū scđo. qz ad ista decē genera reducuntur omnia pdicabilia z subicibilia. quoꝝ genēs distinctionē ex suis p̄p̄is modis p̄dicandi assignanda ē a logico. ideo ab eo appellant pdicamenta z no entia.

Sciendū tertio q̄ ille numeris denari⁹ nō est nisi p̄dicabilū que vt v̄lia p̄prie dicra de suis subiecti bilib p̄dicant. Quare si aliquid est qđ de nullo p̄dicer vt v̄le nec qđ alteri subiecti vt p̄cūlare se c̄tetur q̄ non est in aliquo istoz genoz. sed est an ip̄a vt causa omniū. Ut deus q̄ est p̄ma causa excedens omnia genera neq̄ est species nec genus neq̄ differet. Et vt breuiter dicitur nō est de essentiā vel accēs alicuius rei. h̄z est m̄x̄ ip̄oꝝ effectū et finale p̄ncipiuꝝ. et iā formale exemplarē in libris de causis ostendit. et ideo nō est in aliquo p̄dīcamento. vt p̄bat doctor sanctus in p̄ma pre questione tercia articulo quinto. q̄uis moderni p̄trarium dicat. sed male. Et si etiā essent aliq̄ yde separare vt posuit Plato nō p̄dicarent de rebus. q̄ nō essent in ip̄is. ideo etiā nō essent ad genus reducunt. Et si dicerent substantie hoc esset equivocando substantie nomine. vt in metaphysica habet. Dia igit̄ et solum illa q̄ v̄lis p̄prie dicti rationem habent. et etiā ip̄oꝝ p̄pria subiecta ad ista decem genera reducunt. et existit ab ip̄is vt a p̄mis essentialib⁹ suis p̄ncipijs. Est tñ aduentēdū q̄ qdā sunt q̄ nō sunt redicibilā ad vñū genus. sed sunt in omnib⁹ generib⁹. vt ens vñum res tē. transcendentia q̄ nō sunt genera. sed magis p̄ncipia per p̄us et p̄ posteri⁹ p̄dicata de decem p̄dicamentis. et decē p̄dicamenta sunt p̄me pres illoꝝ p̄ncipioꝝ. Sunt etiā qdā q̄ in plurib⁹ generibus reponuntur ab illoꝝ analogia. sicut motus et alia p̄spredicamenta.

Conclusio. tñ deinceps sunt p̄dicamenta. Qđ p̄bat p̄ sufficiētis venerabilis domini Alberti. qđ ē ens reale aur est in se et p̄ se existens. aut est ens in alio. vt in subiecto. si p̄mū. sic est suba. Si scđm. hoc est dupliciter. aur est fm̄ esse ab solutū aut fm̄ esse ad aliud cōparatum. Si p̄mū hoc est dupl̄. aut oris a materia q̄ est potentia diuīsibilis. et sic est quāritas. aut oris a forma vt est p̄fectiua materie. et sic est cūlitas. Si p̄o inē sub lecto fm̄ ē respectū hoc est dupl̄. q̄ vel ille respectū causat suba cōparato ad aliq̄ extremscū vel ab aliq̄ extremscū cōparato ad subam. Si p̄mū hoc ē dupl̄. q̄ v̄l̄ ille respectus cōsistit in simplici cōparatione substantie ad aliud. aut in cōparatione p̄tū suba ad totum in ordine ad locū. Si scđm. sic est situs. Si p̄mū. hoc est dupl̄. aut talis cōparatio oris a toto cōposito sunt. aut a p̄tēbi ei. si p̄mū sic ē ad aliqd. si scđm. hoc ē dupl̄. aut oris a forma q̄ ē p̄ncipiū agendi. et sic ē actio. vel a materia q̄ est p̄ncipiū patiendi. et sic est passio. Si p̄o talis respectus causet ab aliq̄ extremscū cōparato ad subam. hoc ē dupl̄. q̄ vel illud extremscū est adiacens tm̄ vel adiacēs et ap̄plicatū sit. Si scđm. sic ē habitus. si p̄mū hoc est dupl̄. q̄ vel adiacet substantie vt est in q̄tere. et sic est vbi. vel vt ē in motu. et sic est qñ. et sic p̄z q̄ p̄clusio est p̄a. Et si q̄raf an aliqd istoz f̄cer vez vel falsum. Rūder textus q̄ nō q̄ veritas et falsitas si p̄prie accipiant nō sunt nisi in cōpositoꝝ et diuīsione intellectus. Ideo sexto metaphysice dī q̄ vez et falsum nō sunt in rebus. h̄z sunt in alia cōponente aliqd cū aliquo et diuīsente aliqd ab aliquo. Lū ḡ nullū istoz dece fm̄ cōplexionē dicat se c̄tetur q̄ nullū ip̄oꝝ f̄cat vez vel falsum. h̄z ex cōplexione et cōpōe vel diuīsione ip̄oꝝ fit affirmatio vel negatio. vera vel falsa. Si tñ accipias vez vt id est qđ p̄uz seu alienē nature im̄mixtu tunc q̄ dīber f̄caret vez. Et si quereret aliqd an dībilio ip̄ius entis in substantia et accēs sit p̄ oppo-

sita. Respondeat q̄ sic. vt pat̄ ex eoz rōnibus.

Ad rōnes ante oppositū. Ad primā negat p̄na. et ad p̄batōem dī q̄ illa maxima thopica intelligit de illis q̄ sunt opposita fm̄ oēs rōnes p̄prias. mō accīdens fm̄ rōem cōem et nō fm̄ rōnes sp̄eales. substratiē op̄onis. Ad scđam dī q̄ actio et passio nō p̄ueniunt in motu. vt in aliquo p̄ncipio formalī et vniuoco. h̄z materiali tm̄. **D**um enī dī actio vel passio est motus ē p̄dicatio materialis. Ad terciā p̄cedit q̄ includunt relationem aliquā nō tm̄ sicut aliqd p̄ncipiū formalē et vniuocū. h̄z sicut aliqd materiale substratiū formalē rōne cuſtislibet ip̄oꝝ. **D**icit̄ v̄l̄tra q̄ illa relatio quam includit nō est fm̄ esse h̄z p̄mū dī tm̄. Ad quartā negat p̄na. q̄r̄ s̄lis est mod⁹ effendi seu se habendi quo res habita habetur et que h̄is eam h̄z. et iō s̄lis est modus denominandi et p̄dicandi. **S**ed nō sic est in actione et passione nō enī est s̄lis copatio agentis ad passus et ecōtra. neq̄ idē modus effendi ip̄ius motus. put̄ est ab agente et put̄ ē in paciente susceptus neq̄ est icē p̄ncipiū eius et suscep̄tū. ideo sunt diuersi modi denominandi et p̄dicandi.

Ad quātam dī q̄ si Aliucēna voluit dicere q̄ motus facit naturā cui p̄ attribui hec intentio q̄ est p̄dicamen tum. ita q̄ sic p̄ncipiū formalē h̄is sp̄es tē. in hoc sua autoritas nō efficit vera. q̄y thabef tertio physicoꝝ motus nihil est p̄ter res ad quas fit motus. Si vero voluit dicere q̄ nō est ponendū p̄dicamentū motus. q̄r̄ in plurib⁹ generib⁹ est in hoc dī vez. Ad sextam dī q̄ licet in scđis intentionib⁹ rep̄eriat ordo superioris et inferioris et sic inter se habeant quodāmō rōem generis et sp̄ei. In ip̄is tñ nō sunt vera genera neq̄ vere species. q̄r̄ nō sc̄cens vez et p̄fectū. sed solum ens fm̄ qd̄ quod est ens rationis tantū quasi a ratōne causatum.

Querit. vtz substantia sit gen⁹ generalissimum. Arguit q̄ nō sit genus. q̄ suba nō dī vna rōne corporēa et incorporeā. q̄ nō ē genus. Ans. p̄bat. q̄r̄ oīs rātō vna intelligēdi si nō sit ficta sumū ab aliquo vno a p̄rei. **S**ed in suba corporēa et incorporeā nō rep̄it aliqd natura vna cōis a q̄ possit sumi vna rātō intelligēdi cōis vtriusq̄ substantie. **S**ed dī. quicqd p̄uenit cause et causa vero. q̄uenit cause q̄ causato. **S**ed suba im̄aterialis ē cā materialis. q̄ p̄us et veri⁹ p̄ se ē p̄uenit suba im̄aterialis q̄ materialis. q̄ suba analogice dī de suba materiali et im̄ateriali. **T**ercio sic. corruptibile et incorruptibile plus q̄ genere dī. q̄ suba nō p̄t ē vñū gen⁹ ad subam corruptibile et incorruptibile. **Q**uarto sic. om̄e gen⁹ cōpositū ēad min⁹ ex actu et potētia. q̄r̄ p̄me dīne entis sunt act⁹ et potētia. decimo metaphysice. **S**ed suba nō videt cōponi ex actu et potētia. q̄r̄ substantie incorporee cū materia careant vident̄ etiā potētia carere. ergo suba nō est genus. et p̄nū neq̄ genus generalissimum.

In oppositū est autoritas p̄hi.

Sciedū p̄mo q̄ suba est p̄mū ens. q̄r̄ p̄cedit alia natura definitōe et tpe. vt habet septimō metaphysice. iō de p̄dicamento substantie p̄us tractandū est. Et p̄mo videndū est in qua scđoꝝ accipiat̄ suba fm̄ q̄ a logico considerat̄. Oltre igit̄ circa hoc acuerrendū q̄. vt inquit dīs Albert⁹ substantie est triplex considerat̄. Prima est inquantū suba est p̄ma et p̄ncipialis p̄s entis. Secunda est fm̄ q̄ est p̄mū p̄dicabile ad qđ est oīm reductio p̄dicabilū et subiectibilū q̄ subam f̄cant. Tertia est fm̄ q̄ est p̄mū subiectum qđ qm̄ib⁹ substar. **P**rimo

Preditamenta

mō suba est cōntia simplex. q̄ in se vere ē et oīb̄ alīs est causa essendis sīm se nec est genus nec est spēs nec dīmā nec p̄mū neq̄ indiuidū nec accīs. nec vle nec p̄ticularē sed hec oīa sibi accident. Et substātia hoc mō p̄siderat tam p̄siderat p̄mus p̄b̄ s̄ q̄ p̄siderat qualiter substātia sensibilis ad insensibilē reducī et insensibilis ad intellectuālē. et intellectuālis ad diuīnā. Sed substātia scđo p̄siderat est p̄mū inter oīa diciblīa incōplexa q̄ subaz p̄cant. io ad ip̄m rānq̄ ad p̄mū et simplicissimū p̄dicabili oīa alia q̄ substātia p̄cant reducī. Et sic dīr p̄fus et in potētia totū esse cuiuslibet substātiae et est qd formabile et determinabile p̄ dīnītias ad diuersas spēs substātiae. Et hoc mō a logico p̄siderat s̄. sub rōne p̄mū p̄dicabili ad qd rānq̄ ad genus generalissimū oīa q̄ subam p̄cant reducī. Tercio mō est ab actu substātia dicta et hoc mō sola substātia p̄icularis dīr. suba a qua suba est p̄dicario sed est subiectū oīm q̄ quo cūq̄ mō subiectū untur et substant. Et q̄ in hoc libzō intendit p̄hus de ordinabili in genere determinare tā in rōne subiectib̄ q̄ p̄dicabili. Ideo substātia isto mō accepta etiā p̄siderat lo ḡtus. s̄. sub ratōne p̄mū subiectū in quo oīa sunt vt de quo oīa dicunt. Et sic p̄z qd substātia a logico p̄siderat. S̄. hic oīz dubiū de cōpōne substātiae vt est genus generalissimū. Rūdet dīns Albertus q̄ substātia in genere generalissimo accepta dīr aliqd formatū p̄ formam distingueente totū esse cuiuslibet substātiae sīm p̄ marīa noīem seu rōem substātiae in qua s̄z rō substātiae p̄mo intelligi p̄t. Et h̄mōi forma a qua sic sumi p̄tma notio substātiae nihil ilā se h̄z ex quo sit cōposita neq̄ re neq̄ rōne. Et ita substātia in genere generalissimo accepta nō est cōposita cōpositōe actuali ex aliqbus p̄ce dentib̄ sp̄am formali. et ideo nō est definiblīs. Est tñ hic aduentū q̄ sīm nostrū modū intelligendi substātiae intelligit cōponi ex ente et p̄ se que qdem cōpositio a nobis intelligit p̄ modū cōponi ex actu et potētia. s̄. ex quo est et qd est ita q̄ ens habeat modū potētiae et qd ē et q̄ se habeat modū actū et quo est. Nō tñ est ibi cōpositio ex genere et dīmā. q̄ ens dīnītias habere nō p̄t cu nūl sit qd rōnē entis subrefugere possit. et sic p̄z q̄ materia et formā cōponum substātiae in cōmūni accepta neq̄ etiā gen⁹ et dīnītia. sed vt dictū est sīm nr̄m modū intelligendi cōponi ex actu et potētia. seu ex q̄ ē et qd est. Est tñ aduentū q̄ substātiae p̄ duplī accīpi. vno v̄t sc̄at totū ens cōplerū ex esse et essentia. et sic sīm sanctū Thomā de aq̄no in de ente et essentia ibi est cōpositio realis ex essentia et esse. Unū dīr q̄ suba vt est genus est ens h̄mī qdditare distantē ab esse cui p̄uenit p̄ se esse. sic q̄ non in alio vt in subiecto a quo capiat sue essentie causam h̄z habeat esse ab alio a q̄ est effectu. et istud capit ab Aquīna dicente q̄ necessario oīm qd est p̄ se in genere h̄z qdditare distantē ab ee. q̄ oīm gen⁹ sīm totā essentia eius siue qdditare manet in quib̄ specier̄ simili q̄libet spēs in quolib̄ indiuiduo. s̄. nō sīm totum ee. immo genus aliud et aliud esse h̄z in alia et alia spē. Et ita etiā est de spē respectu suo. indiuiduo. iō oīz oīm qd p̄ se est in genere habere essentia distantē ab ee. Alio mō p̄t accep̄i suba nō p̄ coro cōposito ex ee et essentia. s̄. p̄ sola essentia substātiae cui accidit esse et isto mō essentia subat sub illa p̄maria p̄sideratōne vel rōe expli catā p̄ hoc. nomē substātiae non est cōposita intrinseca neq̄ re neq̄ rōne. sed solū sīm nostrū modū intelligēdi intelligit cōponi ex ente tāq̄ ex potentia siue quod est q̄

Arestotelis

ex intrinseco mō entis. s̄. p̄ se q̄ substātiae p̄uenit rānq̄ ex actu siue quo est. Ex dictis ergo p̄z q̄ materia et for ma nō sunt in genere substātiae p̄ se et directe s̄ indirec te et reductiue. s̄. rānq̄ p̄ncipia substātiae corporeae

Conclusio. substātia scđo mō p̄siderata est genus generalissimū. p̄z p̄clusio p̄ea q̄dicta sunt et enī p̄ definitiū em generis generalissimi.

Ad ratōnes ante oppositū. Ad primā neget aīs. Et ad p̄batēm dīr q̄ bñ arguit de rōne physica. s̄. hoc nō oportet de rōne logica sed suffici p̄ illud a q̄ lūmī illa sit vnu sīm rōem. ideo sepe dicunt p̄phi q̄ non oportet q̄ vnitati generis logici correspondat vnitatis generis nature. Nec ex hoc sequitur q̄ rō logica sit ficta sicut rō chimere. quis possit dici cassa et vana ut habeat p̄hs in p̄hemio de aīa. rōes logice casse et vane sunt oīs

Ad scđam dīr q̄ assumptū illud est vez ybi aliqd cō uenit cause et causato. si p̄ueniat cause vt cā est et causa to vt causatū est a talicā sic q̄ p̄ueniat causato p̄ illā causam. Hodo p̄ se esse nō p̄uenit substātiae corporeae sīm q̄ depender ab incorporeis neq̄ p̄ipaz. immo sibi intrinseca p̄ sua essentia p̄uenit. Ideo si comparent substātiae ad suū genus qd est substātia eque p̄mo p̄uenit vnicō. Licer cōparando eas inter se p̄ficeri rō reperiatur in vna q̄s in alia. sicut vna p̄fectio essentia habet q̄s alia.

Ad tertiam cedē q̄ corruptibile et incorruptibile plus differunt q̄s generis nature. tñ bñ conueniūt in vna rōe generis logici. Quarta rō satis soluit ex dictis.

Ubstantia autē est q̄ pprie principalis et maxime substātiae dīr. q̄ neq̄ de subiecto dīr. q̄ neq̄ in subiecto ē. vt aliqd hō v̄l aliqd equ⁹. Scđe autē substātiae dicuntur species in quib⁹ ille (que principalis substātiae dicūt in/ sunt) hee et harī species genera. vt aliqd hō in spē qdem est in homī. genus vero spēi aīal est. Scđe autē substātiae dicunt vt est hō atq̄ animal. Manifestuz est autē ex his que dicta sunt qm̄ eorum q̄ de subiecto dicunt nccē est et nomē et rationē de subiecto p̄dicari. vt hoīs de subiecto aliquo hoīe. et rō p̄dicari et nomē. hoīem nāq̄ de aliqd hoīe p̄dicabis. rō quoq̄ hoīs de aliquo hoīe p̄dicabitur. qdam em hō et hō est et animal rōnale mortale. q̄re et nomē et ratō p̄dicabili de subiecto. Eoz vero q̄ de subiecto sunt in pluribus qdē neq̄ nomē neq̄ ratio de subiecto p̄dicabitur. In aliqbus autē nomē qdē nūl pro hibet p̄dicari aliq̄ de subiecto ratōnē vero impossibile est. vt albū cū in subiecto sit corpe p̄dicat de subiecto. dīr em corpus albū ratio autē albi nūq̄ de corpore p̄dicabitur. Alia autē omnia aut de subiectis dicuntur principalib⁹ substātijs aut in subiectis eis sunt hāt manifestū est ex his q̄ p̄ singula p̄ponētur. vt aīal de hoīe p̄dicat ḡ et de aliqd hoīe aīalis p̄dicabitur. Hā si de nullō aliquum hoīm nec oīno de homīe Rur

sus color in corpore est ergo et in aliquo corpore
Nam si non in aliquo singulorū nec in cor-
pore, quare illa omnia aut de subiectis princi-
palibus substantiis dicuntur

Querit. vt pma suba sit magis suba qz secu-
da. Arguit qz nō suba em nō suscipit magis negqz min-
g vna suba nō est magis suba qz alia. Scđo sic. scđa
suba est cā pme t definit ipam. qz est magis suba qz pri-
ma. unno substantia vls qz scđa qz magis debet voca-
ri pma. In oppositum est phus

Sciendū pmo. qz a pho pma suba sic defini-
tur. Prima substantia est qz prie et pncipaliter et maxi-
me substare dicit. Ut qz neqz de subiecto qz neqz in sub-
iecto est. In hac definitioē ponit prie ad excludendum
accidit qz prie substantie no dicunt. Et ponit pncipaliter
prie substantias scđas qb nō zuenit pncipaliter sub-
stare, sed p pmas. Deīu ponit maxime. qz pma sustan-
tia pluribz substare qz qdūqz aliud. t quicqz substare
qz ab ipa substare hz. Per hoc at qz ponit qz neqz in sub-
iecto est denotat qz est ens p se substans nō hñs suū eē
ab alio neqz in alio in quo sit. Ut qz etiā qz neqz de sub-
iecto qz qz denotat qz pma suba est suba singularis
in ultimo actu nature determinata. iō nō hz sub se aliquo
inferius essentialiter de quo dicatur.

Sciendū scđo. qz pma suba in se dno hz. scđ
qz est pma in substando et ultima in essendo. iō non po-
tuit definiri affirmariue p aliquid pūs qz esset sibi causa
et rō substandi. qz est pma in substando. Neqz etiā per
aliquid posterius ipa in quo eēt aut substiteret. qz est ul-
tima in essendo. iō definitiō duplii negat qz tū in dupli-
cias affirmacione fundatur ut determinatū est.

Sciendū tertio. qz nō est idē dicere non dici
de altero t nō dici de subiecto. qz nō dici de subiecto est
non dici qz de inferiori t hoc zuenit pme substantie. qz
nō hz p se inferius. Sz non dici de altero ē de nullo pre-
dicatore ordinara pdicari. Ut hoc etiā pme sube pue-
nit. qz non est in subiecto. Ut sic parz qz a pma substā-
tia nulla exit pdicatore neqz essentialis neqz acciditalis.

Sciendū quarto. qz phs exemplificat de pri-
ma substantia p individuum vagū t non determinatum. qz
individuum vagū noī suo explicitē designat naturā spēi
et quo ad hoc quodāmō sortit quandā ppetutare. iō qz
dammodo cadere p sub arte. Habet etiā individuum vag-
um rōne illius designatiōis t etiam indeterminatiōis
signi vagi aliquid de pdicatore spēi. hoc aut non conve-
nit individuo determinato.

Sciendū quinto. qz qz pmiū qz in ordine ad
scđm. iō sunt aliquid substantiae qz dicunt scđe. s. spēs de gene-
re substantiae t illaz speciez genera in qbz sunt ille que
pme substantie dicunt. sicut ptenū in coī ptenente siue
sicut ps subiectua in toto vñ.

Sciendū sexto. qz ad pfectā et cōpletā rōem
substantie pme tria regunt. Primū est qz pfectū esse in
natura habeat. s. ee reale et in ultimo actu nature deter-
minatū. iō pfecte esse intentionale nō sufficit ad fundan-
dum rōem pme substantie. Hoc etiā esse non hñt ge-
nera neqz spēs sūm qz hmōi. Scđm ē qz in se substata ac-

tu t in se fundet qz cuncte sunt. Ut hoc etiā non hñt se-
cunde substantie qz non subsistunt in se sed fundantur in
pmissis. Terciū est qz alijs substantiis t fundant ad esse
virtutem tribuat. et hoc modo secunde substantie vir-
tutem substantiis habent in pmissis

Sciendū septimo. qz suba non qz equaliter
de pma et secunda. ideo non notificat. Resto. suba in
coī p definitōem. sz p divisionē qz ē division analogi in sua
analogata. Et istud debet intelligi accipiendo substantia-
tiam. put est ab actu substantiis dicit. t hoc mō substani-
tia singularis pmo suba qz t scđa suba vls. Si pō ac-
ciperetur suba in cōmuni. put est notio formalis eē rei
sive qdū dicitur aut essentie. h mō vls suba diceret pma t
singularis scđa. Si pō acciperetur suba sub rōne vls ab
straciā rebi ipsi t pntis esse rei. hoc mō indueret rōez
accidit. Sic iig p qualiter singularis substantia dicit
pma t vls scđa. Et qualiter ecora vls potest dici pri-
ma t singularis scđa. Phus vero in texu notificat sub-
stantia p actū substantiis. qz nature seu essentie rep nob
innovescunt p suos effectus t p suos actū. ideo de phs
illi pmo zuenire nō sube cui pmo zuenit accī substāti

Lōclusio. pma suba est magis suba qz scđa
accipiendo substantia. put ab actu substantiis est dicit.
Pater conclusio. qz pma suba prie pmo pncipaliter et
maxime substari. t ab ea habet actum substantiis quisqz
substari. ergo lōclusio vera. Itē ad pfecta rōem substani-
tie tria regunt qz dicitur sunt. Sz ista tria substantie pme
prie pncipaliter et maxime zuenunt. ergo prima sub-
stantia est magis substantia qz scđa

Ad rōnes an oppositu. Ad pma qz suba
si accipiat. put est notio formalis esse rei qz est esse qdū
dicitur et essentiale. sive sūm id quod est. Sic non susci-
pit magis neqz minus cuī hoc in stat qz actus substādi
magis zuenit substantie singulari qz vniuersali. Ad
scđam pceditur qz causa in eo qz causa est prior p suō esse
etiā. Ut pars definitōis sūm qz hmōi ipo definito. Do-
do ita est qz actum substantiis non capit pma substantia a
secunda. neqz quantū ad hoc p eam definitur. Et ideo
sūm hoc substantie vniuersales non sunt pores pccula-
ribus neqz causa eorumdem

Nō g exētibz pmissis substantiis. impossibile ēē
aliquid alioz remanere. Dia em alia aut de subie-
ctis dicunt aut in subiectis eis sunt. Scđam
vero substantiaz magis substantia est spēs qz ge-
nus. ppinqzior est em pme substantie. si qz em
assignet pma substantia qdē eidētūs et cōne-
nienti assignabit species pferens qz genus ut
quendā boiem assignādo manifesti assignabit
boiem assignādo qz animal. illud qdē p p-
riū magis est aliquid hominis hoc aut cōius t cuī
aliquā arbore reddider. manifesti assignabis
cum arborez assignaueris qz plantā. Amplius
pncipales sube eo qz omibz alijs subiectes sint et
omia alia de his pdicant. aut in eis sunt. iō mar-
ime dñr sube. sicut aut pncipales sube ad alia
omia se hñt. sic et spēs ad genū se hñt subiacet

Preditamenta

em sp̄es generi. genera namq; de sp̄eb̄ p̄dicant sp̄es aut̄ de generib; nō pertinet quare ex his sp̄es genere magis substātia ē ipsa. vero sp̄es q̄cūq; nō sunt genera nihil magis alterū altero suba ē. nihil em̄ familiari⁹ assignab; de aliquo homine hoi⁹ assignādo q̄ de aliq; equo equi⁹.

Similiter autē et principaliū substātiāz ni⁹ hil magis alterū altero suba est. nihil em̄ magis aliq; homo suba est q̄s aliq; bos. Merito autē post p̄ncipales substātiās sola alioz̄ sp̄es et genera secūde substātia dicuntur. sola em̄ hec inducant principale substātia eoz que p̄dicātur. Aliquā em̄ hominem si quis assignauerit quid est sp̄em qđem q̄s genus assignādo familiari⁹ de monstrarib; et manifest⁹ faciet hominē assignādo q̄s animal. Aliorū vero quicquid assignatū rit q̄libet assignabit extraneo. velut albū aut currit aut quodcuq; talū reddens ergo merito hec sole sc̄e sube dicuntur. Ampli⁹ p̄ncipales substātie eo q̄ om̄ib; alijs subiacet p̄prie substātie dicuntur sicut at p̄ me substātie ad om̄ia alia se habent ita sp̄es et genera principaliū substātiārū ad reliqua se habent. De his em̄ reliq; oīa p̄dicātur. aliquā em̄ hoīe dicas grāmaticū esse ergo et hominē et animal grāmaticū dicas. Si militer autem et in alijs.

Queritur. vtrū non existentib; p̄mis substātiis impossibile sit aliquod alioz̄ remanere. Arguitur p̄mo q̄ non. quia destruci posteriori non oportet prius destrui. ergo destruci p̄mis substātiis. id est singularib; substātiis que posteriores sunt vniuersalib; non oportet vniuersalia destrui. Sed si. si sic sequetur q̄ destruci p̄ticularib; hominib; hec ampli⁹ non esset vera homo est animal cuius opositum supra dictum est. Tercio sic sc̄a substantia nihil sue formālis essentie accipit a p̄ma. immo p̄me dat esse nomē et ratōnē. ergo destruci p̄ma substantia non oportet secundā destrui. Quarto sic. quia sequetur q̄ loc⁹ ab inferiori ad superi⁹ teneret destruciue quod est falsum. In opositum est p̄hus.

Sciendum p̄mo. q̄ vniuersalia esse cōpletū in ultimo actu nature sive existentie nō habet nisi in singularibus. Et quo sequitur q̄ sc̄e substātie q̄ sunt genera et species non existentib; p̄mis substātiis. quia singulares sunt in ultimo actu nature remanere nō possunt. Et quia etiam om̄ne accidens ram vniuersale q̄ p̄ticulare esse existentie habet in p̄ma substātia et ab ipa. sequitur etiam q̄ accidens non existentib; p̄mis substātiis impossibile est remanere in ultimo actu nature. Et quia om̄ne quod est p̄ter p̄mam substātia est sc̄a substātia vel accidens. ideo sp̄is destruci nihil aliorū possibile est remanere.

Conclusio. nō existentib; p̄mis substātiis

Arestotellis

impossibile est aliquod alioz̄ remanere in esse cōpletū et ultimo actu nature. licet bene remaneant finē et qđ ditatiū et intellectuale. Hec conclusio pat̄z fatis ex dictis. Probatur etiam a ph̄o quo ad primam partē sic. quia om̄nia vel dicuntur de primis substātiis vel in eis sunt. ergo destruci p̄mis impossibile est aliquod aliorū remanere. Antecedens probat p̄hus. q̄ om̄ne quod est p̄ter p̄mam substātia est secunda vel accidens. si sit secunda substātia tunc dicitur de prima tanq; de subiecto et q̄ se de inferiori. Si sit accidens tunc est in prima ut in subiecto. id est in ente cōplete et perfecto simpliciter quod accidens p̄bet stabilitum essendi de quo p̄dicatur accidens denominative. Et hec duo ostendit p̄hus per duas cōsequencias. Prima est quia bene sequitur animal de homine p̄dicatur. ergo de aliquo homine per p̄mam regulari antep̄dicamen tales. quando alterum de altero p̄dicatur t̄c. Secunda est quia bene sequitur color est in corpe. ergo in aliquo corpore. ergo om̄nia vel dicuntur de primis substātiis vel in eis sunt. Secundā partē conclusionis probant ratōnes ante opositum.

Dubitatur. quō differunt dici de subiecto et esse in subiecto. Respondeatur q̄ dici de subiecto est p̄dicari de aliquo nomine et ratōne. Sed esse in subiecto est p̄dicari de aliquibus nomine et non ratōne. si cut accidens cum in concreto significat. In plurib; em̄ eorum que sunt in subiecto neq; nomen neq; ratio p̄dicitur de subiecto. sicut cum accidens in abstracto significatur. Et si arguitur. loco nominis licet pone re definitōnem. ergo si accidens in concreto p̄dicetur de subiecto p̄dicabitur finē ratōne. Respondetur negando p̄sequentiā. quia p̄dicari finē ratōnē est ratōnē p̄dicati esse de essentiāl ratōne subiecti. et p̄dicari de ipo sicut pars definitōnis de definito vel sicut definitio. Non sic autem potest p̄dicari definitio accidentis de subiecto in quo est. Item si quereretur. vtrū vnuoce accipiatur subiectum cum dicitur q̄ sc̄e substātie dicuntur de subiecto. et q̄ accidentia sunt in subiecto. Ex ante dicens satis patet responsio.

Dubitatur. vtrum ille due p̄sequentiē p̄mis posite sunt vere. Respondeat q̄ sic et valet p̄ regulā sua allegatam. Unde si null⁹ p̄ticularis homo actu existeret adhuc hec esset vera. aliquis hō est hō. q̄ sp̄es in qđ de individuis p̄dicatur. p̄dicatio aut̄ qđdicitur a sc̄a et qđdicitas rei abstrahit ab esse existentie qđ essentie rei accidit. ideo dicit Porphyrius et Socrates sp̄ est homo. Ista cōsequētia p̄bat Aresto. qđ nō p̄mis sic bona opositū p̄sequentiis staret cu⁹ antecedente. ergo aīal de hoīe p̄dicab; Et similiter dicere de sc̄a. et ideo dicit sic p̄hs aīal de hoīe p̄dicat. ergo de hoc homine Rursus color est in corpore. ergo in aliquo corpore. nam si nō est in aliquo corpore nec etiam in corpore est.

Dubitatur. vtrū inter sc̄as substātiās species sit magis substātia q̄ genus. Respondeat p̄hus et sic accipiendo substātiām ratiōnē ut dicitur ab actu substātiā. Istud probat dupli ratōne. Prima est. qđ species est propinquor p̄me substātia. ergo sp̄es magis est substātia q̄ genus. Antecedens probat. Aresto sc̄as sic. quia qđ questionem factam per qđ de p̄ma

Substantia cōuenientius rūdemus p spēm q̄ genus. ergo spēs est p̄inquier p̄me substātie q̄ genus. Et p̄nitia p̄at q̄ in analogia illud q̄ est p̄inquis p̄mo magis recipit nomē rōem cōis analogi. Sedā rō est. q̄ spēs pluribus substātie q̄ genus. q̄ est magis substātie q̄ genus.

Dubitat. quare substātie singularis dī p̄ma substātie r̄ spēs specialissimia secūda. cū in genus illi spēs nō dī tercia r̄ genus illius generis q̄rta. q̄ sic ascendendo ad generalissimum q̄d diceſ vltima suba. Causa est. q̄ in genere substātie nō est nisi duplex esse. sc̄z esse exsistēre. r̄ cuius lūd p̄mo cōuenit dī p̄ma substātie. r̄ esse q̄dditatiū r̄ in tellecuale q̄d est formale. r̄ adhuc est in potentia ad esse in vltimo actu nature. r̄ in isto cōveniunt omnes sube vniuersales sine spēs sive genera. Et q̄uis in eis reperiatur cōfusum cōfusus r̄ cōfusissimum. ista r̄ nō factum diversos gradus in esse substātie sūm spēm differentes. q̄ q̄d ille isto r̄um potētiale est ad vñū quod est esse in vltimo actu naturae. ideo cui competet tale esse dicitur secūda substātie. licet vna sit generalior altera.

Dubitat. Utrum inter spēs specialissimas vna sit magis substātie q̄ alia. Dic̄t rexus q̄ nō. q̄ q̄litter est equaliter p̄inqua suis individuis. Similiter vna p̄ma substātie non est magis substātie q̄ alia. cū hoc ramenat q̄ vna species est p̄fectior altera.

Dubitat. quare dūtaxat spēs r̄ genera de p̄dicamento substātie dicunt secūde sube r̄ nō accidētia. Rūder p̄bus q̄ duplex est causa. Prima est. q̄ genera et spēs de p̄dicamento substātie solū indicat q̄d sit p̄ma substātie et sūm rem r̄ modū p̄dicant in qd. alia aut̄ p̄dicabili in qd p̄dicant de ip̄a p̄ma substātie. r̄ de suis inferioribz p̄dicantur in qd solum sūm modū r̄ nō sūm rem. Ideo dī p̄bs in thopictis q̄ si q̄s altercine posita colorē esse dicat quid est esse dī. r̄ qualitatēs sc̄t. Alia causa est. q̄ genera et species substātie accidentibus. licet secūdario. Quia em̄ aliquis homo est grāmaticus r̄ aliquis homo est homo. ideo secundario dicimus hominem esse grāmaticum. Et ex isto sequit̄ r̄ differentia de p̄dicamento substātie q̄ in quale p̄dicat nō dicitur p̄spē secunda substātie.

Ad rōnes ante oppositum iam satis responsum est. Prima em̄ probat q̄ vniuersales substāties quantū ad esse quidditatiū priores sunt singularibus. et illo modo manent. Et ad idem p̄cedit secunda. q̄ ad verificandā istam. homo est animal non req̄ritur q̄ homo existat in vltimo actu nature. Similiter tercia p̄bat q̄ secūda substātie non accipit esse exsistēre a p̄ma. sed nō p̄bat q̄n accipiat esse exsistēre in prima. Ad quartā negat̄ cōsequētia q̄ arguendo sūm illū locū p̄cedit a particularibz sufficiēter enumeratis ad suū totum. Et si dicat aliquis q̄ licet secūde substātie nō remaneant in esse acutalitē exītū nō ramenescer. q̄n remaneat simpl̄r. Dic̄t q̄ tale esse. r̄ē exītū est esse simpl̄r. r̄ omne aliud esse est esse sūm qd respectu ipsius ideoq̄ in tali esse nō remaneat simpl̄r. sed solū sūm quid.

Q̄m̄mune autē est omni substātie in subiecto non esse. principalis nāq̄ substātie neq̄ de subiecto dicitur neq̄ in subiecto est. Secundaz vero substātiaz constat quod est etiam sic. quia nulla est in subiecto homo em̄ de subiecto aliquo homine dicit. in

subiecto vero nullo est. non em̄ in aliquo homine homo est. similiter autē r̄ animal de subiecto dicit aliquo homine. non est autē animal in aliquo homine. Amplius eoz que in subiecto sunt non men q̄dem nihil prohibet aliquādo p̄dicari de subiecto. rōnem vero impossibile est Secundaz rōnem vero substātiaz p̄dicatur r̄ ratio de subiecto r̄ no[n]men. rōnem nāq̄ homis de aliquo homine predicabilis r̄ animal. ergo nō erit substātia aliquid horum que in subiecto sunt. Non est autē hoc substātie p̄prium sed r̄ differentie illud est quod in subiecto non est. bipes enim r̄ gressibile de subiecto quidem homine dicitur. in subiecto autē nullo est non em̄ in homine est bipes neq̄ gressibile ratio quoq̄ differentie de eo dicitur de quoq̄ ipsa differentia predicatur. velut si gressibile de homine dicitur r̄ ratio gressibilis de homine p̄dicatur. est enim homo gressibilis. Non vos vero cōturbent substātiaz partes que ita sunt in toto quasi in subiecto sunt. ne forte cogamur eas nō esse substātias cōfiteri. Non em̄ in subiecto dicuntur eē que tanq̄ partes sunt in aliquo. Inest autē substātiaz et differentiaz ex his omnia vniuoce predicari. omnia em̄ ex his predicata sunt. aut de individuis predicantur aut de speciebus. A principali nāq̄ substātie nulla exit predicatione. de nullo enim subiecto dicitur. Secundaz vero substātiaz et species de individuo p̄dicatur. genus autē r̄ despē r̄ de individuo. Similiter autē r̄ differentie r̄ despēbus r̄ de individuis p̄dicantur. rationē nāq̄ suscipiunt prime substātie spērū et generū. r̄ spēs generis. Quecūq̄ em̄ de predicatione dicuntur r̄ de subiecto dicuntur. Similiter autē et differentiaz rationē suscipiunt spēs r̄ individua. Uniuoca autem sunt quoq̄ nomē cōmūne est. r̄ ratio eadem. quare omnia ista (que a substātiaz sunt r̄ differentiaz) vniuoce dicuntur. Omnis autē substātie videt̄ hoc aliqd significare. r̄ in primis q̄dem substātiaz indubitate et verum est qm̄ hoc aliqd significat. individuum em̄ r̄ vñū numero est quod significatur. In secūdis vero substātiaz videſ quideſ similiter sub appellationis figura hoc aliqd significari quando quis dixerit hominē vel animal. nō tam verum est sed magis quale quid significat. neq̄ em̄ vñū est quod subiectū est quēadmodū prima substātie sed de pluribz homo dicitur al. Nō aut̄ simpl̄r quale quid significat quem.

E. 111.

Predicamenta

admodum albū. nihil enim aliud significat albū quod qualitate. genus aut et spes circa substantiam quod determinat quod enim quidam substantia facit plus aut in genere quod in specie determinato fit. dicens enim alia plus complectitur quod hominem

Querit. utrum tres prima proprietates substantiae sint omnia assignatae. In quod prima de communione est omni substantiae in subiecto non esse. In secunda de. Inest autem secundus substantias et differentias uniuoce predicari de primis. In tertia de. quod omnis prima substantia significatur hoc aliquid. Arguitur primo contra primam. quod chimera non est in subiecto et tamen non est substantia. Et si deus non est in subiecto et tamen non est substantia. Tertia differentia de genere substantiae non est in subiecto. et tamen non est substantia. ergo illa proprietas conuenit aliis a substantia. Secundo sic secundus substantiae sunt in primis. sed prima substantia est subiectum ipsum. ergo secunda substantiae sunt in subiecto. Similiter forma substantialis est in materia ut in subiecto. quod illa proprietas non conuenit omni substantiae. Tertio sic. prius est omni substantiae in subiecto non esse. ergo male de. et commune est. Quarto arguitur contra secundam. quod uniuoce predicari conuenit generibus et differentiis aliis. predicationem et substantiam. quod uniuoce predicari non est prius substantiae.

Quinto arguitur contra tertiam sic. quod hoc aliquid est accidentis. et tamen facit hoc aliquid. ergo significare hoc aliquid conuenit aliis a substantia. In oppositu est post. Primo videbis de prima proprietate. Secundo de aliis. Quantum ad prius.

Sciendū primo quod negatio in prima. proprieitate polita non est negatio extra genus entis. sed est negatio infra ens fundata in primo modo essendi substantiae que est per se esse. Et ista proprietas debet intelligi sic. commune est omni substantiae esse et non esse in subiecto.

Sciendū secundo. quod hic non accipit substantia

pro omni eo quod per se est quoque modo. sed accipit substantia pro

omni ente finito habente quidditatem distinctorum ab esse quod pre-

cipiat cui conuenit per se et non in subiecto esse. Et hoc modo

deus non est substantia. quod est ens infinitum. et est suum esse. sed

est supra substantiam isto modo acceptum.

Sciendū tertio. quod ut habet textus hec pro

proprietatis aliis a substantia. scilicet differentiis eius conuenit. et illud

est verum. scilicet quod differentiae sunt aliud a substantia cum modis

et non cum rem. Sunt enim cum rem substantiae. sed non habent modum subiecti. Accipiendo enim substantiam ut est a substantiando dicata habet modum accidentis. quod predicantur in quaeste

Sciendū quartu. quod substantia secunda est in

prima. non tam ut accidentis in subiecto. quod secunda substantia

est principium essentiale prime substantiae. accidentis vero est

in subiecto ut in ente completo et perfecto quod est ipsi accidente causa et occasio existendi. et aduenit accidentis ipsi subiecto post eius completum esse et perfectum. Et sic equiuoce

accipitur subiectum cum dicatur quod secunda substantia dicitur

de subiecto et accidentis est in subiecto. Et quod haec dicta sol

uum quatuor instantie ante oppositum.

Sciendū quinto. quod similiter forma. substan-

tialis non est in materia ut accidentis in subiecto. ut sicut nos

sumus est. Similiter licet partes integrales aut etiam partes

essentiales sint in suo toto. Necque habeant nomine neque ratio-

nem prout nisi ut sint in toto. quia oculus extractus de cor-

Aristotelis

pore non dicitur oculus nisi equiuoce. ut dicit in secundo de anima. Non tam sunt in toto eo modo quo accidens est in subiecto. ut satius notum est. Ideo ut prius in textu. Non vos conturete substantiarum partes que ita sunt in toto qualiter in subiecto sunt. Ne forte cogamur eas non esse substantias confiteri. Et assignat causam sic dices. non enim in subiecto esse cum que tantum partes sunt in aliquo

Sciendū sexto. quod nihil prohibet aliquid dici communem et proprium eidem diversimode considerato quemadmodum in posito. Si enim accipias substantiam cum suppositionem simpliciter tunc proprium est substantiae in subiecto non esse. Sed si accipias substantiam cum suppositionem. distributivam tunc sibi communem est. sicut proprius est homini esse visibile. et ratione communem est omni homini

Conclusio. Prima proprietas substantiae est bene assignata. Hanc proprietatem ostendit Aristoteles de primis substantiis per definitionem earum. de secundis vero probat inductiue et syllogismo. ut patet in exercitu. et in sursumulis. quod ostensio phata est conclusio. et hec de primo. Quantum ad secundum pro declaratione secunde proprietatis.

Sciendū primo quod in posito predicari vnde utere accipit ut distinguat contra equiuocam et denominativam predicationes. Et ita predicari vnuoce est predicari uno nomine et una ratione ita quod ratio predicatorum predicitur de subiecto ut definitio essentialis eius ut pars definitionis eius. Et sic notum est quod accidentes de nulla substantiae predicitur vnuoce. Et licet in predicationibus accidentibus superiora de inferioribus predicantur vnuoce. non tam vnuoce predicti canit de prima substantia. Et adhuc in predicationibus accidentium superiora de inferioribus suis non predictantur. Ita prius et pfecte vnuoce sicut superiora substantiae de inferioribus suis. quia non habent perfectas rationes sicut nec habent perfectas essentias. sed per addiscitamentum definiuntur. ut habetur septimum metaphysicē.

Sciendū secundo. quod vnuoce predicari non conuenit omni substantiae. quod non conuenit prime. nec soli substantiae quia conuenit differentiis substantiae que non dicuntur substantiae. et hoc debet intelligi modo iam dicto.

Sciendū tertio pro declaratione tertie pro proprietatis. quod significare hoc aliquid solum substantiae conuenit et non omnia. sed solum prime. Ratio primi est. quia ad hoc quod aliquid sit hoc aliquid restringitur duo. Primum est. quod sit ens per se substantia. et hoc solum substantiae conuenit. Secundum est. quod sit ens per se substantia completa in natura et specie. et ob hoc anima rationalis extra corpus licet per se substantia. tamen non est hoc aliquid nisi large accipiat hoc aliquid. scilicet pro quoque per se substantia. Ratio secundi est. quia sola prima substantia est simpliciter in ultimo actu nature completo in se per se substantia. et non secunda substantia. ergo prima substantia conuenit hoc aliquid significare.

Sciendū quartu. quod prima substantia ab alio habet et sic hoc et ab alio habet et sic aliquid. Est enim hoc a collectione individualium accidentium que eadem in alio res perit non possunt. Sed est aliquid a natura specifica a qua habet et est quid alterius speciei vel ab individualiis que non sunt eiusdem speciei. Unde de aliiquid quasi aliud quod. Quod est Boetii in libro de ebdomatibus quod omne quod est ab alio habet et est ens et ab alio huius et est hoc ens. Non enim est propter haec dicta intelligendum quod in substantiis separatis sicut individualiis

Ita autem dicas substantia individuata per collectionem individuum eo modo quo in substantiis materialibus

Sciendum quinto. Quod secunda substantie videtur hoc aliquid paretur appellatio figura quod enim non est similitudine verum: quod illud significat nomine secunda substantie non est unum numero que admodum illud quod per nomine prime substantie significat, immo quod significat per nomine secunda substantie de pluribus numero differenter predicta. ita secunda substantia non significat hoc aliquid, sed potius quale quod. Hec est intelligentiam quod secunda substantia significat quod quod deo modo qualibus vel aliquod aliud concretae de genere qualitatis, quod tale concretae sola qualitate paretur. Secunda vero substantia circa substantiam qualitatem determinat, qualitatem quod est essentiale non distinctam esse in altera substantia determinata per ea. ita secunda substantia non soluz facit illa qualitatem, sed etiam facit substantiam determinataz per ipsum. ideo dicuntur significare quale quid.

Sciendum sexto. Quod per figuram appellatio dicitur intelligentiam similitudinem figuratio nostra ad rem scandala scilicet ad significandam naturam in eis acceptam et naturam individuorum. Quod enim una et eadem est natura secundum rem considerata in eis et in atro. immo, immo individuum, ut dicitur Bartholomeus. immo uno nomine significari potest, et hoc est quod vocat figura appellationis. id est similitudinem seu figuratio nostra quod paret naturam eis individua et. Et propter hanc figuram appellatio dicitur sepe pfallaciā figure dicōnis quale quod interpretando hoc aliquid.

Conclusio. Secunda et tercya proprietates substantiae sunt bene assignatae. Secundam probat p̄hus per inductionem quod genus nois et ratione predicatur de spiritu, quod de individuis continetis sub specie. Tertier species de individuis predicatur nomine et ratione, ergo per dicas uniuersitatem. Substantia et differentia et pars p̄dant de prima. Tercia p̄prietate probat de prima substantia, quod illud quod significat per ea est unum numero et individuum. Et significat hoc aliquid. Tercia p̄prietate tenet, quod generaliter loquendo ratione cuique substantiae particulari paretur hoc aliquid, quod paret hoc et hoc aliquid est paretur individuum et unum numero. Et ratiōne secundo rationes autem oppositum solvantur ex dictis.

Inest autem substantia nihil illis esse contra rū. Primum enim substantia quid erit contrarium, alii cui enim homini nihil est contrarium. Atuero nec homo nec animali nihil est contrarium. Non est autem hoc substantia p̄prium, sed etiam multorum alterorum et qualitatibus. bicubito vero nihil est contrarium. Atuero nec decē nec alicui talium. Alsi quod forte multa paucis dicat esse contraria vel magnū paruo. determinatorum vero nullū nulli est contrarium.

Videtur autem substantia non suscipere magis et minus. Dico autem hoc non quia substantia non est a substantia magis et minus, hoc autem dictum est quia est. Sed quoniam unaqua substantia hoc ipsum quod est non dicitur magis et minus, ut hec substantia homo non est magis et minus homo, neque ipse a se, neque alter ab altero non enim est alter ab altero magis homo sicut est album, alterum altero magis album; et bonū alterum altero magis bonū, sed et ipsum a se magis et minus dicitur.

citur, ut corpus cum sit album magis albus esse dicitur nunc quam prius, et cum calidū sit magis et minus calidū dicitur. Substantia vero non dicitur nihil enim homo quam prius dicitur, neque alioz qualibet que substantia sunt quia propter non suscipit substantia magis et minus.

Queritur, utrum proprium sit substantie non habere contrarium et etiam non suscipere magis et minus. Arguitur primo contra primam p̄prietatem sic. Ignis contrariatur aqua et aer terre et tamen sunt substantiae, ergo substantiae est aliquid contrarium. Terciedens patet, quia omne quod corruptibile suum contrarium corrumptur, sed ignis corruptibile a se et aer a terra et generaliter uniusquodcumque elementum ab alio corruptibile, ergo ratiōne. Secundo sic, contrarietas in propriis et per se effectibus arguitur contrarietatem in causa propriis et per se, sed calor ignis est per se et proprius effectus ignis et caliditas ignis et frigiditas aquae contrariantur, ergo et substantia ignis et substantia aquae contrariantur. Et similiter arguitur re terra et de aere, quia humiditas aera siccitatem terrae contrariatur, et tamen sunt proprii effectus earum substantiarū. Tercio sic, in quolibet genere est una prima contrarietas differentiaz dividens aliquod genus, ergo in substantia est contrarietas. Deinde arguitur contra aliam p̄prietatem sic. Substantia generatur et corruptibile, ergo intentio et res mutatur. Tercia p̄prietate patet, quod generatio et corruptione sunt mutationes. In omnibus mutatione est remissio eius quod abicitur et intentio illius quod intendit, ergo ratiōne. Ultimo, una substantia miscibilis est cum alia, ut patet de elementis que miscentur ad constitutum mixti. Sed elementa misceri non possunt sine remissione aliqua, ergo aliquis substantia magis et minus suscipiuntur. In oppositum est philosophus in textu. Primum videbis de prima p̄prietate, secundum de secunda. Quantum ad primū

Sciendum prout ad propositionem sufficit contrarietas tribus modis dicitur. Uno modo est idem quod formalis distantia oppositorum differentiarum aliquod genus immediate dividens in cutus potestate continentur, et quod comparatur ad ipsum ut communem subiectum, ideo ipsorum genus nulli ipsorum differentiarum contrariantur. Secundo modo dicitur contrarietas distantia p̄uationis et habitus que fieri habet circa idem subiectum quod versus substat, ideo neutri eorum contrariantur. Tercio modo dicitur contrarietas passionum et passibilium qualitatum completa et perfecta distantia que habet fieri circa idem subiectum vicissim, et ab eodem mutuo se expellunt. Ideo ille contrariantur. Primum modo et secundo modo larve caput contrariantur, et tertio modo p̄prie sumuntur. Et conformiter ad hanc p̄prietatem de contrarietate ponenda est distantia de substantia. Substantia enim duobus modis dicitur. Uno modo dicitur ipsa substantialis forma que est determinativa generis ad esse spiritu, secundum quod modum differentiatione dicitur substantia. Et isto modo substantia accipiendo una substantia primo et secundo modis contrarietas contrariantur alteri. Alio modo dicitur substantia prout est a substantando dicitur secundum quod modum est communis et primus subiectum omnium alterorum. Et hoc modo accipiendo substantiam nullo modo sibi coenit habere contrarium, sed est subiectum omnium contrariorum. Tamen contra rationem subiecti est esse et dici contrarium alienum, quod contra rationem subiecti est in alio esse ut in subiecto. Modo de ratione contrario est fieri circa idem subiectum

Predicamenta

Conclusio. pprū est substātiā a substādo dī
et nullo mō habere cōtrariū. Probat. qd illud qd est sub/
stātiā dīm cōtrarioz nullū p̄t esse contrarium. vt habeat p̄mo
physicop. sed suba illo mō dicit et cōē p̄mū subiectus
omniū contrarioz ergo r̄c. Hanc cōclusionē pbat p̄bus
inducēdo p̄ omnes substātiās sive fuerint p̄me sive secundē
Est tñ aduentū qd illud non dī p̄prium sube q̄to mō.
q̄ erit cōuenit quātitati. cōuenit em̄ om̄i sube. sed non soli
Et hoc de p̄mo. Quantū ad secundū

Sciendū. q̄ vt vult Aquicēna esse substātiā
lei indiuisibili cōsistit. qd pbat ex eoq̄ esse substātiāle est p̄
mū. ergo simplicissimū et indiuisibile ale non esset primū.
Sequēt etiam q̄ inter esse et nō esse simpliciter dare me/
diū quod est incōueniens vi latius patet ex dictis

Lōclusio. p̄prium ē substātiā nō suscipe ma/
gis et minus. Probat. qd esse substātiā in indiuisibili consis/
tit. q̄ sū ipm nō potest esse intēcio et remissio. Itē substā/
tiā nihil est contrariū. ergo nō intendit neq̄ remittit. Pro/
bat. p̄fia. qd intentio sit p̄ separationē cōtrarij et cōtrario. et re/
missio sit p̄ immixtione cōtrarij et cōtrarij. et nō habere
contrariū est causa huius qd est nō suscipere magis et min?
Et iō posuit p̄bs illā p̄trierat etiā istā. Et hic dī capi cō/
trarietas p̄prie. Hanc cōclusionē pbat p̄bs etiā inducēdo
q̄ vñus hō nō est magis hō alto nec idē homo est magis
hō vno tpe q̄ alio. et ita de alijs ergo r̄c. Est tñ aduentū
dū q̄ p̄bs nō intēdit dicere q̄ vñia substātiā pue est a sub/
stantio dicta non sit magis substātiū q̄ alia. quia oppositū
dixit prius. Sed vult dicere q̄ vñaq̄s substātiā sūm̄ hoc
ipm qd est nō suscipere magis neq̄ minus. Hec tñ nō est. p/
prietas quarto mō. sed magis secundū modo.

Ad ratioes ante oppositū. Ad primā dicit
q̄ elemēta sūm̄ suas substātiās nō p̄trariant. sed sūm̄ suas q̄
litates agunt et patiunt ad inuicē corrumpētūr

Ad secundā dicit q̄ cōtrarietas in p̄prijs et p̄ se effectib
bene arguit cōtrarietas virtualē sūm̄ primā et cōmūne ra/
dicem cōtrarietas que est excellētia et defectus in p̄prijs
et per se causis. Sed non oportet q̄ in causis sit cōtrarietas
formaliter seu cōpleta. Et hoc maxime quādo ille cause
per se equoce sunt ve in p̄posito. Non oportet etiā q̄ tanta
sic diueritatis incausis quātua reperitur in effectibus. imo
quādoq̄ in effectu plura formaliter distincta eadem repe/
riuntur in causa. Tercio. ratio bene pbat q̄ accipiēdo substā/
tiā p̄mo modo. Et sumit cōtrarietas accipiēdo primo
modo supius posito in substātiā est cōtrarietas. Ad q̄r̄
tam dicit q̄ generatio et corruptio possunt capi duplicitate.
Uno modo sūm̄ suas p̄prias rōnes sūm̄ quas ab alijs mo/
ribus distinguunt. Et hoc mō sunt mutationes instan/
tiae et nō successiue et reductiue sunt in p̄dicamēto substā/
tie. Nec oportet illud qd generat hoc modo intēdi et remie/
ti neq̄ quod corruptiū. Alio mō possunt accipi sūm̄ q̄ per
mixtū sunt alteratioi p̄reue. Et hoc mō sunt mutationes
successiue et intrinsece terminant ad qualitatē et non ad sub/
stantiā. et non distinguunt essentialiter ab alteratōe. et sic in
generatio et corruptiōe est intentio et remissio sūm̄ qualitates.
et nō sūm̄ substātiās. Ad ultimā dī. q̄ elemēta miscent
non formaliter sed virtualiter. Et sic hec mixtio sit p̄ alter/
rationem que est sūm̄ qualitatēs elemētoz et nō sūm̄ suas
substātiās. Nec est corruptio ipsoz nūl sūm̄ qd Quāuis
sue forme substātiāles formaliter abiectantur sūm̄ aliquo s.
Scđm tñ alios forme substātiāles manet sub esse remissio

Aristotelis

Maxime vero sube p̄prium videtur eē q̄ cū
vñū et idem numero sit contrariū susceptiūz
est. Et in alijs qdē non habebit quisqñ qd pro
ferat quecūq̄ non sunt substātiā quod cum se
vñū et idem numero susceptibile contrarioz sit.
Velut color. quod cū sit vñū et idem numero non
erit album et nigrum. Neq̄ eadem actio et vna
numero erit praua et studioſa. Similiter autē et
in alijs quecūq̄ non sunt substātiā. Substātiā
vero cum vñū et idem sit numero capax est con
**trarioz. vt qdām hō cum vñus et idem nume/
ro sit: aliquando qdē est albus. aliquā niger. et**
calidus et frigidus et prauus et studioſus. in alijs
autē nullis aliquod tale videtur. Hui si aliquis
**forſitan inſtit dicens orōnem et vñsum huīus/
modi esse. eadē em̄ oratio et idem vñlus verum**
et falso esse videtur. Velut si vera sit oratio se
**dere aliquē. surgente eo falsa erit. Similiter au/
tem et de vñlu. si q̄s em̄ vere putet sedere aliquēz**
surgente eo falso videſ ei eundē habēti de co
**vñsum. Sed si quis hoc suscipiat tamē mō dif/
fert. nam ea (q̄ in substātiās sunt) ipa mutata sus/
ceptibilis sunt cōtrarioz. frigidū em̄ ex calido fa/
ctum mutatū est. alterū em̄ factum est et nigrū**
ex albo et studioſum ex prauo. Silit autē et in
**alijs vñquodq̄ mutationē susceptiēs est suscep/
tibile cōtrarioz. Oratio autē et opinio ipa quide**
om̄ino immobilia perseverat cuz vero res mouet
**cōtrariū circa eam sit. oratio nāq̄ permaneat ea/
dem. eo q̄ sedeat aliquis. cum vñ res mota sit.**
**aliquā quide vera. aliquā qdē falsa sit. Simili/
ter autē et in opinione. quapropter solumō p̄prium**
est substātiā q̄ sūm̄ sui mutationē susceptibilis
cōtrarioz sit. Si q̄s autē hoc recipiat opinio
nē et orationē dicens susceptibilis esse cōtrario
rum non est vñrū hoc. oratio nāq̄ et opinio nō
**in eo q̄ ipsa aliqd recipient cōtrarioz suscepti/
bilis esse viciūtur. sed in eo q̄ circa alterū aliqua**
passio facta sit. Nam eo q̄ res est aut non est in
**eo oratio vera vel falsa dicit. nō in eo q̄ ipa su/
ceptibilis sit cōtrarioz. Similiter em̄ a nullo lo**
co neq̄ oratio mouet neq̄ opinio. quapropter
nō erunt susceptibilis cōtrarioz. cū nulla in eis
passio facta sit. Vñrū substātiā in eo q̄ ipa con
traria suscipiat: in hoc cōtrarioz susceptibilis eē
dr. languore em̄ et sanitati suscipit et candorez
et nigredinē. et vñquodq̄ talū ipa suscipiēdo
cōtrarioz dicit susceptibilis esse. Quare p̄prium
erit substātiā cū sit vñū et idē numero sūm̄ sui

mutationē susceptiblēz esse contrarioz. Et de substantia hec quidem dicta sunt

Querit. Utrum sit maxime p̄priuz substātie enī sic vnu z idē numero sūm̄ sui mutatōem esse susceptiblēz le⁹ p̄trarioz. Arguit q̄ nō. q̄ forma substātialis ē subſtantia. et enī nō suscipit p̄traria sūm̄ sui mutatōem. q̄ illa p̄ p̄teras nō est b̄s data. Sed sic intelligētē z alia corpora celesta sunt substātie. et enī nō suscipit p̄traria. Tercio sic. sufficiētē eadē in numero est susceptiblēz p̄trarioz pura altedi⁹ z nigredini⁹. Silit eadē oīo z eadē opinio est sufficiētē veritatis z falsitatis. hec autē nō sunt substātie. ergo q̄uenit alijs a suba. In oppositū est p̄hs in textu.

Sciendū q̄ illud qd̄ in se pfectuz nō est neq̄ subsistētē alteri nō p̄ dare esse neq̄ substare. ideo substātie cōuenit q̄ possit accētib⁹ substare ex eo q̄ ipsa est subiectum qd̄ est ens in se pfectū z pletū. Et q̄ illud p̄mo cōuenit p̄ me sube z secūdo scđe sūm̄ q̄ est in p̄ma. ideo estā substare accētib⁹ p̄mo cōuenit p̄me sube z secūdario secunde. Ex quo sechur q̄ sufficiētē p̄traria sūm̄ sui mutanōem p̄mo cōuenit ipi p̄me sube. cui etiā q̄uenit p̄mo z p̄ se mutari. et se secūdario cōuenit ipi se de substātie sūm̄ q̄ lecūda suba mutari generari z corrupciō d̄ ex p̄tū. Sic ergo pars q̄ hec p̄prietates cōuenit p̄me substātie z secūde. Et sic cōuenit oīi substātie. licet non eq̄liter vt iā dēc̄m̄ est. Est tñ hic aduertern⁹ dum q̄ licet actu suscipit p̄traria z actu mutari de p̄trario in co trāp̄u p̄mo cōueniat ipi p̄me substātie z solu ex p̄nti secūde. q̄ actus z op̄ationes sunt singulari⁹ z sup̄positoz. Tñ sufficiētēlitas z mutabilitas id est aptitudō ad sufficiētē p̄traria z mutari de vno in alterū p̄mo cōuenit secundē sube z p̄ secundā cōuenit p̄me. Sicur esse corrupriblē p̄ se cōuenit homi licet actu corrupciō p̄mo cōueniat alie⁹ ho rum p̄dicatōr̄ rep̄it alio⁹ qd̄ vnu z idē numero per manēs p̄traria suscipiat sūm̄ sui mutatōem. Sicur vnu z idē numero color nō p̄ esse albus z niger. Neq̄ vna et eadem actio in numero potest esse prava z studioſa. Rep̄it autē in substātie q̄ vnu z idē numero gmanēs contraria suscipiat sūm̄ sui mutatōem. Sicur vnu z idē hō in numero aliqui est albus z aliqui niger. alio⁹ calidus aliqui frigidus. z sic de alijs. q̄ ista p̄prietates maxie p̄pria est substātie. Est tñ hic aduertern⁹ ut volūt alio⁹ q̄ maxime. in dicta p̄prietate tenet noīaliter z determinat illā dēcēm̄ substātie. ita ut sit sensus maxime sube. i. p̄me substātie p̄priuz est. Sed Albus exponit maxie aduerbialiter referes ipsuz p̄ modū determinatōis ad p̄priū ut sit sensus maxime. p̄priū id est p̄prie. p̄priū est. volēs q̄ hec p̄prietates cōueniat tā p̄me substātie q̄ se. Et hec expositio est sūm̄ intentōem p̄hi.

Ad ratiōes ante oppositū. Ad p̄mā dicit q̄ forma subalis nō ponit se in genere sube neq̄ erit maxie ad solū reducti⁹ p̄ modū p̄ncipij. Accipit autē suba iā p̄prietate ut est ab actu substāti dīcta. sed hoc mō for̄ma subalis nō d̄ suba sed totū p̄pōstū. q̄ non valer p̄tria. Ad sedam d̄. q̄ intelligētē sūm̄ naturā acceperē nō rep̄it

gnat mutabilitas de bono in malū. Elī de facto tā enente q̄ alio⁹ mutare sunt de bono in malū. Sed q̄ alio⁹ mutantes sunt in bono hoc est ex p̄firmatōe diuina. Et q̄ siq̄ alio⁹ permanētē in malo hoc est ex obstinatōe. Et hoc lez de intellegētē sic dicebat Plato in Thimeo. Odī deo quos tu op̄ifex paterē ego lum natura qd̄em vestra mutabiles es̄tis voluntate aut̄ mea sic permanebitis. Et ad hoc q̄ dices bas de corpe celesti. r̄nde q̄ in celo rep̄iunt sex differētē poli tōnū ad inuicē p̄trarie z ex natura rei distincte. Et quartū distincōne z p̄trarietate vt dī. Querit originalis oīi alia p̄trarietates in istis inferiorib⁹. Et ipm̄ corp⁹ celeste de vna illaz dīfīaz in alia mutat. vi de dextro in sinistrū. de ante in retro. Nec ex hoc sequit̄ q̄ sic corrupriblē. q̄ motus localis de p̄ se nihil abiicit de suba rei neq̄ de substātialibus p̄fectionib⁹ aut̄ disponiblē substātialib⁹ rei. Ad tertīā q̄ arguebat de superficie dicendū est q̄ subiectū ad accēs repez̄ris habere triplicē habitudinē. lez potētē ad accūz. cause ad causatū. z habitudinē plentis ei stabilimētū cēndi. Duas p̄mas habitudines bñ p̄ habere vnu accidētē ad aliud et quodām̄ dici subiectū. Sed tertīā habitudinē p̄ se habet re nō p̄ vnu accēs ad aliud. ideo nō p̄ habere p̄ficiā z cōplētā rōem subiecti. Et sic sufficiētē nō est illud qd̄ substare altedini. neq̄ est illud qd̄ mutat de vno in alterū. sed bene est illud mediātē quo subiectū quod est substātie substare altedini z nigredini. Ad alia instantia q̄stebat de opinio ne z oratione. Dīm̄ est q̄ veritas z falsitas sunt in re sicut in causa. z sunt i intellectu. p̄ponente z diuidētē ut in subiecto cognoscētē. z in orōne vt in signo. Et ide eades oratio in nūero et etiā eadē opinio re mutata d̄r vera et falsa sine mutatione opinionis vt orōis. Ex quo securt̄ q̄ oratio et similiter opinio p̄prie loquēdō nō debent dici susceptiblēs veri z fali. cum vna z eadē oratio numero dicat̄ vera z fala sine sui mutatiōe. Alio⁹ enī seq̄r̄ q̄ duo p̄traria possēt sūtū recipi in vno z eodem numero tanq̄ in subiecto sine ipius mutatōe quod est impossibile. Ideo bene d̄r textus q̄ ab eo q̄ res est vel non est oratio d̄r vera vel falsa. z non ex eo q̄ ipsa oratio sit susceptiblē p̄trarioz. Et ita si oratio dicat̄ aliquādō suscipere veritatē vel fallitatem. z quando d̄r q̄ substātie suscipit p̄traria. ibi equiuoce accipit suscipere p̄traria. Sicur equiuoce accipitur cum dicitur q̄ vnu nō est susceptiblē sanitatis z corpus aialis est susceptiblē sanitatis. Nā corpus tanq̄ subiectū z vna tanq̄ signū.

Quantitatis aliud continuum aliud dīcretū. Et aliud quidem ex habentibus positionez ad se inuicem suis partibus constat: aliud autē ex non habentibus positionem.

Querit utrum quantitas a logico conuenienter p̄ius diuisione q̄ definitione notificetur. Arguitur q̄ sic. quia quantitas est genus generalissimum vnuocē dictum de suis speciebus. sed in vnuocē definitio precedit diuisionem. ergo quantitas a logico cōuenientius definitōne q̄ diuisione notificari habet. Secūdo sic. qualitas a logico definitur. ergo a sumīlē quātitas detet ab eo definiri. Tercio sic p̄phus in quarto metaphysice definit̄ quātum dicens. Quantū est qd̄ est p̄ se diuisibile in ea q̄ insinu quorū quodlibet natūrā est esse alio⁹ vna natura. q̄ ut videtur quantitas debet definiti

In oppositū est p̄hus in littera

Sciendum primo q̄ determinando de p̄di
camentis accidentiū p̄hō p̄us agit de quātitatē. q̄ quanti
tas inter cetera accidētia sube materiali imēdiatus adhē
ret. q̄d oīid. Albus tripli rōne. Prima est. q̄a materia
soli est potēs diuisibilis. acu tñ diuidit p̄ quātitatē. Lū
S̄ omes forme materiales numerent p̄ diuidant p̄ materie
diuisio nē sequeur p̄ quantitas inter cetera accidētia materia
lia imēdiatus sube materiali inheret. Secunda est. q̄a suba
materialis motu r̄ murato nō subiecti nisi mediata quā
titatē. q̄ vi habet sexto physicoz nihil mouet nisi quanto
ergo quātitas in subiecto p̄cedit oīem formā p̄ motū acq̄isiti
bile. Tercia est. q̄ nō sunt nisi duo genera accidētū abfoluz
toz. scz q̄litas z q̄tūtates. h̄ oīes q̄litas materiales necessaria
rio p̄supponit q̄tūtate. iō inter oīa accidētia materialia q̄tū
tas p̄mo inest sube q̄re de ip̄a p̄mo dētermiñat p̄hs.

Scienduz scđo. q̄ licet quātitas fm̄ suȳ esse
formale p̄ qddicatiū p̄siderata id est p̄ p̄partōnem ad sua
inferiora vt notio rōnius esse formalis ipsorum de ip̄is vnuo
re dicat. Quia tñ logicus p̄siderat quātitatē sub rōne mē
sure q̄ non cōuenit codē mō p̄tinuo r̄ discreto neq̄ equaliz
er. iō logius nō definit quātitatē. fed eaz notificat p̄ duas
diuisiones quaz p̄ma est. Quātitatis aliud cōtinuum aliud
discretū. vt clare p̄t in exēplis textris. Aliā ē. Quātitatis
aliud est ex p̄bri positiōnem ad inuicē h̄ntibz. aliud vero ex
nō hantibz positiōnem. exēplū p̄m. vt linea superficies cor
pus z locus. exemplū scđo. vt tps numerus z ordes. Lū
ad positiōnem partū alieuius quātitatēs in suo toto nō suf
ficit ordo ipsar̄ fm̄ p̄us z posterius. sed cū hoc reqr̄itur sis
tus q̄in p̄ibus numeri nō reperit. Tercio reqr̄it p̄manen
tia partū q̄ p̄bi orōnis z tps nō p̄petit. z si tria reqr̄unt
ad hoc q̄ quātitas aliq̄ positiōnem habeat in suis p̄bribz. Si
vero q̄raf. q̄re hic logicus quātitatē sub rōne mēsure p̄sider
rat. cū tñ sub tali rōne p̄siderata nō dicat vnuo de cōti
nuo r̄ discreto. Causa est. q̄r atēns magis vñ entis disposi
tio mēsure vel aliq̄ alia habitudo q̄ debet diciens p̄ter
imperfōem sue nature. z ita nō p̄ p̄fere notificari ista de
cā nō p̄ quātitatē nō p̄ habitudine ad subam. Et iō phus quātitatē notifi
cat in ordine ad subam id est p̄ p̄m modū inherendi q̄n
titatis ip̄i sube sub q̄ mō inessendi seu inherēdi fundat p̄
prius modū denominādi r̄ p̄dicādi. scz q̄nritatis de sub
iecto. Et q̄ modū inessendi seu inherēdi quātitatis sub
stantie est inesse p̄ modū mēsure. ideo phus hic quātitatē
considerat z notificat sub rōne mēsure.

Conclusio. quātitas a logico cōuenientēs in di
uisione q̄ definitorē notificat z vt cā cōsiderat definitorē non
p̄t. Probas cōclusio. q̄ quātitas a logico p̄siderat sub rōne
mēsure. sed rōne mēsure nō cōuenit q̄liter continuo r̄ disre
to. q̄ sub tali rōne definitorē non potest.

Dubitāt p̄mo. quare in diuisione quātitatis
ponit aliud z non altez. Dicis q̄ hoc est ad denotandū di
uersitate essentiale. z nō solū accidentalē inter cōtinuum z di
scetu. Et dicit aliud in neutro genere. quia cōtinuum z disre
tu sunt genera subalterna z non spēs spēalissime. ob hoc
in diuisione subintelligit genus.

Dubitāt secundo. vñ cōtinuitas z discreto
debet dici quātitates. Rūdetur q̄ nō. q̄ vt abstracte
designant dicunt magis q̄litas quātitatē ip̄am cōtrahē
tes ad diuersas naturas fm̄ spēm a q̄bus q̄litasibz sumū
sunt differētē genus quātitatis diuisentes.

Dubitāt tertio. quare p̄hs. diuidēs. quātitatē

tem p̄ponit continuo discreto. z tñ determinando de ip̄s
tener ordinē eversum. Rūdetur q̄ cā est ad denotandū
q̄ licet p̄tinuum z discretū si p̄parent ad suum genus coequ
sub eo p̄tineat. Lū si p̄parent inter se in eis regit duplex
ordo. q̄z fm̄ rōnem discretū est p̄us cōtinuo. q̄ p̄ncipium
discretū q̄d est vnitatis simplicius est fm̄ rōnem p̄ncipio cōti
nuo q̄d est p̄ctus. nā rōne vnitatis in sola indiuisibilitate cōst
ituit. p̄ctus vero supra indiuisibilitatē addit positōnem in
cōtinuo. Et q̄ vnitatis fm̄ rōnem simplicior est. iō p̄ conse
quēs est prior. q̄ p̄tēt in p̄fēmio metaphysicus simpliciora
sunt priora. ex additōe dicit. Hac em de cā ratō mēsure
fm̄ rōnem p̄us cōtinuum discretū q̄ p̄tinuo. Quia mēsura
re sicutq̄ nihil aliud est q̄ notificare quātitatē ip̄ius ignorā
p̄ aliam quātitatē magis notā. Et sic rōne mēsure conuenit
prius illi q̄d fm̄ rōnem p̄us z notius est. Et tñ est q̄ multa
que cōtinua sunt realiter sub rōne discreti mēsuraunt. Et
etia multa cōtinua s̄ spēbus numeri denomināti vt bipes
dale. Sed si cōtinuum z discretū fm̄ esse cōsiderent. tūc cōti
nuo p̄us est discreto. nā discretū ex diuisione cōtinui causat.
Et ita p̄z q̄liter cōtinuum vno mō prius est discreto z alio
mō posterius. Paret etiā quare rōne mēsure p̄us conuenit
discreto q̄ p̄tinuo. Et q̄ p̄cessus diuisius p̄portionat
materie. z p̄cessus definitius forme. z materia fm̄ esse p̄
cedit formaz. forma vero fm̄ esse posterior est materia. sed
fm̄ rōnem el p̄ ipsa. Ideo in p̄cessu diuisius quātitatis
prius notificat phus cōtinuum q̄ discretū z tñ in p̄cessu de
finiūo p̄us notificat discretū q̄ cōtinuum.

Ad rōnes an oppositū. p̄ma soluta est. Ad
secundā negat 2̄na. quia oīm qualitatēs est vñus modus
denominādi subam les quale. fed nō est vñus oīm quā
titatē. q̄ 2̄na quātitatē denotat subam quamā. discriber
vero quotā. Ad tertīā negat 2̄na. q̄ metaphysicus nō
cōsiderat quātitatē sub rōne mēsure. fed vt est q̄dazg
entis. ideo potuit definire quantum.

**Est autem discreta quātitas vt numerus et
oratio. cōtinua vero vt linea superficies corp⁹.**
Amplius autē p̄ter hec locus z tempus. Par
tium em̄ numeri nullus est terminus cōmunis
ad quē copulant p̄ticle eius. vt quinq̄z z quin
q̄z cū sint ad decem p̄ticle ad nullū terminū co
pulant cōmunē. sed semper discreta sunt. z et tria
et septem ad nullū terminū p̄ticlez copulatur.
sed semper discrete sunt z separata. Quapropter
numerus quidem discretoz est. similiter autem
et oratio discretoz est. quia etem quātitas ora
tio est manifestum est. Mēsurat enim syllaba
longa z brevis. Dico autem orationē cum vo
ce prolatā ad nullum enim terminū cōmunē p̄
ticle eius copulant. nō enim ē cōmunis termi
nus ad quem syllabe copulentur. sed vnaqueqz
diuisa est fm̄ seip̄sam.

**Querit Utrum numerus z oratio sint species
quātitatis discrete.** Arguitur primo q̄ numerus non sit
quātitas. quia ex non quantis non potest fieri quantum
sed numerus constitutus ex vnitatibz que non sunt quante-

Ergo numerus non est quantitas. Secundo sic. spes positiva ex priuatisbus non potest constitui. sed numerus constituitur ex unitatis quarum tota ratione priuatae diuisiois est constituta ergo numerus non est spes quantitatis. igitur neque quantitas

Tercio sic quod oratio non sit quantitas. quod oratio est vox et vox est qualitas. ergo oratio est qualitas. Quarto sic. oratio mensuratur syllaba brevi et longa. sed breve et longum sunt passiones primi. ergo oratio est quantitas continua et non discreta. In oppositum est phus in extenu.

Primum videbitur de numero. et secundum de oratione.

Quantum ad primum ponit

Conclusio. Numerus est quantitas discreta quod sit quantitas probatur. quod illud est quantitas quo mensuratur formaliter redditur et certificatur quantitas aliquorum vel alicuius. sed numerus est huiusmodi. ergo etiam maior per quod ratione mensura est ratione quantitatis. Minor probatur. quod numero denario accipitur et certificatur numerus decem hominum. decem canum et sic de aliis. Et ita denarius numerus est formaliter numerus quo plura numerari possunt. Item pars secunda sic. omne per se diuisibile in ea que insunt quorum quodlibet naturum est esse una natura est quantitas. numerus est huiusmodi. ergo numerus est quantitas. Major per definitionem quanti. Parvus etiam ex alio. quia esse diuisibile per se est propria passio quantitatis. Minor probatur sic. quod omne oppositum per se est diuisibilis in ea ex quibus ponit. sed omnis numerus componitur ex unitatisbus. ergo omnis numerus est diuisibilis in unitates quarum qualiter est nata esse una natura. Sed pro declaratione alterius scilicet quod sit discreta quantitas est aduertendus quod primus est nobis notus est discretum. ideo per negationem unitatis supposito quod numerus est quantitas in extenu. probatur quod est quantitas discreta arguendo sic. Partes numeri non copulantur ad aliquae termini unitate qui sit finis partis precedentis et principii sequentis. sed semper manent ad inuicem discrete et separate. ergo numerus est quantitas discreta. Assumptum probat phus exemplariter et inducione. non enim quicquid et quicquid copulantur ad aliquem terminum communem in denario. nec tria et septem. nec etiam partes alterius numeri. sed semper manent ad inuicem discrete et separate. Et ita dicendum est de partibus cuiuscumque alterius numeri. ergo numerus est quantitas discreta. Si vero queratur ex quo partes numeri sunt discrete et ab inuicem separate a quo accipit numerus spem et unitatem. Respondeat quod spe eius et unitate accipit ab ultima unitate non absolute et in se accepta. sed per se finis aggregationis unitatis prae dentium ordinatarum in una forma numeri.

Sciendum quod si in numero ternario ultima unitas materialiter acciperetur. scilicet secundum illud quod est absolute secundum hoc illa unitas esset pars materialis ternarii. et hoc modo etiam posset esse pars materialis cuiuscumque alterius numeri. quod hoc modo est in potentia ad recipiendum addituum cuiuscumque alterius numeri. Sed si illa ultima unitas formaliter accipiatur scilicet sub ratione ultimi. id est finis et termini aggregationis unitatis precedentium ordinatarum ad ipsam. hoc modo ipsa est forma numeri ternarii. neque verum est in potentia ad hoc et recipiat additum alterius unitatis. neque etiam est pars alterius numeri. Et sic per hunc parvum qualiter numerus ab ultima unitate caput spem et unitatem. Parvus est etiam secundum quoniam duo numeri ab inuicem non solent materialiter. immo etiam formaliter et specifice differunt. Ob hoc de phus quanto metaphysice. et bis tria non sunt

sex. sed semel lex sunt sex. et hoc est versus formaliter loquendo. quod alia est forma ternaria et senaria. Parvus etiam tertio quod in numero partes sint discrete ab inuicem. tamen ibi est unitas aggregationis plurium unitatum ad ultimam que est terminus illius aggregationis et ordinans. Et quemadmodum dictum est de specie et unitate numeri similiter dicendum est de ordine per se stat sub aggregatoe sonorum et vocis placere. Aggregatio enim sonorum litterarum syllabarum dictionum ordinata ad aliquod unum unitatum totam plenam aggregatiōem sic ordinatam est oratio una. Et sic oī caput spem et unitatem ab ultimo indiuisibili. placens aggregatiōem sic ordinatam ad ipsum. Quantum ad secundū

Conclusio secunda Oratione est quantitas discreta. et ibi accipit oratio pro ea que est in voce prolatam. ut habet etrus sic dicens. Dico autem ordinem cum voce prolatam. Quod sit quantitas textus probat. quod omnis quod est per se mensurabile est quantum. sed oratio cum voce prolatam per se mensuratur syllaba brevi et longa. ergo est quantitas. Sed quod sit discreta probat textus sicut de numero. quod in oratione non est aliquis terminus unitus ad quae partes eius copulatur. sed manet ab inuicem discrete et separate. scilicet littere in syllaba. et syllabe in dictione. et dictioes in ordine. Nec inter partes ordinis est alia unitas quam unitas ordinans et aggregationis plurium indiuisibilitum ad aliquod unum. ut est ultimus quod est terminus ordinis aggregationis. Si vero queratur quo differunt oī et numerus. Respondeat Albertus quod sic differunt. quod numerus causat ex uno et eiusdem indiuisibilitis reiteratione scilicet unitatis cuius reiteratione facit aggregatiōem ordinatam que dicitur numerus. sed oratio non sic causatur ex reiteratione eiusdem indiuisibilitis. sed causatur ex ordine litterarum in syllabis. et syllabarum in dictione. et dictionum in oratione inter que sola littera indiuisibilis est. Alia differentiatione etiam solet assignari. quod numerus causatur ex diuisione unitatis permanenter. ob hoc indiuisibilita ex quo unitas ordinata causa est numerus simul permanens. Sed oī causa ex diuisione unitatis successivit. scilicet temporis seu motus mensurantis prolationem vocis. ideo indiuisibilita ex quorum aggregatoe ordinata fit oratio non simul permanent. Et ex hac differentia summa causa prima. Et quod indiuisibilita ex quod aggregatiōem ordinata fit oratio non simul permanens ideo in ordine non potest fieri reiteratione unitatis et eiusdem indiuisibilitis. ideo habet textus. Quod semel dictum est non potest amplius resumiri.

Ad rationes autem oppositū. Ad primam dicatur quod licet unitas non sit actu quantitas. est tamen quantitas in potentia. quod est in potentia ad receptorem additionis alterius unitatis. ex quo unitatis aggregatoe ordinata et statuitur numerus. et sic unitas non est numerus actu sed in potentia. Ad secundam dicitur. quod unitas non solitudo est negationem divisionis. immo est aliquod positivum in quo est talis negatio. ideo dicitur unum quasi ens indiuisibile. sed quod simplicitas non cognoscimus nisi per compositionem et indiuisibilitatem per negationem divisionis. ideo unitas licet quantum ad materiale suum sit quid positivum. est enim pars numeri accepta per diuisiōem primi. tamen notificamus ipsam per negationem divisionis. quod talis per se est indiuisibile. Ad tertiam dicitur. quod oratio potest capi duplē. Primo pro actione seu ordine orantis que quicquid oratio dicitur. et de hac non est ad oppositum. Alio modo. pur ab eo causatur oī triplex repertus scilicet vocalis. mentalis. et scripta.

Predicamenta

Et de vocali est ad propositum. non autem de mentali seu scripta. Sed adhuc in oratione vocali ut ad propositum sufficiat est tria considerare. scilicet ipsam vocem que est quidam species soni. et sic est qualitas. Et est secundum ibi considerare ipsam actionem qua formatur ipsa vox. et talis actio ex parte agentis est in genere actionis. ut actio hoc ab agere sit. Et ex parte patientis est in genere passionis. ut hoc ab agente erit. Et ex parte motus qui est fundamentum veriusque. hoc actionis et passionis sic etiam est in genere qualitatis reductive in quo genere est ipsa vox. Et etiam est ibi alius motus quicunque est qui est reductivus in genere ubi.

Secundum ibi considerare mensuram ipsius formati partium vocis. que quidem mensura per dictum tempus discretum seu mora discreta quod talis formatio discreta est aggregatio ordinata partiū huiusmodi regis discreti. et est illud quod formatum hoc oratio. que est species rationis distinctas discretas. Ideo dicitur Albertus quod oratio ut est distinctas discretas est quedam forma adhucenit discretas partibus vocis sibi invenientur in platione discrete succendentibus. Et hoc est quod intendit physis cum dicit. Dico autem rationem cum voce platonam. Si vero accipias purum est ad placitum instituta ad representandum mensuralem rationem que est perceptus intellectus perplexus. Hoc modo non reponeretur in predicamento. sed haberet rationem secundum intentionis. Ad ultimam accipias quod longum et breve de cetero uno proprio dicuntur. et etiam transsumptive dicuntur de discrete. per quanto discretum causat ex divisione primi. in qua divisione aliqua pars propria sine induisse. non possunt alijs breviores esse aut longiores.

Linea vero continuorum est. potest enim sumere terminum communem ad quem particule copulantur. id est punctum et superficie lineam. plani namque particule ad quendam communem terminum copulantur. Similiter autem in corpore poteris sumere communem terminum superficiem aliquas que corporis particulas copulantur. Est autem talium et temporum et locorum. sensus enim tempus copulatur ad praeteritum et futurum. Rursus locus continuus est. locum enim quendam corporis particule obtinent. que particule ad quendam communem terminum copulantur. ergo et loci particule que obtinent singulas corporis particulas ad eundem terminum copulantur ad quem et corporis particule. quia propter continuus erit et locus. ad unum enim communem terminum eius particule copulantur.

Queritur. Utrum linea: superficies. et corpus sint species distinctas. continuae ab invicem distincte. **A**rguit primo quod linea non sit species. quod omnis species finita est. sed linea est infinita secundum longum. ergo non est species. Probatur auctoritate Euclidis dicentis. quod licet lineam praeferre in infinitum et directum. Et hoc huius est. quod fluxus puncti quod facit linam non habet terminum determinatum in quo necessario stet. Secundum sic linea non potest esse mensura corporalis. ergo non est distinctas. Terciensus propter quod suba corporalis longo latere. et profundo mensuratur. modo linea est longitudine tantum. Item longitudine non reperitur sine latitudine et profunditate. ergo linea non est species distinctas. **T**ercio sic. quod sunt distincta. quod suba linea est ex punctis. ut haec physis

Arrestotelis

primo posteriorum. sed puncta ad invicem copulari non possunt in linea. ergo oportet quod maneat separata et discreta ab invicem. et quod sequens linea est discreta distinctas. Et confirmatur hoc. quod numerus bene ponitur ex indiscibilibus ab invicem discretis et separatis. ergo a simili videtur quod linea possit ponitur ex punctis discretis et separatis ab invicem. **U**ltimum sic. quod linea superficies et corpus non sunt species distinctas distincte. quod linea est materia superflue. et superficies corporis. Nam linea producitur ex punctis. et corpus ex superficiebus. ut dominus interdicit. In oppositum est physis.

Scindendum primo. Quod philosophus inter species distinctas continuae non determinat de linea. superficies et corpus est de loco et de duplice de causa. Prima est. quod linea. superficies. et corpus intra se habent continuatas causas. ut linea habet punctum copulans prius eius ad invicem. et suam superficies lineam. et corpus superficiem. Locus vero et tempus extra se habent sue continuatas principia. Locus enim haec sunt corporis locatio. per principium sue continuatorum. quod non est infra continua loci. Et tempus capit continuatatem suam a motu. et motus a mobili et magnitudine super quam sit motus. Alia causa est ex ista. quod linea. superficies. et corpus sunt mensurae intrinsecæ suis mensuratis. Locus vero et tempus sunt mensurae extrinsecæ. His etiam de causis physis enumerat species distinctas continuae cum quadam interruptione. quod enumeratis tribus primis dicit. Amplius autem preter hec locum et tempus

Scindendum secundum. quod linea non est infinita finita. sed tenebit finem potentiam ex hoc quod in continuo mathematico accepto non est dabilius terminus in quo fieri practicabile ipsum. Ideo dicit Euclides. quod licet lineam praeferre in infinitum et directum. Vale autem infinitum quod foliis potentia est infinitum neque natura abhorret neque intellectus refutat. et ob hoc super talem per fundari intentio speciei

Scindendum est tertium. quod linea est prima mensura. quod mensura in longum et non in latum neque in profundum. **O** propositio sit prima mensura ostendit. Autem. quod omne corpus mensuratur tribus dyametricis. dyametri autem linea sunt. quod secundum corpus mensuratur lineis et incrementis eius corporis est finis extensio eius et dyametros. Superficies vero mensuratur corpus finis extensio eius corporis que est inter dyametros mensurans in longum et latum. Et corpoream distinctas mensuratur corpoream subam finis eius dimensione sua extensione. Et sic per linea est prima mensura substantiae corporeae. nec valeat argumentum aliquod dicentium quod linea finis esse a priori non est separata a superficie. nec superficies a corpore. quod non sunt species ab invicem distincte. Ceterum sequitur non valere. quod sunt puncta finis esse separari per finem intellectus. dum etiam una non est de intellectu alterius. sicut secundum non est de intellectu proprii. neque tertium de intellectu secundi. modo ita est in propria de linea respectu superficie. et de superficie respectu corporis

Scindendum est quartum. quod in linea mathematica recte accepta et continua est aliquid accipere quod se habet ad modum materie. et aliquid quod se habet ad modum forme. Punctus enim fluens in continuo et directum est materiales principium linee. quod est rotunda suba eius. Et formale principium linee est continuas circa fluxum. Nec est intelligendum propter hoc quod linea vera mathematica habeat etiam formam. et quod sit forma accidentalis simplex. sed in constructione mathematica ipsum habet aliquid quod habet modum materie. et aliquid quod habet modum forme. Et si obiectatur punctus non per dici materia linea. quod punctus copulat tres

linee et terminas et distinguist. sed hec sunt actus forme. q̄ pūctus est forma. Dōm est q̄ pūctus p̄t considerari dupl̄. Uno mō put ex fluxu intellectuali ipsius in primū causat lineas et isto mō dicitur materia linea. Alio mō p̄t considerari ut est terminus vnius partis linee p̄ modū finis. et alteri p̄ modū p̄ncipij copulans et viens illas partes ad inuitem. Et isto mō ab ipso p̄stero linea formalem rōnem continuitatis accipit et non ab ipso fm̄ q̄ est illud qd̄ prendit in primū fm̄ quē modū dicitur suba seu materia linea.

Sciendum quinto. q̄ quēadmodū dictū est de puncto in ordine ad lineam. sic pariformiter dicendum est de linea in ordine ad superficiem. et de superficie in ordine ad corpus.

Conclusio. Linea superficies et corp̄ sunt species quantitatis continue ab inuitem distinete. Q̄s enim sunt quantitates partis q̄ se conuenient rō mensure et etiā esse diuisibilis. q̄ sunt quantitates. Q̄s vero sunt continue p̄z. q̄ p̄tes linea copulant ad aliquē terminū et unum et p̄t pūctum et p̄tes superficie ad lineā. et p̄tes corporis ad superficiem. Q̄s vero sunt distinete partis q̄ halent rōnes diversas mensurandi et distingue. eo q̄ linea est mensura sube in longum. et superficies in longū et latum. et corpus in longū latum et profundū sine altum.

Dubitatur. An linea possit realiter expunctis ponit tanq̄ ex partib⁹ integralib⁹. Rūdetur q̄ nō. quia oportet q̄ pūcta in linea se tangere. qd̄ est impossibile ut demōstrat sexto physico.

Dubitatur. Quare linea nō p̄t cōponi ex pūctis indiuisibilib⁹. sicut numerus bene ponit ex unita etib⁹ indiuisibilib⁹ tanq̄ ex partib⁹ integralib⁹. Dicis q̄ rō est. q̄ numerus est discreta quantitas. ideo nō oportet indiuisibilia ex qd̄ sit numerus se tangere seu copulata esse. immo detinet manere distineta ab inuitē et discreta. Linea vero est quantitas primaria. ideo oportet illa ex quib⁹ ponit esse copulata ad inuitē modo impossibile est pūctū pūcto copulari. ut sexto physico ostendit. Et p̄formiter dōm est de linea in ordine ad superficiem. et de superficie in ordine ad corpus. Est tñ aduertitur q̄ huius linea nō ponit ex pūctis neq̄ in pūcta diuidatur. nō p̄ tamē fieri diuisio linea nisi pūctum. et q̄ vbiq̄ est diuisibilis linea. ideo oportet q̄ vbiq̄ in linea fm̄ intellectu possit ymaginari pūctus. Et sūlt̄er dōm est q̄ vbiq̄ in superficie potest accipi linea et vbiq̄ in corpore superficies.

Dubitatur. quare superficies vocatur plana seu planicies. Causa est. q̄ fluxus linee ad latus ex quo intellectu fieri superficies sit in planū nulla sc̄z primum eius super alteram eminente. modo planū dicitur cuius una pars alteri non supereminet.

Dubitatur. An linea superficies et corpus possint in eodē inueniri. Vides q̄ nō. q̄ si linea inest alicui rūcē mesē longitudine sine latitudine et profunditate. q̄ cū superficies sit latitudo et corpus profunditas. vides q̄ simul cum linea nō possint esse. Et eadem rōne cū superficies sit latitudo sine profunditate vides q̄ nō possit simul esse cū corpore. Ad dubium dicitur illa tria a p̄te rei fm̄ esse nūquam pūctus esse separata. Et ad argumentum negat p̄na. q̄ affirmatioes et negatioes posse in definitōib⁹ istarū dimensionum nō opponuntur. eo q̄ nō referetur ad idē et fm̄ idem.

Dubitatur: quare est q̄ longitudo nō est si-

ne longitudo. neq̄ profunditas sine latitudine. sed ecōtra fm̄ intellectu longitudo est sine latitudine. et latitudo sine profunditate. Dōm est q̄ cā huius dicta est in fine tertii nos tabilis. in fine coporis huius questionis.

Dubitatur. quare non est quarta dimensio Rō mathematicalis est. q̄ impossibile est plures lineas q̄ tres in uno punto se intersectare ad angulos rectos in diversas pres. peractas. Alio rō p̄t assignari naturalis. q̄ nō p̄t esse plures trīne positionē q̄ sex. sc̄z sursum deorsum. dextrū sinistrū. ante et retro. inter quas nō p̄t esse nisi tres dimensiones. q̄ sursum et deorsum sunt extrema longitudinis. dextrū et sinistrū latitudinis. ante et retro. profunditatis. Cum ergo ois motus seu fluxus intellectus fieri ad aliquā dīnā positionē. et ois dimensio causest ex fluxu intellectuali alieuius indiuisibilis. sequit q̄ ex ea fluxu non possint causari nisi tres dimensiones.

Dubitatur utrū quantitas insit materie vel totū p̄posito. rōne tñ materie magis q̄ rōne forme. Rūdetur q̄ sic. q̄ apertitudo ad trīnā dimensionē fundat in ipsa materia. p̄ quanto ipsa est potentia diuisibilis. sed determinatio quantitatis ad certam mensurā et etiā ad certā figurā ei⁹ er ad certū situm seu positōem partī in toto inest toti cōposito ratioē forme.

Dubitatur quō potest fieri. q̄ linea sit p̄ncipium materialis superficies. et superficies corporis. et q̄ tñ sine spēs distinete. Rūdetur q̄ hoc sic fieri p̄t. q̄ linea p̄t dupl̄ considerari. Uno mō put est in potentia ad fluxū primū in latū. et hoc mō est materiale p̄ncipium spēi. Alio mō p̄t considerari linea in se absolute. sc̄z put est mensura rei fm̄ longitudo causata ex fluxu intellectuali pūcti in primū. et isto mō est spēs distincta a superficie. Et sūlt̄er dicitur de superficie in ordine ad corpus. corp̄ nō est in potentia ad fluxū in altitudine est p̄fecta dimensio. Rōnes an oppositū selutē sunt

Amplius alia qd̄em p̄stant ex partib⁹ que in eis sunt positōem ad se inuitē bñtib⁹. Alio autē ex nō bñtib⁹ pōnem. vi linee qd̄ez particule positionē ad se inuitē habēt. singulū nāq̄ eorum situm est alicubi. et habes vnde sumas et assignes vñūquodq̄ vbi sitū est in plano. et ad quaz particula cetera copulent. Sūlt̄er autē et p̄ticule plani pōnem quādam habēt. Sūlt̄er nāq̄ ostendit vñūq̄d̄q̄ vbi iacet et q̄ copulant ad se in uitē. et soliditatis quoq̄ sūlt̄er et loci. In numero autē nō poterit quisq̄ p̄spicere tanq̄ eius particule pōnem aliquā ad se inuitē habēat ut sint sūlt̄e alicubi. aut aliisque particule ad se inuitē p̄nectantur. sed neq̄ ea que t̄pis sunt. nihil enim p̄manet p̄ticule t̄pis. qd̄ autē nō est p̄manēs quō positōem aliquā habebit. sed magis ordinem quēdam particularū dices habere. ut aliud qd̄ē p̄bus sit tēpus. aliud vero posteri⁹. Et de numero sūlt̄er. eo q̄ p̄bus numeret vñūq̄ duo et duo q̄ tres. et ita ordinē quēdā habebūt pōnem vero non multū p̄cipies. Sed et oratio

Predicamenta

Arestotelis

sūlt̄. nibil em̄ p̄manēt eius particule. sed dcm̄ est et nō potest amplius hoc sumi. quapropter nō erit positio particularū eius si q̄dez nibil p̄manēt. *Allia itaq̄ p̄stat ex particulis que in eis sunt pōnem ad se inuicē habētib⁹. alia aut̄ ex nō habētib⁹ pōnem.* Proprie tyo q̄titates sunt he sole quas diximus. alia vero om̄ia fm̄ acci-
dens Ad hec em̄ aspiciētes et alias dicim⁹ quā-
titates. vt multū dr̄ album. eo q̄ sup̄ficies mul-
ta sit et actio longa. eo q̄ tēpus et longū et multū
sit et motus multus. Necq; em̄ hor̄ singulū per
se quātitas dr̄. vt si d̄ assignet quanta sit actio
tpe definiet aiām: *Vel sic aliquo mō assignās*
et albū quātum sit assignās sup̄ficie definiet. q̄
ta em̄ fuerit sup̄ficies tātum esse albū dicis. q̄
re sole pprie et fm̄ se quātitates dicūtur que dic-
ta sunt. aliorū vero nibil psc. s̄ forte pacc̄ns

Querit. **A**trum tēpus sit spē cōtitatis cōtinue. **A**rguit pmo q̄ nō. q̄ tēpus nō est. ergo non est spē cōtitatis cōtinue. **A**ns p̄z. q̄ illud non est cuius pres nō sunt. sed pres ipis nō sunt. p̄teritū em̄ nō est. q̄ p̄terit et abiit in nō esse. futurū aut̄ nō dūm est. et sic partes tēpis nō sunt. **S**i dicat q̄ p̄s est pars tēpis in qua tēpus h̄z esse. **C**ontra hoc arguit. q̄ pres que sunt p̄teritū et futurū co pulant ad inūicē p̄sens q̄ est inūisitū. et p̄sequens nō est pars tēpis. **S**ecundo sic. tēpus est cōtitatis q̄ accīs. ergo nō est spē cōtitatis. **L**ōlequeria p̄z. q̄ genus d̄r p̄ se de spē. **A**ns p̄z. pmo autoritate ph̄i q̄nto metaph. hoc dīcentis. **S**ecundo pbaſ. q̄ suā cōtinuitate accipit a motu. et motus a mobilī et magnitudine existente inter duos terminus motus. ut quartu physicoz. q̄ tēpus cōtinua. unū est et cōtinua p̄ accīs. **T**ercio sic. tēpus est numerū motus. q̄ est cōtitatis discreta et nō cōtinua. **A**ns est ph̄i in q̄to physicoz. q̄. In oppositū est ph̄s in texu.

Sciendum primo. Quid sicut in alijs con-
tinuis sicut p̄s dictū est. fluxus alterius? Prinū est ab aliquo
modo indissimilis ēm aliquo modū. ita etiā illud in tpe rep̄it.
Et ut videat q̄ sit illud indissimile ex cuius fluxu causa
et tempus

Scierendum secundo Qui si non esset motus non esset tps. ideo nihil recipientes de motu vt sunt dormientes nihil recipiunt de tpe. Et ita sequitur que extensionis sive cointinuitatis tps. Videlicet igit que sit causa extensionis motus vt videatur que sit causa extensionis prima tps.

Sciendum est tertio. q̄ motus est in eo qd
mouet ut in subiecto. illud autē qd mouet est idē fm̄ subaz
in rōto motu. sed p̄m̄ q̄ mot⁹ est actus eius. presum⁹ est ⁊
pecedens de anteriori parte spaci⁹. in posteriore ⁊ tñue ⁊
nō interrupte. Et qz presens est cā q̄tūtis. secur⁹ q̄ mo-
tus fm̄ q̄ m̄est ei qd mouet sic presens tñue de ante in
post est tñuum⁹. ⁊ nō h̄z motus illā tñuitatē fm̄ illud
qd est ex scipio h̄z eam ex tñuitate mobilis ⁊ tñu-
itate spaci⁹ qd est inter duos terminos motus. Et cu om
ne tñcūtūz tñuum⁹ sic mensurabile ncē est q̄ motus p̄m̄ q̄

est Christus et continuus habeat mensuram propriam que certificet
quantitatem ipsius motus, et hec mensura dicitur ceterus

Scindendum est quarto. qd in eo qd mouet
qm & mouet tria sunt consideranda. quoy cuique correspondet mensura propria. Primo considerandum est indubitate subiectus eius qd mouet que manet eadem in totu motu cui correspondet mensura que est ipsum nūc. pur mobile est vnu et idem in toto motu sibi subiectum. licet variet sibi esse. Et ita ipsum nūc vocatur nūc sibi qd ipsum mobile est vnu & substantia. Et vocat instantes sibi qd & variatur sibi esse quia si non stans. sicut & illud qd mouet non stat sub eadem dispositio & qd diu mouet. & manet tamen idem sibi substantiam. ita etiam diceretur de ipso nūc. Secundo consideranda est pretensio continuus eius quod mouetur in spaciū continui cui correspondet pro mensura ipsum tempus qd qui dem ipsius est mensura adiacēt huiusmodi. pretensionis continua eius qd mouet in spaciū continuū. Tercio consideranda est diuisio ponis partis spaciū quam iam derelinquit a posteriori parte in quam continuo separatio tendit. et mensura adiacēt ponis partis spaciū quam iam accepit & dereliquit mobile vocat in tpe p̄s sine p̄teritum. mensura p̄ sensib⁹ mensura que adiacere expectat posteriori pti qua accipit mobile in illam se pretendendo vocat futurum. Sic ergo p̄z qd opozit esse tres mensuras distinctas. als mensura non esset proportionata mensurato. Parz erit qd hinc mensura non possunt esse in trinsecus formaliter ipsi motui. eo qd illud qd est formaliter in trinsecu ipsi motui vel est ybi fluens sit motus localis. Vel est quale fluens si sit motus alteratio. Qd aut in motu augmenti & decrementi illud qd est formaliter in trinsecu sit quantum hoc motui accidit. Et sic parz qd illud qd mouet sibi illa tria que in ipso sum sibi qd mouetur habet mensuras sibi adiacentes motui extrinsecas sic qd non sunt formaliter motui in trinsecus. Ulterius notandum qd illa tria. scz p̄ sensib⁹ p̄teritum & futurum in tpe non sunt actu & sibi esse diuisa. sed sunt ad inuitem copulata. Et terminus copulans est ipsum nūc qd est finis vnu et p̄incipium alterius. qd quidez nūc substantia manet idem in toto reperio sicut mobile in toto motu. Et sic nūc est illud indubitate ex cuius fluxu causat tempus sicut dicitur de p̄ucto in ordine ad lineam.

Sciendū quinto q̄ sicut vlna iterata est nu-
merus reddens quātitatem panni p̄tinui ita instās distin-
guens p̄s & posterius in motu iteratu super partes mo-
tus numerat & certificat quātitatem motus. Ideo dī phī-
losophus quarto physicoz q̄ tempus est numerus mo-
tus fm̄ p̄s & posterius Et ita nō est inconveniens q̄ tem-
pus fm̄ suū esse sit p̄tinū, & tamen q̄tum ad actū men-
surandi habeat modū discreti. Et ita dī p̄mūniter nume-
rus. Et sic exemplificatur de quantitate panni que vlna
mensuratur fm̄ em & tempus adierat protensioni conti-
nue eius quod mouetur p̄tinū est. fm̄ autē & instanti co-
pulanti partes temporis distinguitur illud quod est ante
ab eo qd̄ est post dī numerus. Nec ex hoc sequit̄ q̄ tēpus
simpli sit in duobz generibz sed realiter & substancialiter co-
tinū est & fm̄ modū discretū. Et sic parz et his qualiter
tēpus fluit ab hoc indivisiibili qd̄ est nunc. & q̄ est tota sub-
stantia temporis sicut pūctus linee & similiter cōtinuum
partium ei². **S**ed dubitatur quare motus non reponit
in genere quātitatis sicut tempus Parz responso p̄iam
dicta eo q̄ motus capie speciem a termino ad quē & in ges-

verē reponitur per hīmō terminū modo terminū motus in tribū generib⁹ rep̄itur. et ita motus est in rō generib⁹ in quorū reperiūtūr nature ad quas est motus. Sed tempus est p se in genere quantitatis. qz formaliter est illa q̄ntitas seu p̄tinuta motus que ē causata a p̄tinuitate mobilis et magnitudinis modo p̄ius exp̄esso.

Conclusio. Tempus est sp̄es q̄ntitatis cōtinue. q̄ sit q̄ntitas part⁹. quia sibi per se p̄uenit rō mēsure respectu motus. Est etiam tempus p se diuisibile in partes eiusdem rōm. etiam b̄m tempus unus motus alteri equalis vel inequalis dī. ergo tempus est q̄ntitas. Q̄s vero sit p̄tinua part⁹. quia partes temporis copulanl ad unum per terminū p̄tinuem sez p ipsum nū. quod idc existens est finis p̄cedentis partis z p̄ncipius sequētis. Ad rōnes an oppositi. Ad primatum dicis q̄ tempus non est fm esse permanens. sed fm esse successiuū. et ita etiam partes temporis sunt nō quidem in esse p̄manent. sed in esse successivo. z hoc sufficit ad esse rei nature successione cuius esse in fieri p̄sistit z semper permixtum est potentie. Q̄ cum querebāt v̄ru p̄fens sit pars temporis. Dicis q̄ p̄fens dupl⁹ accipit. Uno modo vulgari. z sic est pars temporis. Alio modo accipit p̄fens p ipso nū indiuisibili. z hoc modo nō est tempus. nec p̄ se p̄tinens. sed est aliquid ipsius temporis. vt p̄ncipiuz z finis copulanls partes eius. Ad secundam dī q̄ tempus dī q̄ntitas p̄ accidens. Id est per alterū. non qdēm formaliter sed effectiue z materialiter. qz illa q̄ntitas que est formaliter tempus effectiue z materialiter causatur a p̄tinuite mobilis z magnitudinis super quam sit motus. sed est q̄ntitas per se z formaliter. Sic autē nō est de motu quia motus formaliter vel est q̄ntitas vbi vel q̄ntitas.

Ad tertiam dī q̄ tempus non est numerus simpliciter. sed est numerus motus. licet em fm modum mensurā di sit discreu non tamen fm esse.

Queritur. Utrum locus sit sp̄es q̄ntitatis
cōtinue. Arguitur p̄mo q̄ non. qz p̄bus in quinto metaphysice non enumerat locum inter sp̄es q̄ntitatis cōtinue. ergo locus nō est q̄ntitas cōtinua. Aut p̄bus est ibi diminutus. Secundo sic. locus relative dī ad locarū. ergo est relatio z nō q̄ntitas. Tercio sic. locus est generatiuus z conservatiuus locati. ergo locus est qualitas et nō q̄ntitas. Consequentia tener. qz natura q̄ntitatis nō ē activa neq̄ passiva. sed p̄p̄iu est q̄ntitat agere v̄ pati. In oppositu est p̄bus in texu.

Sciendum primo. q̄ locus q̄ntum ad illud quod est. est superficies p̄caua corporis cōtinuentis. z ob hoc metaphysicus q̄ntitatem cōsiderans vt est pars entis nō ponit locū esse q̄ntitatem distinctam a superficie. Sz qz logicus q̄ntitatem p̄siderat sub rōne mēsure. et qz illi superficie p̄caue duplex rōne mēsure p̄uenit prout ad diversa p̄paratur. scz ad corpus p̄tinētū cūtū superficies et mēsura ē intrinseca z dī locus eius. Ideo logic⁹ ponit locū sp̄em q̄ntitatis distinctam a superficie.

Sciendum est secūdo. q̄ locus duob⁹ modis potest p̄siderari. Uno modo mathematice. z hoc mō locus est q̄ntitas p̄tinens z mensurans locarū fm omnes partes eius. z hoc modo accipit logicus locum. Alio modo potest p̄siderari physice z in rōne termini a quo et ad quem est motus localis quod cōuenit ipsi loco p̄ q̄nto

est in eo aliqua virtus diffusa ab ipso celo per quam generat z p̄seruat ipsū locatum. z hoc mō locus bene est qualitas. Ceterū est tamen q̄ hoc nomen locus de p̄maria ei⁹ significacione non significat illam virtutem neq̄ ordinem determinatū sive distantiam ad determinatam partēz cēli. sed fecit sup̄sticem p̄caua corporis p̄tinētū stantis sub tali ordine z tali virtute.

Sciendum est tertio. vt habet textus corporis locati particule locū obtinent. id est possident seu replet. qz locus est distantia in qua distendit tota corporis locati q̄ntitas. ita q̄ nihil corporis locati sit extra distantiam loci. neq̄ etiā econtra aliiquid distantie loci sit nō repletum aliqua parte corporis. Et hoc est quod dī in physicis. qz locus p̄p̄iu est equalis locato. Et ista equalitas manifestatur. qz dyametri distantie corporis locati sunt equeles dyametris distantie loci. immo fm esse eedē sunt. differentes solū p̄ sue protractionis diversa p̄ncipia z fm rōnem z actum mensurandi. qz dyametri distantie loci sue protractionis p̄ncipii habent sufficiem p̄caua corporis p̄tinentis. que est extrinseca locato. Sunt etiā hmō dyametri loci mensurantes in longum. latum. z profundum. sed dyametri distantie locati sue protractionis principium habent sufficiem p̄caua ipsius locati qui in trinseca est sibi. z hmō dyametri sunt mensurate p̄ente et si mēsurāt nō mēsurāt distantia loci. sed q̄ntitatē corporis locati. nō vt locatum est. sed fm p̄ ipsum est quoddā corporis p̄bus quantum. Et quia superficies p̄caua corporis continentis est indiuisibilis fm. profundum z immediata sufficiēt p̄cexe locati. ideo dyametri distantie loci non possunt excedere dyametros distantie locati nisi in indiuisibili modo indiuisibilis excessus nō est excessus. Sic ergo sequit q̄ locus est equalis locato. Ex quo sequitur vlt̄ri⁹ q̄ distantia loci est equalis distantie locati. z ideo dyametri distantia loci ad vñ z eūdem terminū copulanl. qui certe minus est centrum corporis locati. Advertendū est tamen q̄ illud centrum est intrinsecum locato z extrinsecum loco. accipiendo locum dūtaxat pro principio protractionis dyametrorum distantie loci. Sed si per locum intelligatur non solū ipsa superficies p̄caua. sed ipsa tota distantia. tūc intelligetur locus vt q̄ntitas habens tres dimensiones. et fm hoc talis terminus esset quodāmodo intrinsecus particulis corporis locati. z isto mō accipit ipse locū sic hic locus.

Conclusio. Locus est sp̄es q̄ntitatis continue. Q̄ sit q̄ntitas part⁹. q̄ oīnes p̄cipitatis q̄ntitatis loco p̄uenit. est em̄ mensura locati. z est diuisibilis in ea q̄ p̄ se insunt. z est equalis locato. ergo z̄. Q̄ sit cōtinua probat p̄bus. qz particule corporis que locum replent ad quēdam terminū p̄tinem copulanl. ergo etiam particule loci que hmō particulas corporis p̄tinent ad eūdez terminū p̄tinem copulanl. qz vt dictum est ille particule equales sunt.

Dubitatur. vtrū linea superficies corpus z locus habeant positionem in suis partiib⁹. z non numer⁹ neq̄ oratio. neq̄ tempus. Arguitur p̄mo q̄ non de superficie. qz positio non est nisi locum habentium. locum autē nō habent linea z superficies. qz soli corpori datur locus. ergo z̄. Secūdo arguit de loco. quia loci non est locū sīs tretur in infinitum. ergo locus non habet positōem in suis partiib⁹. Tercio arguit q̄ numerus habeat positio-

Predicamenta

Nem. q; numerus h; ordines; et situm in suis p̄ibus. ergo et posicōem. In oppositū est p̄bus in textu. Pro dubio.

Sciendū q; ad posicōem partū in toto vt p̄ us dictū est tria regruntur scz ordīo sitū et p̄manētia. posicō em in sua rōne ordinem dicit etiā sitū partū or dinatārū. et ob hoc etiā ipsoz p̄manentē. q; qd sitū est opoz̄ etiā fixū et immobile. Ex hoc possit inferi q; posicō importat collectōem et connexionē vnius partis cū alia. Ex his p̄ditionibus p̄ responso ad quesiū. q; linea. suz p̄ficies. corpus. et locus. s̄tāt ex partib; p̄ōnem haterib; in toto. Parz. q; ille p̄diōes p̄petūt partib; omnī istoz. Parz etiā ex p̄diōib; eisdē q; numerus oratio et tempus nō h̄c p̄ōnem in suis p̄ibus. Et ne videat tempus hater p̄ōnem in suis partib; p̄pter h; q; ipm nūc copulant par tes eius. ideo h; q; ipm nūc nō est tempus nec pars ipsi. nec p̄manet. q̄uis accipiat in p̄senti. et in hoc videt magis hater de p̄manētia q; oīo. eo q; in orōne non est aliqd accipe copulans pars eius. ideo dicitur textus de p̄ibus orōnis loquētū q; qdlibet qd semel dictū est ampliū resumū nō p̄t.

Ad rōnes dubij: Ad p̄mam cū arguit de linea et p̄ficie dōm est q; aliqd dī hater locū duplicitē. Uno mō q; fm oīs dimensiones a loco p̄tinet et p̄p̄hen ditur. et isto mō solū corpus hater locū. Alio mō aliqd dī hater locū. q; hater p̄cipū medii et ultimū inter aliqua vel aliquā loci dimensiones. et isto mō linea et p̄ficies ha bant locū. Ad ultimā dī q; ad p̄ōnem partū ad inuicē in aliquo toto vt ibi sumū positiō nō req̄irunt q; tale totū habeat locū p̄tinēt. q; positiō vt ibi sumū dī sitū. p̄manentā. et copulatōem partū in toto. Et p̄ hoc solui tur secūda obiectio que siebat de loco. et ad obiectōem alia q; siebat de numero tam p̄ solutio.

Dubitatur. Utru motus sit sp̄es q̄stitatis p̄tinue. Vides q; sic per p̄bm q̄nto metaphy. dicentem q; motus est q̄stitas. et nō est discreta. ergo p̄tinua. **A**d dubij dī q; motus dupl̄ p̄siderari potest. Uno mō fm illud qd est siue fm subā suam. et sic est vel q̄stitas. vel q; litas. vel vbi. Alio mō potest p̄siderari motus b; n̄ esse seu durationē eius. et isto modo motus tene cū q̄stitas. Et q; logicus p̄siderat ad quod gen⁹ vñūqodz fm suam substantiā reducit. ideo nō ponit inter sp̄es q̄stitatis con tinue. sed reponit inter ea que dicuntur q̄stia p̄ accēs. Ubi est aduertendū. q; vt habet textus illa dicuntur q̄stia p̄ accēdens quib; q̄stitas nō est intrinseca fm illud qd sunt. sed solum denominat̄ q̄stia per habitudinē ad ea que p̄ se et intrinsece sunt q̄stitates. sicut exemplificatur de motu. Cum em̄ volumen habeat q̄stitatē motus significat̄ per partes epis. sicut dicimus motus diurnū. Exemplificat̄ etiā p̄bus de actōe quā dī multam vel paucā s̄t̄ps fuerit multū vel paucū. Sūt̄ q̄stitatē albedinis desig namus per q̄stitatē p̄ficiet. Ideo dicitur textus. q; quanta fuerit p̄ficies tanū et albū cū dices. Ex quib; p̄cludit p̄bus q; sole et p̄ se q̄stitatē dicuntur numerus oīo linea suz p̄ficies corpus tēpus et locus. alia vero oīa p̄ accidens quanta dicuntur.

Ad rōnes ante oppositū. p̄ma et tercia solu te sunt. **A**d secūdā dī q; locus b; dī relativū fm dici. s̄z nō fm eē. Autoritas aut̄ p̄ oppositū est. p̄ dictis allegata

Amplius q̄stitatē nihil est p̄trariū. in defini tis em̄ manifestū est qm̄ nihil est p̄trariū. et

Arestotelis

bicubito vel tricubito. vel superficie vel alicui talium nihil est p̄trarium. H̄si multa paucis dicat q; esse p̄traria. vel magnū p̄arno. horū autem nihil est q̄stitas. sed magis ad aliqd sunt. nihil em̄ p̄ seipm̄ magnū dī vel paruū. sed ad aliqd refert. H̄ā mons qdē paruū dī. milii p̄o magnū. eo q; hoc qdē sui generis maius sit. illud vero sui generis minus. ergo ad aliqd est eorū relatio. H̄ā si se ipm̄ magnū vel p̄uū dicere. nunq̄ mons qdā aliquādo paruū milii ve ro magnū dicere. Rursus in vico qdē plures hoīes eē dicimus: in ciuitate vero paucos. cuius sint eorū multiplices et ī domo qdē multis. ī theatro vero paucos. cum sint plures Amplius bicubitu vel tributū et vñūquodz talium q̄stita tem fcat. magnū vero vel paruū nō fcat. quan titatem. sed magis ad aliqd. qm̄ ad aliud speci tat magnū vel paruū. quare manifestū est qm̄ hec ad aliqd sunt. Amplius sine aliqd bas q̄stitates sine nō ponat. nihil eis erit p̄trariū. qd em̄ nō p̄sum p̄ seipm̄ sed ad solam alterius re latōem refertur. quomodo huic aliqd erit p̄trarium. Amplius si erit magnū et paruū p̄traria p̄tingit idem ipsum simul recipere p̄traria. et ea ipsa sibimet esse cōtraria. cōtingit em̄ idem si mul̄ paruū esse et magnū. aliqd em̄ est ad hoc qdē paruū. ad aliud vero hoc idem ipsum mag nū. quare idem magnū et paruū et ī eodē tēpo re esse p̄tingit. quare simul p̄traria suscipit. S̄z nihil est qd̄ videat simul p̄traria possit suscipere. vt substātia qdē susceptibilis p̄trarioz vi detur. sed nō suscipit vno et eodem tēpore. naz nullus simul sanus et eger est. nec calbor et niger sim̄. nihilq; aliud simul p̄traria suscipiet. et ea idem sibyp̄sis p̄tingit esse cōtraria. H̄ā si est magna p̄ravo p̄trariū. ipsum aut̄ idem simul ē magna et paruū. ipsum sibi erit contrarium. sed impossibile est ipsum sibi esse contrariū. Non est igitur magnū p̄ravo cōtrariū. neq; multum exiguo. quare vel si non relatinorū bec q̄libet dicat: tñ q̄stitas nihil cōtrarium habebit. Maxime aut̄ circa locū videt esse cōtrarietas. q̄stitatē. Sursum em̄ ad id quod est de orsum dicentes eo q; multa medij distantia ad terminos mūdi sit. Videtur autem et aliorū cōtrariorū definitōem ab his proferre: que em̄ a se inicem multū distant coz q; sub eodem ge nere sunt contraria determinante.

Sed nō videtur quātitas suscipere magis et minus ut bicubitum. neq; em̄ est aliud alio magis bicubitū. neq; em̄ in numero ut ternarius quaternario. nihil em̄ tria magis dicent q̄d q̄d q̄d. neq; tria potius q̄d tria nec cēpūs alio magis et minus dicitur. quare quātitas nō suscipit magis et minus. Proprium autem maxime quātitatis est. q̄ equale et inequale dicitur. singuluz eaz (que dicte sunt) q̄titatē et equale dicitur et inequale. ut corpus egle et inequale. et numerus equalis et inequalis dicitur. et tempus equale et inequale. Sicut et in alijs (que dicta sunt) singulis: et equale et inequale dicitur. In ceteris vero que q̄ntitas nō sunt: nō multū videbis equale vel inequale dici. Namq; affectio equalis et inequalis non multū dicitur sed magis siliis. et albū equale et inequale nō multū. sed simile. quare quātitatis p̄prium est equale et inequale dici.

Querif. vix tres p̄prietates quātitatis sunt sufficienter assignatae. In quartū prima dicitur nihil est contraria. Et in secunda dicitur quātitas nō suscipit magis neq; minus. Et in tertia dicitur p̄prium est quātitati finē ea equale vel inequale dici. Et arguit primo p̄tra p̄mā q̄d magnū et parvū contrariantur. silt multū et paucū et in sunt quātitates. ḡ et c̄. Seco sic. ad q̄titatē est p̄ se motus. ḡ in quātitate est p̄ se contrarietas. Tener sequētia. quia ois motus est de contraria in contraria. Tertio sic. locus est quātitas. et in loco est contrarietas. alias in loco nō esset motus. Quarto sic. p̄tra scđam. vna q̄z titas est maior altera. ḡ quātitas suscipit magis et min-

Quinto sic. p̄tra tertia finē virtute actuam et passim sit. finē habitu aliqd dicitur esse equale vel inequale alterius. ut dicunt aliqui equalis vel inequalis in fortitudine vel in malitia vel in bonitate. et tñ ista sunt qualitates. In oppositū est p̄ h̄s in textu.

Cōclusio prima. quātitati finē simplicē essentia accepte nihil est contraria. Probat. q̄d est ante omnes contrarietatem nō potest habere contraria. silt quātitas in substantia ante omnē contrarietatem. ḡ et c̄. Major est nota. Dicitur. p̄batur q̄d substantia non recipit contraria nisi p̄ suū mutationem. nihil ac mūrat vel mouet nisi quātitum. ḡ opteret q̄ quātitas sit in substantia an omnē contrarietatem. Hac p̄prietate p̄bat p̄ h̄s inducendo p̄ oīs sp̄es quātitatis iāz dictas. ut clare patet in textu.

Cōclusio secunda quātitas non suscipit magis neq; minus. p̄ q̄d quātitati nihil est contraria. ḡ nō p̄t intendi neq; remitti. Consequētia tener. q̄d non p̄ fieri intensio vel remissio sine aliqua actione vel passionē. modo oīs actio vel passio est inter contraria. ḡ et c̄. Nāc p̄prietatem silt p̄bat p̄ h̄s inducēt sicut p̄cedente. et hec due p̄prietates omni quātitati p̄ueniunt sed non solit.

Cōclusio tercia. p̄prium est quātitati oī soli et semp̄ p̄ueniens finē ea equale vel inequale dici. Probat. q̄d ut dicitur q̄nto metaphysice. vnu in substantia fas sit idē. Enū in quātitate facit equale. et vnu in qualitatē

re facit sile. Nāc p̄clusionē etiam p̄bat p̄ h̄s sicut p̄cedentes. amo ut habet textū si aliqd alio p̄ a determinatis sp̄eb̄ q̄titatēs dicatur equale vel inequale hoc nō est nisi p̄ relationē ad aliqua illaz quātitatēs. Et si duo alba dicatur equalia h̄ est rōe sufficiēt que sunt equales.

Dubitāt. quare esse in subiecto non assig-
nat p̄prium q̄titatē sicut nō esse in subiectū assignat p̄prium substātie. Ad dubium respondeat. q̄ nō esse in subiecto substātie p̄uenit finē q̄ substātie est. Et esse vero in subiecto p̄uenit quātitati finē q̄ accēns est. et nō finē q̄ tale accēns ideo alijs a quātitate p̄uenit.

Dubitāt. quare vniuoce p̄dicari nō est p̄ p̄prium quātitati sicut substātie. Ad dubium responderur q̄ hoc idee est. q̄ accēns p̄fectā rōem nō habet sicut substātie iō non p̄uenit ipsi ita vniuoce p̄dicari sicut substātie. Uel aliter dicitur. q̄ hoc satis intelligit p̄ hoc q̄ quātitas ponitur vnum genus. modo de ratione generis est p̄dicari vniuoce.

Dubitāt. quare esse hoc aliqd non conuenit quātitati sicut substātie. cū tamē quātitas subiectat contrarietati sicut substātie. Ad dubium respondeat. q̄ nullum accēns nūeraf et efficitur vnu numero p̄ aliqd quod sit sue essentie silt numerat accēns per suū subiectū. Substātie aurem efficitur vnu nūero p̄ inaceriā q̄ est p̄ substātie. ideo esse hoc aliqd quod est ēē vnu numero p̄uenit. entius ponitur p̄prium substātie q̄z quātitati

Dubitāt. quare suscipere contraria finē sui mutatōem nō ponit p̄prium quātitati. cū tñ substātie nō suscipit contraria nisi sit q̄tata. Pater responsio dicitur et responsum p̄cedenti. Nāc enim recipit contraria nisi q̄d mūrat de uno in aliud tanq; prebens eis stabilitētē existēdi.

Dubitatur. quare augeri vel diminui in infinitū nō ponit p̄prium quātitati. Ad dubium respondeat dñs Alberus. q̄ augeri vel diminui in infinitū et multe aliae p̄prietates quātitati p̄ueniētes nō assignātur. q̄z nō p̄ueniunt quātitati ut p̄dicabile est. sed natura quedam et determinata pars entis. ideo alienē sunt ab hac intentione logica.

Dubitatur. Utru magnū et parvū sunt contraria. et similiter paucū et multū. Ad dubium respondeatur. q̄ magnū et parvū possunt dupliciter considerari. Uno modo materialiter sive finē illud q̄d sunt. et hoc mō silt quātitates neq; vnu alteri contrariat. q̄z vnuq; dicitur tamē multū q̄z paucū includit multitudinē. silt tamē magnū q̄z parvū dicit magnitudinē. Alio modo p̄nt considerari formālitter et isto modo magnum dicit excessum quātitatis in p̄cipione ad aliud. et p̄ū defectum. Silt multū dicit excesum multitudinis in ordine ad aliqd et paucū dicit defec-
tum. Et hoc mō ista nō sunt quātitates silt magis adaliquid dicitur. Q̄z autem dicuntur adaliquid ostendit p̄ h̄s quia aliquando dicitur aliquis mons pūnis et ali quod granū miliū dicitur magnū. Interdu etiā dicuntur multi hoīes in vico esse et pauci in ciuitate quāq; sit maior multitudino hoīi in ciuitate q̄z in vico. Modo iste locutōnes nō essent vere nisi relativē intelligerent. Et quocūq; mō sumatur ista sive ut dicitur quātitates sive relationēs nō habent contraria. Quis iō in textu assignat. quia contrarietas est oppositio iter formas contrarias ab solutas. modo contrarie forme nō sunt forme comparationis ut bene dicit. Alicenna. silt sunt qualitates absolute. maxime di-

Predicamenta

Arestotelis

stantes ab inuicem. Ergo si magnū et pūū dicerent for me absolute et simpliciter p̄traria. et silt multū et paucū sequeret q̄ dcqd dī magnū cuicūq̄ p̄pararet sp magnū dicere. et silt de quo quare dicere q̄ vnū sit et semel sū ciperet p̄traria. ino idem sibip̄si esset p̄trariū. q̄ idē silt et semel magnū et pām dicetur.

Ad rōes Ante o p̄positum. prima soluta est ex dictis. Ad secundā dī. q̄ quātitas duplicitate p̄t consi derari. Uno mō mathematice. vt dī p̄ima p̄clusio. et hoc modo in p̄fitate nō est mot⁹ neq̄ p̄trarietas. Alio modo p̄sideratur phisice. put est terminus corporū na turaliū. et isto modo in p̄fitate est motus q̄ est de p̄tra rio in contrariū. vel vt p̄rie dicat ab impfecto ad p̄fectū vel ecōtra. Et hoc mo in p̄fitate est p̄trarietas. Nō q̄dem ab soluta et simpliciter. sed solū attēdī fīm rōes p̄fici et impfecti in ordine ad aliquā naturā certa specificaz q̄ sibi determinat maximū et minimū terminū in p̄fitate sue nature. Ad tertīā silt distinguendū est de loco si eīm p̄sideret mathematice. in loco nō ē p̄trarietas neq̄ motus. Si vero accepit p̄fitice p̄ q̄d sc̄s in ipso est queda p̄tus p̄teruatuā et generatiā locati sic in loco re perit p̄trarietas. Et a circūscriptiōib⁹ locoz p̄trarioz causant in locatis p̄traria vbi fīm q̄ est motus. ino ista p̄triaras est cā p̄triatas in formis et sp̄cib⁹ locatoz. Ad q̄rtā dī q̄ p̄fitas maius et minus suscipit s̄z nō magis et min⁹ differunt em mai⁹ et minus. et magis et min⁹. vt p̄z p̄siderant. Ad ultimā dī q̄ p̄fitas dī analogice de p̄fitate molis. et de p̄fitate virtutis. q̄r de p̄ma dī p̄ p̄riet de secundā dī metaphorice. ideo p̄p̄tozabilitē rōe quale vel inequale analogice a p̄fitate mol⁹ et virtutis.

Queritur. Utrum adaliquid sit predicamen tum ab alijs distinctū. Et arguitur p̄mo q̄ nō Relatio em cōsurgit ex p̄patōnib⁹ aliorū p̄dicamētōz. et est immixta oīb⁹ alijs p̄dicamētēz. q̄ nō est p̄dicamētūz distinctū ab alijs. Secundo sic. relatio aliqd p̄ presupposuit ante se. q̄ nō est predicamentū. atq̄ p̄z. q̄ nihil fīm seipm ad aliud referit cum si gōlitter ad aliud referret et nihil esset absolutum. ergo omne q̄d ad aliud referit mediante aliquo accidente refertur q̄d est causa talis relationis. et p̄sequens relatio ante se in genere formalē p̄sumponit aliqd accidens. Tertio sic. vñ accidēs nō est subiectū alterius. sed oīs relatio fundatur sup aliquo accidente. ergo relatio non est accidentis realiter distinctū ab illo sup quo fundatur. Quarto sic. relatio cōsistit in quadam p̄partione vñius ad alterū. sed p̄partio non est in reb⁹ nisi a rōne p̄parante vñiu alteri. q̄ relatio est ens rationis tm. Quinto sic. relatio in aliquo acq̄ritur de novo sine mutatione facta in eo. q̄ relatio non est ens reale. Cōsequētia tener. q̄r impossibile est aliqd reale de novo acq̄ri in aliquo ve in subiecto ipso non mutato. alias fieri verificari fīm esse duoz p̄trarioz de eodem illo non mutato q̄d est erroneū dicere. Sexto. relatio nullā cō positionē facit cuī suo fundamēto. ergo non est ens reale. Atq̄ p̄z. q̄r albu sile nō est p̄positius s̄z albu tm.

In oppositū est p̄hs in textu.

Sciendū p̄mo q̄ quāuis qualitas fīm natu ram qualitatē q̄ absoluta est sit ante relationē. tm statim post p̄fitatem determinat p̄hs de relatione ante qualitatē. Quāuis cā potest esse. q̄r posita p̄fitate in substātia iam in ea rep̄it relatio. Et quāuis aliq̄e relaōes sequātur p̄fitates. in ipsa tm fundant. p̄ q̄to accipit rōem p̄fitis

tatis. Aliā cām assignat dīs Albert⁹ eo q̄ inter cetera accidentia p̄fitas p̄inquisus inest substantie. iō primo p̄hs determinat de p̄fitate. Sed q̄ relatio inter alia ges nera accidē plus h̄z de accidentalitate eo q̄ minus ha ber de entitate. ideo post p̄fitatem primo determinat de relatione s̄z de alijs.

Sciendū sc̄do q̄ hec tria sc̄s p̄fitatiū relatio et ad aliquid idem sunt fīm rem. sed sola rōe differunt. Quia relatio sc̄at formā relationis vt p̄ceptam tm. Relatiū vero sc̄at eandē formā fīm potentiam referibilitatis. S̄z ad aliqd sc̄at ip̄am fīm actū exercitum et ira minime nobis immorebit p̄fitat p̄ hoc nomē relatio. magis vero put sc̄at p̄ hoc nomē relatiū. s̄z notius et p̄fectius significari nō p̄t s̄z p̄ nomē adaliquid. Unde cū dī ad aliqd duo ip̄ozant. Importat em p̄ illā p̄p̄oem ad trāsitus p̄ hoc q̄ dī aliiquid. Et q̄ natura relationis consit in quodam trāsitu et specificat p̄ suū terminū. ideo h̄z nomē adaliquid p̄fectissime notificat naturā relationis. Et stud nomē p̄mō adiument plato.

Sciendū tertio. q̄ in relatione duo sunt sc̄s esse in. et esse ad. A p̄mo habet q̄ sit accidē. Ab alio h̄z q̄ sit tale accidē. Et q̄r istud sc̄dū formale est relatio. Et p̄ illud nō importat habitudinem ad subiectū in quo est. s̄z ad terminū ad quē est. Jō relatio fīm formale suū nullā aut modicā facit p̄p̄oem cū suo subiecto. et tm fuit deceputus Gilbertus poritanus dicens relationes esse assistētes et non inherentes illis reb⁹. q̄ fīm eas p̄parant quē erozem postea retracuit in p̄silo Niceno generali. Quāuis em fīm illud q̄d est nō faciat p̄p̄oem cū subiecto. Quia tm est vna et eadē forma fīm rem q̄est in subiecto et fīm quā aliquid p̄parat alteri. et p̄z ad aliqd ad aliū se habet q̄ quide forma realis est. Ideo relatio nō solum afficit suo subiecto. s̄z etiā sibi realiter inheret. et cōpositū aliquā facit cum eo licet modicā. Sic ut mo dice entitatem est ipsa forma q̄ relatio dicitur. Quia magis p̄sistit sua natura in tendentia seu transitu ad alterū s̄z in inherētia ad subiectum.

Sciendum quarto. q̄ illa entia post sustan tiam q̄ immediate insunt substantie rōne principiōz substātialiū. vt sunt p̄fitas que oritur a materia et qualitas q̄ oritur a forma sunt entia absolute et p̄fectiora entia q̄ il la que substantie insunt mediante aliquo accidē que res p̄ceperūt sunt. Et q̄ insunt fīm esse trāsiens et tendens ad alterū. vt est relatio. et quecūq̄ relatiōem in sua rōne ip̄ozant. sicut oīa sex p̄dicamenta ultima sunt alijs ip̄fecti ora. Quāuis vero et qualitas insunt substantie in eē p̄manenti et quiescenti. Ob hoc qualitas et p̄fitas inter cetera plus h̄z de entitate. et minus de accidentalitate. q̄r magis accedit ad naturā substantie. Sed relatio mi nimū habet de entitate eo q̄ magis recedit a natura et conditio substantie.

Sciendum q̄nto q̄ relaōes in triplicidīmā rep̄iunt vñbz doctor sancrus in p̄ma p̄e p̄fitione. xiiij. articu. viij. Quedā ei sunt reales in vñro q̄s termio. vt ē relatio patris ad filiū. et ecōverso. et ad hoc tria reqruntur. Quid q̄ abo extrema sunt realia. Sc̄do q̄ sint realis exūtia et disticta. Tertio q̄ sint eiusdē ordīs. Aliēbō s̄z relaōes q̄ s̄z reales i vñro extremo et rōis i altero. vt ē relatio sc̄e ad scibile et sensib⁹ creaturę ad creatorē.

et generaliter mensurati ad mensuram. Nam mensurati ad mensuram est relatio realis. Et ecōtra est rōnis ēm. Et ista diuersitas cōtingit qz extrema non sunt eiusdem ordinis. Quis alio due conditiones sibi cōpetunt. Unde in illo extenso qd ab altero dependet est relatio realis. In illo vero qd non dependet ab altero est relatio rationis ēm. Non enim refertur mensura ad mensuratum. sicut cā ad causatum eo qz dependet ad ipsum. sed qz alterū ad ipsum refertur et dependet. Alio sunt relationes rationis in utroqz extenso. et hoc contingit quando ambo extrema st̄entia rōnis ēm. ut in secundis intentiōibz. vel quando vniū est reale. et reliquā rōnis. vt est relatio entis ad non ens. vel qn̄ ambo extrema realia sunt. nō tamē realiter distincta ut relatio eiusdem ad seipsum.

Sciēdū sexto. qz ppter rōes factas aī oppoſitū zenon et antiqui p̄bi. precedentes platonē et aristotele dixerūt qz relatio non est ens reale distinctum ab alijs neqz vna de primis p̄bi entis. et p̄ p̄sequēs qz non est predicamentū et mouebant p̄fissime. ppter secundaz et quartā rōnes. sed z̄tra itos cū Platone et Aristotele ponitur.

Conclusio Ad aliquid est vna pars de primis p̄bi entis. et est genus generalissimum seu predicationem ab alijs realiter distinctum. Prima pars patet. et primo qz sit ens reale. qz ordo qui est inter p̄res principales vniuersitē relatio. Sz talis ordo est ens reale. Quia est quid optimū et maxime desideratur a rectore vniuersitatis. Ridiculū est ergo dicere qz sit ens rōnis ēm relatio. tamen est ens reale. Sed qz inter entia realia relatio haberet ratio nem prīmū p̄z sic. qz ens respectivū nō potest reduci ad ens absolutū tanqz ad principiū formale et vniuocum. liceat bene tanqz ad principiū effectivū et materiale ergo oportet qz ens respectivū sit vnu prīmū genus entis. Ost p̄ hoc patet. ppter secundū partis. qz ad aliquid hz modū essendi generale non reducibilem vniuocē et formaliter ad alijs modū priorē essendi. et z̄tinet sub se plures speciales modos essendi vniuocē. Ergo cū modi p̄dicandi sint portionabiles modis eēndi. et sup̄ ipsis fundantur. sequit ad aliquid eē p̄dicamentū distinctū ab alijs.

Ad rōnes ante oppositū. solutiones p̄me et secunde faciliter patet ex dictis. Ad tertīā p̄z solutio ex p̄cedentibz. alias em̄ dictū est qz vnu accēns non est illud qd substat alteri. nec p̄bēst stabilimētū essendi. Ad quartā dī. qz p̄patit ēm acū exercitū nō est nisi in rōe cōparāte. Inest tñ ipsis rebz sic p̄paratis ēm habitū siue ēm acū p̄ceptū. sic qz in eis rep̄ibz forma p̄abilitatis absqz ope rōnis p̄ quā rō p̄t vnu ad alterū p̄parare.

Ad quintam que maioris difficultatis est dī. qz reālis relatio non acquirit in alio ut in subiecto totaliter de nouo sic qz antea nō p̄fuit in eo. neqz tanqz in radice. neqz tanqz in cōplemento sine mutatio facta in eo que tamē mutatio nō terminat ad ipsam formā relationis p̄mo et p̄ se. sed ex p̄sequēti. qz terminat ad illā formā absolutaz qz est fundamentū et radix talis relationis. Sed relatio iaz p̄existens in subiecto ut in radice a qua radice habet rationē esse suū reale bene acquirit in illo subiecto. qz tanqz ad cōplementū eius absqz hoc qz ēm mutatio requirit tamē mutatio facta in aliquo alio. Sicut vnu alibz p̄ albedine que est i eo habet albedinē radicaliter qz possit alteri comparari. Ad ultimā patet solutio ex illis qd dicta sunt in tertio notabilis.

D aliquid vero talia dicuntur. que cū qz hoc ipsum quod sunt alio ēm dicuntur. vel quomodo libet aliter ad aliud ut maius id quod est alterius dicitur aliquo enim maius dicitur. et duplum alterius dicitur id quod est alicuius ēm duplū dicitur. similiter aut et alia que cū sunt hōmōi. At uero sunt etiam et hec ad aliquid ut habitus affectus disciplina positio. Hec em̄ omnia que dicta sunt hōcipm qd sunt aliorū dicuntur. et non aliter ad aliud. habitus ēm alicuius habitus est. et disciplina alicuius disciplina. et positio alicuius positio sed et alia similiter. Ad aliquid ergo sunt que cūqz id quod sunt aliorum dicuntur. vel quidlibet alter ad aliud. ut mons magnus dicitur ad montem alium. magnum em̄ ad aliquid dicitur et simile alicui simile. et omnia talia similiter ad aliquid dicuntur. Sunt autem et acubitus et statio et sessio positiones quedam. positio vero ad aliquid est. lacere autem vel stare vel sedere ipsa quidem non sunt positiones denominative vero ab his (que dicte sunt positionibus) denominantur.

Querit. vtrū definitio ad aliquid quam dat. Plato sit bñ assignata in qua dicit. Ad aliquid vero talia dicuntur que cūqz hoc ēm qd sunt aliorū dicuntur. vel quidlibet alter ad aliud. Arguitur qz nō. qz hec definitio datur p̄ disiunctōem. ergo est insufficiens. Consequētia tenet. qz definitio debet dicere aliquid vnum. disiunctio vero dicit diversa. ḡ z̄t. Secundo sic. hec definitio multis p̄petit qz in genere ad aliquid nō ordinatur ut scientie discipline et multis alijs ēmo ēm hanc definitōem difficile esset ac impossibile soluere quin aliqua substantia diceretur ad aliquid. ḡ est insufficiens. In oppositū ē autoritas Platonis dantis definitōem quam recitatue ab eo ponit phyllosophus.

Sciēdū. qz in p̄dicta definitōe posuit Plato talia et non hec vel illa ad denotandum qz nulla substantia refertur ad aliud. Quia cū substantia sit ens p̄ se et in se existens sine aliqua forma accidentalē nō potest esse causa relationis. Sed omnis relatio fundatur in substantia mediante aliquam formā accidentali. Ost hoc denotat illud relatiū talia qd est relatiū accītis et nō substantiae. Deinde ponitur dicitur et non sunt. qz ibi definit ad aliquid ut p̄dicabile qd per dici et non p̄esse haberet definiti. Postea additur que cūqz quod nō tenet ibi distractur. sed infinite ad denotandum qz in diversitate et pluralitate eoz que ad inuicem ad cōuertentia dicuntur cōsistit relatio. Vel dicitur qz ponitur que cūqz ad denotandum diversitatem et multitudinem relatiōi. Nā que cūdam sunt relatiū rōnis ēm. qdā realia. quedā ēm esse et quedā ēm dici. Qō sequester subiungitur hōcipm qd sunt aliorū dicuntur. qz p̄ illam clausulaz intelligunt relatiū ēm esse quo cum totum esse est ad aliud quodāmodo se habere. sic qz per talia relatiū nihil sc̄at qd sit al-

Predicamenta

Arestotelis

terius generis. Et alia ut in pluribus ad inuicem referuntur sub habitudine genitri casus. Et sub habitudine quicunque datu*m* casus. dum per dicitur eadem habitudo importata sicut per generationem. Quis enim est genitrix suum dicit illud quod est alterius tantum finis et terminus in quo finis et terminus generatur. Et ponitur in illa causula dicuntur ut de notari specialis modus denominandi et predicandi quem habet ad aliquid inter cetera genera accidentium. Deinde ponitur illa clausula vel quodlibet alter ad aliud. per quam conprehenduntur relativa sicut finis modum que quandoem relativa sicut dici realiter et finis veritatis sunt in alio predicatione quam in ad aliquid. Unde per ea secundum formam quedam in subiecto descriptae sicut esse que solus finis dicitur sunt transeuntes ad aliud ut sunt scia virtus et similia. Et aliquis isto cum relatiuorum referuntur sub habitudine dicitur casus. alia sub habitudine accidens. et alia genitrix. et alia ablativa. ut clares per intuenti exempla textrus. Ex declaratore particulari definitio nis satis patet quod per ea definitur ad aliquid non ut est predicationem ab aliis distinctum. sed definitur ad aliud largum sumptum. per comprehendendum sub se oia quod qualitercumque ad aliud dicitur sicut finis rationis sicut finis rem sicut finis dicitur sub quaestione habitudine alicuius oblique casus referantur. Ideo dicitur retrans. quod si illa definitio daret de ipso ad aliud ut est predicationem ab aliis distinctum esset difficile. immo impossibilem scilicet quoniam aliqua subiecta ad aliud dicitur et esset in predicatione ad aliud. Ideo corrigit Aresto. illam definitioem assignando unam aliam de ipso ad aliud ut est per predicationem ab aliis distinctum. Que solus et petit relativus finis rem et quoniam esse suum ad aliud dicitur quod definitio est ista. Ad aliud sunt quibus hoc ipsum esse quod sunt est ad aliud quodammodo se habere. Si vero queratur quoniam non referuntur aliqua relativi ad inuicem sub habitudine recti. Causa est quod rectus non est transitus neque dependens. oblique vero transitui sunt et dependentes. Cum igitur inter relativi sit transitus quicunque et dependentia unius ad alterum sequitur et sic referuntur sub habitudine obliqui casus.

Locutio predicta definitio platonis est binaria assignata de ipso ad aliud large sumpto. Probat per hoc quod eam comprehenduntur oia que quoniam modo ad aliud dicitur. et quod est sufficiens. Nam definitioem declarat per se in texu inducendo in omnibus relativis. nam sicut finis esse quod finis dicitur. ut satis clare patet intuenti.

Ad rationes. Ante oppositum. ad primam dicitur. quod procedit de definitio qd definitione et non de descriptiva et qd non. Et pertinet plura qualitercumque definitionem qd non importari. sicut nomine pluraliter aliquis importat sicut multitudo modo hec definitio est descriptiva sicut aliud et qd non sicut aliquid. sed tamen magis est qd non quam descriptiva. Ad secundam per solutionem et dicitur.

Inest autem contrarietas in definitione. ut virtus vicio contrario est. cum sit virtus horum adaliquid et disciplina ignoratio. Non autem omnibus relativis inest contrarietas. duplex enim nihil est contrarium neque triplici. neque nulli talium.

Videtur autem magis et minus relativi suscipere. simile enim magis et minus dicitur et inequale magis et minus dicitur cum virtus sit relativum. Simile enim alicuius sit dicitur. et inequale alicuius inequale. Non autem oia relativi suscipiunt magis

et minus. duplex enim non dicitur magis et minus duplex nec aliquid talium.

Queritur. Utrum proprium sit eorum que continentur ad aliquid habere et trahi suscipere magis et minus. Arguitur primo quod non. quia ista secundum habere et trahere. Et suscipere magis et minus non continentur oibz relativis nec etiam solis. ergo non videtur ibi esse aliquis modus prius. Secundo sic. ubi cunctis est et trahentes et magis terminus ibi possibilis est motus. sed in ad aliud non est motus ut habeat quanto physis. igitur nec etiam et trahentes nec suscipere magis et minus. In oppositum est philosophus in textu.

Sciendu*m* primo: quod per definitionem iam positas comprehenduntur tam relativi sicut esse quod finis dicitur. ideo post illam definitionem ponit philosophus illa duo accidentia de quibus est questione. quod solum continentur relativi sicut dicitur. **S**ciendu*m* secundo quod ut alias dictum est forme concomitantiae illis quibus sunt simpliciter et absolute insunt eo quod non sunt forme separatis. ut de Aquincena. sed sunt forme absolute. Et sic et trahentes est oppositio formalis quod est inter formas absolutas. Et per hoc distinguunt et trahentes oppositio a relativi. quod relativi oppositio est inter formas concomitantias quod non simpliciter et absolute insunt illis quibus sunt. Ob hoc inter relativi non est oppositio essentialis immo respectiva ut relativi sunt inter se tales connexio nem habent quod posita se ponunt et prompta se permutant. Sed et trahentes est essentialis oppositio. quod est inter formas absolutas sicut prius rationes suarum specierum repugnantias habentes ad esse actu simul in eodem subiecto. forme vero relativi non immo eidem actu possunt inesse respectu diversorum ut idem est pater et filius. sed non respectu eiusdem.

Conclusio. prima. in relativis sicut finis esse non respectu et trahentes. Probat quod relativi sicut finis esse dicuntur quod finis totum illud quod sunt ad aliquid dicuntur et trahentes aut est formalis oppositio et essentialis quod est inter formas absolutas. igitur relativi sicut finis non habent contrarium. Et hac conclusione sequitur correlative quod relativi sicut finis esse etiam non suscipiunt magis et minus. ut per intuenti.

Locutio secunda. relativi sicut finis dicitur tamen ratio ne eius quod habent alterius generis bene convenit et contrarietas. Et etiam suscepit magis et minus. Ipsa tamen ut relativi sunt neutrii ex parte operis. Secunda pars conclusionis patet ex precedenti conclusione. Quarta pars probatur. quia forme que per huiusmodi relativi primo est principaliter significantur. Et sunt alterius generis est per relationis possunt esse adiumentum et trahentes. Et suscipere magis et minus illud declarat philosophus exemplariter et inde dicuntur sicut patet intuenti texum.

Dubitatur. an scientia et ignorantia contrafrentur sicut exemplificat textrus. Respondeat quod duplex est ignorantia. ut sufficit ad oppositum. Quaedam est simplicis negationis secundum quod de re penitus nihil cognoscitur. Et talis privative opponit scientie. Alia est ignorantia prae disponens quod dicit habitus erroneous. Et est quod aliud cognooscitur de re non tam vere et recte. Et hec contrariatur scientie.

Dubitatur. an virtus et scia habeant et trahentes et suscipiant magis et minus. Ad dubium dicitur quod scia et et trahentes per se considerari. uno per se considerare virtus per se est

habitualis perfectio virtutis in medietate sicutis duorum extremorum. Et similiter scientia ut est habitualis cognitio scibilis quae est qualitas quedam anime scientis. Et modo virtus et scientia sunt qualitates et competit eis habere contrarium et suscipere magis et minus. Alio modo potest considerari virtus prout est potentia quedam electiva sive perfectiva ad actum recte electionis. et similiter scia prout est potentia perfectiva ad actum recte considerationis. et hoc modo non insunt eis quae insunt absolute sed comparative ad aliquid aliud. et hoc modo ipsi non possunt habere contraria neque suscipere magis et minus.

Dubitat. An album et albedo possint dici re latua secundum dicitur virtus et virtuosus. disciplina et disciplinatrum. Ad dubium respondet quod non. quod nulli illo modo competit quod sit alterius perfectio aut instrumentum. aut organum ad aliquem actum sive operationem. sicut virtus virtuosi. Quod enim virtus perfectio virtuosi ad opus virtutis. sed albedo est albi forma solu et solu agit in ipsum formam eius actum absolute nec perficit ipsum ad aliquem alium actum seu operationem.

Dubitat. Vtrum equale suscipiat magis et minus. Respondeat quod non. quod equale secundum quod est alterius est susceptibile nec excedit ipsum nec ab ipso excedit. Et ita equale facit illud quod facit ut in termino. et ideo non potest suscipere magis et minus. Sed iniquale secundum quod recedit ab equalitate. Et quia hoc multis modis fieri potest et secundum magis et minus. ideo non facit sibi facit ut in termino. Neque etiam simile. Ob hoc utrumque magis et minus suscipere potest. et ita non est sile de eis sicut de equali. Et si obiectatur. quantitas super quam fundatur inegalitas non suscipit magis neque minus. ergo nec ineqale. Respondetur quod licet quantitas non suscipit magis neque minus. vnamque ratione maior aut minor altera secundum et hoc sufficiat.

Dubitat. Que dicuntur relativa intrinseca
Respondeatur quod relativa intrinseca dicuntur que inter se per sua faceta claudunt ea ad quod referuntur. sicut cum secundum isti sunt miles. statim intelligitur quod iste est filius illi. et ille isti. Sed relativa extrinseca dicuntur que illo modo non claudunt sua correlativa in se. sicut cum dicitur. isti sunt patres. non est sensus quod iste illius est pater. et ille illius. Prima reperiuntur in relativa secundum dicitur solum. Ex his patet quod habere contrarium et suscipere magis et minus non debent dici propter relatiuum proprietas. sed magis conuenientie et comunitates conuenientes cum relatiuum secundum dicitur.

Ad rones ante oppositum. Prima soluta est
Ad secundam dicitur. quod in relatiuum reperiuntur motus si sunt contrarietas et sicut magis et minus gratia suis unumdamen.

Omnia autem relativa ad conuentem dicuntur
ut seruus domini seruus secundum et dominus servi dominus et duplum diuidum duplum et diuidum dupli dividendum et maius minore maius et minus maius et minus. Similiter autem et in aliis. Sed casu aliquoties differunt secundum locutionem. ut disciplina disciplinati dicitur disciplina et disciplinatum disciplina et disciplinatum. et sensus sensatus et sensatum sensu sensatum. At vero aliquoties non videbitur conuentus conuenire

niter (ad quod dicitur) assignetur. sic enim peccatis qui assignat ut ala. si assignetur avis non conuertitur. ut si avis ale. neque enim prius conuenienter assignatum est ala avis: neque enim in eo quod avis est. in eo ala avis dicitur. Sed in eo quod alata est multorum enim et aliorum ala sunt que non sunt aves quare si assignetur conuenienter. et conuertitur ut ala alati ala et alatum ala alatus. Aliquoties autem forte et noia fingere necesse erit si non fuerit nomine positum. ad quod conuenienter assignetur. ut remus natus si assignetur non erit conueniens assignatio. neque enim in eo quod natus est in eo remus eius dicitur. sunt enim naves quae remi non sunt quare non conuertitur natus enim non dicitur remi natus sed forte conuenienter assignatio erit. si sic quodammodo assignetur. remus remite rei remus aut quomodo liberaliter dicatum sit nomen enim non est positum conuertitur aut si conuenienter assignetur remiuze enim remiuze remitum est. sicut autem et in aliis: ut caput conuenienter assignabitur capitati quod si animal assignetur neque enim in eo quod animal est caput habet. multa enim sunt animalia capita non habentia. sic autem fortasse faciliter sumitur quibus nomine non est possumus si ab his que prima sunt. et ab his ad quod conuertuntur nomina ponantur. ut in his que predicta sunt. ab ala alatum a remo remiuze.

Omnia ergo que ad aliquod dicuntur si conuenienter assignetur ad conuentam dicuntur Nam si ad quodlibet aliud assignetur et non ad illud dicatur non conuentur Dico autem quod neque horum que in dubitanter conuentibilia dicuntur. et noia eis possita sunt. nihil conuentur si ad aliquod eorum quod sunt accidentia assignetur et non ad ea ad quod dicuntur ut seruus si non domini assignetur sed hominis aut bipedis aut alicuius talium: non conuertitur. non enim erit conuenienter assignatio. Amplius si conuenienter assignetur ad id quod secundum aliis circumscripsit quecumque accidentia sunt relicto vere solo illo ad quod assignatum est sive ad ipsum dicetur. ut si seruus ad dominum dicatur circumscripsit omnibus que sunt accidentia domino ut esse bipedem. vel scie susceptibilem vel hominem relicto vero hoc solo quod dominus est semper seruus ad eum dicetur. seruus enim semper dominum seruus est. et si vero seruus non conuenienter dicatur id ad quod dicitur circumscripsit omnibus aliis relicto vero solo ad quod assignatum est. non dicitur ad ipsum assignetur enim seruus horum: et ala avis et circumscribat ab homine

Predicamenta

esse dñm. nō iam seruus ad hominē dicetur cū em̄ dñs non sit. seruus nō est. Similiter aut̄ et de aui adimatur eam alatam esse et ampli⁹ nō erit ala adaliquid. Cū em̄ nō sit alatum nec ala erit alicuius q̄re oportet assignari ad id ad qđ pueniēter dīz si sit nomē positū facili⁹ erit assi gnatio. Si at̄ nō sit fortasse erit necessariū nomē fingere. Si aut̄ sic reddātur manifestū est quo nia omnia relativa cōuersum dicunt̄. Videntur aut̄ adaliquid sīl esse natura et in alijs qđem pluribus verū est. simul em̄ est duplum z dimidiū et cū sit duplū dimidiū ēt cū sit seruus domin⁹ est. similiter aut̄ his et alia. In simili autē hec se se auferunt inuicē. si em̄ non sit duplū nō ē dimidium. si non sit dimidiū duplū nō est. Si militer aut̄ et in alijs quecūq; talia sunt. Nō aut̄ in omnibus relativa verū videtur simul ēē natura: scibile em̄ scientia prius esse videt nā q̄ in pluribus subsistētibus rebus scientias accipimus. in paucis vero vel nullis hoc quis reperiet simul cū scibili scientiā esse. Amplius scibile sublatū simul aufer scientiā. Scientia vero nō aufer scibile. Nam si scibile non sit. nō est sciētia. Scientia vero si nō sit. nihil prohibet esse scibile ut circuli quadratura sīl ē scibilis. Scientia qui dem eius hondū ē. illud vero scibile est. Amplius animali siquidē sublatō nō est scientia. scibili um vero plurima esse cōtingit. Similiter at̄ his se habent et ea que de sensu sunt. sensibile enim prius qđ sensus videtur esse. Nam sensibile interemptū simul perimit z sensuz. sensus vero sensibile nō simul perimit. sensus em̄ circa corpus z in corpore est. sensibili aut̄ perempto perēptū est z corpus. sensibile em̄ corpus est cū vero corp⁹ nō sit perimit z sensus. quare simul perimit sensibile sensum: sensus vero sensibile nō simul perimit. Animali em̄ perempto sensus quidē peremptus est. sensibile vero erit ut corpus calidū. dulce amarum z alia oia quecūq; talia sunt. Amplius sensus quidē sīl cū sensato sit sīl em̄ aīal sit et sensus. Sensibile vero ante est qđ esset sensatus. ignis em̄ z aqua z talia hmōi (ex quibus ipm animal constat) ante sunt qđ aīal. sic omnino vel sensus. quare prius qđ sensus sensibile esse videtur.

Queritur Utrū proprium sit relativis dici ad cōuentientiam. et esse simul natura Arguitur primo q̄ non quia subiectum et propria passio cōuentur adiuicēt. similiter una p̄positio in aliam cōvertitur et econtra. ergo dici ad cōuentientiam cōuenit alijs

Aristotelis

a relativis. Secundo sic scibile refertur ad scientiam. z sensibile ad sensum. causa ad causatum. prius ad posteri⁹ principiū ad principiatū. ista aut̄ nō sunt simul natura. ḡ r̄c. In oppositū est p̄bs in textu.

Sciendum p̄mo. q̄ conuersio z convertētia et cōvertibilitas sic differunt. quia conuersio est passio prop̄pnis que cōsistit in debita terminoz transpone sc̄z subiecti et pdicati. et econtra. Sed cōvertibilitas ē passio terminoz qui de sc̄nūcēz verificant vlt̄r. vt homo est sc̄nūbilis. Cōnvertentia vero est passio terminoz q̄ fm̄ mutuam dependentiaz ad sc̄nūcē referuntur sub habitudine aliqui⁹ obliqui talus. v̄r pater filij pater. z ecōtra. Circa quod cum textu.

Sciendū secūdo q̄ non semp̄ sit relatio relativi ad suum correlative. z ecōtra sub habitudine eiusdem casus. immo contingit casuz variari. Ut hoc prīngit q̄n relatio non est equaliter in vtrōq; extremoz. Ut videmus q̄ sc̄ia referit ad scibile sub habitudine ḡt̄ casus p̄ qđ denoraſ q̄ sc̄ia est ipsius scibile tangē obiecti z causē ipius sc̄ie. sc̄ible sub habitudine ablativi casus referit ad sciam p̄ quod denotatur q̄ scientia est forma. que a scibile cauatur in scientē fm̄ quam ipsum scibile a sc̄ie cognoscitur.

Sciendū tertio cū textu q̄ ut debite fiat significatio relativi ad illud qđ prop̄priet per se dicitur diligenter considerandū est q̄ hoc est facile videre vbi vni q̄ sc̄z relativi. et ei ad quod dicit̄ est nomē imposituz. sī vbi nomē nō est impositum illi ad quod assignandū est relativum difficilius est debite assignare. Et tūc ut dicit̄ textus dando documentum ad cauendum errorē q̄ fin gere nomen oportet fm̄ figuram locutionis relativi. qđ habet nomen impositum. Quaplurima exempla darte textus fm̄ hūc modū que faciliter parent intuenti. Unde ad vidēndū quando fuerit facta debita assignatio relativi ad suum correlativeum z quādō nō dat talē regula i textu sc̄z. Supposito illo ad qđ est facta assignatio et destructio oīb̄ alijs ponat correlative qđ ad ipm alijs gnaſ et destructio illo et positi oībus alijs destruaf̄ relativū assignatio erit cōueniens et alias nō. Exemplif̄cat textus sicut posito domino remotis oīb̄ que domi no accidere possunt ut esse albū esse bipedē. et sic de alijs ponitur seruus. Et destructio dño quādō ponantur oīa alia accidentia eius nihilomin⁹ destruitur seruus. ideo seruus est p̄prūm correlative dñi.

Sciendū quarto. q̄ dici ad cōuentientiam et esse simul natura differunt. q̄ dici ad cōuentientiam cōuenit relativi fm̄ mutuam dependentiam illorum ad iuicēt. Sed esse simul natura cōuenit ipis fm̄ q̄ sunt simul in esse aut̄ nō in esse aut̄ in ortu aut̄ in occasu ut loquitur Augustinus ita q̄ posito uno in esse ponitur aliud z destructio uno destruitur aliud z ecōtra. Et istud vniuersaliter cōuenit relativi fm̄ esse et non relativi fm̄ dici. Unde dat textus duas instantias de scibile et scientia et sensibili et sensu. Scibile enim prius est qđ scientia z sensibile sensu. quod probat textus. Quia ut in pluribus nos non accipimus scientiam de rebus nisi prius subsistentibus. Et in paucis immo in nullis ut dicit̄ textus reperimus scientias simul cum scibile esse quin immo in omnibus scibile p̄cedit scientia. Et istud p̄bat

phs qz illud dū p̄us altero a quo nō querit̄ subistēdi
p̄ta. sed sic est de scibili respectu scie & sensibili respectu
sensus. Nā destrucro scibili destruit̄ scia. s̄ nō econtra
qz multa sunt scibilia quoz scie nōndū sunt inuente. si/
cut exemplificat text⁹ de quadratura circuli qz scibilis ē
et scia eius nondū est inuenta. Itē destrucra scia nō de/
struit̄ scibile. qd̄ p̄bat text⁹ p̄ locū a minori. qz de/
strucro aīali destruit̄ scia eo qz nihil hz sciam nū aīal.
ḡ multo magis destrucro scibili destruit̄ scia. qz scibile
hz se in plus hz aīal. t̄ s̄t̄ d̄ sensibili & sensu & deb̄ capi
sensus in positio nō p̄ potentia sensuia. sed p̄ acut̄ sen/
tiendi. Un arguit̄ sicut p̄us. qz destrucro aīali destruit̄
sensus. qz om̄eh̄ns sensum est aīal et t̄ adhuc manent
multa sensibilia quoz nondū fuit sensus. immo multa
sunt sensibilia qz sunt aīi aīal. ḡ sunt aīi sensum. et qz aīal
s̄t̄ sit cū sensu. vt d̄ text⁹. Luiusmodi sunt ipa elemē/
ta ex qbz corp⁹ aīalis p̄st̄t̄. Sic ḡ videt̄ qz sensibile
est p̄us sensu & scibile scia. & p̄ p̄us nō est vlt̄ vez de o/
bus relativis qz sunt s̄l̄ natura. Et quo ad hoc d̄m est
qz vez est vlt̄ de relativis fm̄ cē. s̄z nō de relativis fm̄ di/
ci que qz fm̄ suū esse absoluta sunt. nō oportet qz fm̄ suū
esse s̄l̄ natura. Licet vt quodāmō stant sub forma
relativis sunt s̄l̄ natura. Et ideo op̄ter sic intelligere p̄/
prietate illam. qz p̄p̄ū est relativis sub forma relativis
acceptis esse s̄l̄ natura. Et p̄ naturā debet intelligi ip/
sa forma relativis in qua simultatē h̄nt̄ ita qz positivo
ponit̄ reliqu⁹. & destrucro uno destruit̄ reliqu⁹. Et vt
in ea h̄nt̄ simultatē vnu nō ē notiū altero neqz p̄ncipiū
definiendī ipm̄. Alij exponit̄ s̄l̄ natura. i. naturali intel/
ligētia eo qz vnu definit̄ p̄ reliqu⁹ vel ecōtra & quāc̄ h̄
vez sit nō t̄ est ad intentōem p̄prietatis.

Lōclusio. p̄p̄ū est relativis d̄ci ad p̄uertē/
tiam. & eē s̄l̄ natura relativis scz sub forma relativis ac/
ceptis. Et hoc mō intelligendo iste due p̄prietates scz
p̄rie quarto mō & quenā oīb̄ relativis taz fm̄ esse qz
fm̄ dici. Ista p̄prietates manifestat̄ phs in textu ex/
emplariter & inductivē. & faciliter patere possunt intue/
ti textum. Ratōes ante opositū solute sunt.

Habet aut̄ questionē vtrū nulla suba ad ali/
qd̄ dicat̄ quēadmodū videt̄. qn̄ hoc cōtigat fm̄
quasdāscōas subas Nam in primis substātijs
verū est scz qz nō dicūt̄ adaliquid Nam aliquis
homo nō d̄r alicuius aliquis homo. neqz alicui
bos alicui alicui bos. Similiter aut̄ & ptes. qz
dā em̄ manus nō d̄r alicui qdā manus hz alicui
ius man⁹: & qdā caput nō d̄r alicui quoddaz
caput hz alicui caput. Sitr̄ aut̄ & in secūdis sub/
stātijs atqz hoc qdem in plurib⁹. vt hō non d̄r
alicui hō nec bos alicui bos. nec lignū alicui
ius lignū. hz alicui possesso d̄r. In hm̄ ergo
manifestū est qm̄ nonsunt adaliquid In aliqbus
p̄scōis substātijs habet aliqua dubitatōem
vt caput alicui caput d̄r. et man⁹ alicui ma/
nus d̄r. et singula hm̄ quare hec fortasse adal/
iquid esse vidētur. Si ergo sufficienter eorū
(qz sunt ad aliquid) definitio assignata est. aut n̄

mis difficile aut̄ impossibile ē soluere qz nulla sub/
stātia eoz qz sunt ad aliquid d̄. Si aut̄ nō sufficiē/
ter hz sunt ad aliquid qbz hoc ipm̄ esse ē ad aliud qz
dāmō se habere. Fortasse aliquid cōtra ista dicet̄
Prior vero definitio seq̄t̄ qdē oīa relatiū nō
tamē hoceis est esse quo sunt adaliquid qz ea ipa qz
sunt alioz dicūt̄. De his ḡ manifestū est qz si
d̄s aliquid eorū que sunt ad aliquid. definite sciet̄
et illud ad quod d̄icitur definite scitur⁹ ē. Quo
niā eoz est que sunt adaliquid. Esse em̄ relatiū
est quodāmō se habere Palam itaqz ex hoc ē
si em̄ nonuit aliqd̄s hoc qdem qz adaliquid ē est aut̄
esse eius quod adaliquid ē. ad aliquid quodāmō se
habere et illud nouit oīno ad quod hoc quodā
mō se haberet. Siem̄ non nouit oīno ad quod
hoc quodāmō se hz neqz si adaliquid quodāmō
se hz nouit sed in singulis hoc palā est. vt si qz
hoc nouit definite qz est duplū. et cui⁹ duplū
est mor̄ definite nouit. si vero nihil definite no/
uit (ipsuz cui⁹ duplū sit. neqz si est duplū) oīno
nouit definite. Sitr̄ aut̄ et hoc adaliquid si nouit
quia melius est definite. et qmeli⁹ ē definite ne/
cessariū est nosse. Quia p̄pter palā ē qz necessa/
riū ē si nouerit qz aliquid relativoz definite. et id
ad qd̄ d̄r definite nosse. Capit̄ hō & man⁹ et
hōz singula (qz substātia sunt) hoc ipm̄ qd̄ sunt
potest scire definite. ad qd̄ aut̄ dicant̄ nō est ne/
cessariū scire Lui⁹ em̄ hz caput vel cui⁹ hec ma/
nus sit nō ē dici definite. qre nō erit hec ad ali/
qd̄. Si vero hec nō sunt relationez vez erit dicere
qz nulla substātia relationez est fortasse aut̄ diffi/
cile sit hm̄ rebo cōfidēter declarare nisi sepe
tractata sint. dubitare autem de singulis non
erit inutile.

Querit̄. vtrū in aliqua substātia dicat̄ ad ali/
qd̄. Arguit̄ primo qz sic. qz materia ordīna ad formā si
cū poñā ad actū & tñ ē suba. ḡ aliquid substātia d̄r adaliquid
qd̄. Secūdo sic oīs suba ordīna ad aliquid finē. ergo
oīs scientia dicit̄ ad aliquid. Tercio. p̄es organica secū/
darū subaz vt sunt man⁹ caput. & sic de alijs sunt sube
Alias ex nō substātia fieret suba qd̄ ē impossible. Et
tñ dicūt̄ adaliquid. qz oīs p̄s organica habitudinē im/
porat ad suū totū alias p̄s separata & p̄s p̄uncta vnu/
noce dicere p̄tes. In oppositū arguit̄ qz suba ē ens
per se et in se exīs. sed adaliquid est ens ad aliud se hz
bens. ergo nulla suba est adaliquid.

Sciendū primo cū textu qz si definitio quā de/
dit̄ Plato intelligat̄ de his que fm̄ esse & veritate adal/
iquid sunt tūc fm̄ illā idē esset dici ad aliquid et ē adaliquid
quare multū difficile esset immo impossibile esset salua
requin aliquid suba dicere ad aliquid qz aliquid sube fm̄ noīs
connotationē adaliquid dicūt̄ sicut arguebat de p̄ib⁹ secū

Predicamenta

daz subarū. S̄z si p̄dē definitō nō sit sufficiēt assignata pro relatis q̄ s̄m esse et rei veritatē adaliquid sunt. sed corrigēda sit p̄stā. Adaliquid sunt quibus fī ipm ee qd̄ sunt est ad aliud quodāmō se habere. Tunc sub tali definitō nulla cōpendit̄ substantia. Usū ille pres manus pes et sic de alijs lī p̄ncipaliter sc̄dām substantia fēcent eo q̄ suba nō cōponit ex nō substātis. Tū rōne p̄prietatis a q̄ imponunt bñ p̄notat respectū ad aliud. quia dicunt subam p̄ modū organi. et officialis mēbris ad alijs quem acrū. iō dicunt relatoē ad motore et acrū sive rotum. Et ita s̄m noīs. Notatoē dicunt adaliquid fīm tñ ee sūn et veritatē sunt adaliquid. et si iste pres s̄m ee sūn non sunt adaliquid sequit̄ p̄ locū a maiore ad min. q̄ nulla suba fīm esse et veritatē est adaliquid. Et hoc est qd̄ p̄bat textus. Sed q̄ Plato creditit idē esse dici adaliquid et esse ad aliquid. ideo deceptus fuit.

Sciendū sc̄dō. q̄ multis modis dīz aliqd̄. ee adaliquid. Uno mō sicut ad suū finē et operatōem p̄pria ppter quā est vi oculus ad vidēndū. securis ad secāndū hoc mō sc̄dē substantia dicunt adaliquid. Alio mō et p̄pria potentia ad actū. et hoc mō p̄pria mareria dīz adaliquid ad p̄pria formā. Alio mō dīz aliqd̄ esse adaliquid non fīm suū fīcarū p̄ncipale. sed fīm suū significatiū. hoc mō p̄res organice analis dicunt adaliquid et dīz intelligi de p̄tibus sc̄dāz substantiaz et nō p̄maz substantiaz. Quis rō est. q̄ cōparatio est demōstrabile accīs. Modo prima subā designat sub accidentib⁹ individuantib⁹ q̄ cas dūnt sub sensu et nō demonstrant. Alio mō dīz aliqd̄ p̄ prie esse adaliquid qd̄ sc̄z fīm suū fīcarū p̄ncipale est adaliquid et fīm torū suū esse. Et ea q̄ sunt hoc mō adaliquid reponunt in genere adaliquid. Et solū illis cōpetit definitio data ab Areſtole. illa sc̄z per quam corrigitur definitio Platonis.

Lōclusio. nulla substātia est adaliquid. put ab Areſtole definit adaliquid. hanc clōsionē p̄bar Areſtoles in textu inducendo rā de p̄mis substātis q̄ de sc̄dīs substātis vt satis parz diligenter innēti textū.

Dubitat̄ an vez sit q̄ si aliq̄s definite nolle rit vnu relatiōz definite noscer et reliquī. Rūr q̄ sic etā est. q̄ definitio q̄d̄ditaris et essentie dependet ex esse rei. ḡ dīz dari fīm modū q̄d̄ditatis et eentie rei p̄ ea p̄ q̄ specificas q̄d̄ditas seu essentia rei. Qum ḡ esse relativū nō sit absolutū. s̄z in hoc torū p̄sistit qd̄ est ad aliud et p̄ illud ad qd̄ sc̄dāz specificas sequit̄ q̄ est impossibile cognoscere vnu quin etiā cognoscat et reliquī. Nec ex h̄ sequit̄ q̄ idem in eodē actu sit p̄us et posterius notius et ignotius respectu eiulde et p̄m idē. vt superius declaratiū est in libro p̄dicabiliū. Ex hac p̄prietate q̄ est vez roz relatiōz infert Areſtoles. q̄ manus caput et cetera pres sc̄dāz substantiaz fīm veritatē nō sunt adaliquid. q̄ dicunt p̄prietas ipm nō p̄uenit vt deducit̄ in textu. Ex quo infert̄ vteri in textu q̄ nulla suba sive sit torū sive ps est adaliquid. Tū vt h̄z ph̄s determinare et declarare q̄ sunt adaliquid fīm esse et q̄ solū dicunt adaliquid ppter studiū eoz q̄ s̄m noīs. Notatoē adaliquid dicuntur ad ea q̄ s̄m esse dicunt impossibile est vt h̄z text⁹ p̄trāz crare. Ideo subdit textus q̄ dubitat̄ de singulis nō est trutile sc̄z qd̄ hoc sit vel illud. q̄ dubitatio ē cā inq̄stio nis et inq̄stio est causa cognitōis veritatis.

Dubitat̄. vt̄ relatio sit in duob⁹ subiectūne. Gl̄det q̄ sic. q̄ esse relatoē p̄lūt̄ in qd̄a cōparatione

Arestotelis

vnus ad alterz. iō qua rōe est in vno eadē rōe est in alio. Ad dubiu dīz q̄ relatio eadē fīm numerū nō est in duob⁹ bus vt in subiecto. q̄ em accīs numerat̄ p̄ suū subiectū iō impossibile est vnu accīs numero esse in duob⁹ subiectis. S̄z relatio est in vno vt in subiecto. et in alio vt in termino. Et magis p̄prie dicere esse ad alterz. q̄ in altero vt paternitas est in patre vt in subiecto. et in filio. id ē ad filii. vt in termino ad quē finē dependentia ei⁹. Et ecōtra dīm est de filiatōne. Et ita relatoēs numerant̄ p̄ sua fundamenta que sunt eoūm subiecta et per tertios minos specificantur.

Dubitat̄. vt̄z due opposite relatoēs sint vna relatio numero et solū differat p̄ terminos sicut via q̄ē de thebis ad athenas et ecōtra vna est fīm re differēs solum p̄ terminos. Ad dubiu dīm est q̄ si ille relatioē opposite sunt relatoēs reales tunc non sunt vna relatio immo plures et distincte realiter. q̄ sunt in diversis subiectis. Modo emittas accīs non est extra subiectum. iō op̄z q̄ sint distincta realiter. Nec ē sile de illa via. q̄a non accipit suam realitatem a terminis. immo est aliqd̄ realiter preter terminos.

Dubitat̄. vt̄z relatio referat̄ ad relatoēm si/cur paternitas ad filiatōem. Rūr q̄ non. q̄ alias eset p̄cessus in infinitū in relatoib⁹. Sed relatio est forma cōparationis qua vnu relatiō ad aliud refertur

Dubitat̄. vt̄z vnu pater vna paternitate v̄l plurib⁹ ad multos eius filios referatur. Vide q̄ pluri bus. q̄ mortuo vno filio morit̄ etiā paternitas respetu eiusdē filij. Si ergo vnu illeg. filioz moriat et eadē paternitate ad ipm et ad alios referret. respetu et eadē paternitas destrueret et maneret qd̄ est impossibile. Ad dubiu dīz. q̄ vnu et idē pater vna paternitate fīm re refertur ad filios plures. Quia cū paternitas dicat relationē in sp̄e specialissima p̄stitutā nō p̄nt esse plures paternitas numero differentes in eodē subiecto numero. Quia supposita vnitate sp̄e specifica nō multiplicat numerat̄ accīs nisi p̄ subiectū. S̄z multi filii multis filiationib⁹ solū numero differentib⁹ bñ referunt ad vnu patrem. Ad obiectōem dīz q̄ destructo vno filioz nō destruit paternitas. s̄z solū q̄fuit ad filii illū. S̄z p̄tra h̄ replicat̄. q̄ paternitas nō est nisi respetus. q̄ si destruatur q̄ ad respetu illū videſ destruā simpt̄. Rūr q̄ vez est q̄ paternitas nō ē nisi respetus ad filii accedit tñ sibi q̄ sit ad hunc vel illū filii q̄uis nō accidat sibi q̄ sit ad filii. Et ob hoc si destruā solū paternitas. put est ad hūc filii nō sed q̄ destruā simpt̄. q̄ adhuc bñ manet vt est respetus ad alios filios. Et si arguat̄ vteri. q̄ si relatio ē in aliq̄ vt in subiecto et ad aliud vt ad terminū tūc seq̄t̄ q̄ in h̄z duo. Et sic generalissimum erit cōpositū vt videt̄ q̄re nō erit p̄m p̄dicabile. Rūr q̄ relatio cū alijs p̄dicameris accītū p̄ueit in hoc q̄ē accīs et ab eis distinguunt̄ p̄ hoc q̄ est tale accīs. Et ita op̄z q̄ lūp̄ rōem accīs aliqd̄ addat q̄ qd̄ fit accīs talis generis. Et ita gen⁹ generalissimum bñ ē cōpositū ex duob⁹ intellectib⁹ ppter qd̄ etiā generalissima dicunt aliq̄ mō sp̄es entis. ppter qd̄ ipis bñ assignant̄ p̄pria q̄ qd̄ p̄pria vt h̄z Boetius solū p̄sp̄t aut h̄nt̄ modū sp̄ei assignant̄. Nō tñ ē intelligendū q̄ genera generalissima sint p̄e sp̄es. q̄ nō sunt copositor ex duob⁹ intellectib⁹ distinctis eomō q̄ distinguunt̄ intellect⁹ generis et dīm. s̄z solū h̄nt̄ modū sp̄ei. Rōnes q̄n oppōsūt̄ solū p̄t̄ et dīcīs.

Qualitatem vero dico fin quam quidem quales esse dicimus. Est autem qualitas de numero eorum que multipliciter dicuntur.

Queritur. utrum definitio qualitatis sit binarii assinita in qua sit. Qualitas est finis quam quales esse dicimus. Arguitur et non. quod finis differet subalem quales dicimus et non est qualitas. sed sic. quale definiatur per qualitatem. qualitas non potest definiri per quale. alias esset circulus in definitonis. Tercio sic. qualitas est de numero eorum. quod multipliciter dicuntur vel huius textus. quod definitio non potest definitio una. Quarto sic. plura alia a nobis dicuntur qualia finis qualitatem. quod non binarii finis quam quales esse dicimus. In oppositum est propositum in textu.

Sciendū primo. quod postquam determinatur prius de quantitate per quam sub alteratione subiectis quod qualitas est terminata et de relatione per quam substantia ad aliud se habet. Consequenter determinat de qualitate per quam substantia ad agere vel partem disponitur.

Sciendū secundū. quod non sunt nisi quatuor modi predicandi simplices tres scilicet pure ab soluti quoque primus puenit substantiam scilicet predicari in quod secundus qualitatis. pre dicari in quantitate vel in quatuor tertius qualitatis. scilicet praedicari in quale. quartus est pure respectivus quod relatio puenit. scilicet praedicari per modum habitudinis seu copartoris ad aliud. Alii autem modi predicandi alioz sex genere. quaeadmodum mixti sunt aliquid habentes de respectu et aliquid habentes de absoluto. Ob hoc quatuor predicamenta prima secundū ad servitū quā pūcipia. id est de ipsis primo definitis.

Sciendū tertio. quod predicta definitio qualitatis est de sic intelligi. Qualitas est forma accidentalis finis quam per denominatum accidentale dicimus quales. Et quod per soli qualitati puenit et non alicui alioz predicamētoz. Et ita quis omne accusum metaphorice dicatur praedicari in quod de subiecto. prout in hoc solo accedit de genere qualitatis puenit. Quod autem non puenit praedicta definitio alicui alioz per dicamentos patet ex distinctōne modo per predicandi conuenientium ipsis quoniam in secundo secundū primo definitis.

Sciendū quarto. quod quisalia a nobis dicuntur qualia finis qualitatem. Quia tamen solus habens qualitatem spiritualium est corporalium suscepit et eo quod ex duplicitate corporis et spiritualis coponit. id est in definitōne posse dicuntur et non dicuntur. Substantia enim incorporee soliditas qualitates propriales pūcipiant. Corporee vero quod infra hominem sunt solas materiales suscipiuntur.

Sciendū quinto. quod quatuor qualitas ut habet terris sit de numero eorum. quod multipliciter dicuntur non in se sed multipliciter sicut equocum vel analogon. scilicet multipliciter ad modum generis. quod dividitur in plures species puenientes in unam rationem generis. Sicut habens species qualitatis habent ad qualitatem. quod nulla eam palterea ratione qualitatis pūcipiat. et sic ibi non est analogia. Et quod per unam rationem de omnibus illis binariis est ibi equocatio. Ex isto proposito et illa divisione qualitatis in quatuor species est per reducendum ad divisionem generis in suas species de binariis. Dicitur quod vero est quoniam genus dividitur per duas formam oppositas constitutae species. quod tales duas debet opponi finis affirmatoem et negatoem. Sed quoniam dividunt aliquod genus accidentis per species seu modos diversos quod

bus tale accusum est in subiecta et ea afficit non operari divisionem illam et binariis. quod possibile est quod illi modi non habent determinatam neque ordinem ad invicem. Ideo per duas divisiones per modum cuiuslibet multipliciter. Sicut est de divisione quod libratim quodat per species seu modos diversos. Et sic patet quod species non caput proprium cui dicimus quoniam est species qualitatis. Sed caput species per modum specialium. quod quoniam sunt species. id est quoniam modi speciales quibus omnes qualitas efficiuntur in subiecta et ea afficit. Qui tamen quatuor modi ad unum modum generalis reducuntur in quo continentur quod modus est esse in substantia per modum qualitatis. Et sic illa non est proprieta divisionis generis in species. sed ad ipsas reducitur huiusmodi est ut dictum est.

Conclusio. Definitio qualitatis est bene assimilata. patet per conditiones bone definitionis.

Ad rationes autem oppositum. solute sunt preter secundum ad quam si per qualitatem definit per quale tamquam per aliquod notium nobis et ignoramus simpliter. sed quale definit per qualitatem tamquam per nos et notum simpliter. Non est inconveniens aliquid esse notium et ignoramus nos et posterius in discussione ordinibus.

Est una quod est species qualitatis habens dispositum. Dicitur autem habitus a dispositione per permanenter et diuturnior est. tales vero sunt scientia vel virtutes. Scia enim videtur permanenter eorum quod difficultate mouentur. ut si quis vel mediocriter sciatur sumatur nisi forte gradus permutatio facta sit. vel ab egreditudine. vel ab aliquo habendo. Sicut autem virtus et scientia et castitas et singula talium non videntur posse moueri neque facile permutari. Affectiones vero dicuntur quod sunt faciles et cito permutabiles. ut calor et frigiditas. egreditudo et sanitas et alia habendo. affectur enim quodammodo circa eas habens cito autem permutatur et ex calido frigus fit. et ex sanitate in egreditudinem transire. Sicut autem et in aliis. nisi forte in his quod contingit per ipsius longitudinem in natura cuiuscum transferriri. ut infanibilis vel difficile mobilis existat affectus. quem iam quilibet habitudinem vocet. Manifestum est autem quoniam hec volunt habitudines notari quod sunt diuturnior et difficile mobilis. Namque in disciplinis non multum retinentur sed facile mobiles. Dicuntur habitus non habere quoniam sunt ad disciplinam peius melius vel dispositi. Quare differre habent a dispositione per hoc quodammodo facile mobile est. illud per diuturnum et difficile mobile. Sunt autem habitus etiam dispositio. dispositio vero non necesse est habitus esse quod enim retinet habitus et quodammodo dispositi sunt ad ea quod habent per peius vel melius. quod autem dispositi sunt non omnino retinent habitum.

Queritur. utrum habitus et dispositio sint una species qualitatis. Arguitur et non. quod una species uno nomine nominari debet. ergo habitus et dispositio non sunt una species qualitatis. Et si dicatur quod habitus et dispositio nominant unam speciem qualitatis sed quod imponuntur

Predicamēta

a diversis modis qd*o* afficit subiectu*m*. ideo sunt diversa
noia. Contra hoc replicat*m* illi accitales sunt isti
spec*m*. q*p*ter accus subale nomine variari non d*z*. q*s* i habi
tus et dispositione vna natura specifica noiant se*m* q*x* alte
rum ilorum nominis ad denominandum sufficeret. In
expositum est phus.

Sciendū pmo. q̄ habitus et dispositio fm̄ spēm eandem naturā qualitatis fcant. id copulant per diuincōrem copulatiū. S̄ q̄ a diuersis modis opositis hec noīa habitus et dispositio imposita sunt q̄b̄ talis natura subiecto inest et oposita uno noīe faci non possunt. ut habetur quarto metaphysice. ideo nomina tur hec species duob̄ nominib.

Scindū scđo vt hz textus qđ habit⁹ differt
a dispositōe. pmo. qđ habitus est diurniōe; z pmanē
tior in subiecto. s̄z dispositio est de facili mobiliis a subie
cto. Rō est. qđ est q̄litas qđ subiecto alicui inest in eē cō
plete z pfecto z bñ radicato siue p longitudinē tgis si
ue p naturā. inest illi subiecto qđ modū habitus. qđ vero
in esse imperfecti debilitate subiecto inest. talis inest per
modū dispositiōis tm. **O**frēplicat̄ textus de habitib⁹
at. cuiusmodi sunt sc̄ia z pture qđ facili nō pmutā
tur nisi grandis fiat pmutatio. s̄z calor z frigiditas egrī
tudo z sanitas qđ sunt corpori dispositiōes de facili pmu
tan̄. Posset tñ ztingere vt hz textus istas dispōes cor
poz p longitudinē tgis in naturā cuiuscūqđ trasserrit
sic inest pmodū habitus z de facilī nō pmutaretur.
Ofrē pzo qđ modū illi oposita qđ iponunt hec noia
sunt pfectū. z imperfectū. ita qđ habit⁹ noia illud qđ e p
fectū in hac spe. dispō p̄ illud qđ est imperfectū. mo pfectū
z imperfectū in eadē forma nō variante spēm.

Sciendū tertio: q̄ plūtās q̄ est p̄ncipū opa-
tionis exīs in alīq̄ potētia in eē ūngēstō nōhōvac̄ ha-
bitus. q̄r tñ habet adeptōe impfecta. Et q̄r etiā potē-
tia anīḡ pficeret p̄ cale q̄litatē fluctuabat in acru suo. ob-
hor etiā potētia nō d̄ se p̄ am h̄zē z adipsici. Sz talis q̄
litas eade p̄m s̄ q̄nq̄ bñm nñuz̄ nondū hñs eē p̄f-
cru in potētia d̄m; dispō tñm siue affectio eo q̄ potētia nō
ē nisi aliquiliter affecta ad suū actū p̄ illā q̄litate

Sciendū quarto. q[uod] habet[ur] dispositio q[uod] dā
mō se h[ab]et sicut inferius & superi[us]. q[uod] ois habet[ur] dici p[ro]p[ter]o
dispō. s[ed] nō ois dispō habet[ur]. O[ste]nuis cā ē. q[uod] dispō in
suo no[n]e nō d[icitur] nisi ordinē potētia ad actū suū. Et hic p[er]
ē duplex. q[uod] vel ordinat potētia ad actū suū plene adept[us]
tum q[uod] habet[ur] d[icitur] p[er] t[er]tium. Nā vīt[us] nihil aliud ē q[uod] vītūmū
in potētia. Uel ordinat potētia ad actū suūm nō plene
adeptū & talis ordinatio nō addit aliquid sup[er] co[n]omen
disposiō. Et hec ē scđa dñna interhabitu & dispositiō Ex
sistit dñatis p[ro]p[ter]o ex dispositiō habet[ur] sicut ex impfecto
p[er]fectū. P[er]t[er]a q[uod] eadē q[ui]ltas fīm spēm & etiā fīm m[od]i
p[er]aliciū subiecto p[ro]mo inesse per modum dispositiōnis
et postea per modum habitus.

Lonclusio habitus et dispositio sunt una species q[ua]litatis sive re dicitur cum sive ratione. Prima pars expressis et secunda sicut q[ua]ralia est ratione perfecti et alia est ratione imperfecti.

Dubitat, ut ex disponere p[ro]ficiet habitus? Ut
def[icit] q[uod] nō, q[uod] dispositio[n]es relinquent ex actib[us]. q[uod] optet q[uod]
p[ro]mus acc[edit] relinquit aliquid in subiecto, et silt sc̄s, et sic
de alijs, vel q[uod] idem relinqit ex actib[us] oīb[us] vel nō. Si idem

Arestotelis

tūc idē agit a multis agentibꝫ tpe diuisis qd nō videtur
possibile. Si vero diuersa tūc qrit qd vnit ipa in ynam
habitꝫ naturā. Id dubiū dōm est q ex dispōse fit habiſ
tus z q dispōnes relinquent z generant ex actibꝫ et q
idē in suba forme diuersum solū fīm esse relinquit ex di
uersis actibꝫ. qz relictū ex pmo actu est magis potē
pmixtū z min⁹ pfectū qz relictū ex scđ z sic pñr. Si
cut in motu illud qd est in pncipio mot⁹ est magis potē
tie pmixtū qz illud qd ē in medio. z illud qd est in medio
magis qz illud qd ē iuxta finē. In fine p̄d ē penit⁹ a poſ
tentia deputari. Et ita sūt in qlibet operatōne relinq
tur aliquid qd est eiusdem essentia cu habitu. Et vocat oē
relictū ex qlibet operatōne dispositio donec pueniat ad
vltimā operatōem qviritute pcedentīū generaſ habitū.
Et cū arguit q idē haberet causas multas ageres fīm
vnū genus causalitatis. Rñdef q non est incouenient
idē fīm subam. diuerſum rame fīm esse cauſari a diuersis
agentibꝫ solū numero ſifferentibꝫ z ſibūmūc succeden
tibꝫ qbus accidit aliud et aliud eſſe.

Dubitat. quantū tpiis et quot actus req̄unt
ad hoc q̄ ex dīspōne fiat habitus. **D**om q̄ istud nō est
determinabile p̄ ar̄c logice. qz non omnia subiecta sunt
eque habilia ad habitus suscep̄tōnem.

Dubitat cu operatoes qbus generant ha-
bitus no sunt continetis interrupte. Quiter habitus gen-
tis pte esse et dici unus. Rudeq; q; nihil. phibet motu alti-
quae ex premobilis ee continet et tñ ex pte mouentis esse
interruptu. Dicit em Averroys sup scdo de aia et sup
libro de generatoe. Q; si aliquid aliquo toto pte finitum
tate cubiti augear no opz q; in qualibet pte rps aug-
atur fini qualibet pte proportionabile illi magnitudinis
immo in pte equalib; pte unequaliter augent et i aliquo
pte rps pte fieri solu dispositio ad augmentacionem cui scs
remouent disponentes pte rps. Et silt repis in generatioe
habit q; motu bii e continet ex premobilis q; q; aliquo
accipit de spe habit vel salte remouent disponentes rps.
Et no opz q; moto. q; mouent actu. q; forma qua pte
moto impastet hz in le virtute motoris. Tn mouent actu
moto recessante sic est de virtute mouente in semine.

Dubitac. an ois habitus fiat ex dispositione
Evidet q[uod] n[on] multi sunt habitus? naturalis et multi sunt
creatis. et ita non videtur ex disponib[us] esse geniti. Ad duos
bius d[icitur] q[uod] multi habitus naturalis relinquuntur ex
disponib[us] naturalib[us]. sicut est habitus visus ad quae p[ri]ncipia alteraria disponereb[us] oculum? intuetis et in humo-
rum adunctorum et in tunicis. Aliq[ue] eritiam sunt habitus ad
quae subiectum per naturam statim dum est dispositum. Alter etiam
ex p[re]cepto et utitur agens per subiectum sicutine p[re]dicti et dis-
poni ad habitum ac etiam habituari. Fundantur tamen isti ha-
bitus oes in disponib[us] subiecti. quis non t[em]p[er]e p[re]cederib[us]
en natura. Et ita ois habitus fit ex dispositio precedente ha-
bitum tempore vel natura

Dubitat circa illud qđ dī in textu q̄ calor et
frigiditas sūnchabit⁹ ⁊ dispōes. q̄ r̄yident ec̄ passiones.
vel passibiles q̄litarēs. Ad dubiu⁹ dōm ē q̄ nō cīncō
ueniens idē fm̄ re fm̄ diuerſos modos ei⁹ q̄b̄ substan
tiā afficit et in diuersis sp̄cēs q̄litarēs. q̄ noīa q̄b̄ noīan
tur sp̄cēs qualitatis imponuntur a diuersis modis q̄b̄
fūnt in substantia et afficiunt ip̄am.

Dubitat. quare dispositio vocis affectio. De

icitur q̄ causa est. quia q̄ inest qualitas alicui subiecto in esse imperfecto. et adhuc ē in fieri. nondum agens p ac/ tione sua trahit patiens ad formam suam seu pertinet ipsi. Sz patiens solū est ad formā agentis affectum.

Dubitaf. quare dī textus habuit et dispōnes aie p̄manētiores esse q̄s habit? et dispōnes corporis. Quia s̄ est. q̄ in aia actualioris et stabilioris nature est q̄ corp? tō q̄d in ea recipit p̄manēti? et receptu q̄d in corpe.

Ad rōneā an oppositū dī. q̄ vez cōcludit si fieret impositio nature specifica a forma substantiali eā p̄stutēte. nō aut̄ sic est in p̄posito ideo nō p̄cludit.

Aliud vero gen⁹ q̄litatis est fm q̄ pugillatores et cursores vel salubres vel insalubres dici mur. et simpli⁹ q̄cūq; fm potētiaz naturalē vel impotētiam dicunt. nō em q̄m sunt dispositi ali quo mō vñiqd q̄s hmōi dī. sed q̄ habeat potētia naturalē vel facere qd facile vel nihil pati. vt pugillatores v̄l cursores dicunt. nō q̄ sunt di sposiū. sed q̄ habeat potētia naturalē hoc faci lefaciēdi. Sanatiū aut̄ dicunt eo q̄ habeat po/ tētia naturalē vt nihil a q̄bus liber accidit ppa tian. egrotatiū p̄o q̄ habeat impotētia nihil patiēdi. Silr aut̄ his et dñrū et molle se habet durum em dicitur qd habeat potētiaz non ci tuis secari. molle vero quod eiusdem ip̄ius ha beat impotētiam.

Querit. vt̄ naturalis potētia v̄l impotētia sit sedā sp̄es qualitat̄. Arguit q̄ nō sit sedā s̄z p̄ma sit Potētia et ipotētia radicant in p̄ncipijs substancialib⁹ rei. habitus aut̄ et dispositio acq̄runt p̄ doctrinā et p̄sue tūdine. q̄ naturalis potētia et impotētia p̄cedunt habitū et dispositio. Scđo sic naturalis potētia vel impotētia p̄cedunt re et esse eius. habitū aut̄ et dispositio sequuntur. q̄ idē qd pus. Tercio sic. ois habitus et dispositio fieri h̄nt in alij potētia vel impotētia quā an se p̄suponit. q̄ naturalis potētia vel impotētia p̄cedunt. Quarto sic. q̄ naturalis potētia nō sit q̄litas sed suba. Argui tur sic. naturales potētiae anime q̄ sunt p̄ncipia operatiōnū aie sunt p̄tes subales illius ab eano realiter dif/ stincte. q̄ a sili et naturales potētiae aliaz formaz sunt substancialiter ide cū ip̄is. Aīs p̄z. q̄z sicut se h̄nt par tes corporis ad corpus. ita pres aie h̄nt se ad aiam. q̄z di versitas organoz q̄est in corpe est. p̄ter diuersitatem potētiaz q̄ sunt in aia. Sz pres corporis substancialiter integrant corpus. q̄ pres aie substancialiter integrant sub stantia aie. et p̄z nō sunt qualitaires accidentiales. Quinto sic. naturalis impotētia vt sonat nomen fun/ datur in p̄iuātōne ergo non est species qualitat̄. In op̄ositum est. Arestoteles in terru.

Sciendū primo. q̄ qualitates q̄ reponūt in hac specie qualitaires sunt qualitaires in substancialib⁹ rei p̄ncipijs radicante p̄sequentes esse substancialē ip̄ius rei fm quā quales dicuntur. i. potētiae ad aliquid facile sciendū et resistendū nocuūs et dñrūs. Et hoc quo ad na turales potētias aut ad facile sciendū aliquid. et nō res/ istendū nocuūs et dñrūs. Et h̄ q̄ ad naturales ipotētias

Sciendū scđo. q̄ naturalis potentia causat ex victoria forme supra materiam. Et intelligit forma vincere et victorū habere supra materiam q̄ ipa p̄fere p̄tine et terminat materiam. q̄ in ea est talis dispositio qualē requit ipa forma ad exercendū facile et expedita suas naturales operēs. Et ita talis dispositio sive qualitas naturalis dī. q̄ in naturali p̄ncipio qd ē forma p̄ncipialiter est radicata. et inest a p̄ncipio ip̄ius esse rei gen̄tre. Sed dī potentia. q̄ est vigor seu valo. forme sup̄ materia. Et si obijcas q̄ potentia magis se tenet ex pre materie q̄ ex p̄fere. q̄ naturalis potentia radicatur p̄ncipialiter in materia. et nō in forma. Rur q̄ potentia q̄est ad esse rei q̄ dicitur potentia passiva se tenet ex parte materie et generaliter omnis potentia passiva ex parte materie se tener. Sed potentia que est ad agere. et generaliter omnis potentia activa consequens esse substantiale rei se tenet ex parte forme. Nā agere est forme. pati vero materie. nō potentia naturalis est potentia actua. Sed naturalis impotentia oris a victoria materie supra formā. Et intelligit materia vigore sup̄ formā q̄n in materia est dispositio contraria impediens ne ipa forma possit materiam ipam comprehendere et ad se terminare. Et p̄n̄ ne possit expedite et prompte exercere suas operaciones naturales. Et ita q̄litas fundata in tali contraria disponit dī naturalis impotētia. q̄ p̄ ipam est vigor forme diminutus ad actōes naturales exercendū et in cōpositu pati et a noctiūs dñrūs. Et dī hec q̄litas naturalis vt dī ois. Albertus nō q̄ natura sit p̄ncipiu ei⁹ cū sit defectus qdā. s̄z q̄ p̄ ea natura sc̄z forma impedit ne ad suū vigorē p̄tingere posit. Alia cā assignari p̄. q̄z talis q̄litas radicat in p̄ncipio intrinseco rei qd ē materia priuatōni et dñri et immixta. Et inest statim p̄ generatiō nem a p̄ncipio esse naturalis rei genit. ob hoc natural dī. Et dat exemplū de naturalib⁹ potētias de cursorē et pugillatore. Circa q̄d est aduertere dī cursor et pugillator p̄nt ab arte currēdi et pugillandi denominari et sic essent in p̄ma sp̄e q̄litas. Vel p̄nt denominari a naturali potentia seu aptitudine in p̄ncipijs naturalibus fundata p̄ quā h̄nt potētia faciliter currēdi vel pugillandi. et sic sunt in sedā sp̄e qualitat̄. Aliud exemplū dat de salubrib⁹ et sanatiō alij em a natura sunt sanatiū habentes sc̄z naturalis potētia. vt nūlā contraria et no ciūs contraria sanitatē patienti. Et ex aduerso sum aliquid a natura egrotatiū seu insalubrib⁹.

Lōclusio Scđa sp̄es qualitat̄ est naturalis potētia vel impotētia. Q̄z vero sunt q̄litas. p̄bat. q̄z insequunt se substancialē rei. et sic sunt accidentales forme. et fm tales formas dicuntur quales. i. potētiae ad aliquid facile sciendū vel partendū. q̄ sunt qualitates. Sz q̄ sint de sedā sp̄e. p̄bat q̄z qualitates q̄ sunt p̄ modū habitus et dispositio in mō inelēndi in subiecto p̄ueniunt cū formis substancialib⁹ q̄dē forme i materia p̄mo sunt dispositio. et in termino insunt p̄ modū habitus. Ideo dī Arestoteles in scđo de aia q̄ aia fm q̄ est ens telechia. i. actus corporis inest vt habitus. Quia si q̄ pri us ē formā subalem esse in materia q̄z cōpositum posse agere vel pati. et forma substancialis p̄mo inest p̄ modū dispositio et postmodū p̄ modū habitus. Sectur q̄ inesse p̄ modū habitus vel dispositio p̄cedit inesse p̄ modū potētiae vel impotētiae adagere vel pati. quare habitus et dispositio p̄ueniēre ante naturalem potētias

Predicamenta

tiam vel impotentia ponit. Quod sequentia teneret. qd Are stocles hymoi spes ordinat fm ordinem qui est inter modos inessendi subiecto.

Dubitatur. quare naturalis potentia vel ipotentia dicitur genitum qualitatibus in tactu. Rurq; ea est. qd naturalis potentia et impotentia non conueniunt in aliqua una forma fm spem. sed distinxerat in genere. Ideo dicuntur genitum et non species. propter hoc etiam distinguunt per distinctionem disiunctiuam. qd naturalis potentia vel impotentia sunt formae fm spem diversem conueniens solu in genere. Eadem enim qualitas fm speciem non potest dici naturalis potentia et impotentia.

Dubitatur. an istud genus qualitatis per uno nomine nominari. Rurq; proportionabiliter sicur dicitur est de prima spem et non. Vix est tamen qd antiqui hanc spem nominabant aptitudinem ex eo qd videbant qd naturalis potentia subiectum aproprio natum est ad agendum faciliter aliquid. Sed claram est qd hec notatio est insufficiens. qd aptitudo non est nomine vniuersalem ad potentiam et impotentiam. Et etiam no[n] auferunt antiqui primam spem applicatorem videntes qd habitus et dispositiones per operationes paulatim in subiecto applicantur.

Ad rores autem oppositum primam soluta est in scde pris et exclusionis probatore. Secunda soluta est in questione et sicut tercia in probatore scde pris et exclusionis. Ad quam neget assumptum. et ad probatorem dicitur qd in aliquo est simile et in aliquo dissimile. Sicut est in hoc qd sicut alia separata a corpore separatur et potentia anime qbus anima inficit vitam et motum corpori cum alia in corpore ut principium vite et motus. que principia anime integrant virtutem et motum corporis. Sicut etiam patres corporis organici integrant substantiam corporis quantum ad id quod sunt. et compositione organorum formaliter sequitur substantiam corporis. Sed est dissimile in hoc. qd potentie anime non integrant substantiam ipsum substantiam anime. Hoc autem conuenit organis corporis quantum ad illud quod sunt respectu ipsius corporis. Ad ultimum dicitur qd quis impotentia fm suum nomen funderet in privatione. tamen fm suum esse fundatur in contraria dispositione.

Tertia vero spes qualitatis est passibiles qualitates et passiones. sunt autem huiusmodi ut dulcedo et amaritudo et austritas et oia his cognata amplius calor et frigus et albedo et nigredo. Et quoniam hec qualitates sunt manifestum est. quoniam enim ista suscepit qualia dicuntur. ut mel quoniam dulcedine suscepit dulce. et corporis albedo qd albedine suscepit sicut autem sese habet in ceteris. Passibiles vero qualitates dicuntur. non qd ea (quod illas suscepit qualitates) aliquid patiat. neque enim mel quoniam aliquid passus sit id circa dicitur dulce. nec aliquid aliud huiusmodi. Sicut autem his et calor et frigus passibiles qualitates dicuntur non qd ipsa (quod eas suscipit qualitates) aliquid patitur. sed quoniam singula eoz quod dicta sunt fm sensu quali-

Arrestotelis

tates passionum perfectina sunt passibiles qualitates dicuntur. dulcedo enim passionem quoad tactum stimulat et calor fm tactum. Sicut autem et alii colores non sicut his quod dicta sunt passibiles qualitates dicuntur. sed qd hec ipse qualitates ab aliis passim inveniuntur quoniam ergo sunt per aliquem passionem multe colorum mutationes manifestum est. erubescere enim aliqd rubet factus est. et timet pallidus. et vnu quod talium. Quare vel si quis naturaliter aliqd talium passus est. similiter colorum oportet eum habere. que enim affectio nunc ad verecundiam circa corpus facta est. et fm naturalem passionem eadem fiat affectio ita ut naturalis color similis sit.

Quaecumque igitur talium casuum ab aliquibus passionibus difficile mobilibus permanentibus principiis sumpserint passibiles qualitates dicuntur. Sive enim fm naturalem substantiam pallor aut nigredo facta est qualitates dicuntur. quales enim fm eas dicimus. sive propter egreditudinem longa vel propter estum contingit. aut aliqd tale vel nigredo vel pallor. et non facile preterit sed in vita permanet. qualitates et ipse dicuntur. Similiter enim quales fm eas dicimus. Quaecumque vero ex his (quod facile solvuntur et cito trahuntur) sunt passiones dicuntur. Nam enim dicuntur fm eas quales. Nec enim qui propter verecundiam factus est rubet. rubet dicitur. nec cui palor propter timorem venit pallidus sed magis quod aliquid passus sit. Quare passiones huiusmodi dicuntur qualitates pro minime. Sicut autem in his et fm animalia passibiles qualitates et passiones dicuntur. Quaecumque enim morum in nascendo ab aliis passibus sunt. qualitates dicuntur. ut demetria vel ira vel alia. quales enim fm eas dicimus vel iracundi vel dementes. Similiter autem et quicumque alienationes non naturaliter sed ab aliis passibus facte sunt difficile pretereuntur et omnino immobiles. etiaca huiusmodi qualitates sunt quales enim et fm eas dicimus. Quaecumque autem ex his (quod citius pretereuntur sunt) passiones dicuntur. vix quis constatus iracundior sit. non enim dicitur iracundus. qui est in huiusmodi passione est iracundior. sed magis aliquid passus quare passiones huiusmodi quidem dicuntur. qualitates vero minime.

Queritur. Utrum passio et passibilis qualitas sit tercia species qualitatis. Arguitur quod non sunt qualitates. quia passio est predicamentum distinctum a qualitate et alijs omnibus. ergo et ceterum. Secundum sic fm passiones non dicuntur quales. quia ut haberet

tus ppter verecundiam ritefēcēs, nō dī ruteus neq; q; ppter timorē pallidus factus est pallidus dī. sed magis ali⁹ quid passus. q̄re passiones h̄mōi dicuntur. q̄litas vero mis-
mine. Tercio sic passibile dī qd pati sed nulla q̄litas
apta nata est pari. ḡ t̄. Quarto sic. vel qualitates aliquā
sunt dicuntur passibilis. q̄a in subz eaꝝ aliqd partantur autē nate
sunt inferte passionē sensib;. nō primum ut h̄z textus. q̄r mel
non dī dulce eo q̄ sit aliqd passum. neq; sc̄m. q̄r sp̄s es-
coris non inferuntur aliquā passionē visui. t̄n dīcuntur passibilis
les q̄litas. ḡ nō videt quia de cā dīcuntur qualitates passibilis
les. Quinto arguit cōtra ordinē. q̄r obiecta fīm rōem po-
ra sunt potētis. sed passionez & passibilis qualitates s̄t ob-
iecta q̄rundā naturaliū potentiaz. i. sensitivaz. ḡ h̄e sp̄s
dī pcedere sedam. Ultimo sic. forma & figura immedia-
tius insunt substātiez & passio & passibilis q̄litas. ergo debe-
rent pponi. In oppositū est p̄hs in littera

Sciendum primo. q̄ eadē qualitas in sp̄e et
aliqñ in numero dī passio & passibilis q̄litas. passio p̄mo; &
sc̄do passibilis q̄litas. Iō passio et passibilis q̄litas dicuntur
vna sp̄s q̄litas & nō vnu genus. Ob hoc etiā cōiungūt
tur cōiunctione copulatiua & non disiunctua

Sciendum secundo. q̄ vt sufficit ad ppositionum
passio duplī acipi p̄. Uno mō p̄ effectu illatōez actōis
in illud qd patit. & sic est p̄edicamentū distincū. Alio mō
p̄ forma qdaz q̄litas afficiere quodāmō subiectū induc-
ta ab aliquo extrinseco que etiā nata est inferre passionē in
alitud subiectū. & hoc mō est sp̄s qualitatis.

Sciendum tertio. q̄ q̄litas nō dicuntur ideo
passibilis eo q̄ ip̄e aliqd partiantur neq; q̄ subiecta earuz ali-
quid partantur ut h̄z textus. vt etiā bī arguebat an̄ oposi-
tu. S; q̄ nate sunt inferre passionē sensib; aut inferri ab ali⁹
qua passionē vel passibili q̄litas. Inferre qdē ut sum sp̄s
lapoz & odoꝝ & qualitatū tangibiliū q̄ suis sensib; inferuntur
passionē etiā quodāmō fīm esse materiale et naturale. vt
tactus peipiens calorē calidus effici quodāmō & gust⁹
peipiens dulcemē dulcis effici. Sed hoc mō fīm esse ma-
teriale sp̄s coloris nō inferuntur passionē visui. sed solū fīm eē
spūale. Et iō passio illa spūalis sic illata nō dī qualitas. q̄a
visus fīm eā nō dī qualitas vi visus videntis alteridē nō dī
albus sicut tactus tangens calorē dī calidus. Quodāmo-
do tū sp̄s colorz dicuntur q̄litas passibilis. q̄a ex aliquib⁹
passionib⁹ inferuntur ut ppter verecundia aliqd effici ruteus
et ppter timorē pallidus. Et q̄ ruteo causata ex verecun-
dia & palloꝝ illatus ex timore sunt eiusdē sp̄t cū rutedine &
pallito causari in alio subiecto permanente pplexione eius.
hinc est q̄ oēs sp̄s coloris p̄nt dici passibilis q̄litas. q̄r.
nate sunt inferri ab aliquibus passionib⁹. q̄uis non inferuntur
passionē visui q̄ debet dici q̄litas. Et si obiecta q̄ colores
sepe inferuntur passiones reales. vt pūca & cupiscentias & de-
lectationes & talia h̄mōi. dīm est q̄ hoc nō faciunt nisi per
accidē. sc̄i in p̄stum colores aliqd serunt signa aliquoꝝ dele-
ctabilis fīm tactū & gustū. Et eadem de causa. Aestore
les nō faciunt mentēm de specieb⁹ sonor eo q̄ som nō infes-
runt sensui passionē realē nisi q̄ accidē. sc̄i rōne aeris impe-
tuose moti in quo est son⁹. De specieb⁹ vero odoꝝ non fa-
ciunt mentēm sp̄alem. q̄ determinant luxa sp̄s laporum,
ut h̄z p̄hs in lecūdo de aia & de sensu & sensato. p̄p-

Sciendum quarto. q̄ passio & passibilis q̄li-
tas differunt. q̄ passio ē inferēs vel illata de facilis mobilis a
subiecto suo sicut exemplificat textus de rutedine causata. p̄p-

ter verecundia q̄ q̄ng est inferens passionē sensib; numerū
est illata ab aliqd passione sic q̄ sit de difficili mobilis a sub-
iecto. Et sic p̄z q̄ tunc q̄litas dī inesse p̄ modū passib⁹ q̄n
inest fīm esse imperfectū. & in quodāz trāitu. Et ob hoc non
denominat subiectū simpliciter quale sed solū aliqd passuz. S; dī
passibilis q̄litas q̄n inest subiecto in esse p̄fecto bī per-
manent. Unū est aduertendū q̄ passiones & etiam passibi-
les q̄litas q̄n suis subiectis innate s̄t. sc̄i a naturaliū cō-
plexione. Sicut aliqd a natura est ruteus iracūdus amēs
vel furiosus. Quādōḡ vero sunt illace ab aliqua cā extin-
seca ut cum aliqd ppter verecundiā fit ruteus. Et propter
aliqd passionē ab extrinseco aduententes aliquis efficitur
amēs vel furiosus. Et quando sunt sic illare possunt voca-
ti hoc nomine casus. quia inferuntur a causa casuali & extrin-
seca. Et ob hoc antiqui hanc speciem casum nominauerūt
sed non cōuenienter propter rationem similem illi que dicta
est de prima. Et sicut sint huiusmodi qualitates innate
sunt extrinsecus causatē qdā de facilis mobiles sunt a sub-
iecto vocantur passiones. Sed quando de difficili mobiles
sunt vocantur passibilis qualitates et simpliciter qualita-
tes. Et proprie loquendo quando tales passibilis qualita-
tes sunt innate. vocari debet passibilis qualitates. quia vt
in pluribus a natura insunt & de difficili mobiles sunt. Et
est aduertendū q̄ eadem que dicta sunt de passionibus et
passibilibus qualitatibus corporis proportionabiliter in-
telligenda sunt de passionibus et passibilibus qualitatibus
anime ut haber textus. cuiusmodi sunt. ira. timor. tristitia
gaudium. & sic de alijs.

Conclusio: passiones & passibilis qualitates
sunt tercia species. q̄ autem sint qualitates probat textus
vt patet invenit. Q; vero sint tercia species qualitatū p-
batur. quia q̄uis obiecta sint priora potentiaz fīm rationē.
Tamen quia naturales potētē radicātur in principiis sub-
stantiābus. ideo p̄tinquiū substantie insunt q̄ passiones
et passibilis qualitates. Ideo naturalis potentia vel impo-
tentia ponitur ante passionē & passibilem qualitatem. Sed
quia est quedam relatio propria obiecti ad propriam pa-
ssionem. ideo statim post naturales potentias vel impo-
tentias subiungit p̄hs passiones & passibilis qualitates. & nō
formam & figuram propter correlationem obiecti ad potē-
tiam & actus ad passionem. Quādōs forma & figura inme-
diatus in fine prime substantie. Rationes ante oppositū
solute sunt ex dictis

Quartum vero genus qualitatis est forma &
circa hoc aliiquid constans figura. Amplius au-
tem ad hec rectitudo vel curvitas. & si quid his
simile est. fīm em̄ vñiquodōz eorum quale quid
dicitur. Triangulū em̄ vel quadrangulum esse
quale quid dicitur. & rectum & curvum

Rarum vero & densum. & asperum & lene pu-
tabuntur quidem qualitatēz significare. sed alie-
na huiusmodi putabunt esse adiūcide. que cir-
ca qualitatē est. Quandā em̄ positionem quo-
dāmodo videtur partū vtrūq; demonstrare.
spissum qdē est eo q̄ p̄tes lib̄nuicem propin-
que sunt. raroꝝ vero eo q̄ distent a se inūcē. Et
lene qdē q̄ in rectum lib̄ p̄tes iaceant. aspe-

Postpredicamenta

rum vero q̄ hec qđem ps supra. illa vero inferioꝝ. Et fortasse alij q̄q; apparebūt q̄litatis modi. sꝫ qui marie dicunt hñ sunt Qualitates itaq; sunt que p̄dictae sunt. Qualia vero sunt. q̄ fm̄ hec denomiatiue dicunt. vel q̄uolibet aliter ab his. In pluribꝫ qđē r̄ pene in oībꝫ denomiatiue dicunt ut a cādore cādus. a grāmatica grāmaticus. et a iusticia iustus. Sicut aut̄ in alijs. In alijs bus vero eo q̄ nō s̄int posita q̄litatibꝫ noīa non contingit ea q̄ dicunt ab eis denomiatiue dici. vt cursor aut pugillator. q̄ fm̄ valitudinē naturalē dicunt. a nulla q̄litate denomiatiue dicunt. Nō em̄ posita sunt noīa valitudinibꝫ. fm̄ q̄s iste q̄les dicunt sicut in disciplinis. fm̄ q̄s pugillatores vel palestrici fm̄ affectōem dicunt. pugillatoria em̄ disciplina. Quales em̄ ab his denomiatiue hñ q̄ afficiunt dicunt. Aliqñ aut̄ r̄ posito noīe denomiatiue nō d̄r. qđ fm̄ eam quale d̄r̄ vi a virtute studiosus. Virtutē em̄ habēdo stu diosus d̄r. sed nō denomiatiue a virtute. Nō au tem in pluribus hoc tale est. que ergo dicuntur aut denomiatiue a p̄dictis qualitatibus dicūtur. aut aliquo modo aliter ab eis.

Querit. vtrū forma et circa hoc aliqd̄ p̄stas figura sit quarta sp̄s q̄litatis. Arguit q̄ non. q̄ forma altera p̄s p̄positi subalii dans esse rei. q̄ forma nō est qualitas. Sc̄o sic. figura est vel termino vel terminis claudit. sꝫ quod termino vel terminis claudit est quantitas. q̄ figura est quantitas. Et confirmat. q̄ figura nihil realē videt dicere vltra quantitatē. Tercio sic. asperū r̄ lene r̄ arū r̄ dentum sunt q̄litates r̄ nō positiones. vt d̄ Ḡberetus. r̄ m̄ a phō nō reponunt in aliq; sp̄. q̄ c̄. Quarto sic. figura est sensibile aliqd̄ a quo immutat r̄ patit sensus. ergo continet subteria sp̄. Quinto sic. forma et figura immediatius inst̄ substātia q̄ passio r̄ patibilis q̄litatis. q̄ detens preponi.

In oppositū est ph̄s in littera huius libri

Sciendū p̄mo. q̄ vt habet ph̄s in sua me mphysica. Forma et figura est q̄litas. Isequens formaz seu sp̄m substantiale in omni substantia corporeza. Ideo vi demus q̄ quēadmodū differunt corpeſ substātia in sp̄. Ita differunt in figuris. r̄ quorum est vna figura in cōmuni tam in toto q̄. in partibꝫ. Et ob hoc figura inter cetera accidēta maxime nobis atcellatur sp̄m.

Sciendū secundo: q̄ forma accipit d̄pl̄r. Uno mō. p̄ altera p̄tē cōpositi substātialis que darē sub stātiale rei nomē r̄ rōnem. Et hoc mō non accipit forma hic. r̄ sic d̄r̄ forma ab informādo. Alio modo accipitur forma p̄ terminatiōne seu clausiōne linearū r̄ angulorū in super fice relata ad formam substātiālem que est principiū r̄ talis relationis. Et hoc modo accipit hic. r̄ sic d̄r̄ forma a for mis manendo. Si vero forma p̄ illa terminatiōne iam dic̄ta est relata ad extra. sc̄i ad quantitatē dic̄ta figura. Si aut̄ ad intra d̄r̄ forma. Alter autē accipit figura p̄ quantitatē terminata r̄ figurata. r̄ sicut q̄litas. Et hoc modo capi ipam euclides sic definiens figuraz. Figura est que

Arestotelis

termio vel terminis claudit vel clausa est. Et sic p̄z diff̄entia inter formā r̄ figuram fm̄ q̄ in hoc genere reponunt et etiam fm̄ q̄ in alio ponunt. Differunt etiam gl̄iter. nam fm̄ q̄ huius speciei qualitas dicit̄ forma quodāmodo sub cōuenit continere r̄ terminare. sed fm̄ q̄ d̄r̄ figura sub cōuenit immutare sensum. Et sic pater q̄ idem fm̄ rez ad d̄r̄ uersa relatiū dicit̄ forma r̄ figura. Et fm̄ q̄ ad diuersa re fertur diuersa nomina sortitur.

Sciendū tertio. q̄ forma r̄ figura idē signif̄icant fm̄ rem vt d̄m est. ideo p̄iungunt p̄ cōiunctionem copulatiā. Quia vero distingunt p̄ relationē ad formā substātiale que est principiū talis terminatiōne r̄ p̄ relationē ad quātitatē in qua est talis terminatiōne. r̄ etiā ad actus seu opatōes distinguunt. Ideo duobꝫ modis 2 nomis nōbꝫ noīantur. Et ita incōuenienter antiqui hāc sp̄m vno noīe vocauerūt cōpositōem. r̄ mouebant ex eo q̄ p̄ qualitatē de q̄rta specie q̄litas p̄ponant substātia in suis partibꝫ fini sue quātitatis terminatiōne. Et vocat̄ hec sp̄s geniū. q̄ valde multa p̄pendunt sub ea. Lō d̄itōnes etiam hñ modi q̄litas. a q̄bꝫ noīa figura r̄ forma diuersa s̄i r̄ etiā actus vt d̄m est. id cōuenienter d̄r̄ genus. Vel alia de causa. quia inter ceteras qualitatris sp̄s ista se tener exp̄par̄te materie que modū generis habet.

Sciendū q̄rto. q̄ forma r̄ circa hoc aliqd̄ cōstantis figura p̄uentēter ponit quartā sp̄s q̄litas. Sc̄om em̄ formā r̄ figurā q̄les esse dicuntur. vt fm̄ rectitudinē rec̄ti. r̄ fm̄ curvitatē curvi. q̄ sequitur q̄ est q̄litas. Q̄s vero sic quarta r̄ ultima p̄z. q̄litas de alijs sp̄bus accipit̄ur penes p̄ncipiū sube q̄d̄ est forma. Qualitatis vero de hac sp̄ accipit̄ur penes p̄ncipiū qđ est materia eo q̄ sunt qualitatē circa hñ aliqd̄ vt hñ textus. i. circa q̄ntitatē q̄ qđem q̄ntitas ex p̄te materie se tener. Forma aut̄ prior r̄ dignior est materia. s̄o hec sp̄s cōuenienter ponit quarta r̄ ultima

Lōclusio. forma r̄ circa hoc aliqd̄ constans figura est quarta sp̄s qualitatris. ista cōclusio latiss relinq̄tur probata ex his qui dicta sunt.

Dubitatur. qualiter accipit̄ numerus sp̄erūz qualitatris. Respōdetur q̄ accipit̄ penes sp̄ales modos q̄bus q̄litas sube inest et afficit ipam qui modi sp̄ales in uno mō generali cōueniunt. q̄ est facere quale p̄ denoīatōes vel q̄litas aliter. Et fm̄ hoc p̄ dāri sufficiētia speciez q̄litas. Q̄ oīs modus q̄litas Aut accipit̄ penes p̄ncipiūz sube quod est forma. Aut penes p̄ncipiū qđ est materia. si sc̄om sic est quarta sp̄s. Si primū hoc est dupl̄. aut accipit̄ur talis modus q̄litas penes modū quo forma substātialis p̄ficit̄ materia. si est prima sp̄s. q̄ forma subalii inest p̄ modū habētus. Aut attendit talis modus q̄litas penes modū quo ipa forma substātialis est p̄ncipiū aḡdi. Et fm̄ hoc ab ipa fluunt naturales poterit q̄ duobꝫ modis cōsiderari p̄nt. Uno mō in se r̄ absolute. r̄ fm̄ hoc sumit̄ lebā sp̄s q̄litas. Alio mō fm̄ q̄ propria eoz obiecta inferunt ipis passiones. Et fm̄ hoc sumit̄ terciā sp̄s q̄litas. Et sic p̄z q̄ sunt q̄ttuo sp̄s q̄litas. Si fortassis ve habet textus aliqui aliq; modi apparere potuerūt ad his qui dicti sunt. Principiōes ramen̄ qui maxime cōsueverunt diei enumerari sunt.

Dubitatur de definitione qualis qua dicit̄ textus. Qualia dicuntur que fm̄ hec. sc̄ilicet illas quatuor or species qualitatris denominatiue dicunt vel q̄uolibet aliq; er ab eis. an sic bona. Et dicit̄ q̄ sic. Et ponitur hec

Vltima ptecula. qd qnqz qualitas sube non inest simpliciter. id nō denotat subiectum simpliciter qd ut altero que inest et huius est simili dentes. et sibi ruteudo qd inest altius ex verecudia nō inest simpliciter sed in qdā tristitia. Cōtingit etiā qnqz qd qualitas aliquis simpliciter subiectum inē. nō tñ fīm vocē fit denotari. Et sibi rem simpliciter inēt et informer. Et hoc cōtingere p̄ dupl. Uno° qd interdu illi qualitatē nō est nomē p̄ncipale impositū ut exē plūficas textus de illis duobz denotariis cursor et pugillaz cursor put dicuntur naturales potētas. Alio mō p̄ illud cōtingere. qd licet qualitatē et qd fit informatio sui nomē p̄ncipale seu abstractū impositū. tñ hoc nomē denotariis seu p̄terū nō est derivatum a noī p̄ncipali fīm figurā appellatiōnis. Sicut studiosus a virtute fīm rē denotat. Scđon vocē tñ studiosus nō denotat a virtute sed a studio. qd fīm aliquis est gen⁹ virtutis. sed virtus loquēdo est causa virtutis.

Ad rōnes ante oppositum. prima soluta est. et sibi secunda. At ad confirmationē negat assumptū. Ad tertiam dī. qd illa noī p̄ncipaliter facit positiones partitū in rōto et loco. ut p̄ p̄ definitionēs eoz p̄positas in textu. et secundū dario bñ dicuntur qualitates de hac qdā spē fīm terminatiōnes diversas quātūtatis que p̄ueniunt ex diversa positione partitū in rōto et loco. Alii rōnes solute sunt ex p̄cedentibz dictis in notabilibus et conclusione.

Inest autē p̄trarietas fīm qd qle est. ut iusticia iniusticie p̄traria est. et albedo nigredini et alia. Sibi autē et ea qd fīm eas qualia dicunt. ut iusto. et albū nigro. Non autē in oībus hoc ē rubeo em̄ et pallido et bmoi coloribz nihil est cōtrariū q̄litatibz existibz. Amplius si ex p̄trarijs vñ fuerit qle. et reliquū erit qle. Hoc p̄alā est p̄ponēti ex singulis alia p̄dicamenta. Nam si iustitia iniusticie p̄trariū. qle at est iusticia. qle ergo et iniusticia. Nulluz em̄ alioz p̄dicamentoz ap̄tabilē iniusticie. neqz quātūtatis neqz adaliquid neqz vbi. neqz omnino aliud quicqz nisi qle. Sic autē et in alijs qd fīm quale sunt. Suscipit autē qualitas magis et minus albū vero magis et minus alterum altero dī et iustum altero magis et minus Sed et ipsa clementū suscipiūt. cum cālidū nāqz sit amplius cōtingit cālidū fieri. Non sī om̄ia sed plura: Iusticia nāqz si dicat. a iusticia magis et minus p̄t q̄libet ambigere. Sibi et in alijs affectibz. qdām em̄ dubitant de talibus. iusticiā autē a iusticia non multū aūntimāgīs et minus dici. nec sanitatē a sanitate. Dīnus autē habere alterū altero sanitates aūnt. et iniusticiā minus alterū altero habere. Sic autē et in grammaticā et alios affectus: sed tamen ea (que fīm eos affectus dicunt) indubitate recipiunt magis et minus. Grammaticorēm̄ altero dicit. et iustior. et sanior. sic et in alijs. Triangulus vero et quadrāgulus non videntur magis et minus suscipere nec aliquod alias figura

rum. Quocqz em̄ trianguli definitōem suscitāt. et circuli om̄ia similiter trianguli vel circuli sunt. Eorum vero que nō recipiunt nihil magis alterum altero dicit. Nihil em̄ quadratus magis qd parte altera longior forma circulus ē. Nullū em̄ horū recipit circuli rōdem. Sibi autē si utraqz nō recipiunt huius p̄positi rōnem. nō dicetur alterū altero magis. Non ergo om̄ia qdalia recipiunt magis et minus. Horum igitur (qd predicta sunt) nihil est proprium qualitatēs.

Similia vero et dissimilia fīm solas dicuntur qualitates. simile autē et dissimile alterum alteri non est fīm aliud. nisi fīm id qd quale est. quare p̄primum est qualitatēs fīm eam simile et dissimile dici.

Atvero non decet concurbari ne quis dicat de qualitate p̄pōnem facientes multa de relationibz interpoluisse: Habitū autē et dispōnes horum que adaliquid sunt esse dicebamus. pene em̄ in oībus talibz genera adaliquid dicunt. nihil at horū que singularia sunt. nam cū disciplina gen⁹ nū sit ipm qd est alterus dī: alicuius em̄ disciplina dī. eoꝝ vero qd singularia sunt nihil ipsuz qd est alterius dī. ut grāmatica nō dī alicuius grāmatica. nec musica alicuius musica. sed forte fīm gen⁹ hec ad aliquid dicit. ut grāmatica dicitur alicuius disciplina. non alicuius grāmatica. et musica alicuius disciplina nō alicuius musica. quapropter qd p̄ se qdē sunt singula nō sunt adaliquid. Dicimur em̄ qles fīm singula. hec vñ babemus scientes em̄ dicimur qd babem⁹ sciētias singulas. qre hec erunt etiam q̄litates que singulatum sunt fīm qd qles dicimur. hec autē nō erunt eoz qd sunt adaliquid. Amplius si cōtinuat hoc ipm qle et relatiūtū esse nihil est inēdūtēns in utrisqz generibz hoc annumerare.

Querit. utrum p̄prietates q̄litatis sint sufficiētē posita. in qd p̄ma dī qdē dī p̄uenit ei qd qle dī. i. qdāt. Scđo qdē dī p̄uenit sūlēge magis et min⁹. Et tēcīa ē fīm eā sūle vel dissimile dici. Arguit p̄mo p̄ p̄mas duas qd nō p̄ueniūt dī neqz soli q̄litati. qd nullo mō dī dī p̄prietates. Scđo xera tertia arguit. qd ut dī Boetius. spēs est essentialis istud induviduoꝝ et genus spēz. et tñ gen⁹ et spēs nō sunt q̄litates cū p̄dicent in qd et nō in qle. qd tēcīa p̄prietas videat esse male posita. qd alioz a q̄litate cōuenient ad suas p̄prietates. Tñ p̄ breuior rēsone ad questum

Conclusio p̄ma. in q̄litate est p̄trarietas. et sibi in qdā. p̄baꝝ p̄bs exēplarē et inducēre ut iusticia iusti et p̄traria. et sibi iustum iusto. et cōsūt. Adversēdū tñ est cū textu qd hē dī nō p̄uenit oī q̄litati. qd soli q̄litatibz deprivata et tēcīa spēbus. Et tñ qd hē nō qdābus. qd ut habet

Predicamenta

textus rubro et pallido coloribz et ceteris medijs coloribus nihil est contrarij. Non conuenit etiā soli q̄litaris q̄ conuenient actioni et passioni. et enī potiori ut raz et dēsum contrarians. sit sursum et deorum. et sic de alijs. Sed hic formari p̄t alij obiectos. Prima est. q̄ in iustitia h̄z nomē p̄uationis ergo nō contraria iusticie. Rūdet negādo p̄iam. q̄ illa p̄uationis fundat in contrario habito cui p̄p̄riū nomē non est in positiū. o significat y negātem sui contrarij. Scđa obiecto motus alteratōnis est inter q̄litaris contrarias. sed in p̄ma sp̄ q̄litaris nō est alteratio. vt h̄z p̄bs in q̄nto physico. ḡ in p̄ma sp̄ q̄litaris nō est contrarietas. Rūdet et alteratō est duplex. q̄dam est physica et p̄p̄re dēa q̄est corruptia rei que alterat. Et hec nō est inter contraria q̄cunq; led inter contraria activa et passiva ad invicē aut causata a se invicem. actius et passivus. Et h̄mo i contraria sunt q̄truo q̄litaris p̄me et q̄litaris scđe causata ab ipsi q̄ sunt in tercia sp̄ q̄litaris ad quā sp̄m solū est alteratio p̄p̄re dicta. Alio est alij tercio large dicta que nō est corruptia sed magis p̄ficiū va que est mutatio subiecti de contraria q̄litaris in contrariam aut de p̄uatione in habitu absq; corruptio ne ip̄ius subiecti. Et hec bñ reperit in p̄ma sp̄ q̄litaris. Tercia obiectio cōtingit physice moueri de medio colore in extremū et de uno medio in alterū. ergo modo colori est alij contrarij. Rūdet et contrarietas accipit p̄ dupl. Uno in dō p̄p̄re. scđ pro maxima distātia et cōp̄leta eoz q̄ sub eodē genere cōtinentur. et hoc mō medio colori nihil est contrarij. Alio mō capitur contrarietas large p̄ distātia aliquoꝝ sub eodē genere contentorꝝ licer nō sic maxima et completa. Et hec contrarietas sufficit ad physicū et hoc mō medio colori est alij contrarij. Quarta obiectio in ethicis dō et mediuꝝ virtutis viriꝝ et extremoꝝ contraria q̄ extrema sunt vicia. ḡ a simili videtur q̄ mediuꝝ colori viriꝝ extremoꝝ contrarieſ. Rūdetur et mediuꝝ virtutis p̄ dupl. p̄siderari. Uno mō quanti ad substan‐ tia et circūstātias actus. et sic median virtus inter duo via‐ cia et contraria virtus contrarietate incompleta q̄ est medi ad extrema. Alio mō p̄ p̄siderari mediuꝝ virtutis formaliter. scđ sub rōne boni. vicia opposita sub rōne mali. et hoc mō virtus contraria vicio contrarietate cōp̄leta q̄ est extremit ad extremit. Quinta obiectio s̄m ea q̄ dēa sunt in p̄dicamento ad alij de cōtrarietate relatiōnibz s̄m dici et p̄me contrarietas et p̄ma contraria sunt in genere qualitat̄. Quia cōtra istud videt esse. q̄ raz et dēsum sunt p̄ma contraria. et tamē sunt in genere positōis. Rūdetur et in veritate contrarietas s̄m p̄ plera et p̄fecta ratione contrarietans ad quā regi‐ ritur et contraria actoꝝ p̄p̄la et p̄ se mutuo se expellant ab eo deo. suscepibili primo inefi qualitati. Et isto mō prima contraria sunt calidū et frigidū humidū et secū. Et adhuc cōparative loquēd calidū et frigidū sunt. sunt p̄ma con‐ traria. q̄r humidū et secū respectu calidi et frigidi dicunt q̄litaris passiue. Et calidū et frigidū sunt effectua rari et dēsi. Si tñ attēderet ordo inter contraria ex p̄te materie. sic ra‐ rum et dēsum eēt p̄ma contraria. Sed attēdendo ordineꝝ ex p̄te ageris calidū et frigidū sunt p̄ma contraria. q̄r agens simpliciter p̄cedit patiens. Et ita generaliter loquēd verū est q̄ inter q̄cunq; est contrarietas sunt q̄litaris s̄m rem vel ha‐ tent modū q̄litaris aut hoc ip̄is conuenit rōne q̄litaris. Et ista p̄p̄ietate inferit p̄bus q̄ si vnuꝝ contrariorꝝ fuerit quale reliquā erit quale. Causa est. quia contraria semper sub uno et eodem genere posita sunt.

Lōclusio scđa. quales suscipit magis et min⁹
hanc p̄clūstionē p̄bat p̄bs sicut p̄cedente. Probabat etiā alijs

Aristotelis

de. q̄tia in qualitate est contrarietas. ergo int̄sio et remissio. De hac p̄plerate etiam dī textus sicut de p̄ma q̄ nō con‐ uenit soli neq; etiā omni. q̄r nō conuenit qualitatibz de quaꝝ ta sp̄ q̄litaris cuꝝ sp̄s eaz in indubitate cōsistat. Nec con‐ uenit etiā qualitatibz in abstracto significari. q̄r nomē ab‐ stractiū de simplicē formā q̄litaris. et eaz fecit vt in tertium. ideo nō p̄p̄re dī s̄m magis et minus. Sed de p̄cretis demo‐ minatiue dīctis a qualitatibz de p̄ma sp̄ et de tertia non est dubius q̄n dicant s̄m magis et minus. Unde Aretio. quā uis nō soluit istā instantiā in textu de q̄litaribz in abstracto significari q̄ non vident̄ dici s̄m magis et minus. quā tñ instantiā mouerit in textu. p̄t nō dici sicut dictum est. S̄z de mō quo fit int̄sio et remissio in qualitatibz triplices fuit sc̄chta antiquoz. Platonem ponit intentionē et remissione fuit in qualitatibz p̄me et tertia speciez quas dīcebat esse dona deoꝝ et immisione boni diuini. ita q̄ ille cui plus immis‐ bas de scia et virtute erat magis scies et virtuosus et ille mi‐ nus cui minus immiscebatur. Hanc positionem p̄ p̄te feci‐ ti sunt novales q̄ et moderni dicunt p̄sonētes intellegētes fuit et addicēdem gradus ad gradū. Q̄d penitus impossibile est q̄r supposita identitatē specifica nō p̄ fieri numeralis mul‐ tiplicationis accidit nisi p̄ subiecta. ḡ impossibile est q̄ in codē subiecto regi grad⁹ q̄litaris solū numero distineti. Itē q̄litas s̄m eius cōtentia simplex est et indubitate. ḡ impossibile est ponere grad⁹ numeralis distinctorū in cōtentia aut in‐ tensio et q̄litaris. Alio secunda fuit epicuroꝝ p̄ponētiū intentionē et remissione fieri in q̄litaribz s̄m p̄tes subiecti q̄ntitatibus. Ut illud dicas magis albi cū p̄tes p̄les alte sunt. et mis‐ nus cuius pauciores. Et hec opinio est insufficiēs. q̄ vide‐ mus vnuꝝ paruꝝ corpus et multo albius q̄r corporis aliquoꝝ eo multo maius sicut margarita equo albo. Tercia fuit sec‐ ta Aristotelis et p̄ip̄hereticoz dicentū intentionē et remis‐ sione in q̄litaribz hieri s̄m q̄litaris inherētia. q̄qdem in herē‐ tencia qualitat̄ ex p̄re duoꝝ p̄siderari p̄t. scđ ex p̄te subiecti cui inheret q̄litas. Et hoc mō p̄sideradō fuit intentionē et re‐ missio s̄m et plus vel minus ap̄tes subiectū ad qualitatē re‐ cipiendā. Alio mō p̄ p̄siderari inherētia ex p̄te q̄litaris in herētia q̄qde q̄litas velz dīu vel nō. si habeat tūc inten‐ sio et remissio fuit s̄m separatoꝝ et p̄mixtoꝝ dīu. si nō habeat tūc accendens magis et minus s̄m maiore et minorem ac‐ cessus ad verū nature terminū. hoc est ad verā nois impo‐ sitionē. et hec via Aristotelis est tenenda.

Conclusio tercia. p̄p̄riū est q̄litaris omni et soli et sp̄ conuenies s̄m ea sile vel dissile dici. Istam p̄p̄ieratē p̄bat p̄bs exēplo et inductō. p̄bat etiā aliud. Q̄r vnuꝝ in q̄litaris te facit sile sicut dicebat p̄ius in caplo de q̄litarate et diversi‐ sum dissile. oꝝ dī Boetius q̄r silicudo est rex differentiū eas‐ dem q̄litaris. et dī intelligi eadē in sp̄ sp̄cificissima. Dī etiā in‐ telligi et viriꝝ subiecto insuꝝ simpli vel viriꝝ s̄m quid quia al's nō deterent dici similia sed magis dissimilia. Et circa sp̄s q̄litaris mouerit p̄bs quandā dubitatiōem. Nos inter ipas enumeratas sunt multa q̄ relativa esse vident̄ ut habitus et dispositio. Dīodo illud videt esse cōtra doctrinā p̄phi. q̄r dixerat diversoz generū et c. Rūdetur et nihil referit alij dici ad alij s̄m gen' et nō s̄m sp̄m. Et h̄ vesp̄ est in relatiōnibz s̄m dici et nō s̄m ee. Nā li gen' ē ad alij s̄m eēlta et sp̄s sub eo p̄tē. Dīea q̄ enumeratas sunt inter sp̄s q̄litaris q̄ vident̄ esse relativa s̄m relatio s̄m dici et nō s̄m ee. Et explicat̄ textus de grāmatica et musica q̄ bñ dis‐ cunct ad alij sub nois generis. nō tñ sub nois speciei

Ad rationes ante oppositum. Ad primam

concedit qd̄ nō debent dici proprietates sūm aliquē modum p̄p̄ij vi dī tēx̄. Is p̄t dī qd̄ accītia quenamq; cōtrariet̄ de p̄ma r̄ terciā sp̄cēb;. r̄ adhuc nō oib⁹. Ad scđam dī qd̄ genus dī cōntiāl̄ sūmūtudo suaz sp̄cēr̄ r̄ sp̄cēs suorū includiouoz. Sed cōntiāl̄ sūmūtudo nō est similitudo p̄ p̄ie dicta. sed solum sūm quid. vt patet ex definitione sūmūtudo tūdinius quā assignat Boetius.

Ecipit aut̄ facere r̄ pati cōtrariet̄z r̄ magis r̄ minus. Calefacere em̄ ad frigidū facere cōtrariū est. r̄ calefieri ad frigidū fieri. r̄ delectari ad cōtristari. idcirco recipit cōtrarietatem. Sed r̄ magis et minus calefacere em̄ magis r̄ minus est. calefieri magis et minus. cōtristari magis et minus recipit. ergo magis et minus facere et pati. de his itaq; tanta dicunt. Dicunt̄ aut̄ et de sūmūtū cē in his qd̄ adaliquāsunt. qm̄ denoīa tiue a positionib⁹ dī: de reliq̄s aut̄ sc̄z qn̄. et vbi et habere eo qd̄ manifesta sunt nihil de eis aliud dī qd̄ qd̄ in p̄ncipio dicta sunt. qd̄ habere qd̄ siḡnificat calceatū esse armatū cē. vbi aut̄ in loco esse. sed et alia que de eis dicta sunt. de p̄positis itaq; generib⁹ que dicta sunt sufficient

Querit. Utru sex ultima p̄dicamenta causentur a q̄tuor p̄mis. Arguit qd̄ non. qd̄ se q̄reter qd̄ nō essent p̄dicamenta. Cōsequētia tener. qd̄ p̄dicamenta dicunt̄ p̄t ma rey p̄ncipia. qd̄ aut̄ est ab alio causatū nō est primū. ḡ z̄. In oppositū arguit. qd̄ sex ultima p̄dicamenta causant ex p̄cipitate alioz q̄tuor. nā actua naturali potētia actua p̄p̄ata ad illud qd̄ agenti sūm talē potentia subiectis causat. Sed passio causat a naturali potētia passiuā p̄p̄ata ad ipsū agens. Qn̄ aut̄ ex adiacētia epis ad r̄ se p̄p̄ozalē causat. Et vbi ex circumscriptione actua loci r̄ passiuā locati. Positio vero ex partib⁹ ordinatis in toto r̄ loco. Et habitus ex compatione rei habere ad rem habentē. Et ita patet qd̄ ista sex p̄dicamenta ab alijs causantur.

Scīendū primo. qd̄ vt als dictū est. predicta p̄dicamenta h̄nt̄ simplices modos p̄dicandi. alia vero sex p̄dicamenta h̄nt̄ modos p̄dicandi mixtos quēadmodū qd̄s̄ let illoz aliquid de absoluto r̄ aliquid de respectivo includit sūc̄ patuit in inducētia facta post oppositū. r̄ ita sex ultima p̄dicamenta causant a q̄tuor p̄mis. nō m̄ sicut inferioria a suis supiorib⁹ causant formaliter. sed magis se h̄nt̄ q̄tuor p̄ma causando sex ultima materialiter r̄ effectiue. Et ob h̄ qd̄ p̄bs late de his q̄tuor determinauit. ideo breuiſ de alijs sex se expedit. qd̄ si cognoscans quartuoz p̄ma euz generali enūmeratione omnū genēz posita in p̄ncipio secūdi trac̄tarus huius libri possunt ista lez tene cognosci

Scīendū secundo. qd̄ actio est cā passionis. ideo de actōe r̄ passione sūl̄ tractat. Aresto. qd̄ nō actio a naturali potētia actua causalē qd̄ uitur a forma. passio vero a naturali potētia passiuā qd̄ uitur a materia. tō prius verbū fa cit de actōe qd̄ de passione. Et qd̄ actio a passione originant a p̄ncipijs intriseis sube qd̄ sunt materia r̄ passio. Qn̄ vero vbi et r̄ habitus causant a p̄p̄atoe alioz extrinseci ad substantiā r̄ p̄positio causas ex p̄cipitate nō simplices. sed p̄tius

integraliū ad inūtē ad totū r̄ ad locū. tō p̄pus loqtur p̄bus de actione r̄ passione qd̄ de alijs.

Scīendū tertio. qd̄ om̄is vox reducit ad p̄dicamentū actionis que fecit actū agētis effectiue p̄cedere in paties. Et ibi actio accepit large m̄ ponēdo differentiaz inter actōem r̄ facētū. Et quis actio r̄ passio r̄ agere et pati idez fecit. qd̄ nō agere r̄ pati notiori m̄ fecant. qd̄ sūm actū exercitū fecant actōem r̄ passione. Actio autē r̄ passio fecant hoīaliter p̄ modū habitus r̄ q̄tis. ideo Aresto. verbaliter qd̄ agere r̄ pati notificat ista duo p̄dicamenta. Similiter ois illa vox reducit ad p̄dicamentū passionis que significat receperēm agētis actus in passum. sive talis accus receptus sit passi corruptius aut p̄fectius. Et ita accipit hic passio large. p̄t se extende ad passionē p̄fectiūz r̄ corrupciū. Sed ois illa vox reducit ad p̄dicamentū qd̄ qd̄ significat aliquid esse in tpe sūm aliquā epis dīnām ut fuisse hez̄ ri hodie esse. Illa aut̄ vox reducit ad vbi qd̄ fecit aliquid eē in loco sūm quacunq; loci dīnām ut esse sursum. esse in domo et sic de alijs. Sed illa vox reducit ad p̄dicamentū sūm qd̄ fecit ordinē p̄tū in tōto r̄ loco vi sedere r̄ stare. De qd̄bus in p̄dicamento adaliquā dicebas qd̄ nō sunt positōes sed de positione dicunt̄ a positōib⁹. Sed ad p̄dicamentū habitus reducit illa vox qd̄ fecit applicatōem rei habente ad habentes sūm quā res habita figura ad figurā habentis

Scīendū quarto. qd̄ vt habet̄ textus due sūc̄ p̄p̄ietates actionis r̄ passionis. sc̄z habere contrariū r̄ suscipere magis r̄ minus. exēpla patet in textu. Et hec p̄p̄ietates neq; om̄i nec soli quenam. Cōuentum aut̄ illis actionib⁹ ab eisde illatis qd̄ a naturalib⁹ potētib⁹ actis cām̄. Et ita p̄p̄ietates r̄ intentio r̄ remissio regim̄t̄ in actōe r̄ passione grā q̄litatē supra qd̄ fundant̄. Aliā p̄p̄ietate actionis pos̄itio aut̄ sumimular̄ quā accipit ab autore sex p̄ncipioz qd̄ est ex se inferre passionem r̄ ex aduerso p̄p̄ium est passionē inferri ex actione. De definitiōib⁹ actionis r̄ passionis r̄ aliorū p̄dicamentoz r̄ de proprietatib⁹ eozundem alia latius determinabitur.

Conclusio. sex ultima p̄dicamenta causant̄ a quattuor p̄mis. nō m̄ sicut inferioria formaliter a suis superiōrib⁹. P̄ima p̄s satis ostensa est post oppositū. r̄ secundā partem satis pbant̄ r̄ones ante oppositū

Votiens autē solet opponi dicendum est. Dicit autē altez alteri opponi qd̄ drupliciter. aut vt adaliquid. aut vt contra ria. aut vt habitus et p̄cipatio. aut vt affirmatio et negatio. opponitur autē vñiquodq; isto r̄uz ut sit figuratum dicere. vt relatiua. vt duplū dimidio. vt cōtraria. vt malū bono. vt sūm p̄iuationem et habitum. vt cecitas vñsui. affirmatio et negatio. vt sedet et non sedet.

Querit. Utrum sunt tūm quinq; post p̄dicamenta. sc̄z oppositio prius simul motus r̄ habere. Arguit primo qd̄ ista nō sunt post p̄dicamenta. qd̄ post p̄dicamentū dicit qd̄ ad vñū genus reduci non p̄t. Sed ista ad vñū genus seu p̄dicamentū reducunt̄ id est ad vñū p̄dicamentū relatiōis. ḡ z̄. Sed oīc̄ habere est p̄dicamentū distictū ab alijs. qd̄ n̄ ē post p̄dicamentū. Terz⁹ sic. si cognitō istoq; sit necf

Postpredicamenta

farla ad cognitum p̄dicamentorum habendā sequitur q̄ de his buisser p̄mitteoz determinatio determinationi p̄dicamen tor. In oppositū est autoritas p̄hi in textu

Sciendū primo q̄ postq̄ p̄hs determinauit de ipsis p̄dicamentis pur p̄dicamentis q̄t coordinationē p̄ dicabiliū sub aliq̄to vno p̄mo q̄d est p̄ncipū illius totius coordinatōnis. L̄sequenter in tercia p̄t p̄nci pali huius libri determinat de quibz q̄ nob̄ suis ordinat̄ bilitatē dicit. t̄n ad vnu genus reduci nō possunt. sed in pluribz reperuntur. Quelunt oppositio p̄us similis motus et habere. iō necesse fuit de ipsis facere tractatū specialē vt cō pleat coordinationē quoct̄is mō ordīnabilis et p̄dicabiliū q̄t determinat de 2pōne et diuersiōne q̄t act̄ rōis secūdū. Et si p̄t q̄d sit postp̄dicamentū. Est enim aliqd suo nomine eo ordinabile quod t̄n ad vnu genus p̄dicamentale reduci non p̄t. sed in pluribz repertur. Alterū aut̄ soler definiri postp̄dicamentū sic. Q̄ est q̄ddā traditū ab Aretio. post speciales determinationē p̄dicamentorum valens ad p̄pletā p̄ficiā coḡniōm eorumq; habendā. Et sic p̄z ordo t̄ finis huius p̄nis

Sciendū scđo. q̄ quis ea q̄ sunt opposita et prius et similis res seu entia que p̄siderat physicus et metaphysicus. Rōne t̄n oppōnis p̄positatis et simulacris p̄tinent ad cōsideratōm logīcā eo q̄ intentōes istorū no minū oppositio p̄us et similis dicte rōem cuiusdā ordinatio nis. Sili licer motus fm illud q̄d est sit res quaz cōsiderat physicus. Reductio t̄n speciez motus ad motus tantq; ad cō analogū. Et etiā reductio diuersarū sp̄ez motus ad di uersa p̄dicamenta ad logīcū p̄nū. Licer etiā ex p̄e habētis sumat vnu sp̄ealē p̄dicamentū. ex p̄e t̄n rei habere nō p̄ su mū vnu p̄dicamentū. q̄ res habita in multis repertur. Et li cer talis res q̄ habet nō sit de cōsideratō logīcū. Reductio t̄n illius rei ad sūmū p̄dicamentū et etiā coordinatio eius ad q̄d habet causam q̄d intentōem huius nomis habere signifīcat ad logīcū pertinet.

Conclusio. t̄m q̄nq; sunt postp̄dicamenta. Probat. q̄ postp̄dicamentū est quoddā coordinabile q̄d ad vnu genus reduci nō p̄t. aut ergo tale ordinabile sumi tur penes diuersitatez oīm generez aut penes ea q̄ in genere sunt cōtentā. aut penes reductōrem oīm generez ad substatū. Si primū sic est oppositio q̄est cā p̄ma oīs diuersitat̄is. vñ h̄z Boe. Si terciā sic est habere. Si sedm hoc ē dū p̄sider. aut sumis penes ea q̄ p̄le et directe in genere s̄t cō tenta. et sic est p̄us. q̄ illa q̄ sic in genere cōtinentur sunt gen̄ et sp̄es. genus aut̄ p̄us est sp̄e. Aut sumis penes ea in quibz stat cōordinatio tota cuiusmodi sunt individua. Et penes ea q̄ que sic dūlito cōordinatoz. cuiusmōi sunt dñce. et sic sumis simul p̄ā individua sunt s̄l. sub sp̄e sub ges nere. Et q̄t in q̄libet genere repertur potentia et actus et de potentia nō sit ex iustis in actu nisi p̄ motū. ideo motus alii quo mō est in oībus generibus. Et fm hoc sumis postp̄ dicamentū quod est motus. Et sic p̄z sufficiētia postp̄ dicamentoz q̄ quā etiā fari p̄zordo ipsoz.

Dubitāt. vtrum sunt t̄m quattuor genera op positiōis. sc̄z oppositio relativa p̄traria p̄uaria et p̄tradicio ria. Arguit p̄mo q̄ de oppōne nō sit hic agendum. q̄ oppō sitio h̄z fieri inter p̄pōnes q̄būs hic nō agit. q̄ t̄c Secū dō. q̄ nō sum q̄tuoz genera. q̄ oppositio est relatio q̄dam. relatio aut̄ est forma eoz quoq; vñrūq; est ens actu. ergo in ter affirmatōem et negatōem nō est oppositio. nec etiā inter p̄uationē et habitū. Tercio sic. relativa posita se ponunt et p̄empta se ḡimunt. ergo inter ea nō est oppositio. L̄sequēt̄

Aristotelis

ea tenet. q̄ natura expōsitor̄ est q̄ posito uno expellas ne quiū. Quarō sic. p̄traria sunt forme positivae. sed ens non oppōnit enti. sicut neq; boni bono. neq; verū vero. q̄ contraria nō est oppositio. In oppositū est p̄hs in textu.

Sciendū p̄mo. q̄ forma oppōnis in rebo ipsiis nō est nisi potētisler. t̄ est actualiter et p̄plerū in rōne et a rōne. Et ob hoc q̄ nostra rō p̄t apprehendere nō ens ve re quandā positivā et vt aliqd oppositū enti. iō intētō op̄ positiōis inter ens et non ens fundari p̄t. Quānto talis op̄ positiō que est inter ens et nō ens nō est realis sed ratōnis em. eo q̄ nō h̄z duo extrema acte existentia

Sciendū secundū. q̄ oppositio fm gen̄ bñz d̄z adaliqd t̄ nō absolute. nō t̄n d̄z fm suas sp̄es adaliqd. Ex quo p̄z q̄ oppositio nō est relatio fm esse. sed soluz fm dici. mō nihil. p̄hilet q̄n interdū aliqd fm genus et suo no me cōt̄ sit adaliqd fm dici. t̄n fm sp̄es eius in aliqd p̄dicamento reponit. vt patuit de sciētia

Sciendū tertio. q̄ oppō est repugnatiā ali quoz nō p̄mittentū le sit̄ eē in eodē subiecto respectu eiusdem. Et hec definitio vt h̄z Boe. oībus oppositis p̄uenit.

Sciendū quartū. q̄ oppō nō d̄r vñiūoce de quattuor generibz oppositionē sed analogicē. q̄ p̄mo d̄r de contradicitoria ex eo q̄ est fm affirmatōem et negatōem sim p̄t. Scđo de p̄uatiā. q̄ p̄uatio est ne gario q̄dam. Tercio de p̄traria. q̄ p̄trarie forme essentiale habet repugnatiā fm rōnes suas specificas fm quas sub vnu cōt̄ genere cōtinēt. Quarto et ultimū de relativa. q̄ relatiū et correlatiū fm suas formas specificas nō habet inter se essentiale repugnatiā itmo se compatiuntur in eodem. sed repugnantiam habet respectu vñius terciū.

Conclusio. t̄m quattuor sunt sp̄es oppōnis quod sic p̄z. q̄ om̄is oppō est repugnatiā q̄dam. vel q̄ talis est entis ad ens aut entis ad nō ens. Si primū. hoc est du p̄sider. aut illa duo entia se expellunt ab eodē subiecto respe cter eiusdez fm actu et potentia. et sic est relatiū oppō. aut fm actu t̄m. et non fm potentia. et sic est p̄traria. Si vero sit repugnatiā entis ad nō ens. hoc est dupl. aut illud nō ens nullō mō est ens. et sic est p̄tradictoria oppō. aut est ens fm quid. et sic est oppō p̄uatiā. P̄uatio etiā relinqt subiectū cōt̄ porciā ad habitū et eo q̄ d̄r ens fm q̄d

Ad rōnes dubij d̄r. q̄ d̄r p̄lex est oppō. q̄dāz est oppō que cōsistit in modis enunciandi idē p̄dicantū de eosdem subiecto. et de tali agit in libro p̄hermentis. Alijs ē op positiō entiū non p̄mittentū se simul in eodē subiecto. Et de tali agit h̄c fm q̄ p̄ terminis incoplexos s̄cānt talia entia opposita. Secunda rō soluta est similiter tercia. Ad vñtū d̄r. q̄ etiā in oībus formis positiōis que contrarie opponunt quodāmodo claudis oppositio p̄uatiōis et ha bitus et fm hoc p̄cipiant rōem oppositionis.

Ad rōnes ante oppositiōis ad primā et ad se cōt̄ndū patuit soluto. Ad terciā d̄r. q̄ cognitio istorū p̄sūt p̄dicamentoz magis subseruit cognitioni p̄prietati ipso rum p̄dicamentoz. Et iō valeat ad p̄pletā cognitioni p̄sūt p̄dicamentoz habendū et non simplē necessaria est. utq; valer etiā ad cognoscendūa in se.

Quocūq; ergo vt relativa opponunt ea ipsa que sunt oppositor̄ dicunt̄. aut q̄uolibet alterū ad ea. vt duplū ip̄m quod est alterius d̄r. alienū. em̄ duplū d̄r. sed et disciplina disciplina

tanq; relatiue opposita est. et dicit disciplina ipsius quod est disciplinata. sed et disciplinatu ipsum quod est ad oppositum dicit. id est disciplinata disciplina tunc enim aliquem dicimus disciplinatus disciplina. Quicunque ergo opposita sunt tanq; aliquid ea ipsa quae sunt alioz dicuntur. aut quicunque modo ad se inuiice. Illa vero quae sunt contraria ipsa quidem quae sunt nullo modo ad se inuiice dicuntur. neque enim bonum mali bonum dicitur. sed contrarium nec alium nigrum alium. sed contrarium. Quicunque vero contraria talia sunt. ut in quibus fieri natu sunt de quibus predicantur. necessariu est alter ipso sive inesse nihil horum medium est. Quorum vero necessariu non alter inesse horum omnium aliquid est medium ut languor et sanitas in corpore animalis natura habent fieri. et necessariu est alterum fieri esse in corpore animali vel sanitatem vel languorem. Sed et par et unpar de numero praedicantur. et necessariu est alterum in numero esse aut abundantiam aut perfectum. et nihil est in medio horum. neque inter languorem et sanitatem. neque in alterum abundantiam et perfectum. quorum vero non necessariu est alterum inesse. aliquid eorum est medium. ut niger et albus in corpore natura habent fieri. et non est necessariu alterum horum esse in corpore. non enim omne corporum album vel nigrum est. Sed et prauum et studiosum praedicantur quidem de hoie et de alijs multis. sed non est necessariu alterum horum inesse illis de quibus praedicantur. non enim oia vel praua vel studiosa sunt. sed est horum medium. Albi enim et nigri fuscum et pallidum. et quicunque sunt alijs colores. Pravum vero et studiosum quod neque prauum neque studiosum dicitur. In aliquibus itaque noia posita est his quae media sunt. ut albi nigri fuscum et pallidum. In aliquibus autem noia quidem in medio assignare non est ydoneum. sed per triusque sumorum negationem quod medium est determinata. ut quod neque bonum neque malum est neque iustum neque iniustum.

Queritur. utrum relatiua oppositio sit distincta a contraria. Arguitur quod non. quia contraria sunt in uno ad inuiice referuntur. quod non differunt. Secundum sic videtur quod definitio contrario non sit nisi posita. quia per hys. dicitur sub eodem ea generare esse opposita propter quodcumque sub eodem generare et quicunque sub diversis. In oppositu est probis in textu. Et primo videbitur de oppositione relatiua. secundum videbitur de oppositione contraria.

Sciendu primo. quod relatiue opposita dicuntur quicunque hoc ipsum quod sunt relatioz dicuntur vel quicunque aliter ad aliud. Per primam generalitatem intelliguntur relatiua sive esse sive non esse sive duplum et dumiduum. per secundam generalitatem relatiua sive inveniuntur et disciplina et disciplinata.

Sciendu secundo. quod aliud est locum de relatiuis inestimabiliis sive relatiua sunt. et aliud est locum de relatiuis inestimabiliis opposita sunt. In quantum enim relatiua sunt posita se pos-

nunt et semper se permutunt. sed inquantum opposita sunt expellunt se ab eodem susceptibili per actum et potentiam et hoc respectu eiusdem.

Sciendu tertio. quod inter relatiuum et suum correlatiu non est oppositio essentialis. put absolute atrenditur enim rationes formales suas speciem. Alias enim ois paternitas omni filiationi opponere. et sic non possent esse sicut in eodem subiecto cuius oppositum reperiatur. Est ergo oppositio inter ipsa accidentia et non absolute. sed in respectu ad alijs quod extrinsecum. Unum non stat quod id est pater et filius respectu eiusdem. Et in hoc differt relatiua oppositio a contraria. quia contraria est essentialis oppositio quod absolute attenditur per rationes formales speciem quod contraponitur. Est ideo una forma contra a tota specie sua alteri opponitur. neque enim actum se permutunt in eodem subiecto ut omnis albedo omni nigredini opponitur.

Sciendu quartu circa oppositum contraria. et contra sunt quae sub eodem genere posita sunt et maxime a se inuiice distant. et ab eodem susceptibili mutuo se expellunt cui vicissim insunt. nisi alterum eomodo insire in natura. Quibus uis enim medium comparatur ad extrema prius extremis non tam maxime distat ab eis nisi inquantum principiat aliud extreum quod maxime distat.

Sciendu quinto. quod contraria notificat Aresto, teles in textu per divisionem dices contra quidam sunt talia quae neceps est semper alterum inesse eorum susceptibili. et hec dicuntur immediata exemplificat textus ut sanum et egrum circa corporis aialis partem et impar circa humeros. Alii sunt contraria quae non est neceps quod alterum inesse suo susceptibili vel sunt album et nigrum. exemplum dat textus de prauo et studio. Non enim est neceps oem hoie in habitu alterum esse studiosum vel prauum. Dodo probis in textu capit ista duo ut designant habitus diversos. Et si obiectatur inter ipsa contra est motus. ois autem motus fit de extremo in extremum per medium. quod nulla sunt contra immediata. Rurum quod contraria sunt duobus modis considerari. Uno modo per compositionem ad subiectum quod est in potentia ad virtutem. et hoc modo inter quicunque contraria est medium quod est ipsum subiectum. Alio modo per considerationem in duas intentiones simplices quibus sunt simplices formas. Et isto modo sunt aliq; contra immediata sic quod inter ipsa non sunt media formaliter distincta ab ipsis quae sunt eiusdem generis et causent ex proportione causam ipsorum extremorum. Quia uismodi sunt contra quae causa est per divisionem accipiunt ab equalibus in quibus fundantur. Et hinc contra sunt immediata quod est in equalibus in indivisiibili distinctione sicut sunt sanum et egrum. sanum enim in equalitate existit et egrum in inequalitate. Et si dicatur quod medicus dicat esse medium inter sanum et egrum. ut cum aliquis qualiscumque incipit languescere. Dicatur quod medicus considerat sanum et egrum per comparationem ad subiectum.

Sciendu sexto. quod in aliquibus contrariis media sunt noia ipsita. sed in illis in quibus forme contraria sunt permissibiles ad formam medie constitutum ut est in coloribus odoribus et ceteris. In aliquibus autem noia non sunt ipsita media. sed in illis in quibus forme contraria sunt permissibiles ad determinacionem formam medie. sed medium in talibus terminatur et denominatur per abnegationem virtutis per extremum. ut medium inter prauum et studiosum dicitur quod nec est prauum nec est studiosum.

Conclusio. relatiue opposita sunt distincta a contraria et erunt ab oib; alijs oppositis. Probat. quod relatiue

Predicamenta

opposita dicunt ad querentia hoc at alijs oppositis non copet. q ab illis distinguuntur. Itē relativa opposita sit entia positiva q se expellunt ab eodē sūmā actū et sūmā potentia. hoc at alijs nō copet. Itē relativa opposita sūmā hoc ipm qd sunt alioꝝ dicuntur. scz suorum correlatiꝝ. nō sic aut ē de alijs oppositis. Itē inter dīria ē essentialē oppō et absoluſa. sic at nō ē inter relativa opposita. iḡe relativa opposita distinguuntur dīris et ab oīb alijs.

Et rōnes aut oppositū dīr. q illa reduplicatio ſuꝝ q reduplicare p̄t formā ſpecialē ſi ſalſus ē qd afflu- mif yl generalē. et ſic vix ē. Aliia ſolū ex dīcīs.

Prūariatio ꝑo et habitū dīr qdem circa idē ali quod vt viſio et cecitas circa oculū. Ul̄t autem dicere eſt. in q̄ nascit̄ habit̄ ſieri circa hoc idē dīcī vtrūq; eorū ordine. Prūari aut tunc dici mīr vnuq; qd hīr ſuſceptibiliū. qn̄ id qd natuꝝ eſt habere nullo mō hīr. Edentulū em̄ dicimus nō quinō habet dētes. nec cecū q nō hīr viſū. ſed q̄ (qn̄ cōtingit habere) nō hīr. Quēdā em̄ genera tōes ſunt q̄ neq; dentes neq; viſuz habent. ſz nō dicunt edētati neq; ceci. Prūari vero et habe re hītū nō ē hītū et prūatio. habit̄ em̄ eſt viſū prūatio ꝑo cecitas. Habere viſuz nō ē viſus. nec cecum eſſe cecitas. Prūatio em̄ qdam eſt cecitas. cecū vero eſſe prūari nō prūatio eſt. Hā ſi idē eſſz cecitas et cecū eſſe. vtraq; de eodē p̄dicare ſi nunc vero minime. ſz cecū qdē dicitur hō. cecitas vero hō nullo mō dīr. Opposita aut hecvident̄ eſſe. i. prūari et habere habitū tanq; prūa tio et habit̄. Mod̄em̄ oppōis idē eſt. nam ſi cecitas viſui oppotitū eſt ſic cecū eē ad viſum habere oppotitū eſt. Hō eſt aut neq; qd ſub affirmatio et negatio iacet affirmatio et negatio. Affirmatio aut ē orō affirmatiua. et negatio eſt orō negatiua. Horū vero qd ſub affirmatio et negatio ſunt nihil eſt orō. Cōcedant aut et hec eē opposita alterutris tanq; affirmatio et negatio. Hā in his mod̄ oppōis idē eſt. Sicut enim affirmatio aduers̄ negatio et negatio oppoſita ē. vt qd ſeder ei qd nō ſedet. ſic et res que lib̄ vtroq; poſita eſt. i. ſedere ad nō ſedere. Quoniam aut prūatio et habit̄ nō ſic opponuntur ut ad aliqd manu ſestū eſt. Neq; em̄ dicit viſū hoc ipsū qd eſt op positi. viſus em̄ nō ē cecitas viſus. nec alioꝝ mō ad ipm dīr. Silt̄ at neq; cecitas dīr visionis cecitas. ſed prūatio qdē visionis. cecitas ꝑo viſi om̄ nō dicit. Ampli⁹ ad aliqd oīa reciprocatione dicunt. q̄r̄ cecitas ſi eēt eorū qd ſunt ad aliqd vtric̄ et cōvertit ad illud ad qd dicit. ſed nō con uertit. Neq; em̄ dicit viſus cecitas viſū. Qm̄ aut neq; vt contraria oppoſunt ea que ſūm̄ prūati

Aristotelis

onē et habitū dicitur. ex his manifestū ē. Quo rūz em̄ contrarioꝝ nihil eſt mediū. neceſſe ē in q̄b nata ſunt fieri. aut de q̄b p̄dicant alterū ipsorum inceſſeimp. Horum em̄ nihil eſt mediū. q̄rum alterū ſuſceptibili erat inceſſeſceptibili. vt in lāgu re et ſanitate et abundāti et pfecto. Quorū ꝑo ali quid eſt mediū. nūc ſuſceptibili om̄i inceſſe al terum. Fleq; enim ſuſceptibili om̄i ſuſceptibili candidū vel nigrū inceſſe. neq; frigidū vel calidū horum em̄ medium aliquid nihil prohibet eſſe. Horū aut erat aliqd mediū quorū nō eſt neceſſe alterū inceſſe ſuſceptibili. p̄ter ea qui q̄b natu raliter vnu inceſſe. vt igni calidū eſſe. et nūi can didū. In his aut et determinate ſuſceptibili ē al terū inceſſe. et nō alterutrum cōtingit. Hō em̄ poſſibile eſt igni frigidū eſſe. neq; nūi nigrā. Qua re om̄i ſuſceptibili nō ē ſuſceptibili alterū eoz inceſſe. ſed ſolis q̄b naturaliter vnu inceſſe. et his determinate vnu nō alterutrum cōtingit. In priuatione ꝑo et habitū nihil horū (q̄ dicta ſunt) ve rū eſt. Fleq; em̄ ſemp ſuſceptibili ſuſceptibili alterū eoz inceſſe. Quod em̄ nōdū naturā habē ad viſēdū. neq; cecū neq; viſū habēs dīr. Ideoꝝ nō erunt hec ſaliūz contrarioꝝ quoꝝ nihil ē mediū. ſz neq; qioꝝ eſt mediū. ſuſceptibili em̄ ē om̄i ſuſceptibili alterū eoz. Quidam iā natum fuerit ad habēdū viſionē aut cecū. aut habēs viſionē dīcēt. et horū nō determinate alterū ſed alterutrum cōtingit. In contrariis aut qbus eſt mediū nūc ſuſceptibili ſunt oī alterū inceſſe. ſed qbusdaz. et his determinate vnu. Unde palā q̄r neceſſe quia ſūm̄ neceſſe modū tanq; contraria oppoſita ſunt ea que ſūm̄ prūatiū et habitū oppoſuntur. Ampli⁹ in contrariis qdē ſuſceptibili poſſibile ē in alterutrum fieri mutatiū ſi al terū ſuſceptibili naturaliter in ſit. vt igni calidū eſſe. Hā qd ſanum eſt poſſibile eſt lāguere. et calidū nigrū fieri. et calidū frigidū et ex ſtudioſo prauū. et ex prauū ſtudioſu poſſibile ē fieri. Prān⁹ em̄ ad meliores exercitatiōes deduc⁹ et ad doctrinas. vel ad modicū aliqd proficiet ut melior ſit ſi ꝑo ſemp vel modicū cre mētū ſumpſerit. palā eſt q̄r aut perfecte muta bit. aut ſatis multū crenētū ſumit. Si em̄ be ne nobilior ad virtutē ſiat vel qdē ſuſceptibili ſumpſerit a p̄ncipio. ex hoc etiā veriſimile ē am pli⁹ eum ſuſcepere crenētū. et hoc dum ſepſi pfecte in contrariū habitū reſtituet. niſi forte lōgo tpe ſuſcepſit. Verum in prūatiū et habi tu ipſiſi poſſibile eſt mutatiū in alterū fieri. Ab ha-

bitu em ad p̄uatōem fit mutatio. a p̄uatōe vero ad habitu; impossibile ē. Nec em cecus factus rursum vider. Nec cu; esset calvus rur; comatus fac̄ est. Nec cum ess; sine dētib; dētes ei sterum exorū sunt. Quocu; vero tanq; affir-
matio et negatio opposita sunt palā ē q; nullo p̄
dicto; modoz; opposita sunt. in solis em iſtis
necessariu; ē sp̄ aliud qdē eoꝝ verū esse. aliud autē
falsum neq; em in p̄trarij; nccāriu; est sp̄ altez
verū esse. alteru; vero falsum. neq; in his q; ad aliū
qd̄ sunt. neq; in habitu et p̄uatione. vt sanitas et
lāguor p̄traria sunt et neutr; neq; verū ē neq; fal-
suz. Hūr autē et duplum et dimidiu;. tāq; relativa
opposita sunt. et nō ē eoz neq; verū neq; falsu;. s; z
neq; ea q; fm̄ p̄uatōes et habitu sunt. sicut visio et
cecu; om̄ino aut̄ eoz q; fm̄ nullā cōplexionez
dicunt. nihil neq; verū neq; falsu; ē. porro om̄ia
q; dicta sunt sine cōplexione dicunt. Sz marie
videbit hoc tale p̄tingere in his q; fm̄ cōplexio-
nē dicūtur cōtraria. sanum nāq; ē socratē ad lā-
guere socratē p̄trariū ē. Sz licet in his p̄trij; sem-
per altez verū. altez at̄ falsu; ē. cū em sit socrates
erit aliud qdē verū. aliud at̄ falsu;. cū p̄o nō sit am-
bo falsa sunt. neq; lāguere neq; sanum ē verū ē
cū ip̄e socrates oīno nō sit. In p̄uatōe p̄o et habi-
tu cū nō sit neutr; verū ē. cū p̄o sit nō erit alteru;
verū h̄re nāq; vilium socratē ad id qd̄ ē cecu; esse
socratē oppositū ē. sicut p̄uatio et habitu. et cum
sit non ē nccāriu; altez verū vel falsu; ē. cū em
nōdū nat̄ ē h̄re. utraq; falsa sunt et vilum eū ha-
beret cecu; ē. In affirmatōe p̄o et negatiōe
sp̄ sine sit sine nō sit aliud qdē erit verū. aliud aut̄
falsu;. lāguere nāq; socratē et nō lāguere socratē
cum ip̄e sit palā ē. q; altez verū altez aut̄ falsu; ē
et cu; sit sili;. lāguere em cu; nō sit falsu; ē. nō lan-
guere at̄ verū. q; re in his solis p̄priu; erit sp̄ alte-
ru; eoꝝ verū et altez falsu; ē ē q; cu; tāq; affirma-
tio et negatio opposita sunt. Cōtrariū at̄ ē bo-
no de necessitate malu;. h̄at palā ē p̄ singulo; in-
ductōem. vt sanitati lāguor iusticie iusticia. et
fortitudini debilitas. sili; at̄ et in alijs Malo aut̄
aliqui qdē bonu; cōtrariu; et aliqui malu; egestati
(cum sit malu;) supabundati. p̄traria ē cu; sit et
ipsa malu;. Sz in paucis h̄tale qdē libet inspiciet. in
plurib; p̄o sp̄ malum bono p̄trariū ē. Amplius
p̄trario; nō ē nccāriu; si altez sit et reliquum ē ē
sanis. Nāq; oībus sanitas qdē erit. lāguor vero
nō erit. sili; at̄ cu; oīes sint albi albedo qdē erit. ni-
gredo p̄o nō erit. Ampli; si socratē sanu; esse ad

id qd̄ ē socratē lāguere p̄trariu; ē cu; nō sit possi-
bile utraq; eidē sumul inee nō erit possibile cu; al-
ter; p̄trario; et reliquiū ē. cu; em sit socratē
sanu; esse nō erit lāguere socratē palā; p̄o ē quia
circa idē aut̄ sp̄ aut̄ generē natura h̄nt fieri p̄rie-
tates. lāguor nāq; et sanitas i; corpe aialis na-
tura habet fieri. albedo at̄ et nigredo sumpli; i; cor-
pe iusticia p̄o et iusticia in aia. Accariū at̄ ē oīa
cōtraria vel in eodē genere ē v̄l; in p̄trij; generi
bus. v̄l; ipa ē ḡna. albū em et nigz in eodē gene-
re sunt. color em eoꝝ gen⁹ ē. iusticia p̄o et iusti-
cia in p̄trij; generib;. hui⁹ em p̄ris. huīs aut̄
neq; gen⁹ ē. bonū p̄o et malu; nō sunt in gene-
re. Sz ipa sunt genera alioꝝ exūta

Querit. vt̄ p̄natōe opposita distinguant
ab alijs oppositis. Arguit q; no. q; p̄natōe opposita se
h̄t sicut ens et nō ens. Sz codē mo se h̄t p̄dictorie op̄
posita. q; z. Scđo sic. vñ p̄trio; or̄ alteri; p̄uatio
vt albu nigri calidū frigidū. q; op̄ p̄uatio nō ē distin-
cta a p̄tria. In op̄o; ē p̄hs in l̄a. Pr̄ notab; aliq; de
p̄uatio exūta. et scđo de p̄dictorie oppositis.

Sciendū p̄mo. q; habet et p̄uatio h̄nt fieri
circa idē subiectū qd̄ v̄triusq; suscep̄tu; ē fm̄ ordinem
nature et tpe determinato. Q; at̄ nature determinatū
ordo regrat in talib; p̄z. q; si an̄ tps determinatū a natu-
ra nō habeat habitu nō dicim⁹ eū p̄uari. vt puer nō dicit
edentul⁹ in p̄ncipio nativitat̄ neq; canis an̄ nonū dicit
tec⁹. Rō ē. q; cū natura nō abūdet in supfluis neq; de-
ficiat in necessarij; et oīa naturalia pari mō menlurent
vt habet scđo de generatōe. seq̄tur q; si q; tpe q; nat⁹ ē
h̄re habitu nō h̄t eū p̄uari. et si nō habeat habitu tpe
q; nō ē nat⁹ h̄re. nūc nō dicit p̄uari. imo stat q; in tali sit na-
turale p̄ncipiu; habet. Vñ ē p̄siderādūm q; p̄uatio de
corrup̄toem p̄ncipioꝝ habet in tpe determinato a na-
ture q; ap̄e nat⁹ ē et habitus. Et illud vt h̄z p̄hs in
qnto metaphysice p̄t p̄tingere tripl. q; vel p̄tingere
ca idē subiectū in niero vt h̄o diceret cec⁹. Uel circa idē
subiectū in genere p̄ximo vt talpa dicere ceca. q; fm̄
su; gen⁹. qd̄ ē aīal nata ē videre. Uel circa idē subiectū
in genere remoto. hoc mō plāta dicere ceca fm̄ su; ge-
nus qd̄ ē viues seu aīatu; ē. Et p̄mo p̄rie d̄z attēdi op-
positio p̄uatio et habitus. et nō in alijs modis. Et di-
cīs alī sequunt̄ corelataria. Q; r̄mū est q; cec⁹ et nō vñ
dens nō querunt̄ ex eo q; nō videns p̄dictorie opponi-
tur videnti Sz cec⁹ p̄uatio. Scđo ē q; habitu fm̄ vñz
nature p̄cedit p̄uatoem. q; p̄uatio accidit p̄pter corrup-
tionē naturaliū p̄ncipioꝝ hic tpe determinato a natu-
ra. Nō tñ optet q; hit⁹ q; acū p̄cedat p̄uatoem. Sz sus-
ficit q; ordine p̄ncipioꝝ nature. Si at̄ opteret hit⁹ acū
p̄cedere p̄uatoem null⁹ diceret a nativitate tec⁹ aut̄ pri-
uatus. Terciu; ē q; ex habitu p̄tingere p̄uenire ad p̄uatoem
Sz si obijceret p̄ illud. q; in oī motu
naturali de p̄uatoe itur in habitu illi⁹ p̄uatois. q; p̄ua-
tio ponit p̄ncipiu; rei naturaliū. q; falsu; correlatin R̄n
q; duplex ē p̄uatio. qd̄ ē q; p̄uato acū et habitudinē. vt
est illa q; p̄tingit p̄ corruptionē naturaliū p̄ncipioꝝ p̄ q; subiectū h̄z habitudine ad habitu; suscep̄tu; et de illa

Postpredicamenta

loquitur p̄hs in terra. Allia est p̄uato q̄ p̄uat actū et nō aptitudine. q̄ nō corr̄sp̄r naturalia p̄ncipia subiecti p̄ q̄ habilitatē h̄z ad habitū suscep̄tōem. Et de tali p̄ce dicit rō. s̄ nō loq̄ p̄hs de tali. Quia nō h̄z plenā opp̄oēz ad suū habitū sicut p̄ma. Et dicit p̄ colligi definitio p̄uatiue oppositorū hec. P̄uatiue opposita sunt q̄ h̄nt fieri circa idē subiectū ordine irregressibili et tpe determīnato a natura. In q̄nto metaphysice sic definit p̄uatio. P̄uatio est carētia forme in subiecto apto nato. sc̄z v̄d̄ q̄n̄ et fīm q̄ natū ē habere formā sive habitū.

Sc̄iendū sc̄do. q̄ p̄uatiue et habitū habere nō sunt oīno idē q̄d p̄uatiib et habitū. est tñ idē modus op̄oīis inter ipa. Probat p̄mū p̄hs in textu. q̄ si eēne oīno idē de q̄nī q̄ pdicaret vnū et reliquī q̄d est falsum. Sc̄dm p̄. q̄ p̄uatiū eē p̄uatiib h̄nt s̄fient p̄cretū et abstractū. mō s̄llis est modus op̄oīis inter p̄cretū et abstractū. cū nō differat in re fcata h̄z solū in mō scandi. Exempla h̄z patet in textu. Quantū ad sc̄dm

Sc̄iendū p̄mo. q̄ p̄dictio p̄prie int̄ cōplexa est. Ob hoc vltimo loco determinar p̄hus de p̄dictioē q̄ min̄ p̄met ad h̄ic tractatū in q̄ agit de ordine p̄dīcābilī q̄ sunt dicibilia incōplexa. Quia tñ res op̄osita q̄dām̄ intelligunt̄ eē sub p̄dictio eo q̄ p̄dictio eē p̄ma radix op̄oīis. ideo tractando de op̄ositis oportuit etiā facere mentēm de p̄adictoriis.

Sc̄iendū sc̄do q̄ res q̄ substat̄ affirmatiōni vel negatiōi nō sunt idē q̄d affirmatio et negatio. Probat text⁹ p̄ definitiōis affirmatiōis et negatiōis. h̄mōi em̄ res nec vere nec false sunt. Tñ bñ p̄siderandū est q̄ in reb̄ stantib sub affirmatiōe et negatiōe ē idē modus op̄oīis q̄ est inter affirmatiōem et negatiōem ut habetur in textu. Et ita l̄z p̄dictoria op̄d sit inter affirmatiōem et negatiōem cōpletive. tñ fundamētālēr est in reb̄ affirmatiūis et negatiūis quēadmodū etiā veritas et falsitas sunt in reb̄ sicut in causa et fundamento. Ideo d̄t p̄hs q̄ ab eo q̄ res est vel nō ē orō s̄ vera vel falsa.

Sc̄iendū tertio. q̄ affirmatiō d̄r tripl̄r et negatio s̄ll. Uno° dicunt̄ q̄litates enūciatiōnis determinantes et p̄fentes enūciatiōem ad diuersas sp̄es Alio mō d̄r oro affirmatiōis affirmatās vnū ab alio. et hoc mō sunt sp̄es enūciatiōis. Alio° d̄r affirmatiōis negatiōis. q̄n idē negatiō in negatiua q̄uis nō opponebat negatio affirmatiōi ut ē ei⁹ p̄s. Est tñ op̄d in eo q̄d dictū est. S̄z si ob iūcīat̄ p̄dicta. q̄ videt ex istis q̄ inter affirmatiōem et negationē vt sunt p̄tes p̄dictōis sit ordo. q̄ dictū est q̄ negatio nō negat nisi q̄d affirmabat. et sic affirmatio et negatio h̄nt fieri circa idē ordine q̄dā. et p̄ dīs op̄onunt ad modū p̄uatiōis et habitus. Dīm est q̄ ordo ille q̄ est habitus ad p̄uatiōem est in re ipa et a natura determinat⁹. Ordo aut̄ q̄ est inter affirmatiōem et negatiōem est rōis tñ nec determinat⁹ est a natura. Itē posset obīci q̄ alle orōes ab enūciatiua vident̄ esse affirmatiue et negatiue. ḡ nō p̄uenient̄ ponunt̄ affirmatio et negatio. Rūr q̄ alle orōes ab enūciatiua nō dicunt̄ affirmatiue et negatiue. q̄ p̄prie n̄h̄l affirmatiōis ver̄ et n̄h̄l negatiōis falsum q̄d vēz et falsum est soluz in mente. Alio aut̄ orōes explicant mentis affectū in quo q̄dem affectū non est ver̄ vel falsum.

Lōclusio. p̄uatiue opposita sunt disticta ab

Arestotelis

ob̄ alijs opositis. Probat p̄mo de relatiūis. q̄ relat̄ ua fīm illud q̄d sunt alio z dicunt̄ s̄. suo z oppositorū s̄c̄ aūt nō est de p̄uatiue opositis ut h̄z textus. S̄z q̄ dīs distinguant̄ a h̄z patet p̄mo de mediatis. q̄ necessē ē sp̄ alterz p̄dictoz mediatoroz inesse subiecto fīm actū. s̄c̄ aūt nō est de p̄uatiue opositis ut oīdī in textu. De media tis vero p̄bat retrus. q̄ possibile est q̄ mīc̄ alterz eoz inſit subiecto. q̄z q̄ p̄t inesse mediū. sed cōpleto tpe de terminato a natura necessē est habitū aut p̄uatiōem in esse susceptibili. q̄ inter habitū et p̄uatiōem nō est mes dīi. Et hoc tpe determinato. sed q̄ a p̄dictoriis distinc̄ guant̄ p̄. q̄ necessē est alterz p̄dictoriis esse vez et alterum esse falsum. s̄c̄ aūt non est de habitu et p̄uatiōne. q̄ dicunt̄ sine cōplexione.

Ad rōnes aūt oppositū. Prima soluta est Ad sedam d̄r q̄ p̄ria p̄t dupl̄ p̄siderari. Uno° ut s̄t̄ forme positivae et absolute maxime distat̄es sub eodē ge nere p̄tū p̄tēre q̄ fieri h̄nt circa idē subiectū et sic op̄ponunt̄ p̄rie. Alio° p̄t̄ p̄siderari. p̄ q̄to in ip̄is est alio q̄d vnū in q̄ p̄ueniunt̄ q̄d in uno est perfectiori mō q̄d in alio et sic qdām̄ in ip̄is ē op̄o p̄uatiōis et habitus

Querit. vt̄ veritas alicuius enūciatiōnis sit eterna et imoralis Arguit p̄mo q̄ nō nulla em̄ enūciatio sive nomē enūciabile fuit ab eterno. ḡ neq̄ veritas enūciatiōnis est eterna. ñna tenet. q̄ veritas enūciatiōnis nō est enūciatiōe et enūciabilis nō existib⁹. Alis p̄bat. q̄ oīs enūciatio et oī enūciabile ē alio p̄ ductū et causatū. mō repugnat alicui p̄ducto et causa to fuisse ab eterno. Sc̄do sic. si veritas alicuius enūciabilis eset eterna seq̄ret q̄ plura eēnt eterna q̄d vnum p̄s est falsum et erroneū. ḡ tc̄. In oppositū arguit. q̄ nūl̄ sic seq̄ret q̄ illud p̄mū p̄ncipiū de q̄libet affirmatio vel negatio de nullo ab silōn eēt firme veritatis. Et cū illi p̄ncipio innitas demonstrat̄ seq̄ret q̄nihil firmiter vel certitudinaliter sciret. Itē seq̄ret q̄ inter p̄dictoria ēēt mediū p̄ abnegatiōem extremoz. Seq̄ret etiā q̄ doctrina de lege p̄dictoriaz non eēt p̄avlt̄ q̄d q̄ sp̄ necessē est alterā p̄ prem̄ esse veram et alteram̄ esse falsam. Et ad idē argueret̄ rōe Augustini. q̄ aūt mūdi generatiōem hec fuit p̄a mundus erit vel no. si non sua p̄dictoria erit p̄a. als due p̄dictoria eēnt s̄l̄ false. si p̄a tūc veritas alio cūius fuit ab eterno. Et si dicat alio q̄ neq̄ fuit p̄a neq̄ falsa seq̄tur incoēnient̄ p̄us illatū. l. q̄ int̄ p̄dictoria ēēt mediū p̄ abnegatiōez q̄d ē p̄ legē p̄dictoriaz. p̄mū.

Sc̄iendū p̄mo. q̄ p̄prie rōes aūt oppositū alio tenet q̄ nulli enūciatiōis veritas fuit ab eterno. q̄ nūl̄ la enūciatio fuit ab eterno. Ad rōes rūt̄ alio negando p̄nam. q̄ ab eterno nō sp̄ fuit illud p̄ncipiū de q̄libz af̄firmatio tc̄. nec fuerunt p̄dictoria. nec lex p̄dictoriaz. nec etiā illa enūciatio mūdis erit. Et sic neq̄ veritas neq̄ falsitas. put̄ vez et falsum accītia sunt enūciatiōis ut dicūt̄ isti. S̄z ad oīlū sūr Alīcēna Algazel Al forabi⁹ et Augustin⁹. q̄s inseqt̄ur Alīb⁹ dices q̄ rōes facete post oppositū p̄cedūt̄ isto mō inferēdo. Pro q̄ est

Sc̄iendū sc̄do. q̄ q̄ p̄dicatū p̄cipit in rōne subiecti essentiali. p̄pō ē p̄a sive res existat̄ in ultimo ac tu nature sive nō sive em̄ hō sit in vltimo actu nature si multe aīal sive nō sp̄ hec ē p̄a. hō est aīal. aīal ē corpū aīatū sensibile vīnū et suba. Et non seq̄t̄ hō est suba. ḡ hō est ens et hoc accipiendo ens p̄prie ut de actu existit

di eo q̄ eē actualis existetie accidit ei q̄b est. Q̄b est sic intelligendū q̄ nō est de essentia alicui⁹ rei. Q̄b h̄ esen tialis p̄dicatio a tali esse abstrahit. Sic igit̄ ad veritatē enunciatiōis sufficit essentialis inclusio p̄dicati in rōne subiecti q̄ equalit̄ in rebus existentib⁹ actu et nō existenti⁹ bus ē dūmō possibiles s̄t actus existere. Et h̄ec subalit inclusio saluat in ipaz rex ordinabilitate. S̄z si q̄rere in q̄ fuit ista rex ordinabilitas ab eterno q̄si res nō erat in se. Ōdin ē q̄ fuit in ipaz rex rōnib⁹ siue ydeis q̄ ab eterno fuerūt in sapientia diuina siue in mente creati⁹ et ordinantis. S̄z si obiecta q̄ in mente p̄me cause non p̄t esse ordinabilitas vniuers ad alteraz. q̄r quicq̄d ē in intellectu diuino ē idē simpli⁹ et in veritate idē existit cū ipo intellectu q̄ idē est cū essentia diuina. ḡ nō p̄t ibi eē plus realitas q̄ p̄t nec ordinabilitas vniuers ad alteraz. Dōm̄ est q̄ in intellectu p̄me cause dupt̄ considerant res. Uno mō ut sunt idē realiter cū ipo intellectu p̄me cause q̄ in telligunt̄. Et hoc mō cum intellectu p̄me cause sit sua essentia q̄ quā cognoscit oia. Ver⁹ est q̄ res in intellectu p̄me cause sunt simpli⁹ et vnit̄. Nec ex pre essentia diuina est ibi pluralitas s̄t sunt idē cū intellectu diuino. Alio mō p̄nt considerare ut producent siue p̄ducibiles. Et h̄ mo sunt possibiles ad pluralitatem et ad ordinem q̄ ordo et pluralitas nō sunt in ipo intellectu diuino ex p̄te ipi⁹ in collectus diuini. s̄t sunt in ipis rebus ordinabili⁹. Et sic ve ritas fuit ab eterno. Et si q̄rat vtr⁹ talis veritas sit crea tata vel nō et s̄t enūciabile. dī q̄ p̄t est creabile et nō crea tra ab eterno. Et q̄uis sit in creatore fm̄ suā ydeā. rōne tñ differt ab ipa. hoc est fm̄ modū nostrū p̄cipiendi dū taxat et ex p̄te nostra. Et hec sententia cōcordat cū dico Porphyri⁹ q̄ dī q̄ nulla sp̄e aialis existente adhuc p̄t in telligi substantia animata sensibili⁹.

Conclusio. Veritas alicui⁹ enunciatiōis ē ab eterno. Q̄s p̄baſ. q̄r ad veritatem enunciatiōis sufficit essentialis inclusio p̄dicari in rōne subiecti q̄q̄liter est in rebus existentib⁹ actu et non existentib⁹. ergo veritas ali cuius enunciatiōis fuit ab eterno. et hec de primo.

Dubitaz. vt̄ bonū et malū opponant̄ p̄rie. Et arguit q̄ nō. q̄r malū nō ēt̄ aliquā essentia positiua. p̄ quā aliquid constitutum malū ēt̄ ee et op̄e. Alias opter̄ incide re dānam̄ illū errorē illo⁹ q̄ posuerunt duo p̄incipia simpli⁹ p̄ma vnu bono⁹ et alteraz malo⁹. ḡ malū nō op̄ponit p̄rie bono. s̄t solū p̄tuat̄. In oppositū videt̄ esse Aristoteles in capitulo de oppositōne. pro responsione ad dubium est

Sciendū p̄mo q̄ bonū et malum p̄nt accipi dupl̄. Uno⁹ formalit̄. s̄t sub rōne formalit̄ boni et mali. hoc mō p̄tuat̄ opponunt̄. q̄r malū formalit̄ ēt̄ deordinatiōne quādā alicui⁹ rei ad ei⁹ p̄p̄iu⁹ et p̄naturalē fine siue operatiōnem. Alio⁹ p̄n accipi materialit̄ p̄ acrib̄ ex q̄b causant̄ habit̄ boni et mali. Et etiā p̄ ipis habitiōib⁹ ex acrib̄ causatis. Et hoc mō malū p̄rie bono et etiā malo. Ethi⁹ cā ē. q̄r bonū uno mō ēt̄ ex vna cā sola et integra p̄tingit. Et iō in indiuisibili⁹ et eq̄litatē cōsistit q̄re nō p̄rie bono sicur nec eq̄le eq̄lineq̄ rectū recto Malū p̄ infinitis modis p̄tingit. q̄r p̄ defectū vniuers solū circūstātia accidit malū. id malū bñ p̄rie malo et etiā bono. S̄z vt̄ h̄z textus in paucis repit̄ q̄ malum p̄rie malo. s̄t in moralib⁹ in quibus superabundantia defectū contrariatur.

Sciendū scđo: q̄ Aristoteles in textu po/

nit aliq̄s p̄prietates p̄rioꝝ. Prima est. q̄ si vnu p̄rioꝝ fuit in rebus natura nō oportet alteraz esse. Necesse est tñ q̄ possit esse. q̄ p̄rioꝝ eadē est potentia. exempla patet in textu. Scđa p̄prietas est q̄ sicut enunciatiōes p̄rias non p̄tingit s̄t esse veras. p̄tingit tñ s̄t esse falsas. ita et formas p̄rias non p̄tingit s̄t esse in eodem subiecto p̄ne tñ s̄t abesse subiecto susceptibili in habentib⁹ medin et etiam in non habentib⁹ medium in subiecto nō suscep tib⁹. Tercia p̄prietas est q̄ p̄ria h̄at fieri circa idē subiectū aut numero ut sanū et egrū h̄at fieri circa idē aīal numero. Aut specie ut iustitia et iniustitia h̄at fieri in aīa q̄ est eadē sp̄e in oīb⁹ hoīb⁹. Aut genere ut albū et nigrū circa corpus terminatū. Quarta p̄prietas ē q̄ oīa p̄ria aut sunt in eodē genere. p̄ximo ut albū et nigrū sub colore. Aut in p̄riis generib⁹ ut iustitia sub iurite et iniustitia sub vicio. Ut oportet q̄ ista p̄ria fm̄ se sunt genera p̄ria ut bonū et malū. Est tamē aduertendū q̄ istud intelligentū est de genere moris siue rez. si p̄o eē sermo de genere p̄dicamentali sic ēēt̄ in eodē genere sc̄z in p̄ma sp̄e q̄litatis et hoc si capiant̄ ut dicunt̄ habit̄.

Eld rōes aīi oppositū. Ad p̄mā dī q̄ enūci atile aut enūciatio nō est aliqd creatū ab eterno. est tñ aliqd ab eterno creabile. et ita non sequitur q̄ sine plura eterna. Et s̄t p̄z qd sit dōm ad scđam rōnem

Rūs aut̄ alteraz altero dī q̄dripl̄. Pri mo q̄dē et p̄prie fm̄ tps fm̄ q̄. s. antiq̄ us alteraz altero et seni⁹ dī l̄ eo em̄ q̄ ips ampli⁹ ēt̄ antiq̄us et seni⁹ dī Scđo āt qd non eouertit fm̄ subiūtēdī p̄nam ut vnu duob⁹ p̄orē. duob⁹ em̄ exūtib⁹ mor⁹ p̄nis ēvnu ee. uno autē exūtē nō est nccātū duo ee. idcirco nō p̄uertit ab vna p̄na ut sit reliquū p̄nū āt videt̄ illō āt āt q̄ nō p̄uertit in eo qd ēē p̄nam. Tercio vero fm̄ quedā ordinē p̄us dī quēadmodū et in disci plūmis et in orōib⁹. nā in deinfratiōis disciplinis ē p̄us et posteri⁹ p̄ ordinē elemēta em̄ in geometria p̄ora sunt his q̄ describūt p̄ ordinē. s̄t etiā grāmatica elemēta p̄ora sunt syllabis. et in orōes s̄t p̄hemū em̄ p̄us ē narratōe p̄ ordinē Amplius sup ea q̄ dicta sunt qd meli⁹ ēt̄ honorabilis pri us ee videt̄. p̄suuerit̄ āt et plurimi honorabili oīes et magis dilectos a se p̄ores dicere apud se Est q̄dē et pene alienissim⁹ p̄oris h̄ mod⁹. Mo di itaq̄ q̄dicti s̄t de p̄ori isti sunt. videt̄ āt p̄ter eos q̄dicti s̄t halēce p̄oris mod⁹. Eoz p̄o q̄ p̄uer tunf̄ fm̄ ēēt̄ p̄sequitā qd alteraz quolib⁹ cā ē dignē p̄us natura p̄o. q̄rō sunt qdā h̄mōi palā ē. esse nāq̄ hoīez p̄uertit fm̄ ēēt̄ p̄sequitā ad vera de se orōem. Hāsi ēbō p̄a ē orō q̄ dī h̄o et p̄uertit h̄o q̄rē. nā s̄t vera est orō in q̄ dī h̄o est hoīez ēēncēē. Est āt vera q̄dē orōneq̄ cā q̄ sit res. Verūt̄ videt̄ res qdāmō cāt̄ s̄t orō vera. cū em̄ res ē aut luō ē p̄a orō aut falsa dicat̄

Postpredicamenta

nccē ē Iōqz qnqz modos p̄us alterz altero d̄r
 Inūl aut dicunt simpl̄r qdē et p̄prie
 quoz generatio ē in eodē tpe. neutr em̄
 neqz prius neqz posteriū ē eorū. simul
 itaqz hec dicunt fm idē tps Naturalit̄ at etiaz si
 mul sunt qeunqz puerunt qdē fm qd̄ est eē con
 sequētiā. s̄ nequaqz ē cā alterz alteri vt sit. vt i du
 plo z diuidio. puerunt em̄ hec. nā cū sit duplū
 ē diuidiū. t̄ cū sit diuidiū ē duplū. s̄ neutr est
 cā alteri vt sit Dicunt etiā simul naturalit̄. t̄ q ex
 eodē genere e diverso diuidunt a se in uicē. E t̄ o
 uerso at diuidi dicunt q fm eadē diuisionē sunt
 vt gressibile volatile aqtile hec em̄ e diverso di
 uidunt q sunt ex eodē genere. aial nāqz diuidit i
 hec volatile z gressibile z aqtile. t̄ nibil hoz pri
 us aut posteriū ē. s̄ sumul p naturā hec eē vident
 diuidit at t̄ singulū hoz inspēs rurī. vt gressi
 bile aial z volatile z aquatile. erūt ḡ illa s̄l na
 turalit̄ qeunqz ex eodē gne fm eadē diuisionē
 sunt Genera hō s̄l p̄ora sunt. neqz em̄ puerunt
 fm qd̄ est eē p̄nam vt cū sit qd̄ aqtile ē aial: cū hō
 sit aial nō nccē ē vt aqtile sit H̄l ḡ p naturā di
 cunt qeunqz puerunt qdē fm qd̄ est eē p̄seqn
 tiā. s̄ neqz cā est alterz alteri vt sit. t̄ ea q ex eo
 dē genere e diverso diuidunt ab iuicē z simpl̄r
 s̄l sunt quoqz generatio in eodē tpe est

Duis aut spēs sunt sex. generatio cor
 ruptio. augmetū. diminutio. alteratio.
 fm locū mutatio. alij itaqz mot̄ palā ē
 qz alij ab iuicē sunt. nō em̄ ē generatō corruptō
 neqz augmetū diminutio. neqz alteratio fm lo
 cū mutatio sūt at alij. In alteratō hō hz qdā
 qstionē ne forte nccariū sit id qd̄ alterat aliquaz
 reliqz motionū alterari. h̄t nō ē vez. nā bñ fz
 oēs passiones aut ples alterari accidit nob̄ nul
 la aliaz motionū cōdicante. nā neqz h̄ augeri ne
 cessariū ē qd̄ p passionē mouet neqz minui. sūt
 at t̄ alij. Iōqz alia erū p̄ter alios mot̄ alte
 ratio. nā s̄l eē eadē opteret id qd̄ alterat mor̄ au
 geri vel minui. v̄l aliaz p̄nam motionū fieri. s̄
 nō r nccē. Sūt at qd̄ augef aut alij alia mu
 tationē mouet alterari optebit. s̄l sunt qdā cres
 cētia qnō alterat. vt qd̄ drāgul qcircuposito gno
 mone crevit qdē alteratū hō nibil ē factū. s̄l t̄ in
 alij hmōi. q̄ re alij st̄l mot̄ ab iuicē. Est at sim
 pl̄r qdē mot̄ qes fm̄. his hō q̄ singula sunt
 gnatōi qdē corruptō. augmetō hō diminutō. fz
 locū hō mutationi qes maxime videt oppositū
 esset forte in p̄trariū locū mutatio. et s̄l q̄ inferi

Arestotelis

us est ea q̄ superius ē. et ei q̄ superiū ē ea q̄ in
 feriū ē Reliquo hō assignator̄ motū nō ē faci
 le assignare quid p̄trariū. Videl̄ at neqz esse ali
 quid ei p̄trariū. nūl qd̄ et in hoc fm̄ q̄litatē q̄tē
 opponat. aut in p̄trariū locū mutationē. Est em̄
 alteratio mutatio fm̄ q̄litatē. qua pp̄t opposita
 erū fm̄ q̄litatē mutatōi. qes fm̄ q̄litatē. aut in
 fm̄ mutationē q̄litatē. vt albū fieri ad id qdē nigr
 fieri. Alterat em̄ in p̄nu q̄litatē mutationē facta
 Abere at multi mōis d̄r. Aut em̄ tāqz hūtū
 z affectū. aut alia q̄libz q̄litatē. dicuntur ei
 disciplinā h̄ze at q̄tute. Aut q̄tute qd̄ tūgit ei
 q̄ hz magnitudinē. d̄r em̄ bicubitū. Aut vt ea q̄
 circa corp̄ sunt vt vestimentū v̄l tunica. Aut in
 mēbro v̄l manu anulū. Aut vt mēbrū v̄t manū
 vel pedē. Aut v̄se v̄i modio grana tritici. aut
 in lagena v̄nu. v̄nu em̄ h̄ze lagena d̄r z modius
 grana tritici. ḡ oia dñr vt i vase. Aut vt possesso
 nez. h̄ze em̄ domū v̄l agr̄ dicuntur. Aut etiā v̄r
 v̄zorē h̄ze d̄r. et v̄zorē v̄rum s̄l videt alienissimū
 qnūc dicit̄ ē mod̄ eē i eo qd̄ ē h̄ze. nihil em̄ aliō
 v̄zorē h̄ndo fcam̄ nūl q̄ cohabitat. Forte z alij
 qdā apparebūt modi de eo qd̄ ē h̄ze. s̄l q̄ p̄sue
 rit dici pene oēs enumerati sunt

Querit. vt̄ p̄us z siml̄ sunt p̄ postpdicamenta.
 Arguit q̄ no. q̄ p̄us d̄r relatiue ad posteriū. ḡ ē in ge
 nere relatōis. Scđo sic. posteriū nō ponit postpdicā
 mentū. ḡ nec p̄us. Cercio sic. simulas ē rela eo p̄ q̄
 dicunt s̄l. ḡ n̄ ē postpdicamentū. In oppo¹¹ ē phs in textu

Sciendū p̄mo. q̄ postq̄ determinatū ē de
 opone q̄ sumif penes diuersitatē oīm genez. p̄sequē
 ter determinat Arestoteles de p̄ori z posteriori que su
 munif penes ea q̄ p̄ se sunt in genere p̄tentia. i. in ipso fm̄
 ordinem p̄cipiat̄ et p̄cipiat̄ cuiusmodi sunt genus
 et spēs. Deinde determinat Arestoteles de siml̄ qd̄
 sumif penes ea q̄ que fit diuisiō genez in spēs q̄ sunt s̄l
 sub genere cuiusmodi sunt diuersitēs diuisiōes genus
 Et peres ea in quibus stat hmōi diuisiō cuiusmodi s̄l
 indiuidua que siml̄ sunt sub vna specie

Sciendū scđo q̄ vt hz textus alij d̄r p̄us
 altero quadrupl̄r z hoz modoz numerario clare habet
 in textu et etiā in sumulm. idē nūc relinqut. Ad
 uertendū est tñ q̄ diuisiō prioris in modos eius non est
 diuisiō generis sed analogi vt patet intuenti. Inter q̄s
 modos vt habet textus quart̄ est alienissimus. Et ad
 huc p̄ter istos quatuor modos z positos ab antiquis q̄
 p̄cesserunt Arestoteles sup̄ addit Arestoteles vñl alij
 modum qui ante tempus suū nō erat in vñl. vt d̄r Bo
 etius. sed iste etiā modus clare habetur in textu sum
 mulaz et etiā in textu p̄hi. Exemplificat Arestoteles
 de dico alicuius enunciatiōis et de ipa enunciatio
 ne q̄ puerit̄ quo ad veritatem et quo ad falsitatem. vt si
 hominē esse est verum. enunciatio hoc significans. s. hō
 mo est. est vera et cōuertitur. Non tamē ideo homo est
 quia hec enunciatio vera est homo est. vt habet textus

sed econtra. quia qd eo q res est vel non est orō dicitur vera vel falsa et nō econuerso. Et sic patz de modis prioris. Unde et si alij repūntur modi sicut p̄us in spacio et prius in motu qui ponuntur quinto metaphysice p̄orum conferunt ad cognitōnem pdicamentoꝝ. ideo hic nō ponuntur. Unde sufficientia quincꝝ modorū prioris sic potest haberi. Quia vel genera oīn pdicamento rum referunt ad sua p̄incipia. vel ad ea q intrinseca sunt eis fīm esse. vel ad ea q intrinsecasunt eis fīm ambitum sue cōtinētia. vel referit vñū genus ad alterꝝ pura subiecta ad accēdens. Si p̄missit est p̄missus modus. si cōm̄ sic est tertꝝ. si tertiūsc̄ eſcōs. Siq̄tū h̄ē dupl̄. vel p̄gat subiecta ad accēdens fīm dignitatē quālī ad ipm. et sicut p̄missus modus vel fīm q est cā eius. et sic est q̄ntus modus. Alio mō faciliorū et familiari magis p̄ dari hec sufficiētia que in expositiōne summulaz dari solet. ideo hic non repetitur.

Sciendū tercio. q simul nō est oppositū ad prius sed est disputū ad ipm. iō nō optet tot modis dici sī quot modis dī p̄us. Sed p̄us oponit ad posterius. ideo quot modis dī vñū tot modis dī reliquī. Et postis modis prioris ponuntur modi posterioris. Et non faciunt nisi vñū postpdicamentum

Sciendū q̄rto. q simul dī tribi modis q̄ modi hantū in textu phī. et iā in summulaz. iō hic nō repeunt. Et q̄uis alij modis dicat simul ut simul fīm locuz. illi enī modi mīne p̄serunt ad cognitiōeꝝ pdicamentoꝝ. iō hic non determinat de ipm. Sufficiētia aut̄ triū modorū s̄l p̄t sic dī. q̄ q̄uncū dicunt s̄l vel dicunt s̄l tpe. et sic est p̄missus modus. vel fīm naturā. hoc est dupl̄. q̄ vel p̄tūtū fīm illud q̄ est subsistēdi p̄nētia. sed nequaq̄ cā est alterꝝ alteri. et sic ē sc̄s modus. vel nō p̄tūtū. et sic est tertius modꝝ. Tē subsistēdi p̄nētia est q̄n p̄pter vñū subsistere in actu fīm esse necessario ponit et reliquī subsistere in actu. ut si ponantur duo subsistere in actu. necessario ponit et vñū subsistere in actu sed non econuerso

Locutus. p̄us et simul sunt postpdicamenta distincta a se inuicē et ab alij. Prima p̄s p̄ definitioneꝝ postpdicamentū p̄us postā ipm p̄uenienter. Sed p̄ satis patet in sufficientia postpdicamentoꝝ p̄us data. et alia que cōcernere possent expositiōnem modorū p̄us et simul solent tradūcere expositiōne summulaz

Dubitatur. vtrū motus et habere sint postp̄ dicamenta. Arguit q̄ nō. q̄ motus nō est. ḡ nō est postpdicamentū. Ans. p̄ba. q̄ p̄es morū nō s̄t ḡ z̄. Sed oīc̄ habere est pdicamentū. ḡ nō est postpdicamentū. Pro dubio

Sciendū p̄mo. q̄ cū motus est eiūsdē cēntie cū suo termio ad q̄ est motus. Et terminū motus in pluri pdicamentis rep̄it. q̄ motus ad plura pdicamenta reductis. Et q̄ securit q̄ est postpdicamentū et non reponit in pdicamento alij q̄ se sc̄ solū reductive. q̄ motus nō dī cōs completiꝝ et p̄fectiꝝ. sed est accus impfēctus potentiē p̄mixtus tendens ad vltiorēm acutū

Sciendū sc̄do. q̄ cū dī sex sunt sp̄es motus capi sp̄es large p̄ mō analogie. Et int̄ h̄mō sp̄es duplex p̄t arēdi ordo. q̄ vel capi motus fīm rōdem formalē moꝝ. Et p̄mo sic dī de motu locali. Vel accipit fīm illud q̄ est. et sic p̄us dicere de generatore et corruptōre. Et vltimo de motu locali. Et de h̄ plent̄ habebit in octauo physicoꝝ. Aduer tēndū est etiā q̄ in ista divisione accipit motus large ut se exēdit ad oīm sp̄em mutationis sue talis mutatioꝝ sit sue

cessiva ut est illa q̄ est inter p̄teraria sue instātanea ut est illa q̄ est int̄ p̄tradictoria capiēdoꝝ dīcōem large p̄ omni opositōne q̄ est inter esse et nō esse. Particulariter aut̄ distingue res p̄es mutationis sue motus et naturas eoz declarare p̄tiner ad naturalem p̄hm

Sciendū tertio. q̄ motui vñū accepto p̄tra ritat q̄s capiēdoꝝ p̄terarietate ut se extendit ad p̄tuūā op̄ positiōem. S̄i motui fīm suas sp̄es accepto bñ oponit alī moꝝ. vt generatiōi oponit corruptio augmentationi diminutio et alteratiōi fīm vñā q̄litatē oponit alteratio q̄ ē fīm q̄litatē p̄teraria. Et motui locali recto oponit alī moꝝ tuis recte. vt motui surſuz dīas motus deorsum. s̄i motui locali circulari null̄ est motꝝ trīus. vt p̄ octauo physicoꝝ

Sciendū q̄rto cum textu. q̄ iste sp̄es inter se distinguit qd p̄bat textꝝ. q̄ possiblē ē fīm quālītē eaz aliqd moueri absq̄ eo q̄ fīm alia moueat. q̄ distinguit oīs inter se. p̄nētia tener. q̄ q̄uncū sic se h̄at et ponit vñū altero nō posito illa distinguit. Ans deducit Ar̄. p̄mo de alteratiōne. q̄ possiblē est aliqd alterari absq̄ hoc q̄ alia sp̄e motus mutet. Siliter p̄t aliqd augeri mathematice absq̄ h̄ et alia sp̄e motus moueat. Sicut quadratum circūpolito gnomone c̄: euit. et nō est alteratum neq; alia sp̄e motus transmutat. Et noranter dicebas mathematice. q̄ augmentatio physica nō est sine alteratiōne p̄cedente. Distin̄guunt enī essentialiter. q̄ alteratio est p̄ se ad qualitatē et augmentatio ad quantitatē. Ampliora autē determinare de ipsiis speciebus motus ad physicum pertinet

Sciendū quinto p̄ vltimo postpdicamento quod est habere. q̄ habere duobis modis considerari potest. Uno mō ex p̄te habētis. et hoc mō habere est pdicamentū. Alio mō ex p̄te rei q̄ habet sue p̄tē habita que in plurib; bus generib; reponit. Ideo fīm hoc necessario est q̄ habere sic postpdicamentū. Et fīm diuersitatē eoz que habent dīc̄ habere diuersis et distinctis modis qui modi clare patet in textu phī et etiā summulaz et exundē sufficiētia. Ex his q̄ dicta sunt p̄t rīsio ad dubiū q̄ motus et habere sunt postpdicamenta ab inuicē distin̄ta. et etiā ab alij. Prima p̄s p̄ definitionē postpdicamentū que ipm conuenit. Sed oīc̄ patet ex dictis in p̄cedentibus

Ad rationes dubiū. Ad primā dī. q̄ licet p̄tes motus non sint in esse p̄manentē. tamē tene sunt in esse successivo. Alia ratio soluta est in vltimo notabili. Ratōes oīc̄ oīpōlitū solute sunt ex dictis

Explicitū q̄stiones venerabilis dñi Jobanis versoris sup̄ pdicamenta Aristotelis

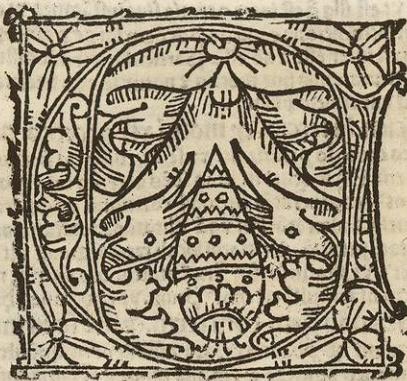
Nota numerū et ordinē decez pdicamentoꝝ faciliter poteris videre p̄ hoc epitaphium.

Suba q̄ntitas q̄ntitas adaliqd actio Albertus. magnus. deuotus. pater. pdicatōne passio q̄n siens ubi habitus fatigatus. hodie. stetit. in templo. insulatus?

In campo magno pugnabat fortiter oīlīm.

Filius alphei stans calesactus in armis

Sex principia

Ita initium libri sex prin-

cipiorū Gilberti Porritani mouet primo q̄stio talis. Ut rū pier ea que dicitur sunt in libro p̄dicamentorum sit determinādū de sex vltimis p̄dicamentis q̄ dicuntur sex p̄ncipia. Ar̄tū ḡtū & nō. q̄r vel Ar̄stoteles de iōpis sufficiēter determināvit vel nō. Si p̄mū sechtur q̄ sup̄stue illud sit hic. Si secūdū sechtur q̄ Ar̄stoteles sūt̄ dimittit. Sc̄do sic. om̄is sc̄ia hater p̄ncipia & causas. sed ista sex p̄ncipia nō habēt p̄ncipia vel cāc cu s̄nt p̄ma. q̄ de iōpis nō est sc̄ia. Tercio sic. p̄ncipia siue p̄dicamenta nō cōueniunt in aliquo uno priori iōpis cu s̄nt p̄ma ergo cu vntas sc̄ie lūnt̄ ex vnta re subiecti sechtur q̄ de iōpis non est sc̄ietia. In oppositum est Gilbertus Porritanus et sui exp̄positores qui de iōpis sex p̄ncipib⁹ tractauerunt.

Sciendū primo. q̄ Ar̄stoteles in libro p̄dicamentorum breuiter & exemplariter determinauit de sex vltimis p̄dicamentis eo q̄ cognitis quatuor p̄mis satis pos̄ sunt cognosci sex vltima in cōtrū p̄dicamenta sunt. Ideo ad noticiā faciliore eoz que in libro p̄dicamentorum breuiter et succinete tradicta sunt Gilbertus Porritanus ad vltimo re cognitōm halatā sp̄ealē cōpositu de iōpis p̄dicamenta. Pro q̄

Sciendū secundo. q̄ Decem p̄dicamenta di- cūntur p̄dicamenta genera & p̄ncipia diuersimode. Nam dicuntur p̄ncipia. q̄r in iōpis stat omnīi rerū vltima resolu- tio & esse. q̄r vniquodq̄ eoz est cōstituens essentias eoz que sunt sue coordanōis. Et sic in cōtrū sunt p̄ma in cōpositione formalē & vltima in resolutione dicuntur p̄ncipia. Si dicuntur genera in cōtrū vniqđib⁹ iōpōz est cōe formalē for- mabile & determinabile ad esse specificū suū. inferiōrōz. Nam genus d̄ cui supponit sp̄es. Sed dicuntur p̄dicamenta in cōtrū quodlibet iōpōz est vnu predicable seu p̄mū dicibile sub se continens om̄ia que sunt sue coordinationis & est metru et mensura ipsorum. Ubi.

Sciendū tertio. q̄ licet om̄ia Decem genera lissima p̄dicto modo dicuntur p̄ncipia magis tamen p̄rie quedam dicunt p̄dicamenta vel genera. & q̄dam p̄ncipia Substātia em̄ quātitas & qualitas magis dicunt genera & p̄ncipia. quia s̄m̄ suas prias naturas habent inclinātiōnem ad sua inferiora. quaz sunt genera & absolute includūtur in iōpō non dicendo aliquē respectū ad aliquod extir- secum. Hoc etiam cōuenit relationi licet non ita proprie- sitatibus primis. quia importat respectū ad aliud. Sed

Gilberti Porritani

alia sex magis proprie dicuntur p̄ncipia q̄ generā propter duas caulas. Prima est. quia vnuquodq̄ ipsoz est quodā modo p̄ncipiu substantie que acrū ab aliquo agente reci- pit ut infra parebit & posset declarari. Et ideo dicuntur p̄ncipia. Alia cāula est. quia p̄ncipiu aliquod extirsecū sig- nificat. ideo in physici Ar̄stoteles per p̄ncipiu sepe intel- ligit causam efficiētē que est extirsecū. Sed ista sex suis nominib⁹ significant aliquod extirsecū. et non dicunt principaliter respectū ad sua inferiora. sed magis ad subtes- tūm vel aliquod extirsecū. Quia per denominationē extirsecā sumunt a formis que sunt extirsecū adiacen- tes ut inductive posset videri in singulis. Nam actio dicit respectum ad patiens sive ad suū subiectum. Et passio dis- cit p̄ncipiu quo patiens afficit & mouetur ad formā agē- tis. Et q̄uis magis dicuntur p̄ncipia q̄ generā. in cūz hoc stat q̄ acrū & intellectu includunt in suis inferiorib⁹ & eēn- tialiter de iōpis p̄dicantur q̄uis hoc non importent in suis nobis. Et ideo res quas significant sunt generā.

Sciendum quarto. q̄ ista sex p̄ncipia pos- sunt duplicitē cōsiderari. Uno modo s̄m se. & hoc modo sum de consideratione physici vel metaphysici. Alio mo- do s̄m & subiectū intentioni p̄ncipij. & sic capiuntur hēc. et sic de iōpis est scientia. Una non q̄dem vnitate vnuocatiōnis sed analogie que sufficit ad genus sc̄ibile. Nam om̄ia in hoc cōveniunt quod est forma extirsecū adueniēt accep̄ta in rōne p̄ncipij & non p̄dicabili seu p̄dicamentū que q̄dem forma extirsecū adueniens est subiectum at- tributionis huius scientie. ut pater p̄ conditione subiecti attributōis sibi cōuenientes respectū huius scientie. Et hoc solus tertia ratio ante oppositum.

Conclusio prima. preter tradita in libro pre- dicamentorum vtile fuit in speciali determinare de sex p̄ncipijs. p̄at. quia licet in p̄dicamentis saria determinatiōnē est de istis sex p̄ncipijs in cōtrū sunt p̄dicamenta. quia cogi- nitus cōtrū p̄mū de facili sc̄ie vltima cognosc̄ p̄t̄ rū ibi nō est p̄plete determinatiōnē de iōpis in cōtrū sunt p̄ncipia.

Conclusio secunda: s̄m sex sunt p̄ncipia s̄m & est hic sermo de iōpis. p̄batur p̄ sufficiētiā. quia om̄e p̄n- cipium vel est p̄ncipium quo ad esse vēt̄ quo ad tene esse. Si secundū sic est habitus q̄ est p̄ncipium conservatiōnis rei. Si primū hoc est duplicitē. vel illud p̄ncipium se tenet ex parte agentis. & sic est actio. Vel ex parte illius q̄d agit- tur. & hoc duplicitē. vel se tenet ex parte motus per quem actus agentis recipit in patiens. vel ex pte mobilis in quo ille actus recipitur. Si primū hoc est dupl. vel dicit recep- tionem motus in mobili. & sic est passio. Vel de compara- tionē illius motus ad ipsū & ad motū p̄mū in cōtrū ipsū subiecte q̄ p̄mū motus est p̄ncipii alioz motū. & sic est q̄. Si se tenet ex pte mobilis. hoc est dupl. vel de ordine p̄t̄ tū mobilis in toto & in loco. q̄ q̄dem ordo est p̄ncipiu extinc- rei. & sic est positio. vel de p̄partiōem totius mobilis ad me- surā eius que est locus. & sic est vbi.

Ad rationes ante oppositum. Ad primam p̄at solutio ex dictis in probatione prime cōclusionis. Ad secundā dicit. q̄ licet illa p̄ncipia non habeat p̄ncipia formalia & vnuocata h̄n̄t̄ formalia s̄m modū. sens & mo- dū entis. Et h̄n̄t̄ definitōes a p̄o. Iz nō q̄ddicariāt̄. Et etiā h̄n̄t̄ p̄ncipia effectiva finalia & materialia q̄d sufficit ad hoc q̄ de iōpis s̄i sc̄ia. Ad tertiam p̄ solo ex p̄lio. norabili.

Dicitur est conpositione contunges simplici
et invariabili essentia consistens. Lego
sitio emis forma non est. quod a natura propriorum se
iungit. Legoproprium etem vnaque alteri aduenies
propriomaiore se coniuncta quodammodo efficit. In
forma emis hec minime est: non in eo quod corpus album e
non dicitur maius τ minus seipso non albo neque si non al
bum intelligat destructio ver moratio alique non fac
ta est. sed alteratio sola. Quod autem in alijs pretingit
fortasse idem professi additum prouenienter existimo iuva
riabili concilia presistes. In aia emis alteratio contra
rietatis repres τ tristie τ gaudij. Sz quod vi atut
qda simplicitati. nulli ver variatiorum subiectum est.
vt ea quod mudi aia dissocias habec ab omnibus addidi
propriom pretinges. Erit itaque terminus forme dic
ta definitio. neque emis superflui neque minus coti
nere si quod subtiliter inuestigauerit repres

Haber aut̄ dubitationē ex p̄cedēti utz nulla
forma invariabilis sit. hoc at̄ videt̄ ut in plurib⁹.
Nā eadē oīo veri ⁊ falsi susceptiua est. ⁊ albedo
claritatis ⁊ obscuritatis. ⁊ ratō eius qđ in re est
et nō est. Sed nō est ita. nā nibil differt albedi-
nem dicere clarā qđ subiectū clarū dicere. nō est
aut̄ oratio cōtrarioꝝ susceptiua ut rō eius qđ in
re ē et nō est. sed sunt note eaꝝ que sunt in anima
passionū. de his aut̄ alibi dicitū est.

Ubi stātiale vero est qđ esse cōfert ex qđ
dā pōne pōni ut in plurib⁹ et qđ im-
possibile est decē rei. ut rō ⁊ sensus sine
hor⁹ sili⁹. ut p̄tinū ⁊ dīcretū. Hoc vero erit vt
materia illud aut ut forma. ut corpus qđem est
materia horis. aia vero forma. Erit ita qđ substā-
tiale ut corpus est bō ⁊ rō. Hecause in his que
de categorijs dicta sunt expedita sunt

Querit. **v**erum definitio forme sit bñ data in
qua dñ. **F**orma est pñonicõringens simplici z invariabili
essentia cõstiens. **A**rguit pmo q nō. qz qd est alteri con-
tingens est subiectuale. ergo si forma est pñonicõringens ois
forma erit actitualiter qd falsoz ē. **S**ed sic spes est forma
quedā. z tñ est pñposita ex genere z dñna. g male dñ simplici
essentia. **T**ercio sic. aia rōnalis est forma hois. z tamē est
variabilis. vt de ira in gaudiū. g male dñ invariabili eentia
siles. g z. **I**n oponit est Gilbertus in extu

Scindū pmo q̄ sex pncipia d̄ qbus hic in-
rendis sunt qdā formē, ideo ad hoc q̄ cognoscant opoz̄
videre qd̄ si forma in cō vrg eius definitiōē cognoscat
mus formā dē q̄ est hic ad spolitū. r̄ iō B̄llertus pmo de-
finit formā in generali sūm intentiōē logici p̄t. l̄ forma est
notio totius esse de quo p̄ dicat sūme illud substātiale
sive accūtiale. Et hec definitiō dat de forma totius r̄ nō de
forma p̄ se. Ubi notandū q̄ hoc qd̄ d̄r̄ in definitiōē forma
est spōni 2ūq̄ dupl̄ intelligi p̄t. Uno mō q̄ est cons.

tingens. I. aduentis apōni. t. apōlio siue aduentia ecclias litteris siue acciūtaliere. Alio mō p̄ intelligi sic. q̄ licet forma rotius fīm esse reale qd̄ h̄z in apōlio nō sit sibi cōtingens. qz qñc̄ est de essentia eius. Tū fīm esse intētionalē t abstractum qd̄ h̄z in intellectu fīm q̄ definit est tingens cōposito qz apōlio accidit q̄ habeat formā sub talib⁹ accepta. Est em triplex vle. scz an rem in tē t post rem. Unū vle post rez accipit segatum a re p̄ intellectu vt p̄ dicibile t vt notio rotius esse rei. Et qz hoc sibi accidit t etiā apōlio a quo abs̄ strahit. iō forma in cōi h̄c accepta d̄ apōni cōtingens. Et qz h̄ autor i textu excludit aliaz mūdi a defītō forme qz sic simplex t immutabilis. enī nō est apōni cōtingens. etq; aliaz mūdi intelligi intelligentiā mouentē celum

Scindū scđo. qđ in pđicta definitiō addit
simplici essentia cōsistēs. qđ talis forma est pđicabilis et no
tio totius esse rei. Et iō est cēntia simplex. Qđem inferi⁹ v̄l
tra suū lūgūs s̄q; aliqd addit s̄ue realiter s̄ue fīm rōem. iō
forma sic abstraca ab inferiorib; capi v̄ simplex. Et hāe
p̄em p̄bar textus. qđ vñi p̄positū alteri adueniēs facit ip
sum maius. sed forma adueniēs p̄posito nō faciūt̄n̄ mai
us. qđ p̄a est simplex cēntia **D**īnoz. patz. qđ corpus in eo qđ
albū est vel intelligit̄n̄ dī. maius ipso nō exīst̄e albo. s̄z
lum dī alterat̄. Et quis talis forma sit simplex. tñ nō est
essentia simplicis sed compositi

Sciendū tertio. q̄ i definitōe addit̄ inutaria
bili essentia s̄sistens. q̄ forma pat̄ est vle nō est variabilis
nisi p̄ accīs. sc̄ in c̄tum h̄z est in ḡriculari supposito Dō
vnūquodq̄ dōm est tale q̄le est b̄m se z nō q̄le est p̄ accīs.
Et p̄ hoc ab ista definitōe remouent aliq̄ forme p̄m q̄ liez
spōni contingant z sint simplices in lus variables Si
cur aia b̄m p̄tros h̄s sensiblē est variabilē de ira in gaudiū
Ec quis talis alteratio sit eorum p̄luncet ut subiectū aūma
tamē in tali alteratioē compatit corpori.

Locutio. definitio forme est sufficiēter assig-
nata, pbat text⁹ p̄dictis bone definitiōnis, q̄ sufficiēter
explicat eē definitiōniū sup̄stutiū neq; diminutū p̄tines. ḡ z̄.
Six̄a tert̄a p̄tē definitiōis sic inſtar. **G. B.** Albedo ē for-
ma et r̄tē suscep̄tia claritatis et obscuritatis. ḡ forma nō
est ivariabilis. Itē oīo et opinio s̄z mutabiles de p̄to in falsuz
ḡ nō oīis forma ivariabilis est. Ad p̄mā r̄tē idē q̄ albedo
p̄m se nō ē suscep̄tia claritatis et obscuritatis. s̄z soluz ex p̄e
subiecti. **E**st de q̄ nihil differt albedinē clara dicere q̄ suscep̄-
tias in se albedine clara dicere. Et sic nō ē vna albedo i m̄
mero q̄ sit clara et obscura. s̄z p̄les succedētes i eodē subiec̄-
to. Ad alā r̄tē autor et vna opinio v̄l̄ oīo nō est suscep̄-
tiua veri et falsi p̄m s̄z mutatōes s̄z soluz p̄m mutatōes rei de-
q̄ est oīo v̄l̄ opinio. vt erit dī in pdicamētis et in h̄o peripher-
meniis. P̄t enī oīo dupl̄ p̄siderari. **G. nō** p̄ respectu ad
sūi fcatū p̄m se siue illud sit siue nō sit, et sic oīo sp̄ manz p̄a
veritate significit q̄ idē sp̄ fcat. Ut hec oīo. me federe siue
feda siue nō sp̄ idē fcat. Alio p̄t cōsiderari respectu ad
sūi fcatū vt exīs vel nō exīs. in c̄trū ip̄a oīo p̄t idē fcat
rep̄nitare p̄ adequatōem ad ip̄m effeo mō q̄ ē v̄l̄ nō ē. Et
illo mō p̄t mucari de vero infallim p̄ mutatōem rei

Dubitatur quid sit substantiale. Rendet Hilbertus quod substantiale est quod pertinet esse propositum ex quodam proponeatur in pluribus et quod impossibile est deesse rei. Et id quod pertinet est proposito sic in genere dicitur sive secundum materiam et formam pertinet et est proposito. Et id est ex quodam propositione quod duplex est propositio. Quedam est realis quod est ex multis realiter distinguitur per materia et formam.

Sex principia

mis. Alta est oppositio rationis tamen sicut spes propria ex genere et dinya. Et de tali est principalis ad proprius. Et additum. Et impossibile est deesse rei quod explicat textum quod exempla sicut ratione et sensus in multis hominibus et animalibus. Et caput ratione per animam rationale et sensus persens. et communis inest quantitatibus numeris. Et sic subiectum quoddam est sicut materia et corpore. Aliud sicut forma vel anima. Et quod copione naturali corundet propriam logicam. id est subiectum vel materia et dya. sicut forma et spes vel ratione proprium.

Dubitatur scilicet, quot modis est subiectum rationale. Ratiocinemque etiam modis. Primo modo est subiectum ratione et modum. ut anima respectu hominis. Secundo modo est subiectum ratione non secundum rem et naturam est subiectum. sed secundum modum subiectum. ut color respectu alterius coloris. et figura respectu trianguli. Tertio modo est subiectum ratione quod est in aliis et secundum subiectum eius per se. sicut risibilis in homine. Quarto modo est subiectum ratione ponitur in definitione alterius ratione alterius quam non sit de entitate eius ut subiectum in definitione proprieatis passionis. Et propositum ad istos quatuor modos est accidens. Primo modo ratione est vera subiectum. sed huiusmodi accidentia coquuntur et extraneum sicut digitus sextus in manu. Secundo modo est accidentale ratione quod est vera natura accidentis sicut alterius ratione. Tertio modo est ratione non ponitur in definitione alterius ratione respectu sui generis. Quartus modo est accidens ratione inest non in est propter variabilis. ut puerus dictum est.

Videatur autem forma a natura esse. quodammodo vero ab actu ratione enim a natura est. calor vero et passio quedam in actu existunt. In quibusdam vero dubium est verum a natura aut ab actu incipiunt esse. ut in figura incisionis. nam nihil addicendum est. sed separatio quodammodo prius. Dico autem figuram esse a natura. sentire vero ab actu. Sed et quodammodo est accidentis est ut domus. manifestum est autem de his.

Sed in his que in pluribus sunt palam non est. nam ea que in pluribus sunt in actione esse impossibile est. a natura autem non videtur fieri. quoniam ea que a natura sunt a creatura per existence sumunt principium. Palam vero est creaturam non esse. nihil enim oīno quare homini creature sunt poterit explicare. Natura igitur in his occulte operatur: nam sicut ex pluribus coniunctione partium constitutio quodammodo potum excedens quantitatē efficitur sicut ex singulariū discretione unum quodammodo intelligitur eorum excedens predicationem. Quapropter communitas omnis naturalis est. quoniam a singularitate procedit que creatōni coequat. Subtiliter autem speculantes sicut naturā in actionibus laboranter operari inuenimus. sic creaturam creatorem in natura ex actu: numero naturam stabilivit. sed bene hacenius alterius enim considerationis sunt.

Gilberti Podritani

Quodammodo alia est in subiecto et de subiecto dicitur. ut scia que in subiecto est ut in anima. et de subiecto dicitur ut de grammatica. Quedam autem est in subiecto. de subiecto vero nullo dicitur. ut albedo socratis. Sicut autem in his quatuor formarum sunt individuae. Quedam neque in subiecto sunt neque de subiecto dicuntur. ut humanitas soror. Quedam vero de subiecto dicuntur. in subiecto vero nullo sunt. ut rationale atque mortale. Eorum vero que insunt de subiecto vero indicibilia. alia sunt sensibilia. alia vero insensibilia. Sensibile vero est quod sensu comprehenditur. ut albedo. sonus. sapor. odor. color. et pulsus. et dulcedo. Insensibilia vero queruntur sola comprehenduntur. ut doctrina et disciplina. Sicut autem nihil horum quod de subiecto dicuntur sensibilia sunt. Nam insensibili est autem ex his quod proposita sunt. quoniam quodammodo sunt alicubi. ut nigredo in oculo. quodammodo vero difficile erit assignare. ut scia et paternitas filiationis. nisi fortasse in generantibus et componentibus complexione sint sicut. Singulare vero eorum quod de causa sunt incomplectionis eius quod in voce est noticia. hoc vero erit vel subiectus vel primum. Eorum vero quod est singulare singulum aut extrasecus aduenit. aut infra substantiam consideratur simpliciter. ut linea superficies corpus. Ea vero quod extrasecus accidunt aut actus aut patitur. aut dispositio. aut esse alicubi. aut in mora. aut habere necessario hec erunt. Sed de his quod subsistunt et quod soli in quod existant exiguntur in eo quod categoriarum libris inscribitur sufficienter disputatur est. De reliquis vero continetur dicimus.

Queritur. utrum divisiones formarum in textu possint sufficiere assignatae. Arguitur quod non. quod eadem forma producitur a natura et arte. sicut sanitas in ergo ratione quod est causa primae divisionis in quodammodo formarum. quodammodo sunt a natura et quodammodo ab arte. Secundo sic oīno forma propriam primigenitum est recepta in aliis. sed esse receptum huiusmodi subiectum in aliis recipitur. quod nullum sunt forme quod non sunt in subiecto. quod per se sed in divisione in qua est formarum quodammodo sunt in subiecto et de subiecto dicuntur. et sic de aliis. In oppositum est auror in textu.

Sciendū primo. quod postquam Gilbertus posuit definitiōnēm formae et etiā definitiōnēm subiecti. Ad cognoscendū distinctionēm inter formam subiectum et accidentale. Hic p̄tēre ponit aliquas divisiones formarum ut eleat illā de quod est hic ad oppositum. Unū illarum divisionum prima sumit ab effectibus. et est talis. Formarum quodammodo est ab operatione nature vel ratione et rationale est a natura. sicut et mortale. et sic de singulis. Quedam est ab operatione aut ab actu artis ut alijs color vel passio de generatione et qualitate est ab operatione numero per quanto ab extraseco catur per applicationem artis. Et etiā domus vel scānū vel ydolum. et similia que sunt ab arte. Secunda divisione est formarum quodammodo sunt in subiecto et de subiecto dicuntur. ut scia est in anima ut in subiecto. et de causa de grammatica et quodammodo de subiecto. Alii scīt in subiecto et de subiecto.

lecto nō dicuntur ut hec scia. Hic vero de subiecto dicuntur in subiecto vero nullo sunt. ut hō vel aīal vī rōnale. Tertia diuisio est formaz qdā sunt sensibiles q̄ se sensu apprehendunt. ut color sapoz odor et hūor. Hic s̄t insensibiles q̄ rōe ap̄phenduntur. ut scia filiatio paternitas. Quarta diuisio ē formaz p̄ticulariū qdā est sita in aliquo determinata subiecto et ut nigredo in oculo. qdā vero nō hz sitū in subiecto ut filiatio et paternitas. Unū paternitas advenit subiecto per actū generatiois actiue q̄ roti attribuitur et nō p̄ti. id paternitas nō est in aliā determinato subiecto. Et filiatio inest p̄ ac tū generatiois passiue. et ille actus roti attribuitur et nō parti. His forte dicat q̄ ista sunt in p̄plexione principiorū p̄ponens tū totū. sc̄z rōne virtutis actiue diffuse in oībus mēbris. p̄ quā separatur sup̄flui alimenti vī est generatio. Sed in illa cōpatione paternitas solū causalit̄ est et nō formalit̄. Quīra diuisio formaz q̄ vocib⁹ incōplexis p̄canalata est subalit̄ alta accēntalis. Sexta diuisio formaz accēntaliū q̄ ex p̄tū cōtingūt lube qdām insunt p̄ cām intrinsecā que est intra subiectū sicut q̄ntitas et relatio qdām vero p̄ cām exercitētā q̄ est exercitus adueniens ut sume actio passio vbi q̄n situs habet. Q̄ licer tñ sint duo aīspredicamenta in generali. sc̄z definitio et diuisio. tñ octo sunt in sp̄eali. sc̄z due definitioes et sex diuisioes q̄ valeat ad cognoscendū formā di q̄ est h̄ ad p̄positū. Unū ex p̄ma definitione habet q̄ forma hic considerata est forma totius in esse vī accepta. Ex secunda definitione sumis q̄ illa forma est accēntalis et non subalit̄. Ex prima diuisione habet q̄ illa forma est naturalis. Ex secunda sumis q̄ ipa est exīs in subiecto. Ex tercia sumis q̄ ipa est insensibilis. Ex quartā sumis q̄ ipa nō est situata in aliā qua determinata p̄t. Ex quinta sumis q̄ ipa est accēntalis. Et q̄ istud p̄t haberi ex prima diuisione. tñ autor illā diuisione p̄p̄ declarat in texu. Ex sexta sumis q̄ tal forma ē extinsecus adueniens. Et solū ex istis formis q̄ extinsecit ad uenit sunt sex principia ut inferius determinabitis. Sed de formis substantialib⁹ et accidentalib⁹ que extinsecit causantur latius dictum est in p̄dicamentis.

Lōclusio. p̄dicto diuisiones formaz sunt sufficiēter posite. Probaf. q̄z q̄libet illaz daf p̄ mēbra opposita et p̄ea diuidentes nō excedit diuīnum nec excedunt a diuīnum et euacūt totū ambitū diuīsi. tñ ille sunt tres p̄ditiones ad sufficiēte diuisione requisitae. ergo r̄t.

Notandum. q̄ circa primā diuisionem mouet Gilbertus duas dubitaciones. Prima est de figura incisionis ut est imago alicuius rei verū sit ab arte vel a natura. Seunda est. verū forme q̄ sunt in plurib⁹ sint ab arte vī a natura. Et q̄ ad primā arguit p̄mo q̄ figura incisionis nō sit ab arte. q̄z illud nō est ab actu artis in q̄ nulla sit p̄tū additio. sed sola separata p̄tū. sed sic est de figura incisiois. q̄ talis forma ē a natura. Rūdet q̄ figura. i. subiectū figura ē a natura. sed figura q̄ntū ad esse suū formale et in actu sub q̄ p̄tētū sit ab arte et nō a natura. Et q̄uis p̄artem non apponat alio p̄s materialis. tñ legando aliquas p̄es materie sit illa forma in actu q̄ p̄fuit in potētia. et p̄ hoc solū argumentuz. Unū si talis figura actu esset in subiecto an separatēm p̄tētū sequeret q̄ in eodē essent simil actu infinite figure cuž subiectū sit in potētia ad infinitas figuraz p̄ diversas separatioes alias partū. Sed de formis q̄ sunt p̄ diuīnum pars tñ ut domus et lites. manifestū est q̄ sunt ab arte. Sed q̄ ad scđam dubitacionem vīz verū forme q̄ sunt in pluribus ut vīlā sine ab arte vel a natura. Arguit texetus q̄ non ab.

arte. q̄ nullā forma q̄ est in plurib⁹ est ab arte. q̄ forma artificialis accēntalis est. sed forma que est in plurib⁹ si est vīlā uerbalis est substatitalis suis inferiorib⁹ Secundo arguit q̄ nō a natura līt. q̄a q̄unq̄ sunt a natura a creatura p̄exīt stene sumūt principiū. Sed vniuersalit̄ nō sumūt principiū a creatura p̄existēt. ḡ r̄t. Minoē p̄bat. q̄i sumēt p̄tētū ab aliā creatura est aliqua creatura cū effectus assūmēt p̄ducēt. sed vniuersalit̄ nō sumēt creatura. ḡ non sumēt principiū ab aliqua creatura. Pro dubio sic

Lōclusio prima. Vniuersalit̄ quantū ad illū quod sume occulē p̄ducēt natura. Probaf. ratione textus. q̄i sicut ex cōiunctione plurū partū p̄arteris recti et fundamēti sit qdām cōstitutio. i. res constituta excedens quātitatē cuiuslibet p̄tis. sic ex cōiunctōe et p̄duktionē sumēt singularib⁹ sit forma vniuersalit̄ excedēt p̄ductionē cuiuslibet singularis. Sed singularia p̄ducēt natura. ergo vīlā uerbalē quod p̄ducēt ad p̄ductionē singularis p̄ducēt natura. Sed vniuersalit̄ dicitur occulē producēt natura p̄pter duas causas. Prima est. q̄ illud quod generat a natura est particulae quod est norū sensū. Et in illo p̄ticulari p̄ducēt natura vīlā q̄ est rō sub q̄ p̄ticulare p̄ducēt. et illa ē occulta sensū et solū cognita p̄ rōrem. Alia est cā. q̄ illud q̄ agit est singulare. et rō agendi est vīlā natura in eo exīs q̄ est occulta sensū. tñ circa vīlā natura occulē operatur

Lōclusio scđa. vīlā op̄tū ad actū vniuersalit̄ declarat̄ depēdet ab intellectu. P̄tēt q̄z illo mō sit p̄ abstractōne a singularib⁹. et talis abstractio sit p̄ intellectum. sicut declarat̄ est in sc̄iētia de vniuersalit̄ib⁹ dicebat q̄licet intellectus agens facit vniuersalit̄ē in rebus

Ad rōnes scđi dubij dr. q̄p̄ sicut natura latēter facit op̄atio artis. vī i. casuſ apūt et in nūdis autū. ita etiā p̄su ponit in op̄ario artis q̄ creator creaturaz latēter operatur in op̄atione nature. ideo vniuersale qdā p̄ducēt a natura p̄tēt qdām creatura. nō tñ illud qdā est ei esse recipit. sed tanq̄ illud quo singulare esse recipit. Et q̄ in operatōe nature sit op̄atio creatoris Gilbertus p̄bat. q̄ p̄ma causa stabilit̄ natura in determinato numero et ordine. Quia in naturalib⁹ p̄cedit ordinata p̄ncipia per determinata me dia ad determinatos fines. S̄ talis ordinatio ab aliqua sapientia vel arte p̄cedit. q̄ sapientia est ordinare. ut dī in p̄mo metaphysice. tñ nō nūt ab arte diuina nature imp̄ia. q̄ op̄us nature dī op̄us intelligentie non errantē

Ad rationes ante oppositū. Ad primam dicit. q̄ sanitas in corpe animalis causa a natura principia licet. s̄ instrumentalis ab arte medicine q̄ applicat auxilia naturae ad fortificandū p̄tam. vel ad remouendū impedimenta eius. Ad scđam dr. q̄z omis forma de qua est hic sermo sit recepta in aliqua potētia. tñ non in ente cōpletō km̄ esse essentie quod hic vocat subiectum

Lōcio vero est fin quam in id quod subiectū citur agere dicimur. ut secās quis in eo q̄ secat secans dicitur

Querit. vtrū actio sit vñū p̄dicamentū seu p̄tētū ab alijs distictū. Et arguit q̄ nō. q̄z cāt ab alijs nō est p̄ncipiū primū. s̄ actio cāt ab alio. q̄z a naturali potētia subiectū. ḡ nō est p̄ncipiū. Scđo sic. actio et passio sunt idē morū in nūero et eadē forma. ḡ nō distinguuntur

Sex principia

Aliis p̄bas. q̄ sicut ē eadē vīa de thebīs ad p̄thenas & ecō uerso. ita est idē respectus agētis ad patēs & ecōuerso. sed ille respectus dī actio & passio. q̄ nō s̄t p̄dicamenta distinc̄ta. Tercio sic. idē est motus q̄ est actus agentis & qui est actus patētis. ergo non sunt p̄dicamenta distincta.

In opositum est Hilbertus in littera

Sciendū primo q̄ postib⁹ Hilbertus porri tanus p̄misit qdā pambula ad notiā p̄ncipior̄ valētia. Hic p̄nter in sp̄ciā determinat de vno q̄q̄ ipo. Et pri mo de actō & passione. q̄ magis vident. puenitē cū his q̄ intrinsece sube accidūt eo q̄ causant a naturali potentia vel impotētia rei q̄ est intrinseca. Et p̄us de actō q̄ oris a for mā mediāte naturali potentia rei. passio vero a materia. mō forma dignit̄ & portio est materia. q̄ r̄. Et h̄ actio p̄sup ponat an se naturalē potentia vt cām efficiētē in nihil an se p̄supponit in genere cause formalis. Ideo p̄ hoc non im pedit quin sit primū p̄ncipium sue totius coordinationis. Et p̄ h̄ solū p̄ma r̄ ante opositum

Sciendū secundū. q̄ licet actio & passio cōue māt in motu sicut in materia. & sine in eodē subiecto. s. in patētē mediāte motu. Tamē p̄pter illā identitatem mate rie nō seq̄ur q̄ s̄t vnum formaliter. imo h̄ sit modos for malis opositos. q̄ modus formalis actōis est sicut modus im p̄mētis & in fluētis. q̄ noīat causati p̄ modū illarō mis ab ageē in patētē. Sed modus passionis est sicut im p̄ssi & in fluēti. Nā actio dī motū p̄fectū q̄ est in a gente sicut in cā. & tendit in patētē. Et passio noīat motū im p̄fectuz inquantū est in patētē & in mobili vt in subiecto.

Sciendū tertio. q̄ licet agere & actio dicant eandē naturā fm̄ r̄ differunt tñ inter se. q̄ actio noīat actio n̄e v̄cepta. s̄z fm̄ esse qd̄ h̄ in aīa per modū habitus et q̄tētis. s̄ue p̄ modū p̄manētis. Sed agere dī actō n̄e v̄ exercitā. h̄ est fm̄ ee qd̄ h̄ in subiecto in fluētu & in fieri. Et hoc scđo mō est p̄dicamentū. q̄ s̄cētē sp̄ciale modū p̄dicā di. q̄nō p̄ reduci ad aliquē modū alterius p̄dicamētū. Ex quo p̄t q̄ istud p̄dicamentū magis p̄rie scatur h̄baler sicut p̄ agere q̄ illud nomē actio. Est etiā aduertendum q̄ h̄ agere & facere p̄rie accepta inter se distinguāt. vt dicit sexto ethicoz. q̄ agere dī actōem immanentē. vt intelligē re velle & hm̄. facere aut dī actū trāscēntē. vt secare v̄tere. Tamē in p̄posito agere & facere nō distinguāt. q̄ vñs mō dī p̄dicandi h̄aler ad quē oīa p̄dicabilis coordinationis ei⁹ ordinant. Nā om̄e qd̄ p̄mitte p̄cedit ab agente dī actio. s̄t̄ cus intelligēt est agens. & intelligēre est actio eius. Et s̄t̄ calefaciens est agens. & calefacio est actio eius. Et sic actio est genus generalissimum seu p̄mū p̄ncipiu h̄ns genera sub alterna. vt agere & facere si p̄rie accipiant. Et sp̄s vt seca re intelligere. & indiuidua. vt intellegio s̄t̄. sectio plōnis

Sciendū quarto. q̄ actio sic definīt in textu Actio est fm̄ quā in id qd̄ subiectū agere dicimur. In q̄ de finitō p̄ illud relatiū quā dat intelligēre formā loco gene ris. Et ista p̄pō fm̄ reduplicat cām formalē. q̄ actio ē for ma q̄ agēs dī agere. Nā actio nihil aliud est q̄ effectu⁹. p̄cessus virtutis agētis in patētē fm̄ q̄ est p̄ncipiu h̄ns genētōnia. Et q̄ om̄is actio dī trāslūtū in patētē. s̄t̄ puenitē ter addicetur in id quod subiectū. scilicet in patētē quod subiectū agenti sibi imprimenti formam eius per suam actionē. Et q̄ virtus agētis penetrat ipm̄ patētē ab intra tō puenitēs dī in id qd̄ subiectū supra illud. q̄ illa p̄pos̄ilio improp̄e lūmp̄a intraretate ipozat. Et dī agere dī

Gilberti Bodritani

cīmū ad denorandū p̄pō modū denorandū p̄pō actions

Sed p̄tra h̄ac definitēm̄ arguit p̄mo. q̄ fm̄ naturalē potentia in illud qd̄ subiectū agere dicimur. Et s̄t̄ arguitētē de forma subalt. de arte instrumēto. de manu. & de mātēis alij. & cīmētē nō sunt actōes. q̄ r̄. Sedō sic. illud res latū. quā est nōmē de se infinitū qd̄ nullū. s̄t̄ notificatiū q̄ r̄. Tercio sic. actio & agere realiter idē sunt. s̄t̄ male de finit actio & agere. q̄ s̄t̄ idē definitēt p̄ seip̄n. Quarto sic multe sunt actions fm̄ qd̄ nos nō dicimur agere. sed alies a nobis. q̄ ip̄oprie pons dicimur. Quinto sic. multe sunt actōes simplices fm̄ qd̄ nos nō dicimur agere in id quod subiectū. vt sunt florere lucere & hm̄di. eo q̄ ille actōes nō cōcernit extirpētū subiectū. q̄ illa grīcula in id qd̄ subiectū est incoūniens.

Ad rōnes Ad p̄mā dī q̄ licet fm̄ naturalē potētia dicimur agere effectuē. q̄ ip̄a est p̄ncipū effectuēz actōis. tñ solū p̄ actōem dicimur agere formalē. q̄ ip̄a im portat illū fluētu q̄ causat ab agere formalē in patētē. Et s̄t̄ mīlt solū de forma subalt. de arte instrumēto & silibus.

Ad scđam dī. q̄ h̄ illud relatiū quā de se infinitū sit. s̄t̄ mitat tñ & determinat p̄ suū aīis. & pilla q̄ sequunt in definitōne. Ad tertīā dī. q̄ h̄ agere & actio idē sunt fm̄ r̄. tñ q̄ agere dī actōem exercitā & in p̄ceptā. actio vero p̄ceptā. ee in abstracto. s̄t̄ agere est nobis notū q̄ actio. q̄rē bñ sumit ad definitū actōem. Ad q̄ntā dī. s̄t̄ agere & actio. q̄rē bñ sumit ad p̄dicamētū. Ad q̄ntā dī. s̄t̄ tales actōes nō dicuntur simples actōes nec ponunt in p̄dicamētū actōes. sed ponunt in eodē genere cū illis formis quaz s̄t̄ subalē actōes. Ut lucere est in eodē genere cū luce. & florete cū flore. & sic de p̄libiis. tales em̄ actōes sc̄ant p̄ verba neu tralia & absoluē q̄ non sc̄ant rem huius generis.

Conclusio p̄ma. Actio est p̄dicamentū seu p̄ncipū ad alijs distinctū. Patz. q̄ actio nominat ens reale habētē sp̄ciale modū cēndi & p̄dicandi nō reducible ad aliquē modū alterius p̄dicamētū. h̄ erā genera subalterna. sp̄s sp̄cillissimas et indiuidua sub se. vt p̄us patuit. s̄t̄ ista sufficiunt & regrunf ad rōem p̄dicamenti. ergo r̄.

Conclusio secunda. Definitio actōis est suffi ciente assignata. Probat p̄ declaratōem p̄sū p̄us habita. Et iā sufficiētē explicat naturā actōis. Et alie conditōnes bone definitōis sibi cōueniunt. ergo r̄.

Ad rōnes ante opositum. p̄ma soluta est ex dictis in primo notabilis. Ad secundā dicit. q̄ non cū s̄t̄ mīle. q̄ ista via est realiter distincta a suis terminis. & realē habitudinē h̄aler ad virūng terminos. Sed motus qui est ab agente in patētē nō habet eandē habitudinem ad virūng illozum. quā compara ad agens vt ad principiū effectū. ad patētē vero tanq̄ ad terminū. Etiam vt est ab agente dī actus p̄fectus vel opatio p̄fecta. sed res p̄tētē patētē est acutus imperfectus. Ideo ab illis diversis respectibus fundatis in motu possim̄ accip̄ diversa p̄dicamenta. Ad tertīā dicit. q̄ licet actio & passio sunt idēm motus materialiter. s̄t̄ q̄ sit p̄dicatio causalis tñ. nō tamē sunt idēm motus formaliter. Ideo magis p̄rie debet dici q̄ illud cūt̄lūtē acto & passio est motus q̄ actio & passio sine motu. Ideo illud non impedit q̄nō distinguāt fm̄ rōnes suas formales dicētēs qd̄ erat elle.

Et aut̄ alia q̄dem anime. alia vero corporis Differunt aut̄ qm̄ ea (que corporis est) monēs est necessario id in quo est. Idēm quod agena

Folio xlviij.

corpus est et mobile est. ait vero actio id non mouet in quo est puctum. Anima enim dux agit immobilis est. mouet autem corpus. ait vero immutabilis permanet. quoniam ait quidem nec fin locum. nec fin aliorum motuum queque mouet. nisi forte fin alteratorem: non enim cremenem suscipiendo mouet neque diminuendo. neque ad oppositum locum transducendo. Locus enim corpus est. anima vero corpus non est. Impossibile vero est non corpus corpore moueri. quare nullam loci anima suscipit mutatorem. Solum enim corpus in eo quod de loco ad locum transit mouetur. Hoc autem in quibusdam indubitate apparebit. speculo enim immutabili permanente ymaginis motus mobilis fieri videtur ad oppositi mutatorem. Impossibile ergo erit soluere concessum quod ibi vere forma existat. Si vero est incredibilis error putabilis in vulgo licet convenientius sit dicere.

Queritur. Utrum diuisio actionis per actiorem ait et pactionem corporis sit sufficienter assignata? Arguitur primo quod non. quia illa actio intelligere nec est actio corporis nec ait. ergo diuisio non evanescit ratione naturae diuisio. Secundo sic. vnumque agit et mouet per suam formam. et agit et mouet per suam materialis positionem. et nulla est actio corporis. Tercio sic. eadem est actio agentis principalis et instrumenti. sed ait utrū corpore in instrumento. ergo eadem est actio corporis et ait. et sic membra diuisions coincidunt. Quarto sic. substantia in eo quod subiecta nec est activa nec est passiva. eo quod actio et passio sunt contraria. subiecta autem non habet contrarium. videtur ergo quod actio non sit anima nec corporis finis et huiusmodi. Quinto sic. diuisio debet esse in eodem genere cum diuisio. sed ait et corporis non sunt de pactione actionis. ergo videtur quod non teneat diuisio actio in actionem corporis et ait. In oppositionem est Gilberetus.

Sciendum est primo. Quod actio ait in pposito de actio que procedit a forma que non est totaliter materie immersa. sed est forma supradictans naturam corporis sive talis forma sit actus corporis sive non. et hoc non intelligere et velles sunt actiones ait. et sicut actiones intelligentiarum. Et per hoc solvit prima ratio ante oppositionem. Sed per actiorem corporis intelligit actio que materialiter recipit in passo et procedit a forma immersa materie. et non elevara sive natum corporis. ut calefacere. infrigidare. et sic de aliis. et per hoc solvit secunda ratio ante oppositionem.

Sciendum secundo. Quod actio animae et actio corporis sic differunt. quia actio corporis necessario est mouens illud in quo est sicut in causa. et illud in quod sicut in subiecto. quia agens corporis non agit nisi per suum motum. Latus vero est. quod non agit nisi per effectum. modo ad effectum requiretur in quo est. ideo teneat quod omne agens corporale in agendo corporis intelligit actio que materialiter recipit in passo et procedit a forma immersa materie. et non elevara sive natum corporis. ut calefacere. infrigidare. et sic de aliis. et per hoc solvit secunda ratio ante oppositionem.

immobilis per se et non mouet nisi per actionem. Non enim detinet intelligi quod actio anime non moueat illud in quo est per in subiecto. Quia autem ait non mouet motu quo mouet corpus sic probatur in textu. quia non mouet finem locum cum impossibiliter sit non corpus corpore moueri. hoc est motu locali quod corporis prius est. sed anima non est corpus. locus vero est corpus. id est corporalis. ergo ait non potest moueri localiter. Nec mouetur sumendo clementem vel diminuendum cum non sit causa. Nec mouet finem alium motum nisi forte fin alii alteratorem. sed hoc est imprudente. quia non alteratur nisi fin alteratorem totius proprieatis ex corpore et anima. Sed si contra ista quis replicaret dicens. videre. audire. sapere. et ymaginari sunt actiones anime. et in his omnibus mouet illud in quo actio est. ergo non est immobilis. Respondet ad hoc quod omnes homines actiones vere et fin natura sunt passiones ipsius corporis. quod omnes homines actiones in corpore possunt portare quod in anima. et tamen in talibus actionibus illud quod mouet non mouet motu phisico. sed potius motu intentionis. quodque motus intentionis est motus finis rationis.

Conclusio. Predicta diuisio actionis est sufficienter assignata. Probat per dictiones bone diuisions superius postulas. Et si quereret qualis sit diuisio respondet Albertus. quod si corpus non dicatur nisi agens et si militer anima tunc est diuisio accidentis in subiecto. Si autem dicatur corpus agens et ait agens finis formam actionis. ita quod actio anime sit actio finis rationis actionis. acutum autem corporis sit actio corporalis. tunc diuisio per esse generis in suas species. Latus vero est quod sicut passiones distinguuntur per suos terminos ad quos sunt. ita actiones specificae distinguuntur per principia a quibus sunt effectivae. Ideo actio ait que procedit ab anima. et actio corporis que procedit a corpore ex parte corporis et anime a quibus effectivae causant capiunt distinctionem specificam. Et ista diuisio dat primo genera subalternata in hoc generalissimo quod est actio.

Dubitatur. Utrum impossibile sit non corpus corpore moueri hoc est motu locali. Et videtur quod non. quia speculo manente in eodem loco ymago existens in eo videtur moueri finem locum. scilicet profundum ad superficiem finis propriorum visibilis vel recessum. vel de una parte superficie ad aliam parte motum obiecti. ergo non corpus per moueri corpore. Consequentia teneret. quod illa ymago non est corporis. quod alii duo corpora essent simul in eodem loco. quod est impossibile. Pro dubio.

Sciendum primo. Quod prout est textus quod si dicatur illam ymaginem esse in speculo sicut formam in subiecto tunc impossibile est soluerit dubitatem quoniam non corpus corpore mouebit. Et adhuc sequeretur aliud in conueniens. quod speculum posset moueri ymagine quiescente. quod non videtur possibile. quod mortis nobis mouentur omnia que in nobis sunt. ut de secundo thopico. Si autem dicatur quod ymago non sit in speculo. tunc erit incredibilis error in vulgo. quod fini iudicium sensus ymagino videtur esse in speculo. Ad dubium dicitur quod impossibile est non corpus corpore moueri. Pro solutio argumenti est.

Sciendum secundo. quod speculum est corporis positum et res in superficie exteriori transparens ut ymaginem vel intentionem rerum possit suscipere. et ab alia parte terminatus per oppositionem pieis vel plumbi vel aliquibus alterius corporis densi ut ymagno intus recepta non

Sex principia

transseat sed reflectatur. et per illam reflectionem videtur ymago. Et sic apparet q̄ ymagō sit in speculo que tamē est in corpore vlo vt in subiecto. In medio vero est inten tionaliter vt in deferente. et in speculo sicut in terminante radium incidentem qui a speculo reflectetur. Et ideo ymagō ad motum speculi non mouetur. quia non est in ipso vt in subiecto. s̄z mouet p̄ accī ad motū respicētis. vel rei q̄ est vt in subiecto. Un bñ arguebas q̄ si ymagō esset in spe cule vt in subiecto tunc oportet nō corpus corpore mo ueri. modo non est in eo vt in subiecto. Et cum diceba tur q̄ in vulgo esset incredibilis error si diceretur q̄ non est in speculo. Respondebas q̄ verum est si dicatur q̄ nul lo mō esset in speculo. modo dictum est q̄ est in speculo in esse intentionalis sicut in terminante talem intentionem.

¶ Ad rōnes ante oppositū. Ad p̄mam patzlo lūio ex dictis. Et ad secundam similiter. ¶ Ad tertiam dicitur q̄ actio que est principalis agentis et instrumenti simpliciter dicitur actio principalis agentis. Et dicitur instrumenti fm̄ quid. ideo actio que fit ab anima median te corpore solum detet dici actio anime q̄uis sit totius cō iuncti ranq̄ subiecti. ¶ Ad quartam dicitur q̄ actio h̄ large sumitur fm̄ q̄ etiam mouere est agere. et sic actio ante me est idem qd̄ mouere. et competit anime agere. Si aut̄ rem sumatur agere stricte pro actione physica tunc verū est q̄ actio est contraria et inter contraria. Actione igitur large accepta etiam substantia agit. quoniam dicitus Iustinus q̄ nulla res est que a propria destinatur opera tione. Et ideo probat Aristoteles q̄ vñquodq̄ halter acrum et propriam actionem ad quam est virtus ipsius. ¶ Ad quintam dicitur. q̄ duplices sunt dr̄ctio diuisive. Quedam sunt predicatione que solum dicunt quid. et de illis verum est q̄ sunt in eodem genere cuz diuisio. Alio s̄z differentie causative que causant aliquas species et distinc tionem specificam sub aliquo generi. et de illis nō op̄r̄z

Scire aut̄ oportet qm̄ om̄e quod in motu est actio est. moueri aut̄ actio est. Si quis igitur moueat agit necessario. omnis igitur actio in motu est. omnis itaq̄ motus in actōe firmabit. Proprium igit̄ actōis est in motu esse. sicut p̄ prium motus in actōe. Et in his qd̄em actōib⁹ in quib⁹ est generatio aliqua palam est. De his vero que corrūpūtur fortasse ob̄icitur. nā q̄ destruit domū in motu est. nihil aut̄ agere videtur. nam nihil efficitur. sed qd̄ factū est de struit. Dico aut̄ actōes nō quid. sed in qd̄ agat exigere. Non est aut̄ motus actio sed quale. q̄ / escere em̄ quale est. quare et motus qd̄em quale erit. simpliciter em̄ quecūq̄ contrarioz̄ oppōnez suscipiūt eiusdē recipiūt generis p̄dicatoez.

Naturalis vero proprietas actōis est pas sionem exse in id quod sub̄icitur inferre. Om̄nis em̄ actio passionis perfectua est. om̄eq̄ passionem inferens actio est. Contingit aut̄ ac tionem ab actōe effici. actio eius quod per se mouetur eius actōis que per aliud est generati

Gilberti Sorritani

ua est Actio em̄ ab alali illata ab ea que anima lis principium sumit. Nihil tamen interest sine agere sive pati animalis ei⁹ quod ē ab anima li agere p̄ncipium dicatur. Et si actus qd̄em p̄ mordiale p̄ncipium est. pati vero permixtum. Quāobrem passionis et actionis actus gene ratius est. Facere vero id quod quale est ex se gignit. Qualitas etem calor est. efficit aut̄ eas q̄ calefacere est actionem. Qualitatū vero par ticularium posicio effectrix est et quantitatū. asperitas em̄ et lene et similia qualia sunt. linea vero superficies et soliditas quantitates sunt. Universa autem hec a situ substantiam et gene rationem habet. quāitas autem quantitatis est. vt longitudinis linea. latitudinis planum altitudinis vero solidum est corpus. qualitas aut̄ ē effectrix qualitatis. vt caliditatis calor. Si tuis aut̄ agere et pati. Indispositiōis nancō positione quedam generatio simpliciuz sit. quā in motu actione consistere necesse est. Quan do vero tempus causa est. vbi vero locus. ha bere autem corpus. Ea enim que circa corpus sunt habere dicuntur. Eorum vero que in subie cto non sunt individuoz̄. corruptio qd̄em est in p̄mis. generatio vero in his que mox post p̄ morum constitutōnem consistunt. Eorum vero que de ipsis predicata sunt ea. e quib⁹ omnino nulla est p̄dicatio. vt omnes qd̄em homies ei⁹ hominis q̄ munis et vniuersalis est. Reci pit aut̄ agere et pati contrarietatez et magis et mi nus. Secare em̄ ad plantare contrarium est. et vre read humidum facere contrarium est. Et calefie ri magis et minus quidem dicitur et infrigida ri et luccari et humiduz fieri. et tristari et gaudere magis et minus dicitur.

Querit. Utrum quatuor p̄prietates actio nis que sunt esse in motu et ex se inferre passionem. et suel pere magis et minus. et habere contrarium sine tene assig nate. ¶ Et arguitur primo q̄ non. quia intelligere et velle sunt actiones. et tamen non sunt in motu. quia sunt in parte intellectua que non mouetur. ergo non conuenit omni actioni esse in motu. ¶ Secundo sic. quodocun q̄ aliquia duo inferuntur ab eodem agente vnum non est inferens aliud. sed actio et passio simul sunt ab eodem agen te. ergo actio non infert passionem. ¶ Tercio sic. soluz forme absolute contrariantur et suscipiunt magis et min sed actio et passio non sunt forme absolute. ergo et.

In oppositum est Gilbertus in textu. qui postq̄ determinauit de actione q̄stum ad substantiā eius. Cōsequenter determinat de ipsa q̄stum ad suas p̄prietates.

¶ Sciendum primo. Q̄ om̄ne quod est in

Folio elie.

motu inçitum est actu ab agente procedens est actio. quia ipsum mouere. id est actus procedens ab agente in illud quod patitur est quedam actio. Si ergo aliquid mouetur necessario agit. quia illud quod habet actum agentis in fieri haber actionem. sed omne quod mouetur habet actu agente in fieri qui quidem actus ut gerit virtutem agentis confirmat ad actionem in mobili. ideo illud quod mouetur aliquid quo modo agit in mobile per principium receptionis ab agente ad reducendum ipsum de potentia ad actu. Unde omnis actio quod diu est in fieri ab agente est in motu. qui est agens in illud quod mouetur. Et motus qui est actus mouentis firmatur in acto que est in fieri. et est illud quod procedit ab agente in patiens. ita quod omne agens in agendo causat motum et mouendo agit.

Conclusio prima. Omnis actio est in motu et omnis motus in actione firmatur. Probatur. quia ut dictum est. omnis motus est actus agentis in fieri. et omnis actus est effectivus processus actus agentis in patiens et unum non est sine altero. nec econtra. ideo omnis actus est in motu. et omnis motus in actione firmatur. Unde si actione sit immensus talis est in motu. prout motus est actus entis perfecti scilicet agentis. Et si sit actione transiens tunc talis actio est in motu capiendo motum in unum ut se extendet ad actum entis perfecti qui est operatio agentis. et ad actum entis imperfecti qui est passio mobilis. Sed contra hanc proprietatem arguit autor in textu. quia licet in motu quo aliquid generatur sit actio. tamen in motu quod aliquid corruptitur non videatur esse actio. quia per ipsum nihil agitur. sed illud quod actu erat destruktur. ergo non omnis motus est in actione.

Ad hoc responderet quod ad actionem non requiriatur quod aliquid fiat. quia actio non semper causat aliquid positivum. sed actio de sua ratione exigit solum illud in quod agens agat. scilicet patiens. et si patiens sit dispositum ad recipiendum formam agentis. tunc agens ipsum trahit ad suam formam et ipsum sibi assimilat. Sed si patiens non sit dispositum ad formam agentis. sed habet contrariam dispositionem ad eam. tunc quandoque ipsum agens corruptit ipsum patiens. et quandoque ipsum primo disponit et consequenter suam formam inducit.

Secundo arguitur sic. si motus in actione sit et contra sequitur quod ambo essent in eodem predicamento. quod tamen falsum est. Respondebit textus. quod motus non est actio. sed est quoddam quale. id est qualitas. Quod probat sic. quia quiescere est quoddam quale. ergo et motus similiter acceptus. Consequentiam probat. quia quemque contrarium oppositionem sumunt eiusdem generis predicationem suscipiunt. Tercio est aduentendum quod motus potest capi tripliciter. Uno modo secundum quod est actus entis imperfecti. et sic potest reperi in omnibus generibus. sicut in omni genere est potentia et actus inter quae est motus communiter acceptus. Secundo modo accipitur secundum naturam speciei ad quam est. et sic est in quatuor generibus enim. scilicet in substantia. quantitate. qualitate. et ubi. Et hoc si accipitur motus ut se extendit ad motum proprium dicendum et ad mutationem. quomodo Aristoteles de eoloquitur in tertio physiorum. Sitamen accipitur motus prout distinguitur contra mutationem. scilicet ut est solus de subiecto in subiectum. sic est solum in tribus generibus. scilicet in quantitate. qualitate. et ubi. ut determinat Aristoteles quantum physiorum. Tertio modo consideratur secundum quod est forma mouentis ab ipso procedens in illud quod mouet. et

isto modo motus est qualitas secundum mouens quale dicitur. Et ut habetus sit sit actus perfectus et entis perfecti. Sed ut dispositio sit entis imperfecti.

Conclusio secunda. Naturalis proprietas actionis est ex se inferre passionem in illud quod subiectum. quia actio est effectivus actus agentis ab agente. Passio vero est receptionis illius actus agentis. sed effectivus actus agentis causat et infert receptionem eius in id quod subiectum est. ergo omnis actio est de se inferens passionem. Et ictus gladius vel homo inferat passionem. hoc tamen non est per se. sed per suam actionem. ideo istud conuenire soli acti entis et omni. Sed contra hoc arguitur in textu. quia actio quandoque infert actionem. sicut actio eius quod a se ipso mouetur principalis scilicet agentis infert actionem illius quod per aliud mouetur. scilicet instrumenti. ergo non omnis actio infert passionem. Ad hoc responderet Hilbertus quod motus instrumenti potest dici actio respectu vel instrumenti effectus. sed potest dici passio respectu principalis agentis. et sic per dici actio et passio. Sed actio principalis agentis est actio cum sic quod non est passio. talis autem actio principalis agentis per se causat aliam inçitum est passio. et solum ex consequenti et per accidentem inçitum actio. Et si iterum arguitur. quia si actio infert passionem passio non erit primum principium seu predicamentum. sed videbitur esse in genere actionis. Respondebit Hilbertus pro ritano in textu. quod res unius primi principii seu predicamenti potest esse causa effectiva rei alterius primi principii seu rei alterius predicationis. nec propter hoc sequitur quod omnia sint eiusdem generis. quia talis causa non est in genere cause formalis. Et hoc probat inductio in pluribus predicationibus. sicut calor qui est qualitas gigante calefacere quod est actio. Similiter positio est causa assperitatis et lenitatis. que sunt qualitates. et positio est causa longitudinis superficiei et corporis. Et una quantitas bene facit aliam sicut punctum lineam. linea superficiem. superficies corporis. Similiter corpus est bene causa habitus. et in genere substantie individua prius genita ut corporis mixtio. et generatio individualis est causa generationis secundarum substantiarum.

Conclusio tercua. In actione et passione reperitur contrarietas. et suscepit magis et minus. Probatur inductio. quia secare et plantare contrariantur. sicut militari utere et humidum facere. et calefieri et infrigidari suscipiunt magis et minus. Sed tamen iste proprietates primo et per se conuenient qualitatibus et non actioni et passio. nisi inçitum effectivus causans ex habebit contrarium et magis et minus suscipientibus.

Ad rones autem oppositum. Ad primam dicitur quod si accipitur motus ut est actus imperfecti entis intelligere et velle non sunt motus. sed capiendo ipsum prout est actus entis perfecti vel operatio agentis sic sicut in motu. Ad secundam dicitur. quod licet actio et passio simul causentur ab agente. tamen prius natura ab eo causatur actio. et per actionem infertur passio. Ad tertiam dicitur quod forma absolute solum primo et per se habent contrarium. et suscipiunt magis et minus. Sed forma respectiva postulat ex consequenti habere contrarium prout fundatur in formis contraria.

Sex principia

Gilberti Porritani

Affio autem est effectus illatioꝝ actiōis
In quam hec patiuntur. illa vero minime
In qꝫ quedam quibusdam animantiora sunt:
vt animantius brutum arbore est: animantius
vero rationale irrationali est. Omnia vero que
de generatione dicta sunt. et eadem etiam dici
possunt de ea (que in rebus est) actione. qua/
dam vero prolatōe non recta sed in transmuta/
tione. Et em̄ pati eorū que multipliciter di/
cuntur. Anima em̄ actionum vnaqueqꝫ passio/
ōr quas qđem sub actione locamus. vt amor/
odii. tristari gaudere. que omnia passibiles
actiones anime appellamus. Dic̄it quoqꝫ pas/
sio que in naturam agit. vt morbus febris egri/
tudines et reliqua. qꝫ qualia dicta sunt. Passio
vero ut dictum est h̄ma generatio actionis est
non est autem in agente passio. sed in quo agi/
tur. et in eo qđ operantis actum suscipit. Percu/
tiens em̄ pati non d̄r. sed materia ictum suscipi/
ens. Et de passione qđem hec dicta sufficiant.
Ea autē que nunc relinquuntur. in eo (qui de ge/
neratione est) libro tractantur

Queritur. Utrum definitio passionis sit be/
ne assignata in qua dicitur Passio est effectus illatioꝝ ac/
tionis. ¶ Sic arguitur primo qꝫ non. quia nullum p̄m
mū p̄ncipium est effectus. sed passio est vnum p̄mū p̄n/
cipiūm seu predicamentū. ergo non est effectus. ¶ Se/
cundo sic. quia idem non est causa suūplus. sed actio et
passio sunt idem. cum sint vnius motus. ergo passio nō est
effectus actionis. ¶ Tercio sic. effectus et illatio idem
sunt. ergo in ista definitione est nugatio. In oppositum
est Gilbertus.

Sciendum primo. Qꝫ postqꝫ Gilbertus
determinauit de actione. Hic consequenter determinat
de passione. Quis ordinis ratio duplex est. Prima est. qꝫ
actio oritur a forma passio vero a materia. mō forma via
perfectionis prior est materia. Secunda est. quia actio ad
passionem comparatur ut causa effectiva ad effectū. mo/
do causa naturaliter precedit effectum. et determinando
de passione ponit definitiōem et distinctionem eius. et nō as/
signat proprietates eius. qꝫ satis haberi possunt ex his qꝫ
dicta sunt tractando de actione

Sciendum secundo. qꝫ in ipsa passione duo
reperiuntur. Primum est actus agentis in patiens recep/
tio. Secundū est cōtinuꝝ fluxus talis actus ab agente. rōne p̄
missio d̄r effectū rōne sedī d̄r illatio. ideo p̄uenienter po/
nitur virtus in definitione. et qꝫ effectus qui se exēdit ad
effectum permanentem et in factu esse. et etiam ad effectus
successuum. et in fieri munioꝝ est qꝫ illatio. que solum d̄r
de effectu in fieri. Ideo conuenienter ponitur effectus an/
gelationem.

Sciendum est tertio. Qꝫ in illā dōem actio/
nis quedam patiuntur. et sunt susceptiva forme agentis et

transmutationem. sicut illa que cōmunicant in materia cū
agente. et si illorum quorum materia est eiusdem ratōis
est mutua actio et passio ad inutem. Et quedam sunt ma/
gis passibilia ab agentibꝫ qꝫ alia. quedam vero minus bñ
qꝫ quedā sunt majoris resistente vñ minoris. vel sunt ma/
gis vel minus disparata vel disposita ad formam agentis.
Et fm̄ hoc dicti textus qꝫ bruta in quibus est complexio
magis reducta ad mediū sunt animantiora plantis. Et
similiter de hoī respectu brutorū. rōnale em̄ est animans
ritus bruto. non qꝫ in homine anima sit intensior qꝫ in bru/
to. vel qꝫ in homine sunt plures anime. sed quia anima in
homine pluribꝫ potentibꝫ operatur qꝫ anima in brutoribꝫ et
adhuc fm̄ easdem potentias perfectiori modo operatur
in homine. p̄p̄ter meliorem dispositionem sue materie que
magis est redacta ad medium complexionis qꝫ in brutoribꝫ
¶ Ostetiam aduertendū qꝫ omnia que dicta sunt de ac/
tione suo modo dici possunt de passione transmutata pro/
latione. qꝫ sicut dicitur qꝫ actio firmatur in motu qui est
actus mouentis. ita passio firmatur in motu qui est actus
mobilis. Similiter quedam sunt passiones anime. vt ille
que incipiunt ab anima. vt gaudere tristari et h̄mō. et que
dam sunt corporis. vt infrigi dari egrorari et h̄mō. Propri/
um etiam passioni est qꝫ inferatur ab actione sicut actioni
proprium est ex se inferri passionem. Similiter habere p̄ra/
rium et suscipere magis et minus p̄uenient passioni sicut
actioni. et in textu actio vocatur generatio. quia in actione
quādōs est generatio forme agentis in patiens. si agens
sit vnuocum. Sed passio vocal actio que est in re. qꝫ pas/
sio et motus sunt res acte et actōem agentis.

Sciendum quarto. Qꝫ passio vt dicit in
textu d̄r multipliciter. Nam p̄mo p̄p̄te sumis. p̄t deno/
minat introductōem forme cū abiectōe forme p̄uenientis
sicut patiſ aqua cū calcit. Secundo modo sumis magis
p̄p̄te. vt vt introduce dōem vnius forme cū abiectōe forme
alterius. sive forma introducta sit p̄uenientis sive discō/
uenientis. et hoc modo patiſ tam ille qui egrorat qꝫ ille qui
sanatur. Tercio mō sumitur passio p̄mūnter ut noīat re/
cepitōem forme in aliquo sine abiectōe alterius forme. et
hoc mō pati nō est aliud qꝫ recipere. et hoc modo om̄e ille
lud quod d̄r recipere actum agentis d̄r pati. et passio se exten/
dit tam ad passionem corruptiū qꝫ pfectuam. p̄t in/
telligere et sentire dicitur quedam passiones. ¶ Ad cōverte/
dūm est etiam qꝫ sicut actio magis denominatur per age/
re in concreto qꝫ per hoc nomen actio. ita similiter passio
magis proprie denominatur per hoc verbum pati qꝫ per
hoc nomen passio. et sicut actio non definitur definitione
propria et quidditatua. cum sit genus supremum nō ha/
bens ante se genus et differentiam. ita etiam passio defini/
tur solum definitione descriptiua sive causalit. Et tales de/
finitiones sunt sermones maioris declaratiōis qꝫ definitiōis.
¶ Conclusio predicta definitio passionis est ke/
ne assignata. p̄ba qꝫ dōes bone definitiōis

¶ Ad rōnes ante oppositū Ad p̄mā d̄r qꝫ
licet nullum primū p̄ncipium sit effectus in genere caule
formalis cum sit primū p̄ncipium formale omnī de sua
coordinatione. tamen nihil prohibet in genere cause efficiē/
tis. et sic passio infertur et causatur ex actione. ¶ Ad se/
cundam et sūliter ad tertiam satis patuit solutio ex dictis

Uando vero est quod extemporis adia/
centia relinquitur. Tempus aut quando

Non est. utriusque autem ratio cōmixta. vt tem-
pus quidem p̄teritum quando non est. Effec-
tus autem eius et infectio que est fin quam dicitur
aliquid fuisse quando quidem est: instantes quaeque quā-
do non est sed fin quod aliquid equale vel inequa-
le dicitur. Eius autem affectio fin quam aliquid dici-
tur nūc et in instanti esse quādo est. Futurum si
militer tempus quādo nō est. sed id quod futu-
rum est quādo cōtingere necē est fin quod aliquid
dicitur futurum eē. Est autē quādo aliud ex eo quod
abijt: aliud vero ex eo quod instant: aliud vero quod
cōtingere necesse est. Dicunt est autē in cathe-
goriis p̄teritum et futurum quātitates esse. et id
quo maius est continuari ad p̄sens: De p̄terito
autē hoc dictum est. qd nō in substātia perma-
neat. sed quoniā in excessu suo nondum p̄terit.
Defuturo autē quoniā nccē est cōtingere quod
tantūdem est ac si instantet. Nulla em̄ differētia
est in eo quod permanet et futurum est quod nūc
abijt. quamobrē et defuturis agitur et fin ea ali-
quid dicitur et nūcupationem existentium sortiunt
ut sol orietur cras. cras erit nauale bellum. he-
ri obijt sortes. Et aliquid dicitur fin temp⁹ ad quod
futurum est. eo qd nasceretur in eo quod futurū
ē. vt callias disputabit cras vel nō disputabit.
Disputabit em̄ actōem futuraz significat. nihil
autē est quod in substātia adhuc sit. Differt
autē quādo ab eo quod est vbi. quoniā in quo-
cūqz tempus ē vel erit vel fuit. in eodē et quādo
est vel erit vel fuit. qd fin temp⁹ dicitur. Quando
em̄ quidem quod ex instanti est cum ipso instanti est
et simul in eodē sunt. Quando vero ex eo quod
abijt vel quod futurū est nunqz erunt simul. Ubi
vero et locus (a quo sit) nūqz simul sunt in eodē
vbi em̄ in circulscripto est locus autē in comple-
ctente. Distat autē quādo quod ex p̄terito ab eo
quod ex futuro procedit. quoniā quādo (quod ex
p̄terito est) futuro posteri⁹ est. quod vero ex
futuro est prius est p̄terito. Quando autē vnu⁹
et idem primum quidem ex futuro est. secundum
quidem ex presenti. posterior vero a p̄terito.
Quemadmodū et tempus prius est quod futu-
rum ē. postea vero p̄sens. deinde futurū. Si
cūt autē et tempus aliud quidem compositum
aliud vero simplex. Est autē compositum quod
in cōposita actione p̄sistit. simplex quod in sim-
plici recedit. Ita et quando aliud simplex. aliud
vero compositum. Simplex quidem ut in mo-
mento esse et nō esse. Compositum autem ut in

die. hora. hebdomoda. et in similibus: Ampli-
us autē quemadmodū tēporis partes sibi sine
mora succedunt. similiter et quando. quando qd
dem partes p̄teriti et futuri ad p̄sens copulate
reducuntur. Distat autē tempus ab eo quod quan-
do est. quoniam fin tempus aliquid mensura-
bile. vt annus quidē dicitur temporis diurn⁹
et motus multis dicitur. eo qd multo tempore
permaneat. At fin quando nihil mensuratur:
sed aliquando dicitur eē et fin idem temporale
et variabile aliquid pronūciatur. Inest autē
quando non suscipere magis et minus. non em̄
dies vel diurnus magis vel minus die vel di-
urno dicitur. neqz unum quidez diurnus alio
similiter autē et de alijs. Quare omni quidem
quādo inest nō dici magis aut minus. Quādo
vero nihil est contrarium. quādo etem quod ex
plenti est unum et idez ei quod de futuro et de p̄
terito est. impossibile autē erit duas de eodem
p̄dicari contrarietates individuali. Amplius co-
traria nunqz in eodem erunt simul. quando autē
qd fin presens et p̄teritorū et futurum est simul
in eodem erunt. idem nāqz quod est fuisse verū
est et permanens. Contrariovera ratio est
nunqz in eodem simul existere neqz de eodem in
individuali in eodem tempore. quare et contraria
ritas in eo qd quando est non annūciabitur.

Est autē quādo in omni eo qd cepit esse. vt
corpus quidē uniuscūm aliquando est et in tē-
pore. Suscipit autē tempus et alterationes: al-
teratur em̄ corp⁹ in estate. vere. et hyeme. et au-
tumno. similiter autē et anima. Acutius em̄ qdā
in estate. qdam in vere speculatur fin instru-
ti complexionē. Anima em̄ p̄sicta corpori cō-
plexiones comitatur. vt qd aride et gelide cōpa-
ginationis demētores seipsis in autūno sepe
sunt. quibus vero sanguis p̄cipiat in vere.
Similiter autē et de alijs fin similitudine ani-
malium et tēporum. Erunt igitur in tempore qdā
quid complexionis temporis suscipiens varie-
tates alteratur fin corp⁹ vel tempus. hīdī ve-
ro sunt (que dicta sunt) de paucis aut d nullis
alijs p̄ueniens erit proferre:

Querit. Utrum quādo sit predicamentum
ab alijs distinctum. Arguitur p̄mo qd non. quia
quādo est unū sintagmata cum sic quesitiū. ergo nō
est predicamentum. Secundo sic. quādo est quoddam
analogum de quādo eternitatis et uiuētatis. et de quā-
do temporis. sed nullum analogum est predicamentū. ergo
nō. Tercio sic. quādo et tempus realiter idem sunt. sed

Sex principia

tempus est de genere temporis. ergo et quādo. et si non est predicamentum seu principium ab alijs distinctum. **A**utor patr. qz sicut scholae albedo ad esse albū. ita tempus ad esse in tempore. quod est quādo. sed albedo et esse albū realiter idem sunt. ergo etiam tempus et quando. **I**n opusculum est autor.

Scindū est primo: Qz quando sic definitur. Quādo est qd ex adiacētia temporis relinquit in re temporali. Qz pbat textus. qz qn vel est tempus vel accīns derelictū ex adiacētia temporis. sed quādo nō est tēpus. vt qn pteritū nō est pteritum tempus. sed est effectus tēporis pteriti qē relinquit tempus pteritū fm qz aliqd dī fuisse. Sicut quādo pslens nō est instantia sive tēpus presentis. sed est accīns ab eo relatum in re temporali. et similiter defuturo. ergo quādo est aliquid derelictū ex adiacētia temporis. Et melius dī ex adiacētia tēporis qz inherētientia temporis. qz tempus est mensura extremitate adiace- cens et nō inherens. Unde p illam mensurā in re tēporis. it relinquitur quoddā accīns respectuū ad illam mensuram p quod aliquid dī. et in presenti. in pterito fuisse. et fore in futuro. et sic qn dī esse in tēpe vel fuisse in tēpe. et ee in tēpoz nihil aliud est qz aliqua pte tēpis mensurari.

Scindū secūdo. Qz triplex est mensura duratōis. scz eternitas. euiternitas. et tempus prie deū. que sic differunt. qz pma est mensura entis qd non est in se mutabile nec mutabilitati pfectum. et illud est vnu em si- cuit prima caufa. Sed euiternitas est mensura entis quod non est in se mutabile. sed est mutabilitati pfectum. vt sī substantiae separate. Sed tempus est mensura entis qd est in se mutabile et mutabilitati pfectum. vt sunt entia generabilita et corruptibilita. Unde ab eternitate non sumit quādo ab eo distinctū fm rem. sed fm rōrem em. Sz ab euiternitate sumitur quando qd distinguit ab eo p accīns fm dñam temporis incētū entia euiterna que sunt simul tota in substantia h abent successiōne in suis operationib. sed a tēpe sumit qn pprīe dictu qd est ee in tēpe. et solū de tali determinat autor in textu.

Scindū est tertio. Qz quādo diuidit p quādo pslens pteritum et futurum. Luius rō est. qz quādo dī esse in tēpoz. qd immediate causa tēpe. sed tēpus diuidit qz pslens pteritū et futurū. per pslens quod iam in- stat. et pteritum qd iam abiit. et futurum qd ptingere necesse est. Et de istis dī. in pdcamentis qz sunt quedam cōstitutes. et pteritum et futurum copulant ad pslens. non ramen sic qz pteritum sit in sua substantia pmanens. sz p- manet in suo excessu. id est in pteritione. et similiter futurū qz necesse est ipm futurū ptingere et esse futurū.

Scindū quartu. Qz fm textū quando sic differt ab vbi et loco. qz in quoqz est fuit vel erit tem- pus in eodem est fuit vel erit qn vt in subiecto. vt quādo plenissimū est in eodem cū ipso instanti. et quādo pteriti cum pteritum. futuri cum futuro. Sed vbi et locus nun- cū sunt in eodem subiecto simul. sed vbi est in locato. et locus est in corpore locante. Et differunt qn pteriti et qn futuri. qz qn qd est ex futuro pus est. et qn pteriti posterius. et hoc in telligendū est pparando ista ad eandē partē tēpis. Sed si accipiant qn pteritū et qn futuri vt sunt a diversis parti- bus tēpis qn pteritū est pus et aliud posterius. Qn aut et tēps duplū inter se. Zueniunt. Primo qz sicut tēpus diuidit in tēpus simplex. vt est nūc. et tēpus ppositum. vt est pte-

Gilberti Porritani

ritum et futurū. ita qn diuidit p qn simplex qd ex simplici tempore relinquit. et quando cōpositus qd ex composite tēpe relinquit. Secūdo zueniunt. qz sicut ptes tēpis sibi in- vice sine mora succedit. ita sicut ptes qn. licet qn pteritum et quādo futurū p populatōne reducant ad presens. Sed differunt tribū modis. Primo mō. et tempus est mē- sura rei tēpalis et fm ipsum aliqd mensurat. sed fm qn mē hil mensurat. sed dī esse tēpe. Secūdo modo qz tēpō est ens absoluū. qn vero respectuū. Tercio qz tēpus est causā effectiva ipsius. et qn est effectus eius.

Lōclusio. Quādo est vnum predicamentū ab alijs distinctū. pbat. qz est pū pncipū formale om̄is sue coordinationis. et hanc genera subalterna. vt sunt esse fuisse in anno vel in die. et individua vt esse in ista hora. vel in isto nūc. et hz modū pdcādi distinctū a pma subā qz est pdicari in hoc qd est esse in tēpe.

Dubitatur de pprīetatibz quādo quot sunt. Respondeat qz sunt due. Pma est quādo nō suscipit ma- gis neqz minus. ve vnu dies nō est magis dies qz aliud. Luius cā est. qz quādo immediate causa tēpe. Et tēps nō suscipit magis neqz minus. qz nec quādo. Secūda. p- pteretas est qz qn nō hz pterariū. Probat in textu. pmo qz vnu pterariū nō p fieri aliud. sed qn qd pus est futurū si- pslens. et postea pteritū. et est vnu et idē. qz non pterariat eis. Secūdo qz pteraria nuncqz possunt simul esse in eodes. sed qn pslens. pteritū. et futurū simul de eode verificant. vt cū dī sores fuit heri. est hodie. erit cras. Et si queras. vtrū qn sit successiū vel pmanens. Rūdetur qz p vno mō co- siderari vt dependet a tēpe fm esse in actu. et sic est successiū. Alio mō fm esse qd hz in subiecto et fm esse in potētia qd sufficie denotare subiectū. et sic est pmanens.

Dubitatur in quo est qn vt in subiecto. Re- spondet cū textu qz est in oī eo qd incipit ee. Probat. qz est in om̄i illo qd est in tēpe. sed om̄e illud qd incipit esse per naturā et sua pncipia inerit. et qz hz potentia inerit. can ad esse est in tēpe. qz in om̄i eo qd incipit esse est qn. Hī noī pbat textus. qz dī trāsmutabile est in tēpe. sed dī qd incipit esse est trāsmutabile. vt corpus qd alterat in estate hyeme vere et autūno zc. Et aīa etiam venus speculat in vno tempore qz in alio. ergo om̄e qd incipit esse ē in tēpe.

Ad rōnes ante opposituz. Ad pmanam dicit qz qn p capi duplī. Uno mō interrogative. vt dicendo qn venit sores zc. Alio mō relative. vt sores venit qn meri dies est. et istis duobz modis qn est sincategreuma et solū facit modū entis. Tercio mō capi indistincte. vt tanū va- ler qn id est aliqui vel esse in aliquo tēpe. et sic dī ens reale et est pdcamentū. **A**d secūdā pz solutio ex secūdo nota. Ad terciā dicit est qz qn et tēpus realiter differunt. Et ad pbatōem dī. qz non est simile qz albedo et albū sunt in eodem subiecto. et om̄e albū formaliter ab albedine. Et est in tēpe nō causa tēpe formaliter sed effectuē.

Bi vero est circūscriptio corporis a loci circūscriptione procedens. Lo- cus aut est in eo qd caput et circūscri- bit. Est igitur in loco quicquid a lo- co circūscribit. non est aut in eodē locū et vbi. Locus em est in eo quod caput et circūscribit.

vbi vero in eo quod circumscribitur et plectit. Ut detur autem ubi non omnibus adesse. aia enim nusquam est et nullum locum occupat nec implet arietum ei aliud capere potest. nunquam contingere palam est. occupatum quidem aliquo locu aliud caperet plectri posse occupare permanente granum etenim modio adueniens retineri non posset aere quo implebat hunc centrum. aere autem expulso granum utique recipere potest. Nequaque igitur duo in eodem esse possunt. nec unum et idem in diversis quoniam nec aia quidem localis erit. cum locum nullatenus occupet. Sicut autem et quod cum alia a corporis ratione dissentiant et loci circumscriptione carent. Mouet autem fortasse quis questionem. id est esse in diversis et in pluribus. conclusus etenim vox in auribus diversorum est. vox autem et si non est. aer esse non poterit. quare et aer in auribus diversorum erit quod corpus idem in diversis locis. vox quidem una et eadem numero in auribus sentiri diversorum. utique et ceteriter oportet omnino unam aeris partculam ad aures diversorum pervenire. Sun pliciter autem unum et idem in pluribus totum impossibile est innuenire. quoniam obrem et ceteriter cogimur. vel diversum quidem in auribus sentiri. vel unum et idem in pluribus quidem locis relinquere eligere autem diversorum sensus est quidem ymaginabiliter sese generanti. Et sicut quae et vox quidem non aialis est. quam ab aiali non perficitur. ad hoc autem omnem vocem aialis dicemus esse vel primo vel secundario: quae enim vocem audiuit ab initio in simpliciter aiali. quare et vox quidem cuiuslibet aialis de quacumque in ipso perferente sit. unus igitur vox ad diversorum aures dirigitur una autem et eadem non contingens est.

Ubi autem aliud simplex est aliud compositum. Simplex quidem est quod a simplici loco procedit. Compositum autem quod ex parte. Locus autem simplex est origo et constitutio eius quod continetur est. Locus vero ut quidam dicitur compositus habet partulas quidem copulatas ad eundem terminum ad quem et corporis particulae continguntur. corporis vero pars ad punctum. loci vero pars iuxta punctum fieri necesse est. Erit itaque locus simplex in quo punctum adiacere constabit. Locum et particulae soliditatis partulas claudunt. etenim loca quidem simplicia minimas corporis partulas occupantia sunt quae nec locus sine corpore. nec soliditas sine loco erit. Contentio autem originis de extremitate sphere. nihil autem extra idem in eo autem

loco esse non poterit. ut dictum est a superioribus quod ab eo quidem loco non ab est. Localiter igitur nobis sphaera esse locale. ceteriter utique necesse est alius quidem preter eam esse in quo extremitas locus existat. Nihil autem preter idem est. quare extremitas quidem in loco non est. De his autem in solituim est et occultum pronunciare. et etiam contra sensibilia. Caret autem ubi intentione et dimensione. non enim dicitur alterum altero magis esse in loco vel minus. licet tamem maiorem locum vel minorem possideat. non tamen secundum ubi vel quantitatem aliquam. sed secundum id quod quale est. Inest autem ubi nihil esse contrarium. eo quod nec loco quidem contrarietas inest. locus enim loco contrarius non est. quam autem nec in alijs manifestetur est. Sursum autem et deorsum esse contraria pluribus esse videtur. multum enim videatur distare id quod sursum est esse. et id quod est deorsum esse. quoadmodum sursum et deorsum. quare ubi contrarietas maxime videtur circa sursum et deorsum esse. quoadmodum et qualitas circa locum. Localiter autem duo in eodem esse contraria sursum enim esse et deorsum esse in eodem sunt. idem enim sursum et deorsum et ad diversa quidem sumptuosa turris altitudo sursum est. et ad nos spherae vero extremitati comparata inferior est. Alius plus contrarium idem secundum formam contingit: si enim sursum esse et inferius esse contraria sunt. cum idem sursum et deorsum sit. contingit idem sibi met contrarium fieri. Non est igitur contrarietas illa in eo quod in loco est esse.

Queritur Utrum divisionis ubi per ubi simplex et ubi oppositum sit sufficienter assignata. Arguit prius quod non. quia omne ubi est circumscriptio corporis. sed a loco simplici cum sit individuabilis nihil circumscribitur. ergo nullum ubi causatur a loco simplici. et sic nulli inest ubi simplex. Secundo sic. omne ubi est quedam forma relativa que de se simplex est. ergo nullum est ubi oppositum. In oppositum est Gilbertus in textu

Sciendu pro responsive. Quod ubi est esse in loco. sed dupliciter contingit aliquid esse in alio. Uno modo per se primum quod est esse in loco circumscriptum. et sic sola corpora que circumscribuntur a loco sunt in loco. Altero modo potest aliquid esse in loco per alium vel per accidens. At hoc contingit multipliciter secundum quod plures gradus formarum sunt que separantur ad corpora que sunt in loco. Primo modo sunt aliquid forme situales que sunt in maiori maiores et in minori minores ut albedo calor et huiusmodi. tales sunt in loco per accidens. scilicet ratione subiecti in quo sunt. Altero modo sunt forme situales que sunt in corpore per principia essendi in loco. ut linea superficies corpus a genere quantitatis sunt etiam in loco.

Sex principia

co paccidens. Aliæ sunt forme que sunt in corpore. et tñ in eo nō habent sitū vel scientie et virtutis. Et tales magis sunt in loco p accēs q̄ pcedentes. Aliæ sunt forme q̄ nec sunt in corpore nechaber sitū. tñ opāt in corpe existente in aliquo loco determinato ut sunt intelligentiae. et tales sunt i loco definitio qz solū p opātēm suā determinant ad locū nō p substantiam. Aliā est forma q̄ nō est in corpore nec p suā opātēm determinata ad corpus existens in uno loco determinata s̄ vlt̄ operatur sicut est prima cā. Et talis d̄r esse in loco repletive et solū esse in loco primo modo est vbi p prie acceptu de quo est hic ad propositum.

Conclusio prima. bene definitur vbi q̄ est circucriptio corporis locati a loci circucriptōne pcedēs. Probatur in textu. qz vbi est locus vel circucriptio pcedēs a loco. s̄ nō est locus. qz vbi et locus a quo causat nō s̄t in eodē subiective. qz locus est in corpore qd̄ circucriptibit aliud. vbi vero est in eo qd̄ plectitur et circucriptibit. sc̄z in locato. Est tñ triplex circucriptio qd̄ qdam est actua loci. alia est circucriptio passiva locati. et iste p timet ad p̄dicamenta actionis et passionis. Aliā est circucriptio neutralis qest esse circucriptū a loco. Et hec est ens pīnanens in locato et causat a duab pīmis. Et hec est ipsum vbi capiendo vbi noīaliter. vt est idem qd̄ alia cubi aut in aliquo loco er nō aduerbialiter vt est quesitiū vel relativū. Ex ista definitione infertur in textu qz vbi nō est in oīb̄ reb̄. qz nō quenit aie. qz nūsc̄ aia est nec aliquē locum occupat. Quod pbaf. qz qn̄ aliqd̄ est in aliquo. vt in loco ipo qui sc̄tēt in illi alterū recipi nō pōt. s̄ aia qui sc̄tēt in corpe adhuc corpus aliqd̄ recipere p̄t putri nutrītū. ergo aia nō est in corpore vt in lo co. Maiorē pbaf. qz granū frumenti modio aduenies nō recipit in eo corpore pūs existente qui sc̄tēt. s̄ si recipiat op̄ter aliud recedere vel cōdensari. qz duo corpora nūq̄ pūt sit esse in eodem loco. nec idem corpus in diuersis locis. Sed p̄tra hoc arguit in textu. qz eadem vox recipit in aurib̄ diuersorū. sed vox nō est sine aere. ergo idex aer recipit simul in aurib̄ diuersorū. et sic idex corpus simul est in diuersis locis. Responder textus qz voces s̄t diuersi nūero q̄ veniunt ad aures diuersorū. licet idē si vox tangit in nūero. Sed ille voces quenit in spē grauitatis et acutatis ex qz pcedūt ab eodē. Unde vox qz p̄ primo. p cedit ab aiali generat alias voces sibi similes in spē. et solum dñites in nūero fm qz in diuersis subiectis reperiuntur. Et iste voces orbiculariter generate generat alias sibi siles in alijs p̄tibus aeris. Vlerū tamē secūda est mis̄noris virtutis qz p̄ma. et tertia qz sc̄da. iō eadem vox illa tandem deficit et figuratio eius. Sed p̄tra hāc responſionē iterū arguit. qz si sic sequeret q̄ non oīs vox ab aiali proficeret qd̄ est p̄tra p̄m̄ in secudo de aia. Respondeat q̄ oīs vox est originaliter ab aiali ranc̄ a primo efficiente. ita q̄ est impossibile vocem audiēti oīa aialia sint in silētio. s̄ vna vox pōt immediate generari ab alia.

Cōclusio secūda vbi conuenienter dñidit p̄ vbi simplex et vbi p̄positū. Probab p̄ dñtiones bone diuisionis. Et est vbi simplex qd̄ causat effectiue a loco simplici. et p̄positum qd̄ causatur a loco p̄posito. Et est locus simplex origo et p̄stitutio p̄tinuitatis loci cōtinuitat̄ fm qz locus est p̄titas. Et sic pūctus copulans ptes lo cōad inūicem d̄r locus simplex. qz sicut totū corpus re

Gilberti Porritani

ferit ad totū locū. ita ptes corporis locati referunt ad ptes loci et pncipium corporis qd̄ est pūctum ad pncipiuū loci. Sed locus p̄positus est cui ptes copulans ad eundē terminū ad quem ptes locati copulantur.

Cōclusio tertia. vbi est vnu p̄dicamentū ab alijs distincrum. p̄t qz est supremū sue coordinatioonis. Et h̄z sp̄s sub fe vt vbi sursum et vbi deorsum. Et indiuidua vt esse in hoc loco. in illo loco. Habet etiā speciālē modū p̄dicandi distincrum ab alijs sc̄z esse in loco ergo t̄c. Ex dīc̄s infert q̄ locus nunq̄ est sine corpe eo q̄ ptes loci copulans ad eundē terminū sicut ptes corporis neq̄ corpus ē sine loco. S̄ p̄tra hoc arguit de ultima sphera. qz nihil est extra ipam a quo p̄tineat. et tñ est corpus. qz nō oī corpus est in loco. Nec potest dici q̄ sit i sua superficie p̄uxa. vt in loco. qz circūdat ab ea. vt dīctū ē ab antīquis. Quia locus d̄telle extra locatū. s̄t superficies est in locato. ḡ t̄c. Respōdet textus q̄ si prima sphera ē et in loco haberet corpus extra circūdans ipam. sed nihil ē extra ipam a quo circūdet. ideo non est p̄ se in loco. Et qz est insolitus et occultus sensu. p̄nūcīat realiū d̄ ipam. et est extra terminos logice ideo de pīma sphera q̄liter sic in loco nō amplius determinat. Lamē dicit. Quarto et Gilbertus q̄ ultima sphera est in loco p̄alterū et p accēs qz h̄z fixiōnē p̄alterū. sc̄z p̄ sūm̄ centri. qd̄ est terra q̄ est p̄ se in loco. S̄ sc̄ns Thomas d̄t q̄ ipsa est in loco p̄ suas ptes quarū quelibet sp̄ inter duas alias p̄tinetur

Dubitatūt. quot sunt proprietates vbi? Respondeat q̄ sunt due. Prima est q̄ vbi nō suscipit magis neq̄ minus. Probab inductiū. qz vnu corpus nō d̄r magis vel minus esse in loco qz alterū vt qd̄ est sursum qz il lud qz est deorsum. licet vnu corpus possit accipe maiore locū qz aliud. Sc̄da p̄prias est q̄ vbi nō h̄z p̄trarium. Probab dupl̄ primo qz locus nō habet p̄trarium. ḡ nec vbi. Nūs p̄t. qz vel locus esset p̄trarius loco vel alijs reb̄. nō p̄trū. vt paruit in p̄dicamentis. nō sc̄dm̄ vma nūfētū ē Sc̄da rō est. qz si vbi haberet p̄trū maxime esset sursum vel deorsum q̄ vidēt maxime distare sicut in loco deorsum. s̄t hoc nō. Quia idē p̄paratū ad diuersa d̄r sursum et deorsum. vt altitudo tur̄s quo ad nos est sursum. et respectu celi est deorsum. ergo duo contraria essent simul in eodem. Et amplius sequeret q̄ idē esset sibi p̄si p̄trarium. sed hoc est impossibile. ergo ē sursum et deorsum nō cōtrariantur inter se.

Ad rōes ante oppositum. ad p̄tūm d̄r q̄ līcer a loco simplici q̄ est pūctus nihil circucriptū. tñ sicut totū locatū referunt ad totū locū. et p̄ hoc d̄r esse in loco ita indiuidibile corporis referunt ad idūcibile loci p̄ qd̄ d̄r habere vbi. Ad sc̄dam d̄r. q̄ licet vbi sit forma simplex in q̄tūm de se nō haberet ptes integrales. tñ p̄cedit a loco qui per se est diuisionis in partes. et sic est quodam modo compositum.

Osticio vero quidem p̄tūm situs et generationis ordinatio: fm quam dicuntur stantia vel sedentia. et lenia vel aspera vel quōlibet aliter disposita. Sedere autem aut iacere positiones non sunt. Sed denominatiue dicuntur ab his.

Soleat q̄t̄ questio induci de curvo et recto

aspero et leni: quadrangulo et triangulo. bico-
bito et tricubito: magno et pno. breui et longo
et silibz. quādā em̄ ptū positōem fcare vidētur.
Asperū em̄ dī cui⁹ ptū altera alteri supēminet.
Tene vero cui⁹ pticule equaliter porrecte sunt.
Silr aut et de alijs hō sunt at positōes ea (q̄ di-
cta sunt) oia. sed qualia sunt circa sitū existēta
eo nāq̄ ptes sic disposite sunt. ex eo talia sen-
sibz iudicātur. Hō aut ex eo q̄ qualia. id est as-
pera vel lenia. bicubita vel tricubita sint. Silr
aut et de alijs q̄ hm̄i partii h̄nt dispōem. Erit
igī vñūquodq̄ pmissorū nō positio s̄z q̄d
circa positōem nascitur. Suscipe at videf si-
tus p̄trariates. nā sedere ad id q̄d est stare cō-
trariū esse videt. Contraria em̄ sunt q̄ in indiui
duo uno eodē tpe impossibile est sil regiri. vicis-
sim tñ possibilia inē. Sedēs em̄ illico p̄t stare
et stans sedere. quodā aut sedente impossibile est
eu stare. Ponētibus aut nobis hec cōtraria eē
incōueniēta duo recipe cogimur. eo q̄ vñū cō-
trariū sit plurū. Scđm em̄ collectōnis p̄tinen-
tiam nō magis sedere ad id q̄d stare est cōtrariū
qđē ē q̄ ad accūbere. Silr aut et quēadmodū
sedere et stare nūq̄ sil in eodē regiūt. ita nec se-
dere et accūbere et stare. Scđm igī hm̄i dis-
positōes situi nulla p̄trarietas inerit. Fortas-
sis aut nec insolitum videbitur quidē vñū plu-
riū esse p̄trariū. Pallidū em̄ ad albū et nigrū cō-
trariū videf eē. Hā sub eodē genere cū sint nūq̄s
in eodē inueniunt. et vicissim trāsmutant. Re-
linquit igī vñū pluribz esse p̄trariū. Hō est pal-
lidū ad albū vel nigrū p̄trariū. Etem cū vñūq̄s
in eodē est. palloz em̄ et colores reliqui ex albo
et nigro cōficiunt. Necāriū est ergo in quocun-
q̄ pallidū est. in oī eo quidē ē albū et nigrū. silr
aut et de ceteris coloribus. Amplius aut cōtra-
riorū rō est circa idē natura existere. Sedere aut
et iacere nō sunt circa idē natura: s̄z sciuncta sūt.
Est em̄ sedere circa rōalia. p̄prie. iacere at et ac-
cūbere circa aduersa. Hm̄i aut signū est equi
et bouis similitudo. quibz sine dubio accubit⁹
pbatur esse. Propriū aut positionis ē neḡ cū
minus neḡ amplius dici. Sedere autem non
magis est positio q̄ accūberet. nec minus. Nec
sedens magis vel minus alterū altero dicit ne-
q̄ accūbēs. Neḡ vlr fīm aliquā alia positionē
Magis aut videtur p̄priū positōnis substā-
tie prime assistere. oībus qđē alijs formis sup-
positis. Positio aut nihil aliud est q̄ naturalis

ipsi⁹ substātie ordinatio. que a principio quidē
natura est. et ea q̄ asperis et lenibus et inequalibz
inē. vel a nature quidē motu consuero ut sessio
et accubit⁹ et silia. Quicqd liḡ p̄tme est sub-
stantie assistēs id necessario positio ē. et om̄is qđē
positio hm̄i rōnis suscipit p̄dicationē

Queritur. Utrum definitio positōis fīm q̄
est vñū p̄dicamētū sit bñ assignata in qua dī. Positio
est qđā p̄tū situs et generatōis ordinatio. Et arguit
p̄mo q̄ nō q̄ situs et positio idē sit̄ realiter et int̄ se quer-
tunt. ḡ. male definit⁹ positio p̄ sitū. Secūdo sic. positio
et situs h̄nt denoia totū et nō pres. vt totus hō dī iā
cere vel sedere et nō pres eius. ḡ. positio nō querit p̄tibz
imo toti. et p̄ sequēs male dī q̄ situs est partii ordinatio.
Tertio sic. positio est in celo. et tñ nō est ibi gene-
ratōis ordinario cū celū sit ingenerabile. In opositū
ē. Gilbert⁹ pones p̄dictā definitōez. Pro cui⁹ declaratōe

Sciendū p̄mo q̄ in illa definitione situs se-
habet p̄ modū generis et eiusdā notioris. Et ponit par-
tiū ad denotandū immediatū subiectū positōis que inest
toti p̄posito. Et q̄z positio dī p̄prie ordinatōem p̄tū q̄
ordinatio. p̄prie ipis p̄tibz attribuit⁹ p̄ positōem quam
h̄nt in generatōe totus si totū sit generabile. Sed si sic
ingenerabile h̄nt talem ordinatōem p̄ formā totius que
ipas pres p̄tinet. sub q̄ ordinatur. et sub q̄ ordinan-
tur. Ideo dī et ḡnatōis ordinatio. Et nō dī h̄ capi hec
p̄tictio. et copulatiue s̄z expōsitiue. vt valer tñ sicut id ē.

Sciendū scđo q̄ licet situs et positio essentiali-
ter et realiter queniant. differunt tñ fīm rōem ab inuicem.
Primo q̄z situs reperiuntur in naturalibz q̄ in mathe-
maticis. positio vero si proprie accipiatur solli regiū na-
turalibz in quibz est naturalis ordo partiu⁹ et copositio.
S̄z si vñūq̄ capiatur generaliter tuc̄ querunt̄ inter se.
S̄z adhuc alio mō differunt. Quia p̄ prius situs dī ordi-
natōem partii ad locū q̄ ad suū totū. positio vlo p̄ pri⁹
dī ordinē p̄tū inter se. scđo ad totū. tertio ad locū. Vñ
iste triplex ordo ipsoz p̄ positōem et p̄ ea q̄ in hoc p̄di-
camētū ponuntur. Et ita positio denoiaſab h̄ q̄d est suas
pres sic se habere ad inuicem et ad totū et ad locū. Et ideo
bñ dicūt fuit in sufficiētā p̄dicamētōz. q̄ situs nō dī sum-
plicē p̄tōem substātie ad aliqd ext̄insecū. Q̄o q̄ est

Sciēdū tertio. q̄ positio p̄t capi tripliciter.
Uno⁹ dī ordinē p̄tū p̄dictaz. et sic capiſ h̄. Scđo mō
dī p̄tōem huius ordinis ad illud cuius ē. Et sic ē re-
latio. Tertio mō. p̄ assignatōe vñūscūlōz pris cui⁹ fīm
se situs ē. Et h̄ mō ē dīna q̄tūtatis. Nā diuīsio. q̄tūtaz
est q̄ alia habet positōem in p̄tibz. alia vero non.

Sciendum quarto. q̄ rectū et curū asperū
et lene p̄t̄ siderari tripliciter. vno⁹ fīm q̄ possunt in-
ferre passionē sensui. et sic dicitur qualia siue qualitates
circa positōem s̄z passibiles qualitates. Alio mō dicūt
quādā ordinatōem partii inter se ad locū. Et
sic etiam p̄t̄ dicūt positōes. Tertio mō. p̄t̄ siderari p̄t̄ vre-
dicit clausiōem linearū et angulū in superficie. et sic s̄z
figure de quarta spē qualitatē. Et silt dicere de trian-
gulo et quadrangulo. Et est aduerendū q̄ positio est
genus generalissimum nō habens superius vñūscūlōz ideo

Sex principia

Gilberti Porritani

Quenamenter ponit vnu predicamentum sive principiu[m] ab alijs distinctu[m] formaliter. Nam habet sp[iritu]alem modu[m] p[re]dicandi de substantia scz in hoc q[uod] est sic se habere ad aliud fm suas p[otes]tes. Et habet species subalternas sub se. vt sunt positio innata et positio acquisita ex consueto motu nature. vel etiam equaliter ponit vel inequaliter ponit sursum vel deorsum an vel retro dextru vel sinistru. At eius spes sp[iritu]alissime sunt sedere iacere et h[ab]eri. Et idividua sunt sessio foris statio platonis tc. Et eaduero dum q[uod] nō habemus propriu[m] q[ui]stiu[m] istius predicamenti sub propio nomine. ideo circulo quinque ipm sic querendo qualiter hoc ponitur vel situatur.

Lonclusio definitio positiois fm q[uod] est vnu predicamenti est sufficiens. ista conclusio p[ro]p[ter] ex dictis. **D**ubitate quoq[ue] sunt prophetates huius predicationis seu principij. Respondeatur cu[m] tertu q[uod] sunt tres. Prima est q[uod] positio nō habet contraria. Sed contra videt q[uod] habeat. q[uod] vt habet textus sedere et stare maxime distant a se inuicem et nūc eidem simul insinuare sed successiue. q[uod] videtur contraria. Sed q[uod] nō contraria. p[ro]bat q[uod] si sic sequeret q[uod] vnu esset pluribus contraria q[uod] est inconveniens. quia quae rōne sedere contraria huic q[uod] est stare eadem rōne et accidere sive iacere q[uod] numeris simul scz in eodem sed bene succeſſiue. Sed itez contra hanc solutionem replicat textu[m]. q[uod] pallidu[m] contraria albo et nigro. et silt fuscum. ergo nō videtur inconveniens q[uod] idem sit pluribus contraria. Ad hoc resp[on]do det textus q[uod] pallidu[m] numeris contraria albo et nigro. q[uod] in vno et eodem utrūq[ue] rep[re]sentat. et hoc ideo est. q[uod] medius color ex proportione extremitate causans ideo albus et nigrus sunt simul cu[m] fusco. et sic sibi nō contraria. Nō tū sunt ibi simili fm esse p[ro]fectu[m] scz fm esse imperfectu[m]. Vel d[icitur] q[uod] medius color nō contrariatur vni extremitate nisi p[ro]ut inducit rōnem alterius extremitati. et sic si sunt sibi plura contraria hoc ē fm diversa. Et ob hoc p[ro]bat textus p[re]dicta p[ro]prietatem sic. Quia contraria circa idem sunt fieri fm natura. sed sedere et stare nō habet fieri circa idem fm natura. q[uod] sedere p[ro]prie[te]t[er] quenamenter rōnibus tm. iacere et accidere rōnalibus p[ro]uenit. q[uod] nō sunt contraria. Secunda p[ro]prietas est q[uod] positio nō suscipit magis neq[ue] minus. p[ro]bat inductiue satis manifeste in textu. Tertia p[ro]prietas est p[ro]prium est positioni substantiae p[ri]me assistere. p[ro]bat q[uod] positio nihil aliud est q[uod] naturalis ordinatio substantie que est innata a principio naturali vel a consueto motu nature q[uod] inservientem membrorum. Vbi sciendu[m] est q[uod] quedam acciuria magis proprie[te]t[er] dicuntur inherere substantiae q[uod] sibi assistere. vt q[uod] ritas qualitas actus passio. Sed alia que causant ab aliquo extrinseco p[ro]prio ad substantiam vel a substantia copata ad aliquod extrinsecu[m] ad quod mutantem nō oportet q[uod] semper fiat mutatio substantie q[uod] dicitur assistere q[uod] inherere vt sunt relatio quando situs vbi habitus. Et inter ista positio magis p[ri]me assistit q[uod] alia substantia. Quia positio non solum dicit respectum ad extrinsecu[m] scz ad locum. sed etiam dicit respectum partium substantie inter se et ad totum qui respectus propinquior est q[uod] respectus ad extrinsecu[m] solum. Et ideo inter omnia que h[ab]itudo substantiae assistit positio convenienter dicitur propinquius substantiae assistere. Est tamen aduertendum q[uod] ista acciuria nō sic dicitur assistere ita q[uod] non inheret substantia in illum errorem retrahavit Gilbertus in cōclilio Niceno sicut dictum est in predicamentis.

QAd rationes ante oppositum primum soluta

est ex dictis. q[uod] ut dictu[m] est sicut expositio differunt.

Ad secundā dicitur. q[uod] licet positio quenamenter toti principali p[ro]prietate rānq[ue] illi q[uod] determinat p[ro]prietatem in primo. Quenamenter sibi ex p[re]dictu inter se ad totum et ad locum. Unde p[otes]tes se habet ut substantia immediatū quo positio quenamenter toti. Ad tertiam d[icitur] q[uod] si capiat generatio p[ro]prie[te]t[er] pura est progressionis de nō esse ad esse substantia p[ro]prietatis. tunc in celo nō est generatio. Sed si capiat generatio generaliter p[ro]prietatis p[ro]positione vel productione. sicut capitur in p[ro]posito sic b[ea]tū in celo est generatio.

Abitus autē est corporū et eorū q[uod] circa corpus sunt adiacentia. fm quē hec q[uod] deminuit habere. illa vero haberi dicitur.

Hoc at nō tm fm totu[m] s[ed] fm p[ec]uliarē divisionem sit. ut armatu esse calceatum esse. His nāq[ue] neq[ue] simplicia qdē no[n]a posita sunt. q[uod] b[ea]tū appelleant ea sed sunt cis no[n]a armatio et calceatio. horū autē ad p[ro]portionē. et de reliquis.

Queritur. Utrum definitio habitus sit bene assignata fm q[uod] est predicamentum seu principiu[m]. In q[uod] dicitur habitus est corporū et eorū que circa corp[us] sunt adiacentia fm quē hec dieuntur habere illa vero haberi.

Arguitur p[ri]mo q[uod] non contra suppositum. quia habet p[ro]pria spes qualitatis. q[uod] non est vnu predicamentu[m] ab alijs distinctum. Secundo sic. visus est habitus et tū sibi non quenamenter predicta definitio q[uod] tc. Tertio sic tunica est habitus et tū nō est adiacentia corporis. sed est illud quod corpori adiacet. ergo predicta definitio habitus non est sufficienter assignata. In oppositum est.

Gilbertus in textu.

Sciendum p[ri]mo. q[uod] in predicta definitione ponit adiacentia p[ro]prietate. Et ponit corporū ad explicandum substantia ipsius habitus et etiā cām finalē. Nā ois habitus est p[ro]pter decorum sive coquimētum corporis. Et ponitur et eoz q[uod] circa corpus sunt adiacentia ad explicantū cām efficientem et quodāmodo materiales habitus ut p[ro]hoc intelligant ea q[uod] adiacent corpori et applicant ei fm figuram eius. Nam ex applicatō rerū habituum ad corpus h[ab]ens habitus causant. Et p[ro]hoc q[uod] addit fm quā hec qdē habere alia vero haberi dicitur sumuntur d[icitur] p[ro]pria specifica inter adiacentiam habitūs et adiacētiā illius q[uod] habet. Nā adiacentia habitantis est in habente in agente et causante figurā. Nā ad figurā rei habentur sumuntur rō figure habitus seu rō rei habite. sicut rō eoz q[uod] sunt ad fine sumunt ex ipso fine. Et illa eadē adiacentia est in re habita passim. Et iō res habitab[us] d[icitur] haberi et non habere fm istum modū. Quiaq[ue] tm habitus possit dici habere corpus sicut p[ri]mē habet cōtentū.

Sciendu[m] secundo q[uod] habitus ut hic sumit nō est res habentes nec res habita s[ed] est quodāmodo acciuria respectuū mediās inter ipsum habētē et rem habitā. Sicut caputū cē nō est h[ab]ens caputū nec est ipm caputū sed est eē acciuria hois sibi adueniens ex adiacentia sive applicatiōe caputū ad caput.

Sciendu[m] tertio. q[uod] non omnia que sunt in corpore dicitur habere habitū sicut cor pulmo et h[ab]eri. sed solum p[ro]prietates exteriores ad corpus per ipas. Quia toti corpori non est aliquis habitus appropriatus. sed conuenit habitus toti corpori ratione suarū partū. quia habitus

semper comparatur ad corpus organicum quod semper habet diversitate in suis partibus. Et ideo ad diuersitatem illarum prius diversificantur habitus corporis. Ex quo patet quod divisionis habitus in suas species non potest accipi loquendo isto modo sic quod sit quidam habitus prius corporis et quidam totius sicut alijs probabilitate tenentur sed accipit divisionem specierum habitus ex diuersitate illos quibus habere applicantur. Et istud videlicet satis invenire textus cum dicitur. Quod hec quae sunt circa corporis divisionem dicuntur habitus ab ipso corpore non quidam sicut totum sed divisione prius sicut armatum esse vel calceatum esse vel in sunt enim prem et non sicut totum. Nam licet homo dicatur annatus vel calceatus hoc tamen sibi quenamque pres determinatas sunt quas denotat totum. Dividitur ergo habitus in species subalternas sicut in armatum esse vel vestitum esse. Et quilibet istius habet sub se species hanc sub hoc quod est armatum esse pectorale galeatum et locutum est et sic de aliis. Si militaris sub hoc quod est vestitum esse pectorale tunicatum est calceatum esse et sic de aliis. Et quibus istius habet sub se indumenta ut sorte calceatum esse platonem galeatum esse. et ceteris.

Scinduntur quarto cum textu quod species habitus non sunt nota simpliciter imposita quibus notantur. Et hoc si est quod habitus sunt fundati super habitus et re habita. id non potuerunt nota simplicitate ipsorum species eius. Sed si iponenter eis opereretur quod hoc est quidam derivatum. Ut ab armis diversis armario que est adiacetiam rei habere adhuc lensus. Et quod ut pareatur infra habitus principalius est in habente quod in re habita. id nota imposita species per prius non minatur seu designatur speciem cum combinacione habitus ad habens ut armatum esse galeatum esse et huiusmodi. Et magis nota sunt species huius predictam et pluribus notis quod uno nomine simplificari ab aliis derivatur.

Conclusio prima. habitus est unum principium seu predicamentum ab aliis distinctum. probatur quod habet sub se genera subalterna species speciosissimas et individua verisimilis est. Ne habet etiam speciem modum predicandi de prima substantia non reducibile ad aliquem alterum prioriter existentes principium principium formale omnium sue coordinatiois. ergo sequitur quod est predicamentum distinctum. Predicatur autem de prima substantia in hoc quod est sic vel sic habituatur esse. Et licet ei quod sit in substantia sub proprio nomine habemus tamen ipsum circulo quoniam dicendo qualiter est habituatur. Ita enim requiruntur et sufficiunt ad esse predicamentum. quod est predicamentum.

Locutio secunda predicta definitio habitus est sufficienter assignata. Probat per declarandum ei quod per habitum et per predicationes bone definitionis sibi querentes.

Ad reres ante oppositum ad primam dicitur quod si habitus capiat per qualitatem que est de difficultate mobilis a subiecto. sic est prima species qualitatis sicut hoc modo non sumitur hic. Sed hic capitur per accidens respectivo quod est medium rei habitus et rei habite ut previous est. Ad secundam dicitur quod si capiat habitus per oppositum privationis sic bene visus est habitus. sed hoc modo non capitur sed visum est. Ad tertiam dicitur quod licet caputum tunica et huiusmodi dicant materialiter habitus non tamen sunt habitus formaliter. immo adiacentia ipsorum ad rem habentem dicitur formaliter habitus. Utramque est. quod ista sunt nobis notiora quam illa adiacentia ideo lepe nominantur habitus a nobis licet reponatur in quarta specie qualitatis.

Suscipit autem habitus amplius et minus. Amplior est enim eques pedite dicitur et calceator qui cum

caligis et calceamentis est. quod solum caligis vel calceamentis videtur. In quibusdam autem verum non est quod cum magis vel minus dicuntur. ut vestitum esse et similium. Habitui vero nihil praetaritur est. etenim armatio calceationi praetaritur non est. Id est calceatus et armatus. quoniam autem alijs praetaritur non est palatum. Si militaris autem et in his similia proprium autem habens est in pluribus quidem (ut in corpore et in his que circa corpus sunt) existere. Adiacet enim corpori et his que circa corpus. Hoc autem ut dicendum est sic enim eam (que in partibus est) divisionem. In paucis autem alijs principiis huiusmodi inuenies. In quantitate enim solus et in his que ad aliquid sunt simile reperies. Ad aliqd autem vegetaliter dicatur ut similitudo et dissimilitudo que pluribus similibus et dissimilibus insunt. Quantitas autem et numerus quidem et in numeralibus inest utique semper crescens secundum unitatum multiplicari ascensionem. Simpliciter autem nihil inuenies in tot distributis partibus post se: ut numerum. Non autem omnis quantitas aut relatio talium est. Habitus autem omnis in pluribus necessario consistit ut in corpore et in his que circa corporis sunt. Omne enim (quod in corpe et circa corporis est consistens) habitus nomine sortit. Quare magis proprium quidem habitus erit in corpore et circa corporis existentibus secundum eam (que partium est) divisionem. ut in pluribus est existere.

Dicitur autem habere multis modis. Habere enim discuntur secundum alterationem. ut albedinem vel nigredinem. et quantitatatem ut longitudinem. Tumili tamem aliud est dicere albedinem aut longitudinem habere quod albus et longus esse. Dicitur autem vas aliquid habere ut modius triticum: quod nihil aliud est dicere quod continere. Habere quoque et in mebro ut in digito anulum. quod iam tantum est dicere quantum et digitum in anulo esse. Dicitur autem vir virorum habere: et recipere virorum virum. hic autem insolitus est habere modus. Hoc autem habere nihil aliud significat quod cohabitare. quare modi habendi qui consueverunt dici quinario numero terminantur. Fortasse autem alijs modi erunt preter hos qui numerati sunt. sed si quis diligens sit inquisitor inueniet. Et quidem de principiis hec dicta sufficienter. Reliqua vero in eo qui de analeticis est querantur. Dicitur autem magis et minus suscipere tripli. autem enim quidam secundum crementum vel diminutum eorum que suscipiunt subiectorum

Sex principia

Aliter autem et alii. ipsa quidem que suscipiunt in suscipiente. et diminui et crescere assertant. Alii autem sunt utrumque eorum suscipiunt diminutorem et augmentatorem. a primis itaque inchoantes quod eorum rata sit et prima sententia manifestabimus. Si igitur atque pars et secunda destruxerit utrumque et tertiam. quod ex utriusque efficitur junctio. Non igitur sunt subiecti sive suscipienti sive decrementi cum magis et cum minus aliquam vocant. Nulla enim ratio obviauerit dicenti hoc quidem aiam et substitutionem et cetera. similia cum magis et cum minus dici precedentibus non bis sunt subiecti intensioem et remissionem quilibet cum magis et minus dici. Amplius autem equus quod est augmētū et diminutō motū sustinet frequenter. dicitur autem lapis maior vel minor lapide quodam quod nunquam neque intensionem neque remissionem passus est. mons etiam alio monte maior deinde cum neuter crescat et decrescat. Amplius autem et margarita albior quam equus deinde cui pede quis maiore habere contingit. hoc autem non est equus quod est in essentia margarita supatur. Colligi ergo oportet non margaritam quod est albore equo pronunciari sunt magnitudinem subiecti vel puitatem. vel non verum quidem erit albore equo margaritam esse vel nihil oīno cum magis cum minus dici sunt subiectorum magnitudinem vel puitatem. neque sunt crementū vel diminutō. hoc autem palam est quoniam sunt magnitudinē quod est subiecti margarita albore equo non dicitur. nam margarita non albore et equo falsus est. Relinqitur ergo nihil sunt subiecti magnitudinem cum amplius vel cum minus dici: sed autem et neque sunt puitatem. Amplius autem neque sunt ea que inserviant. si enim quidem sunt magnitudinem albedinis vel alicuius ceterorum acciditum aliquod deinde albius altero vel sunt puitate minus albius. vel quodlibet alter utique magis albore et equus est. vel quodlibet aliud aiam albius margarita dici. item maior albedinis qualitas equo accedit quam margarite. Amplius autem magis et minus alterum altero deinde non sunt subiecti neque accidentis crementū vel decrementū. quoniam autem non sunt subiecti crementū vel magnitudinem aliquod parvius aliquo dicitur manifestū est nec quoque sunt ampliorē ipsius accidentis qualitatē. Etem quātatis ultrasubiectū non potest. terminus enim quantitatis corpus est. parvitas autem quantitatis supponit quare ultra parvū quod est subiectū parvitas ipsa non porrigitur. Quāto ergo subiectū prius est sicut tāto et puitatis quantitas minorat. parvitas

Gilberti Porritani

quam nihil sunt magis et minus praedicari. neque sunt subiecti augmentum vel diminutō. neque sunt subiecti neque accidentis. quare neque sunt utrumque.

Oportet ergo alia invenire que cum magis et minus dicantur. hinc vero sunt ea que sunt in voce horum quod adueniuntur non sunt subiecti mobilis crementum vel diminutō. Sed quoniam eorum quae sunt in voce ipositō. propinquora sunt ab eis remotiora sunt. De his enim cum magis dicuntur que primiora sunt ei que in voce est ipositio cum minus vero de his quod est remotiora consistunt. ut albus deinde in quo est pura albedo. Quāto igitur ad vocis quod est impōtem quod est accedens puriori inservit albedine tanto et candidius assignabitur. Et prius deinde quod alijs corporū stature dimensione et quantitate atque vincitur: quodquid igitur est quod in quantitate mensura supatur id continuo prius pronunciatur. Sunt autem et de alijs. Dubitabit autem aliquis quādē hec quod est cum magis et minus dicantur. substantie vero minime. hoc autem continet quoniam substantiarum impōtem in termino quod est. ultra quā transgressi impossibile est. Additur autem et de accidentibus quodbusdam que sine magis et minus dicuntur. ut quadrāgulus triāgulus et silia. Non enim quadrangulus unus magis et minus alio deinde contingit autem quoniam in substantiarum quod est factio vel designatione accipiuntur. Etem quadrangulus et qualitas nūcupatur. et corpus quadrangulum. vel eadem que in superioribus est ratione negat: quoniam hinc ipositio in termino quod est facta. ultra quā transgressi non licet. quēadmodū est in superlatiis. Etem albus et niger minus et hinc sine maius et minus sunt. eo quod huiusmodi ipositio in termino est. ultra quā porrigi impossibile est. Possibile enim si contingit nullum secundum impossibile. quod propter et si omnes pūcti respondunt nulla in faciūt magnitudinem quoniā pūctus pūcto positus nil auger. Est autem generatio simplex et corruptio non congregatōne vel segregatōne aethomorū. sed quoniam transmutatio fit ex aere specificato in hoc totum. in subiecto enim duo sunt quae sunt hoc quod est spes sunt rationem. hoc autem sunt naturā. quoniam igitur in his duobus est transmutatio generatio erit et corruptio sunt veritatem. Dicitur autem generari simplex in his quod est magis hoc aliquod et spes hec quam terra. Musicus homo corruptus est. homo imusicus generatus est. hoc autem manet id idem: si quod est in his passio non est in se musica et imusica. his quod est generatio est in se

aūt corruptio. Ideo hoīs hmōi qđem passio-
nes. hoīs aūt musici et imusici generatio qđaz
et corruptio. nūc aūt hoīs hec manētis passio
musica et imusica. ideoq; alteratio talii est. Est
aūt hyle pprie maxime qđē subiectū generatio-
nis et corruptōis susceptibile. Sed querit qđe
qđem dīscēs non dī generari simplr. sed fm qđ
generari disciplinabilr. hec ante determinata
sunt in pdicamentis. hoc qđē ad aliqd substantia
lē fcat. hoc aūt tale. hoc aūt quātū. qđūq; igī
nō subam fcant nō dicūtur simplr sed ad aliqd
generari. Est aūt qđ inest fm naturam moueri.
vt ignis qđ est pncipii motus.

Queritur Utrum tres pprierates habitus
sunt sufficenter assignate. quarū pma est qđ habitus susci-
pit magis et minus. Secunda est. qđ habitus mhl est ptra-
riū. Tercia est prie. prie est habitus semp in pluribz exis-
tire. Et arguit pmo ptra pma. qđ suscipe magis et
minus pluponit habere ptrariū. sed habitus nō hz ptra-
riū. vt p̄ in secunda ppriate. qđ nō suscipit magis et minus
Secundo arguit ptra secundā. qđ vestitio et nuditas sī
in genere habitus. et in pterariant. qđ habitus est aliqd con-
trariū. Tercio ptra terciā arguit. qđ nullū accēs est in
pluribz subiectis. qđ accēs multiplicat et numerat ad nu-
merū suorū obiectoz. ergo habitus nō existit in pluribus
existere. In oppositū est gilbertus in textu.

Sciendum primo. Qđ pma pprierates nō
sunt sufficenter assignate. Nam aliq; spēs habent
nō suscipit magis et minus. vt vestitio esse. sed armatio et
calceatio bene suscipit magis et minus. qđ m̄ non intelligit
qđ fm intentionē et remissione vnius spēi habitus sicut
est in albo et nigro. sed fm plures spēs. ita qđ ille dīcat ma-
gis armatus qui est magis paratus ad plura opa bellica
Et si querat quare aliq; spēs habitus suscipit magis
et minus et aliq; nō. Rēspōdetur qđ habitus ordinatur
ad corpus vt ad causam finalē. modo inter istos ha-
bitus est talis dīctia qđ aliqui ordinātur ad corpus ppter
vnū vsum tm. aliq; vero ppter plures vsum. Vñ illi qui p̄
pter vnū vsum ordinātur ad corpus nō suscipit magis
neq; minus. sicut tunicatio et vestitio et hmōi nō suscipit
magis neq; minus. sicut vnū dīcat melius vestitus altero.
Sed habitus qui ppter plures vsum ordinātur ad corp⁹
tene suscipit magis et minus. sicut armatio et calceatio.
Nam ille qui ad plures actus bellicos promptus est et pa-
ratus. puta ad defendendū vel invadendū est magis ha-
bituatus qđ ille qui ad vnū actu promptus est sicut eques
armator ppter dī. Pro secunda ppriate

Sciendum secundo. Qđ nullū accēs respec-
tiū in īstum respectiū hz pterariū. qđ non pterariat illi ad
qđ referit. sed si pterariaret aliqui. hoc est rōne sui fundame-
ti. sed fundamenta habitus nō pterariant. qđ corpora inter se
nō pterariātur. neq; illa qđ sunt circa corpus. vt tunica vel
caputū. qđ sedetur et habitus nō hz dī. p̄ tercia ppriate

Sciendum tertio. Qđ pprī est habitus in pluri-
bus semp existere. qđ habitus simul existit in pluribz. s. in
corpoze et in his qđ circa corpus sunt. Est enim una adiacen-
tia corporis ad ea que circa corpus sunt fm qđ corpus fi-
suras et terminat habitū fm sua figurae. et hec adiacentia
corpis est qđā actio. Secunda est qđā adiacentia eoz que
habent a corpe que est ad ipsum corp⁹. et causal a figurāe
et terminatoe et huīus corporis. et hec adiacentia est quedam
passio. Tertia est qđam adiacentia eoz qđ causans ex istis
duabz īstum virracq; adiacet virracq;. Et ista est adiacen-
tia refutans ex alijs duabz. et dī habitus. et sic habitus exi-
st in pluribz. Et si p̄ declaratio huīus proprietatis
Sed ptra hoc arguit textus. qđ hec pprierates sūnit qđ
ritati et relatiōi. qđ sūlitudo et dissilitudo sūnt in pluribz. et
sūlitler numerus est in pluribz rebus numeratis. qđ male po-
nit pprieratas habitus. Rēderet qđ hec pprierates sūnit omni
nature huīus pdicamenti habitus. ideo spēaliter ponit p-
prieratas eius. no īm sūnit qđtari p̄tine nec relatiōi iden-
titatis. neq; etiā ista pprieratas sūnit numero. qđ numer⁹
ppter dī esse ī re numerata. nō solum fm se accepta. s. ī
terminat aggregatōē rerū pcedentū.

Sciendum quarto. qđ Ḡilbertus assignat qđ
tuor modos habitus in cōi fm et ī p̄senti distinguuntur
modi illius. Primus est habere p̄tūtare et qualitatē. Se-
cūdus est habere p̄tentū. Terci⁹ est habere id qđ adiacet
mēbro. vt in dīgito anulū. Quartus est sicut habere v̄x
rem. h̄c autē modus insolitus est vt dī textus. Est si ar-
guat qđ Ḡilbertes ponit sepiē modos habere. ergo iste ī
diminutus. vel ipse supfluius. Rēderet qđ Ḡilbertus sub
pmō mō p̄phendit duos modos ab Ḡilbertele positos.
per tertium vero modū hic positiū possunt intelligi tres mo-
di alijs. s. habere mēbrū. habere possessionē. habere ea qđ cir-
ca corpus sunt adiacentia. et sic distinguendo modos habe-
re nec Ḡilbertus est diminutus. nec Ḡilbertele supfluius
Finaliter etiā Ḡilbertus determinat de intentione et re
missione ī formis ostendendo quorū modis aliqd dī sus-
cipere magis et minus. sed qđ de hoc satīs determinatum
est ī libro pdicamentoz. ideo ad p̄sens amplius de illis
non determinabitur

Conclusio Predicte pprierates habitus
sunt sufficenter assignate. Hec conclusio p̄t p̄bā inducī
ue. cuius p̄bātio satis liquet ex his que dicta sunt ex nos
tabilibus

Ad rōnes aūt oppositū. Ad prūnam dīcit qđ
licet suscipe magis et minus ex p̄missione pterariū cū ptra-
rio vel depuratio ab alio p̄supponat habere contrariū. tñ
nō oportet qđ suscipe generaliter magis et minus p̄suppos-
nat pterariate. qđ aliqd p̄ suscipere magis et minus p̄s
pter maiore vel minorē dispōnem subiectū ad recepēdē
forme. vel ppter maiorem vel minorē virtutē cause efficiē-
tis. vel ppter maiorem vel minorē aptitudinē ad operadū si-
cut fit ī p̄posito. et ille est improprius modus. ideo habitus
improprius suscipit magis et minus. **Ad secundā dī.** qđ
vestitū esse et nudū esse nō pterariant. sed opponuntur p̄tūtū
ue. qđ nudū nō dī aliquā formā possitue. **Ad tertiam dī.**
qđ licet nullū accēs respectiū idem ī numero sit in pluribz
subiectis formaliter et p̄plete. tñ p̄t esse ī vno ve ī subie-
cto. et ī alio vt ī causa p̄pinq; et sic est de habitu qui est
in ipso habente p̄plete et ve ī subiecto et ī re habita im-
perfecte vt ī causa p̄pinq;

Explicitū questiones versoris super sex
pncipia cum textu Ḡilberti porritanis:

Primus

Perihermenias

**Rimū oportet constitū
ere quid sit nomen: et quid verbus. postea quid
negatio et affirmatio et enūciatio et oratio**

Circa initium primi libri

Perihermeniarum Aristoteles primo mouet questio talis
et sc̄ia de enūciatōe sit sc̄ia rān̄ḡ de subiecto attributōis
huius libri. Arguit p̄mo q̄ nō. q̄ sc̄ia est nēcārōz et in
corruptiblē enūciatio aut̄ q̄libet corruptibilis est et p̄m̄
gens aliter se habere. q̄ de enūciatōe nō est sc̄ia. Secundō
arguit q̄ enūciatio nō sit subiectū huius libri. q̄ sc̄ieria
denotia a līo subiecto. Et iste liber noīatur perihermenias
q̄d tantū valer sicut de interpretatōe. ergo interpretatio ē sub
iectum et non enūciatio. In opositum sunt exposito
res in hoc libro.

Sciendum primum. Q̄ triplex est operatio
noītri intellectus. Prima est indubitabilis intelligētis. Se
cunda est p̄positio et diuisio. Tercia est discursus. Prima or
dinat ad secundam. q̄ non p̄ fieri p̄positio et diuisio nisi ex
apprehensione simplici. Secunda ordinat ad tertiam. q̄ nō
p̄ esse discursus argumentatiūs nisi ex p̄missis p̄us cog
nitis ad noītia p̄sonis incognite accipiendaz. Quia igit
logica est rōnālis scientia. ideo eius cognitio habet versari
circa ea que pertinēt ad istas tres operationes rōnīs noīstre.
De illis aut̄ que pertinēt ad p̄mām̄ op̄atōem determinat
Aristoteles in libro p̄dicamentorum. cui amīnicula liter p̄
dicabiliū porphyrī. et liter sex p̄ncipior̄ Gilberti porfiriani
et etiā liter diuisione boetii. De his aut̄ q̄ pertinēt ad secū
dam operatōem determinat p̄bs in hoc presenti libro pe
rihermenias. De his aut̄ que pertinēt ad tertiam operatōes
determinat in libris priorū et in alijs libris sequentibz. Sic
igitur parz q̄ liter p̄dicamentoz et alijs libri qui sibi amīni
culantur ad hūc libru perihermenias ordinant. Et hic li
ter ordinatur ad libru priorz et alijs consequentes libros.
Et sic p̄z ordō illius libri ad alijs libros. Estēm vltim⁹
in ordine librorum veteris artis. in quo agit de partibus
integralibz syllogismi seu argumentatōis. parz etiam in
tentio huius libri in quo determinat de enūciatōe

Sciendum secundo. Q̄ perihermenias d̄r a
peri quod est de. et hermenias in gr̄ greco q̄d est interp̄
ratio. Greci etiā nō habent ablūm. sed loco ablūti viūtūr

ḡt̄. et sic intitulatur liber iste ab interpretatione. Interpre
ratio aut̄ d̄r ab inter et p̄tor oris q̄d venit a p̄eo. is nam si
tur p̄tor d̄r ille qui p̄teit p̄ncipando et p̄cipiendo sicut est
p̄nceps vi d̄r papias. ita interpres p̄teit q̄d rōnēm enūcia
tiūam explanando aliquid de re

Sciendū tertio. Q̄ interpretatio fīm Boetii
est vox p̄ se ipsam aliquid sc̄ans. siue sit complexa siue
incomplexa. Et ex hac definitōe sequit̄ q̄ sincategrema
ta nō debent dici interpretationes. q̄ non significat aliquid
per se. Nec etiam voces naturaliter sc̄antes ut voces bru
torū. que interpretationes dici nō possunt. q̄ qui interpre
tur intendit aliquid exponere per interpretationē fīm pla
ctū. Sola igitur norma verba et orōnes siue perfecte si
ue imperfecte dicuntur interpretationes. de q̄b in b̄ libro de
terminat ph̄s. Et ex illa definitōe patet d̄rūta inter in
pretatōem et enūciatōem. q̄ interpretatio large accepta
in plus se habet q̄d enūciatōem. q̄ omnis vox q̄ se aliqd
sc̄at p̄teit dici interpretatione. sola vero oratio indicativa d̄r
enūciatio. Et quo sequitur vltim⁹ q̄d uenīter liber iste
de interpretationē intitulatur. et nō de enūciatione. q̄ inter
pretatio in plus se habet ut dictū est q̄d enūciatio.

Sciendū quartū. q̄ q̄zūis nōmen et verbū
fīm p̄dictam definitōem interpretationis et etiam fīm altaz
definitōem cāndē in sententia quam tradidit d̄ns Alber
tus dicens q̄ interpretatio est qua aliquis de re ve ē in ver
bis loquitur ad explanatōem rei. possint aliquo modo di
ci interpretationes. proprie tamē accipiendo interpretationēz
nōmen et verbū sunt magis p̄ncipia enūciatōis q̄d inter
pretationes. Lūius rōnēm assignat sanct⁹ Thomas dī
cens q̄ ille interpretari videtur qui exponit aliquid esse re
rum vel falsum. Ideo sola oratio indicativa in qua verū
vel falsum est p̄p̄re interpretatio dici debet. Et cere vero
orōnes ut iperativa. optativa. iunctiva et cetera magis
ordinant ad exp̄mēndū mentis affectū q̄d interpretan
dum id quod intellectus p̄cipit de re. Dicit etiā d̄ns al
bertus q̄ enūciatio p̄fissima est de qua et eius p̄p̄tibz
p̄ncipibz et causis p̄ncipaliter intendit in hoc libro. Ne
q̄d in hoc libro de nomine agit et verbo nūlī inq̄stuz sunt p̄n
cipia enūciatōis aut partes.

Conclusio prima. De enūciatione est sciētia
rān̄ḡ de subiecto attributōis in hoc libro perihermenias
q̄zūis interpretatio p̄mūnter dicitur sit subiectū p̄mūne hui⁹
libri. Probatur p̄ma pars. quia enūciatio inuicem salī ac
cepta est ens intelligibile habens p̄ncipia et causas p̄ se par
tes et p̄p̄tates de ipso demonstrabiles per hīmōi cau
sas. Secunda pars parz. q̄ definitor̄ subiecti attributōis
enūciatōi p̄petit respectu sc̄ie huius libri

Conclusio secunda. Interpretatio p̄mūni
ter dicitur est subiectū cōmune huius libri. Parz. q̄ sub se
ambit omnia quecumq; in hoc libro determinant. Nam in
interpretatio large dicit explanationem rei per vocez
siue fiat p̄ vocem p̄plexam siue incōplexam. siue fiat in ro
to siue fiat in parte. siue vniuersaliter siue particulariter.
siue affirmatiue siue negatiue. siue finite siue infinitē. et sic
de alijs modis interprandi quos intellectus de re p̄cipit.
Conclusio tertia. Ratio nō potest dici subie
ctum attributōis huius scientie. Parz q̄ multe sunt ora
tiones et oratōis partes de quibz non intendit in ista sci
entia. ut sunt oratio de p̄ceptu. optativa. et iunctiva. q̄d

Quare dicitur ē nō p̄tē sunt oratōes interpretatiū. Ora-
tio em̄ ordinata ad finē p̄grui p̄met ad grāmaticū et oīo
ordinata ad p̄suadendū et dissuadendū ad rhetoriciū p̄met
et oratio ordinata ad delectatōem vel errorē p̄met ad po-
erīā. Sola aut̄ oratio ordinata ad verū vel falsoū ad los-
gicū p̄met. Et hec ē oratio enūciatiā. ergo sequitur q̄ si
la orō enūciatiā ē subiectū que est ipsa enūciatiā. Sed po-
test obijci cōtra ea q̄ dicta sunt in p̄ma et secunda cōclusiō-
bus. q̄z in geometria non demōstrantur aliq̄e passio-
nes de subiecto illius sc̄ientie vrpote de quātitate p̄tinua
sed presupponuntur ab aliquid sc̄ientia supiori sed solū de par-
tibus eius ut de triāgulo et quadrāguloz sic de alijs. ergo
nech in hac sc̄ia p̄prietates demōstrari debet de enūci-
atione. Respōderit q̄ aliquid est sc̄ientia q̄ nō considerat
principia et causas sui subiecti. sed p̄supponit ea ab aliqua
supiori sc̄ientia. Sicut cōtingit in sc̄ientiis subalternatis cu-
iusmodi ē geometria que principia quātitatis p̄tinue nō
considerat. sed presupponit ea demōstrata a mathemati-
co. ergo nō habet demōstrare passiones de subiecto. s̄z so-
lū de partibus eius. Alia est sc̄ientia que considerat prin-
cipia et causas sui subiecti. et talis p̄tē demōstrare passi-
ones nō soluz de partibus subiecti. sed erā de suo subiec-
to. Et istud cōuenit sc̄ientiis p̄mūnibus cuiusmodi sunt
metaphysica et logica. Quēadmodū em̄ metaphysica ver-
sat circa ens reale sic et logica circa ens rationis. Et ita
est sc̄ientia communis. Et ista sunt dicta p̄babilit̄ q̄uis
videatur oppositiū habere philosophus primo posterior̄.
Et si queratur que sunt passiones enūciationis. Respon-
datur q̄ passiones enūciationis que in hac sc̄ientia cōside-
rātur sunt enūciare affirmatiue sive negatiue vniuersali-
ter particulariter finite infinite. oppositio p̄uersio equipol-
lentia et sic de alijs.

Dubitatur primo de autore hui⁹ libri. Res-
pondet venerabilis dñs Albertus q̄ vanum est querere
istud. et solū questū in sc̄ola p̄icagorae. Quia in illis nihil
recipiebatur nisi q̄d fecerat p̄icagoras. quare aut̄ vanū ē
querere. Causa est quia sc̄ientia firmitatem vel infirmitatem
nō semp accipit ab auctore. s̄z hoc habet a ratioe sc̄ibilium
Et sic ad hoc q̄ aliqua dicta recipiātur nō est curandū a
quo fuerit dicta. Dicēdū est tamen ad dubium q̄ Aretoteles
fuit primus autor hui⁹ sc̄ientie.

Dubitatur secundo. cui parti philosophie sub-
ordinatur ista sc̄ientia. Respōderit q̄ est pars rationalis
seu fermotionalis sc̄ientie et non realis. Est em̄ hec sc̄ientia
directiva rationis in eius secunda operatione que est cōpo-
sitio et diuisiō. Et est cōsiderativa eoz que per huiusmo-
di operationē secundam cōsiderātur sive formātur sc̄ilicet
enūciationis et orationis affirmatiue vel negatiue.

Dubitatur tertio an hec sc̄ientia sit specula-
tiva vel practica. Respondet q̄ hec sc̄ientia simpliciter
habet modum sc̄ientie speculativae q̄ procedit definiēdo
dividēdo et demōstrando. Et etiam aliquāliter habet mo-
dum inveniētiū inquantu docet inuenire principia ex qui-
bus constitutur interpretatio. Non tamen sicut in tali in-
ventione ymmo finaliter docet resoluere interpretationē
constitutam in eius causas et principia. Sed bñ hz mo-
dū artis in hoc q̄ sic in arte colligitur multa precepta
ad unum operis finem tendentia. Sic in hac sc̄ientia da-
tur multa principia ad finem constitutōs ipsius enūci-
ationis. Tamen ut dicatum est finaliter non sicut in tali

cōstitutione seu inuictione ideo nō est iuueniū. Neq̄ habet
modū artis nisi fm̄ quid sed simpliciter habet modū sci-
entie contemplatiue

Dubitatur quarto de fine hui⁹ sc̄ientie. Re-
spondet q̄ p̄ncipalis finis intrinsecus est p̄fectio et com-
pleta cognitio enūciatiōis in se et in omniō sua partib⁹ p̄n-
cipijs et causis. Sed finis extrinsecus est cōstitutio syllo-
gismi ita et enūciatio finaliter et materialiter ordinatur
ad syllogismū. Materialiter quidem. q̄z est materia eius
Finaliter vero. q̄ proper syllogismū quo deueniret ad
notitiam ignoti complexi queritur interpretatio rerū que
veniūt in syllogismi p̄plexionem. **¶** Ubi aduentendū est
q̄ ad hoc q̄ aliquis accipiat cognitioēm ignoti per notū
exigūtū tria. Primum est interpretatio rerū que veniūt in
complexionē syllogismū. Secundo exigūtū complextio eoz
que sic interpretata sunt sub forma syllogismū. Terceo exi-
gitur probatio q̄ ita sit vel nō sit. vel q̄ hoc sit tenendum
vel nō tenendum. Primū sītū docetur in hoc libro. secū-
dū in libro p̄p. tertiu in alijs libris noue logice.

Dubitatur quinto. Quare Aretoteles in
hoc libro in exemplificando non utitur litteris et syllabis
sicut in libro p̄p. cum tamen hic determinatur de enūci-
atione simpli et nō tracta ad aliquā materiā in qua est.
Respondet q̄ causa est. q̄ forma syllogismi nō est variabili
sī materiā in qua est. sed equaliter recipiens omnē ma-
teriā. ideo ratiōne nō p̄petu vna materia defīta plus
q̄alta. Sed in hī libro agit de interpretatiōe porissima que
est enūciatio. cuius est significare aliquid verū vel falsoū fm̄
materiā nominabilem variabilis est.

¶ **Dubitatur sexto. Utru in eodez libro de-**
terminandū sit de enūciatiōe in quo agitur de syllogismo.
Udetur q̄ sic. q̄ enūciatio est pars syllogismi. mō pars
est tractanda cū toto. ideo p̄positio vniuersalit̄ que est p̄s
materiā syllogismi demonstratiū tractatur in eodē libro
cum syllogismo demonstratiō. Et similiter p̄positio dy-
lectica cum syllogismo dyalectico. Ergo a simili enūcia-
tio simpli nō tracta ad aliquā materiā necessariam
vel probabiliē determinari debet cum syllogismo simple-
dicto in libro priorum. **¶** Ad dubium q̄ enūciatio fm̄
rationem differt a p̄p. ne. q̄ ad rōnēm enūciationis suffi-
cit aliquid sc̄ire esse vel non esse vniuersaliter vel particu-
lariter. finite vel infinite. Sed ad rōnēm p̄p. nō exigunt
q̄ iam sit posita in forma syllogismi ad aliud inferendū
fm̄ quam positiōem multa accidūtū p̄positiō que non ac-
cidūt enūciationi fm̄ se accepere. ut debita dispositio termini
noz fm̄ debitam subiectiōem et p̄dicatiōem in ordine
ad aliam p̄p. nō que cum ea in syllogismo ordinatur. et
de hīmōi accidentib⁹ agitur in libro priorū. et ita p̄positio
dicit materiam propinquaz syllogismi. hz nō enūciatio.

**Dubitatur septimo. circa ordinem Deter-
minandoū in hoc libro que in hoc prohemio enumera-**
tur. quare oportet p̄s confidere quid nomen. quid ver-
bum. quid negatio quid affirmatio et quid enūciatio.
Dicuntur q̄ causa est. q̄ in omni doctrina in qua sunt p̄n-
cipia cause et elementa ex cognitōe eorum veniēndū est
in cognitōem p̄ncipiorum. causariorū. et elementariorū
ut q̄z in prohemio physicorum. Et q̄z nomen et verbum
sunt partes. principia et cause materiales. affirmatio vero
et negatio sunt quemadmodū partes formales. quia se te-

Primus

Perihermenias

nens ex parte copule. Ideo p̄mo determinandū est qđ sic vñquodq; ipsorum qđ quid sit enūciatio. Alia rō est qđ in idem redit. qđ vt hater in p̄mo physicoru compositeum nō cognoscitur nisi sciatur ex quibz quotis z q̄bis sit. Lū ergo oratio p̄stitutur ex nomine z verbo accepto pro re verbi scata per verbum tanq; ex partibz materialibz. Et ex cōpositiōne scata per verbum tanq; ex forma cui acciūdunt affirmatio z negatio. vt qualitatis quedam formales. ideo oport̄ p̄us scire quid nomen. qđ verbum qđ possit cognosci quid sit enūciatio. ¶ Q̄st ramē aduertendū qđ p̄positio in enūciatione referatur ad totam enūciationis nēm tanq; pars eius. sic habet moduz materie. quia semp verum est qđ omnis pars p̄parata ad totum cuius est p̄s habet rationem materie. Et s̄m hoc aſſirmatio z negatio dicūtur quod à modo principia materialia enūciationis. quia ergo via generatiōis p̄es sunt p̄ores toto. sicut materia p̄or est forma. et in hoc libro p̄hus intendit inuenire p̄stitutōem enūciationis. Ideo dicendum est p̄us quid sit vnaqueq; illarum partū qđ quid sit enūciatio. Si autēz cōpositio referatur ad subiectum z ad predicatum materiae. hoc modo cōpositio hater rōnem p̄incipij formalis. Et per hoc partz solutio alterius dubij quod fieri solet. qđ re oport̄ p̄us dicere quid sit nomen quid sit verbum.

Sciendū est etiam qđ p̄mū in textu p̄cat negatōem anteriores z etiam ordinem ad secundū. Et ideo ponit̄ p̄mū ad denotandū ordinem considerandoū in hac scientia. ¶ Et dībīl. oportet. supple ex ſuppositione finis. nō vt dī necessitatē ſimpliceret z ſoluciam. ſed ſi debeat cognoſci quid sit enūciatio. oportet p̄us cognoscere quid noz men quid verbum.

Dubitatur octauo. Utrū cōuenienter dica tur p̄ſtūcūre. Videlur qđ non. qđ quid sit nomen z qđ sit verbum iam p̄ſtūcūre eſta grāmatico. ergo logicus nō p̄ſtituit. ſed potius p̄ſuppōnit. Respondeſt̄ ibi cōuenienter ponit̄ p̄ſtūcūre. quod tantū valēt ſicut defini re. et nō habet logicus a grāmatico p̄ſuppōnere nomen et verbum. qđ aliter z aliter z p̄ter alium finem logicus z grāmaticus p̄ſiderant nomen z verbum. z ſic aliter defi nit̄. Grāmaticus enim nō ſunt partes p̄cipiales ſed magis ſunt colligatores partū nō ſunt.

Dubitatur nono. cum in libro p̄dicamento rum determinatum ſit de ſimplicibz. ſez de diebilibz inco plexis que fuerit neceſſitas in hoc libro determinare de nomine z verbo. Respondeſt̄ sanctus Thomas in cōmēto. qđ ſimplicium dictionū triplex eſt p̄ſideratio. Una p̄mū qđ absolute ſignificant ſimplices conceptus. z medianibz

ipsis res ſimplices. Et ſic eorum p̄ſideratio ad librum p̄ dicamentorum pertinet. Alteri poſſunt p̄ſiderari ut ſi ſe p̄tates enūciationis. ſez in rōne eius quod enūciatur. z ſic p̄ſiderantur in hoc libro. Et ideo introdueſt̄ hic dictiones ſimplices ſub ratōe nominis z verbi. de quoꝝ ratōne eſt ſignificare aliquid ſine tempore vel cum tempore. ſim qđ conſtituit enūciationem. Et non p̄ſiderantur hic ſub rōne ſubſtantie vel accidentis. ſicut in libro p̄dicamen torum. Tercio modo p̄ſiderantur ſim qđ ex his conſtituitur ordo ſylogiſticus qui figura appellatur. z ſic de eis determinatur in libro p̄trōrum ſub ratōe terminorum ſez majoris extremitatis. minoris. z medij. Aliam diſſerentiam in modo p̄ſiderandi dictiones ſimplices in hoc libro z in libro p̄dicamentorum assignat domin⁹. Alterus dicens. qđ p̄ſideratio in libro p̄dicamentorum incipit a rebus z terminatur ad voces. quia liber p̄dicamentorum eſt de primis decem vobis de cōmēto. p̄ma rerum p̄incipia ſignificantibz. Ideo voces ibi notificat ſim proprie tates rerum z non vocum. Sed p̄ſideratio in hoc libro incipit a ſermone z terminatur ad rem. quia eſt de interpretatione que ſit per ſermonem. coꝝ interpretatione nihil aliud eſt qđ expoſitio rei que ſit per ſermonem. vt prius patuit. et ſic incipit a ſermonē. z terminat ad rē expoſitā.

Dubitatur decimo. Quare p̄termissis alijs partibz oratōnis ſe ſolum eſt determinandū in hoc libro de nomine z verbo. ¶ Ad hoc duplicez cauſam assignat sanctus Thomas. Prima eſt quia de ſimplici enūciatione incedit in hoc libro determinare. ideo ſibi ſufficit ſolas illas partes determine ex qđ enūciatio ſimplex de neceſſitate conſtat. z ſine quibus fieri non poteſt. que qđem partes ſunt nomen z verbum. Alia cauſa eſt. quia nomen et verbum ſunt p̄incipales partes oratōnis ſub nomine cō p̄prehendendo p̄onomē quod finitum relatione vel de monſtratione poteſt eſſe pars p̄incipalis enūciationis. Et ſub verbo comprehendendo particiپum. quod etiam cō ſignificat tempus. Alia vero partes magis ſignificat colligationes partium oratōnis qđ ſint partes enūciationis. Sicut clavi nō ſunt partes p̄incipiales nauis ſed magis ſunt colligatores partū nauis.

Dubitatur vndecimo. cum enūciatio dimidat in enūciationem cathegoricam z hypotheticam. Quare de his p̄hus nō ſacit mentōem in hoc prohemio ſicut de affirmatione z negatione. ¶ Ad dubium respondet ſit̄ ſanctum Thomam qui huīus duplicez cauſam assignat. Prima eſt. qđ hypothetica ex pluribz cathegoricis cōſtituit. ideo non differt a cathegorica nō ſicut vñū differt a multis. et ideo cognita cathegorica facile eſt cognoscere hypotheticam. Alia cauſa eſt z melior. quia hypothetica nō contineat ſoluciam veritatem cuius tamē absolute ve ritatis cognitione requiriunt in demonstratione. ad quaꝝ ſi nō ſolū ſoluciam ordinatiter iſte. Sed hypothetica ſignificat aliquid eſſe ex ſuppoſitione. quod non ſufficit in ſcietijs demonstratiuiſ. nō conſiſetur talis veritas per veritatem alicuius enūciationis ſimplicis. Ideo Arestoteles pretermiſit tractatū de hypotheticis enūciationibz et erat de ſylogiſticis hypotheticis.

Dubitatur duodecimo. Quare Aresto. in hoc prohemio nō ſacit mentionem de voce. Respondeſt̄ qđ cauſa eſt. qđ vox eſt ens naturale. cuius p̄ſideratio pertinet ad naturalem p̄mū. Et ideo vox non eſt genus oratōnis

sicut oratio est genus enūciationis. sed assumitur ad constitutionem orationis. sicut res naturalis assumitur ad constitutionem rei artificialis

Dubitatur decimotercio. Quare Aresto. in prohemio prenominaat affirmatiō negatōem. Respondeatur q̄ duplex est cā quas assignat sancus Thomas Philma est. quia in hoc libro proceditur a partib⁹ enūciatiois ad totum fīm vnam cōstitutionis. sed negatio cum habeat rationem divisionis accedit ad partes et haber modū partis. Affirmatio vero cum habeat rationem compōnis accedit ad totum. ideo preponit p̄hus negatōem affirmatiois. Alia causa est. quia cōsensus simpliciter loquendo esse precedit non esse. ramen in illis que possunt esse et non esse ipsum non esse quod significat negatio precedit eē. qđ significat affirmatio. ideo p̄hus p̄mitit negationem affirmationi. Aliam causam assignat doctor venerabilis dominus Albertus. quia in hoc libro inter ceteras enūciationes proprietas p̄mo et principaliter determinat de oppositione cuius radix est negatio et in negatione p̄pletur. qđ ens nō est causa oppositis. sed potius non ens relatum ad ens. Ob hoc Arestoteles preponit negatōem affirmatioi. Si tamen cōsidererentur affirmatio et negatio prout sunt species enūciatiois et in habitudine ad genus quod dividunt sic sunt simul natura.

Ad rōnes ante oppositū. Ad p̄mam dicit qđ enūciatio in vniuersali accepta sc̄z fīm simplicem et vniuersalem rationem enūciatiois est quid perpetuum et incorruptibile. **A**d secūdam negetur maior. immo quādoq; denominatur sc̄ia a fine vel ab efficiēte. vel ab aliquo h̄mōi

Sunt ergo ea que sunt in voce earū quesunt in anima passionis note. et ea que scribūtur eorum que sunt in voce. Et quēadmodum nec littere eadem omnib⁹ sunt sic nec voces. quoꝝ autē hee primorū notesunt. eadem omnib⁹ passiones anime sunt. Et quorū hee similitudines res etiam eadem. De his quidem dictū est in his que sunt de aia. alterius em̄ est negocij

Queritur vtrū ea que scribūtur sint note eorum que sunt in voce. id est que proferuntur. et ea que sunt in voce earū passionis que sunt in anima. id est perceptū et passiones que sunt in anima ipsaz rerū que sunt ad extra alios. **A**rguit p̄mo qđ nō cōtum ad p̄mū quod queritur. qđ si sic. vel ea que scribūtur essent note eorum omnū que sunt in voce. aut aliquorū et aliquorum non. Primum non potest dici. quia risus hominis qui est in voce nō est notificabilis per scripturam. nec eriaz multa alia que sunt in voce. Nec potest dici secundū. qđ nō est maior rō de qbusdam qđ de alijs. **A**rguit secūdū cōtum ad secundū questū. qđ si illa que sunt in voce essent note eaz passionis qđ sunt in aia eēē note earū mediatis alijs passionib⁹ illaz mediatis alijs. et sic in infinitū. qđ nō est ipsoſible. **A**rguit t̄cū ad tertium. qđ v̄ h̄mōi passiones fecant res ad extra ad placitum vel naturaliter. Non p̄mū. quia passiones sunt eadem apud omnes. vt habeat textus. Non se cūdū. qđ hee naturalis facio videat prouenire qđ huius res. sed hoc non. qđ in plurib⁹ res quarum passiones sunt

in anima sensibiles sunt et materiales. ipse vero passiones immateriales seu intellectuales sp̄es. ergo passiones non sunt naturales similitudines rerum que sunt ad extra

In oppositū est autoritas p̄hi in textu in p̄ncipio pri mi capituli partis executive huius libri

Scendū primo. Q̄ illa de quib⁹ premitit p̄hus in suo prohemio sunt voces frātive incomplexe. cuiusmodi sunt nomen et verbum. Et complexe vocationis et enūciatio et species eius. ideo anteq; de ipsis vocibus determinat. determinat de frātione vocum. Circa quod tria facit. Primo em̄ declarat ordinem frātionis vocum ostendendo sc̄z et voces p̄mo fecant passiones. id est conceptus qui sunt naturales et expresse similitudines rerum caute ex ipsis rebus in intellectu nostro possibili mediantib⁹ potentis sensitivis et lumine intellectus agentis. Secūdū fecant voces res ipsas medianib⁹. sc̄z h̄mōi passionib⁹ seu conceptionib⁹. Secūdū ostendit qualis sit significatio ipsarum vocum. manifestans qđ non est a natura sed ad placitum. seu ex impositione nostra. Tercio ostendit differentiam significationis vocum complexarum et incomplexarū. qđ voces complexe aliqd verū vel falsū fecant. nulli autem vocē incomplexe hoc conuenit. Et de hoc in presenti questione tractabitur. Pro quorum declaratione est.

Scendū secūdū. Q̄ in textu declarando ordinem frātionis vocum proponit Arestoteles tria. sc̄z scripturam. voces. et anime passiones. et ex isto tertio colligitur quarum. videlicet res ipse quarum huiusmodi passiones anime expresse similitudines sunt in anima. Passio em̄ sit in passo ex impressione agentis. Et sic passiones ante originem habent ab ipsis rebus extra animam existētib⁹. Et si quereret aliquis. que sit causa necessitatis habendi voces frātivas. Dicitur qđ causa est. quia ad hoc qđ homines ad inicem cōmunicent opoz̄ et vñus h̄o conceptiones suas manifeste alteri quod sit per vocem significatiuam. Unde videmus qđ illi qui sunt diuersarū linguarum non possunt ad inicem bene conuenire aut cōmunicatōem habere. Item si quereret aliquis que fuit causa necessitatis scripturarū. Dicitur qđ causa est quia homo non solum vtrū cognitione sensitiva. sed etiā vtrū in intellectuali cognitione. que abstrahit ab hic et nunc. Ideo ipsum hominem consequitur similitudo non solum de presentib⁹ fīm locuz et tempus. sed etiam de istis que distat a loco et futura sī in rege. Ideo ut h̄o p̄ceptōes suas ei de his qđ distat fīm locū. et de his qđ futura sunt in tge manifestū necessariū fuit vñus scripture. Item si quereret aliquis quare Arestoteles in exponendo ordinem significationum non incipit a literis. sed a vocibus. Respōdetur qđ causa est. quia frātio vocum que immediate est conceptus intellectus principaliter pertinet ad considerationem logicę. Significatio autem literarum non pertinet ad principalem considerationem logicę. sed magis grammaticę. Exponendo ergo ordinem Arestoteles in textu dicit. Sunt ergo ea que sunt in voce earum que sunt in anima passionum note. Et subiungit. et ea que scribūtur eoz que proferuntur. Et ibi tenetur ly. ergo. illatiue. quia dixerat in prohemio qđ erat determinatus de nomine et verbo. de oratione et enūciatione. affirmatione et negatione. qđ sunt voces significatiue. Ideo infert qđ oportet p̄mitus significaciones vocum exponere. Item si quereret aliquis

Primus

quare non dicit Aristoteles in textu. voces. sed dicit. ea q̄ sunt in voce. Respondeatur q̄ huius duplice causaz assi gnat sanctus Thomas. Prima est. quia in prohemio di perat Aristoteles q̄ determinandū esset de nomine & ver bo & alijs predictis. Modo ista triplex habent esse. Unū in conceptione intellectus. fīm q̄ dicitur nomen mentale verbum mentale. & oratio mentalis. Aliud habent esse in prolatione vocis. fīm q̄ dicitur nomen vocale. verbum vocale. & oratio vocalis. Tertium habent esse in descriptōe literarum. fīm quod dicitur nomen scriptum & verbum scriptum &c. Dicit ergo. ea que sunt in voce. ac si diceret Nomina & verba & alia predica que sunt in voce sunt noſ te ipsorum nominum & verborum & aliorum que sunt in mente. quia ipsa substantia vocis non est ex se signū nomi nis aut verbi vel orationis mentalis. sed ipsum nomen vel verbum mentale quod est conceptio mentis quodammodo impressum voci cum ipso nomine vocali vel verbo est signum ipsius conceptionis intellectus. Et eadē de cau ſa non dicit q̄ scripture sunt note vocum aut eorum que sunt in voce. sed q̄ ea que scribuntur. id est nomina & verba et alia predica que scribuntur sunt signa nominū & verborum & aliorum que sunt in voce. & hec est potissima cau ſa. Secunda causa est. quia vox significativa ad placitum de qua hic solum intendit. Aristoteles se habet ad vocem sicut pars ad totum. ideo dicit. ea que sunt in voce. sicut pars in toto. id est que continentur sub voce sicut minus cōmune sub magis cōmuni. Alia causa est. quia nomine & verbum sunt quedam artificialia ab institutione nostra que adueniunt rei naturali q̄ est vox. sicut forma ligni ad uenit ligno. modo res artificialia habent esse in re naturali. ideo dicit. ea que sunt in voce. Item si quereret aliquis quid intelligat Aristoteles per passiones anime in p̄fenti textu. Dicitur q̄ per passiones anime intelligitur conceptiones intellectus quas nomina & verba & orationes sig nificant fīm sententiam Aristotelis. Et per huiusmodi passiones quas nomina dicitur significare non debent in telligi prime similitudines naturales rerū que primo cau ſantur in intellectu possibilia phantasmatis rerum illu stratis lumine intellectus agentis. que quidem prime si multitudines vocantur species inelligibilis. quia possunt huiusmodi species esse in intellectu absq̄ hoc q̄ res quārum sunt naturales rerum similitudines intellectus acutus aliter concepiat seu intelligat. Nam huiusmodi species no ſunt expreſſe rerum similitudines. sed intellectus informa tus iſtis speciebus intra ſe quando exit in accūm concepi endi seu intelligendi format conceptiones rerum. que ſunt expreſſe similitudines ipsarum rerum. Et illi concept⁹ ſic formati ſunt passiones anime quas notat Aristoteles hic per ea que ſunt in voce. Huiusmodi autem concept⁹ vo cantur alio nomine rationes intelligendi. & hoc modo capi p̄hus rationem. cum dicit in quarto metaphysice. ratio quam significat nomen definitio est. Solent etiā vo can. verba mentis medianib⁹ quibus ea que ſunt in vo ce significant res ipsas extra animam existentes.

Item queritur. quare conceptus vocatur p̄fatio. Respondeatur. q̄ huius duplicez cām assignat sanctus Thomas. Prima est. quia non contingit intelligere sine phan tamate. quod quidem phantasma non est ſine corporali p̄fatione. Ideo p̄hus in tertio de anima ymaginatōem ſeu phantasmam vocat intellectum poffibilem. Alia cau ſa est. quia significatio vocum refertur ad conceptionem intellectus fīm q̄ oritur a re tanq̄ a prima cau ſa extra aut

Perihermenias

mam exiſtente per modum eiusdem impressionis vel p̄fationis. ideo conceptio intellectus potest dici p̄fatio extenso nomine p̄fationis ad omnem receptionē. Dicitur enim p̄fatio a patin grece q̄d est recipere latine. hoc enim modo ipsum intelligere intellectus poffibilis dicitur quodammodo pati in tertio de anima. Item si quererat qua re Aristoteles in prelenti p̄fatu potius vritur nomine p̄fationis q̄ conceptionis. Respondeatur q̄ hoc est dupli ci de cau ſa. Una est. quia ex aliqua p̄fatione anime. puta ex horrore vel odio vel aliqua huiusmodi prouenit q̄ unus homo interiorem anime p̄ceptum per vocem alteri signi care velit. Alia cau ſa iam dicitur est. q̄ fratio vocum refert ad p̄ceptōem intellectus fīm q̄ oritur a re per modū cui ueliam p̄fationis seu impressionis. Et si quererat q̄ de dicit p̄hus de p̄fationib⁹ que ſunt similitudines rez. & no ſ de alia. vptote de his que ſunt in voce. & de his que ſcribū tur. Respondeat q̄ hoc ideo est. q̄ non cognoscitur res ab anima nisi p̄ aliquam similitudinem ſui exiſtentem in ſenſu ſeu in intellectu. Littere vero ſunt signa vocum. & voces p̄fationū. Non q̄ attendat aliqua rō similitudinis. ſed ſo la iſtitutoris rō. et hoc ſicut de sanctus Thomas in mul tis alijs signis inuenitur. ut ſonus tube ſunt signū bellū. no ſtōne ſimilitudinis. ſed ſola ſtōne iſtitutoris. In p̄fationib⁹ autē aie oportet attendere ad rōnem ſimilitudinis ad res exp̄mendas que eas naturaliter designat. & no ſ ex iſtitutori one humana. Pro declaratōe ſecūda. ſez q̄lis ſit fratio vocis & scriptureꝝ est.

Sciendū tertio. q̄ illud quod apud nos omnes id est hoc naturale eft. q̄d ho ſtōne ſimilitudinis eft apud aliquos p̄mutat. Illud autē apud oēs manet idem q̄d ex nobis. id eft ex noſtra volūtate & iſtitutori no ſ accipit diuerſitate. et q̄r p̄fationū generatio in alia eft ad modū nat ure. eo q̄ ſim ſpēm & ſormā mouentis ſez rei extra animā exiſtentis generat. que no ſt eft a nobis ſz a natura. Ideo p̄fationes & res ipſe a q̄b cauſant eedē ſunt apud oēs identiſtate ſez nature cāntis quodammodo naturaliter ipsas p̄fationes in alia noſtra. & etiā ſez extra aliam. Qd p̄. q̄r iſtitutori noſtra m̄bi variare p̄t in reb nature. q̄r eas facere no ſo ſumus. ſed ſolum cognoscere. Voces no articulatæ & etiā littere deſcribentes figurā vocis q̄ eft in platoe ſunt a nobis. hoc eft a noſtra volūtate & iſtitutori. Ideo nec hmoi voces nec hmoi ſez figuratæ & deſcribentes eas eedē ſunt apud oēs. eo q̄ no ſt idē intellectus. ſcipiēt apud oēs. ne q̄ eadē volūtatas mouēt ad exp̄mendū mētis p̄ceptū.

Conclusio prima. Ea q̄ ſcribūtur ſunt note eoz q̄ ſunt in voce ad placitum. Prima p̄s p̄. q̄r niſi ſic iuxta placitum vocū no ſo ſtem ſcribere. neq̄ etiā iuxta ſcripturas poſſem⁹ voces determinate p̄ferre. q̄d falſum eſt. Secunda p̄s p̄. q̄r ſez ſunt eadem apud omnes.

Conclusio ſecūda. Ea q̄ ſunt in voce ſunt note p̄fationū q̄ ſunt in alia. & eas ad placitū ſciam. Prima p̄s p̄. q̄r ale no ſo ſz vñ ho illud q̄d de re aliq p̄cipet p̄ vocē alteri exp̄mere q̄d falſum eſt. Secunda pars p̄s. q̄r voces articulate no ſunt eedē apud omnes.

Conclusio tertia. Passiones aie ſunt ipsarū reū extra aliam exiſtentū naturales ſimilitudines naturali ſez reperitāres. Prima p̄s p̄. q̄r p̄fationes in alia noſtra cāntur ab ipsis reb mō nature. Effect⁹ autē naturalis rei alicui⁹ eft naturalis ſimilitudo ſue cau ſa. Gipſe passiones ſez ipsarū reū naturales ſimilitudines. Et p̄ hoc p̄ ſed a p̄s

Ex hoc enim sequitur quod passiones sunt eadem apud oēs sicut et res. et fīm hoc possunt dici rerū note. Et sic pīz ordō fīcarōis quē ordinē sic ponit textus. qmū autē sc̄z paſſionū seu cōceptuum hēc sc̄z voces tanq; pīmoꝝ fīcarōis note sunt. Et pī hoc denotat quod voces sunt primo paſſionē note. et mediantibꝫ ipsis sunt signa rerum. Et etiā ad denotandū quod passiones aīe pīantur ad voces sicut pīz mū ad secūdū. qz nō pīferunt voces nisi ad exprīmēdū mentis cōceptōes. Et subiungit textus quod res eadem sunt apud oēs homines quarū rerū hēc sc̄z passiones anime sunt similitudines essentiales.

Dubitatur primo. Utrū vor dicatur nota et si gnū pī pīatōem ad idem. Respondeat quod pīre dī nota passionis pī pīatōem ad pīferēt et dī signū in aure audiētis. Unde vox fīcaria ad placitū duplī considerat. Uno mō fīm institutōem et vīsum. Alio modo fīm cām institutōnis primo mō est nota eius conceptus qui ē in anima. quia institutēs non habet respectum nisi q̄tū ad id qd̄ iam in anima cōcīptūr de re. Silt vīres voce loquendo non virtutē ea nisi ut pandit alteri conceptū quo tā aīa affecta est. Si vero consideretur q̄tū ad causam institutionis que est ista. qz cū res nobīscū ferre nō possum⁹ ut ad inuicem pīmūcīmūs inuīene sunt voces articulatē q̄bō vītūrū loco rerū. Et fīm hoc voces articulate sunt ip̄larū rerū signa.

Dubitaf secundo. quid sit vox articulata. et ad quid deseruit articulatio in voce. Ad primū rīndet q̄ sic definīt ab Alberto. Vox articulata est q̄ copulata cū aliquo sensu. i.e. cōceptu mētis eius qui loquimur proferrū. Ad secūdū dī q̄ valer ad hoc q̄ aliqua vox sit certū et determinatū signū vniuersitētē et determinatē rei ita ut sit distīctio inter voces quēadmodū repītūr distīctio int̄ res. Et nota q̄ littera et elemētū sic differunt qz līra pīre dicitur fīm q̄ est in scriptura. sed elemētū dī fīm q̄ est in platione vocis.

Dubitaf tertio. an verū sit quod voces non sine eadem apud oēs. videt q̄ non. qz vox ista hō a quo cūq; pīferatur pīst̄ eadē. Dom est q̄ vocis ē duplex pīsideratio. Una quidē fīm vocis substantiaz fīm q̄ est de tertia spē q̄litat̄. aut etiā fīm q̄ vox est plara syllaba breui aut longa. et sic est discreta q̄litat̄. Et sic est eadem apud oēs. et seip̄sam naturaliter representans apud oēs. Alio cō sideratio vox. put est signū institutum ad fīcāndū mētis cōceptum sub figura certa et certis elemētis. Et sic est ad placitū et non est eadem apud oēs. Animaliū vero bīzōrum voces. qz nō sunt articulate nulli⁹ rei ad extra sit significatiue.

Ad rationē an oppositum. Ad primam dicitur. q̄ solum fīcat̄ voces articulateas certo modo certū rerū fīcatiua. Ierū est tamē q̄ aliquae sunt voces incognite sicut interiectōnes q̄ pro pīsto suam fīcatiūnē pī institutiōnē accipiunt dicunt̄ quodām̄ fīcatiū vt etiā. Ad secūdū negat̄ cōsequētia. qz voces imediales sunt note cōceptū ipaz rerum. neq; in conceptu vocis in ordine ad conceptum rei. qui est in anima attendit̄ tur aliqua ratio similitudinē. sed dīrāxat̄ ratio institutiōnē. ideo non est ibi ordo primi et secōdū. Ad tertia de quod passiones imaterialeſ non sunt note rerum in quaūtūm imaterialeſ. sed in quaūtūm materialiter ab intellectu concipiuntur.

Est autē quēadmodū in animā aliquoties quidē intellectus sine vero vel falso. aliquoties autem cum iam necesse est alterum horum in esse sic etiam in voce circa compositionem et divisionē est veritas vel falsitas. nomina ergo et verba consumilia sunt sine compositione et divisionē intellectus. ut homo vel album quando non additur aliquid. neq; em̄ adhuc verū vel falso est. hīc cōcerūt. uis em̄ fīcat̄ aliquid. sed quod nōdūm verū vel falso est. si nō vel ēē vel nō esse addat̄. vel simpliciter vel pīm tempus.

Querit. Utrum solum in compositione et divisionē intellectus sit veritas et falsitas. Arguit pīmo q̄ nō. qz res dī vera vel falsa. sicut aurū dī verū vel falso. id dī q̄ ens et verū pīvertunt̄. ergo videt q̄ sumplex conceptio intellectus q̄ est similitudo rei simplicis nō careat veritatem et falsitatem. Scđo sic pīhs dīct̄ in se cūdo de aīa q̄ sensus propriop̄ sensibilū semp̄ est verus. sensus autē nō cōponit nec diuidit. ḡ z̄. Tertio sic. pīhs dī in tertio de aīa q̄ intellectus simplex q̄ est simplicis rei intelligentia sive conceptus semp̄ est verus. ḡ z̄.

Quarto sic ī intellectu diuino nulla ē cōpositio. ut pībatur decimo metaphysice. et tamē ibi est prima et summa veritas. ḡ z̄. Quinto sic. si quis interrogaret q̄s harat̄ in aqua. et aliquis respondeat pīscis. dī verū vel falso et tñ nō pīponit nec diuidit. ḡ z̄. Sexto sic. tamē verba prime personē q̄ secūdū et alia verba ex pīre actionis verū vel falso fīcant. et tñ nō fīcant pīpositiōne neq; diuīsione intellectus. ḡ z̄. Ultimo sic. cum diuīsio fiat per resolutionē pīndūsibilia sive pī simplicia videtur q̄ sicut in simplicibꝫ nō est veritas neq; falsitas. ita nec in diuīsione et in cōpositione erit veritas et falsitas. In oppositū est pīhs in secūdū caplo hīc uis libri dicens. Circa compositionem et diuīsionem est veritas falsitas.

Sciendū primo q̄ postq; pīhs determināt̄ ut de ordine significatiōnis vocum et declarauit qualis sit significatiōnē vocum aut a natura vel ab institutione. Consequentē prosequitur ostendendo differentiam fīcationis vocis incōplexa et significatiōnē vocis cōplexa. Et quia fīcationes intellectus pīamble sunt ordine naturae vocibus. quia ad eas exprīmēdās pīferunt̄. Ideo ex similitudine dīnē que est circa intellectus cōceptōes assignat pīhs dīām q̄ est circa fīcationes vocū incōplexarū et cōplexarū. ut hec manifestatio dīnē nō solū sit ex sīlī. sed etiā ex causa quā imīratur effectus.

Sciēdū scđo q̄ ut prius dicebatur duplex ē operatio intellectus. una est simpliciū intelligētia. qn̄ sc̄z intellectus absolute intelligit cuiuscūq; rei quidditatē sive cēntiā pī seip̄sam vīputa qd̄ est hō vel qd̄ est albū. Et in hac operatiōne vt hz tēx⁹ nō est veritas vel falsitas. Alia est operatio intellectus q̄ est pīpositio et diuīsio que fit cum intellectus simplicia simul cōponit et diuidit. Et in hac operatiōne intellectus sic diuidentis et componentis esti veritas et falsitas. Et quia voces significatiue formantur.

Primus

tur ad exprimendū cōceptiones formatas in intellectu per suas operatōnes Ideo ad hoc q̄ signū p̄formetur signa rationē est q̄ voces significatiue simplices incōplexae sint sine vero vel falso. Cōplexae aut̄ dum indicatiue & canit̄ tū vero vel falso. Sed posset aliquis dubitare. an in simplici intellectu sit veritas aut falsitas. et videt q̄ sicutq̄ bus rationib⁹ tactis ante oppositum. Pro solutiōe dubij et rationū ante oppositum est.

Sciendū tertio. q̄ veritas reperitur in aliquo dupliciter. Uno sicut in eo qd̄ est verū seu sicut in re q̄ est vera. et hoc modo reperitur veritas tam in simpli cib⁹ q̄ in cōpositis. Alio modo inuenit̄ in aliq̄ tanḡ in cognoscēte et dicēte verū. et sic inuenit̄ nisi in p̄positiōe et diuīsione intellectus. Thoē mō intelligi p̄hs cū dicit circa cōpositōnē et diuīsionē intellectus est veritas falsitasq̄. sicut in dicente et cognoscēte verū vel falsum. Pro cuius declaratiōe est.

Sciendū quarto. q̄ ut dicū sexto metaphisi ce. verū est bonū intellectus. habetur em̄ ibi q̄ verū et falsum s̄t̄ in mēte. i. in intellectu. bonū aut̄ et malū sunt in rebus. Ex quo sequit̄ q̄ de quocunq̄ dī verū necesse est q̄ sit p̄ respectū ad intellectum cuius intellectus verū ē bonū et perfectio. Ad intellectum cōparatur voces sicut signa cōceptū eius et ita voces dicunt̄ vere q̄ sunt signa veri quod est in cōceptione intellectus. Res aut̄ ad intellectū cōparant̄ sicut ea quorū cōceptōes intellect⁹ s̄t̄ similitudines. Et ita res nō p̄t̄ dici vera nisi p̄ respectū ad intellectū. Sed si quereretis. vtrū res eadē modo dicatur vera fm̄ q̄ ad diuersos intellectus cōparatur. Respōdetur q̄ nō. Pro cuius solutiōe.

Sciendū quinto. q̄ quelibet res naturalis p̄st̄itura est inter duos intellectus. sc̄z inter intellectū diuinū ad quē cōparatur res sicut artificiata ad artē. et effectus ad cām. sive mēsuratū ad mēsuram. Q̄ p̄portionabiliter diceref de artificiata ad intellectū nr̄m practicū. iō res naturalis q̄ cōparatur ad ipsum dī cōtentiliter vera p̄ q̄to p̄format̄ suam imitāt̄ artē diuinā. seu illud qd̄ de re ipa. p̄ducēdo p̄cōceptū erat i. intellectu diuinū. Et sic oīno cōparatur ad ipsam sicut mēsuratū ad mēsurā. Q̄t̄ p̄portionabiliter vt dictū est diceref de re artificiata in ordine ad intellectum nostrū practicū q̄ vera esse dī inscriptum attingit rōem artis. q̄ est in intellectu practico artificiata falsa vero inq̄st̄ur deficit a rōne artis. Si ergo res naturalis p̄st̄itura inter intellectum diuinū ad quē p̄paratur vt effectus ad cām. et inter intellectum nostrū speculatiū ad quē p̄paratur sicut mēsuratū ad mēsuratū p̄ respectū ad ipsum nō dī vera cōtentiliter vel formaliter s̄t̄ effectus inq̄st̄ur sc̄z natū ē apud intellectū nostrū de se face re vera existimatōem. Qui⁹ oīpositū dixerit aliquid antiqui constitutētes rēp̄ veritatis p̄sistere solū in h̄ qd̄ est videri nobis seu apparere. Ex quo errore se queret̄ q̄ duo p̄tradicitoria essent s̄l̄ vera. Et sic patet qualiter veritas in ali quo inuenit̄ qualiter etiā res naturales diuersimode ad diuersos intellectus p̄parate dicunt̄ vere.

Sciendū sexto. q̄ q̄uis sensus p̄p̄ij obiecti sit ver⁹. tanḡ illud qd̄ est verū. i. tanḡ res vera q̄i sc̄z p̄forma sua p̄formatur re. hoc ē p̄p̄io sensibili extra animā exīti fm̄ quē modū est cōformatiū sibi. Nō tū p̄gnoscit̄ nec p̄t̄ cognoscere habitudinē p̄formitatis sui ad re h̄ solā rē apprehēdit̄. Intellectus at p̄t̄ h̄mōi habitudinē

Perihermenias

p̄format̄ p̄gnoscere. Nō tū p̄ primā op̄artēm intellectus Ob hoc dicit p̄ hs sexto metaphysic⁹ q̄ veritas soluz̄ est in mēte et in intellectu. p̄ponēte sive diuidēte sicut in cognoscēte veritatē. Unū cognoscere p̄dām p̄format̄ habitudinē p̄p̄ius intellectus ad rem nr̄m aliud est q̄ iudicare ita ē et vel nō ē qd̄ est p̄ponere. v̄l diuidere. Iō intellectus nō cognoscit̄ p̄t̄atē nīsi p̄ponēdo vel diuidendo. p̄ qd̄ qd̄ iudicū si sit p̄sonū reb̄erit verū. s̄t̄ si fuerit dissōnum a re erit falsum. Existis patet.

Lōclusio responsiua videlicet q̄ i intellectū simpli bene reperiit̄ veritas et falsitas sicut in eo qd̄ est verū vel falsum. hoc est sicut in re vera vel falsa in sola tñ cōpone vel diuīsione intellectus est veritas v̄l falsitas sicut in dicente et cognoscēte veritatē. Quia p̄ ps p̄t̄ q̄ intellectus simplex p̄t̄ p̄formari rei extra intellectū exīti q̄ ad ipm p̄parat̄ sicut mēsura ad mēsuratū si sit res naturalis. Sc̄da ps p̄t̄ ex ultimo norabili. ideo dī ph̄us in textu q̄ aliquis est intellectus sine vero et falso et intelligit̄ de intellectu simpli. Alius vero ē in quo nēcātū est alterū illo q̄ inesset. Ethoc intelligit̄ de intellectu p̄posito vel diuīsio. Q̄t̄ sūt̄ dīm̄ est de vocib⁹ sc̄atūis. sc̄z q̄ vox simplex nō p̄cat̄ verū vel falsum. Sed sola indicatiua cōplexa. Q̄ vero simplex nomē vel verbū nō p̄cat̄ verū v̄l falsum ph̄s. p̄bar q̄ locūa maiori. et de noīe tragelaphus sive hircocerus. vt p̄t̄ clate intuenti textū. Et signat̄r̄ v̄t̄ noīe faciente illud qd̄ nō est in rerū natura. in quo statim falsitas appareret si sine p̄pone vel diuīsione possit̄ esse verū vel falsum.

Ad rōes ante oppositū Tres p̄me solute sunt

Ad quartā dī q̄ ph̄s hic loquit̄ de veritate q̄ p̄met̄ ad intellectū humanū fm̄ q̄ ad ipm p̄met̄. et nō de veritate diuīna. Ad q̄ntām dī q̄ in tali response p̄met̄ intelligit̄ verbū q̄ sūt̄ in interrogatōne p̄sūtū. Ad sextām dī q̄ in ipsis est p̄positū implicitū. p̄ q̄to dāt̄ intelligit̄ re sua supposita. Ad vtrīm dī q̄ diuīsio de qua est hic ad p̄positū nō fit p̄ resolutōem ad indiuisibilis simplicia fm̄ se accepta. fm̄ quem modū resolut̄ totū in pres. sed simplicia in diuīsione manent sub quadā cōpone seu habitudine generali. et sic in diuīsione est veritas vel falsitas. et non in prima diuīsione.

Omē ergo est vox significatiua fm̄ placitū sine tēpore. cuīus nulla pars est significatiua separata. In nomine em̄ quod ē equiferus ferus q̄ se nibil significat quēadmodū est in orōne q̄ est equ⁹ ferus. At uero non quēadmodū in simplicibus noīb⁹ sic se haberet et in p̄positis. in illis em̄ nullo mō ps sc̄atūa est. in his aut̄ vult qd̄. s̄t̄ nullius separatū. vt in eo qd̄ ē eq̄ferus ferus. Sc̄d̄m placitū vero qm̄ naturaliter noīm nibil ē. s̄t̄ qm̄ fī nota. Hā designant̄ zillitterati soni. vt ferarū quorum nibil est nomen.

Queritur. Utrum definitio nominis sit bene assignata. in qua dicitur. Nomen est vox significatiua ad placitū sine tēpore. cuīus nulla pars significatiua est separata. Arguit̄ primo q̄ nō. quia nominis

est alia bona definitio. videlicet Nomen est pars orationis secundum substantiam cuius qualitate. vel sic. Nomen est pars orationis secundum corpus aut propriam ceterum et ergo definitio de qua est questione est male data. quia vnius definitio est una definitio. In oppositum est autoritas phis in tex-

Scinditur primo quod postquam per determinantur de ordine ficationis vocum et de qualitate et forma ipsius. Quod sequitur determinatio de ipsius ficationis scz de nomine et verbo orationis enuntiatione et speciebus eius. Ut quod in hoc libro intendit principaliter de enuntiatione quod est sub lectum huius libri. et in qualibet scia oportet prius cognoscere principia subiecti. ideo primo de illis vocibus significatiuis determinat que sunt principia enuntiationis. inter quas primo determinat de illis quod sunt principia materialia. vnam et verbū. Et postea determinat de principio formalium scz de oratione quod est genus enuntiationis. Et primo determinat denotatio. quod est substantiam aut per modum substantie. et secundum de verbo. quod est actum vel passionem precedentem substantia. Ideo nomen inenuntiatore se habet tanquam illud de quod aliquid enuntiatur. et verbū tantum illud quod enuntiatur de alio.

Scinditur secundum quod definitio ideo dicitur terminus. quod totaliter rem intra se includit. ita quod nihil est rei extra definitorem. sed enim terminus extra quem nihil est. et ita quod omnia sumunt rei scz cuius est terminus. ideo ponit perhys quod pricilas in definitone nois. Et hoc modo dicitur nomen terminare. Pro quarum prima

Scinditur tertio. quod non convenienter dicere. quod nomen sit dictio. quod dictio ad rem dictam referitur immediate. non menat per logicum ad intellectum immediate referatur a quod significatur. ut sit nota conceptus eius. Ut ob haec non debet quod non menit pars orationis et scz suauiter debet quod sit vox. quod significatur. intendit de nomine propter et oratione per ordinant ad exprimendum metrum conceptum simpliciter vel propulsu quibus tantum significatur utrum per rebum. Ut quod permodum quod procedit ab intellectu ad exprimendum eius conceptum est vox in qua quidem vox dicitur taxata ea quod significatur ad placitum formalia sunt ideo suauiter talium datur definitio per vocem tantum per eorum propriam materiam. Non quidem ex quo. sed in qua quod in artificialibus per predictum de eo cuius est materia. quod ipsa materia est tota substantia artificialis. ideo bene debet anulus est aurum. quod haec est artificialia sunt a voluntate nostra quod immo dicitur quod datur accidens. Modo non debet aliquid institutum a nobis et formatum ex voce tantum a materia propria in quod solum materia ex qua in naturalibus non est haec. immo est pars minus principialis. Alia causa per assignari. quod sicut per divisionem generis venimus in institutum speciei. ita per divisionem vocis per duas non tantum essentiales sed accentuales voces. venimus in institutiones nostras verbi et orationis et scz. Alia causa eadem in effectu est cum prima. quod est accentus sive in abstracto sive in concreto significatur haec definiri incarius per suum subiectum. quis dicitur. Cum quod nomen debet aliquid articulare. et ita debet formam aliquam accentualem cuius vox est materia sive subiectum et ipsum debet in concretione ad subiectum. ideo ponit primo loco in recto tantum genere. Sed si abstracte ibi non diceretur formam accentualem tunc ponere est vox in definitione ei in oblique per dicitur. Et sicut diceretur de aliis. Ut per istam priculam distinguatur nomine a sonis qui non sunt voces. quod non est de ratione soni in coi sumptu quod fiat cum imaginis secundum. hoc autem est de ratione vocis. vox enim est sonus ab ore animali platus cum imagine secundum. Secundum ponit illa pricula

sive ficationis ad placitum quod nomen ficationis sive sine litterate sive non. Et quis ois vox seipam et etiam vocantem quod amorem repiter. illa cu de significativa quod aliud a se et vocante representatur et hoc si habeat ex institutore. Deinde ponit ad placitum. si in institutum humanum a binoplacito bovis procedent. Et in hoc differt nomen a vocibus naturaliter ficationibus. Unde enim vel ad de habitudine cause finalis eo quod finis ficationis est ut binoplacito suo satisficiatur quis per vocem ficationem. Dicit etiam habitudine cause efficientis eo quod placitum est causa mouens ad institutendum vocem ad aliquod secundum. Dicit etiam habitudine cause formalis. quod nomen significatur per formam passionis quia affecta est aia institutoris. Deinde ponit sine tempore per quam priculam differt nomen a proprio. nam ex hoc tempore per quod nomen significatur rem suam per modum habitus et quietis haec significatur sine tempore et proprie per hoc significatur rem suam in fluxu et fieri. ideo tempus. Deinde ponit cuius nulla pars ficationis est separata scz a causa nomine quod cooperatur ad significationem totius per quod est in toto per quam priculam differt nomen ab oratione

Loculus predicta definitio nois est sufficienter posita. Pater per codiciones sufficientis definitiones

Dubitatur. quare in definitione nois perhys non possit ad voluntatem sicut ad placitum. Respondeat quod causa est quod voluntas de appetitu procedente ab intra usque ad extra. sed placitum de appetitu procedente ab extra ad intra. Et quod nomen est nota conceptus aie qui de passione que causatur a re in aia nostra. id suauiter de placitum quod ad voluntatem

Dubitatur. an verum sit quod nomen significatur sine tempore. Videat quod non. quod hec nostra annus dies mensis videntur significari cum tempore. Ad dubium de quod circa tempus per tria considerari. Primo ipsum tempus per quod est res quidam. et sic potest significari per nomen sicut quilibet alia res. Alio modo potest considerari illud quod tempore mensuratur quantum haec. Et quod haec est motus in quo consistunt actiones et passio. ideo verbū quod significatur agere vel pati significatur cum tempore. Substantia autem per se de natura ut significatur per nomen non haec in quantum haec que tempore non est. sed solus haec per se motus subiectus. per quod principium significatur. et iuste verbū per principium significatur cum tempore et non per nomen neque per nominem. Tertio circa ipsum potest considerari ipsa habitudo temporis mensurantis ad rem temporalem. et hoc significatur per adiuvitum tempis. ut hodie heri cras et ceterum. Et per hoc patet responsio ad dubium.

Dubitatur. an verum sit quod nulla pars nois significativa sit separata. Ut videat quod non de priculis nois positi. Ad dubium de quod nulla pars nois sive simpliciter sive positi significativa est separata. Ut huius causarum assignat scimus Thomas. quod unum nomen imponit ad significandum unum simpliciter conceptum intellectus sive illud nomen sit simplex sive posits. Quia si detur oppositus non plus erit nomen sed oratio. ideo partes nominis separatae a toto non potest significare aliquid quod est de ratione totius cum illud quod significatur per totum sit simplex et indivisiibile. Ita totum nomen institutum est ad secundum totum conceptum et eo mediante totam rem et non una pars ad significandum partem est instituta sic autem non est de oratione. igitur. Et hanc priculam probat Aresto. in textu per locum et maiori ad minus. quia magis videretur quod per nominis positi aliquid separare significarent quod partes nominis simpliciter sed huiusmodi partes separare non possunt significare. Igitur. Nec enim est opinio sive de nomine simplici et compósito.

Primus

eo q̄ partes nominis simplicis non significant nec videntur significare. p̄res vero p̄positi nō significant aliquid fīm rei veritatem qđ sūt de intentione & caronis totius. videntur tñ aliquid fīcare. Ideo dī grāmaticus q̄ nomē p̄positi figura diuisibile est in p̄res p̄oris sensus capaces. Et huius diuersitatis causa est. q̄ in quolibet noīe duo sunt. s. illud cui nomē imponit et vocat substantia noīe. aliud est illud a quo nomē imponit qđ vocat cūlitas noīe. et istud nō fīcat p̄ nomē nisi in illis in quibz cūlitas nō distinguitur a substantia. vtrūq̄ aut̄ istoz in noīe simplici simplex est. In noīe vero p̄posito illud a quo nomē imponit quodā nō est p̄positu & duplex. quis illud cui nomē imponit sit simplex. q̄ imponit a dupliū qualitate. sicut equiferus imponit a ferocitate immixta qualitatibz eque. Et imponit ab illis vnitis in yna et eadem substantia q̄ fīcat p̄ nomē sub illa dupliū qualitate.

Dubitatur. quid & que excludit Aristoteles a definitione noīe. Ad dubium responderetur q̄ a definitione noīe excludit duo. Primo. scz noī infinitū. vt nō hō eo q̄ nō est aliquiūscertere et determinante rei aut p̄sōne signū. sicut nomē. Aut p̄triusq̄ signū ut p̄nomē. Ideo ex se nō h̄z q̄ de ipso aliquid certū enūciari possz. ideo apud logicū nō est nomē. Dicit tñ p̄hs q̄ vocat nomē infinitū. q̄ in aliquibz p̄uenit cū noīe. ideo attribuit sibi illud nomē. Secundo excludit p̄hs obliquos casus q̄ dicuntur casus. q̄ cadūt p̄ quādā declinatiois originē a mō q̄ rectus dī. eo q̄ nō cadit. Cadūt etiā in modo fīcandi. licet nō in re fīcat. ideo dī p̄hs q̄ rō. i. definitio quā fīcat nomē est eadē in recto et in obliquo. Differunt tñ in modo fīcandi. q̄ rectus fīcat rem suā per modū substantie p̄ se stantibz. ideo bñ subjic̄t in enūciatōe. Obliquus vero eādem rem fīcat vt est alterius vel alteri recte. id est nō p̄t esse subiectū enūciatōis. & sic de textus. Si obliquus addat est fīt vel erit. vt dicēdo carbonis est nō fīcat verū vel falsum. et ob bñ obliquus casus nō dīcit nomē apud logicū.

Dubitāt quare nominatiūus dīcit casus cū tñ dīctū est q̄ nō cadit. dīctū est q̄ stōchī dixerūt noīatiūos esse casus eo q̄ cadūt. i. pcedūt ab interiori pceptūmentis. Sed dī ntū rectus. q̄ nihil p̄hīt aliquid casdens ab aliquo sic cadere vt rectū ster post casuz sicut stilus cadēs a manu artificis p̄ recte ligno infīgi. Et itaē de ntio. quis em̄ cadat ab interiori pceptōē mētis & p tanto dīcaē casus. signat tñ illū pceptū in se & absolute. p̄ ut scz est similitudo alicuius rei absolute sumptre & in se sic aut̄ nō cadit obliquus. Et si obliquas q̄ si nomē infinitū et casus noīs nō sunt noīa. sc̄qtur q̄ definitio noīs de qua est questio est insufficiens. q̄ istis p̄uenire videſ. Respondeſ q̄ predicta definitio noīs nō simpliciter illis p̄uenit. vt dīctū est. nomē em̄ infinitū nihil certū et determinatū fīcat. ideo excludit a definitōē p̄ illā p̄cūlā significationiū. Casus vero noīs nō fīcat sūm p̄mū placitum instituentis. q̄ ntū p̄mo pcedit ab interiori pceptōē mētis & mode p̄siderant. iō diversis definitōibz definiuntur.

Nōhō vero nō nomē. atuero nec positiū noīen est quo illud oporteat appellari. neq̄ em̄ oratio aut negatio est: s̄z sit nomē infinitū. La-

Perihermenias

thonis aut̄ vel cathonie et q̄cūq̄ talia sunt non sunt noīa s̄z casus noīs Rō aut̄ eius est in alijs qđē eadē. s̄z differt qm̄ cū est vel fīt vel erit ad iūctum neq̄ verum neq̄ fālsum est. nomē vero semp̄ vt cathonis est vel nō est. nondū em̄ alijs quid neq̄ verum dīcit neq̄ fālsum

Queris. vt̄ nomē infinitū aliquid ponat

Arguiſ p̄mo q̄ sic. q̄ vt h̄z p̄hs in fine p̄mī priorū differt dicere est nō equale & nō est equale. q̄ negatio q̄ nō est equale nihil ponit. Illa vero q̄ est nō equale alii qđ ponit. ergo ex intentione p̄hi est q̄ nomē illud infinitū noīeq̄ aliquid ponat. Secundo sic. negatio negās a negatione infinitante et priuante differt. q̄ negatio negans cū sit extra genus entis nihil ponit negatio vero infinitans cū sit in genere aliquid ponit. sc̄z ens infinitū. negatio vero priuas ponit determinatū subiectū cū aptitudine ad habitū. q̄ ex hac dīnā seq̄t q̄ nō infinitū aliquid ponit. In oppositū arguiſ q̄ nō. q̄ nomē infinitū eq̄liter dī de ente & de non ente. vt vere dī chimera ē nōhō lap̄is est nōhō. ergo infinitū nomē nihil ponit. Esequētia tener. q̄ si aliquid poniter opoteret illud esse cōe entis et nō enti cū de vtrōq̄ dīcat. Ans p̄bat. q̄ oē nomē imponit a forma. ideo sequit̄ q̄ ab eadē forma imponit noī habitus et nomē priuationis. Differit tñ in hoc. q̄ nomē habitus imponit ab ipsa forma sūm se. nomē vero priuationis a priuatione seu carētā eiusdē forme. Ut hoc noīmen homo imponit a forma hoīis. et hoc nomē nōhō a negatione eiusdē forme. Sed vbiq̄q̄ inuenit̄ hec forma a qua imponitur hoc nomē homo. de illo vere enūciatur q̄ est homo. ergo t̄ in quoq̄ inuenit̄ negatio illi p̄formē. lequit̄ q̄ de illo vere enūciatur nōhō. sed negatio illius forme equaliter inuenit̄ in non ente. et quolibet alio ente ab hoīe. ergo nomē infinitū equaliter dīcitur de non ente & de quolibet alio ente diverso ab ente significato p̄ suum nomē finitum.

Sciendū p̄mo q̄ ad hoc q̄ aliquid nomē determinari duo requirūt. Primum est q̄ significet substantiam cum qualitate finita & determinata ipsam substantiam finitamentem & determinantem ad certā formā seu ad certū gradū entis. Secunda cōditio est. q̄ tale nomē nō sit antea negatum seu infinitatum propter p̄mā cōditionē infinitari non possunt res ens et cetera trāscēdēntia ppter cām eandem infinitari nō possunt signa distributiva. q̄ nō fīcant rem ynuersalem vel p̄cūlārē ppter eandem infinitari nō possunt pronoia. propter secundam cōditōem noīa priuationa infinitari nō p̄t neq̄ p̄es orōis indeclinabiles neq̄ noīa infinita aut negata.

Sciendū sc̄do q̄ duplicita sunt noīa: quedam sunt noīa substantiua & quedam adiectiua. Et inter adieciua adhuc est differentia. quia quedam sunt substantia lia que nominata sunt a forma substantiua vt animatus sensibiliū humanū et hīmōi. Et de istis p̄ctū ad hoc q̄ē ponere aliquid vel nō ponere q̄n infinitata sunt idē est iūdicū sicut de substantiū infinitis. Alta sunt accidētalia denominata a forma accidentalī vt album nigrum et sic de alijs. Et infinita & substantiua ad p̄positū tais assiḡ natura differentia. Quia in noīe substantiū qualitas a qua nomē imponit nō differt a substantia essentiale.

sive ab eo cui nomē imponit. Ob hoc in talibus negata
q̄litate nois. negatur etiam z substātia eo q̄ essentia uter
idē sunt z sicut nūl relinquitur de eo q̄ sc̄abat p̄ tale nomē
et p̄ sequēs tale nomē infinitū nūl ponit. Etia nūl
sc̄at. put sc̄are est aliqd certū et determinatū intellectui
representare. Sz in noie adiectivo accidentalī q̄litas no
minus a q̄ imponit eentialiter differt a substātia cui ta
le nomē imponit. Et ideo negata tali q̄litate non optet
substātia nois negari. Et talis negatio magis assimila
tur negationi q̄s infinitū. qz an adueniū negationis
substātia cui imponit tale nomē erat infinita quodam
modo. finita tamen per accidens.

Lōclusio prīma. Homen infinitum substā
tiū nūl ponit. et similiter dōm ē de noie adiectivo sub
stantiali. Ista 2clusio p̄z. p̄ vtrac̄ sui p̄te ex notabilī im
mediate precedet. Et tamē aduertendū q̄ Sz nomē
infinitū substātiū nūl ponat. Et nūl ficit p̄pī acci
piēdo significare. Et p̄pter h̄ remouet a definito nois p̄
illā p̄cūlā sc̄atū. vt prius dicebat Non tñ sequit q̄ sit
vox penitus nō significativa. qz vox nō sc̄atū nullo mō
excitat intellectum ad aliqd apprehendendū. Sz nomē
infinitū excitat intellectū ad aliqd apprehendēdū. et ita si
gnificat aliqd. nō tñ illud q̄ sc̄at est aliqd certū z deter
minatū in rerū natura existens. Sed sc̄at ens infinitū
q̄ est cōe ad ens i natura z ens i apprehensione. Sicut so
lemnis dicere q̄ chimera est aliqd z negationes z priuati
ones sunt entia. Et est simile sicur cū dicim⁹ innoiable.
Innoiable ei nūl est. et tñ. put est in apprehensione rōis
per suum oppositū quod noiable est excitat intellectum
ad apprehendēdū aliiquid nō quidē q̄ sit in rerū natura
sed solū in apprehensione. Et ita dicere de hoc noie nō hō.
Et tñ aduertendū q̄ hoc q̄ dictū est de noie substā
tio infinito intelligentiū est dīpo q̄ se z absolute sump
to. qz q̄ ponit in orōne. p̄ subiecto v̄l p̄dicato optet q̄ p̄
aliquo accipiatū ad verificandū p̄pōnem. Non quidē de
p̄tute sermonis. Sz de bonitate intelligentis. qz oia alia
a participantib⁹ formā negatam secū p̄partit z derelinquit
nō tamē sequitur q̄ eam significet.

Conclusio secunda. Homen infinitum adiec
tiū accidentale aliqd ponit. Probat. qz qualitas a qua
imponitur tale nomē essentialiter diuersa est a substātia
cui imponit. ideo sicut prius ante q̄ addere sibi negatio
ponebat substātia. sequit q̄ adhuc post additionem ne
gationis eam ponat. Sed hec substātia posita p̄ tale no
men infinitū infinita est quodammodo sicut prius erat sumēdo
p̄ accidens infinitū sive cōe. Et ita nō efficit illa substā
tia infinita p̄ negationem additionē sicut in noie substātiō
Dubitāt. vtrū nomē infinitū sūt dictio vel ora
tio. Respondeat q̄ nō est orō sed dictio. qz negatio infini
tans sibi addit p̄ p̄pōnem q̄ sic declarat qz sicut in quoli
ter verbo cū re p̄bi intelligit. hoc verbū est. ita in quoli
ter noie q̄ subiectū in enūciatōe intelligit ens. Et ita in q̄
liter noie est p̄positio superioris forme z inferioris q̄ q̄de
superior forma se hz vt substātia nois et inferior vt q̄litas
rōne talis p̄positōnis p̄ negatio p̄ p̄pōnem addi nominī
fm p̄ hmōi negatio qualitatem dividit a substātia seu
inferiorē formam a superiori. Ultra dicitur q̄ licet no
men infinitū nō sit certe et determinate significatōnis
et ob hoc non sit nomē fm logici. Nō p̄ tñ reduci nomē
infinitū ad aliquā alia p̄pōnem orōnis. qz ad nomē Sz tūc
2lurgit dubium. Cū nomē infinitū reducas ad nomē quid

habet nomē finitū. p̄ substātia z q̄d p̄ qualitate. Respo
def q̄ hz p̄ substātia substātiā infinitā quā q̄dē sub
stātia infinitā nō optet aliqd esse in rerū natura. Sz suffis
cit q̄ sit aliquid in apprehensione rōnis z locutōe fm p̄
dicimus q̄ chimera. priuatōnes z negationes sunt aliq
uid. Sed habet pro qualitate priuationem qualitatis
finite et determinate. et ista sufficiūt grāmatico ad h̄ p̄ alt
q̄d sit nomē. qz nō 2siderat nisi 2grū z incōgrū. Sz nō
sufficiūt logico q̄ 2siderat verū et falsū. iō os aliqd cer
tum z determinatū de aliqd cerro z determinato enūciari.

Dubitāt. q̄liter differt nomē infinitū in grā
matica a noie infinito in logica. Rūr q̄ dīnt sic. qz i grā
matica ista noia q̄s qualis q̄tus dicitur noia infinita.
qz sibi nō determinat certū seu finitū nūez. Sz indifferen
ter cuilibz nūero addi p̄t sicur q̄lis duoz vel triū. tēs
Sz nomē infinitū apud logicū dīt cuius priuata est cer
ta z determinata q̄litas suba remanēta infinita q̄ dīent
suba infinita supponit in noieq h̄ nomē ens infinitū.
q̄ cadit in apprehensione et locutione.

Dubitāt. quare est q̄ in istis noib⁹ nemo neu
ter nullus negatio venies in p̄pōnem nō facit terminū in
finitū. Sz simplicē negatiū. Rūdef q̄ cā est qz cuz dīt nō
nullus. z sic de alijs distributis q̄p̄tāt p̄ signū distri
butū dividit supposita subiecti p̄ p̄partiōem ad p̄dicata.
ideo negatio negat p̄dicatu a p̄e subiecti. qz repit subiec
tū distributū in suppositis. iō nō negat qualitatē no
minis in seipso. Sz est negatio negas copulam.

Dubitatur. Utru transcedētia cuiusmōi sunt
ens res vnu tē possint infinitari. Respondeat q̄ si capē
antur generaliter in sua transcedētia ilimitari nō possunt
qz nūl relinqueret q̄ est cōtra rōem negatiōis infinitā
tis cū nūl est superius ad ens i sua transcedētia capē
tum. Sz si capiat p̄ente in actu bñ infinitat qz relinqueret
substātia infinita seu ens cōe ad ens in potēria et ad ens
in actu. et ad ens in apprehensione.

Dubitāt. vtrū adiectua accidētia p̄nit infini
tari. Respondeat q̄ sic z magis p̄rie loquendo debet dicē
negatio q̄s infinitata. qz q̄uis in ipis p̄ negatiōem rollat q̄
litas z relinquaſ substātia infinita nō en infinita substā
tia p̄ tale negatiōem. qz prius erat infinita ante aduentū
negationis.

Dubitāt. vtrū una negatio potest negare
duas p̄pōnes. Respondeat q̄ negatio q̄litera est. i. nō ves
niens in p̄pōnem alicuius pris in enūciatōne bñ p̄t ne
gare duas p̄pōnes et hoc vbi sc̄da aliquo mō est deter
minatio alicui⁹ pris p̄mē aliter aut nō. Qū em dīct nō
hō q̄ currit mouē. si illa negatio capiat negater z sit libe
ra p̄ negare vtrāq p̄pōnem p̄ vtrāq verbū importataz
Si v̄o illa negatio ilimitatē teneat vt nō hō sit una de
cū nō negaret nisi p̄pōnem qualitatishomis cū substā
tia hominis qz non est litera.

Dubitāt. quō differūt nomē priuatinū ap̄d
grāmaticū et nome infinitū ap̄d logicū. Dicis q̄ differūt
qz nomē priuatinū apud grāmaticū ficit substātia cū q̄l
itate positivē. Sz nomē infinitū apud logicū ficit infinitā
substātia q̄ nō est aliqd in re p̄ natura. Sz est aliqd cōe ad
ens in rerū natura et ens in apprehensione. Et p̄ qualitatē
habet priuationē qualitatis. vt tamē magis videat dīa
inter terminū priuatinū et terminū infinitū. Ad
uertendum est q̄ licet p̄mē nōmen significet per modūs

habitum cuiusdam et ois habet priuari possit. qz tñ habitus proprie loquendo dicit illud quod est accidentis in substantia. et priuari ponit potentiam ad receptionem hmoi habitus. ideo no proprie priuatur nisi terminus accidet talis. vt dicimus impium iniustum. quia in istis accidentibus forma realiter distinguitur ab eo cuius est forma. Et ideo tene potest remoueri forma et remanere illud cuius est forma cum potentia ad ipsam formam recipiendam. ideo proprie no priuatur nisi in accidentalib. Sed in terminis substantialib forma seu qualitas no differt realiter ab eo cuius est forma. ideo remota qualitate re manet etiam illud cuius est. scz substantia nois. Et ideo tales termini substantialib non priuantur. vt non dicimus inh vel inaia. Ex quo pater quo differunt negatio negans et priuans. et negatio infinitans. qz negatio negans nihil ponit et nihil relinquit nec secum patitur aliquid re vel ratione. Negatio aut infinitans licet nihil ponat relinquit tñ substantiam infinitam. et secum patitur omnia alia a participantibus forma negaram. Negatio vero priuans ponit determinatum subiectum cu potentia redundi in habitum et sic analogice dicitur de istis tribus.

Rationes autem oppositum solute sunt ex dictis.

Querif. Utz verbū sit de consideratione logici. Arguit primo qz non. qz verbū non est pars entia rationalis orationis neqz argumentationis. ergo non est de consideratione logici. Qz sequentia tener. qz si a logico consideretur hoc esset tangens pars entia enunciatōis. Allum pñi paret. qz pñs enunciatōis sunt tñ subiectū et predictātū. verbū autem no est subiectū vt notum est neqz pñdicatur. qz non est yniuersale neqz pñdicabile. quia non satis nisi quinqz pñdicabilia de quoqz niero non est verbum.

Sic. verbū consideratur a grammatico. g no logico. sequentia tener. quia diuersi aurores habent diuersa considerare. Tertio sic. si verbū esset de consideratione logici hoc esset ex eo. qz esset predicatum in enunciatione sed hoc non. qz sequeret qz post enunciationem determinatur de verbo. cum notitia predicitur ex enunciatōne depēdeat. In oppositum est pñs in textu.

Sciendū pñmo qz in enunciatōne duplex est predicatum. scz formale et materiale. **P**redicatum formale est qz intra se concipit formā per quam retroquerit illud quod inest ad alterū cui inest. Quia formā verbū cōcipit per hoc qz alterius est. ideo solum verbū est formalē predicatiū. Sicut pñcū cū dicitur homo currat sensus est homo est currens. currens vero significat rem verbī qz ibi materialiter predicitur. ipsum autem est quod est nota cōpositōnis et formā pñponit qua res verbī denotat inesse subiecto ut refertur ad ipsum tangens subi inherēs. **O**t hec forma pñponit in solo verbo scipitur rōne cuius est. est predicatum formale. **S**ed predicatum materiale ē res pñbificata pñ principiū vel aliquid scipit p nomē. vt cū dicit homo est aīal hō est currens. aīal et currens sunt pñdicata materialia. **S**ed si quereret aliquis. qz hic in verbo magis scipitur pñpositio qz in noie cu tñ pñpositio media est inter pñposita. Respondeat qz causa est qz vt dicit dyonisius nulla pñpositio est a primo s̄ ois incipit et pñcipiat a secundo. qz primū vt primū nulli inest. sed secundū pñt inesse. Et qz verbū scipit illud quod scipit per modū eius qz in est. ideo in verbo. vt in secundo et no in noie vt in primo cōcipit pñpositio. Ex dictis sequitur qz quinqz pñdicabiliā in enunciatōne sunt materialia predicata.

Sciendū secūdo. qz nomē et verbum possunt dupliciter considerari. Uno modo in ratione subiecti et pñ dicari. Et hoc modo posteriora sunt enūciatione finitatem. Et dependet noticia predicari ad subiectum ex noticia enūciationis. quia nomē no stat sub forma subiecti neqz verbum sub forma predicari nisi in enūciatione. Alio modo pñt cōsiderari sub ratione nois et verbi et elementorum enūciationis. Qum ergo hic queramus elemēta et principia enūciatōis qz priora sunt enūciatione sicut componēta cōposito. ideo Aresto. determinat de enūciatōe pñs determinat de noie et pñbo sub rōne non minis et verbi et no sub ratione pñdicari et subiecti.

Sciendū tertio. qz grammaticus nomē et verbum refert ad finem et grui vel incogrui. ideo oia accidētia verbi. inquirit finis que verbū potest esse principium enūciationis congrue vel incongrue. Logicus vero refert ista ad finem veri vel falsi cuius enūciatio est significativa.

Lōclusio. verbū necessario est de consideratōe logici. Probatur quia enūciatio est de consideratōe logici. sed enūciatio non potest esse sine verbo.

Dubitatur an verbū infinitum aliquid ponat.

Id dubium dñm est. qz verbū infinitum nihil ponit. Et ratio est. quia equaliter est in eo quod est et in eo qz non est. Qz sequentia tener. quia nihil est cōmune ad esse et no esse. Unde sicut nomē infinitum qz est cuius priuata est certa et determinata qualitas. et relinquitur subiecta infinita nūc oportet aliquid ē in rerum natura existens sed solum in apprehensione. Ita verbū infinitum est cuius certus et determinatus actus priuatus est. et relinquitur actus infinitus qui facit pñ hoc verbū est quād accipitur. pñ est cōe ad esse in rerū natura. et ad esse in apprehensione. Sed vt dñm est de noie infinito qz pñpatitur secum oīem aliā formā. ita verbū infinitum cōpatitur secū oīem aliū actum ab actu negato sed no pñ patitur. Olt tamē aduertendū hie qz si hoc verbū ē dicit esse in actu infinitari potest et relinquitur esse infinitum quod est cōmune ad esse in potentia et ad esse in apprehensione rōnis finis imaginatōne sicut dñm est de noie ens si accipiat pñente in actu infinitari pñ. Et si dicatur qz sicut noia se habent ad infinitatōem. ita etiam verba. ergo sicut est aliquid nomē infinitum qz aliquid ponit. ita erit aliquid verbū infinitum quod aliquid ponat. Dñm est qz noia quo ad infinitationem reperiuntur diuersarum naturarum sic autem no est de verbis.

Dubitatur. an hec verba opinatur iāmagnatur infinitari possint. Viderur qz non. qz hmoi verba significatiōem habet infinitam ex eo qz possunt pñi circa ens et non ens. Respondetur qz hec verba infinitari pñt qz et speciali modo scādi et non ex negatiua pñcula infinitante habent qz significant aliquid qz potest pñi circa ens et non ens. Ideo per negatiū tollit talis specialis modus scādi seu talis specialis significatio et relinquitur modus communis.

Dubitatur. Utrū hec verba negat priuat et hmoi que negationem importat possint infinitari. Respondetur sic. qz talem negationem scādit. vt conceptum ex suo speciali modo scādi. ita qz negationē suā possit scādit. ideo recipere possunt aliā negationem infinitatē

talem determinatā & carōem p̄uantem

Dubitatur An verbū infinitū in enūcia^{re} possum maneat infinitū Respondeatur cū boetio q̄ non. sed sit simplē negatū. Cuius causam assignat Boe tius. q̄ verbū in enūciāe positz est nota compōnis extremonū. Et sic negatio adueniens nō negat ipsū tolēdo accūm spēalem scatū per verbū. & relinquēdo actū infinitū. sed negat ipsum finē q̄ est nota compōnitōis extremonū remouendo sc̄z rem verbi ab acutali supposito. & per cōsequēs talis negatio causat diuisiōnem extremonū. & sic reddit p̄ponē negatiū. Versū tamen est q̄ verbū infinitū in enūciāe possum non habet a se ipso q̄ efficiatur negatum. sed ab extremitate que actualiter in orōne fīcāt. idēo negatio superueniens dūcēt vñū extremonū ab alio. Ex dictis inferri potest q̄ verba exemplē actionis & verba p̄me & secūde p̄sonarū infinitari non possunt. q̄ h̄mōi p̄bā sibi determinatā certa & determinata supposita ob hoc negatio his additā tollit compōnēt̄ rei verbia determinato subiecto. Eadem etiam de causa verbū impsonale nō potest infinitari. Non em̄ dī impsonale. q̄ nullus glōne fecit acuz. hoc em̄ est impossibile. cū agere & pati sit p̄xīum substantie. Sed dī impsonale. q̄ tertiam p̄sonam sibi nō determinat. sc̄z p̄mā vel secūdā vel terciā. Et cum dī. legitur. sensus est q̄ ab aliquo legitur. sed a quo vel a me vel a te non determinat dī. Et q̄ tale verbū sibi determinat suppositum infinitū seu indeterminatū. & hoc verbo sufficit ad completōem eius in quo est verum & falsum. idēo verbū impsonale infinitati nō potest.

Erbū autē est qđ cōsignificat tēpus cuius pars nihil extra significat. & est semper eorū (que de altero dicuntur) nota. Dico aut̄ quoniā p̄significat tempus. vt cursus quidē nō nō laborat. Noncurrit vero & nō laborat nō verbū dico. p̄significat quidē tempus. & de aliquo est nota. differētē q̄t huic nōmen non est positum. sed sit infinitū verbū. quoniā si militer in quolibet est. vel qđ est v̄l quod nō est. Similiter aut̄ vel currat vel currebat non verbum est sed casus verbi. differt aut̄ a verbo q̄niam hoc quidem presens significat temp⁹ illa vero quod complectitur

Queritur. vtrū definitio p̄bi sit bene assig/ nata in qua dī. Verbū est qđ p̄significat tempus cuius nūla pars separata aliqd scat. & est semp nota eorū que de altero dicuntur. Arguit q̄ nō. q̄ participiū scat temp⁹. ergo definitio dūcēt alijs a verbo. Secūdo sic. verba infinitū modi q̄tq̄ ponuntur in enūciāe a parte subiecti. vt dicendo currere est moueri. similiter verba aliorum modorū videntur in subiecto aliquando ponī. vt cuj dī de altero dicuntur. Tener p̄sequētā. qđ hoc solum operis p̄ dicaro formalē. In opositiū est. Arresto in textu

Sciendū est primo. Q̄ ut dicit Alphora bius p̄significare tēpus duo dī. vñū ex intēcōne p̄cipali alterum ex p̄sequētā. Consignificare igit̄ tempus de p̄n̄cipali sc̄z seu intēcōne est sc̄are rem eo modo quo est in tempore. hoc est in agere vel pari. & q̄ agere vel pati non possunt esse vel intelligi sine motu. & p̄xīum est ipsius motus tempore mēsurari. idēo sequit̄ q̄ p̄significare tempus nihil aliud est q̄ sc̄are aliquid ut aliqua differentia temporis mensura. et ita ex p̄sequētā sc̄are tēpus est cōnotare aliquā tēporis differentiaz. ut mensurātē rem que feature p̄ verbū mō quo p̄bū sc̄atur

Sciendum secūdo. Q̄ secundam partitū lam definitōis in qua dī p̄bī nulla pars extra sc̄at. nō declarat p̄hs. eo q̄ sūltē exponenda est in verbo sicut exposita fuit in noīe

Sciendum est tercio. Q̄ ultimō ponit̄ in definitōe p̄bī q̄ est semp eoꝝ nota que de altero dicuntur. Et subtilit̄ in fine istius particule. vel eoꝝ que in subiecto sunt. vel que de subiecto dicuntur. Et p̄istam additōnē intelligit̄ duplex modus p̄dicatōis. vt clare patet in tenui. & in vtrāq̄ p̄dicatōe verbū est nota compōnis. Sed quereret alīq̄ quare verbū semp est nota eoꝝ que de altero dicuntur. Lauſam hūtus assignat dīs Alber tus. q̄ verbū eoꝝ scat illud quod alteri inest finē q̄ inest. idēo intra se dīcīt p̄ponēm p̄ quaz retorquet illud quod inest ad aliud cui inest. idēo semp est nota eoꝝ z̄. Vel dī cereſ ſic. q̄ p̄bū scat actōem p̄ modū actōis. vel paſſionē p̄ modū paſſionis. de cuius rōne est q̄ inhereat. idēo nūnq̄ ponit̄ ex parte subiecti. nisi sumat̄ vi noīe. vt dīcēt poſte. idēo p̄bū est semp nota eoꝝ que de altero dicuntur. Et p̄istam particulam distinguunt̄ p̄bū a noīe & p̄ ticipio. que possunt ponī a parte subiecti & a parte p̄dicati. Et q̄si a parte p̄dicati ponuntur nō ponuntur ut nota p̄positionis. sed ſolum ut p̄dicata materialia. et ſic p̄t̄ q̄ p̄bū rōne rei ſcat p̄ ipsum materialē p̄dicatur & rōne p̄ponis quā p̄significat p̄dicat formaliter.

Sciendum quarto. Q̄ ſicut nōmen infinitū excludit a vera rōne noīe p̄p̄re dīcīt. ita p̄bū infinitū a vera rōne verbi. q̄ est incerte & infinita ſectionis nō ſcans aliqd certū quod de aliquo certo ſuppoſito enūclari poſſit. Et ille actus infinitus quē relinquit negatio infinitans ordinatur ad ſubam infinitā rōne cuius p̄significat tēpus & compōnēt̄ in ſe habet p̄ quā infinitū actū retorquet ad ſubstantię infinitā. Et p̄ter hoc dī in textu. q̄ p̄bū infinitū p̄significat tēpus. Cuius cām assignat ſanc̄tus Thomas. q̄ ſicut agere & pati que ſcāntur per p̄bū ſunt in tempore. ita & p̄uatōes eorum. Unde eſſe in tēpōe nihil aliud est q̄tq̄ alīq̄ parte tēporis mēſurari. mō ut habeat quartō phylſtē quies que est p̄uatio motus tēpōe mensuratur. idēo p̄bū infinitū quod est p̄uatio verbi infinitū p̄significat tēpus. Oīcīt etiā in textu q̄ p̄bū infinitū semp de aliquo est. q̄ verbū infinitū ſcat actū infinitū ſum ordinatū ad ſubam infinitam rōne cuius ſcīpt̄ p̄ponit̄ ſic p̄ quām retorquet actū infinitū ad ſubam infinitā. Aliam cām assignat ſanc̄tus Thomas. q̄ negatio reducit̄ ad genus affirmatiōis. Et q̄tq̄ ille particule conueniant verbo infinito & ita videatur esse verbū. excludit̄ tī potest a rōne verbi. q̄ nihil ponit̄. hoc est nihil certū et determinatū intellectui repreſentat. Idēo dī textus q̄ ſit̄ est in quolibet tamq̄ in eo qđ est q̄tq̄ in eo qđ non est. Quia

Primus

re nihil certū et determinatū ad certam formā entis pone
re pr. Et tū aduertendū q̄ ea que dicta sunt de p̄bo infi
nitō debent inēligi de ipso extra orōnem posito. q̄ intra
orōnem positiū efficit negatum.

Sciendū quinto. q̄ sicut casus noīs exclu
ditur a vera rōne noīs. ita casus verbi a vera rōne verbi
excluditur ut sunt p̄ba p̄teriti epis et futuri. Et huius cā
est. q̄ p̄teritū et futurū nō habent rōnem epis nisi p̄ re
spectum ad p̄fens. q̄ dī p̄teritū q̄d̄ fuit p̄fens. et futurum
q̄d̄ erit p̄fens. ideo p̄ba p̄teriti epis et futuri que p̄signifi
cant p̄teritū tempus et futurū dicuntur casus p̄bi in ordi
ne ad verbū p̄sens epis q̄d̄ significat tempus presens.
Et est hic aduertendū q̄ ut in textu dī verbū rectū p̄sig
nificat tempus p̄is. illa vero sc̄ casus p̄bi que p̄plicat p̄
teritū et futurū copulat tanq̄ finis p̄teriti et p̄cipiū futu
ri. Et illa variatio p̄bi que fit fin numerū et p̄sonā nō con
stituit casum verbi. p̄t est hic sermo de casu verbi. q̄ va
riatio talis nō attendit ex parte actōis passionis faciat per
verbū. sed solū ex parte subiecti. Sed variatio que est p̄m
modos et ipsa respicit ipsam actōem. ideo variatio fin vira
q̄d̄ hec p̄stituit casus p̄bi. Et q̄ variatio fin modos acci
dit verbo fin affectū p̄ferentis. Ideo de hoc non facit mē
tione. Arestoreles in textu. q̄d̄ nō intendit de instrumentis
affectus sed solum p̄ceptus.

Cōclusio. Predicta definitio verbi est suffi
cientis. vi facile est p̄bare q̄ dītōes sufficiētis definitōis

Dubitatur primo. Quare in definitōne ver
bi nō ponuntur ille tres particule. vox faciūa ad placitū.
Dicit q̄ cā est. q̄ ille sunt p̄munes nomini et verbo. ideo
p̄bus relinquit eas notas intellectui legētis ex declaratiōe
earū in definitōne noīs habita. Si p̄ obiectā q̄ eriam
illa particula. cuius p̄es extra nihil faciat. p̄mune est no
mīni et p̄bo. q̄d̄ rōne nō fuit repetenda. Dicit p̄t ad hoc
q̄r̄ verbū importat quādam p̄ponēt que est formale ora
tionis verū vel falso faciat. ideo in maiorē p̄uenientiaz
p̄taret p̄bum hatere cū orōne q̄d̄ nomē. et ob hoc in defi
nitōe p̄bi reperit illam particulā.

Dubitatur secūdo. An verbum possit ponī in
enūciatiōe a p̄te subiecti. Rēdetur q̄ p̄bū in vi noīs accep
tum et nō p̄baliter p̄tene subiecti. Pro cuius diuersitat̄
tis intellectu aduertendū est q̄ p̄pīus noīs est q̄ facit rem
suam quasi p̄ se existēt. Propriū aut̄ verbi est q̄ facit ac
tionem vel passionē. Actio aut̄ et passio faciūa possunt du
pliciter. Uno mō p̄ se et absolute in abstracciōe a subiecta q̄
egredit actio. vel in qua recipit passio. vñq̄d̄ sic res q̄
dam in se q̄ se existēt et a qualibet alia re diuisa et separa
ta. Et sic faciunt actio et passio p̄ nōmen. ut calefaciō am
bulatio et silia. Alio mō p̄ se faciūa actio p̄ modū actōnis ve
sc̄ actu egrediens est a subiecta et actualiter inherens in sub
iecto. Et sic faciat p̄ se alia p̄ba alioz modoz ab infinituō q̄
attribuitur alijs p̄sonis. Sed q̄ erit iste p̄cessus et egred
sus a subiecta et erit ipsa inherētia actōnis actōnis et passōis
p̄t apprehendit ab intellectu ut res qdā. inde est q̄ ip̄a ver
ba q̄ se faciūa ip̄m actualē p̄cessum vel ip̄am inherētiaz
actualē actōnis vel passionis p̄ modū rel. cum modi sunt
p̄ba infinituō modi p̄t p̄m a parte subiecti. ut cū dī. cur
rere ē moueri. Et illa p̄ba infinituō modi dicuntur p̄ba. q̄
faciūa p̄cētōem actōnis vel passionis ad subiectam q̄ eges
h̄is actus vel cui inheret. sed h̄is vñm noīs p̄t̄o faciūa

Per ihermenias

lem p̄cessum sive inherentia ut rem quādam. Sed tū b̄
curro est p̄bū. curro nō sumit formaliter sed materialiter.
et q̄s sic accipiūtur p̄ba in vi noīs sumit

Dubitatur tertio. Quare ex p̄bo obliquo in
dicatiōi cū noīs sit oīo vera vel falsa. nō tū ex noīe obliquo
cū p̄bo. nō nō obliquū ponat a p̄te p̄dicatiū. Rēdetur
q̄ huius rō est. q̄ om̄e illud q̄d̄ in enūciatiōe poni p̄t tanq̄
subiectū detet faciat rem suā p̄ modū sube et p̄ sestantis. H̄
aut̄ obliquo noī nō p̄uenit. et ideo nō p̄t eē subiectū enūci
ationis. Sed ad hoc q̄ aliquid sit p̄dicatiū sufficit ut insit al
teri. et q̄d̄ hoc p̄uenit p̄bo per oīem epis dñam. ideo p̄būz
obliquū dum tñ fuerit indicatiōi modi. p̄t cū noīe p̄stūre
re orōnem veram vel falso. et hoc magis cōuenit p̄bis
indicatiōi modi q̄d̄ alij. q̄d̄ modus indicatiōe ex sua natu
ra essentialius est enūciatiōe veriant falso. eo q̄ ē indicati
ōis mentis p̄ceptus. alij vero modi nō. T̄ Rōnes ante
oppositū solute sunt ex dictis.

Ipsa vero fin se dicta p̄ba noīa sunt et faciunt
aliquid. p̄stituit em q̄d̄ dicit intellectū et qui au
dit quietit. sed si est vel nō est nōdū faciat. Ne
q̄ em esse signū est rei vel nō eē. nec si hoc ipsuz
est purū dixeris. ip̄m q̄dem nibil est. faciat autes
quādam p̄ponem quā sine p̄positis nō est intel
ligere. Oratio autem est vox faciūa cuius
partium aliqd̄ faciūiū est separatim. ut dictio
nō ut affirmatio. Dico aut̄ ut hō faciat aliqd̄. sed
nō qm̄ est aut̄ non est. sed erit vel affirmatio vel
negatio si qd̄ addat. Sed nō vna noīs syllaba
nec in hōc q̄dem qd̄ est sōlex rex faciat. sed vox
est nūc sola. In duplice vero faciat qd̄ est. sed
nō fin se. sed quēadmodū dictū est. Est aut̄ ora
tio oīis q̄dem faciūa nō sicut instrumentū. sed
quēadmodū dictū est fin placitum.

Queritur utruz p̄ba fin se dicta sunt nomina
¶ Arguit p̄mo q̄ nō. q̄ p̄bū fin se dēm faciat rem suā. p
ut est in agere vel pati. et ita adhuc faciat ipsi. nomē p̄bo rē
suā faciat p̄ modū habitus et q̄tis. ideo nō p̄significat ipsi
¶ Secūdo sic. nomē z p̄bū polita in orōne distinguuntur.
et hanc distinctionē nō accipit p̄ hoc q̄d̄ in enūciatiōe si
ergo nomē z p̄bū diuisim sumpta distinguuntur.

In oppositū est textus sic dicens. Ilsa qd̄ p̄ba fin se
dicta noīa sunt. Subiugens cām faciat em aliquid. p̄stūre
em q̄d̄ p̄bum intellectū. et q̄ audit q̄scit. sed si est res aut
nō est nōdū significat.

Sciēdū. q̄ cū dī q̄ p̄ba fin se dicta sunt no
mina. nomē hic sumit cōter fez. p̄ quacūq̄ dītōe impos
ta ad faciūdū rem aliquā cuius rei ip̄a vox. plata cōstituit
intellectū apud audientē. Et q̄ se faciat q̄ p̄bū. platu fin se
intellectū p̄ponit nō p̄cipit. q̄ intellectus p̄ponis p̄det
ex intellectū p̄positoz. p̄positio em p̄positoz est p̄positio
mō q̄d̄ p̄bum sic dī p̄ se deest vñp̄ p̄positoz. ideo illa p̄po
sitio nō est intelligibilis. q̄ infinita est et indeterminata. et
in hoc h̄z p̄bū modū noīs. Hater etiam verbū modū no
minis in hoc q̄ agere vel pati est res quedā. inde est q̄ ip̄a
p̄ba p̄ se sumpta inq̄stum faciat agere vel pati p̄pēnd
dīcūt sub noīa cōsider accepto. p̄ omnī dītōe sumptue faciat

Te rem aliquā. **D**iffert enī verbū q̄ se dicit⁹ a noīe p̄ se z prie dicto. q̄r noīa feant rem suā ut in se existentez. **Z**ob h̄ nomen nō d̄ spōnem neq; vt accepta. neq; vt actualiter exercitā. **O**b hoc nomē p̄ se dicit⁹. **A**stituit intellectum rei simpli⁹ ab solutū. **H**abū vero p̄ se dicit⁹ adhuc fact⁹ ac rōem vel passione p̄ modū actōnis vel passionis egrediet̄ a suba z sube inherentē. **O**b hoc qui d̄t p̄bū p̄ se sumptuz nō astituit intellectū rei ita ab solutū. sicut qui d̄t nomē p̄ se. **T**is ḡ dōm est breuiter q̄ si nomen cōter accipiat vt dicit⁹ est. **P**ha fīm se dicit⁹ noīa. **S**i p̄o accipiat nomē p̄p̄le vt a verbo distinguat tūc p̄ba fīm se dicit⁹ nō sunt noīa sed accepta sunt ad modū noīs

Enclusio Verba fin se dicta. id est p se accepcta sunt noia capiendo nomen cōiter. si pō prie capiat nomen ut a pō distinguis pō fin se dicta nō sunt noia sed accepta sunt ad moduz nois. Hanc pclonem probat Zresto. p ea que dicta sunt post oppositiū.

Dubitatur An verū sit q̄ nomen p se dictū aut etiā p̄bū faciat quiescere intellectū audientis ita ut vr̄bū p se p̄sticuat intellectū alicetū rei. z s̄lē de noīt. Et videt q̄ nō. q̄ si dicam. h̄o. intellectus alicetis ināter suspensus quid de eo dicere velim. Si enī dicā currit maner intellectus alicetis suspensus de quo hoc dicaz. ḡ. Videſ q̄ ho nō p̄petit nō nec p̄bo. sed dūtataꝝ orōm Reſpondeſ ad dubiū. q̄ est duplex cōceptus. sicut duplex eſt opatio. Ille em q̄ dī nome vel verbū p se p̄stitut intellectū id est p̄cepit alicuius rei q̄stum ad p̄mā opatōem intellec̄tus que eſt simplex apprehensio. z fm̄ hoc q̄scit animus audientis q̄ suspensus erat ante noīs vel p̄bi. placōdem. ſi nome vel verbū p se dictū nō p̄stituit intellectū q̄stum ad secūdā opatōem q̄t p̄ponere vel diuidere. nec fm̄ hanc opatōem quiescere facit animus alicetis. ideo post illa verba subiungit Areſto. q̄ p̄bum p se dictū nō dū fcat p̄ modūm xp̄onis vel diuisionis. z p̄sequens neq̄ p̄ modūm veri z falsi. v̄putaſi res eſt vel nō eſt. Et hoc p̄bat Areſtoles p̄ locū a maiorī ad minus. Nam hoc p̄bū q̄d eſt eſte. z illud verbū infinitū q̄d eſt nō ſeſi ſiḡ ſe ſumātūr neu triū coꝝ eſt ſtatuum ſi res nō eſt. ḡ neq̄ veritatis z falſitatis. z p̄sequens neq̄ alia verba p se dixerit vel falſum ſcant. hoc eſt rem eſte vel nō eſte. Conſequētia tenet a maiorī. q̄ hoc magis videreſ de illis verbis q̄ de alijs. Eius cā eſt. q̄ ip̄lum eſt ſons z origo om̄niū alioꝝ verborū z p̄cipit in om̄ni alio verbo. Item enī hoc p̄būz eſt facit eſte. z q̄ ip̄lum eſte videt eſte cōpositio q̄dam. ideo h̄ verbū eſt q̄d ſcat eſte videt ſcare p̄pōneſ in qua ſit vel falfum. Sed hoc non eſt verū. q̄ cū ſuis illud verbūz eſt ſcat p̄pōneſ. illa tamē nō p̄ intelligiſ ſine cōpositioſ. vt dictū eſt. ideo dī tēxus. Si ip̄lum eſt purum dixeris ip̄lum q̄dem nihil eſt. Significari eīm quādā p̄pōneſ quaꝝ ſine extremitate non eſt intelligere. Sed oritur dubiū quid eſt dicere. Si ip̄lum eſt purum dixeris z. Dūmiliſ multis rōnibꝫ Alekſadri z Porphyri dicendū eſt breuiter q̄ h̄ verbū eſt ex coſequēti ſcat p̄pōneſ z p̄mo z p̄ncipialiter ſcar id quod p̄mū cadit in intellectū p̄ modūm actualitat̄ ſeſi ip̄lum eſte quod eſt p̄mū caſuatuꝝ p̄mi. et eſt actualitat̄ om̄nis forme ſubſtantialis z accidental̄. Et q̄ om̄nis alia actualitat̄ p̄ſuppone illam ſimpliſcem actualitat̄. inde eſt q̄ cum volumū ſcare aliquā rem actualiter inſieſ alicui ſubiecto hoc ſcamus per hoc verbū eſt. et ideo hoc verbū eſt ex p̄sequenti ſcar. Apoſt

tionem huiusmodi actualitatis eis et cuius est. Sed quod se sumit non exprimit illud quod est, ideo talis oppositio quam significat hoc verbum est solum est accepta et non actualiter exercita, ideo hoc verbum est per se dictum nihil est id est non fecit verum vel falsum, quod non fecit rem esse vel non esse, et hoc modo deter intelligi dictum Aristotelis in extus Romanes ante oppositum solute sunt ex dictis.

Queritur. utrū definitio orōnis sit bene as-
signata in qua dī **O**ratio est vox scātiā cuius partū ali-
quid separatum scātiū est ut dictio. nō ve affirmatio. Re-
spondeſ q̄ non. q̄ nō p̄uenit om̄i p̄ento ſub definito **O**ra-
tio p̄. q̄ partes orōnis hypothetice q̄ vocat in teſtu p̄dictio
ne vna dicunt scātiā ut affirmatioēs & negatioēs. cum pre-
etiis ſint due cathegorie orōnes. ergo definitio oratiōis
orōni hypothetice nō p̄uenit. ḡ t̄c. Ad oppoſitū eſt
autoritas ph̄i in teſtu.

Sciedū est primo. Q[uod] postq[ue] phus deter-
minavit de nomine & verbo. que sunt principia materialia
enunciatoris. L[et]o sequenter determinat de orōne que est p[er]
cipitū formale. utpote quasi genus sūm exsistens. & d[icitur] quasi
genus. q[ui] nō est verū genus. eo q[uod] in secundis intentiōibus
nō sunt vera genera neq[ue] vere spēs.

Sciendum secundo. Quidam omnes partes
aliquius totius referant ad totum ut ad pfectum. qdā tu ad
ipm referuntur immediate. ut paries et tectū ad domū. et mē-
bria organica pincipalia ad aliam. quēdā vero mediatis pnci-
paliis partibꝫ quarū sunt partes. sicut lapides referuntur
ad domū mediante pariete. et nerui et ossa ad cūl median-
tibꝫ mēbris organicis. scz manū pede et alijs. Ideo plena
definitio orōnis puenit tam pfecte orōni q̄d impfecte. pfecte
tu tu puenit orōni pfecte de qua est hic pncipaliter ad
positū rāndū de genere imediato et pximo orōni enūciā-
tione. et adhuc q̄uis omni orōni pfecte pueniat. perfectius et
pncipalius puenit enūciā orōni simplici q̄ cathegorica dī. cuž
hic nō intendaſ de hypothetica

Scindit̄ est tertio. **X**in definitōe orōnis
due ponuntur particule que etiā ponuntur in definitōe nos-
mism̄ sc̄ vox sc̄ituā. deinde ponit̄. cuius partit̄ sc̄ituū
est aliqd separatim. Et deinde ponit̄ q̄ pres oratōis sune-
sc̄ituā vt d̄ōnes nō vt affirmatiōes.

Sciendum quarto. Quid dictio tribus modis accipit. Uno modo per omniem quod dicendo perfetur. Alio modo per quadam specie enunciatur, que est affirmatio aliquius de aliquo. Tertio modo hinc accipitur, per voce freativa simpliciter et incompleta. Quod autem pres orationis facient ut dicitur simplex et non videtur affirmatio probatur Aristoteles in textu, quod quodcumque homo aliquid freat non in freat aliquod esse vel non in esse nisi addat sibi ipsum indicati modi, quo facio erit affirmatio vel negatio. Quod autem pres nos et sibi non facient aliquid ut dicentes probatur Aristoteles, quod locum a maiore ad minus de partibus huius nos scire, quodcumque enim hec dicitur sicut apud sit ex plurimis verbis, tamen in significando hunc simpliciter percepimus, et sic invenimus est simplex in scandendo non per habentes partes freativas aliquicunque quod est de intentione totius. Et si igitur in quo differunt pres nos et partes sibi a partibus orationis. Conclusio probatur definitio orationis est bona. Partes per declaracionem eius, ut dictum est.

Dubitat An vera sit opinio dicentium orationem naturaliter facere. Et videt q. sic. rōne eoz. qz virtus

Primus

Per ihermitenias

is naturalis instrumentus debet esse naturale, qd natura
nō deficit in necessariis, sed virtus interpretativa seu enunci-
ativa est virtus naturalis hoīs, qd est tō seu intellectus eius
cuīus instrumentū est oīo que interpretatūs hæcceptū. qd oīo
est qd naturale naturalis fēcas, t̄ hec rō dī fuisse Platonicis
Ad dubius dī, qd nō. Et ad rōmē dicīt p̄ virtutis na-
turalis instrumentū immediatū naturale est mediante quo
formari p̄ instrumentū artificiale quo instrumentū artificiale
ali formato etiā yī p̄. Sic enim virtutis naturalis interpre-
tativa naturalia sunt instrumenta pulmo t̄ guttur qd for-
ma vox, lingua dentes palatū, t̄ duo labia, quibꝫ littera-
ti t̄ artificiale soni efficiuntur, qd articulatio seu lratio vocis
dispositio est ad fēcas oīem, et sic oīo t̄ p̄s eius sunt effec-
tus naturalis virtutis interpretative p̄ instrumenta p̄dicta
sicut virtus motio corporis yīt̄ instrumentis naturalibus,
sicut pedibꝫ t̄ brachibꝫ ad faciendū artificiale. Et ita oīo
t̄ p̄s eius nō sunt naturales, sed sunt qdā artificiales
causata ab humana institutoe voluntate, id est fēcas p̄m plati-
cū humanae institutois. Utētū est in qd p̄ virtutē interpretati-
vatiū intelligamus rōnem, hoc mō virtus interpretativa
nō est virtus naturalis, sed est supra oīem virtutē t̄ natu-
ram corporē, qd rō nō est actus alieuius corporis. Ipsa
enī rō est qd mouet virtutē in orbiā naturalē ad operā arti-
ficialia, quibꝫ etiā yīt̄ instrumentis, t̄ isto mō p̄ yīt̄ oīo
ne t̄ p̄ibꝫ eius qdūs nō fēcent naturaliter

Dubitaf. Quare he particule. vox fcati/ua. iterate sunt in definitōe ista. cū in hoc oīo pueniat cū noīe et p̄bo. **A**d dubiū dīc iteratē sunt in hac definitōne orōnis ad denotandū q̄ fcatio orōnis differt a fcatio ne noīis et p̄bi. q̄r nomen et p̄bū simplicē p̄ceptū fcati. oīo aut̄ fcat p̄positū. **S**ed si queret aliq̄s quare non posuit illam particulā ad placitū. R̄ductur q̄ t̄ quis fcatio oīo n̄tis alia sit a fcatōe suaq; partī diuisim sumptarū nō fūit t̄ m̄ imposita a p̄mo impositore ac fcatiū p̄m̄ se tor̄a. sed dūtaxat partes orōnis fuerit imposta ex quaq; p̄plexiōe resultat fcatio orōnis p̄plexa. idēo in definitōne non ponit̄ s̄m placitū. ponit̄ t̄n̄ in explanaōe textus ad excludendū quēdā errorē p̄us dictū in p̄mo dubio.

Dubitatur. Quare vtitur **Aresto**. illa pstru
ctio partiaria cuius prius zc. et nō dicitur cuia partes. Re
spondet qd hoc factum ad denotandum qd nō intelligit de omni
pre oronis. Nō enim intelligit hoc de negatōibz et alijs sin
cathegorem atqz. qz solum habitudine vnius ad alterum
scant. et nō aliquod absolutum. Non intelligit etiam hoc nisi de
partibus immedieate enunciataem pstitutioem. vt sunt nomē et
verbū. Et p hoc excluditur lre et syllabe. et tis ptes pro
xime hypothetica cōstituentes incēptum hypothetica est.
Nam cū hic definitio orō in psum, oportet intelligere hoc
solum de partibus proximis immedieate orō nem pstituentibus
incēptu orō est fm qd cōs est orōni simplici. et orōni hypo
thetica. que qd ptes sunt nomen et verbū. Et p hoc sol
vitur rō ante opositum

Dubitatur Quare potius dicit*i* definitiō
affirmatio q̄ negatio Rūdetur q̄ negatio altq̄ addit su
pra affirmatōem. ideo si p̄s orōn̄s p̄ter sui simpliciter
non fecat aliqd vt affirmatio. multo minus fecit aliqd ve
negatio. addit em̄ negatio supra affirmatōem particulaz
negatiā. Autoritas post opositū est pro dictis

Flūciatina vero nō oīs. sed in qua verūz

velfalsum est. Hō aut̄ in oībr̄r̄t depeatio qđē
est oratio. sed neq; vera neq; falsa. Et ceterē q;
dem relinquātur. rhetorice em̄ vel poetice con-
uenientior colideratio est. Enūciatiua vero p/
sentis speculatōis est

Queritur utrum definitio enūciatio sit bona
in qua dicitur. Enūciatio est oīo in qua verū vel falso est.
Et videt quod non. qz̄ hater sexto metaphysice. verū et falsū
sunt in mente. bonū vero et malū in rebus. qz̄ verū et falsū
non sunt in oīone. In oppositū est phus in textu dicens.
enūciatio nō oīis s̄ illa in qz̄ verū vel falso est.

Scierendum primo. Q[uod] postq[ue] phus de-
terminauit de p[ri]ncipijs enūciatōis. Hic p[er]sequēter deter-
minat de ipsa enūciatōe. Primo determinando de enūci-
atione simplici p[re]stitera ex simplici noīe et ex simplici p[ro]p[ri]o.
et p[ri]p[ri]etatiā eiā. vt facit in hoc p[ri]mo libro. Deinde in se-
cundo libro agit de diuersitate enūciatōis que p[re]uenit s[ecundu]m
ea q[uod] simplici enūciatōi addūtur. cuiusmodi sunt negatio
infinitas. p[ro]positio pluriū p[re]dicator[um]. et modi scierēt[ur] p[ro]p[ri]es
modales. Et deſterminando de enūciatōe simplici p[ro]p[ri]o deſinēt
enūciatōem in p[ro]muni. Secundo diuidit eā. de q[uod] diuīſione
audietur in q[ui]stione ſequenti.

Scienduz secundo QX arresto tales cū dī enū
ciatua vero zc. breui sermone simul orōnis diuītionez in
mit in hoc q dī. nō ois. & definitōem enūciatōis ponit cū
dicit. in qua verū vel fallsum est

Sciendu*m* tercio. Q[uod] quis oratio nō sit instru-
mentū alicuius virtutis naturalis, est nō instrumentū rō-
nis, vt p[ro]p[ter]ius dicitur est. omne autē instrumentū definiti oportet
ex suo fine qui est usus instrumenti. U[er]us autē orationis sicut
cuiuslibet vocis facie est facere. Recepit enim intellectus, vt
dicebat p[ro]p[ter]ius. Et q[uod] opatōes intellectus due sunt, in quāz
vna nō inuenit veritas vel falsitas, in alia autē inuenit vez
vel falsum. ideo quenamenter orationem enūciatiā definit per
faciētēm veri et falsi, que est definitio ipsius enūciatiās da-
ta ex fine ad quē ordinat enūciatio, q[uod] vi dicitur est. omne o[r]d[i]nat[u]m
in fine inceptum h[ab]et quenamenter p[er] finem definit
ad quem ordinatur.

Sciendi quarto: q̄ verū & falsum dicūtur esse
in enūciatione sicut in signo & in mente siue in intellectu ve
in subiecto. in re aut̄ sicut in causa. vt d̄r̄ in predicamentis
ab eo q̄ res est vel non est d̄r̄ oīo vera vel falsa.

Sciendū quinto q̄ enūciatio p̄ p̄sentem de
finitō em differt ab alij spēbō orōnis. Primo em differt
ab orōnib⁹ impfectis. q̄ ille nō facit verū vel falso. cūz
non exp̄mant rectum iudicium rōnis in quo p̄stat verum
vel falso. Q̄ idēs vero p̄fecte q̄ perfecti lensum generat̄
in aīo auditoris q̄nq̄s lumen in spē. sc̄z enūciatiua. de p̄ceptiua.
imperatiua. operatiua. et p̄dictiua. h̄az aut̄ orōnūm enū-
ciatiua est illa in qua verū et falso inuenit. Cuius rō est.
q̄ sola enūciatiua facit mentis p̄ceptū in qua verū vel fal-
sum est. Alle aut̄ ordinant̄ magis ad scandū mentis affe-
ctū in quo p̄xire nō dicitur esse veritas vel falsitas. sed magis
bonitas et malitia.

Sciendū vltimo. q̄ vt h̄z textus alie orationes p̄ter enūciatiūm relinquēd sunt. q̄z magis poetice & rhetorice p̄ueniens est eaꝝ. Sideratio enūciatiūm p̄ p̄sc.

sis est speculatoris. ut h̄z textus. Cuius cā est. q̄ quecūq̄ p̄siderat logicus ip̄e ordinat ad finē veri vel falsi. ut scilicet in omni materia discernere verū a falso. Sola autē enūciatio fecit verū aut falso. Alio vero. q̄ sciant mentis affectum primū rhetorico vel poete. quoz est mouere affectus audientis ad aliquid p̄sequendū vel fugiendū. puta ad amorem vel odium. et sic de alijs passionib⁹. Ad grāmaticum vero pertinet eoz p̄siderat ut in illis p̄siderat vocum congrua p̄iunctio. de distinctione autē et sufficiencia orōnū pfectarum. fatus dictū est in summulis

Conclusio. Predicta definitio enūciationis ē sufficiens. Parz ex tertio notabili. Enūciatio em̄ est in instrumentū intellectus p̄ponēta et diuidentis in cuius cōpositōe et divisione est verū vel falso. cuius instrumentū usus est fecare talē veritatem vel fallitatem. Ratio ante op̄positum soluta est dictis

Est autē vna p̄ima oratio enūciatiua affirmatio. deinde negatio. alie vero p̄iunctōe vne. nccē est autē omnē orōnem enūciatiuaz ex verbo esse vel casu p̄bi. Etem̄ hoīs rōni si non est aut erit aut fuit aut aliqd h̄mōi addatur. nōdūz est oratio enūciatiua: quare autē vnum quiddam est et nō multa aīal gressibile bipes. neq; em eo q̄ p̄ pinque dicitur vnu erit. Est autē alterius hoc tractare negotij. Est autē vna oratio enūciatiua que vnu de vno fcat vel p̄iunctione vna. Plures autē que plura. et nō vnu v̄l incōiuncte nomen ergo et verbum dictio sit sola. qm̄ non est dicere sic aliquid scantez voce enūciare vel aliquo interrogante vel non. sed ipso proferente. Hanc autē hec q̄dem simplex est enūciatio ut aliqd de aliquo vel aliqd ab aliquo: hec autē ex his p̄iuncta velut oratio q̄dam est iam cōposita. Est autē simplex enūciatio vox scatiua de eo q̄ est aliqd vel nō est. quēadmodū tpa dini sa sunt Affirmatio vero est enūciatio alicuius de aliquo Negatio vero alicuius ab aliquo

Queritur vnu diuisio enūciationis in affirmatiua et negatiua sit diuisio generis in suas spēs. Arguit q̄ nō. q̄ spēs sunt simul sub genere qd̄ diuidit. sed sic nō ē de affirmatiōe et negatiōe. q̄ ut h̄z text⁹ affirmatio est p̄ma oīo enūciatiua et deinde negatio. Secundo sic. spēs nunc̄ ponit in definitōe sui generis. affirmatio autē et negatio ponit in definitōe enūciatōis. cū dī in textu. Est autē simplex enūciatio vox scatiua de hoc q̄ est aliqd vel nō est. In oppositiū arguit. q̄ enūciatio dī noīe et rōne de affirmatiua et negatiua q̄ differunt spē. ḡ tc.

Sciendū. p̄mo q̄ postq̄ Aresto: definiuit enūciatōem. Consequēter ipsam diuidit. Circa qd̄ ē nos diuisione sumit penes subam vel penes ea q̄ subalter ipsam enūciatōem p̄stirūt. et p̄m̄ hoī diuidit enūciatōem in enūciatōem vna simpliciter et in enūciatōem vna p̄iunctōe. et in enūciatōem plures. vel reducendo ad bimemb̄ē dicere

tur. Enūciationū alia vna alia plures. Enūciatio vna diuidit in enūciatōem vna simpliciter que dī enūciatio simplex seu cathegorica. et in enūciatōem p̄iunctōe vna que dī h̄y p̄othetica. Secunda diuisio enūciatōis sumit penes qualitates. et fin hoc diuidit in enūciatōem affirmatiua et negatiua. Pro quarū intellexi.

Sciendum secūdo. Q̄ enūciatio hic dī sim p̄citer plures in qua p̄m̄ rem p̄dicantur plura de uno. vel vnu de plurib⁹. vel plura de plurib⁹ incōiuncte. sive illa plus et sc̄entur plurib⁹ vocib⁹ sine vna voce equo. Tertiaz dī enūciatio plures aggregatio plurib⁹ enūciationū simplis cū sine p̄iunctione eas vniuere. exempla patent inquirēti. Enūciatio que est sic simpliciter plures nullo modo debet dici enūciatio. Nec tali p̄petit definitio enūciationis. q̄ ibi nulla est vnitatis. Sed enūciatio p̄iunctione vna duplex est q̄ vel est vna p̄iunctione termininoy. ut sunt p̄positōes de distinctione p̄dōnum. et p̄positōes hypothetice. Sed enūciatio simpliciter vna est illa in qua vnu de uno sine p̄iunctōe copulante inter partes subjecti aut inter partes p̄dicati enūciatur. ¶ Est tñ hic aduertendū q̄ enūciatio simpliciter vna duplex est. Quedam est in qua p̄dicas vnu de uno ram̄ p̄m̄ vocez p̄bi etiam. ut dicendo h̄o est animal. Alio vero est in qua vnu predicatur de uno p̄m̄ sc̄ationez. et nō p̄m̄ vocem. ut dicendo homo est aīal rōnale. et ista pluralitas vocis nō tollit vnitatem enūciationis simpliciter. ¶ Est si dicat q̄ hec nō erit simpliciter vna homo albi currit. q̄ homo er albi non scantez vnum simpliciter. Negerit. q̄ q̄d̄ non significant vnu simpliciter tamen ex ipsis sit vnu numerus subjecti. et se hater albi ad hominem sicut determinatio ad determinabile. et hoc sufficit ad vnitatem simpliciter enūciationis. Et per hoc distinguitur enūciatio simpliciter vna p̄iunctione vna. ¶ Si vero dicatur replicando. ergo ibi homo albi musicus currit. est enūciatio vna. Dicit negādo p̄sequentiū. q̄ album et musici duo sunt accidentia nō habentia ordinem ad inūcim. ideo faciunt duo in substantia. et sic illa enūciatio est simpliciter plures

Sciendū est tertio. Q̄ ut h̄z textus necesse est oīem orationē enūciatiuaz ex verbo esse vel ex casu p̄bi. Sz dubitat q̄ p̄bi. nō facit mētionē de noīe sicut de verbo cū orō cōsler ex noīe et verbo. Respondeat ad mētionē p̄bi in presenti passu q̄ quādo dicit orōnem enūciatiua esse ex verbo nō int̄edit dicere q̄ nomē vel verbū sufficiat ad orōnem cōplēndā p̄m̄ sevī p̄us manifestauit tam de noīe q̄ de p̄bi. cū agebat in p̄cedēti p̄re de ipsis. Sed q̄ dixerat q̄ q̄dāz enūciatio vna simpliciter ne crederet aliquid q̄ enūciatio vna simpliciter significet sic vnu q̄ careat omni p̄positōe ideo subiungit statim q̄ in omni enūciatione oportet esse verbū vel casu p̄bi qd̄ importat p̄pōem quā nō est intelligere sine cōpositis. Nomē autē nō importat p̄pōem. ideo infero ppter quā dicebat Aresto. nō exgebat ut de noīe sicut p̄bi faceret mētionē. Q̄ p̄o in omni enūciatione requirat p̄bi vel casus verbī sic q̄ nomē non solū sufficiat p̄bat aresto. in textu q̄ locū a maiore ad minus. q̄ definitio hoīs et definitio cuiuslibet rei nō dū ē oratio enūciatiua. nisi ei addat est fuit vel erit ergo a fortis oratione vnu simplex nomē nō potest p̄stirere enūciatiōe. Lōle querit tener a maiore. q̄ hoc magis videt de definitione cū sit oratio qd̄am q̄ de simplice noīe. Et ne quis crederet q̄ definitio q̄ est oratio nō significaret vnu

Primus

aliquod subiungit. Aresto. q. animal gressibile bipes est vnu et non multa. q. dñia aduenit generis se ut determinatio ipsius et modus quo materia determinata forma. q. em a materia sumitur genus. a forma vero dñia. ideo sicut ex materia et forma sit vnu. p. se et non multa. ita ex genere et differentia sit vnu. et ita definitio sit aliquod vnu. Et hoc latius tractare ad metaphysicū pertinet. et hoc est quod dicte textus hoc tractare est alterius ne gocij. Sufficie enim ad presentem intentionem ostendere q. in omni enunciatione requiri verbū. Et q. cōpositio importata p. verbū non impedit vniuersitatem enunciationis. et ita enunciatio non dicitur vna ad modum definitionis.

Scindens quarto. q. definitio enunciationis vna sic in textu. Enunciatio vna est oratio enunciativa que sit vnu de uno vel diunctione vna. p. primā peticulam intellegitur enunciatio simpliciter vna p. secundam enunciatio q. est cōiunctio vna. Enunciatio vero plures sic definitur. Est q. plura de uno. vel vnu de pluribus. vel plura de pluribus et non vnu sit incoiuence. Ex hoc q. plura de et non vnu. remouet oratio simpliciter vna. Per hoc q. de incoiuence remouer enunciationem q. est diunctione vna. Et ita enunciations plures sunt. vel ex eo q. plura significant. et non vnu. q. non opponitur primo modovnitatis. Vel ex eo q. absq. cōiunctione pferuntur. et hoc datur intelligi q. hoc et dicitur incoiuence. Et si aliquis credit q. enunciatio q. est simpliciter vna significet vnum sicut non men vel verbū subiungit. Aresto. in textu nomen vel verbum est dictio sola et non enunciatio. quia quāq. nomen et verbū significant vnum non tamen significante vnu de uno q. facit enunciatio vna. Et hoc siue pferatur nomen siue verbū ab aliquo non respondēdo aliqui interrogati siue respondendo aliqui interrogati q. ostendit. Aresto. in tex. cuz dicit. qm̄ non est si dicere aliquid hinc in voce enunciare vel aliquo interrogante vel non s̄ ipso pferente

Scindū quinto. q. enunciatio simplex sc̄a thegorica in textu sic definitur. Enunciatio simplex est vox significativa de eo q. est aliquid. vel de eo q. non est aliquid. quemadmodum tempora diuisa sunt. Que quidē definitio est magis descriptria q. quidditatua. Et magis habet modum diuisonis q. definitionis. ita q. ibi dividitur enunciatio simplex per differentias specificas. et ideo ex his differentiis adiunctis generi p̄stituit affirmacionem et negationem dicens. Affirmatio est enunciatio aliquantus de aliquo. et negatio est enunciatio aliquantus ab aliq. Et dividit enunciationem simplicem in affirmationem et negationem. Et non enunciationem p̄positam. eo q. affirmatio et negatio simplicius sunt in enunciatione simplici et per p̄ us q. in compotia. Que sic definitur in textu q. ē que ex his sc̄a simplicibus p̄iuncta est.

Scindū sexto. q. affirmatio et negatio possunt duobus modis considerari. Uno modo p̄m proprias rationes earū cōparando eas ad inuicem. Et isto modo affirmatio prior est negatione. q. affirmatio est esse. et negatio non esse. et hoc modo intelligit. Aresto q. affirmatio est prima. deinde negatio p̄parando eas sc̄a ad inuicem p̄m suas rōes. Alio mō p̄m considerari q. p̄partē ad enunciacionē. et isto mō equaliter rōem enunciatorū p̄cipiat. Et hoc sufficit ad vniuocationē generis.

Conclusio. predicta diuisio enunciationis ē diuisio generis in suas spēs. Probat q. rōes post oppositū

Perihermenias

tum. Et debet intelligi conclusio de genere et spē eo modo quo repertuntur genus et spēs in secundis intentionibus et non p̄m rem sed p̄m modum. Sic ut entia rōnis quodāmo do imitantur entia nature. ¶ Rōnes ante oppositum solute sunt ex dictis

Vonia autē est enūciare et qd est ēē et quod est non esse. et quod non est ēē. et qd non est non ēē et circa ea quesunt extra p̄sens tēpus; si militer om̄e cōtingit qd q̄s affirmauerit negare. et qd negauerit affirmare. Quare manifestū est q. om̄i affirmatiōi est negatio opposita et q. negatiōi affirmatio. Et est p̄tradictio affirmatio et negatio opposite. dico autē opponi eiusdem de eodem. nō autē equoce et quecūq. cetera talium determinauimus contra argumentoz sophisticas iō portunitates. Quonia autē sunt hec qđem rerum vniuersalia. illa vero singulāria. dico autē vle qd de plurib⁹ natū est p̄dicari singulare vero qd nō. vt hō qđem vle. plato vero eorum que sunt singulāria. Necesse est enūciare qm̄ inest aliquid aut nō. aliquotiens qđem alicui eorū que sunt vniuersalia. aliquotiens vero eorum que sunt singulāria. Si ergo vniuersaliter enūciat in vli qm̄ est aut nō est erit cōtrarie enūciatiōes. dico autē in vli enūciatiōem vlem. vt om̄is homo albus est. nullus hō albus est. Qm̄ autē in vlib⁹ nō vniuersaliter nō sunt cōtrarie. q̄ autē fcantur est esse p̄traria. dico autē nō v̄liter enūciare in his que sunt vlia vt est ali⁹ bus homo. nō est albus hō. cū em̄ vle sit hō. nō v̄liter vtitur enūciatiōe. Dis nāq. nō vle est. s̄ qm̄ v̄liter p̄significat: in eo vero q. vle p̄dicat id qd est vle v̄liter p̄dicari nō est vez. nulla em̄ affirmatio erit in q. de vniuersali p̄dicato v̄liter p̄dicetur. vt om̄is homo est om̄e aīal. Opponi autē affirmationē negationē dico cōtradicōrie que v̄liter fcat et que nō v̄liter. vt om̄is homo albus est. non om̄is homo albus est. et quidam homo albus est. nullus hō albus est. Cōtrarie vero vlem affirmationē et vlem negatiōem. vt om̄is homo iustus est. nullus hō iust⁹ est. quo circa has qđem impossibile est simul veras esse His p̄o oppositas cōtingit eodē. vt non om̄is homo albus est. quidā homo albus est

Queritur. vtrum oppositio sit affirmatio et negatio opposite. ¶ Arguitur q. non. quia oppositio subalterna est oppositio. et ramen nō est affirmatio et negatio opposite. In oppositum est p̄bus in textu. definiens oppositionem sub nomine ramen p̄tradictiois. q. est p̄ma spēs oppōnis p̄cūtus p̄cipiationem vim et efficaciam habent p̄traria et subcontraria oppōnes

Sciendū pmo q̄ post p̄s determinauit de enūciatione q̄ definitionē ostendendo quid sit enūciatio et per diuisionē ostendendo p̄es et species enūciationis. Consequenter determinat de enūciatione in ordine ad suam passionē seu p̄petratē q̄ est oppositionē. Circa q̄d tria p̄cipitaliter facit. Primo ostendit q̄ op̄positio vniuersaliter om̄ne enūciationis speciem insequit. Et ita est passio seu pp̄ietas conuertibilis cū enūciatione. Secundo ponit diuisionem oppositionis. Tertio agit de lege cuiuslibet oppositionis, de duob̄ primis in questione presenti tractabitur. p̄ declaracione primi

Sciendum secundo. q̄ vt habet textus continet enūciare q̄d est esse, et etiam enūciare quod nō est esse, et enūciare q̄d est nō esse q̄d opponitur primo mō. et enūciare q̄d nō est nō esse p̄ oppositionē ad scđm modū. Et si variatur quadrupliciter modus enūciandi fm p̄ens tēp̄ us. Et silt p̄tingit fieri fm preteritū et futurum que sunt extra presens vt habet textus, ita q̄ contingit enūciare q̄d fuit fuisse, et sic de alijs et silt in futuro. Et hec diuisione quatuor modoꝝ enūciandi p̄ reduci ad binēbrē dicendo. Q̄ oīs enūciatio aut est affirmativa aut negativa, si sit affirmativa hoc ē dupliciter, aut ē vera q̄ fcat aliquid esse, sicut est in re, et sic est primus modus, aut falsa, q̄z nō haber conformitatem ad rem, et sic est secundū modus, si sit negativa hoc est dupliciter, quia aut est falsa, q̄z nō haber conformitatem ad rem, et sic est tertius modus, aut vera per convenientiam aut conformitatem ad rem quam fcat, et sic est quartus modus. Et est aduersus tendū q̄ cū dicit p̄tingit enūciare q̄d nō est esse, hoc refrendū est ad enūciandum inherentiam predicationis cū subiecto, et nō ad existentias predicationis aut subiecti in se. Ex diuisione p̄cedenti modorū enūciandi sequit q̄ om̄ne q̄d contingit affirmare p̄tingit et negare et ecōtra, quare sequit q̄ oī affirmationē est negatio opposita, et ecōtra illa correlative satis patent ex diuisione premissa, q̄ non p̄tingit pluribꝫ modis affirmare q̄duobꝫ. Lū ergo q̄libet istorū modorū habeat negationē opposita sequit q̄ cuiuslibz affirmationi est negatio opposita. Et silt nō ē nisi duplex modus negationis. Et cū cuiuslibet istorū sit affirmatio opposita vt patuit in pīnīla diuisione, sequit q̄ oī negationē est affirmatio opposita. Ex quo viterius infertur q̄ op̄positio nihil aliud ē q̄ negatio et affirmatio opposita. Et debet sup̄p̄lier ille p̄ciple requisite ad verā contradictionē, vt haber textus, q̄ ponitur in definitōne elenchī tā in libro elenchorū Aresto. q̄ in summulis petri hispani ideo p̄ nūc supponitur. Ulterius infertur q̄ op̄positio est passio seu p̄petras vlt̄ sequens enūciationem, q̄d p̄ bas, q̄ oīs enūciatio est affirmatio vel negatio, mō cuiuslibet affirmatiōnē est negatio opposita, et ecōtra, ideo corollarium verū, p̄ declaracione secundi est.

Sciendum tertio. q̄ diuisionē specierū oppositionis sumit p̄s penes vle p̄cipiale affirmatiū et negatiū sub p̄cipiali p̄prehēdendo indissimili. Quia de ipsiis quo ad op̄positōem est idē iudicium. Et grā huius premittit vna diuisionē rerū q̄ subiectū in enūciatione dicens, q̄ rerū q̄dam sunt vlla, q̄dam singularia. Uniuerſale vero q̄d de pluribus aptū nati est predicari, singulare vero q̄d nō de pluribus p̄dicatur s̄ de vno solo. Et sic accipit diuisione oīs enūciationis q̄ vel est de subiecto cōi vel singulari, q̄ q̄dem diuisione sumpta est ex subiecti. Scđm mēbrū dūnictit Aresto, nō determinan-

do de oppositione p̄positionū singulariū, quia singularia relinquenda sunt ab arte. Potest tamen dici q̄ p̄positiones singulares diuise qualitatis eiusdem subiecti et eiusdem cum alijs circūstantijs habent legem contraria diuociorum. Primum mēbrū dūnictit Aresto, in textu, quia si affirmatio et negatio eiusdem subiecti et eiusdem predicationis sup̄positiū alijs circūstantijs sunt de subiecto cōmuni vel in vtrraq̄ subiectum tenetur cōmpteretur seu vniuersaliter per signum distribuens vel aliquod equivalēs. Ost sic affirmatio et negatio oponuntur contrarie. Si vero subiectum tenetur p̄ciculariter vel indissimile sic affirmatio et negatio non sunt contrarie. Quis ca que significantur per talem affirmationem et negationem significentur esse contraria, vt habet textus. Et hoc debet intellegi quo ad qualitatē, q̄z q̄d affirmatur de vnu yna negatur de eodem in altera. Et talis oppositionē habet modum cōtrario in qualitate eo q̄ illis duabus enūciationibus qualitas est contraria. Et solent vocari tales subcontrarie eo q̄ sub contrarijs continentur. Si vero subiectum in vna teneatur vniuersaliter, et in alia p̄ciculariter vel indissimile tunc oponuntur contradictriae. Capiendo proprie cōtradictionē, p̄t est vna species oppositionis ab alijs distincta. Et sic patet diuisione spēp̄ oppositionis que est fm formā et nō fm materiam.

Sciendum quarto. q̄ quis hoc signū om̄nis apud grāmatīcum dicat nomē appellatum. tñ vt h̄z textus nō est vle vt hic accipit, q̄z em signa nō fcat formant aliquid vel naturā multis coicabilem aut p̄cicularē et in se dividuata. Ideo nō possunt subiectū aut predicationū enūciatōe, sed fcat qm vlt̄ si sine vlt̄a hoc est fcant q̄ termē ni quibus adduntur tenentur, p̄ oīb̄ suis sup̄positis. Et hoc dicit textus omnis nāq̄ non est vniuersale, sed qm vniuersaliter fcat. Si vero sine p̄cicularia significant qm p̄ciculariter, i. significant modum intelligendi terminū cōm pro aliquo sup̄posito. Et hoc dicit Aresto, in hoc passu ne aliquis accipiat occasionē errandi dicens, q̄ hoc signū om̄nis sit vniuersale, sicut hic capitur vniuersale. q̄d sc̄z potest subiectū vel predicationū in enūciatione. Ulterius sciendum, q̄ vt h̄z textus vniuersalibꝫ predicat in enūciatione, p̄dicari tñ vle vlt̄ non est verū vt haber textus. Lūius causa est, q̄ si vle p̄dicaret vlt̄ denotaret ad eō quari subiecto q̄d se habet vt singulare, et vt pars respectu p̄dicari vniuersalibꝫ q̄d nō p̄tingit in enūciatione, p̄ p̄ie dīcta et ordinata. Aliam causam assignat Albertus, quia predicationū ad subiectū ordinatur sicut forma ad materiam, forme autem nō copitet diuīdi nisi ad diuisionē nem in materie modo si predicationū vniuersaliter prediceretur denotatur per sediuīdi predicationū et non ad diuisionē subiecti q̄d est contra naturam et cōditionē forme. Et si obiectū de ista nullus homo est nullū animal que est vera, quia sua contradictionē est falsa. Ad hoc dīci potest q̄ quis aliqua enūciatio in qua predicat vniuersaliter sumptū vera sit veritate enūciationis, nō tñ veritate predicationis, vt bene contingit qm in materia remota a p̄e p̄dicari ponitur signū et non ponitur negatio alia ante copulam. De alijs vero in quibus predicationū non h̄z actu plura sup̄posita ē alia difficultas. Quā ergo alijs vles sint vere veritate enūciationis, nō tñ veritate predicationis p̄pter causas assignatas.

Ad obiectōem dicit Albertus q̄ si hec p̄positio nullus h̄o est nullum aīal reducas ad debitum ordinē vtrq̄

Primus

Et negatio fere ad propoem ut dicendo nullus hoc nullum ait est et equialet huic quodam hoc est quoddam ait. et ista est vera. Multis alijs modis exponunt aliquid dictum textus qui relinquantur volenti inquirere.

Loclusio. divisionis oppositionis predicta intelligendo de oppone simili formâ que est oppositio simpliciter suppositis circumstantibz est bñ assignata. ut patet per codicines sufficientes divisionis. **R**atio ante oppositum soluta est ex dictis.

Quocumque igit̄ contradictiones universalium sunt vlt̄ nccē est alterā esse verā vel falsam. Et quicumque in singularibus sunt ut est socrates albus. hoc est socrates albus. Quocumque aut̄ in vlt̄ bñ vlt̄ nō s̄p̄t̄ hec est vera. illa vero falsa. Si et verū est dicer quā est hoc albus et nō est hoc albus et est hoc p̄bus. et non est hoc p̄bus. si em̄ turpis et nō p̄bus. et est homo pulcher. et nō ē homo pulcher. Si em̄ sedus non pulcher. et si sit aliqd nondū est. Videbit̄ aut̄ subito inconveniens esse id circa quā videt̄ non ē hoc albus s̄l et facere quā nemo albus est. Hoc aut̄ neq̄ idē faciat neq̄ s̄l nccārio est. Manifestū est aut̄ quā vna negatio vni affirmationis est. hic em̄ idē optet negare negationē qd̄ affirmauit affirmatio. et de eodem de aliqd singulariū vel de aliqd vlt̄ vel vlt̄ vlt̄ nō vlt̄. Dico aut̄ ut est socrates albus non ē socrates albus. si ut aliquid aliud de eodem vel de alio idē non opposita. s̄ erit ab ea diuisa. Huic vero q̄ est oīs hoc albus ē illa que est. non oīs hoc albus est illi vero q̄ est aliquis hoc albus est illa q̄ est. nullus homo albus est. illi aut̄ q̄ est homo albus est illa q̄ est non est hoc albus. Manifestū q̄ quā vni negationi affirmatio opposita est. et quā alie sūt p̄trarie. alie contradictiones. et q̄ sunt contradictiū est. et quā non oīs vera vel falsa est contradictione. et q̄ re et quā vera vel falsa. Una aut̄ est affirmatio et negatio q̄ vnu de uno facit. vel cū sit vle vlt̄ vlt̄ nō vlt̄. ut oīs hoc albus ē. nō oīs hoc albus ē. nullus hoc albus ē quodam hoc albus ē. Si albū vnu sit. Si vno duobus vnu nomine est positiū ex quibus nō ē vnu nō est vna affirmatio. ut si q̄s ponat hoc nomine tunica hoī et equo. et dicat. est tunica alba. hec non est affirmatio vna nec negatio vna. Nihil em̄ differt hoc dicere q̄ est equus albus et est hoc albus si ergo hec multa facit et sunt plures manifestum est quā et prima multa vel nihil facit. nec em̄ est vnu aliqd hoc et equus. Quare nec in his necesse est hanc quidem contradictionē veram esse. illam vero falsam.

Querit. Utrum due contradictiones possint simul esse vere aut false. Arguit q̄ p̄t̄ simul esse ve-

Perihermenias

re. q̄ contradictionis est op̄p̄. oppositio aut̄ est relatio et posito vno relativorum ponitur et reliquā ergo de primo ad ultimū posito vno. dictiorum ponitur et reliquā.

Secundo sic iste sunt due contradictiones. Ioannes ē ultra pontes. et iohannes non ē ultra pontes. supposito q̄ sit ultra pontes respectu nostrū et non sit ultra pontes respectu existentium ultra pontes.

Tertio sic iste contradictionis oīs hoc currat. et soites currat. et vlt̄ est vera supposito q̄ hoc qui est currat singularis est vera suppositio et soites non sit.

Quarto sic bene sequitur. Una tria dictiorum est vera. ergo altera. q̄ ambe sunt simul vere.

q̄ ex opposito sequentis bñ sequitur oppositū aitatis.

Quinto sic transmutetur soites de nigro in albū. et de ultimū instantis nigredinis et tūc ī illo instanti soites ē niger vlt̄ albus. vt nec est niger nec est albū. Si dicat q̄ nec est niger nec albū sequitur q̄ nec est niger nec nō niger q̄ sunt contradictiones. Non potest etiam dici q̄ sit albū. q̄a tunc illud instantis non esset ultimū nigredinis. Nō p̄t̄ etiam dici q̄ sit niger. q̄ post illud instantis cū sit ultimum non esset plus niger. Et sic in instanti corrūpere nigrēdo q̄d est impossibile cū sit qualitas corruptibilis p̄ motum. Si vero in eodem instanti est niger et est albū sequit̄ q̄ est niger et nō niger q̄ sunt due contradictiones. Et sic res linquunt̄ q̄ due contradictiones simul sunt vere. In oppositum est p̄bus in extu.

Sciendū primo q̄ postq̄ p̄hs determinavit q̄ oī affirmationē ē negatio opposita. et eī. et p̄ p̄ns q̄ oppositio est p̄p̄teras consequēs vlt̄ enūciātōem. Et dividuit enūciātōem in spēs eius q̄ est sim affirmationem et negationem. ex p̄te qualitatis subiecti. Consequēter dividit eam per verum et falsum. et in hoc ostendit p̄hs legem cuiuslibet oppositionis. Pro quo est.

Sciēdū secō q̄ illud debet dici lex alicuius speciei oppositionis quod conuenit tali speciei in omni materia. Ex quo em̄ in omni materia sibi conuenit sequitur q̄ tali oppositioni conuenit ratione sue forme. Ex quo infertur q̄ repugnare in veritate et falsitate est lex oppositionis contradictione. Repugnare vero in veritate est lex oppositionis contrarie. et nō in falsitate. Repugnare aut̄ in falsitate est lex oppositis subcontrarie et nō in veritate.

Sciēdū tertio. q̄ p̄t̄icularis affirmatiua et p̄t̄icularis negatiua p̄p̄te loquēdo nō h̄t̄ verā oppositōem. qd̄ p̄t̄ q̄ definitōem oppositōis iam dictā. subiectum em̄ in illis nō tenet. p̄ aliquo determinato supposito s̄ p̄ diversis p̄t̄ sumi in affirmatiua et negatiua. et istud conuenit subcontrariis ratione modi enūciandi p̄t̄icularis et indistincte. S̄ in materia naturali et in remota habent repugnatiā in veritate nō rōne modi enūciandi. s̄ ex habitudine predicati ad subiectum.

Sciēdū quarto. q̄ contradictionē dissit in hoc p̄ negationē remouetur tota affirmatio. Et q̄ vnu salis affirmatiua remouet̄ p̄ solā negationē p̄t̄icularis. nec aliquid aliud nccārio req̄ritur p̄t̄icularis aut̄ affirmatiua. nō p̄t̄ remoueri nisi p̄ vnuiversale negatiū. q̄ ut iam dictū est p̄t̄icularis negatiua nō p̄p̄te opponit̄ p̄t̄iculari affirmatiue. Ex q̄ sequit̄ q̄ vlt̄ affirmatiua contradictionis p̄t̄iculari negatiue et p̄t̄icularis affirmatiua vlt̄ negatiue. Et s̄ in p̄p̄nibz de subiecto cōi. Si em̄ p̄p̄nes eēnt̄ de subiecto singulari p̄ eodem accepto et diversē qualitatis ille etiam essent contradictiones.

Conclusio p̄ma. in nulla materia contradictionē

torie pñt simul esse vere vel false sive sint de subiecto cõ
sive singulari. Ista pñclusio immediate innitit primo pñctio.
p. et sic ipso pñt demostriari. s. solū ad hoiem ostē
di. Quia dices oppositū huius pñclusionis nō vtrum ra-
tione et deficiunt sensu. s. ponatur in igne. vt dicit Alcina
et videbūt si sit id ē esse in igne et non in igne.

Conclusio secunda. in nulla materia contrarie
pñt simul esse vere. in contingentia materia et naturali pñ-
dicatio exīte indirecta possunt simul ēē false. Prima ps
ptz. qz ad veritatem duarū pñtrariaz sequit veritas dua-
rum pñtradicitoriarū. Sed ps. pbz. qz ad falsitatem con-
trariarū nō sequitur falsitas pñtradicitoriarū.

Conclusio tertia. in nulla materia subcontrarie
possunt sive esse false possunt tñ sive esse vere incontini-
gēti materia et in materia naturali in predicatione indirec-
ta. Et ita non repugnat in veritate formaliter. qz ad
veritatem subcontrariarum nō sequitur veritas cōtra-
riarum sub quibz pñtrinentur. et pñ sequēs nec pñtradic-
toriaz. Sed tñ ad falsitatem subcontrariarū sequit falsitas
pñtrariaz. et pñ sequēs falsitas pñtradicitoriarū. Et cū sit
sermo desubcontrarij idem est iudicium sive sint pñcūla-
res sive indīfinites. et tra dñ text? Sicut iste sunt sive vere
quidam hō est. pbz. et qdām hō nō est. pbz. ita iste hō
est. pbz. et hō nō est probus. Sed ad ista hō est. pbz
sequit ista hō nō est turpis. Et ad ista hō est turpis seq̄
ista hō nō est. pbz. cū ergo iste dñe stant in veritate hō
nō est. pbz. et hō est turpis. sequit pñ iste sileat in verita-
te. hō est. pbz. et hō nō est turpis. et hoc mō. pbz. Aresto.
Indīfinitas diuīse sive vera. Alio ex-
emplu vtrū Aresto. ad. pbz. id. qz si hec est vera. hō
est quodā hōe exīte pari rōne hec est vera. hō fit cū qdā
hō fit. S. ad ista hō fit sequit ista hō nō est. qz qdā fit nō
est. qz iste dñe sunt sileat vere. hō est et hō nō est. et pñ sequēs
nō sunt pñtradicitoria. Et si qra ad quid Aresto. pbz
indīfinitas diuīse qualitatibus posse simul esse veras ma-
gis qz pñcūlares. Respondest qz hoc iō facit. qz aliq cre-
diderit qz indīfinitas diuīse qualitatibus essent pñtradicitorie
vpore qz ista nō est hō albus eq̄ pollerer isti. nemo est albus.
Et ob hoc ad illū errore tolledū ostēdit qz indīfinita ne-
gariva potest stare cū indīfinita affirmatiua. Ex quo se-
quit qz nō equipollat negatiue. et pñ sequēs qz nō oppo-
nūtur contradicitorie. Ex quo sequit qz iste. ppōnes est
hō albus. nō est hō albus reducede sunt ad debitū sive. istū
hō est albus. hō nō est albus. Si vero dicere hō est albus. nō
hō est albus eēr distingueda. vel illa negatio nō ferit sup-
copulā et nō supra subiectū absolute. et sic remouet pñdi-
cātu a subiecto inducendo opositā qualitatē. et etiā re-
monet pñtitatē quā inuenit inducendo opositā. Et hoc
mō nō caput eā Aresto. qz dicit qz pñponit hūi subcontrarie
est hō albus. Si vero illa negatio negat subiectū in se et
absolute. tñc eslet infinitas. Et sic ista nō hō est albus cō-
tradicteret isti hō nō est albus. Et si vlt̄ius qra quare
Aresto. pbz indīfinita affirmatiua er negatiua sit pos-
se stare in veritate pñ duas indīfinitas affirmatiuas. vtr
in textu. Respondet qz hoc facit Aresto. qz veritas iā aff-
firmatiua euidentior est qz in negatiua que potest sequit
ad illam affirmatiuam.

Dubitaf. vtrū vni affirmationi sit tñ vna
negatio oposita. Rñdef cū pñ ho qz vni affirmationi est
tñ vna negatio oposita. Qdē detet intelligi in eodē ge-

nere oponis pñ se primo directe et immediate. Et tñ est qz
cū negatio oponatur affirmatiū qz est est eiusde de eo
dem sequit qz ozi negatiū pñmo et pñ se oponitaz affir-
matiū negare illā qd affirmatio affirmabat et nihil aliud.
Et h̄ pñiori mō sit pñmitredō negatiū roti affirmatiū
qz vni affirmatiū pñmo et pñ se tñ immediate ē tñ vna negatio
opposita. qz quidē negatio sibi oponit pñdictorie. Ex quo
sequit qz oppositio cōtradicitoria est prima potissimum et
maxima oppositio. Maxima quidē pñtute. qz claudit in
qualibet alia oppōne deficiēt tñ. Verum est tamē qz
tñ pñtitatē distributōis subiecti pñ signū. Sic oponis
tñ pñtraria est maior nō tñ fñ rē et veritatē oppōnis.

Dubitat. quid sit affirmatio vel negatio vna
Respondest textus qz est qz vnu dñe vno fcat sive tale vnu
sit singulare sive vnu sale dñ tñ vnu voice teneat. Unde
in propositione vnu vñl multitudi singularium sub-
vñl distributō pñtenta non impedit vñlatem enūciatōis
eo qz illa multa vñlnt in aliquo vno fñ nomē et fñ raz-
tionem. Et ideo Aresto. ex definitōne affirmatiū vnu
infert. qz si vnu nomē duobz vel pluribus imponit sive ex
quibus nō potest fieri vnu affirmatio in qua ponit tale
nomē sive a pte subiecti sive a pte pñdicati non erit vna.
Et si hoc nomē tunica imponat hō et equo et dicatur
tunica est alba affirmatio nō erit vna. et ideo dñ Aresto.
qz nihil refert dicere tunica est alba qz dicere hō ē albus.
vel equus est albus. Quia vñl tunica fcat hō et equus
vñl sunt plura et distincta. vel vñl vnu. nō vñl vnu. qz si sic
nilhī fcarant. eo qz non est aliqd vnu hō et equus Ergo
opozet primū. Et nō detet intelligi qz equiualeant quo
ad veritatem et falsitatem. sed detet intelligi qz illa oratio
tunica est alba tantū fcat sicut homo est albus et equus est
albus. nō tñ fcat illas copulatiue nec disjunctive.

Ad rōes ante oppositum. Prima soluta ē ex
dictis. Ad scđam dñ. qz nō est relatio ad idem. Ad
tertiam dñ. qz illa sortes nō currit non pñtradicitoria
hō currit nisi. pñ qsto cadit sub distributōne subiecti qz
nō cōtingit si sortes nō existat. Ad qra dñ. qz distin-
guendū est de altera. qz vel tenerit pñcūlariter vel inde-
finite. et sic illa pñdictonalis est vera. Nec sequit intentum.
Vel tenet diuīse. et isto mō illa pñdictonalis est falsa. nec
sequit ex oposito oppositum. Ad vltimā dñ. qz in his
que desinunt et incipiunt esse non datur vltimū instans
ex pte desitionis. similiter nec primū instans esse ex pte
inceptionis. Sed ex pte desitionis datur primū non esse.
et ex pte inceptionis dñ. vltimū nō ē. et ob hoc in talibz
ppōnes deinceps et desinunt non debent exponi pñ positio-
nes de presentis et pñ negationes. Propōnes quidem de
desinū. per negationem de presenti et positionem de pñ-
terito. Ille vero de incipit per negationem. de presenti
et positionem de futuro. Et huius causa est. qz in nūc nō
p̄t esse motus quod tamen poneretur si per positionem
de presenti exponeret propositio de incipit vel desinū.

In his ergo qz sunt et qz facta sunt necesse est af-
firmationem vel negationē veram esse vel fal-
sam in vnueralibus quidē vnueraliter sem/
per hanc quidem veram. illam vero falsam. et
in his que sunt singularia quemadmodum di-
ctum est. in his vero que in vnueralibus non
vñl dicunt nō est nccē. Dicatum est autē de his.

Primus

In singularibus vero et futuris non similiter.

Nisi oīs affirmatio vel negatio vera v'l falsa est. et oīncē est eē v'l nō eē. si hic qdē dicat futurū aliqd. ille vero nō dicat hoc idē ipm. manifestū est qm̄ nccē ē vey dicere alterū ipoꝝ si oīs affirmatio vera vel falsa ē. vtraq; em̄ nō erit sūt in calib; nā si verū est dicere qm̄ albū vel nō albus ē. nccē est eē albū v'l nō albū et si eē albū v'l nō albū. vey est v'l affirmare v'l negare et si nō ē mētit. et si mētit nō est qre nccē est aut affirmatōe aut negatōem verā eē nihil igit̄ neqz est neqz fit nec casu nec vtrūlibet. nec erit nec non erit sūt exccitate oīa et nō vtrūlibet. aut em̄ qd̄ verū est aut q negat. sūl̄ ei vel fieret vel nō fieret. vtrūlibet ei nihil magis sic v'l nō sic se h̄z aut habebit.

Ampli⁹ si eē albū nūc verū erat dicere primo qm̄ erit albū. qre sp̄ vey fuit dicere. qdlib; eoz q̄ facta sunt qm̄ erit. q̄ si sp̄ verū est dicere qm̄ ē vel erit nō p̄t hoc nō ē vel nō futurū eē. qd̄ at nō p̄t nō fieri. impossibile ēnō fieri. et qd̄ impossibile ē nō fieri. nccē ē fieri. Dia ḡ q̄ futura sunt nccē ē fieri. nihil ḡ neqz casu erit. nā si a casu n̄ exccitate. Atuero nec qm̄ neutrū est verū p̄tingit dicere. vt qm̄ neqz erit neqz nō erit. primū ei cū sit affirmatio falsa. erit negatio non vera. et cū hec sit falsa p̄tingit affirmatōem eē nō verā. Adhuc si verū est dicere qm̄ albū est et magnū oꝝ vtraq; esse si v̄o erit cras oꝝ eē cras. si at neqz erit neqz nō erit eras. nō erit vtrūlibet. vt nauale bellum optet ei neqz fieri nauale bellū neqz nō fieri nauale bellū. Que ḡ p̄tingit inconvēntia hec sunt et alia hm̄oi. si oīs affirmatōis et negatōis vel in his q̄ in vlib; dicūtur vlt. vel in his q̄ sunt singularia nccē est oppositaz; hāc verā eē. illā vero falsam. nihil aut vtrūlibet eē in his q̄ sunt v'l sūt. sed oīa eē vel fieri exccitate. qre nō oportebit neqz p̄siliari neqz negociaſi. qm̄ si hoc factū erit si vero nō. nō erit. Nihil aut p̄hibet in millesimū annū hūc quidē dicere hoc futurū eē. hūc vero nō dicere qre exccitate erit qdlib; bet eoz. qd̄ erat vey dicere tūc. Atuero nec hoc differt si aliqd dixerint negatōem v'l nō dixerit manifestū est ei q̄ sic habeat res. vel si h̄ qdem affirmauerit. ille v̄o negauerit. Flō em̄ ppter affirmare vel negare erit vel nō erit. nec in millesimū annū magis q̄ in quātolibet tpe. qre si nō in oī tpe sic se habeat ut vnu vere dicere nccē esset hoc fieri. et vnuqdg; eoz q̄ sūt sic se habeat ut exccitate fieret. qm̄ em̄ vere dī q̄s qm̄ erit

Peripherienias

nō p̄t nō fieri. et qd̄ factū est verū erat dicere sp̄ qm̄ erit. Qsi hec nō possibilia. videmur ei eē p̄ncipii futurorū et ab eo q̄ p̄siliamur atq; agimus aliqd. Et qm̄ est oīo in his q̄ nō sp̄ actu sunt eē possibile. vt in q̄b; vtrūq; p̄tingit et eē et uō eē. qre z fieri et nō fieri et multa nobis manifesta sunt sic se hātia. vt qm̄ hāc vestē possibile ē incidi et nō incidi. sūt prius exteris. Sūl̄ etiā et nō incidi possibile est. nō ei eē eā prius exterini si eē possibile eā nō incidi. Quare et in alijs futuris q̄ fm̄ potestia dicūtur hm̄oi. manifestū est qm̄ nō oīa exccitate sunt vel sūt. sūt alia qdem vtrūlibet et nō magis. vel affirmatio v'l negatio alia vero magis qdē in plurib; alterū. sūt p̄tingit fieri et alterū. alterū vero minime. Igit̄ eē qd̄ est qm̄ ē. et nō eē qd̄ nō est qm̄ non nccē est. sūt nō qd̄ est oīncē est eē. nec qd̄ nō ē nccē est nō eē nō em̄ idē est oē quod est eēncārio qm̄ ē et sim̄ plūcīte eē exccitate. Sūl̄ at et nō in eo. qd̄ nō ē. et in p̄tradictōne eadē rō est eē qdē vel nō eē oē nccē et futurū eē v'l nō. nō tñ dimidētē dicere alterū nccārio. dico aut̄ nccē est quidē futurū eē nauale bellū cras v'l nō ē futurū. sūt nō futurū eē cras nauale bellū nccē est. v'l nō futurū. futurū at eē v'l nō esse nccē est. Quare qm̄ sūl̄ orōes vere sunt quēadmodū et res. manifestū ē qm̄ q̄ cūq; sic se habēt vt vtrūlibet sunt et p̄traria ipoꝝ p̄tingere q̄ant. nccē ē sūl̄ se habere et p̄tradicōnē qd̄ p̄tingit in his q̄ nō sp̄ sunt et nō sp̄ nō sunt. horū ei nccē ē quidē alterā p̄tē p̄tradictōnis eē verā v'l falsam nō tñ hoc aut illud sūt vtrūlibet et magis quidez verā alterā. non tñ iā verā ram vel falsam. Quare manifestū est qm̄ nō est nccē oīs affirmatōis vel negatōis oppositaz; hāc quidē verā. illā vero eē fallam. Hęc ei quē admodū in his (q̄ sunt) sic se habet et iāz in his que non sunt possibilibus tñ esse vel non esse sūt quemadmodum dicūtum est.

Queritur. Utrum aliqua propositio de futuro contingenti sit determinata vera vel falsa.

Arguit⁹ primo q̄ sic. quia hec est de futuro contingēti sol orietur cras. et tamē est determinata vera. Similiter ista dies iudic̄ erit. Secūdo sic. oīs conditionalis vera cuius antecedēs verū est absolute. sequens est necessariū. sed ista p̄ditionalis est vera absolute. Si de sc̄iūtātē p̄tē fore antep̄s erit cuius aīs est verū absolute q̄ sc̄iūtātē dei absolute est et a nullo depēdet. Et illud aīs est de p̄terito modo om̄is propositio de p̄terito vera absolute est necessaria. ergo consequēs nccārio est absolute. modo cōsequēs est propositio de futuro p̄tingēti. ergo tē. Tercio. hū sequitur quod est erit vel non erit

ncario. ergo sortes vel erit ncario vlnō erit ncario. S3
ans est ncariū. qd fundat in pmo principio qd est de qlt
ter affirmatio vel negatio. qd eriam vtraq; ps est ncia
ria cū ex ncario nō sequit nisi ncariū. Quarto sic ista
psequentia est bona. motus est. qd motus erit. Ans ē de
terminate verū. qd psequēs. Qd psequentia sit bona p
qz ois motus est in tpe diuisibili. omne tēpus diuisibile
diuidit in pns pteritū & futurū. et ita bene sequtur. mot
est. qd motus erit. Quinto sic ois ppō vera determina
ta est ad veritatem. qd ois ppō vera est determinata vera.
Et sic ncce est aliquā pōem de futuro ptingenti ēē de
terminate verā cu ncce sit alterā ptem ptradicōnis esse
verā. In oppositū est phs in penultimo & ultimo capi
tulis huius libri. Primo vidētu est qualiter diuidit ve
rū et falsum ptradictorie enūciatōes de p̄senti et pterit
to et etiam de futuro in materia naturali & remota. Se
cūdo videbit qdō diuidit verū et falsum ptradictorie
enūciatōes de futuro in materia ptingenti. Et p hoc
respondebitur ad questum.

Sciendū pmo qd postq; phs docuit legem
cuiuslibet opōnis ostēdēo & pdictorie verū & falsum
diuidit in oī materia. Et de alijs suo mō psequēt. Et
qd ex hoc poterat oriri dubitū. an in oī ptradictōe sit vna
ps vera et reliqua falsa. iō hoc determinat phs.

Sciendū secūdo. qd phs triplicē diuisiōnē
enūciatōis in pcedēti textu posuit. Prima fuit q̄tū ad
vnitatem enūciatōes. Secunda q̄tū ad qualitatē enūcia
tōis in affirmatiā & negatiā. Tertia fuit fm q̄tūta
tem in vniuersalem picularē indifinitā & singularem
enūciatōes. In p̄senti vero textu duas alias diuisiones
tangit quarū prima sumitur fm tpis dras. nā qdam est
enūciatio de p̄senti. & qdā de futuro & qdā de pterito. Et
hec diuisio p̄ capi et his q̄fuerit prius dicta in textu cū
dicebat qd ois enūciatio est ex abo vt ex casu p̄bi. vel me
lius cū addebat in definitōne enūciatōis cathegorice
quādmodū tpa diuisiā sunt. Secunda ac diuisio sumitur
penes materia enūciatōis. nā si predictū p̄ se inest subie
cto & esse enūciatio in materia naturali. Si vero repug
nat p̄dicatur inesse subiecto talis. ppō & esse in materia
remota. Si medio mō se habeat p̄dicātū ad subiectū scz
& nec p̄ se inest nec repugnet p̄ se & esse enūciatio in ma
teria ptingenti. His ergo dñtis enūciatōis sic distin
ctis & determinatis osidit phs qd nō silt se hz ois enūcia
tio ad veritatem & falsitatem. Et quo ad hoc ponitur.

Lōclusio prima. ois propō de p̄senti & siliter
de pterito i quacūq; materia sit. cui? veritas nō depēdet
ex futuro ptingenti ē determinata vera vel determinata fal
sa. Probat. qr silia ē dispō rei qd ee & nō esse & ppōis
re fēcantis qd ad veritatem & falsitatem. S3 res phoc qd ē ad
ee determinata est qn̄ est. & si est ad nō ee determinata nō
est qn̄ nō est. Et sil res phoc & fuit determinata est ad
fuisse p tpe quo fuit. Et si nō fuit determinata est ad nō
fuisse p tempore quo non fuit. Unū vt recitat Aresto.
sexto ethicoz. hoc solo priuatus est deus & nō p̄ facere
genita non fuisse genita. ergo tc.

Lōclusio scđa. ois ppō de futuro in ma
teria naturali & remota cuiuscūq; q̄titatis fuerit est deter
minate vera vel falsa. Paret qr in materia naturali predi
catū inest subiecto ncario. et p psequēs p q̄libet tpe. In
materia & remota p̄dicātū repugnat subiecto & p̄ s̄ns
p q̄libet tpe. qd ois talis est determinata vera vel falsa. Et

sic patet de veritate & falsitate in ppōib⁹ de p̄senti et pteri
to. Et erit in illis de futuro qd sunt in materia naturali &
remota qd puenit determinatio qd ad veritatem & falsitatem
tem ex p̄habitudinē p̄dicātū ad subiectū. Que habi
tudo materia enūciatōis & Et sic restat solū videre de
veritate & falsitate p̄dictioriarū ppositionū de futuro cō
tingenti. Aduertēdū tñ est qd Aresto nō facit mentionem
in texu de materia ptingenti. sed eam dat intelligere p
hoc qd p̄ in singularib⁹ de futuro nō est determinata ve
ritas aut falsitas. Nam contingētia ppōe ad singularia
pertinet qd ptingenter eveniunt. Illa aut qd p̄ se insint subie
cto aut subi p̄ se repugnat vniūtū solum singularib⁹ sub
iectis fm rōnes vniuersalib⁹ p̄cipitas a singularib⁹

Quācum ad scđm est

Sciendū primo. qd quāuis oīnis propositiō
de futuro ptingenti qd est de subiecto cōmagis se habeat
ad vnā pte & ad alia. vt ad verā qd falsam vel ecōtra eo
qd in plurib⁹ se ita habet. & ita nō est simpli indetermina
ta. ppter qd etiā Aresto. tales ppōnes relinquit acsi idē
esset iudiciū illis sicut in his de p̄senti & pterito. sicut ista
ois hō curret cras magis se hz ad falsum qd verū. et ista
aliquis hō curret cras magis se hz ad veq; qd ad falsum
pter qd tota ph̄i dispuat & sat circa singulares ppō
nes de futuro ptingenti. Hō tñ ppō de futuro ptingeti qd ē
de subiecto cō oī oī adhuc & simpli determinata ē advnā pte

Sciendū scđo. qd cū verū significet aliqd ēē
qd est vel nō esse qd nō est. & falsum opositū habeat sig
nificatiōnē. Sequit qd eo modo aliqd est verū quo mo
hz ee. dū em aliqd est in presenti hz esse in seipo. dū aures
fuit p̄terito iam in certa pte tpis habuit esse in seipo
io determinate de eo verū est dicere & in certa tpis diffe
renzia habuit esse in seipso. Sed qd̄li aliqd est futurū
nōdū est in seipso neq; fuit. tamē aliqualiter est in sua cā
et hoc ptingit tripliciter. Uno mō qd ita sit in sua causa
et ex nccitare ex ea pueniat. ideo determinata p̄ dici de
eo qd erit. Sicut est de eclipsi solis aut lunes futura. Et de
orū & occasu astroz. & alijs effectib⁹ qui in celestib⁹ con
tingunt. Alio modo aliqd est in sua cā pure in poten
tia qn̄ est magis determinata ad esse talis effectus qd
ad nō esse et talis effectus vocā cōtingēt ad vniūlēt.
Unū talū ptingentiū duplex est radix. Una in natura
lib⁹ que est potentia materie nude. Alia est in voluntas
riis que est libertas nostre voluntatis. Et ideo de nullo
talū effectuū p̄t determinata dici qd erit vel non erit. qd
solum sub diuisione potest dici qd erit vel non erit. Et
de talib⁹ maxime intelligitur processus Aresto. in hoc
passu. Alio mō aliqd est in sua cā que scz habet aliquā
inclinatiōm ad suum effectum que tñ ipediri p̄t. Et talis
effectus determinata est in sua causa. In productōne
tamē eius euemire potest ipedimētū. Et tales effect⁹ di
cunt ptingentes vt in plurib⁹. Et de talib⁹ possim⁹ quo
dāmodo dicere vere. qd erit. nō tñ adhuc p̄ oīmodā certi
tudinem. Sicut medicus & de cōualeſcente. iste sanab
tur. licet forte ex aliquo accidente sanitas eis impediatur
Ideo dicit phs secundo de generatione. qd futurus qd
incedere non incederat. si em̄ p̄proposuerit aliquis deter
minate incedere potest vere dici qd incederat. licet per accid
dens impediāt eius incessus. Et ob hoc nō facit Aresto
tales de talib⁹ p̄positōib⁹ mentōnē. ac si esset idē
iudiciū in ipsis sicut in illis que sunt in materia natura
li. aut qd sunt in p̄senti aut de pterito qdūs nō simpli ita sit

Dominus

Perihermenias

Ex illis duobus possunt elicīrūe 2clusiones.

Lonclusio pma. licet in contradictione ppōnū de futuro ptingenti que sunt de subiecto cō i una determinata sic magis falsa q̄ vera. et ecōtra alia magis vera q̄ falsa. In tali in contradictione nulla pars est simplicitate vera vel falsa definitate. Hec sc̄lo satis p̄ ea q̄ dicitur.

Enclusio secunda, licet in contradictione ppolitionum de futuro contingenti ut in pluribus una pars sit magis vera quam falsa et ecclota. In tali ratione nullus pars est determinate vera vel determinata falsa. Hec probatur ex dictis. Ex his duabus exclusionibus sequitur

Lonclusio tertia. nulla ppō de futuro p̄tin
genti sive fuerit de subiecto cōi sive singulari sive de cōt
tingenti vt in plurib sive de p̄tingenti ad vtrūlibet. si
ue de p̄tingenti vt in pauciorib est simpliciter determina
te vera vel falsa. **N**ec clusionē pbat Aresto. qz ppōes
simpliciter vere sunt quēadmodū et res de qb sunt determina
tare ad esse et ad non esse. **S**ed res q sīc se h̄nt q future
sunt. nec h̄nt cām determinatā ex qua de nccitate puen
ant. imo erraria ipo p̄tingere p̄it. ideo nō simpliciter de
terminate sunt ad ee vel no esse. imo ad vtrūq se habent.
Ergo nec orōnes scantes tales res ee aut no esse sim
pliciter determinate sunt ad veritatē aut falsitatē. **P**roba
tur maior q illud qd habet in p̄dicamentis ab eo q res est
vel no est oratio d̄r esse vera vel falsa. **O**st垣 rationem
ponit p̄hs in fine huius libri. q est ostensura sive demon
strativa. Alias rōnes aū illas ponit q sunt duces ad
ipossibile. Ostarguit sic. si omis. ppō de futuro p̄tingen
ti est simpliciter determinate vera vel falsa. sequeret q
oia de nccitate eueniēt q̄is est ipossibile. q illud ex quo
sequit. **D**nam primo. pbat Aresto. quod a possibili pos
to. **N**o em est impossibile. vt d̄ p̄hs q ante mille annos
aliquis dixerit. talis ciuitas subueret. aliud vero dixerit
q no. Ergo si ois ppō de futuro p̄tingenti est simpliciter
determinate vera vel falsa. nccē est q alter eoz verū dix
erit. ergo nccē fuit altez de nccitate eueniēre. et eade rō est
in oib alius de futuro. **S**cđo ostendit Aresto. **D**nam si il
lud possibile no sumat tūc nihil refert q̄tum ad rerū ex
istentiam aut euentiū si unus affirmauerit hoc esse futurū
vel negauerit. **Q**uia vt h̄z textus ppter nostrū affirma
re vel negare cursus rerū no mutar. qz veritas enūciatio
nis dependet ex rex existentia. Aliud aut̄ est inconueniens
ens. qz tūc non oportet de aliquo cōsiliari vi em habet
scđo ethicoz. cōsiliū est solū de his q p̄it fieri et no fieri
esse et no esse. vno vel alio modo Aliud aut̄ inconueniens
seqret. qz oes actiones h̄iane q sunt ppter aliquē finem
essent sup̄flue. qz ex nccitate oia eueniēre sive op̄arenum
sive no. **S**equit yterius q p̄et libertas arbitrioz nechō
est dñs suo actuum. **O**t si no est libertoz in agendo
qz bruto eo q agentia sine cōsilio no h̄it dominū sui ac
tus sed quodā naturali instinctu mouent ad agendum
ita vt magis agant qz agant. **I**sta sunt inconuenientia ma
gna. q illud est maximū inconueniens ex q seq̄t. **O**d est
oia ex nccitate eueniēre. Iterū. pbat p̄hs istud esse falsum
et ipossibile in rebus naturalibz. qz oppositū manifestū est
ad sensum. **O**t eriam p exempla in artificialibz q patē
intuenti textū. **E**x quo seq̄t qz in erradicōe ppōnu
no p̄tingit vñā p̄ ee determinate verā. et altera determina
tate falsaz. si ille ppōes fuerint de futuro p̄tingenti

Loclusio quarta cuiuslibet tradictiois nccē
est alterā p̄tem esse verā et alterā eē falsam, aliter ei tolle

re p̄mū p̄ncipiū qđ est firme veritatis. Et obijceret for-
te aliqs p̄tra istud qđ dicēt est. Nō oia de necessitate eue-
nire. et hoc sic. oē qđ est qñ est necesse est esse. et silt oē qđ
nō est qñ nō est ncē est nō ee. qđ oē qđ est ncē est esse. silt
oē qđ nō est ncē est nō esse. Ad hoc r̄idet p̄hs in textu
negādo p̄sequētia. qz arguiſ a dicto fm̄ qd ad dictuſ ſum-
pliſter ex eo qz ex illo qđ est ncariū ſolū ex ſuppōne inſ-
ferncariū abſolute et ſimpliſter. Ideo dīr textus qz du-
plex eſt nc̄itas. qdā eſt nc̄itas abſoluta et ſimpliſt. vt ne-
ceſſe eſt hoiem eſſe riſibilem. Alia eſt nc̄itas p̄ditionaſ-
ta ſue ex ſuppōne. Et hac nc̄itate oē qđ eſt qñ eſt ncē eſſe.
et oē qđ nō eſt qñ nō eſt necesse eſt nō eſſe. Iste due
ppōne. pbarenſ p̄ illō p̄ncipiū. Imposſibile eſt idē ſi eſſe et
nō eſſe arguendo ſic. Si aliqd eſt ipoſſibile eſt illud ſi nō ee.
Ergo ncē eſt ipoſſibile eſſe. p̄na tener. qz ipoſſibile eſt non
eſſe equivalet huic ncē eſt eſſe. Silt ſi aliqd nō eſt ipoſſi-
ble eſt nō ee et ſi eſſe. qñ ncē eſt nō eſſe. p̄na tener. qz ipoſſi-
ble ee et ncē nō eſſe equalet. Qofozmit talē obiectioſ-
nem qđ eſt ex ſuppōne ponit. Arresto. in textu. qz aliqd
qđ nō eſt in ſe nc̄ariū ſit nc̄ariū p̄ diſunctōem opoſitorū.
Quia ncē eſt de vnoquoqz qz ſit vel nō ſit. Et ſi inſerat
tur. qñ ncē eſt de vnoquoqz qz ſit. et necesse eſt de vnoqz qz
nō ſit. Neget p̄na. qz arguiſ a ſenſu opoſitorū vero ad ſenſum
diuſiūm falsū. Et fundat illa nc̄itas ſup illud p̄n-
cipiū. qz imposſibile eſt duo p̄tradictoria ſi eſſe vera vel
falsa. Et quo p̄ncipio ſequit qz ipoſſibile eſt qz aliqd ſi
ſit et nō ſit. ergo ncē eſt vñūqz qz eſſe vel nō eſſe. Expla-
ponit teſtus de hac ppō. nauale bellū ncē eſt elle cras
vel nō eſſe. Unde talis ppō poſſet diſtingui. Quia vñly
ncē detemiſat diſunctōem opoſitorū. et ſic eſt ppō ve-
ra. et nō ſequit ſi inſeraſt. ergo nauale bellū cras eſt ne-
ceſſe. Quia arguiſ a ſenſu opoſitorū vero ad ſenſum diuſiūm
falsū. Vel determinat qdlibet opoſitorū diuſiūm
ſumptoz. et illo mō ppō eſta falsa et diuſia. et conſequētia
eſt bona. qz ſequens eſt falsum. ita et aſſis. Et his
obis inſert p̄hus qz nō eſt ncē in oī p̄tradictōne vñā p̄tē
eſſe vera determinate et alterā eſſe falsam.

Ad rōes ante oppositum. Ad prīmā patet solutio ex dictis. Ad scđam dī, q̄ illa propositio in cōfūtiōne ē de se contingens est et nō determinata vera. Et si dicat q̄ reuelatiō est q̄ dies iudicij erit. Quidam. Et si tūc inferat. Sicut ista est p̄tingēs ex p̄ se sui absolute capienda ipsam falsius suberit reuelatio nostre fidei. Dicit q̄ nō est admittendū q̄ ponat nō esse t̄uis finē se sit possibilis. Ut si dicat q̄ possibili posito in esse nullū sequit̄ impossibile. Gest admittendū. Dicit q̄ possibili aliq̄ p̄ se et absolute coproposito in eē nullū sequit̄ impossibile. Sed q̄ bñ stat q̄ aliqd sit in se p̄tingens et possibile. Et tñ in q̄parōe ad aliqd vpo te ad sciam diuinā p̄trahit quandā necessitatē. Ideo si tale possibile sumat in habitu dñe ad illud q̄ p̄trahit illa ne cessaret. si ponat illud possibile non esse seq̄ret̄ impossibile q̄r impossibile est falsum subest̄ reuelatiō diuinē. Ut ppter hoc nō est admittendū q̄ ponat nō esse. Ad tertiam dī q̄ maior assumpta in forma q̄ posita est nō est vera. H̄ si de p̄sequēte tolleret illud verbū absolute illa eliz concedenda. Quādūcūs em̄ in antecedēte alicuius cōditionalis ponit̄ aliquid primens ad actuū anime consequens debet capi nō finē se et absolute. sed finē q̄ subiāceret illi actui. Necem p̄pō cōditionalis conceditur si lapis intelliga lapis est immaterialis. Ad quartā dī q̄ futurū dī dupliciter. Uno formaliter. ut t̄z stat sub

Forma futuritatis siemaior est vera. sed non sequitur hoc. qd futurz de necessitate eveniat. Alio accipit futurum materialiter. Lp eo qd est futurz et contingens. Et sic illa pmodificatio p mō necessitaria. Ad quā tam pī solutio p ea qdīta sunt in fine sed iūtū. Et sūt ad sexā pī solutio ex dictis. Ad septimā dī. qdītā stinguendū est de pīte. qd vel ly erit ipso tā tempū fūtū cui? nihil est pīns. Et illo mō dīctia nō valet. Nō em sequitur morū e hodie. qdītā erit cras. Uel pī accipit erit pī importat ipsi futurū cui? alīq pī est pīns. et isto mō bī seqtur dīns pī hōto alīq dīncludit pītū.

Ad octauā neget aīs. Res emē de qua est nō est determinata ad veritatē nec in seipā nec in sua cā. Ad vītū distingūndū est de ly altera. qdītā vel accipit determinate. pī vīna pīte. et sic neget dīctia. vel accipit indefinite et indeterminate. et sic cuiuslibet dīctōis altera pī est vera. Et tantū de pīmo perihermeniaz.

Seqtur scđs perihermeniaz

Quoniam autē
est de aliquo affirmatio. significās alīqd. hoc autē est vī nomē vel innoīabile vīnū aut oportet esse et de vīho hō est in affirmatōe. nomē autē dictū ē et in nomina, hīle pīns. nō hō emē nomē qdēm nō dico sī in finitu nomē vīnū emē quodāmō. Et infinitū quēad modū et nō currit nō verbū sed infinitū verbum oīs ergo erit affirmatio vel ex noīe et verbo. vī ex infinito noīe et verbo. Preter vībū autē nullā ē affirmatio vīl negatō. ē emē vel sūt vīl erit vīl qdīcūs alia hīmōi verba ex his sunt que sunt posita concīcant emē tēpus. Quare prima ē affīmatiō et negatiō. est hō non est hō. deinde ē nō hō. nō est nō hō. rūnū se oīs hō. nō est oīs hō est oīs nō hō. nō est oīs nō hō. et in extrīnscēs tīpibūs eadē ratō est. Qū autē est terciū adiācēs pīdīcait duplī dicunt oppōes. dico autē vt est iūtū hō. et terciū adiācēre nomē vel vībū in affirmatōe. Quare qdīcūs iste erit. qdīcū due qdēm ad affirmatōem et negatōem sese hītī sīmō dīnam vt pīatōes. due vero mīne. dico at qdīcū est aut iūtū adiācēbit aut nō iūtū. qdīcū etiā negatōes. qdīcū emē sunt. intelligūmō. vī qdīcū dīr ex his qdīcū subscripta sunt ē iūtū hō. hūiū negatiō nō ē iūtū hō. ē nō iūtū hō. hūiū negatiō nō est nō iūtū hō. est emē in hō loco et nō est iūtū et nō iūtū adiācēt. hec igitū quēadīnōdūm in resolutōis dīctū est sic sunt posita.

Sūmūlētē autē se habet et si vīnūnēlīs nomīniū sūcīfīmatiō. vt oīs hō hō iūtū est. omnis

hōmō nō est iūtū. oīs hō est nō iūtū. oīs hō nō est nō iūtū. Sed nō sūt angulares pīgītēē vītēs. pīgītēē at aliqū. hec ergo due opposite sītē.

Alio autē ad nō hōmō quasi ad subiectū ali quid addītū hītī vt est iūtū nō hōmō nō ē iūtū. nō hōmō est nō iūtū nō hōmō. nō ē nō iūtū non hōmō. magis autē plures hītī non erūt op positiones. hec autē extra illas. ipē vī sīmō se erūt vt vītēs nomine eo qdī est nō hōmō. In his vero in qdībus est nō cōtūngit vt in eo quod est currere vel ambulare idem faciūt sic posita hec ac si est adderē. vt est currit oīs hō nō currit oīs hō. currit oīs nō hōmō. nō currit oīs nō hōmō.

Fō emē dīmō est. non oīs hō. sed nō negatō ad id qdī est hō addēda est oīs emē non vītē sīcat. sī qdī vītē manifestū est autē ex eo qdī ē. currit hō nō currit hō. currit nō hō. nō currit nō hō. hec emē ab illis differunt. eo qdī non vītē sunt. quare omnis vel nullū nō hōmō aliud consignificat nisi quoniam vītē de hōmō vel affirmat vel negat. ergo et cetera eadem oportet apponi. Quoniam vero pītēa est negatiō ei qdī estoēal iūtū est illa sīcat qdī nullū aīal iūtū est. hec qdē manifestū est qdī nunq̄ erunt vere simēnegs in eodē ipō. his vīo opposite erūt aliqū. aliqū aīal iūtū est. non omē aīal iūtū est. Seqtur vīo eā qdē qdī nullū hō iūtū est. illa qdī estoēal hō nō iūtū est. illam vero que est aliqū hōmō iūtū est op̄ posita. qdī non omnis hōmō est non iūtū ne cessē est emē aliquem esse. Manifestū est autē qdī etiā in singularibū nō ē vīz interrogatūnē gare qdī et affīrmare vīz est vt putas ne socrates sapiens est. non socrates igitē nō sapiens est. In vīlō vīo nō vīa est qdī sūt dī. vīa autē negatiō vt putas ne oīs hō sapiens est. nō igitē oīs hō nō sapiens est hoc autē falsum est sī non igitē oīs hō sapiens est vīa est. hec emē opposita est illa vīo cōtraria. Ille vīo qdī iūtū pītēa sīcīentes noīa vel vība vt in eo qdī est nō hō vel nō iūtū. quasi negatōes sine noīe vel verbo esse videbūt. sed non sunt. sī emē vel vītē vel falsam esse negatiō nem necesse est. Qui vero dīxit nō hō nō hītī magis de hōmō sed etiā minus verus vel falsus fuit si non aliquid addatur. Significat autē est omnis nō hōmō iūtū nullī eāz idē nec hūiē opposite negatiō ea qdī est non est omnis nō hō iūtū. illa vero que est omnis nō iūtū non hōmō. illi que est. nullū est iūtū non hōmō idē significat.

Secundus

Irra inicium se

cudi libri Perhermeniarum. Quae
rit pmo. ut ab affirmativa ad ne-
gativa subiecto variato penes si-
natum et infinitum positionibus de-
est scđo adiacente valeat psequen-
tia. Arguit qz non sedetur
omnis homo est. ergo omnis nonhomo no est. Antecedens est
verz vt notum est. et tñ psequens est falsum. quod sic ostē-
ditur. nam bene sequitur. omnis nonhomo no est. planta est
nohomo. ergo planta no est. psequentia est in serio. con-
clusio est falsa et minor est vera. ergo maior est falsa. scz
omnis nonhomo no est. Scđo sic. in ppōnum de est tertio
adiacente no valer psequentia. Nec valer etiam in illis
in quibus ponit aliud verbū ab illo verbo est. ergo a si-
mili no valer psequentia in illis de est secundo adiacente.
Assumptr. p pma pre ostendit. qz non sedetur omnis
homo est animal. ergo omnis nonhomo no est animal. Silt
no sedetur. omnis nonhomo currit. ergo omnis nonhomo no currit.

In oppositum est Aristoteles in principio huius se-
cundi libri perhermeniarum.

Sciendū pmo. qz determinatis omnibz q
ad pstitutōem enūciatiōis pntent tam elementaliter.
id est materialiter sicut sunt nomine et verbū et forma/
liter. sicut est oratio. Determinatis etiam his q pntet
ad eius diuisionem. Determinata etiam oppone que
est passio immediate psequenter enūciatiōem p in formā
seu qualitatē ipsius. Psequenter in istius libri pnci-
pio determinat phs de quibusdā modis oppōnum et
psequentiāz q non psequunt enūciatiōem inquantūz
enūciatio est in genere accepta. Nec consequunt spēs
enūciatiōis inquantūz in se considerant pstitutūz per
ea q sufficiunt ad essentialē pstitutōem enūciatiōis pu-
re simpliciter. Sed psequunt enūciatiōem rōne alicuius
additōnis facte ad subiectum vel ad pdicatum. Vpote
nois infinitantis vel alicuius qdā facit subiectu vlt predi-
carū vlt vtrūqz ee plura qdāno et no simpr vnum. sed solū
piunctōne vnum. vel ratōne additōnis modi. Et qz hec
omnia quodāno diminuit rōnem pntre et simpliciter et
pfectissime enūciatiōnis. et etiam ratōne istoz quodām
mō variat necessarius modus opponis et psequentie
in enūciatiōibus. Ob hoc de istis in alterius libri pnci-
pio fuit determinandū. Sed qz tales modi oppositio/
num et psequentiāz sequunt enūciatiōem variatam ex
additione aliqua. que quidem additio fit ad ea que con-
stituunt enūciatiōem. Ideo in eadem scia in qua deter-
minatur de enūciatiōne deip̄is fuit determinandū. li/
cet in alterius libri principio.

Sciendū scđo. qz in hoc scđo libro phs pri-
us determinat de oppositibus et psequentiis positionibz
de iness. qdā modalit. qm simpliciores sunt ille de inesse.
Et inter illas de inesse pmo determinat de oppositibus
et psequentiis eaz in quibus pdicatur simpr vnum de vno
vno. postmodū vero de illis in quibus subiectū vel pre-
dicarū vel vtrūqz no est simpr vnum. Quia etiā ille
in quibus pdicatur vnum de vno simpr simplices sunt
Et adhuc ille in quibus pdicatur vnum de vno diuidit
ur. qz quedam sunt in quibus explicite ponit hoc ver-
bum est. Aliē vero sunt in quibus ponit aliud ver-
bum vptore currit. et sic de alijs. Et adhuc ille in quis-

Perhermenias

bus ponit hoc verbum est sunt duplices. In qbusdā
em hoc verbum est non est res pdicata. sed solum nota
copositionis. ita q pdicatur formaliter tantū et non ma-
terialiter. vt sunt ppositiones de est tertio adiacente ve-
dicendo homo est animal. Aliē sunt in quibus pdicat
hoc verbum est materialiter et formaliter. et iste vocant
de est scđo adiacente. vt dicendo homo est animal est.
Et de istis pmo determinat Aristoteles. qz sunt sim-
pliciores. scđo de illis que sunt de est tertio adiacente. et
tertio de illis in qb̄ ponit aliud verbū ab hoc verbo est.

Sciendū tertio. qz vt textus habet. Omnis
affirmatio et simil omnis negatio pstituitur ex nomine
et verbo aut ex infinito nomine et verbo quod qdem in
finitum nomine appellat Aristoteles innotabili. Et ob h
in pmo scđo et tertio capitulis huius libri determinat
phs de opositione ppositionū in qbus ponit nomine
infinitum. et de psequentiis talū ppōnum que consti-
tuuntur ex nomine infinito et verbo. et etiam de oppo-
sitionibz quantū ad veritatem. Circa quas

Sciendū quarto. qz in ip̄is que sunt de
scđo adiacente no potest accidere variatio nisi ex parte
subiecti. qz hoc verbum est infinitari no potest. Variatō
do igitur subiectum penes finitum et infinitū. ibi reperi-
untur pmo quatuor ppōnes que pstituunt duas oppo-
nes finitū affirmatiōem et negatiōem. Prima oppō est ca-
piendo subiectum finitum vt homo est. homo no est. sej-
cunda capiendo subiectum infinitū vt nonhomo est. nonhomo
non est. et sic multiplicando p vle ptcularē indefinitū
et singulare habebuntur sedecim ppōnes pstituentes
octo oppōnes accipiendo semp post affirmatiōem suam
negatiōem de eodem subiecto et pstituendo unam figū
ram in qua affirmatiōem directe sue negatiōem opponatur
Et sic clare videbuntur huiusmodi oppōnes. Circa
illas vero de est tertio adiacente est.

Sciendū quinto. qz variatio eaz p accide/
re ex parte subiecti tantū. vel ex parte pdicati tantū vel ex
pre vtrūqz simul. Et fin hoc accipiuntur pmo octo p-
positiones et quatuor oppōnes. Et si multiplicentur p
vle ptcularē indefinitū et singulare habebuntur triginta
duo ppositiones et sedecim oppositiones. Et facile est
exemplificare pponendo semp affirmatiōem suam ne-
gatiōem. sicut exempli gratia in vlibz. omnis homo est iu-
stus. omnis homo no est iustus. omnis nonhomo est iustus.
omnis nonhomo no est iustus. omnis homo no est noniustus.
omnis homo no est noniustus. omnis nonhomo est noniustus.
omnis nonhomo no est noniustus. Et facile est exem-
plificare fin alias quātitates sicut patet in textu. Si er-
go iste triginta due oppositiones cum alijs sumantur hab-
ebuntur qdraginta octo. Et non possunt ppōnes de
iness. ad maiorem numerum multiplicari. Circa illas
vero ppōpositiones in quibus pdicatur aliud verbum ab
hoc verbo est vt dico hō currit. et sic de alijs.

Sciendū sexto. qz si tale verbū non fuerit re-
solutum in hoc verbum est et suum principium similit. ac
tenderetur variatio sicut in illis de est scđo adiacente.
quia subiectū tantū poret infinitari. Si vero fuerit re-
solutum in est et in suum principium. similiter accidit va-
riatio sicut in illis de est tertio adiacente.

Conclusio pma. ab affirmatiōem ad negatiōem

nam in pōnibus de est scđs adiacente subiecto varijs
to penes finitum et infinitum est bona sequētia. Pro
batur qđ nomen infinitum nihil por. sed qđ pōstum
erat qđ nomen finitum collis. ergo si affirmativa de subie
cto finito est vera sequitur qđ negativa de eodem subie
cto infinito erit vera.

Conclusion scda. In propositionib[us] de est ter-
cio adiacente ab affirmatiua ad negatiua subiecto reti-
to eodem et p[re]dicato variatio penes finitum et infinitum
est bona 2[er]na. hec 2[er]clusio p[ro]bat sicut p[re]cedens.

Lōclusio tercia, ppōnes in quibus ponitur
aliqđ aliud verbū ab hoc verbo est nō resolutū in suum
principiū. i. hoc verbū est. Ab affirmatiua ad negatiua
est bona dñia subiecto variato penes finitū et infinitū
Si vō resolutū tale verbū in e valet dñia eodā mō licet
in monili de est terciā adiacēt ab hac ecclā sī

Conclusio quarta. in omnibus istis ppositiis nullo a negatiuā ad affirmatiuā variādo subiectū penes finitū et infinitū dū ponat & stantia subiecti est bona cō sequentia. hec cōclusio probatur sicut pīma.

Dubitatur. quod hoc verbum est. dicitur in enuntiacione tertio adiacere cum sp videatur ponit inscendo loco. quod ponit immediate post subiectum. Rur ut dictum est. quod illud verbum est de tertium adiacens quoniam in enuntiatione non est res predicata. sed tamen nota copiois predicari cum subiecto. Et de tunc tertium adiacens non ordine positio nis vel situs. sed de tertium in numero. Quia coponibilia sunt aut copoem. Nec intelligit compo nisi copositas intellectus. qdnam coponibilia quae sunt duo. s. subiectus et predicatus. Ideo hoc verbum est de tertium adiacens. Sed si obijiceret aliquis quod non hoc verbum est non solu est nota compoem. immo etiam est res predicata quae tunc etiam sunt ibi duo coponibilia quae sunt aut copoem. Et ita adhuc in tali enuntiacione hoc verbum est. put est nota copiois in numeris et tertium adiacens. Rur quod nichil intelligit nisi finitum est in actu. et in quantum estens. Et ens est primum quod cadit in intellectu cuiuslibet. Ob hoc res predicata quod designat pro hoc verbum est quoniam est res predicata. non ponit in numerum de subiectu. Et ob hoc in tali enuntiacione hoc verbum est non est numero tertium adiacens proprie loquendo. sed est secundum adiacens. Ideo plus in scd posteriorum appellat questiones simplices si est. et quod est non ponentes in numerum. questiones vero quae est. et propter quid appellat copositas et ponentes in numerum.

Dubitas. an p̄stituendo enunciatioēm vñem
aut p̄ticularē de subiecto infinito negatio infinitas sit ad-
denda signo vñ aut p̄ticulari. Respōdet phs q̄ nō ap̄f
cām alias dictā in p̄mo libro. Quereret etiā eliq̄s an
negatio infinitas posita a p̄e subiecti faciat ap̄oēm ne/
gatiū. Rñr q̄ nō vt satis p̄z ex p̄cedēb̄

Ad ratōes an̄ oppositū. Ad p̄mam dicitur
q̄ nō hō p̄ accip̄ duob̄ modis. Uno mō formaliter
sc̄ pur solū d̄t negatōem qualitatis finite & determina-
te. s. humanitatis. Et hoc mō p̄ma p̄nā est bona. S̄z mī-
nor syllogismi est falsa. Alio mō d̄t accip̄ materialiter. sc̄
p̄ realiq̄ alia a re negata quā nō ponit illud nomē infini-
tum nō hō. sed solū secū copitatitur & relinquit. Hoc mo-
do p̄ma p̄sequentiā non est bona. S̄z isto modo p̄mus
syllogismus est bonus. et maior eius est falsa. & minor

Vera. Et hoc modo respondendum est ad aliam rationem.

Transpositio noia et verba idem cantur est
albus hoc est homo albus. Nam si hoc non est
eiusdem multe erunt negationes. sed ostensus est quoniam
una viuis est. eius enim quod est albus hoc negatio est
non est albus homo. et vero que est. est albus hoc erit
negatio vel ea quae non est non est homo albus vel ea quae
non est hoc albus sed altera quidem est negatio. et
que est est non hoc albus alia vero eius que est al-
bus homo. quare erunt due viuis. Quoniam igitur
transposito noie vel verbo eadem sit affirmatio
vel negatio manifestum est

Tuero vnu de pluribꝫ plura de uno
affirmare vel negare si non est vnu de
pluribꝫ est affirmatio vel negatio Di-
co aut̄ vnum non si vnu nomen sit positiū, non
sit aut̄ vnu ex illis ut homo es foras et aīal bi-
pes et māsiuetuz s̄ ex his vnu sit ex albo autē et
hoīe et ambulante nō sit vnu. q̄ reneſi vnu ali-
qd de his affirmet aliqd nō erit vna affirmatione
sed vnu quidem vna affirmaciones vero multe
nec si de uno ista sed s̄līt plures. Si ergo dī-

neat et vno ita reuatur plures. Si ergo dyalectica interrogatio respōsionis est petitio vel propositionis vel alterius partis contradictionis: propositio vero vnius contradictionis est: huiusmodi interrogatio non erit vna responsio. Adhuc nec vna interrogatio nec si sit ipsa. dictū ē aut de his in topicis. Similiter autem manifestū est qm̄ nec hoc ipsius quid est dyalectica interrogatio est. vt si quis interroget quid ē animal operet em ex data interrogatioē eligere. Utrum velit contradictionis partē quā oportet interrogantē determinare. vt vtrū hoc animal sit hō an non homo. Quoniam vero hec quidē p̄dicantur cōposita vt vnu sit om̄e p̄dicamētum eoz q̄ extra p̄dican̄. Alia vero nō que differētia ē. de boie em̄ vez̄ est dicere et extra aīal et extra bipes. et vt vnu et hoiem et albū et hec vt vnu sed non si ci thare d̄ et bonus. etiā ci thare d̄ bon̄. si enū qm̄ alterurz d̄ et vtrūq̄ diceat multa incōueniētia erūt. De hoie enū et hoiez vez̄ ē dicere et albū q̄re et hoiem rursus et albū. si et albū et hoiem quare erit hō albo hō albo. et hoc in iūnicū et rursus musicō alba ambulans et hec eadem frequēter implicita Ampliō s̄isocrates ē et hōz bipes et erit homo bipes. qm̄ ergo si q̄s ponat simpliō pplexiones fieri plūna incōueniētia contingere manifestū ē. quēadmodū ponēdū ē enū dicim̄. Eorū q̄ p̄dicātūres de q̄b̄ predicātū

Secundus

Hic nqz fin accidens dicunt. vt de eodē vel alterū de altero hec nō erunt vnum. vt homo albus est et musicus. sed non idē musicus et albus. Accidēta em̄ sunt utrāq; eidē nec si album musicuꝝ vez. est dicere. tamen non erit albū musicuꝝ vez aliquid. sed accidēta em̄ musicum album dicitur quare nō erit vnuꝝ albū musicum. Quo circa nec cithare dulcis bonus simpliꝝ sed animal bipes non em̄ secundū accidēta. Ampliꝝ nec que, cunq; insunt in alio quare neq; album frequenter neq; homo aīal vel bipes insunt em̄ in hoīe animal & bipes. Verum est aut̄ dicere de aliquo et simpliciter ut quēdā hominem hominē autes quēdām albū hoīem album nō semper aut̄. sed quādo in adiecto quidē aliquid oppositor̄ inē que consequitur contradictionē nō vez sed fallū est vt hominē mortuū hominē dicere. quādo aut̄ nō inest vez est vel etiā quādo inest. semper falsum est. quādo vero non inest non semper veruz ē vt hominē est aliquid ut poeta. ergo etiam est nō fin accidens enim predicitur eē de homero quoniā inest & poeta sed nō fin se p̄dicatur de homero quoniā est. Quare inquantisq; p̄dicamentis. neq; contrarietas aliqua aut̄ illa oppositionē inest. si definītōes pro nominib; reddātur et fin se p̄dicātur et non fin accidens in his et simpliꝝ verum erit dicere. Qd̄ aut̄ nō est qm̄ opinabile nō est veruz dicere eē aliquid. opinatio em̄ eius nō ē qm̄ est sed qm̄ nō est.

Querit. vtz noīa & yba trāposita idē sc̄ant.

Arguit q; nō. q; iste due nō sc̄at idē. oīs hō ē hō. et hō ē oīs hō. Et sūr̄ nec iste. vellē pugnātes capte me. et vellē me capte pugnātes. Nec etiā iste. fedētē possibile ē ambulare. ḡ sedētē ambulare est possibile. & tñ in his nō ē dñā nisi p̄ trāspōnem. igit̄ noīa & yba trāposita nō idē sc̄ant. In oppositū arguit p̄ phm̄ in textu.

Sciendū p̄mo. q; postq; p̄hs determinauit de oppōe & p̄na q; sequunt̄ enūciatōem rōe negatiōis infinitatis addite subiecto vel p̄dicato vel vrric. Cōs̄ quēter remouet quosdā errores q; p̄nt accidere circa ea q; dicta sunt. Prūn̄ ē. q; aliq; posset credere q; sic ut negatio p̄posita & postposita subiecto vlt vel p̄iculari vel termino cōi facit drām in p̄pōe q; etiā negatio p̄posita & postposita subiecto singulari faceret drām. Huic errori Areto. obuiās dt q; nō facit drām in singularib; sicut in alijs Declarat p̄hs in textu p̄ exēpla in singularib; q; patet intuēti textu. Et si qraꝝ vlt est q; termino singulari nō refert p̄ponere vel postponere negatiōem sicut termino cōi & signo vlt vel p̄iculari. Rar q; cā ē. q; terminus singularis sc̄at natura i diuinautā incōcabilē. tō nō p̄t distribui p̄ negatiōez. Terminus at̄ cōi sc̄at naturaz cōcabilē mult̄. Sc̄ds error aliq; em̄ posset credere q; p̄pōes de infinito subiecto vlt p̄dicato cētē p̄ negatiōis

Perihermenias

ue. Nūc errore remouet p̄hs dices q; tales xp̄ones nō sunt p̄ negatiōe. q; negatio infinitas addita subiecto vel p̄ dicato nō tollit cōpōem p̄ dicati cū subiecto. Tercius error. q; aliq; posset credere q; nō infinitū aut etiā p̄bū infinitū ēt negatiua orō. tō hūc errore remouet p̄hs dices q; orō negatiua sc̄at vez. vlt fallūz nō ēt nome ifiū. dicitur vlt p̄bū infinitū. Quartū error. q; aliq; posset crede re q; quēadmodū ad affirmatiū de p̄dicato finito. sed negatiua de p̄dicato infinito subiecto retento eodē. q; sūt ad affirmatiū de subiecto finito vlt sc̄eret negatiua de subiecto infinito p̄dicato retento eodē. Et q; ad h̄ determinat p̄hs simpliꝝ q; nō. Hō em̄ sequit̄ si oīs hō currat & oīs nōhō nō currat. Qd̄ em̄ addit̄ signū nōi infinitū. iam nō capit infinitū nomine formalit̄. s. p̄ negatiōe entis simplis. Sz accipit̄ materialit̄. s. distributiue. p̄ p̄bū entis infiniti q; manet remota q̄litatē finita. Sūt ad negatiuam de subiecto infinito nō seq̄t̄ vlt affirmatiū de subiecto finito p̄dicato retento eodē etiā posita p̄stālia subiecti vlt nō seq̄t̄. null̄ nōhō est iustus. q; oīs hō ē iustus.

Quintū error posset incidere ppter modū loquēdī quē in exemplis suis renuit Areto. Aliq; em̄ dicit sic. q; sortes hō albus est. Et aliq; est hō albus. Jō aliq; posset credere q; ibi cētē diverse enūciatōes nō idē sc̄antes ne q; vlt se habētes q̄tū ad oppōem & p̄nam & certas enūciatōes p̄p̄ieras. Et ad h̄ p̄positū ponit Areto st̄iles illā p̄pōem. Si em̄ due enūciatōes nō differat nisi dūtāt̄ in transpone vocali noīm et verboꝝ. veruz est q; omībus modis idem sc̄ant.

Sixtū sc̄do. q; illud p̄ tripli intelligi. Uno° q; idē sc̄ent q̄tū ad sc̄atōes noīs & ybi. q; est sc̄are simplices p̄cept̄. Alio° q; idē sc̄ent q̄tū ad veritatem et falsitatem. Et h̄ referendū ēt ad totā orōem vel enūciatōem ex noīe & vbo p̄stitutā. Tercio° q; idē sc̄et id ē eodē mō se habeat q̄tū ad oppōem & p̄nam & certas enūciatōes p̄p̄ieras. Et ad h̄ p̄positū ponit Areto st̄iles illā p̄pōem. Si em̄ due enūciatōes nō differat nisi dūtāt̄ in transpone vocali noīm et verboꝝ. veruz est q; omībus modis idem sc̄ant.

Septimū. noīa & yba trāposita idē sc̄ant si nō sit aliq; dñā ibi nisi trāspōis vocalis. s. q; nō sit mutatio sup̄pōis vel apliatiois vel distributōis suis regimis nisi vel alicuius alterius. vt iste due idē sc̄ant. sortes est albus homo. & sortes est homo albus. Probat p̄clusio rōne textus. q; nisi sic seq̄retur q; vniꝝ affirmatiōis essent plures negatiōes. cuius oppositū determinatum est in primo libro. Probat p̄sequentia. q; de ratōne negatiōis est ferri ad copōitōen. modo eadē est cōpōitō in illis duab; enūciatōib; eo q; cōpōitō nō variat̄ nisi variat̄ cōponibilib; aut altero eo y. Dodo in illis duabus cōponibilib; sunt eadē fin esse & rōem. q; supponit q; nō est dñā nisi in sola trāspōne platiōis vocalis vlt orōnis scripture nominū vel verboꝝ. q; cōpō est vna et eadē in illis duab; vlt negatiō istius. sortes est homo albus. que est ista. sortes non est homo albus. est etiā negatiō istius. sortes est albus homo. & sic haberur interrum̄ sc̄z q; idē sc̄ant q̄tū ad oppōenem. vel alia negatiō oppōnit̄ illi. sortes est albus homo. vtp̄ta ista. sortes non est albus homo. q; si est alia ab illa. sortes non est homo albus. haberur intentum q; vniꝝ affirmatiōis essent due negatiōes oppositē quod est impossibile. tō p̄hs sc̄it. quare igit̄ trāposito nomine vel verboꝝ eadem est affirmatio vel negatio.

Dubitat. utrum a diuisis ad iuncta valeat co-
sequentia et ecclita. Pro responsione dubij est

Sciendum primo. q̄ postēs ph̄s in p̄ma pte
hui⁹ libri determinauit de proprietatib⁹ p̄nitib⁹ enūciatōeis rōe
additōis negatiōis infinitatis ad subiectū vel ad p̄dicatūz
vel utrūq. Lōsequeret in sc̄ba p̄ principali determinat de
proprietatib⁹ q̄ sequuntur enūciatōem rōne ad additōis facie ad
subiectū vel p̄dicatu q̄dem additio videt tollere vnitatē
enunciationis. Circa quod

Scindū scđo. q̄ q̄tuor sunt enūciationis
drñe. Quedā em̄ est enūciatio in q̄ vñ p̄dicat de vno fñ
vocē et ficationē. Alia ē in q̄ p̄dicant p̄la de pluribꝫ. Alia ēst
in q̄ p̄dicat vñū de pluribꝫ. Alia ēst in q̄ p̄dicant p̄la de vno
Et in p̄cedentibꝫ iā dñm ēst de p̄ma drñe et p̄p̄teritibꝫ eiꝫ.
De scđo vero nō tractat Aresto. q̄ Ar. nō intedit nñl̄ de
enūciatio q̄ est aliq̄ mō vna. Agit q̄ dñcataat de duabꝫ vñ
mis dñrñtis. Et h̄ facit ad hac intencionē p̄cipalit. vt nos
sciam⁹ qñ illa p̄la q̄ ponunt a ḡre subjecti vel a ḡre p̄dicas-
ti tollit penitus vñicatē enūciationis. Pro quo est

Scierūdū tercio. q̄ vel illa plura talia sunt q̄
ex ip̄is sit vñū vel nō. Si p̄mū tūc illa p̄la nō tollit vñitacē
tē enūciatōis siue ponant a p̄re subiecti v̄l a p̄re p̄dicati. Et
sufficit q̄ faciat vñū vel subaltere vel accītālter. vt dicēn
do lōr̄tes est aīl rōnāle. t̄ lōr̄tes est hō albo. si ex ip̄is non
possit fieri vñū hoc est dupl̄r. vel illa plura ponunt a parte
subiecti vel a p̄re p̄dicati p̄iūcte vel incoūnēte. Si cōuncē
tūc illa plura collūcē simplicē vñitatē enūciatōis. Nō t̄ tol
lūt oīmodā vñitatē q̄ tal enūciatio diceret. p̄iūctōne vna
Si vero incoūnēte ponant tūc nec tal est vna simpl̄r nec
piūctōe. Haro etiā q̄ illa plura vna voce fecerent. Q̄ ad
vñitatē enūciatōis noī suffici vñitas vocis. Et ita hec enū
ciatio canis mouēt est simpl̄r plures. Unū ad scierūdū q̄ illa
la p̄la impedit vñitatē enūciatōis t̄ q̄n nō. ponit Aristo.
tale documentū. q̄ si illa p̄la diuīsim verificant de aliq̄ t̄ ex
hoc etiā p̄nt inferri piūctōm. nō ip̄edit vñitatē enūciatōis
Et bñ seq̄. lōr̄tes ē hō t̄ lōr̄tes est albo. q̄ lōr̄tes ē hō albo.
Si ho ex illis diuīsimi vere attributis alioī nō p̄nt diuīne
tūm de eodē inferri. seq̄ q̄ tal plalitas ipedit vñitatē enū
ciatōis. q̄ ex q̄ nō p̄nt inferri piūctōm. seq̄ q̄ ex istis pluri
bus nō possit fieri vñū. Et nō seq̄ lōr̄tes ē bon⁹ t̄ c̄i thā
red⁹. q̄ lōr̄tes ē bon⁹ c̄ihared⁹. Unū arguere a diuīsis ad
piūcta ē arguere a plurib⁹ p̄dicatis diuīsim in aīte lūmp̄
ad ip̄a piūctōm sumpta in p̄tē. Et ecōtra argueret a piū
ctōis ad diuīsa. Et aduertendū q̄ valz p̄na a diuīs ad piū
ctōra vel ecōtra. t̄ q̄n nō. ponit Ar. certas reglas in texū q̄
sub tali sufficiētia p̄nt p̄phendi. Q̄ v̄l abo p̄dicata s̄t lub
stārialia vel accītālia. aut vnum subale t̄ aliō accītāle. Si
abō subalib⁹ v̄l s̄t queribilia v̄l nō. si p̄mū ex diuīs n̄t inferri
piūctōm. vt noī seq̄ lōr̄tes ē hō lōr̄tes est rōnal. q̄ lōr̄tes est hō
rōnal. St̄no s̄nt queribilia vel magis cōe p̄edidit. t̄ min⁹
cōe seq̄. t̄ tūc valz p̄na. vt bñ seq̄. lōr̄tes ē aīl. lōr̄tes ē hō
q̄ lōr̄tes ē aīl hō. Si ho ecōtra min⁹ cōe p̄edidit et magis
cōe seq̄ur nō valz p̄na ipeditē nugatōe. Si abō p̄dicata
s̄nt accītālia vel vñū subiecto inest p̄ relquā v̄l nō. Si nō
tūc noī valer p̄na vt nō seq̄ur lōr̄tes est bon⁹ lōr̄tes est ci
chared⁹. q̄ lōr̄tes est bon⁹ c̄ihared⁹. Si sic vel illud per
q̄d alterū inest p̄edidit t̄ alterū seq̄ur tūc bñ seq̄ur. Et di
cēndo lōr̄tes est coloratus t̄ lōr̄tes est albo. q̄ lōr̄tes est co
loratus. Si vero ecōtra illud q̄d inest p̄ alterū p̄edidit
non seq̄ur impeditē nugatōe. q̄ illud q̄d inest ē de rōne

elus qd̄ inest p̄ sp̄m. Si vero vñū sit subale & reliqui accīz
tale tunc a diuīs ad p̄iuncta bñ̄ valer p̄iūta. Sed ecō tra
arguendo a cōiunctis ad diuīsa cauēndū est ne sic repugnā
tia in adiecto. ne sez accīzale in sua rōne includat negatio/
nem seu corruptioem subalīs. vt nō seqtur. cesar est homo
mortuī. ḡ est h̄o. Lāuendū est etiā ne accīzale diminuat
et distrahat aut aliener aliquid de rōne subalīs. vt nō seqtur
chimera est ens opinabile. ḡ chimera est ens. Et hoc ē aīal
pictū. ḡ est aīal. Similiter si duo p̄dicata p̄iunctum dicant de
vno si velimus ea inferre diuīsum de eode. Lāuendū est si
millicer ne sic repugnātia in adiecto. Et iā ne additū dimi-
nuat distrahat aut alienet a rōne eius cui addit. vt habeatur
in textu. Non em̄ seqtur Homerus viuit vt poeta. ḡ Ho-
merus viuit. qd̄ illa additio vt poeta diminuit de ratione
elus quod est viuire. viuere enim vt poeta ē viuere sīm qd̄
scilicet in memoria hominū. Et ita argueretur a dicto sīm
quid ad dictum simpliciter.

Conclusio. his regulis obseruatis a diuisis
ad conuinctam et econuerso valet consequentia

**Ad rōnes ante oppositū dr. q̄ illa non differe
runt p̄ solaz trāspōsitōem ordinis in platiōne vocis et orationis
dimis scripture īmo variatūr habitudines cōstructōis et re-
gimis. Et ita est variatio ēt in intellectu**

Is vero determinatiis p̄spiciendū ē quē
admodū sese habeāt negationes et affir-
matōes ad se inuicē hec s. q̄ sunt de pos-
sibilē et nō possibili ē. et de contingere et nō con-
tingere et de impossibili et nccārio. Habet enim
aliquā dubitatioēs. nā si eoꝝ q̄ p̄spectunt ille libi
inuicē oppositesunt tradicōes q̄cūq; fm ēē vel
nō ēē disponūt ut eiꝝ q̄ est cēhoiem negatio est
nō ēē hoiem nō aut ea q̄ est ēē nō hoiem et eius q̄
est ēē albū hoiem. negatio est ea q̄ nō ēē albū
hoiem. s; nō ea q̄ est ēē nō albū hoieꝝ. si em de oī
bus aut dō aut negatio vera est cū lignū falsū
sit dicere ēē albū hoiem erit verū de eo dicere ēē
nō albū hoiem. Qd̄ si hoc mō et in q̄stisicōs esse
nō addit̄ idē faciet qd̄ p̄eēd̄: ut eius q̄ est am-
bulat hō. negatio est nō ea q̄ est ambulat nō hō.
sed ea q̄ est nō ambulat hō. nihil em̄ differt di-
cere hoiem ambulare et hoiem ambulante ēē. q̄
resi hoc mō in oībus et eius q̄ est possibile esse.
negatio ē possibile nō ēē nō ea q̄ est nō possibile
ēē. Videat aut̄ idē possibile ēē et nō ēē. oē em̄ qd̄
est possibile dinidi vel ambulare et nō ambula-
re et nō diuidi possibile ēē. Rō at̄ est qm̄ oē qd̄ sic
possible ē nō sp̄ in actu est. q̄re inerit etiā nega-
tio. pt̄ ḡ t̄ nō abulare qd̄ est ambulabile et nō v̄
deri qd̄ ē visible. Atuero ip̄ossible ē de eodem
oppositas veras ēē dōces. nō igit̄ est ista nega-
tio cōtingit em̄ vnuꝝ ex his aut̄ idē ip̄m dicere
et negare simul de eodē aut̄ nō fm ēē vt̄ nō ēēq

Secundus

Perihermenias

opponunt fieri affirmatōes vñ negatiōes. si ḡ il
lud impossibilis est. hoc erit magis eligendū
Est ergo negatio eius que est possibile esse ea
que non est possibile eē. eadē quoq; ratio est. et
in eo quod est contingēs esse. eternū eius negatō
est. non contingēs eē. et in aliis quoq; simili mo
do et in necessario et impossibili. sūt em̄ in illis
quēadmodum eē et non eē oppositiones subiec
te vero res hoc quidē album. illud vero homo.
eodē quoq; modo hoc loco esse subiectū fit. cō
tingere vero et posse appositiōes determinatēs
quēadmodum in illis eē et nō eē veritatē. Simi
liter autē et hec in eo quod est possibile eē et non
possibile. eius vero que est possibile nō eē nega
tio est. non possibile non eē. non em̄ contradic
tiones sibi nuicez sunt huiusmodi possibile est
eē et possibile est non eē. quare et sequi se inuicem
videbunt. Idem em̄ possibile est esse et nō eē. s̄
possibile esse et nō possibile eē nunq; simul sunt
opponūtur em̄. Atuero possibile est non esse. et
non possibile non eē nunq; simul sunt. Similit
qūt et eius q̄ est necessariū eē non ea que est ne
cessariū non eē. sed non necessariū eē. eius vero
q̄ est necessariū non eē. ea q̄ est non necessariū nō
eē. et eius q̄ est impossibile eē. nō ea q̄ est impossī
ble nō eē. sed nō impossibile eē. eius vero que ē
impossible nō eē ea q̄ est. nō impossible nō eē.
Et vñliter quēadmodū dcm̄ est. eē q̄de et nō esse
optet ponere quēadmodū subiecta. negationez
vero et affirmatōem hoc facientē ad vñuz. id est
tm̄modo ad modū apponere et has putare optz
eē oppositas dcones et negatōes. possibile non
possibile contingēs nō contingēs. impossibile non
impossible. necessariū nō necessariū. verū nō verū

Querit. utrum ppō modalis spē differat ab il-
la de inēē Arguis q̄ nō. qz viraqz est ppō cathegorica. ḡ nō
differit spē. Scđo sic. qz vel talis dñna attēderet ex pre-
subiecti vel pdicati vel copule. Nō ex pte subiecti vel pdic-
ati. qz nō est dñna subiecti z pdicati in veraqz nisi p recuz
et obliquū q̄ est dñna accentalis. iō nō variat spēm. Nec ex
pte copule seu ppōis nisi p modifcatū et imodifcatū. mō
modificatio rei nō varia rē ipam. ḡ nec dñnt spē. Et p̄fir-
mat. qz modifcatio ppōnis nō varia p̄fam emicatois. qz
si ita eet ppō modifcata p̄ illas modos opinatum yma-
ginatur z q̄ negatōez z p̄ illas modos vez z fallsum spē dif-
feret a ppōne simplici. nō aut fallsum est. ḡ ex q̄ sequtur
In oppositū sunt expositores p̄bi in hoc passu

Sciendū pmo. q postq phs determinauit de oppōibz & qntis ppōnū de inēq q simpliōes s. p̄t̄ definit de pntis & oppōibz modalū q additōe aliquis modi dicunt modales. Et ad plenius cognoscendū viden dum est ppho qd modus faciat ppōem modale distinguit.

**spē ab illa de inē. Et cuiusmōi s̄ tales modi. s. an s̄nt pre-
dicati aut subiecti aut p̄ponis. et quōd sunt et qđ sit p̄dicatū
In enūciatōe modali. et qđ sit subiectū et talia h̄mōi. qđ sine
eis non potest sciri oppositio et p̄nitia modaliū.**

Sciendū secundo, q̄d duplī d̄r enūciatio mo-
dal is. s. a mō xp̄onis z a mō rei pdicāte. Ut q̄n d̄r sortes
legit bñ. vel etiā a mō t̄pis aut alicui? alteri? accūritis p̄bli.
Et h̄c mod⁹. qz nō modifīcat totā enūciatōem. sed tm̄ rē
pdicati vel t̄pis vel aliud accūs. sō nō p̄t facere totā enūcia-
tionē modalē. **S**z mod⁹ determinis xp̄oem p̄nēdo ip̄az
in sp̄eci formā sua mō entis vt sunt illi modi possibiles. con-
tingēs necāriū. z impossibile p̄stutire illā enūciatōe q̄ sp̄ea
liter modal̄ vocal. **U**n illi q̄tuor modi ampliāt xp̄oem ul-
tra p̄ns t̄ps. Possibile em̄ z contingēs ampliāt ad p̄ns z fūs-
turiū ad eē z ad nō ee. qz contingēs futuri p̄ ee z nō ee. Accā-
riū aut̄ z impossibile ampliāt ad oē t̄ps. qz necāriū d̄r qd̄ om̄i
tpe est. z impossibile d̄r q̄ nūch̄ est. **S**ic q̄ qz illi modi deter-
minis xp̄oem. z xp̄o formāliter ambi extrema. z est p̄n^m
sit intelligēti ea fm̄ q̄ stat sub forma xp̄ois. sō tales modi
modifīcat totā enūciatōem z eam nominat modalēm

Scien*d*ū tercio. q̄ q̄uis verū & falluz sp̄oēz
determinēt. nō in faciūt sp̄oēm modale sp̄e distinctā ab illo
la de inēt. Tū p̄o. q̄ nō ampliat sp̄oēm p̄m t̄p̄s. Tū scđo
q̄ nō informat sp̄oēm nec determinat in aliquē sp̄eāle mo
du. Imo vez cū ente p̄uertis. & falluz cū nō ente. Tō ab eo q̄
res ē vel nō est oīo ðr̄ vera vel falla nō āt p̄tinges possibl̄
nccānā vel ip̄ossibilis; p̄on̄ ex eo q̄ res sic se h̄z ad suā cāz
oīo formata de re ðr̄ possibl̄ p̄tinges nccānā v̄l ip̄ossibilis
Q̄ etiā verū & fallum nō dicit sp̄eālem modū enīis. Nec
informat sp̄oēm alij forma sp̄eāli. Nec etiā opp̄o variat
nec p̄tinga p̄ter addicēt illoꝝ modoz.

Sciēdū q̄rto. q̄ quis negat ferat ad d̄pō
nē. nō tñ facit entia d̄ez modale. q̄ nō apliat p̄pōem fñ
t̄ps nec etiā determinat eā aliq̄ sp̄ealē determinatōe. s̄cā sim
pl̄t diuidit. S̄li illi modi opinatiū z imaginatiū q̄uis p̄pō
ne determinat. nō tñ faciūt p̄pōez modale. q̄ res nō h̄z q̄
sit opinata credita v̄l' imaginatiā ex p̄te sui s̄z ex p̄te n̄a. Et
ob h̄ isti nō dicūt aliq̄ sp̄ealē modū entis. nec faciūt p̄pōez
modale. Eī sic s̄ tres d̄ditōes req̄uit ad h̄q̄ aliq̄s modū
faciat p̄pōem modale distictā sp̄eab illa de ince. Prima cō
ditio ē q̄ determinat totaz p̄pōem. Sc̄da ē. q̄ apliat eā fñ
t̄ps. Tercia ē q̄ dicat aliq̄ sp̄ealē modū entis z definiat
p̄pōem aliq̄ sp̄ealē determinatōe. Et fñ h̄ distinguere pols
sum' triplicē enūclatōez modale. v̄t̄z cōiter dicit̄. p̄rie die
rā. z magis p̄rie dicit̄. Lōiter d̄z modala mō cōiter dicit̄
t̄ siue determinat p̄pōem siue nō siue r̄b̄i vel t̄ps v̄l' aliis
accēns. Prope h̄o d̄z modala mō determinatē p̄pōez. Et
illi modi nō s̄li nisi lex addēdo. s̄. q̄ tuor d̄z modis verū z
falsuz. S̄z magis p̄rie d̄z modala mō magis p̄rie dicit̄ cui
sez s̄li nisi illi tres d̄ditōes. z de sola rali h̄ int̄dēt. Et nō
s̄li nisi q̄ tuor modi tales. s̄. possiblē p̄tingēs ip̄ossiblē et
n̄ce. q̄ sp̄eficiēta sit h̄eb̄a. Q̄ ois modū faciēt p̄pōem
modalez determinat p̄pōem. aut ḡ tal h̄o d̄r̄ eā aut nō esse.
S̄cē aut d̄t eē potētia pmixtū aut eē simpl̄t. S̄pmuz lie
s̄li possiblē z p̄tingēs. q̄ duo modi sic dñt. q̄ q̄h̄ possiblē
le capiēdo. put̄ distingued̄t̄ p̄tra necā iiii z ip̄ossiblē os possiblē
le possetēt̄ z nō eē. tñ distingued̄t̄ 2̄ cōtingēs possiblē os̄ d̄z
relatōem ad esse. z eām stantē. Q̄ dicim⁹ aliq̄d possiblē q̄
p̄t esse. z q̄ p̄t esse. Lōtingēs h̄o p̄rie accip̄iēdo vt distin
guitur p̄tra necessariū z impossiblē z etiā possiblē virtuē
sez esse z nō esse recip̄is. J̄d̄ d̄z cōtingēs q̄li s̄li tangens esse

et non esse. qz potest esse et non esse. Et ob hoc dicitur per relatio nem ad causam non stantem. Si vero cōpositio dicat esse sum pliciter quod est esse in actu pfecto. hoc est dupl. aut accipit tur in ipso esse. et sic est necessarium aut accipit in ipso non esse quod ad simpliciter esse est oppositum. et sic est impossibile. Si vero cōpositio dicit non esse finis hoc proprie non accipitur diuisio nis modorum. quia non dicitur proprie non esse primitum eum esse esse permixtum cum non esse. Isti ergo sunt modi facientes enunciationes modalium differere ab enunciatione de inesse speculiter certum ad oppositum equalentia et similiam.

Conclusio. propositio modalis modificalta aliquo istorum quattuor modorum specie differt ab illa de inesse. Probatur. quia que formaliter differunt species differunt. sed propter de inesse modalis formaliter distinguuntur. ergo species differunt. **D**icitur probatur. quia cōpositio est forma in enunciatione modo differunt ex parte cōpositionis. qz in propositione de inesse est cōpositio simplex predicationi cum subiecto. In propositione vero modalis est cōpositio modificalta modo aliquo determinante ea aliquo speali modo entis. Expositio modalis et de inesse formaliter differunt.

Dubitatur. quid sit predicationis in enunciatione modalis. Respondeatur cum Boetio et Alfonso qz modus est predicationis. esse vero vel non esse subiectum ut patet cum dicatur. sorem currere est possibile. hoc totum sorem currere redditus solum huic verbo est. Ut si obiectum qz modulus est determinatio cōpositionis. predicationis aut est altera pars in compositione. ergo modulus est determinatio sui ipsius si sit predicationis. Respondeatur qz in propositione modalis duplex est compositionis. Una est dici. quia ut habet rectus nihil aliud est dicere sorem ambulare qz sorem ambulans rem eam. Et istius compositionis modulus est determinatio neque est pars illius. quia tota illa cōpositio subiectum in propositione modalis. Alia est cōpositio totius enunciationis que est ipius modicum dicto. Et huius modulus non est determinatio. quia est unum extremum ipius compositionis. Sed iterum obiectetur. quia predicationum est esse. modulus autem non dicit esse. ergo non predicitur. Respondeat Alexander qz aliquid predictatur duplex. Unus modo predicationis aliquid ut esse. ut cuius dicitur homo currere. vel etiam ut res sicut dicitur res verbi predicari per principium designata. hoc modo non predicitur modulus. sed hoc modo regitur predicationum in propositione de inesse. et etiam in propositione partium dicti. Alio modo predicationis aliquid ut non modus et ut determinatio ipius esse est qz esse de cōpositio dicitur. Et hoc modo predicitur modulus in enunciatione modalis.

Dubitatur. an omnis propositio modalis sit singularis. Respondeatur qz sicut duplex est cōpositio in propositione modalis. ita potest esse duplex subiectum. et ita dupliciter potest attendi quae sit realitas. Est enim ibi cōpositio partium dicti cuius subiectum loci rationis subiectum vocatur. Et attendendo qualitatem ex parte. istius subiecti modales sunt eiusdem qualitatis. sicut et sive positiones piacentes. Et quādo ex modalibus sit syllogismus. ut attendit qualitatem ex parte istius subiecti et sub ipso sit subsumptio. Alia est cōpositio totius enunciationis modalis cuius enunciationis subiectum est totum dictum. Et attendendo qualitatem ex parte istius subiecti omnes propositiones modales singulares sunt.

Scindendum. qz quattuor modis dicitur propositio singularis. Primo modo. quia in ea subiectum terminus

nus discreterus. Alio modo quia in ea subiectum terminus est munis sumptus cum nomine demonstratio primaria speciei. Tercio modo quia in ea subiectum terminus communis acceptus per natura simpliciter designata per ipsum in ordine ad predicandum quod subiugatur ut est in suppositis. Quartu modo quia in ea subiectum dictum aliquius ensiationis habens appellatum similiter appellationi termini singularis. Et cum dicitur omnem dominum currere est possibile hunc dictum omnem hominem currere est possibile non potest appellare nisi solaz cōpositioem curius cum hoīe que non est dicta nisi per solam unam propositionem que est omnis homo currere. Et hoc modo omnes modales sunt singulares. Et si obiectatur solum et totum dictum non potest subiecti. et modus predicari. quia finis hoc omnis cōpositio modalis esset cōpositio et quia modus refertur ad totum dictum. Respondet negando. sequentia. quia ut dictum est modus non predicatur ut dicens esse vel ut res aliqua. sed predicatur solum ut modulus. Ideo non ut sui sed ut alterius vel aliorum. Et ideo ad illa potest referri sub propositione vel divisione. Et ita quod totum dictum subiectas adhuc enunciatio modalis potest distinguere sensum cōpositum et divisum.

Ad rōnes ante oppositum. Ad primā dicitur. qz cōveniunt in specie subalterna. Nec proper hoc sequitur quin differant in specie specialissima. Ad secundā dicitur qz attendit differentia primo ex parte cōpositionis et ex consequenti ex parte compositionis. Et cum dicitur qz modificatio non variat speciem rei modificatae. dicitur qz duplex est modificatio. Una est a modo essentiali. Et illi variat speciem. Alia est a modo accidentali. et illanom variat speciem. Modificatio autē propositionis facta per illos quattuor modos est essentialis. ideo variat speciem. Et cum dicebatur qz non differunt predicationis subiectum nisi penes rectus et obliquū fallsum ē. et hoc loquendo de subiecto totius enunciationis modalis. quia in illa de inesse subiectur res. esse autem et non esse dicantur. In modali vero esse subiecta et modulus predicatur. Ad confirmationem per rōsto predicta in primo articulo.

Consequētie vero finis ordinem fiunt ita convenientibus. illi enim que est possibile est ē. illa que est contingit esse. et hec illi pertinet. et ea que est non impossibile est esse. et non necessarium est ē. Illi vero que est possibile non ē. contingēs non ē. ea que est non necessarium non ē. et non impossibile non ē. illi vero que est non possibile et non contingēs ē. illa que est necessarium non ē. et impossibile ē. illi vero que est non possibile non ē. et non contingēs non ē. illa que est necessaria esse et impossibile non ē. Consideretur autem ex subscriptione quaeadmodum dictum possibilis est ē. contingēt ē. non impossibile est ē. non necessaria est ē. possibile est ē. non ē. contingit non ē. non impossibile ē. non ē. non necessaria est ē. non ē. non contingit ē. impossibile est ē. non ē. non ē. non possibile est ē. non ē. non contingit ē. impossibile est ē. non ē. necesse est ē.

Secundus

Ergo impossibile et non impossibile illud quod est contingens et possibile et non contingens et non possibile sequitur quidem contradictione, sed conuersum illud enim quod est possibile est negatio immo possibilis negatione vero affirmatio. illud vero quod est non possibile esse. illud quod est immo possibile esse. affirmatio enim est impossibile esse non possibile vero negatio necessariuero quemadmodum sit considerandum est. manifestum est enim quoniam non eodem modo. sed contradictione sequitur. contra dictorie autem extra. Non enim est negatio eius quod est necesse non esse non necesse esse. contingit enim veras esse in eodem utraque quod enim est necessarium non esse non est necessarium esse. Causa autem cur non sequitur similiter ceteris quoniam contradictione impossibile necessario redditur idem valens. Nam si impossibile est esse necesse est hoc non esse. Si vero impossibile est non esse hoc necessarium est esse. At certe impossibile est sic poni necessarium contradictiones. Nam quod est necessarium est possibile est esse. Nam si non negatio sequitur: necesse est enim aut dicere aut negare. Quare si non possibile est esse. impossibile est esse quod necesse est esse. quod est inconveniens. At uero illud quod est possibile esse non impossibile est sequitur: hoc vero illud quod est non necessarium esse. quare contingit quod est necessarium esse non necessarium esse. quod est inconveniens. At uero neque necessarium esse sequitur possibile esse. neque necessarium non est. illi enim utraque contingit accidere. horum autem utrilibet verum fuerit non erunt illa vera. simul enim possibile est esse et non esse. Si vero necesse est esse vel non est non erit possibile utrumque. relinquitur ergo non necessarium non esse ei quod est possibile esse. Hoc enim verum est et de necessitate non est: hec enim sit contradictione eius. que sequitur non possibile esse. Illud enim sequitur hoc quod est impossibile est. et necesse est non esse. cuius negatio est. non necesse est non esse. sequunt ergo et hec contradictiones secundum modum. et nihil impossibile contingit sic positum. Possibile est esse. contingit est. non immo possibile est esse. non necesse est non est. Possibile est non est. contingit non est. non immo possibile est non est. non necesse est est. Non possibile est non est non contingit est. impossibile est est. necesse est non est. Non possibile est non est. non contingit non est. Dubitabit autem aliquis si illud quod est necessarium est possibile esse sequitur. nam si non sequitur

Ter tertiitas

tur contradictione sequitur non possibile est. et si quis non hanc dicat esse contradictionem. necesse est dicere possibile non est. sed utrumque false sunt. At uero rursus idem videtur esse possibile incidi et non incidi. et est et non est. quare erit necesse est contingere non est. hoc autem falsum est. Manifestum est autem quoniam non omne possibile vel est vel ambulare ad opposita valet. sed est in quibus non est verum. Et primus quidem in his quae non sunt rationes possunt. ut ignis calefactibilis est. et habet ratione irrationaliter. Ergo sunt rationes potestates ipse eadem plurimorum etiam contrariorum sunt. Irrationales vero non omnes. sed quae admodum dictum est. ignem non est possibile calefacere et non calefacere et quaecumque alia semper agunt. Et sunt irrationalibus potestates sunt quaedam opposita. sed hoc idcirco dictum est. quoniam non omnis potestas oppositorum est. nec quaecumque sub eadem spe dicuntur. Quedam vero potestates equivoce sunt. possibile enim non simpliciter dicitur. sed hoc quidem quoniam verum est et in actu. ut possibile est ambulare quoniam ambulat et omni non possibile est est quoniam iam est aliquid in actu quod dicitur possibile. illud vero quod forsitan agit. ut possibile est ambulare quoniam ambulabit. et hec quidem in mobilibus solis est potestas. illa vero in immobilibus. in virtutibus vero. verum est dicere non impossibile ambulare. et quod ambulat iam et agit et ambulat. Hoc ergo possibile non est verum de necessario simpliciter dicere. alterum autem verum est quare quoniam partem universalis sequitur illud quod ex necessitate est sequitur possibile esse. sed non omnino. Et est quidem fortasse principium quod necessaria sunt. et quod non necessaria sunt omnia vel esse vel non esse. et alia quae admodum huius sequentia considerare oportet. Non necesse est non esse. possibile est est. contingit est. non impossibile est. Non necesse est est. possibile est non est contingit non est. non impossibile est non est. Necesse non est est. non possibile est est. non contingit est. impossibile est est. Necesse est est. non possibile non est. non contingit non est. non impossibile est non est. Necesse est est. non contingit non est. non impossibile est non est. Manifestum est autem et his que dicta sunt quoniam quod ex necessitate est secundum actum est. quare si priora sunt sempiterna. et que actus sunt potestate priora sunt. et hec quidem sine potestate actu sunt. ut prime substantiae. alia vero sunt actus cum possibilitate. que natura priora sunt. secun-

pore vero posteriora. alia vero nūtq̄ sunt actus
sed potestate.

Queritur. vtrum p̄tradictio et equipollentia
seu p̄sequentia eodem modo sint sumenda in modalib⁹
sicut in illis de inesse. Arguitur q̄ sic. p̄mo de p̄tradic-
tione. q̄ in modalib⁹ fit p̄tradictio p̄ p̄positōem nega-
tōnis et hoc etiam fit in illis de inesse. ergo fit similiter.

Sed sic. sicut se habent iste due sortes currere et sortes
non currir in illis de inesse. ita iste due se h̄nt in mo-
dalibus. sortem currere est possibile. sortem non currere
est possibile. Sed due p̄ne p̄tradicunt. ergo et due se
cundē. Hec em̄ est negatiua. sortem nō currere est possi-
ble. ergo p̄tradictio illi affirmativa. sortem currere ē po-
sible. Consequētia tener. q̄ sunt singulares diuersē q̄
litates vtrōq̄ termino et eodē ordine p̄cipiantes. An
tecedēs p̄batur. q̄ illa p̄pō est negatiua cuius p̄ncipia/
lia pars copule negat. Sed ita est de ista. sortē nō cur-
rere est possibile. cuž illud est p̄ncipialior pars copule in
p̄pō fm̄ cuius exigentiam regūtur extrema. Quod
quenit illi verbo est. Et p̄ sequens ad faciendā p̄pō
nem modalē negatiua sufficit q̄ illud esse negetur. Et
etiam in illis de inesse sumunt oppō formalis p̄ negatio
nem ipius esse. Tercio arguit de eq̄pollentia. q̄ per
eq̄pollentia tollitur oppō. ergo cum offensus fuerit op-
positōem eodem modo cōtingere in illis de inesse et in
modalib⁹ seq̄tor hoc idem de eq̄pollentia. Et p̄firma-
tur. q̄ eq̄pollentia in modalib⁹ fit p̄ponendo negatiōem
tantū. vel postponēdo tm̄. vel p̄ponendo et postponē-
do simul. sed sic fit in illis de inesse. ergo eodem modo
In oppositū est Arestoreles' in textu.

Sciendū q̄ Buridanus modernus siue no-
minalis et sui sequaces dixerunt q̄ ad habendā opposi-
tionem in modalib⁹ sufficit negatiōem ferri ad opposi-
tionem p̄tium dicī. Et ita dicebant hanc p̄pōnem esse
negatiua. sortem nō currere est possibile. et p̄tradice-
re huic. sortem currere est possibile. et ita p̄formiter dice-
bant in alijs modalib⁹ alioz modoz. Sed p̄pōterici
dicunt q̄ licet talis p̄pō sit negatiua de inesse non tamē
est negatiua modalis eo q̄ in tali non negat modus q̄ ē
forma a qua p̄pō modalis sumit speciem nomē et rōem.
Dicunt etiam isti nominales exp̄sē p̄raphi textuz
Nam dictum eoꝝ Arestore. in textu exp̄sē improbat
ideo contra eos ponit.

Cōclusio p̄ma. Ad habendā p̄tradictōem
in modalib⁹ necesse est modum negari. p̄batur quatuor
or rationib⁹ textus. Prima est dicens ad impossibile
alie vero sunt ostensiue. Prima ratio est. q̄ si sufficeret
cōpositōem dicti negare. ita q̄ due p̄dicte essent p̄tra-
dictorie seq̄etur et due p̄tradictorie essent sumul vere.
Consequētia p̄batur. q̄ idem est possibile esse et non esse
sicut possibile est diuidi et possibile ambulare. ita etiam
possible est non diuidi et non ambulare. ut habet text⁹.
q̄r possibile non semp̄ acutus est ut manifestum est ad sensum.
ergo illud possibile est ad ut ilibet. s. ad esse et ad
non esse. sicut aliquod diuisibile potest diuidi et non di-
audi. Ergo si iste due essent p̄tradictorie possibile ē am-
bulare. et possibile est non ambulare. due cōtradictorie
ex quo seq̄tur. scz q̄ sunt p̄tradictorie. et per p̄ns necesse

est dicere q̄ ad habendā p̄tradictōem in modalib⁹ opos-
ter modum negari et nō dicum. Et ad hoc vadit alie
rationes que sunt ostensiue. quaz p̄ma est. q̄ in illis de
inesse res subiectū. esse vero et non esse sunt appōnes
id est p̄dicata. In modalib⁹ vero et non esse sunt subiectū
tur. modi vero sunt appōnes. id est p̄dicata determinā-
tia esse et non esse q̄ subiectū. Ergo q̄ ad p̄tradictō
nem habendā in illis de inesse negatio debet ferri ad ap-
positōes. que sunt esse vel non esse. et non ad subiecta
que sunt res. Sequitur q̄ simili in modalib⁹ negatio que
facit p̄tradictōem debet ferri ad modos qui sunt appō-
sitōes determinātes esse et non esse que sunt subiecta.
Alia ratio est sicut in illis de inesse fm̄ esse vel non esse
attendit veritas vel falsitas. sic in modalib⁹ fm̄ mo-
dos. Ergo cum p̄tradictio sit repugnans p̄pōnum in
veritate et falsitate sequitur q̄ sicut in illis de inesse ar-
tendit p̄tradictio penes negatiōem ipius esse q̄ sit
in modalib⁹ debet capi p̄tradictio penes negatiōem
modi. Alia ratō est modalis affirmativa et negatiua de
modo eodem nō possunt simul stare in veritate et falsita-
te. ergo ipis cōuenit lex p̄tradictio iaz. et p̄ sequēs de-
bet p̄tradictio attendi penes negatiōem modi. Et si ob-
ijciatur. q̄ omis negatio faciens p̄tradictōem debet fer-
ri ad cōpositōem. modus aut̄ non est cōpositio. ergo
in modalib⁹ non debet negatio ferri ad modū. Respon-
detur q̄ in p̄pō modalis est duplex cōpositio. Una est
priūm dicti. Et q̄uis modus non sit ista cōpositio. est
ramē ipius determinatio. Et sic negatio polita ad mo-
dum mediante modo bñ refertur ad ipam cōpositōem
fm̄ modum illum fm̄ quem modus est illius cōpositio-
nis determinatio. Nam ut alias dictum est modus nō
p̄dicatur p̄ modum rei. sed ut alterius determinatio.
Et sic mediante modo negatio refertur ad illud cuius
est modus. Alia aut̄ cōpositio est per quam retores
tur modus ad dictum que cōpositio signatur p̄ hoc ver-
bum est fuit vel erit. Et ad hoc q̄ sit enūciatio negatiā
req̄itur et negatio preponatur tali modo. et non potest
negari talis p̄positio quin negetur modus. Et sic quan-
doq̄ negatur vtrōq̄. s. illud verbum est et mod⁹ et enū-
ciatio modalis negatiua. Sed quando negatio ferri ad
modum immediate bene est negatiua modalis. sed nō
dic̄ negatiua enūciatio ut dicendo sortem currere est
non possibile. Et talis in veritate et falsitate equivaleat
isti. sorte currere nō ē possibile si ponat p̄staria subiecti.

Conclusio scđa. contradictione et eq̄pollentia
non omnino simili sumunt in modalib⁹ sicut in illis de
inesse. licet aliquo modo simili sumantur. Prima pars
patet p̄ ea que dicta sunt. Scđa pars ostendit. quia
p̄portionabiliter se habent modi in modalib⁹ sicut ver-
bum in illis de inesse sicut dictum est p̄us. Sicut etiam
exp̄signi determinantis ipm subiectum attendit quā-
ritas in illis de inesse. ita in modalib⁹ et p̄ modi quā-
rum ad eq̄pollentia accipiendā debet attendi ipa quā-
ritas. Unde necesse et impossibile sunt vniuersales. po-
ssibile vero et contingens sunt p̄cipiantes. Et est hic ser-
mo de vltate et p̄icularitate quo ad tempus. Quan-
titas aut̄ signorum attendit quantum ad supposita
ex parte subiecti.

Dubitatur. an bene seq̄tur. possibile est esse
ergo non necesse est esse. Pro declaratōne dubi sc̄iētū

Secundus

Quod vel habet ratus antiqui ordinando consequentias modaliū in pmo ordine seu in pma linea p Petru hy spa. intellecta in illa dictione Amabimus posuerunt istam. non necesse esse. et in scda linea intellecta p illam dictioz. Edentuli posuerunt istam. nō necesse nō esse et in hoc reprehendit Aretio. antiquos. Quia in pma linea debet ponit illa de necessario quā ponunt in scda. Et illa debet ponit in scda quā ponunt in pma. Alias autē lineas. s. terciam et quartam bene ordinaverūt et similē duas pmas pter qz in pmonibus de necessario. Et qz istas equepollētias seu psequentias modalium p regulas manifestas repetit summularū in certis lineis lucide describit. ob id in pnci causa breuitatis solum ostendetur qualiter antiqui sic ordinando pmones de necessario defecetur. Respondendo ad dubium q ad possibile esse nō sequitur nō necesse esse. quod pbatur sic. Quia bene sequitur necesse esse. ergo possibile esse et postea pbabitur. ergo si ad possibile esse sequatur nō necesse esse sicut antiqui ordinaverunt. sequitur de pmo ad vltimum ad necesse esse. nō necesse esse que sunt ptradictoriae. psequentia tamē parz qz quicqz sequitur ad psequentes bone psequentiā sequitur ad antecedens. Ultra dicit q ad possibile esse nō sequitur necesse esse. pbatur. qz cum aliquid sit possibile eē. etia possibile est nō esse. Et ultra bene sequitur etiam nō impossibile nō esse. ergo nō necesse esse ergo de pmo ad vltimum si bene sequatur possibile esse. ergo necesse esse. ergo ite simul stabunt necesse esse. et nō necesse eē qz cōstradicunt. Ultra dicitur q ad possibile esse non sequitur necesse non esse. pbatur qz sunt in lineis ptradictoriis. Aut ista nō necesse esse. quā ponebant antiqui in pma linea s. cponenda in scda. et sequatur ad illam possibile nō esse faciliter deduceretur cōsimiliter prioribz de dictionibus.

Dubitat. vtrum ad necesse esse sequatur possibile esse. et istud exemplum in solutōne pcedentis fuit suppositū. Arguit qz nō. qz si sequitur necesse esse. ergo possibile esse. cum ad possibile esse sequatur possibile nō esse. et ad possibile non esse sequitur nō impossibile nō esse. et ad nō impossibile nō esse sequitur nō necesse esse ergo de pmo ad vltimum. Ad necesse esse sequeretur nō necesse esse que sunt ptradictoriae.

In oppositum arguit. qz si non tunc ptradictoriū psequentis stabit cum antecedente ptradictoriū aut psequentis est nō possibile est esse. sed bene sequitur nō possibile esse. ergo impossibile esse. et ultra impossibile esse ergo necesse nō esse. qz de pmo ad vltimum sequitur qz iste simul stabunt necesse esse et necesse nō esse. Si vero dicatur qz hec nō possibile esse nō ptradictio isti. possibile esse. sed ista possibile nō esse qz quis hoc sit fallsum. etiam sequitur inconveniens adhuc. si dicere ut qz impossibile nō esse stet cū ista. necesse est esse. qz sunt in lineis ptradictoriis. Et ob h̄ nō pnt sit stare. Pro solutōne dubij ē

Sciendū primo cū Anicena qz ens possibilium eo quod est ens necesse dividit ens. et cum ens necessariū sit quod nullo modo est in potentia ad nō esse sed est necessariū et nullam penitus habet causam existētem in potentia ad non esse. Sed ens possibile est quod habet causam existentem in potentia. Et sic omnia causa possibilia sunt. Nec igitur modo ens necessariū nō est possibile nec conuerso. Et loquuntur de ente necessario simpliciter qz nullā h̄ cām et nō est nisi ynu sc̄d̄ deus

Peripherienias

Sciendū scđo. qz necesse esse alio modo dicitur. s. fm qz in enunciatōnibz dicitur vt inherētia necessariā p̄dicari cum subiecto. Et tale necessariū nō est necessariū simplē. qz nihil p̄hibet tale necessariū causaz habere. ideo fm hoc tale necessariū quodāmō possibile est. sicut hoc necessariū h̄ est risibilis causam h̄.

Sciendū tertio. qz possibile alio modo qz dictrum est dicitur vt dicit sc̄z potentiam ad esse vel ad operationem. opatio autē nō est nisi fm potentia actiua. Ethoc modo dicitur possibile aliquid quod haber potest aliquid agendi. Et hoc dicitur p̄tingere potest. fm qz duplex est potentia. p̄ma em est que simplē est determinata ad unum. Et quantū est de se sempē in actu. qz agit p necessitatē nature. Et si aliquādō nō agit hoc est p accidens. qz sc̄z nō habet in qd̄ agat. vt ignis aliquando nō calefacit. qz nō habet in quod agat. Et ita possibile dictum fm illam potentiam ad opposita non valer. Et sub ista potentia cōprehenditur potentia vegetativa. que agit p modum nature et p necessitatē. Qōz p̄prehenditur etiam potentia sensitiva. qz q̄uis potētē anime sensitivē videantur valere ad opposita. vt ad ambulare et ad nō ambulare. tamē ybi sensitiva est p̄ter rationem agit p modum nature. Ideo videmus qz vna yrendo facit nūdū sicut alia et in eodem tempore quo alia. ita bruta animalia in suis actōnibus magis agunt fm instinctum nature qz agant. Et ideo potentia eoz irrationales discunt. Alia est potentia rationalis que est dominia suarū operationū. ita qz potest agere et nō agere. et agere hoc et oppositum illius. Et habet hoc p̄ter suam immaterialitatem ex qua trahit tantam libertatem. Ne ergo duobz dicitur potentia fm potentia actiua. et possibile fm potentiam actiua irrationaliter potest sequi necessariū. qz nō valer ad opposita. Alio mō dicitur possibile fm potentia passiuā qz simili se habet ad esse et ad nō esse. qz talis est semp̄ p̄natōni immixta. Et possibile dictum fm h̄mōi potentia opponitur illi quod est necesse. qz tale possibile valer ad esse et ad nō esse.

Sciendū quarto. qz possibile hoc mō dictū et fm potentia rationalem actiua duplē accipi potest. Uno modo vt aīt acutum vt de illo qz sedet dicimus qz potest ambulare. Et talis potentialitas solum repit in generabilibz et corruptibilibz et mutabilibz. Alio mō accipi p̄t h̄mōi possibile vt iā ē in actu siue sub actu. Et de illo qui de facto ambulat dicimus qz possibile est eoz ambulare. Et tamē aduertendū qz cum dicebatur qz potentia irrationalis non valer ad opposita erat sermo de potentia actiua et nō passiuā. qz talis aīt valer ad opposita sicut rudibz easini anqz ipse genitus sit.

Sciendū quinto. qz necesse quod habet causam dicitur duobz modis. Uno mō absolute quod sempē est aut semp̄ operatur. Alio modo ex suppositione. Et sic dicitur necessariū aliquid quando est. Et his ergo patet qz nō omne possibile valer ad opposita. Et sic nō est verē de omni possibili qz sequatur ad necesse. Patet insu p̄z qz possibile in plus se habet qz necesse. et se quodāmō habet ad lōm vt quoddā cōmune analogum. Et quod est possibile id quod est necessariū. Aliud autē est possibile quod nō est necessariū. Et tale diuidit. qz quoddā est quod in pluribz accidit uno et eodem mō. Et aliud est quod in paucioribz. Et aliud est qz ad ytrūqz sebz

Ost his igitur pater responsio ad dubium videlicet qd ad necessitatem esse sequitur possibile esse accipiendo possibile daturat p illo modo possibilis quod non valet ad opposita. Ost p hoc soluitur ratio dubii. Ost hoc dicit textus sic excludendo quare qm preteriret vle sequitur illud quod ex necessitate est sequitur possibile esse sed non omnino. Et dictis inferit Arestoteles qd necessarium cum sit sempiternum est principium non quidem vniuocum et adequatum sed eque uocum et excedens possibile necessarium. Et quod non est necessarium omnino esse vel non esse id est contingens.

Rationes ante oppositum sunt ex dictis solute.

Trum contraria est affirmatio negationis et oratio orationis que dicit quoniam omnis homo iustus est ei qui est nullus homo iustus est aut omnis homo iustus est ei qui est omnis homo iustus est. Callias iustus est. Callias iustus non est. Callias iustus est que hanc contraria est nam si ea sunt in voce sequuntur ea quae sunt in anima. illic autem contraria est opinio contraria ut omnis homo iustus est ei qui est omnis homo iustus est. et in his quae sunt in voce affirmatio neque est sibi se habere qd si negat illic contraria opinio contraria est nec affirmatio affirmatio contraria erit sed ea quae dicitur est negatio. quare considerandum est cui opinio vera falso opinioni contraria est ut negationi certe ei qui est contraria opinio dico autem hoc modo est quedam opinio vera boni quam bonum est alia vero quam non bonum est falsa alia vero falsa quam malum est que hanc contraria est vere et si est una falso quam contraria est Nam arbitrii contrarias opiniones definiri in eo quod contraria sunt falsum est boni enim quam bonum est et in alia quam malum est eadem fortasse opinio est et vera siue plures sunt siue una sunt aut ista contraria sed non in eo quod contraria sunt sed magis in eo quod contrarie Si ergo boni quam bonum est opinatio est est autem quam non bonum est vero quam aliquid aliud quod non est neque potest esse alias quidez nulla ponenda est neque quecumque non esse quod non est opinatur neque quecumque non esse quod est infinita enim utraque sunt et quecumque opinatur esse quod non est et que non esse quod est sed in quibus falsum est hoc autem est ex his ex quibus sunt et generationes ex oppositis propter genitores quae re etiam fallit Si ergo quod bonum est et bonum est et malum non est et hoc quidem finitum est illud propter finitum accidit enim ei malum non esse. Magis autem in uno quoque est vera que falso se est etiam falsa siquidem et vera ergo ea que est quam non est bonum quod bonum falso se consistens falsa est Illa propter quod est quam non est malum est finitum accidentes Quare magis erit falsa de bono ea

que est negatiois opinio. Propter ea que est contraria falsum autem est magis circa singula qui haberent contraria am opinionem contraria enim sunt quod plurimum circa idem differunt quod si hanc contraria est altera magis vero contraria contradictionis Manifestum est quod huic erit contraria illa propter quod est quam malum est quod bonum est implicita est etem quoniam non bonum est necesse est ipsius opinari his ergo ita positus quoniam contraria opinio non est simplex simplex vero est negationi necessitate est contra simplicem opinionem simplex potius videatur esse contraria. Est autem simplex opinio boni quoniam bonus est vera simplex vero boni quoniam bonum non est falsa simplex ergo opinioni de bono quam bonum est simplex erit opinio contraria negationis scilicet que est boni quoniam non est bonum. Amplius si etiam in aliis similiter oportet se habere et hoc videtur bene esse dictum. aut enim ubique ea quae sunt contradictiones aut nullos quibus vero non est contrarium de his est quidem falsa ea que est vere opposita ut qui hominem non putat hominem falsus est si ergo he contraries sunt et aliae quae sunt contradictiones Amplius autem similiter se habet boni quoniam bonum est et non boni quoniam non bonum est et super has boni quoniam non bonum est et non boni quoniam bonum est illi ergo que est non boni quam non bonum est vere opinioni que est contraria non enim ea que dicitur quam malum simul enim alii quando erint vere nunquam autem vera vere contraria est Est enim quodam non bonum malum quod contingit simul esse veras Altero nec illa que est non malum simul enim et he erint relinquit ergo et que est non boni quam non est bonum contraria ea quae est non boni quoniam bonum est quare et ei qui est boni quam bonum est ea que est boni quam non est bonum Manifestum est ergo quod nihil interest nec si in universaliter ponamus affirmationem huic uniuersali negatio erit contraria ut opinioni que opinatur quoniam omne quod est bonum bonum est ea que est quam nihil et orum que bona sunt bonum est nam ea que est boni quam bonum est si in universaliter sit bonum eadem est ei qui opinatur quicquid bonum est quoniam bonum est similiter autem et in non bono. Quare si in opinione sic se habet sunt autem he (que sunt in voce) affirmaciones et negationes note eorum que sunt in anima manifestum est quoniam etiam affirmationi contraria quidem negatio est circa idem in universalis ut ei que est quoniam omne

F. 7

Secundus

bonum. bonum est vel quoniam omnis homo bonus ē ea que ē quoniam nullum vel nullus contradictorie autem ut non omnis aut non omne. Manifestum ē autem quoniam et verā vere non contingit esse contrariam nec oppositionem. nec contradictionem. Contraria enī sunt que circa idem autem contingit verum dicere eundem simul autem eidem non contingit inesse contraria

Explicit textus Perihermeniarum.

Querit. vtrū contrarietas sit sumēda in enūciatōnibꝫ s̄m affirmatōem et negatōem eiusdem predicati de eodem subiecto verius et pfectius q̄ s̄m predicata et subiecta contraria. Ut arguit pmo q̄ non q̄ ea que sunt in voce sequuntur ea que sunt in anima. et ea que sunt in anima causantur a rebus ad extra. ergo opinione anime que sunt de rebus contrariis erunt contrarie. et p̄sequens enūciatōnes tales opinione signifcantes erunt contrarie. In oppositum est p̄hus in fine capituli huius libri

Sciendū pmo. q̄ omnis cōsequentia enūciationū s̄m oppōnem variatur. Ut q̄ s̄m aliquos op̄positio enūciationū accipienda est penes res contrarias subiectas vel p̄dicatas. iō finalis q̄ p̄hs q̄lī s̄m sumēda op̄o in enūciationibꝫ. an sc̄z penes modos enūciandi p̄trias. s. s̄m affirmatōem et negatōem eiusdem p̄dicati de eodem subiecto. vñ penes p̄dicata et subiecta p̄tria. Si enim ignorē penes qd̄ sumēda sit op̄o p̄tingeret seipſime error in p̄sequenth̄s et cōp̄ollenth̄s enūciationū.

Sciendū scđo. q̄ q̄uis p̄sentem questionē format p̄hus de p̄trietate et nō oppōne in vñ. Vult tñ Albert⁹ q̄ capit p̄trietate large put se extendit ad contrariā et p̄dictoriā oppōs. Lui⁹ cap̄t de elle. q̄ p̄hs de terminatric⁹ q̄ p̄trietas sumēda est in enūciationibꝫ s̄m affirmatōem et negatōem et nō s̄m res p̄trias de eodem subiecto enūciatas. Dodo idē iudiciū est q̄ ad affirmationē et negatōem in p̄trias et p̄dictoriis enūciationibꝫ. Sed differunt in hoc p̄cise. q̄ in p̄trias qvles sunt negatio negat p̄dicatū materialiter respiciendo subiectuz p̄ p̄tibꝫ ipius. In p̄dictoriā aut negatio formalis est. q̄ p̄dicatū negat de subiecto s̄m formā accepto.

Sciendū tertio. q̄ ad hoc q̄ due ppōnes dicant p̄triae et sibynuicē repugnent in veritate ex parte rex optet q̄ in ipsis p̄triae p̄dicata enūciatur de eodem subiecto cōmuni distributo aut de subiecto singulari singulare et vñiuoce tento.

Sciendū quarto. vt habetur quarto meta/ phisice et vt vult Aresto. in p̄ntitextu p̄ fulcimento suis rationū opinione seu adhesiones mentales pro positionū p̄triaz aut p̄dictoriis sunt ad inuicē p̄trarie nec p̄t se cōpati s̄l in eode intellectu. s̄m acut. Ut hoc ponit p̄hs p̄tra negantes p̄mū p̄ncipium ostendens p̄ hoc q̄ si voce afferant q̄ p̄tingit idem simul esse et nō esse. Hoc tamē ad intra mente capere nō p̄t. Et ex hac

Perihermenias

p̄trarietate opinōnū seu adhesionū mentalū causat ori ginaliter p̄trarietas enūciatōnis qm̄ ea que sunt in voce sequuntur ea que sunt in anima. Et ita si opinōnes vel adhesiones mentales fīcate per enūciatōnes mentales non sunt ad inuicē p̄trarie. immo p̄t s̄l semicem in eode intellectu cōpati. vel si sunt p̄trarie. non tamē pri mo et p̄ se. Similiter iudicandū est de illis enūciatōnibꝫ vocalibꝫ tales adhesiones fīcantibus.

Conclusio. p̄trarietes in enūciatōnibꝫ p̄fēctiū et verius sumēda est penes p̄trarios modos enūciandi sc̄z s̄m affirmatōem et negatōem eiusdem predicationis de eodem subiecto q̄ s̄m p̄dicata p̄tria de eodem subiecto cōmuni distributo. Aut de eode subiecto singulari simili et vñiuoce tento. vnde p̄prie et p̄ se non est sumēda s̄m res contrarias. Ista conclusio in p̄senti capitulo p̄biatur sex ratōnibꝫ. quaz p̄na generali ostēdit q̄ nō est sumēda p̄trietas in enūciatōnibꝫ s̄m res contrarias. Et ratio talis est. si contrarietas definiretur et determinaretur in enūciatōnibꝫ ex p̄trarietate rēq̄ leq̄ retur q̄ iste deberent dici p̄trarie bonū est bonū et malū est malū. Qōlequēta tener. q̄ sunt de p̄trariis extremitis. sed p̄sequens est falsum. quia opinōnes mentales istaz duaz enūciationū sumēl in veritate consonant quod est contra legem contrariaz. Scđa ratio est. q̄ p̄trarietas pmo et p̄ se debet atrendi penes ea s̄m que pmo et p̄ se sunt generatōnes et corruptōnes. Sed ille pmo et p̄ se sunt inter ens et nō ens. Ut si quādo q̄ ex contrario dicatur fieri contrariorū hoc est p̄ accidentē ut cum ex nigro dicitur fieri album. q̄ sc̄z nigro accidit non esse album. et ita pmo et p̄ se ex non albo fit album et p̄sequens p̄trarietas in enūciatōnibꝫ p̄ncipaliſter sumēda est inter esse et non esse seu inter affirmatiōnem et negatōem. Tercia ratio est opinōboni qm̄ non est bonum. est pmo et per se falsa et non per accidentē. H̄ est per aliud. sed opinō boni qm̄ est bonum est pmo et per se vera. et est ibi affirmatiō eiusdem de eodem. Opinō vero boni quoniam est malum est falsa per accidentē. non em falsum est dicere q̄ bonū est malum nisi falsū esset dicere q̄ bonum nō est bonum. igitur enūciatio negativa q̄ negat illud quod affirmatio affirmat debet sumi ut contraria illi affirmatiōni et non econuerso. Ut q̄ sequitur q̄ enūciatōnes false opposite contradictorie verius et pfectius opponuntur q̄ ille que opponunt cōtrarie. q̄ pmo et p̄ se sibi opponunt p̄dictorie. cōtrarie vero non. sed ppter hoc et contradictorias inclūdunt. Quarta ratio est. opinō vere et simplici cōtrariatur opinō falsa pmo et per se simplex. Sed opinō boni q̄ bonum est. ē vera et simplex. opinō vero boni q̄ est malum. licet sit falsa. nō tamē est simplex. immo implicite implicat istam. bonum non est bonum. Nec repugnat ista. bonum est malum isti. bonum est bonum. nisi quia includit istam. bonum nō est bonum. Sed hec. bonum nō est bonum est falsa et simplex. ergo pmo et per se et directe opponitur illi. bonum est bonum. Quinta ratio est. Ars sumēdi contrarietatem. quia generalis est. alias non esset ars. oportet q̄ in omnibus terminis sumatur. sed in illis que non habent contrariorū sumētur contrarietas per affirmatiōnem et negatōnem et nō potest sumi per contraria p̄dicata. sicut contraria ei⁹. que est. homo est homo. est hec. homo non est homo. q̄ homo non habet contrarium. ergo similiter debet con-

Tabula

contraries in hancenibus contrariis sicut affirmacione et negationem cuiuslibet praedicari de eodem subiecto sumi. Sexta ratio est. similiter se habet in veritate opinio que dicit de bono quod est bonum et opinio que dicit de non bono quod est non bonum. sed ei non est contraria illa opinio de predicatorio contrario bonum est malum; quia sunt simul vere. Nec est contra illa de predicatorio contrario que dicit quod non bonum non est malum. quia illae due etiam aliquando sunt simul vere. Quia est dare aliquid indiferens quod est non bonum et est non malum. ergo contraria est sibi in negatione de eodem subiecto et de eodem predicato. Ergo et similiter opinio que dicit de bono quod est bonum contraria est opinioni que dicit de bono non est bonum. Lósequitur tenet ex silicitude assumpta in principio rationis.

Ad rationem ante oppositum negetur quod cōcepitus causatis a rebus extra animam sunt contrarii conceptus. Si enim illi conceptus sunt simplices non est dubium quin possent esse in eodem intellectu. Sicut videmus de intentione albi et nigri in medio et in visu. Similiter in eodem intellectu species intelligibilis albi et nigri esse possunt. Si vero sine complexo adhuc illi non sunt contrarii nisi sint de eodem subiecto comuni distributo. Vel de eodem subiecto singulari simpliciter in vniuoce tenuo. Et adhuc illo modo non sunt contrarii primo et prole directe et immediate quae admodum in rebus. Nec oppositione contraria est prima. sed resoluta in pura tria et puritia in contradictione que est inter affirmationem et negationem. Quod vero conceptus cōpositi rerum contraria non sunt contrarii ex dictis patet clare sicut ad ductum est in in pima ratione ad phantasmum conclusionem. Autoritas allegata post oppositum est pro dictis. Et hec de questione. et per consequens de toto secundo libro per hermentem Aristotelis.

¶ Questiones subtilissime venerabilis magistri Joannis Aversoris in veterem artem Aristotelis a magistris burse Cornelij quibus ipsas incubuit exercere summo studio atque diligenter de novo reuise correcie ac emendate Impresse huncidit sine in florentissimo vniuersali studio Colonie si. Per honestum Linneum insignis ciuitatis Coloniensis Henricum Quentell anno salutis Mille simo quadringentesimo nonagesimo septimo: de cuna idus augustas: finem feliciter habent.

Incipiunt tituli questionum veteris artis cum numerum foliorum assignati

¶ Questiones proemiales
¶ Vrum logica sit scientia specialis ab alijs scientijs distincta
¶ Vrum logica debeat dici propter phisicam
¶ Vrum logica sit utilis et necessaria
¶ Vrum argumentatio sit subiectum totius logice
¶ Vrum logica sit scia speculativa vel practica
¶ Vrum ad logicum pertineat determinare de voce complexa et incompleta
¶ Vrum ad incomplexum notificandum requiratur definitio et divisione. Et utrum omne complexum notificeat argumentationem

Folio primo

codem

iij.

iij.

iij.

eodem

iiij.

xxvij.

Tabula

Vtrū p̄rū sit substantie non habere contrariū & etiā non suscipere magis & minus	xxvij
Vtrū sit maxime p̄rū sube cū sit vnū & idē numero sim sui mutatōem esse suscepibile contrariorū	xxix
Vtrum quāritas a logico cōuenienter p̄tus diuīsione q̄ definitiōne norificetur	eodem
Vtrū numerus & oīo sint sp̄ces quāritatis discrete. eode Vtrum linea superficies & corpus sint sp̄ces quāritatis cōtinu ab inicīm distincē	xxx
Vtrū t̄ps sū sp̄es quāritatis cōtinue	xxxi
Vtrū locus sit sp̄es quāritatis cōtinue	xxiiij
Vtrum tres proprietates quāritatis sint sufficiēter assi gnate	xxvij
Vtrū adaliquid sit p̄dicamentū ab alijs distinctū	eodem
Vtrum definitio adaliquid quam dat Plato sit bene assi gnata	xxvij
Vtrum p̄rū sit eoī que dicunt adaliquid habere contrā rum & suscipere magis & minus	eodez
Vtrum p̄rū sit relatiōis dici ad conuertentiam et esse simil natura	xxxv
Vtrū aliqua substācia dicar adaliquid	xxvi
Vtrum definitio qualitatis sit bene assignata in qua dicit. Qualitas est sūm quā z̄.	xxvij
Vtrū habetus & dispō sint vna sp̄es q̄litatis	eodem
Vtrum naturalis potentia vel impotentia sit secūda spe cies qualitatis	xxvij
Vtrū passio & passibilis q̄litas sit tereta sp̄es q̄litatis. eode Vtrum forma & circa hoc aliquid cōstans figura sit quar ta species qualitatis	xxvij
Vtrū p̄prietates q̄litatis sint sufficiēter assignate.	xl
Vtrum sex vltima p̄dicamenta causentur a quartuor p̄ mis	xli
Vtrū sint tūm q̄nq̄ postp̄dicamenta. sc̄z oppositio z̄.	eode
Vtrū relativa oppositio sit disticta a cōtraria	xlij
Vtrū p̄tutio oppositio distinguant ab alijs oppositioe	xlij
Vtrum veritas alicuius enunciationis sit eterna & immor talis	eodem
Vtrū prius & simul sint postp̄dicamenta	xliij

Questiōes libri sex p̄m

cipiorum Gilberti Porritani	
Vtrū p̄ter ea que dicta sunt in libro p̄dicamentoz. Are stotelis sit determinandū de sex vltimis p̄dicamentis que dicuntur sex principia	xlv
Vtrum definitio forme sit bene assignata in qua dicit. For ma est compositioni z̄.	xlvi
Vtrum diuīsiones formarum in textu posite sint sufficiē ter assignate	eodem
Vtrum actio si vnum p̄dicamentū seu principium ab alijs distinetum	xlij
Vtrum diuīsio actionis p̄ actionē anime & p̄ actionez corz posis sit sufficiēter assignata	xlvij
Vtrum quartuor p̄prietates actiois sint sufficiēter assi gnate	eodem
Vtrū definitio passionis sit bene assignata	xlxj
Vtrū q̄ sit p̄dicamentū ab alijs distinctū	l.
Vtrū diuīsio vbi p̄ vbi simplex & p̄positū sit sufficiens.	li.
Vtrum definitio positionis sūm q̄ est vnum p̄dicamentū sit sufficiens	li
Vtrū definitio habitus sit bñ assignata	eodem
Vtrū tres p̄prietates habit? sint sufficiēter assignate.	liij

Questiōes p̄imi libri

Per h̄ermeniaz. Aristotelis	
Vtrum de enūciatione sit scientia tamq̄ de subiecto acci butionis huius libri	lviij
Vtrum ea que scribunt̄ sint note eoz que sunt in voce. id est q̄ proferunt̄ & ea q̄ sunt in voce eaz. passionū que sunt in anima. id est conceptuū. & passiones que sunt in anima ip̄ sarum rerum que sunt ad extra	lvij
Vtrum solum in compositione & diuīsione intellectus sit veritas & falsitas	lvij
Vtrum definitio nomis in qua dicit. Nomen est vox signi ficativa z̄. sit bene assignata	eodem
Vtrum nomē infinitum aliquid ponat	lvij
Vtrū verbū sit de cōsideratione logici	lx
Vtrū definitio verbi sit bene assignata in qua dicit. verbum et quod cōsignificat tempus z̄.	lx.
Vtrum verba sūm se dicit nomina sine	lx
Vtrū definitio exōnis sit bene assignata	eodem
Vtrum definitio enūciationis sit bona	eodem
Vtrū diuīsio enūciationis in affirmatiā et negatiā sit diuīsio generis in suas species	lxij
Vtrū oppositio sit affirmatio & negatio oppositie	lxij
Vtrū due p̄tradictorie p̄nt simul esse vere aut false	lxij
Vtrum aliqua p̄positio defuturo contingenti sit deter minate vera vel falla	lxv
Per h̄ermeniaz. Aristotelis.	
Vtrum ab affirmatiā ad negatiā subiecto variato pe nes finitū & infinitum in p̄positionib⁹ de est secūdo adiā teneat consequēta	lxv
Vtrū noia & verba trāposita idē significant	lxvij
Vtrū p̄positio modalis sp̄e differat ab illa de inē	lxvij
Vtrū cōtradiccio & equipollentia eodez mō sint sumenda in modalib⁹ sicut in illis de inē	lx.
Vtrum cōtrarietas sit sumenda in enūciationib⁹ sūm affirmationē & negationē z̄.	lxij

Finis tabule

